

ประกาศนียบัตรบัณฑิต

- สาขาการจัดการแอปพลิเคชันมือถือ
- สาขาการจัดการการศึกษา
- สาขาวิชาชีพครู

มหาบัณฑิต

บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต

- สาขาบริหารธุรกิจ
- สาขารัฐกิจอาเซียน
- สาขาการจัดการธุรกิจแบบบูรณาการ

บัญชีมหาบัณฑิต

นิติศาสตรมหาบัณฑิต

นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต

รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

- สาขาการจัดการการศึกษา
- สาขาหลักสูตรและการสอน

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

- สาขาการจัดการการท่องเที่ยว

วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต

- สาขาวิทยาการชะลอวัยและฟื้นฟูสุขภาพ
- สาขาเทคโนโลยีสารสนเทศ
- สาขาวิศวกรรมเว็บ

วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต

- สาขาการจัดการทางวิศวกรรม
- สาขาวิศวกรรมคอมพิวเตอร์และโทรคมนาคม
- สาขาวิศวกรรมข้อมูลขนาดใหญ่

ดุขุฎิบัณฑิต

บริหารธุรกิจดุขุฎิบัณฑิต

นิติศาสตรดุขุฎิบัณฑิต

นิเทศศาสตรดุขุฎิบัณฑิต

ศึกษาศาสตรดุขุฎิบัณฑิต

- สาขาการจัดการการศึกษา
- สาขาหลักสูตรและการสอน

วิศวกรรมศาสตรดุขุฎิบัณฑิต

- สาขาวิศวกรรมคอมพิวเตอร์และโทรคมนาคม

ปรัชญาดุขุฎิบัณฑิต

- สาขาการบัญชี
- สาขาเทคโนโลยีสารสนเทศ

รายละเอียดเพิ่มเติม :
www.dpu.ac.th
โทร. 02-954-7300

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรกและแห่งเดียวของประเทศไทย
ที่ได้รับการรับรองคุณภาพมาตรฐานสากล ISO
ทั้งระบบทุกคณะ ทุกสาขาวิชา และทุกหน่วยงานในองค์กร
และเป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรกที่ได้รับรอง "ISO 9001 : 2008"

กองบรรณาธิการวารสารสุทธิปริทัศน์ สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (ศูนย์บริการวิจัย อาคาร 6 ชั้น 17)
110/1-4 ถนนประชาชื่น อาคาร 6 ชั้น 17 หลักสี่ กรุงเทพฯ 10210
โทรสาร: 0 2580-0064 อีเมล: dpujournal@dpu.ac.th

วันและเวลาทำการ วันจันทร์ – วันศุกร์ เปิดทำการเวลา 8.30 -16.30 น.
วันปิดทำการ วันเสาร์ - อาทิตย์ และวันหยุดนักขัตฤกษ์
วันหยุดทำการของมหาวิทยาลัย (หมายเหตุ : ตารางการปฏิบัติงานนี้อาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสมของมหาวิทยาลัย)

02 9547 300 ต่อ 445, 528

<http://www.dpu.ac.th/dpurc/journal>

วารสารสุทธิปริทัศน์ SUTHIPARITHAT JOURNAL

ปีที่ 29 ฉบับที่ 91 กรกฎาคม-กันยายน 2558 ISSN 0857-2690

บทความวิชาการ

รัฐบาลไทยควรใช้มาตรการใดเพื่อต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่ขาดคุณธรรม	1
จิรัชศักดิ์ รอดจันทร์	
การจัดการการพยาบาลข้อมูลทางธุรกิจเมื่อพบค่านอกเกณฑ์	28
เฉลิมสิน สิงห์สนอง	
การประยุกต์ใช้ตัวแบบลดรอยโทบิท-พีชไอส์กับข้อมูลด้านเศรษฐศาสตร์ที่มีปัญหาค่านอกเกณฑ์	47
อิทธิรัตน์ ทิพรส	

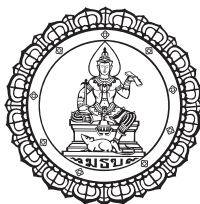
บทความวิจัย

ชุดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะการบริการอาหารและเครื่องดื่มสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย	64
ณัฐประภา เศรษฐกิจวิทย์, วิกร ตันทวาทไผ่, ชัยสุนัน รังสยาธร	
อิทธิพลของบทบาทและคุณลักษณะงานของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้รายภาคโรงเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	83
สังเวียน อ่อนแก้ว, กานดา สกุลธนะศักดิ์ มัวร์, สนั่น ประจงจิตร	
การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีในการจัดการแรงงานต่างด้าวในอุตสาหกรรมประมงและท่องเที่ยวแปรรูปอาหารทะเลบริเวณ จังหวัดชายทะเลภาคกลาง	102
บุญชิน ตั้งบุญชัยเจริญ	
อิทธิพลภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน ผ่านวัฒนธรรมโรงเรียนการจัดการจัดการในโรงเรียนและการปฏิบัติงาน	130
ของครูที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน	
คณิต เจียรกลาง, วิสุทธิ วิจิตรพัชรภรณ์	
ปัญหาการบังคับใช้ INCOTERMS ในศาลไทย: ศึกษาเฉพาะกรณีการโอนความเสี่ยงภัยในตัวสินค้าตามสัญญาซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศ	148
ปริยานันท์ รักกุลวิทยา	
การเมืองของความทรงจำในสถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่สามจังหวัดภาคใต้	165
วิไลวรรณ จงวิไลเกษม	
การพัฒนาหลักสูตรคณิตศาสตร์อิงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารระดับประถมศึกษาในโครงการภาษาอังกฤษของโรงเรียนสาธิตวชิราวุธวิทยาลัย	177
นันทิภา ยงค์มกล	
อิทธิพลของความไว้วางใจและการรับรู้ ที่มีต่อความตั้งใจในการชำระเงินผ่านอินเทอร์เน็ต	193
ปิยะดา ทองมาก, ปวีณา คำพุกกะ	
การลดอุบัติเหตุทางถนนในเขตกรุงเทพมหานคร	209
อริราช มณีภาค, บุญทัน ดอกไธสง, สอาด บรรเจิดฤทธิ์, บุญเรือง ศรีเหรียญ	
แนวทางการส่งเสริมกลยุทธ์ทางการตลาดภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น	220
ณัฏษณานันท์ นิติวัดนะ	
การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันคุณลักษณะองค์การแห่งการเรียนรู้ของบริษัทยางรถยนต์ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย	239
จิระพงศ์ เรืองกุล	
สภาพปัญหา แนวทางการจัดการความขัดแย้ง และความสำเร็จในการไกล่เกลี่ยของศูนย์สันติวิธีและธรรมาภิบาลนักศึกษามหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช	257
นิตพล ธาระรูป, ศุภกาญจน์ พงศ์ยี่ห์	
การศึกษาค่าเดียวในวรรณกรรมไทยสมัยอยุธยาที่ปรากฏใช้ในปัจจุบัน	274
นิตยา มีสุวรรณ	
ความสัมพันธ์ทางตรงและทางอ้อมของความรู้ทางวิชาชีพ ทักษะทางวิชาชีพ และคุณค่าทางวิชาชีพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตภายใต้มาตรฐานสากล	294
ที่มีต่อผลการดำเนินงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ในมุมมองของผู้ใช้บริการกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม และกลุ่มเทคโนโลยีในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย	
อัมพร เทียงตระกูล	
การให้บริการและความต้องการบริการสาธารณสุขในพื้นที่มาบตาพุด จังหวัดระยอง	315
พอล อูยานนท์	
ความสามารถในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษด้วยตนเองของนักเรียนไทยระดับมัธยมศึกษาในโครงการภาษาอังกฤษ	331
รสสุคนธ์ เสวตเวชกุล	
รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	351
พิณสุดา สิริธรรค์	

หนังสืออ่าน

ชื่อหนังสืออ่าน : “พลิกชีวิต จากหายนะ...สู่ความสำเร็จ”	367
ฐากร พงษ์วันประสูต	

วารสารสุทธิปริทัศน์ (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์) เป็นวารสารที่ผ่านการรับรองคุณภาพ TCI กลุ่มที่ 1
และอยู่ในฐานข้อมูล ศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย Thai-Journal Citation Index Centre (TCI)
ประกาศ ณ วันที่ 31 พฤษภาคม 2558

สุทธิปริทัศน์ SUTHIPARITHAT

ปีที่ ๒๙ ฉบับที่ ๙๑ กรกฎาคม - กันยายน ๒๕๕๘
Volume 29 Number 91 July - September 2015
ISSN 0857-2690

<http://www.dpu.ac.th/dpurc/journal>

วารสารสุทธิปริทัศน์ (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์) เป็นวารสารที่ผ่านการรับรองคุณภาพ TCI กลุ่มที่ 1
และอยู่ในฐานข้อมูล ศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย Thai-Journal Citation Index Centre (TCI)
ประกาศ ณ วันที่ 31 พฤษภาคม 2558

เจ้าของ	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต 110/1-4 ถนนประชาชื่น เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ 10210 โทร. 02-954-7300 (อัตโนมัติ 30 หมายเลข) ต่อ 361 E-mail : dpujournal@dpu.ac.th Dhurakij Pundit University 110/1-4 Prachachuen Road Laksi, Bangkok 10210 Telephone 02-954-7300 (Automatic 30 Number) # 361	
คณะที่ปรึกษา	ศาสตราจารย์ ดร.บุญเสริม วิสกุล ศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ สินลารัตน์ รองศาสตราจารย์ ดร.วรากรณ์ สามโกเศศ รองศาสตราจารย์ ดร.สมบุญมณีวัลย์ สัตยารักษ์วิทย์ คณบดีทุกคณะ	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
บรรณาธิการ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีรศักดิ์ กัญจนพงศ์	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
กองบรรณาธิการบุคคลภายนอก	ศาสตราจารย์ ดร.ทวีป ศิริรัศมี ศาสตราจารย์ ดร.ปาริชาติ สถาปิตานนท์ รองศาสตราจารย์ ดร.ปริยา วิบูลย์เศรษฐ์ รองศาสตราจารย์ ดร.กุลทิพย์ ศาสตรระจุ รองศาสตราจารย์ ดร.กัญญา ลินทร์ตนศิริกุล รองศาสตราจารย์ ศิริชัย พงษ์วิชัย รองศาสตราจารย์ ยุทธนา ธรรมเจริญ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิโรจน์ อรุณมานะกุล ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปองสิน วิเศษศิริ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนวรรณ แสงสุวรรณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เลิศศิริ บวรกิตติ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิไลวรรณ จงวิไลเกษม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภรา คณะสุวรรณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัลลภา ปิตลันต์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรีย์ เข้มทอง ดร.สินัด ตริวรรณไชย ดร.พุดวิทย์ บุญนา ดร.สุนทรี เหล่าพันธ์	มหาวิทยาลัยศิลปากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
กองบรรณาธิการบุคคลภายใน	รองศาสตราจารย์ ดร.อัศวิน แสงพิกุล รองศาสตราจารย์ พินิจ ทิพย์มณี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วันนร จะนู ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิตย เพ็ชรรักษ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อดิสร่า พงศ์ยี่หล้า ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คม คัมภีรานนท์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธัญธัช วิภัติภูมิประเทศ ดร.เกียรติอนันต์ ล้วนแก้ว	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
กองการจัดการ (การเงินและสมาชิก) ออกแบบรูปเล่ม-จัดหน้า กำหนดออก จัดจำหน่าย พิมพ์	กรรณการ์ วัชรภรณ์ มนสิชา กรตนวม ราย 3 เดือน ฉบับละ 550 บาท มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต โทร. 02-954-7300 ต่อ 445, 528, 128 โทร. 02-954-7300 ต่อ 277

ทัศนะข้อคิดเห็นใดๆ ที่ปรากฏในวารสารสุทธิปริทัศน์ เป็นทัศนะวิจารณ์อิสระทางคณะผู้จัดทำไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยกับทัศนะ
ข้อคิดเห็นเหล่านั้นแต่ประการใด ลิขสิทธิ์บทความของผู้เขียนและวารสารสุทธิปริทัศน์ และได้รับการสงวนลิขสิทธิ์ตามกฎหมาย
The View Expressed in each Article are Solely those of Author(s).

ศาสตราจารย์ ดร.ปาริชาติ สถาปิตานนท์
ศาสตราจารย์ ดร.ทวีป ศิริรัมย์
รองศาสตราจารย์ ดร.วิโรจน์ อรุณมานะกุล
รองศาสตราจารย์ ดร.กุลทิพย์ ศาสตรระจุ
รองศาสตราจารย์ ดร.ปริยา วิบูลย์เศรษฐ์
รองศาสตราจารย์ ดร.กัญญา ลินทรัตน์ศิริกุล
รองศาสตราจารย์ ดร.นรา สมประสงค์
รองศาสตราจารย์ ดร.ลาวัญย์ ถนัดศิลปกุล
รองศาสตราจารย์ ดร.ชนินทร์ มีโกศล
รองศาสตราจารย์ ดร.มนต์ทิพย์ เทียนสุวรรณ
รองศาสตราจารย์ ภาณินี กิจพอคำ
รองศาสตราจารย์ ศิริพร ลัจจานนท์
รองศาสตราจารย์ กตัญญู หิรัญญสมบุรณ์
รองศาสตราจารย์ ศิริชัย พงษ์วิชัย
รองศาสตราจารย์ ยุทธนา ธรรมเจริญ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปองสิน วิเศษศิริ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เลิศศิริ บวรกิตติ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิไลวรรณ จงวิไลเกษม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภรา คณะสุวรรณ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัลลภา ปิตินันต์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กรรณิการ์ ลีลาปัญญาเลิศ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรีย์ เข้มทอง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนรรฆ แสนสุวรรณ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิลปพร ศรีจันทเพ็ญ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมบุรณ์ สาระพัค
ดร.สินาด ตริวรรมไชย
ดร.พุดวิทย์ บุญนาค
ดร.สุนทรี เหล่าพันจัน
ดร.ปัทมา ติมประเสริฐ
ดร.มานิต บุญประเสริฐ
ดร.ศุภวัฒน์ พุกเจริญ
ดร.ธนากร มาเสถียร
ดร.ประสิทธิ์ เขียวศรี
ดร.จิตเทพ ลิทธิยศ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศิลปากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหิดล
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหิดล
มหาวิทยาลัยมหิดล
มหาวิทยาลัยมหิดล
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร
มหาวิทยาลัยรังสิต
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมฟอร์ด
สถาบันพัฒนาครูคณาจารย์และบุคลากร
กระทรวงการคลัง

รองศาสตราจารย์ ดร.ทัศนีย์ ชาติไทย
รองศาสตราจารย์ พิพัฒน์ ไทอารีย์
รองศาสตราจารย์ พิณิจ ทิพย์มณี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วันรณ จระนุ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลิลลา เตีย่งสูงเนิน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัญชลี ทองเอน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จรัญญา ปานเจริญ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วลัยพร รัตนเศรษฐ
ดร.ชานาญ ปิยวนิชพงษ์
ดร.ศิริเดช คำสุพรหม
ดร.มยรี โยธาวาท

[illegible]

สารบัญ Contents

บทความวิชาการ : Academic Articles

- รัฐบาลไทยควรใช้มาตรการใดเพื่อต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่ขาดคุณธรรม 1
Which Anti-Avoidance Measure Should Thai Government Apply to
Counteract Abusive Tax Avoidance?
จิรศักดิ์ รอดจันทร์
Jirasak Rodjun
- การจัดการการพยากรณ์ข้อมูลทางธุรกิจเมื่อพบค่านอกเกณฑ์ 28
Management Forecasting in Business Data when Outliers Existing
เฉลิมสิน สิงห์สนอง
Chalermasin Singanong
- การประยุกต์ใช้ตัวแบบถดถอยโทบิต-พีชไวส์กับข้อมูลด้านเศรษฐศาสตร์ 47
ที่มีปัญหาค่านอกเกณฑ์
Application of Tobit-piecewise Regression in Economics Data Consisting
of Outliers
ธิวัรัตน์ ทิพรส
Titirut Thipbharos

บทความวิจัย : Research Articles

- ชุดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาศมรรถนะการบริการอาหารและเครื่องดื่มสำหรับ 64
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
Learning Package on Food and Beverage Service Competency
Development for Upper High School Students
ณัฐประภา เศรษฐกลวิทย์, วิกร ดั่นทงูทโดม, ชีพสุมน รังสยธรร
Nataprapa Setthakasavit, Vikorn Tontawotho, Shiepsumon Rungsayatorn
- อิทธิพลของบทบาทและคุณลักษณะงานของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้บรรยาการ 83
โรงเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
Influence of Role and Job Characteristic of head of key learning area,
School Climate on Teacher,s Teaching Efficiency in Basic Education School
สังเวียน อ่อนแก้ว, กานดา สกุลธนะศักดิ์ มัวร์, สนั่น ประจงจิต
Sangvien Onkaew, Kanda Sakulthanasak Moore, Sannan Prachongchit
- การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีในการจัดการแรงงานต่างด้าวในอุตสาหกรรมประมงและ 102
ห้องเย็นแปรรูปอาหารทะเลบริเวณ จังหวัดชายทะเลภาคกลาง
Good Governance about Foreign Worker Management in Fishing and
Processing Cold Storage Industry on the Central Coastal Provinces
บุญชิน ตั้งบุญชัยเจริญ
Boonchin Tangboonchaicharoen

สารบัญ Contents

อิทธิพลภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน ผ่านวัฒนธรรมโรงเรียนการจัดองค์การในโรงเรียน และการปฏิบัติงานของครูที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน Influence of School Administrator Leadership through School Culture, School Organization and Teachers' Works on Student Quality in Primary Schools under the Office of Basic Education Commission คณิต เจียรกลาง, วิสุทธิ์ วิจิตรพัชรารักษ์ Kanit Jianklang, Wisut Wijitpatcharaporn	130
ปัญหาการบังคับใช้ INCOTERMS ในศาลไทย: ศึกษาเฉพาะกรณีการโอนความเสี่ยงภัย ในตัวสินค้าตามสัญญาซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศ Legal problem relating to an enforcement of INCOTERMS in thai court : Transfer of risks under the contract for international sale of goods ปริยานันท์ รักสกุลวิทยา Preeyanan Raksakulwithaya	148
การเมืองของความทรงจำในสถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่สามจังหวัดภาคใต้ The Politics of Collective Memory in Violence Southernmost Thailand วิไลวรรณ จงวิไลเกษม Wilaiwan Jongwilakasaem	165
การพัฒนาหลักสูตรคณิตศาสตร์อิงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ระดับประถมศึกษาในโครงการภาษาอังกฤษของโรงเรียนสารสาสน์วิเทศราชพฤกษ์ Development of Information Technology Based Mathematics Curriculum in Primary Level in English Program of Sarasas Witaed Ratchapruk School นันทิภา ยงค์กมล Nunthipa Yongkamol	177
อิทธิพลของความไว้วางใจและการรับรู้ ที่มีต่อความตั้งใจในการชำระเงินผ่านอินเทอร์เน็ต The Influence of Trust and Perception on Internet Payment Intention ปิยะดา ทองมาก, ปวีณา คำพุกกะ Miss Piyada Thongmak, Paweena Khampukka	193
การลดอุบัติเหตุทางถนนในเขตกรุงเทพมหานคร The Reduction of Land Accidents in the Area of Bangkok Metropolitan อิทธิราช มณีภาค, บุญทัน ดอกไธสง, สอาด บรรเจิดฤทธิ์, บุญเรือง ศรีเทรัญ Atiraj Maneepak, Boonton Dockthaisong, Sa-ard Bancherdrit, Boonrueng Sriharun	209

สารบัญ Contents

แนวทางการส่งเสริมกลยุทธ์ทางการตลาดภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น Guidelines to Promote the Marketing Strategies under the Self-Sufficiency Economic Philosophy of the Community Enterprise in Samsung District, KhonKaen Province ฉัตรฉานันท์ นิติวัดนะ <i>Chatchanun Nitiwattana</i>	220
การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันคุณลักษณะองค์การแห่งการเรียนรู้ ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย Confirmatory Factor Analysis of Learning Organization Characteristics in the Companies Listed in the Stock Exchange of Thailand จิระพงศ์ เรืองกุล <i>Jirapong Ruanggoon</i>	239
สภาพปัญหาแนวทางการจัดการความขัดแย้ง และความสำเร็จในการไกล่เกลี่ย ของศูนย์สันติวิธีและธรรมาภิบาลนักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต Problems, Approaches to Conflict Management and Achievement of Peace Center of Dhurakij Pundit University นิติพล ธาระรูป, ศุภกัญญา พงศ์ยี่หล้า <i>Nitiphol Thararoop, Suppakarn Pongyela</i>	257
การศึกษาคำเดี่ยวในวรรณกรรมไทยสมัยอยุธยาที่ปรากฏใช้ในปัจจุบัน A Study of Single Words in Ayutthaya Literatures that Found in Present นิตยา มีสุวรรณ <i>Nittaya Meesuwan</i>	274
ความสัมพันธ์ทางตรงและทางอ้อมของความรู้ทางวิชาชีพ ทักษะทางวิชาชีพ และคุณค่าทางวิชาชีพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตภายใต้มาตรฐานสากล ที่มีต่อผลการดำเนินงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ในมุมมองของผู้ใช้บริการ กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม และกลุ่มเทคโนโลยีในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย The Direct and Indirect Relationship of Professional Knowledge, Professional Skills and Professional Values of Certified Public Accountant Under International Standards on The CPA,s Performance in views of Service Users: the Industrial and Technology Groups in the Stock Exchange of Thailand อัมพร เทียงตระกุล <i>Amporn Theingtrakul</i>	294

สารบัญ Contents

การให้บริการและความต้องการบริการสาธารณสุขในพื้นที่มาบตาพุด จังหวัดระยอง Health Care Service Provision and Demand for Health Service in the Map Ta Phut, Rayong พอล อูยยานนท์ <i>Porpol Auyyanonta</i>	315
ความสามารถในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษด้วยตนเองของนักเรียนไทย ระดับมัธยมปลายในโครงการภาษาอังกฤษ Learner Autonomy for English Learning of Thai EP High School Students รสสุคนธ์ เสวตเวชากุล <i>Rosukhon Swatevacharkul</i>	331
รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน Basic School Management Model พิณสุดา สิริธรรังศรี <i>Pinsuda Siridhrungsri</i>	351
หนังสือแนะนำ	
ชื่อหนังสือแนะนำ : “พลิกชีวิต จากหายนะ...สู่ความสำเร็จ” ฐากร พฤษวัฒน์ประสูต <i>Takorn Prexawanprasut</i>	367

บทบรรณาธิการ

สำหรับวารสารสุทธิปริทัศน์ ฉบับที่ 91 ปีที่ 29 ยังคงอยู่ภายใต้แนวคิด Progressive University ในฉบับนี้ เรายังคงรักษามาตรฐานในการคัดเลือกบทความวิจัยและบทความวิชาการที่มีคุณภาพเป็นจำนวนทั้งสิ้น 20 บทความ โดยเป็นบทความวิจัย 17 บทความและบทความวิชาการ 3 บทความ

บทความที่ตีพิมพ์ในฉบับที่ 91 นี้ มาจากสาขาวิชาบริหารธุรกิจและการบัญชี เช่น “อิทธิพลของความไว้วางใจและการรับรู้ที่มีต่อความตั้งใจในการชำระเงินผ่านอินเทอร์เน็ต” “แนวทางการส่งเสริมกลยุทธ์ทางการตลาดภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น” “การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันคุณลักษณะองค์การแห่งการเรียนรู้ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย” “ความสัมพันธ์ทางตรงและทางอ้อมของความรู้ทางวิชาชีพ ทักษะทางวิชาชีพ และคุณค่าทางวิชาชีพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตภายใต้มาตรฐานสากลที่มีต่อผลการดำเนินงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ในมุมมองของผู้ใช้บริการกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมและกลุ่มเทคโนโลยีในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย”

สำหรับสาขาวิชาการจัดการการศึกษาก็มีบทความวิจัยที่น่าสนใจ เช่น บทความที่มีชื่อว่า “อิทธิพลของบทบาท และคุณลักษณะงานของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้บรรยาภาคาโรงเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน” “การพัฒนาหลักสูตรคณิตศาสตร์อิงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารระดับประถมศึกษาในโครงการภาษาอังกฤษของโรงเรียนสารสาสน์วิเทศราชพฤกษ์” “สภาพปัญหา แนวทางการจัดการความขัดแย้ง และความสำเร็จในการไกล่เกลี่ยของศูนย์สันติวิธีและธรรมาภิบาลนักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต” “ความสามารถในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษด้วยตนเองของนักเรียนไทยระดับมัธยมศึกษาในโครงการภาษาอังกฤษ” “รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน” รวมทั้งบทความอื่นๆ ที่น่าสนใจ

หนังสือที่น่าสนใจในฉบับนี้มีชื่อเรื่องว่า “พลิกชีวิต จากหายนะ...สู่ความสำเร็จ” เขียนโดยคุณ สมคิด ลวางกูร หนังสือเล่มนี้ได้รับการแนะนำโดย อาจารย์ สุภากร พงศวันประสูต ซึ่งปัจจุบันดำรงตำแหน่ง หัวหน้าศูนย์พัฒนาซอฟต์แวร์ คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต คุณ สมคิด ลวางกูร ได้นำเสนอแนวคิดที่น่าสนใจบางอย่างในหนังสือเล่มนี้ ด้วยความจริงที่มนุษย์นั้นเลือกเกิดไม่ได้ บุคคลอาจเกิดมามีโอกาสไม่เท่าคนอื่น ทั้งในด้านร่างกาย สติปัญญา หรือทุนทางสังคม แต่มนุษย์ทุกคนมิได้มีความอับจนเป็นกรรมพันธุ์ หนังสือเล่มนี้จะสอนทุกท่านว่าการได้มาซึ่งโอกาสและความสำเร็จนั้นล้วนขึ้นอยู่กับแนวคิดและวิธีการที่จะจัดการกับสิ่งที่เกิดขึ้น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อีรศักดิ์ กัญจนพงศ์

Email: teerasak.khg@dpu.ac.th

บรรณาธิการ

รัฐบาลไทยควรใช้มาตรการใดเพื่อต่อต้าน การหลบหลีกภาษีที่ขาดคุณธรรม

Which Anti-Avoidance Measure Should Thai
Government Apply to Counteract Abusive Tax
Avoidance?

จิรศักดิ์ รอดจันทร*
Jirasak Rodjun*

* ผู้อำนวยการหลักสูตรนิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ ปรีดีพนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
* Director of LL.D. Program, Pridi Banomyong Faculty of Law, Dhurakij Pundit University
* Email: kajjirasak_rod@hotmail.com

บทคัดย่อ

การหลบหลีกภาษีที่ยอมรับไม่ได้หรือที่ขาดคุณธรรม คือ การกระทำที่ถูกต้องตามตัวบทกฎหมายเพื่อลดภาระภาษีหรือการปลดปล่อยภาระภาษี แต่เป็นการกระทำที่ไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายภาษีอันก่อให้เกิดความสูญเสียด้านรายได้จากการจัดเก็บภาษี ส่งผลกระทบต่อความเสมอภาคในการกระจายรายได้ และควมมีประสิทธิภาพเชิงเศรษฐกิจในการจัดเก็บภาษี ดังนั้นมาตรการต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่ยอมรับไม่ได้จึงเป็นสิ่งจำเป็น วิธีการตีความกฎหมายภาษีอย่างเคร่งครัดสนับสนุนความแน่นอนชัดเจนของกฎหมายภาษี แต่นำไปสู่การหลบหลีกภาษีที่ยอมรับไม่ได้ ในขณะที่วิธีการตีความกฎหมายภาษีตามเจตนารมณ์ช่วยให้ศาลสามารถต่อต้านแผนการหลบหลีกภาษีที่ยอมรับไม่ได้ นำมาซึ่งความเป็นธรรมในการจัดเก็บภาษี แต่ลดคุณค่าของความแน่นอนชัดเจนของกฎหมายภาษี ดังนั้น กฎเกณฑ์ที่บัญญัติขึ้นโดยผู้ที่มีอำนาจในการออกกฎหมายจึงเป็นอีกวิธีการหนึ่งในการต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่ยอมรับไม่ได้

บทความนี้ศึกษาเกี่ยวกับกฎเกณฑ์ดังกล่าวและพบว่ากฎเกณฑ์ดังกล่าวแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้ : กฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้โดยเฉพาะและกฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้ในลักษณะทั่วไป ประเทศอังกฤษได้รับเอากฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้โดยเฉพาะมาใช้ กฎเกณฑ์ดังกล่าวจะกำหนดประเภทของแผนการหรือการกระทำที่ถือว่าเป็นการหลบหลีกภาษีที่ยอมรับไม่ได้ไว้โดยเฉพาะ รวมทั้งกำหนดผลทางภาษีของแผนการหรือการกระทำการเช่นนั้นไว้ด้วย กฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้โดยเฉพาะจึงเหลือช่องโหว่ให้มีการหลบหลีกภาษีได้อีก จึงได้มีการเสนอให้นำเอากฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้ในลักษณะทั่วไปมาใช้ในประเทศอังกฤษ กฎเกณฑ์ดังกล่าวจะกำหนดหลักเกณฑ์ที่จะนำไปใช้ต่อต้านแผนการหรือการกระทำเพื่อการหลบหลีกภาษีไว้อย่างกว้าง ๆ โดยไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์ไว้สำหรับกรณีใดกรณีหนึ่งเป็นการเฉพาะ

บทความนี้เสนอแนะว่า ในส่วนของศาลไทย ศาลควรพิจารณานำการตีความกฎหมายตามเจตนารมณ์มาใช้ต่อต้านแผนการหลบหลีกภาษีที่ยอมรับไม่ได้ (โดยศาลต้องพิจารณาเกินไปกว่าถ้อยคำของบัญญัติแห่งกฎหมายภาษีเพื่อค้นหาความมุ่งหมายที่อยู่เบื้องหลังถ้อยคำนั้นๆ และพิจารณาเกินไปกว่ารูปแบบของธุรกรรมของผู้เสียภาษีเพื่อค้นหาสาระสำคัญของเศรษฐกิจที่อยู่เบื้องหลังธุรกรรมนั้น) ประกอบกับการนำหลักการในคดี Ramsay มาปรับใช้ หากศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าธุรกรรม/แผนการของผู้เสียภาษีถูกออกแบบมาเพื่อการหลบหลีกภาษีในวิถีทางที่ขัดกับเจตนารมณ์ของกฎหมาย ในส่วนของรัฐบาลไทย กระทรวงการคลังและกรมสรรพากรควรนำกฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้ในลักษณะทั่วไปมาใช้สนับสนุนกฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้โดยเฉพาะที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน โดยออกเป็นกฎหมายภาษิลำดับรอง ทั้งนี้ กฎหมายภาษิลำดับรองดังกล่าวควรมีลักษณะดังต่อไปนี้ : (ก) กำหนดความแตกต่างระหว่างธุรกรรม/แผนการเพื่อการหลบหลีกภาษีที่ยอมรับได้กับธุรกรรม/แผนการเพื่อการหลบหลีกภาษีที่ยอมรับไม่ได้ (ข) กฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้ในลักษณะทั่วไปนำไปใช้กับธุรกรรม/แผนการซึ่งถูกออกแบบมาเพื่อการหลบหลีกภาษีในลักษณะที่ตรงกันข้ามกับเจตนารมณ์ในการบัญญัติกฎหมาย (ค) กำหนดให้มีข้อยกเว้นให้แก่การวางแผนภาษีที่ยอมรับได้ (ง) กำหนดให้มีกระบวนการขอรับความชัดเจนจากกรมสรรพากรได้ภายในระยะเวลาอันสมควร

หรือกำหนดให้มีระบบการตอบข้อหรือให้แก่ผู้เสียหาย ก่อนการเริ่มทำธุรกรรมภายในระยะเวลาอันรวดเร็ว โดยกรมสรรพากรต้องไม่มีการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมใด ๆ จากผู้เสียหายที่ขอรับความชัดเจนหรือขอหรือจากกรมสรรพากร และผู้เสียหายมีสิทธิที่จะอุทธรณ์ต่อไปยังศาล หากคำขอของพวกเขาถูกปฏิเสธจากกรมสรรพากร และ (จ) กำหนดให้เฉพาะสำนักงานใหญ่ของกรมสรรพากรเท่านั้นที่มีสิทธิใช้กฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้ในลักษณะทั่วไป

คำสำคัญ: การหลบหลีกภาษีที่ยอมรับไม่ได้หรือที่ขาดคุณธรรม การวางแผนภาษี ความเสมอภาคในการกระจายรายได้ ความมีประสิทธิภาพเชิงเศรษฐกิจในการจัดเก็บภาษี มาตรการต่อต้านการหลบหลีกภาษี การตีความกฎหมายตามเจตนารมณ์ กฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้ในลักษณะทั่วไป กฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้โดยเฉพาะ กรมสรรพากร กระบวนการขอรับความชัดเจน

Abstract

Unacceptable or abusive tax avoidance is any lawful action that reduces or discharges tax liability, but it is against the spirit of tax law. Such tax avoidance makes the loss of tax revenue and adversely affects the equity of income redistribution and the economic efficiency of taxation. Therefore, anti-avoidance measures are necessary to counteract abusive tax avoidance. A strict interpretation approach ensures legal certainty but it leads to unacceptable tax avoidance. Meanwhile, a purposive interpretation approach helps the court to counteract unacceptable tax avoidance schemes. This brings about the equity of taxation but devalues legal certainty. Accordingly, statutory anti-avoidance rules are another measure to counteract abusive tax avoidance.

This article has studied the statutory anti-avoidance rules. And it has found that such rules are divided into 2 categories: Specific Anti-Avoidance Rules and General Anti-Avoidance Rules. The UK has adopted Specific Anti-Avoidance Rules to deal with particular tax avoidance schemes. Specific Anti-Avoidance Rules identify with precision the type of transaction to be dealt with and prescribe with precision the tax consequences of such a transaction. Therefore, Specific Anti-Avoidance Rules that deal with specified transactions will inevitably leave tax loopholes. General Anti-Avoidance Rules are suggested to be adopted in the UK. General Anti-Avoidance Rules set out broad criteria to be applied to any tax avoidance schemes without being tied to specific cases.

This article suggests that as for Thai courts, they should consider and apply the purposive interpretation to strike down unacceptable tax avoidance schemes (by looking beyond the words of tax provisions to seek the underlying purpose and looking beyond the form of the taxpayer's transaction to seek its economic substance) together with the application of Ramsay principle, if they consider that the taxpayer's transaction/scheme is designed to avoid paying tax in the way which is contrary to the spirit of law. As for the Thai government, Ministry of Finance and Revenue Department should make secondary legislation to adopt and apply General Anti-Avoidance Rules to support present Specific Anti-Avoidance Rules. Such legislation should have the following characteristics: (a) drawing a distinction between acceptable and unacceptable tax avoidance transactions/schemes; (b) applying General Anti-Avoidance Rules to transactions/schemes which are designed to avoid tax in a manner contrary to the spirit of law; (c) allowing an exception for acceptable tax planning; (d) incorporating a reasonable clearance procedure/a short-time pre-transaction rulings system under which there is no charge

for applications, and the taxpayer has the right to appeal to the court against the refusal of Revenue Department for his/her application; and (e) specifying that only the Head Office of Revenue Department can invoke General Anti-Avoidance Rules.

Keywords: Unacceptable or Abusive Tax Avoidance, Tax Planning, Equity of Income Redistribution, Economic Efficiency of Taxation, Anti-Avoidance Measures, Purposive Interpretation, General Anti-Avoidance Rules, Specific Anti-Avoidance Rules, Revenue Department, Clearance Procedure

บทนำ

ตามที่ทราบกันโดยทั่วไป วัตถุประสงค์หลักในการจัดเก็บภาษีของรัฐบาล คือ การหาเงินเพื่อนำมาเป็นค่าใช้จ่ายของรัฐบาลตามนโยบายด้านรายจ่ายสาธารณะและดำเนินการตามหน้าที่ของรัฐบาลที่ได้รับประชาคมติให้ทำการดูแลทำนุบำรุงสุขให้แก่มวลประชาราษฎร์ของประเทศ นอกจากนี้การจัดเก็บภาษีของรัฐบาลยังเป็นไปเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อื่นๆ อีกหลายประการ เช่น เพื่อสร้างความเสมอภาคทางด้านรายได้หรือลดความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ของคนในสังคม และเพื่อเป็นเครื่องมือในการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ

เพื่อให้การจัดเก็บภาษีอากรบรรลุวัตถุประสงค์หลักและวัตถุประสงค์อื่นๆตามที่กล่าวข้างต้น รัฐบาลจำเป็นต้องกำหนดนโยบายภาษีและออกกฎหมายภาษี รวมทั้งดำเนินการบริหารจัดการเก็บภาษีให้สอดคล้องหรือเป็นไปตามหลักการจัดเก็บภาษีอากรที่ดี (Good Principles of Taxation) นอกจากนี้ผู้เขียนเห็นว่าเพื่อให้การจัดเก็บภาษีอากรบรรลุวัตถุประสงค์หลักและวัตถุประสงค์อื่นๆตามที่กล่าวข้างต้น รัฐบาลจำเป็นต้องมีมาตรการต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่ยอมรับไม่ได้ (Anti-Avoidance Measures) เพราะการหลบหลีกภาษีที่ยอมรับไม่ได้หรือที่ไม่มีคุณธรรมนอกจากจะทำให้รัฐไม่สามารถจัดหาเงินทุนเพื่อนำมาเป็นค่าใช้จ่ายของรัฐบาลได้อย่างพอเพียงแล้ว การกระทำดังกล่าวยังมีผลกระทบต่อหลักการจัดเก็บภาษีที่ดีและการบังคับใช้กฎหมายภาษีได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในบทความนี้ ผู้เขียนจะอภิปรายถึงความคล้ายคลึงและความแตกต่างระหว่างการหลบหลีกภาษี การวางแผนภาษีและการหนีภาษี ผลกระทบของการหลบหลีกภาษี มาตรการในการต่อต้านการหลบหลีกภาษี และข้อเสนอแนะว่ารัฐบาลไทยควรใช้มาตรการใดเพื่อต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่ขาดคุณธรรมตามลำดับ

ความคล้ายคลึงและความแตกต่างระหว่างการหลบหลีกภาษี การวางแผนภาษีและการหนีภาษี

จากการศึกษาค้นคว้าวิจัย ผู้เขียนพบว่าการหลบหลีกภาษี การวางแผนภาษีและการหนีภาษีมีความคล้ายคลึงและความแตกต่างกัน ดังนี้

ผู้เขียนพบว่าการหลบหลีกภาษี (Tax Avoidance) คือ การกระทำที่ไม่ขัดต่อกฎหมายเพื่อลดภาระภาษีหรือปลดเปลื้องภาระภาษี โดยอาศัยช่องโหว่ที่มีอยู่ในกฎหมายภาษีหรืออาศัยการใช้ประโยชน์จากตัวบรรเทาภาระภาษี หรือสิทธิประโยชน์ทางภาษีต่างๆที่บัญญัติไว้ในกฎหมายภาษี ความหมายดังกล่าวสอดคล้องกับที่ Dictionary of Taxation ได้กล่าวไว้ว่า “การหลบหลีกภาษีอธิบายถึงการจัดการในเรื่องใดเรื่องหนึ่งของบุคคลภายใต้กฎหมายเพื่อลดภาระภาษีของบุคคลดังกล่าว” (James, 2012, p. 23)

การหลบหลีกภาษีแบ่งออกเป็นการหลบหลีกภาษีที่ยอมรับได้และการหลบหลีกภาษีที่ยอมรับไม่ได้

การหลบหลีกภาษีที่ยอมรับได้ (Acceptable Tax Avoidance) คือ การลดภาระภาษีหรือการปลดเปลื้องภาระภาษีโดยอาศัยช่องโหว่ที่ไม่ต้องจ่ายภาษีที่มีอยู่ในกฎหมายภาษีหรือโดยอาศัยบทบัญญัติเกี่ยวกับตัวบรรเทาภาระภาษีหรือสิทธิประโยชน์ทางภาษีต่างๆ ทั้งนี้ ผู้ที่ทำการลดภาระภาษีหรือปลดเปลื้องภาระภาษีดังกล่าวจะมีการกระทำธุรกรรมหรือกระทำการใดๆที่เป็นไปตามรูปแบบที่กฎหมายกำหนด และเป็นไปตามเจตนารมณ์หรือความประสงค์ของผู้ออกกฎหมายภาษีที่เปิดให้มีช่องโหว่หรือกำหนดให้มีตัวบรรเทาภาระภาษีหรือสิทธิประโยชน์ทางภาษีต่างๆเช่นว่านั้นในกฎหมายภาษี (จรัสศักดิ์ รอดจันทร์, 2555, น. 18)

การหลบหลีกภาษีที่ยอมรับไม่ได้ (Unacceptable Tax Avoidance) คือ การลดภาระภาษีหรือการเปลี่ยนแปลงภาระภาษีโดยอาศัยช่องโหว่ที่ไม่ต้องจ่ายภาษีที่มีอยู่ในกฎหมายภาษีหรือโดยอาศัยบทบัญญัติเกี่ยวกับตัวบรรเทาภาระภาษีหรือสิทธิประโยชน์ทางภาษีต่างๆ เพื่อลดภาระภาษี ซึ่งเป็นการลดภาระภาษีหรือเปลี่ยนแปลงภาระภาษีที่เป็นการใช้ประโยชน์จากตัวบทกฎหมายแต่ไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของผู้ออกกฎหมายที่เปิดให้มีช่องโหว่เช่นนั้นในกฎหมายภาษี เพราะแม้ว่าการกระทำตามแผนการหรือการกระทำธุรกรรมเป็นไปตามรูปแบบที่กฎหมายกำหนด แต่ผู้กระทำมีจุดมุ่งหมายหลัก คือ การหลบหลีกไม่จ่ายภาษีเป็นสำคัญ และเป็นการกระทำที่ไม่ได้มุ่งที่จะก่อให้เกิดผลหรือมีผลผูกพันทางพฤตินัยตามการกระทำนั้นจริงๆ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าเป็นการกระทำที่ขาดคุณธรรม (จิรศักดิ์ รอดจันทร์, 2555, น. 18)

ในส่วนการวางแผนภาษี ผู้วิจัยพบว่า การวางแผนภาษี (Tax Planning) คือ การทำธุรกรรมหรือการจัดการในเรื่องใดเรื่องหนึ่งของบุคคลเพื่อให้ได้มาซึ่งสิทธิประโยชน์ทางภาษีจากบทบัญญัติแห่งกฎหมายภาษี (ที่เกี่ยวข้องกับการยกเว้นหรือลดภาระภาษีหรือสิทธิประโยชน์ทางภาษีต่างๆ) ความหมายดังกล่าวสอดคล้องกับที่ James and Nobes (2000, p. 16) กล่าวว่า “การวางแผนภาษี คือ การจัดการในเรื่องใดเรื่องหนึ่งของบุคคลเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์จากผลของกฎเกณฑ์ทางด้านภาษีที่ถูกกำหนดไว้อย่างตั้งใจและเห็นเป็นที่ประจักษ์ เพื่อจะทำให้ผลตอบแทนภายหลังการเสียภาษีมีมากที่สุด” ในขณะที่ Tiley (2005, p. 94) กล่าวว่า “การวางแผนภาษี คือ สิ่งซึ่งผู้คนที่เป็นคนมีเหตุผลทั้งหลายได้กระทำเพื่อลดภาระภาษีของพวกเขา”

สำหรับการหนีภาษี ผู้เขียนพบว่า การหนีภาษี (Tax Evasion) คือ การใช้วิธีการที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายเพื่อการลดภาระภาษี ปลดปล่อยภาระภาษี หรือไม่จ่ายภาษีที่ถึงกำหนดชำระให้แก่รัฐบาล เป็นการกระทำที่มีความผิดทางอาญาและเป็นการกระทำโดยมีเจตนาไม่สุจริตหรือทุจริต ความหมายดังกล่าวสอดคล้องกับที่ Dictionary of Taxation ได้กล่าวไว้ว่า “การหนีภาษี คือ การจัดการในเรื่องใดเรื่องหนึ่งของบุคคลที่ผิดกฎหมายที่มีความมุ่งหมายในการหลบหนีการจ่ายภาษี” (James, 2012, p. 98)

Freedman (2004, pp. 347-348) ให้ข้อคิดเห็นว่า “ไม่ใช่การหนีภาษีทุกกรณีมีความผิดทางอาญา” และได้กล่าวด้วยว่า “การหนีภาษีจะนำไปสู่การประเมินเพื่อการจัดเก็บภาษี แต่เฉพาะกรณีการมีเจตนาที่ไม่สุจริตเท่านั้นที่จะส่งผลให้มีการฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาได้” จากข้อคิดเห็นนี้ ผู้เขียนจึงค้นหาเพิ่มเติมและได้รับการยืนยันจาก Kessler (2004) และ Salter (2002) ว่าการหนีภาษีจะเป็นความผิดอาญาเมื่อมีเจตนาไม่สุจริต

(4) ผู้กระทำตระหนักหรือรู้ดีว่า การหนีภาษีได้ถูกกระทำขึ้นโดยตัวเขาเองหรือบุคคลอื่น และเขาได้เข้าไปมีส่วนร่วมรับรู้หรือเกี่ยวข้องในการกระทำนั้น (Salter, 2002, pp. 497-498)

เมื่อผู้เขียนนำความหมายของการหลบหลีกภาษีการวางแผนภาษีและ การหนีภาษีมาวิเคราะห์แบบไม่แยกส่วน ผู้เขียนพบความคล้ายคลึงและความแตกต่างของการกระทำทั้งสาม ดังนี้

ประการที่ 1 การหลบหลีกภาษีที่ยอมรับได้ถือเป็นการวางแผนภาษีอย่างมีคุณธรรม เพราะการหลบหลีกภาษีที่ยอมรับได้เป็นการกระทำที่ยอมรับได้ในสายตาของผู้ออกกฎหมาย เนื่องจากการกระทำเพื่อลดภาระภาษีหรือการเปลี่ยนแปลงภาระภาษีที่เป็นไปตามรูปแบบที่กฎหมายกำหนด และเป็นไปตามเจตนารมณ์หรือความประสงค์ของผู้ออกกฎหมาย (หรือฝ่ายนิติบัญญัติ) ที่เป็นผู้ออกกฎหมายภาษีแม่บทหรือเป็นไปตามเจตนารมณ์หรือความประสงค์ขององค์กรฝ่ายบริหารที่เป็น

ผู้ออกกฎหมายภาษีสำดับรอง ในทำนองเดียวกัน การวางแผนภาษีอย่างมีคุณธรรมหรือการวางแผนภาษีที่คนมีเหตุมีผลได้กระทำเพื่อลดภาระภาษี คือ การทำธุรกรรมของบุคคลที่ถูกต้องตามรูปแบบที่กฎหมายกำหนดและสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมาย เพื่อการได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษี

ประการที่ 2 การหลบหลีกภาษีและการหนีภาษีคล้ายคลึงกัน เนื่องจากทั้งสองเป็นการกระทำเพื่อลดภาระภาษีหรือปลดเปลื้องภาระภาษี แต่ที่แตกต่างกัน คือ การหนีภาษีเป็นการใช้วิธีการที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายเพื่อที่จะไม่จ่ายภาษีที่ต้องชำระแก่รัฐบาล ในขณะที่ การหลบหลีกภาษีเป็นการกระทำที่ไม่ขัดต่อกฎหมายเพื่อลดภาระภาษีหรือปลดเปลื้องภาระภาษี

ประการที่ 3 การวางแผนภาษีคล้ายคลึงกับการหลบหลีกภาษีที่ยอมรับไม่ได้หรือที่ขาดคุณธรรม เนื่องจากทั้งสองเป็นการกระทำเพื่อลดภาระภาษีหรือปลดเปลื้องภาระภาษี แต่ที่แตกต่างกัน คือ ในการวางแผนภาษี ผู้วางแผนต้องพิจารณาเป็นเบื้องต้นว่า ธุรกรรมที่จะกระทำนั้นมียกกฎหมายรองรับให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีหรือไม่ หลังจากนั้น พิจารณาต่อไปว่า ธุรกรรมที่จะกระทำนั้นจะได้ทำถูกต้องทั้งตามรูปแบบของกฎหมายและตามเจตนารมณ์ของกฎหมายหรือไม่ ในขณะที่การหลบหลีกภาษีที่ยอมรับไม่ได้หรือที่ขาดคุณธรรมบุคคล ผู้กระทำธุรกรรมจะคำนึงถึงความถูกต้องของธุรกรรมตามรูปแบบที่กฎหมายไว้เป็นสำคัญเพื่อให้ได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษี แต่ไม่คำนึงถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายที่อยู่เบื้องหลังธุรกรรมนั้น

ประการที่ 4 การวางแผนภาษีคล้ายคลึงกับการหนีภาษีเนื่องจากทั้งสองเป็นการกระทำเพื่อลดภาระภาษีหรือปลดเปลื้องภาระภาษี แต่ที่แตกต่างกัน คือ ในการวางแผนภาษี นอกจากที่ผู้วางแผนต้องพิจารณาว่าธุรกรรมที่จะกระทำนั้นมียกกฎหมายรองรับให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีหรือไม่ และธุรกรรมที่จะกระทำนั้นจะได้ทำถูกต้องทั้งตามรูปแบบของกฎหมายและตามเจตนารมณ์ของกฎหมายหรือไม่ แล้ว ผู้วางแผนต้องพิจารณาว่าธุรกรรมที่จะกระทำนั้นจะได้ทำขัดต่อกฎหมายที่เกี่ยวข้องหรือไม่ (เข้าข่ายการหนีภาษีหรือไม่) อีกด้วย หากกระทำธุรกรรมใดที่รัฐไม่ได้ออกกฎหมายกำหนดสิทธิประโยชน์ทางภาษีไว้หรือกระทำการใดโดยใช้วิธีการที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายเพื่อลดภาระภาษีหรือปลดเปลื้องภาระภาษีการกระทำนั้นย่อมไม่เข้าข่ายการวางแผนภาษีและการกระทำในส่วนหลังนั้นจะถือเป็นการหนีภาษีด้วย

ผลกระทบของการหลบหลีกภาษีที่ขาดคุณธรรม

นอกจากการหลบหลีกภาษีที่ยอมรับไม่ได้หรือที่ขาดคุณธรรมก่อให้เกิดความสูญเสียด้านรายได้จากการจัดเก็บภาษีของรัฐบาลแล้ว การหลบหลีกภาษีที่ยอมรับไม่ได้ยังส่งผลกระทบต่อความเสมอภาคในการกระจายรายได้และความมีประสิทธิภาพเชิงเศรษฐกิจในการจัดเก็บภาษีของรัฐบาลอีกด้วย

1. ผลกระทบต่อความเสมอภาคในการกระจายรายได้

ความเสมอภาคในการกระจายรายได้ (Equity of Income Redistribution) หรือการกระจายรายได้อีกครั้ง¹ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในสังคม คือ ความประสงค์ของรัฐบาลที่ต้องการโยกย้ายทรัพยากรทางเศรษฐกิจหรือดึงเงินออกจากกระเป๋าของคนที่ร่ำรวยไปสู่คนที่ยากจนผ่านทางการจัดเก็บภาษี แต่การหลบหลีกภาษีที่ยอมรับไม่ได้หรือที่ขาดคุณธรรมทำให้ความประสงค์ของรัฐบาลดังกล่าวไม่สามารถเกิดขึ้นได้ เนื่องจากผู้ที่ร่ำรวยมีโอกาสในการหลบหลีก

¹การกระจายรายได้ครั้งแรกเกิดขึ้นเมื่อบุคคลไม่ว่าคนที่ยากจนหรือคนที่ยากจนเข้าไปสู่ระบบเศรษฐกิจการตลาด

ภาษีที่ยอมรับไม่ได้ได้ง่ายกว่าผู้มีรายได้น้อย หรือคนรวยอยู่ในสถานะที่ได้เปรียบกว่าคนจนในการใช้โอกาสในการหลบหลีกภาษีที่ยอมรับไม่ได้ เพราะพวกเขามีเงินที่จะขอคำแนะนำเพื่อการหลบหลีกภาษีและพวกเขามีทรัพยากรทางเศรษฐกิจ (เงินและทรัพย์สิน) ที่จะโยกย้ายเปลี่ยนแปลงเพื่อลดหรือปลดเปลื้องภาระภาษี

เมื่อผู้ที่ร่ำรวยสามารถและมีโอกาสทำการหลบหลีกภาษีที่ยอมรับไม่ได้ด้วยเหตุผลและปัจจัยที่กล่าวมาข้างต้น ในขณะที่ผู้มีรายได้น้อยไม่สามารถและไม่มีโอกาสทำการหลบหลีกภาษีได้ เพราะไม่มีปัจจัยที่ใช้ในการหลบหลีกภาษีเหมือนดังเช่นที่ผู้ที่ร่ำรวย ผลกระทบที่ตามมาคือ (ก) การโยกย้ายทรัพยากรทางเศรษฐกิจจากคนที่ร่ำรวยไปสู่คนที่ยากจนผ่านทางการจัดเก็บภาษีไม่เกิดขึ้น และ (ข) เกิดการกระจายรายได้จากผู้ที่ย้ายภาษีอย่างถูกต้องครบถ้วนหรือจากผู้ที่ไม่สามารถหลบหลีกภาษี (ซึ่งน่าจะได้แก่ ผู้ที่มีรายได้ปานกลางหรือรายได้น้อย เช่น ผู้ที่มีรายได้จากเงินเดือนประจำ หรือ พนักงานลูกจ้างหรือข้าราชการระดับปฏิบัติการ) ไปยังผู้ที่มีโอกาสหรือมีความสามารถที่จะหลบหลีกไม่จ่ายภาษีได้ (ซึ่งน่าจะได้แก่ ผู้ที่มีรายได้สูงหรือสูงมาก)

2. ผลกระทบต่อความมีประสิทธิภาพเชิงเศรษฐกิจในการจัดเก็บภาษี

ความมีประสิทธิภาพเชิงเศรษฐกิจในการจัดเก็บภาษี (Economic Efficiency of Taxation) คือ ความประสงค์ของรัฐบาลที่ต้องการให้เกิด (ก) ค่าใช้จ่ายหรือต้นทุนในการบริหารจัดการเก็บภาษีที่ต่ำ และ (ข) ค่าใช้จ่ายหรือต้นทุนในการปฏิบัติตามกฎหมายภาษีที่ต่ำ ทั้งนี้ เพื่อก่อให้เกิดรายได้จากการจัดเก็บภาษีในจำนวนที่มากที่สุด แต่การหลบหลีกภาษีที่ยอมรับไม่ได้หรือที่ขาดคุณธรรมขัดกับความประสงค์ของรัฐบาลดังกล่าว เพราะการหลบหลีกภาษีที่ยอมรับไม่ได้ก่อให้เกิดค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการเก็บภาษีและค่าใช้จ่ายในการปฏิบัติตามกฎหมายภาษีที่สูง

(1) ค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการเก็บภาษีที่สูง

ค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการเก็บภาษีควรต่ำที่สุดเท่าที่เป็นไปได้เมื่อเปรียบเทียบกับรายได้จากการจัดเก็บภาษี ทั้งนี้ เพื่อหารายได้เข้ารัฐอย่างพอเพียง ระบบภาษีจะทำงานได้โดยใช้ต้นทุนในการบริหารจัดการที่ต่ำ ต่อเมื่อปัจจัยที่ก่อให้เกิดค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการเก็บที่สูงถูกกำจัดออกไป (จิรศักดิ์ รอดจันทร์, 2555, น. 35)

ค่าใช้จ่ายหรือต้นทุนในการบริหารจัดการเก็บภาษี คือ ค่าใช้จ่ายทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการทำงานของระบบภาษีและที่เกี่ยวข้องกับการจัดเก็บภาษีโดยผู้จัดเก็บภาษี ค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการเก็บภาษีครอบคลุมไม่เพียงเฉพาะค่าใช้จ่ายของเจ้าหน้าที่ผู้จัดเก็บภาษี แต่ยังครอบคลุมถึงอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องมือ และการบริการที่จำเป็นสำหรับเจ้าหน้าที่ที่จำเป็นต้องใช้บริการนั้นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการจัดเก็บภาษี (จิรศักดิ์ รอดจันทร์, 2555, น. 35)

การหลบหลีกภาษีที่ยอมรับไม่ได้ส่งผลกระทบต่อเพิ่มขึ้นของค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการเก็บภาษี เนื่องจากการหลบหลีกภาษีที่ยอมรับไม่ได้นำไปสู่ความซับซ้อนในระบบกฎหมายภาษี เพราะรัฐสภาและรัฐบาลจำเป็นต้องออกกฎหมายภาษีและกฎระเบียบด้านการบริหารภาษีที่ซับซ้อนเพื่อต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่ยอมรับไม่ได้ หรือเพื่อปิดช่องโหว่ในกฎหมายภาษีเพื่อให้รัฐได้กลับคืนมาซึ่งรายได้ที่สูญเสียไปจากการหลบหลีกภาษีที่ยอมรับไม่ได้ การออกกฎหมายและแนวปฏิบัติดังกล่าวต้องใช้เวลาและการทำงานที่เพิ่มมากขึ้นของผู้บัญญัติกฎหมายและผู้กำหนดนโยบายภาษี ตลอดจนต้องใช้ทรัพยากรของรัฐบาลบางอย่างที่เพิ่มมากขึ้นอีกด้วย

นอกจากนี้ รัฐบาลต้องมีค่าใช้จ่ายหรือต้นทุนในการบริหารจัดการเก็บภาษีที่เพิ่มมากขึ้น อันเป็นผลมาจากการบริหารกฎเกณฑ์ที่ซับซ้อนมากขึ้นเพื่อต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่ยอมรับไม่ได้ หรือเพื่อปิดช่องโหว่ในกฎหมายภาษีและความยากในการตรวจสอบการกระทำที่ถือว่าเป็นการหลบหลีกภาษีที่ยอมรับไม่ได้ (จිරคักดี รอดจันทร, 2555, น.36)

(2) ค่าใช้จ่ายในการปฏิบัติตามกฎหมายภาษีที่สูง

ค่าใช้จ่ายของผู้เสียภาษีในการปฏิบัติตามกฎหมายภาษีควรที่จะต่ำที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ทั้งนี้ เพื่อไม่ให้ผู้เสียภาษีเกิดความไม่เต็มใจในการจ่ายภาษี และเพื่อไม่ให้รายได้ของผู้เสียภาษีจะนำไปใช้จ่ายใช้สอยลดลงมากจนเกินไป ระบบภาษีสามารถที่จะทำงานได้โดยใช้ต้นทุนในการปฏิบัติตามกฎหมายภาษีที่ต่ำ ต่อเมื่อปัจจัยที่ก่อให้เกิดค่าใช้จ่ายในการปฏิบัติตามกฎหมายที่สูงถูกกำจัดออกไปจากกระบวนการจัดเก็บภาษี (จिरคักดี รอดจันทร, 2555, น.37)

ค่าใช้จ่ายหรือต้นทุนในการปฏิบัติตามกฎหมายภาษี คือ ค่าใช้จ่ายทั้งหมดของผู้เสียภาษีที่เกิดขึ้นเพื่อปฏิบัติตามกฎหมายภาษีและแนวปฏิบัติในการจัดเก็บภาษี ค่าใช้จ่ายเหล่านี้เกี่ยวข้องกับเวลาและเงินที่ใช้จ่ายโดยผู้เสียภาษี

การหลบหลีกภาษีที่ยอมรับไม่ได้ส่งผลกระทบต่อการเพิ่มขึ้นของค่าใช้จ่ายในการปฏิบัติตามกฎหมายภาษีแก่ผู้ที่ไม่หลบหลีกภาษี ทั้งนี้ เพราะพวกเขาอาจต้องใช้เวลาและเงินที่เพิ่มมากขึ้นในการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่ยอมรับไม่ได้ที่ซับซ้อน นอกจากนี้ การหลบหลีกภาษีก่อให้เกิดค่าใช้จ่ายแก่ผู้หลบหลีกภาษี หรือที่เรียกว่า “ค่าใช้จ่ายในการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายภาษี” (Non-Compliance Costs) ทรัพยากรทางเศรษฐกิจจำนวนมากได้ถูกใช้ไปโดยผู้ที่หลบหลีกภาษีที่ยอมรับไม่ได้ ในบางประเทศ ค่าใช้จ่ายในการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายภาษีก่อให้เกิดขึ้นโดยผู้หลบหลีกภาษีที่ยอมรับไม่ได้ นำที่จะรวมถึงเวลาและเงินที่ได้ใช้จ่ายไปในกิจกรรมดังต่อไปนี้ : การขอคำแนะนำจากผู้รู้ด้านภาษีในการค้นหาช่องโหว่ในกฎหมายภาษี การดำเนินการโยกย้ายกิจกรรมทางธุรกิจเพื่อให้เป็นไปตามคำแนะนำของผู้รู้ด้านภาษี การลอบบี้ผู้ออกกฎหมายและผู้กำหนดนโยบายภาษีให้ทำการเปลี่ยนแปลงกฎหมายภาษีเพื่อให้เสียภาษีน้อยลง หรือการลอบบี้นักวิเคราะห์หรือคอลัมน์นิสต์เพื่อให้เขียนบทความสนับสนุนหรือคัดค้านกฎหมายและระเบียบปฏิบัติในการบริหารเพื่อจูงใจให้ผู้ออกกฎหมายและผู้กำหนดนโยบายภาษีเปลี่ยนแปลงกฎหมายภาษีเพื่อให้เสียภาษีน้อยลง (จिरคักดี รอดจันทร, 2555, น. 38-39)

มาตรการต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่ขาดคุณธรรม

ตามที่เราได้เห็นในหัวข้อที่ 3 การหลบหลีกภาษีที่ยอมรับไม่ได้หรือที่ขาดคุณธรรมก่อให้เกิดความสูญเสียด้านรายได้จากการจัดเก็บภาษี และยังส่งผลกระทบต่อความเสมอภาคในการกระจายรายได้ รวมทั้งความมีประสิทธิภาพเชิงเศรษฐกิจในการจัดเก็บภาษี ดังนั้น รัฐบาลจึงจำเป็นต้องใช้มาตรการต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่ยอมรับไม่ได้ มาตรการต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่ยอมรับไม่ได้ที่สำคัญที่ใช้กันอยู่ในประเทศแถบยุโรป คือ

(1) การนำหลักการตีความกฎหมายภาษีตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย (Purposive Interpretation) (โดยเฉพาะการตีความกฎหมายภาษีของศาล (Judicial Interpretation) ในประเทศอังกฤษ) และ

(2) การออกกฎหมายหรือกฎเกณฑ์ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเพื่อต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่ยอมรับไม่ได้ (Statutory Anti-Avoidance Rules) (โดยเฉพาะในประเทศที่อยู่ในทวีปยุโรป) รัฐบาลไทยอาจพิจารณานำมาตรการที่ผู้เขียนนำมาอภิปรายในบทความนี้ไปประยุกต์ใช้ หากพิจารณาเห็นว่ามาตรการใดเป็นสิ่งที่มิประโยชน์และยังมิได้มีการนำมาตรการดังกล่าวมาใช้ในการจัดเก็บภาษีในประเทศไทย

1. การนำหลักการตีความกฎหมายภาษีตามเจตนารมณ์มาใช้ต่อต้านการหลบหลีกภาษี

มาตรการนี้ได้รับมาจากแนวทางการตีความกฎหมายภาษีของศาลในประเทศอังกฤษ Morse and Williams (2004, p. 39) กล่าวว่า เป็นเวลายาวนานแล้ว ที่แนวความคิดในการพิพากษาพิพากษาคติภาษีของผู้พิพากษาในประเทศอังกฤษ คือ กฎหมายภาษีควรตีความอย่างเคร่งครัด ยกตัวอย่าง Lord Cairns LC กล่าวในคดี *Peyce v. Monmouthshire Canal and Railway Company* ว่า พระราชบัญญัติภาษีต้องตีความอย่างเคร่งครัด จะต้องไม่มีการเก็บเงินจากประชาชน ถ้าไม่มีความชัดเจนและมีความคลุมเครือในพระราชบัญญัติที่ออกโดยรัฐสภา สิทธิของผู้เสียภาษีขึ้นอยู่กับ การตีความตามตัวอักษร

Lord Wilberforce กล่าวสนับสนุนการตีความกฎหมายภาษีอย่างเคร่งครัดไว้ในคดี *Vestey v. IRC* ว่า ประชาชนจะไม่ถูกจัดเก็บภาษี เว้นแต่บุคคลนั้นได้ถูกกำหนดไว้ในบทบัญญัติที่ชัดเจนว่าให้เป็นผู้เสียภาษี และจำนวนเงินแห่งความรับผิดในการเสียภาษีได้ถูกกำหนดไว้โดยชัดเจนในพระราชบัญญัติภาษีด้วยเช่นกัน

Lord Halsbury LC กล่าวในคดี *Tennant v. Smith* ว่า เมื่อข้าพเจ้าได้กล่าวถึงสิ่งที่จะต้องถูกจัดเก็บภาษี ข้าพเจ้าหมายถึงสิ่งที่เป็นความมุ่งหมายของพระราชบัญญัติตามที่ได้แสดง (เขียน) ออกมาในบทบัญญัติ เพราะว่าในพระราชบัญญัติภาษี ข้าพเจ้ามีความเห็นว่า เป็นไปไม่ได้ที่จะสันนิษฐานถึงเจตนารมณ์หรือวัตถุประสงค์ในการออกพระราชบัญญัตินั้น

นอกจากนี้ Lord Halsbury LC ยังได้อ้างถึงคำกล่าวของ Lord Wensleydale ที่กล่าวในคดี *In re Micklethwait* ว่า มีกฎเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้อย่างดีแล้วว่า บุคคลจะไม่ถูกจัดเก็บภาษี เว้นแต่ปรากฏว่ามีถ้อยคำที่ชัดเจนในบทบัญญัติ และการอ่านบทบัญญัติที่ออกโดยรัฐสภาจะต้องอ่านตามความหมายอย่างธรรมดาของถ้อยคำตามบทบัญญัตินั้น

จากแนวทางการตีความกฎหมายภาษีของผู้พิพากษาในประเทศอังกฤษที่ยกมาข้างต้น อาจสรุปได้ว่าการตีความกฎหมายภาษีอย่างเคร่งครัด หมายถึง การแปลความหมายของถ้อยคำที่ใช้ในบทบัญญัติตามภาษาหรือตามตัวหนังสือที่ปรากฏในบทบัญญัตินั้นโดยไม่คำนึงถึงความมุ่งหมายในการบัญญัติกฎหมาย การตีความกฎหมายภาษีอย่างเคร่งครัดต้องการให้บทบัญญัติแห่งกฎหมายภาษีถูกบัญญัติไว้ด้วยถ้อยคำที่ชัดเจน เมื่อกฎหมายถูกบัญญัติไว้ด้วยถ้อยคำที่ชัดเจน ประชาชนสามารถที่จะพยากรณ์ได้ว่าพวกเขาต้องรับผิดชอบเสียภาษีหรือไม่ต้องรับผิดชอบเสียภาษีวิธีการตีความกฎหมายภาษีอย่างเคร่งครัดจึงสนับสนุนความแน่นอนชัดเจนของกฎหมายภาษี (Legal Certainty)

อย่างไรก็ตาม การตีความกฎหมายภาษีอย่างเคร่งครัดที่ต้องการให้บทบัญญัติแห่งกฎหมายภาษีถูกบัญญัติไว้ด้วยถ้อยคำที่ชัดเจนสามารถกระตุ้นและนำไปสู่การหลบหลีกภาษีที่ยอมรับไม่ได้ โดยผู้เสียภาษีวางแผนการ (Scheme) และจัดกิจกรรมทางเศรษฐกิจ (Arrangement of Transaction) (หรือกระทำธุรกรรมหรือโยกย้ายทรัพย์สินทางเศรษฐกิจ) ของตน ไม่ให้ตกหรือให้ตกอยู่ภายใต้

ถ้อยคำที่เป็นลายลักษณ์อักษรของบทบัญญัติที่เกี่ยวข้อง กล่าวคือ (ก) ผู้เสียภาษีวางแผนการและจัดกิจกรรมทางเศรษฐกิจไม่ให้เกิดกอยู่ภายใต้ถ้อยคำที่เป็นลายลักษณ์อักษรของบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดให้มีการจัดเก็บภาษี หรือ (ข) ผู้เสียภาษีวางแผนการและจัดกิจกรรมทางเศรษฐกิจของตนให้เกิดกอยู่ภายใต้บทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการได้รับสิทธิประโยชน์ในทางภาษี (บทบัญญัติที่เป็นข้อยกเว้นของการเสียภาษี หรือบทบัญญัติที่กำหนดให้การลดหย่อนผ่อนปรนแก่ผู้เสียภาษีจากความรับผิดในการเสียภาษี)

ทั้งนี้ ผู้เสียภาษีไม่คำนึงว่ากิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ตนวางแผนและกระทำขึ้นข้างต้นนั้นสอดคล้องกับความมุ่งหมายหรือเจตนารมณ์ของบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นๆ หรือไม่ ยกตัวอย่าง นาย ง. ต้องการลดเงินได้ที่จะต้องนำมาเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา นาย ง. จึงจดทะเบียนรับเด็กชาย ช. เป็นบุตรบุญธรรม ทั้งนี้ เพราะมาตรา 47 แห่งประมวลรัษฎากรบัญญัติให้ผู้มีเงินได้ที่อยู่ในข่ายต้องเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา มีสิทธิหักลดหย่อนสำหรับบุตรบุญธรรมของผู้มีเงินได้ได้คนละ 15,000 บาท

ในกรณีดังกล่าว หากนาย ง. กระทำการให้เป็นไปตามตัวหนังสือที่ปรากฏในมาตรา 47 กล่าวคือ นาย ง. ได้ไปดำเนินการจดทะเบียนรับเด็กชาย ช. เป็นบุตรบุญธรรมแต่เพียงในนามโดยไม่คำนึงถึงความมุ่งหมายหรือเจตนารมณ์ของมาตรา 47 กล่าวคือ นาย ง. ไม่ได้อุปการะเลี้ยงดูเด็กชาย ช. อย่างแท้จริง ตามความเห็นของผู้เขียน การกระทำของนาย ง. ถือเป็นการหลบหลีกภาษีที่ยอมรับไม่ได้ เพราะการกระทำของนาย ง. ไม่สอดคล้องกับความมุ่งหมายหรือเจตนารมณ์ของมาตรา 47 ที่กำหนดให้ผู้มีเงินได้มีสิทธิหักลดหย่อนสำหรับบุตรบุญธรรมได้ก็เพราะผู้มีเงินได้ได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจ กล่าวคือ นาย ง. ต้องมีค่าใช้จ่ายในการอุปการะเลี้ยงดูบุตรบุญธรรมเพิ่มขึ้นนอกเหนือจากค่าใช้จ่ายของตนเอง ซึ่งทำให้เงินออมและอำนาจในทางเศรษฐกิจของนาย ง. ลดลง

เมื่อผู้เสียภาษีวางแผนการและจัดกิจกรรมทางเศรษฐกิจ (หรือกระทำธุรกรรมหรือโยกย้ายทรัพยากรทางเศรษฐกิจ) ของตน ไม่ให้เกิดหรือให้เกิดกอยู่ภายใต้ถ้อยคำที่เป็นลายลักษณ์อักษรของบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องดังที่กล่าวข้างต้นแล้ว และหากศาลหรือผู้จัดเก็บภาษีพิจารณาเฉพาะแต่เพียงรูปแบบในทางกฎหมายของธุรกรรมที่ผู้เสียภาษีได้กระทำขึ้น (Legal Form of Transaction) โดยไม่คำนึงถึงสาระสำคัญทางเศรษฐกิจที่อยู่เบื้องหลังธุรกรรมนั้น (Regardless of Economic Substance) ประกอบกับการที่ศาลหรือผู้จัดเก็บภาษีพิจารณาเฉพาะแต่เพียงตัวหนังสือหรือสิ่งที่กล่าวไว้อย่างชัดแจ้งในบทบัญญัติที่เกี่ยวข้อง โดยไม่คำนึงถึงความมุ่งหมายหรือเจตนารมณ์ของบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นๆ ผู้เสียภาษีย่อมได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีจากการกระทำธุรกรรมดังกล่าว แม้ธุรกรรมที่ได้กระทำขึ้นดังกล่าวเกิดจากการวางแผนการหรือกลอุบาย (Artificial Transaction) ซึ่งถือเป็นการหลบหลีกภาษีที่ยอมรับไม่ได้ก็ตาม

ในคดี Duke of Westminster ศาลอังกฤษได้กล่าวว่า ศาลไม่ควรที่จะพิจารณาไปถึงสิ่งที่อยู่เบื้องหลังรูปแบบของธุรกรรมที่เป็นไปตามกฎหมายเพื่อตรวจสอบหาเนื้อหาสาระที่เป็นแก่นแท้ของธุรกรรมนั้น ถ้ารูปแบบของธุรกรรมดังกล่าวเป็นไปตามกฎหมายแล้ว ธุรกรรมนั้นควรที่จะยอมรับได้ แม้ว่าธุรกรรมนั้นเป็นกรณีที่ทำขึ้นโดยใช้กลอุบายทั้งหมดเพื่อเป้าหมายในการหลบหลีกภาษีก็ตาม (James, 2012, p. 14)

ในกรณีของนาย ง. ตามตัวอย่างที่ยกมาก่อนหน้านี้ แม้นาย ง. ไม่ได้อุปการะเลี้ยงดูเด็กชาย ข. อย่างแท้จริง แต่นาย ง. ได้ไปดำเนินการจดทะเบียนรับเด็กชาย ข. เป็นบุตรบุญธรรมให้ถูกต้องตามรูปแบบในทางกฎหมาย และหากศาลหรือผู้จัดเก็บภาษีพิจารณาเฉพาะแต่เพียงรูปแบบของการจดทะเบียนรับบุตรบุญธรรมว่าเป็นไปตามสิ่งที่มาตรา 47 บัญญัติไว้อย่างชัดเจนแล้วโดยไม่คำนึงว่านาย ง. ได้อุปการะเลี้ยงดูเด็กชาย ข. อย่างแท้จริงตามความมุ่งหมายหรือเจตนารมณ์ของมาตรา 47 หรือไม่ นาย ง. ย่อมมีสิทธิหักลดหย่อนสำหรับบุตรบุญธรรมได้ 15,000 บาท ตามความเห็นของผู้เขียน นาย ง. จะต้องไม่ได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีจากการกระทำดังกล่าว กล่าวคือ นาย ง. ไม่มีสิทธิหักลดหย่อนสำหรับบุตรบุญธรรม 15,000 บาท เพราะการกระทำของนาย ง. ถือเป็นการหลบหลีกภาษีที่ยอมรับไม่ได้

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้เสียภาษีสามารถทำการหลบหลีกภาษีที่ยอมรับไม่ได้โดยการวางแผนการหรือโครงสร้างของธุรกรรมในวิธิต่างๆที่ทำให้เขาสามารถจ่ายภาษีได้น้อยลงหรือไม่จ่ายภาษีเลย ด้วยการนำหลักการตีความกฎหมายภาษีตามลายลักษณ์อักษรประกอบเข้ากันกับหลักการพิจารณาเฉพาะแต่เพียงรูปแบบในทางกฎหมายของธุรกรรม (Combination of Literalism and Formalism) มาใช้ประโยชน์ ซึ่งการกระทำดังกล่าวของผู้เสียภาษีทำให้เกิดการกีดกันรายได้ออกจากการจัดเก็บภาษีของรัฐและความเป็นธรรมในการจัดเก็บภาษี (Inequity of Taxation) เพราะผู้เสียภาษีส่วนหนึ่ง (โดยเฉพาะผู้ที่ร่ำรวย) สามารถหลบหลีกการจ่ายภาษีได้ในขณะที่ผู้เสียภาษีอีกส่วนหนึ่ง (โดยเฉพาะผู้ที่มีรายได้น้อย) ไม่สามารถหลบหลีกการจ่ายภาษีได้ ซึ่งส่งผลกระทบต่อความเสมอภาคในการกระจายรายได้จากผู้ร่ำรวยไปสู่ผู้ที่ยากจน

เพื่อต่อต้านแผนการหลบหลีกภาษีที่ยอมรับไม่ได้ การพิจารณาตัดสินคดีของศาลอังกฤษในภายหลังต่อมา ได้นำเนื้อหาสาระที่เป็นแก่นแท้ของธุรกรรมเข้ามาพิจารณาเพิ่มมากขึ้น กล่าวอีกอย่างหนึ่ง ศาลในประเทศอังกฤษได้ย้ายเบนออกไปจากวิธีการตีความกฎหมายภาษีอย่างเคร่งครัด (Strict Approach) และรับเอาวิธีการตีความกฎหมายภาษีตามเจตนารมณ์ของกฎหมายมาใช้ (Purposive Approach) วิธีการตีความแบบหลังนี้ในบางครั้งเรียกกันว่า “กฎเกณฑ์ที่สร้างขึ้นโดยศาล” (A Judge-Made Rule) โดยศาลในประเทศอังกฤษส่วนหนึ่งได้พิจารณาเกินไปกว่าถ้อยคำของบัญญัติแห่งกฎหมายภาษีเพื่อค้นหาความมุ่งหมายหรือเจตนารมณ์ที่อยู่เบื้องหลังถ้อยคำนั้นๆ หรือมองข้ามถ้อยคำไปยังวัตถุประสงค์ที่อยู่เบื้องหลังถ้อยคำนั้นๆ และพิจารณาเกินไปกว่ารูปแบบของธุรกรรมของผู้เสียภาษีเพื่อค้นหาสาระสำคัญของเศรษฐกิจที่อยู่เบื้องหลังธุรกรรมนั้นๆ หรือมองข้ามรูปแบบของธุรกรรมไปยังสาระสำคัญของเศรษฐกิจที่อยู่เบื้องหลังธุรกรรมนั้นๆ ประกอบกันไปด้วย (Chamberlain; et al. 2005, p. 9)

การต่อต้านขัดขวางการหลบหลีกภาษีที่ยอมรับไม่ได้ของผู้เสียภาษิดังเช่นในกรณีของนาย ง. ตามตัวอย่างที่ยกมาข้างต้น ต้องอาศัยวิธีการตีความกฎหมายภาษีตามเจตนารมณ์ของกฎหมายเพื่อค้นหาความมุ่งหมายหรือเจตนารมณ์ที่อยู่เบื้องหลังตัวหนังสือหรือถ้อยคำของบัญญัติแห่งกฎหมายภาษีนั่นๆ เพื่อนำสิ่งที่ค้นพบไปปรับกับธุรกรรมหรือกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ผู้เสียภาษีได้กระทำขึ้น เพื่อที่จะวินิจฉัยได้ว่าธุรกรรมหรือกิจกรรมทางเศรษฐกิจนั้นได้กระทำขึ้นสอดคล้องกับความมุ่งหมายหรือเจตนารมณ์ของบัญญัติแห่งกฎหมายภาษีนั่นๆหรือไม่ หากปรากฏว่า เมื่อนำสิ่งที่ได้จากการตีความกฎหมายภาษีตามเจตนารมณ์ของกฎหมายไปปรับกับธุรกรรมหรือกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ผู้เสียภาษีได้กระทำขึ้นแล้ว (โดยพิจารณาทั้งรูปแบบของธุรกรรมและสาระสำคัญของ

เศรษฐกิจที่อยู่เบื้องหลังธุรกรรมนั้น) พบว่าธุรกรรมหรือกิจกรรมทางเศรษฐกิจนั้นได้กระทำแต่เพียงในนาม(ให้ถูกต้องตามรูปแบบหรือตัวหนังสือของบัญญัติแห่งกฎหมายภาษีนั้นๆ) โดยไม่เป็นไปตามความมุ่งหมายหรือเจตนารมณ์ของบัญญัติแห่งกฎหมายภาษีนั้นๆ การกระทำธุรกรรมหรือกิจกรรมทางเศรษฐกิจนั้นย่อมถือเป็นการหลบหลีกภาษีที่ยอมรับไม่ได้ และผลที่ตามมาคือ ผู้เสียภาษีจะไม่ได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีจากการกระทำธุรกรรมหรือกิจกรรมทางเศรษฐกิจดังกล่าว

การตีความกฎหมายภาษีตามเจตนารมณ์ของกฎหมายหรือการตีความตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายจึงหมายถึง การแปลความหมายของถ้อยคำที่ใช้ในบทบัญญัติแห่งกฎหมายภาษีโดยคำนึงถึงความมุ่งหมายในการบัญญัติกฎหมายหรือจิตวิญญาณของกฎหมาย (Spirit of Law) หรือการตีความกฎหมายที่นำเจตนารมณ์ในการออกกฎหมายมาพิจารณา ซึ่งวิธีการตีความนี้ตรงข้ามกับวิธีการตีความกฎหมายอย่างเคร่งครัดในศาลสูง Lord Cooke (James, 2012, p. 214) แสดงความเห็นเกี่ยวกับการตีความกฎหมายภาษีตามเจตนารมณ์ของกฎหมายไว้ดังนี้:

“อาจยอมรับได้ว่าการใช้พระราชบัญญัติภาษีเกี่ยวกับวิธีการโดยทั่วๆ ไปในการตีความกฎหมาย ในการกำหนดความหมายตามธรรมชาติของถ้อยคำใดถ้อยคำหนึ่งโดยเฉพาะในพระราชบัญญัติภาษี นำหนักของความหมายให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และเจตนารมณ์ของกฎหมาย” และต่อมาในคำพิพากษาของเขา:

“ถ้าข้อสงสัยสุดท้ายเป็นการแบกรับความจริงเกี่ยวกับบทบัญญัติในการจัดเก็บภาษีใดโดยเฉพาะในเรื่องของกลุ่มของข้อเท็จจริงใดโดยเฉพาะ กฎเกณฑ์ในการตีความไม่สามารถเป็นสิ่งที่ทั้งหลายทั้งมวลได้ ผู้ตีความต้องกลับไปหาเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติภาษีที่มองเห็นได้ทุกครั้ง” คดีสำคัญที่ศาลอังกฤษนำวิธีการตีความกฎหมายภาษีตามเจตนารมณ์ของกฎหมายมาปรับใช้ คือคดี Ramsey Ltd v. IRC ในคดีนี้ ศาลสูงได้ต่อต้านแผนการหลบหลีกภาษีที่ยอมรับไม่ได้บนพื้นฐานที่ว่า “ศาลมีสิทธิที่จะพิจารณาผลรวมทั้งหมดของธุรกรรมหลายอย่างที่มีความสัมพันธ์กันและประกอบเข้ากันและไม่จำเป็นต้องอนุมัติให้ผลทางภาษีต่อทุกธุรกรรมเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่ประกอบรวมเข้ากันนั้น” (Vanistendael, 1997, p. 139) คดีนี้ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ว่าศาลได้ปฏิเสธการตีความกฎหมายภาษีตามลายลักษณ์อักษร และคดีนี้นำมาซึ่งหลักการที่เรียกว่า “หลักการแรมเซย์” (Ramsey Principle) ที่มีสาระว่า แผนการหลบหลีกภาษีที่สร้างขึ้นจากกลยุทธ์ที่ซับซ้อนสามารถที่จะถูกมองข้ามเพื่อเป้าหมายในการจัดเก็บภาษีและนอกเหนือจากธุรกรรมเรื่องหนึ่งเรื่องใดที่ผู้เสียภาษีได้ทำขึ้น ศาลสามารถพิจารณาไปถึงการจัดการทั้งหลายที่เกี่ยวข้องของผู้เสียภาษีทั้งหมด (James, 2012, p. 214) ในคดีนี้ Lord Wilberforce อ้างถึงคดี Duke of Westminster และกล่าวว่า

“ขณะที่บังคับให้ศาลต้องยอมรับเอกสารหรือธุรกรรมทั้งหลาย (ที่ถูกพบว่าเป็นของจริง) เช่นว่านั้น มันไม่ได้บังคับให้ศาลต้องพิจารณาเอกสารชิ้นหนึ่งหรือธุรกรรมเรื่องหนึ่งเรื่องใดชั่วกะพริบตาแยกออกจากบริบทที่เอกสารหรือธุรกรรมเป็นส่วนหนึ่งของบริบทนั้นอย่างเหมาะสม ถ้ามันสามารถมองเห็นได้ว่า เอกสารชิ้นหนึ่งหรือธุรกรรมเรื่องหนึ่งเรื่องใดถูกตั้งใจให้มีผลในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของหัวใจสำคัญหรือสิ่งที่ต่อเนื่องกันของธุรกรรมต่างๆ หรือในฐานะเป็นส่วนประกอบของธุรกรรมที่กว้างขวางขึ้นตามที่ถูกตั้งใจไว้ทั้งหมด ไม่มีสิ่งใดในหลักการที่จะขัดขวางในการพิจารณาเอกสารหรือธุรกรรมนั้น เพื่อที่จะทำเช่นนั้น ไม่ใช่เป็นการชอบรูปแบบมากกว่าเนื้อหาสาระ หรือชอบเนื้อหาสาระมากกว่ารูปแบบ มันเป็นหน้าที่ของศาลที่จะต้องค้นหาให้แน่ใจถึงลักษณะทางกฎหมายของธุรกรรมใดๆ ที่ธุรกรรมนั้นได้แสวงหาความผูกพันกับภาษีหรือผลทางภาษี และถ้าภาษีหรือผลทางภาษีสืบจากขั้น

มาจากสิ่งที่มีต่อเนื่องกันหรือการรวมกันของธุรกรรมต่างๆ ตามที่ถูกตั้งใจให้เกิดผลเช่นนั้น นั่นคือ สิ่งที่มีต่อเนื่องกันหรือการรวมกันของธุรกรรมต่างๆ ที่อาจต้องนำมาพิจารณา” (James, 2012, p. 214)

ศาลในประเทศอังกฤษได้นำเอาการตีความกฎหมายภาษีตามเจตนารมณ์ของกฎหมายมาปรับใช้เพิ่มมากขึ้นเนื่องจากวิธีการตีความกฎหมายภาษีอย่างเคร่งครัดนำไปสู่การหลบหลีกภาษีที่ยอมรับไม่ได้ตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้นอย่างไรก็ตาม วิธีการตีความกฎหมายภาษีอย่างเคร่งครัดสนับสนุนความแน่นอนชัดเจนของกฎหมายภาษี ในขณะที่วิธีการตีความกฎหมายภาษีตามเจตนารมณ์ของกฎหมายไม่สามารถรับประกันความแน่นอนชัดเจนของกฎหมายภาษี กล่าวอีกอย่างหนึ่ง วิธีการตีความกฎหมายภาษีตามเจตนารมณ์ช่วยให้ศาลสามารถต่อต้านแผนการหลบหลีกภาษีที่ยอมรับไม่ได้ นำมาซึ่งความเป็นธรรมในการจัดเก็บภาษีแต่ลดความสำคัญของความแน่นอนชัดเจนของกฎหมายภาษี

ความไม่แน่นอนชัดเจนของกฎหมายภาษี (Legal Uncertainty) เกิดจากสาเหตุ 2 ประการ กล่าวคือ

(1) วัตถุประสงค์หรือเจตนารมณ์ของกฎหมายสามารถถูกค้นพบได้อย่างไร เพื่อที่จะให้ความหมายแก่ถ้อยคำในบทบัญญัติแห่งกฎหมายภาษีที่เกี่ยวข้อง และ

(2) ในขอบเขตขนาดไหนที่ศาลจะตรวจสอบวัตถุประสงค์ที่อยู่เบื้องหลังธุรกรรมของผู้เสียภาษี (Purpose behind the Taxpayer's Transaction) เพื่อให้แน่ใจถึงลักษณะทางกฎหมายของธุรกรรม (Legal Nature of Transaction) นั้น เพื่อนำบทบัญญัติแห่งกฎหมายภาษีที่เกี่ยวข้องไปปรับใช้

Orow (2004, p. 412) สนับสนุนความไม่แน่นอนชัดเจนตาม (ก) ว่า “การค้นหาความมุ่งหมายในการบัญญัติกฎหมายสามารถสร้างความไม่แน่นอนชัดเจนในตัวของมันเอง” ในขณะที่ Jones (1996, p. 79) กล่าวว่า “สำหรับคำถามที่ว่า ‘ศาลทราบถึงว่า สิ่งใดคือวัตถุประสงค์หรือเจตนารมณ์ของกฎหมาย ได้อย่างไร’ สันนิษฐานว่าคำตอบคือศาลได้พิจารณาทั้งหลักการที่แสดงอยู่ในตัวกฎหมายและวัตถุภายนอก เช่น รายงานการประชุมของรัฐสภา”

เกี่ยวกับความไม่แน่นอนชัดเจนตาม (ข) กฎเกณฑ์ที่สร้างขึ้นโดยศาลในคดี Ramsay หรือ กฎเกณฑ์ที่อนุญาตให้ศาลออกแบบวิธีการที่จะกำหนดผลในทางกฎหมายที่แท้จริงของธุรกรรม (True Legal Effect of Transaction) เพื่อให้มีความเกี่ยวข้องกับภาษี ได้รับการขยายความหรือได้ถูกจำกัดขอบเขตในคดีต่อๆ มา² การขยายความหรือการจำกัดขอบเขตของกฎเกณฑ์ที่สร้างขึ้นโดยศาลดังกล่าว ทำให้กฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีโดยการตีความกฎหมายภาษีของศาลเกิดความไม่แน่นอนชัดเจน Tax Law Review Committee (TLRC) (1997, p. xii) สนับสนุนความเห็นในเรื่องนี้ว่า กฎเกณฑ์ที่สร้างขึ้นโดยศาลไม่ได้เสนอขอบข่ายที่ชัดเจนที่ซึ่งกฎเกณฑ์จะทำงานอยู่ภายในขอบข่ายดังกล่าว

²เช่นคดี Furniss v. Dawson [1984] STC 153 คดีนี้เป็นคดีที่แสวงหาความชัดเจนเกี่ยวกับเงื่อนไขในการใช้หลักการในคดี Ramsay และในกระบวนการแสวงหา ดูเหมือนที่คดีนี้ได้ขยายหลักการดังกล่าวออกไป กล่าวคือ ถ้าธุรกิจการค้าเกิดขึ้นจากธุรกรรมหลายเรื่องที่มีต่อเนื่องกันเป็นลำดับ แม้ในภาพรวมทั้งหมดเป็นสิ่งที่ยอมรับได้ว่ามีวัตถุประสงค์ในการค้าอย่างแท้จริง ธุรกรรมเฉพาะอย่างใดอย่างหนึ่งในธุรกิจการค้าที่มีต่อเนื่องกันนั้น อาจยังคงไม่ได้รับการยอมรับว่ามีผลทางกฎหมาย ถ้าได้ถูกดำเนินการโดยเฉพาะเพื่อวัตถุประสงค์ในการหลบหลีกภาษี (James, 2012, p. 119)

ไม่ใช่เรื่องง่ายที่จะทำให้กฎเกณฑ์ที่สร้างขึ้นโดยศาลมีความแน่นอนชัดเจน เนื่องจากกฎเกณฑ์ที่สร้างขึ้นโดยศาลขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงและธุรกรรมในแต่ละคดีและขึ้นอยู่กับทัศนะในการพิจารณาคดีที่แตกต่างกัน Tax Law Review Committee (1997, p. 31) ให้ข้อเสนอแนะว่า “ผู้พิพากษาต้องพัฒนากฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีโดยการตีความกฎหมายภาษีของศาล (A Judicial Anti-Avoidance Doctrine) ภายใต้ข้อจำกัดที่ได้ถูกกำหนดโดยบทบาทหน้าที่ของผู้พิพากษาในฐานะผู้ตีความกฎหมาย (Interpreters of the Law) มากกว่าที่จะอยู่ในฐานะผู้บัญญัติกฎหมาย (Lawmakers)” ข้อเสนอแนะนี้อาจจะช่วยลดความไม่แน่นอนชัดเจนให้แก่กฎเกณฑ์ที่สร้างขึ้นโดยศาล

2. การออกกฎหมายหรือกฎเกณฑ์ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเพื่อต่อต้านการหลบหลีกภาษี

ตามที่อภิปรายในหัวข้อก่อน กฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดขึ้นโดยศาลหรือโดยการตีความกฎหมายภาษีของศาล (Judicial Anti-Avoidance Rules) อาจส่งผลให้เกิดความไม่แน่นอนชัดเจนขึ้นในกฎหมายภาษี ดังนั้น กฎเกณฑ์ที่กำหนดหรือบัญญัติขึ้นโดยผู้ที่มีอำนาจในการออกกฎหมายจึงเป็นอีกวิธีการหนึ่งในการต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่ยอมรับไม่ได้ กฎเกณฑ์ดังกล่าวแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้ : กฎเกณฑ์ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเพื่อต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่ยอมรับไม่ได้ที่กำหนดไว้สำหรับกรณีใดกรณีหนึ่งโดยเฉพาะเจาะจง (Specific Anti-Avoidance Rules or SAARs) และกฎเกณฑ์ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเพื่อต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่ยอมรับไม่ได้ที่กำหนดไว้ในลักษณะทั่วไปไม่จำกัดเฉพาะกรณีใดกรณีหนึ่ง (General Anti-Avoidance Rules or GAARs)

2.1 ลักษณะที่ควรจะเป็นของกฎเกณฑ์ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเพื่อต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่ยอมรับไม่ได้

ในความเห็นของผู้เขียน ถ้าเราต้องการที่จะพึงพิงกฎเกณฑ์ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายทั้งสองประเภทข้างต้นเพื่อต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่ยอมรับไม่ได้ กฎเกณฑ์ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายทั้งกฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้โดยเฉพาะ (SAARs) และกฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้ในลักษณะทั่วไป (GAARs) ควรมีลักษณะดังนี้ : ปกป้องไม่ให้รายได้จากการจัดเก็บภาษีเกิดการรั่วไหล นำมาซึ่งความเป็นธรรมในการจัดเก็บภาษีสร้างความง่ายให้แก่กฎหมายภาษี นำมาซึ่งความแน่นอนชัดเจนของกฎหมายภาษี ไม่เป็นอุปสรรคต่อการประกอบธุรกิจ การพาณิชย์ที่ดำเนินการตามปกติของบุคคลโดยทั่วไป และไม่ให้อำนาจในการใช้ดุลพินิจแก่ผู้จัดเก็บภาษีมากเกินไป

ในหัวข้อ 2.2 และ 2.3 ผู้เขียนจะวิเคราะห์และอภิปรายว่ากฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้โดยเฉพาะ (SAARs) และกฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้ในลักษณะทั่วไป (GAARs) มีลักษณะที่พึงประสงค์ดังกล่าวข้างต้นหรือไม่

2.2 กฎเกณฑ์ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเพื่อต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่ยอมรับไม่ได้ที่กำหนดไว้สำหรับกรณีใดกรณีหนึ่งโดยเฉพาะเจาะจง³

ประเทศอังกฤษได้รับเอากฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้โดยเฉพาะ (SAARs) มาใช้ (Cooper: 1997, p. 40) กฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้โดยเฉพาะ (SAARs)

³ต่อไปในบทความนี้จะเรียกว่า “กฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้โดยเฉพาะ” (SAARs)

จะกำหนดประเภทของแผนการ (Type of Transaction) หรือการกระทำที่ถือว่าเป็นการหลบหลีกภาษีที่ยอมรับไม่ได้ไว้โดยเฉพาะ รวมทั้งกำหนดผลทางภาษีของแผนการหรือการกระทำเช่นนั้นไว้ด้วย (Collision & Tiley, 2004, p. 180)

รัฐสภาของประเทศอังกฤษจะบัญญัติกฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้โดยเฉพาะ (SAARs) โดยทันที เมื่อแผนการหลบหลีกภาษีที่ยอมรับไม่ได้ถูกพบ (Tax Law Review Committee, 1997, p. 8) ดังนั้น กฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้โดยเฉพาะ (SAARs) จึงเป็นมาตรการที่ดีกว่ากฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดขึ้นโดยศาล เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดจากการจัดเก็บภาษีเกิดการรั่วไหลเนื่องจากการหลบหลีกภาษี

Tiley (2005, p. 100) กล่าวว่า “ความเป็นธรรมในการจัดเก็บภาษีต้องการไม่ให้แผนการหลบหลีกภาษีที่ไม่สามารถยอมรับได้มีผลใช้บังคับได้” อย่างไรก็ตาม กฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้โดยเฉพาะ (SAARs) ไม่สามารถทำงานสอดคล้องกับความต้องการนี้ได้อย่างสมบูรณ์ กล่าวคือ ถึงแม้ว่ากฎเกณฑ์ดังกล่าวจะสามารถต่อต้านแผนการหลบหลีกภาษีสำหรับกรณีหนึ่งกรณีใด แต่กฎเกณฑ์ดังกล่าวไม่มีผลอย่างเด็ดขาดสมบูรณ์ในการต่อต้านยับยั้งแผนการหลบหลีกภาษีได้ทั้งหมดทุกกรณี (Thuronyi, 2003, p. 152) ทั้งนี้ เพราะผู้เสียภาษีอาจจะค้นหาแผนการหรือกระทำการอย่างอื่นที่กฎเกณฑ์ดังกล่าวไม่ได้บัญญัติครอบคลุมถึง (Thuronyi, 2003, p. 97)

กล่าวในทำนองเดียวกัน การนำเอากฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้โดยเฉพาะ (SAARs) มาใช้ ได้สร้างโอกาสในการหลบหลีกภาษีที่ยอมรับไม่ได้ในรูปแบบใหม่ๆ ขึ้นมาอีกเรื่อยๆ เพราะกฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้โดยเฉพาะ (SAARs) ได้ทำงานเหมือนเป็นแผนที่ถนนสำหรับนักวางแผนภาษี (Tax Law Review Committee, 1997, p. 4) ให้หาหนทางหรือแผนการหลบหลีกภาษีในรูปแบบใหม่ๆ ที่กฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้โดยเฉพาะ (SAARs) ไม่ได้บัญญัติครอบคลุมถึง ผลที่ตามมาก็คือ พัฒนาการของกฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้โดยเฉพาะ (SAARs) ที่สร้างขึ้นเพื่อต่อต้าน ยับยั้งหรือปิดช่องโหว่ใดช่องโหว่หนึ่งจะติดตามมาด้วยการกำหนดกฎเกณฑ์ใหม่ๆ ตามมาอีกเรื่อยๆ เพื่อปิดช่องโหว่ในการหลบหลีกภาษีในรูปแบบใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นโดยไม่หยุด (Tax Law Review Committee, 1997, pp. 4-5) สิ่งนี้ได้ก่อให้เกิดความซับซ้อนในกฎหมายภาษี ซึ่งมีผลต่อการเพิ่มขึ้นของค่าใช้จ่ายของผู้จัดเก็บภาษีในการบริหารจัดการเก็บภาษีและค่าใช้จ่ายของผู้เสียภาษีในการปฏิบัติตามกฎหมายภาษี

ดังนั้น กฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้โดยเฉพาะ (SAARs) จึงไม่สนับสนุนต่อหลักความง่ายของกฎหมายภาษี (Legal Simplicity) และขัดขวางต่อความมีประสิทธิภาพในเชิงเศรษฐกิจในการการจัดเก็บภาษี (Economic Efficiency of Taxation) ประเทศอังกฤษมีกฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้โดยเฉพาะ (SAARs) อยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งส่วนใหญ่พบอยู่ใน TA1988, Part XVII (Tookey, 2003, p. 364) นอกจากนี้ พระราชบัญญัติทางการเงินที่ออกมาทุกปี (Annual Finance Act) ก็ได้กำหนดรายการเกี่ยวกับกฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้โดยเฉพาะ (SAARs) ไว้ค่อนข้างยาว (Tax Law Review Committee, 1997, p. 6) กฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้โดยเฉพาะ (SAARs) ภายใต้กฎหมายของประเทศอังกฤษเป็นบทบัญญัติที่มีรายละเอียดมาก (Thuronyi, 2003, p. 152) บทบัญญัติที่มีรายละเอียดมากเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อความแน่นอนชัดเจนของกฎหมายภาษี (Legal Certainty) นอกจากนี้ กฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้โดยเฉพาะ (SAARs) จะมีผลบังคับใช้ถัดจากวันที่กำหนดไว้แน่นอน

(Tiley, 2005, p. 100) สิ่งดังกล่าวเหล่านี้ทำให้กฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้โดยเฉพาะ (SAARs) สนับสนุนหลักความแน่นอนชัดเจนของกฎหมายภาษี

อย่างไรก็ตาม กฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้โดยเฉพาะ (SAARs) ที่มีจำนวนมากและมีรายละเอียดมากมาย่อมหมายถึงบทบัญญัติที่มีเนื้อหาที่กว้างขวางและซับซ้อน ผลที่ตามมาก็คือ ผู้เสียภาษีและผู้ให้คำปรึกษาทางด้านภาษีแก่ผู้เสียภาษีกระตุ้นให้รัฐบาลอังกฤษใช้บทบัญญัติที่กำหนดขึ้นมาเพื่อเป้าหมายใดโดยตรง โดยบทบัญญัตินั้นควรต้องถูกร่างขึ้นมาอย่างกระชับและไม่ให้มีเนื้อหาที่กว้างขวางจนเกินไป ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความแน่นอนชัดเจนแก่ผู้เสียภาษี (Tax Law Review Committee, 1997, p. 5) Tax Law Review Committee (1997, p. 5) ได้ให้ข้อสังเกตว่า ยิ่งขอบเขตของกฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้โดยเฉพาะ (SAARs) มีความชัดเจนมากขึ้นเพียงไร ยิ่งจะเกิดความง่ายที่มากขึ้นเพียงนั้นแก่ผู้เสียภาษีในการจัดการทำธุรกรรมของพวกเขาก็ตกอยู่นอกขอบเขตของกฎเกณฑ์เช่นนั้น ผลที่มาก็คือ เกิดแรงจูงใจให้รัฐบาลอังกฤษต้องร่างกฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้โดยเฉพาะ (SAARs) สำหรับกรณีใดกรณีหนึ่งให้มีขอบเขตที่กว้างขวางมากขึ้น แม้ว่าอาจมีความเสี่ยงต่อการที่จะตะครุบเอาธุรกรรมที่บริสุทธิ์เข้ามาอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ดังกล่าวด้วย (Tax Law Review Committee, 1997, p. 5)

ดังนั้น กฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้โดยเฉพาะ (SAARs) จึงอาจมีผลกระทบต่อการประกอบธุรกิจการพาณิชย์ที่ดำเนินการตามปกติของบุคคลโดยทั่วไป ข้อเสนอของ Troup (1992, p. 138) ต่อไปข้างล่างนี้น่าจะช่วยแก้ปัญหาผลกระทบดังกล่าวได้

“ในกรณีที่ช่องโหว่ในการหลบหลีกภาษีถูกค้นพบ รัฐบาลจะต้องประกาศเจตจำนงที่จะออกกฎหมายมาปิดช่องโหว่ดังกล่าว โดยเจตจำนงนั้นต้องประกาศอย่างชัดเจน แม้กระนั้นก็ตาม รัฐบาลควรขอคำปรึกษาจากองค์กรที่เกี่ยวข้องอย่างเพียงพอ และควรมีความมุ่งมั่นอย่างแท้จริงที่จะกำหนดเป้าหมายเพื่อปิดช่องโหว่ในบทบัญญัติใด ๆ เพื่อต่อต้านการหลบหลีกภาษีด้วยความแน่นอนและความชัดเจน”

Thuronyi (2003, p. 201) กล่าวว่า ในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแบบ Common Law กฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้โดยเฉพาะ (SAARs) โดยปกติจะถูกนำไปใช้บังคับเฉพาะในกรณีที่การบริหารจัดเก็บภาษีสามารถพิสูจน์ได้ว่าผู้เสียภาษีกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อวัตถุประสงค์ในการหลบหลีกภาษีโดยเฉพาะ เจื่อนโซ่นี้ทำให้กฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้โดยเฉพาะ (SAARs) ไม่ได้ให้อำนาจในการใช้ดุลยพินิจแก่ผู้จัดเก็บภาษีมากจนเกินไป อย่างไรก็ตาม มีตัวอย่างการให้อำนาจในการใช้ดุลยพินิจแก่กรมสรรพากรของประเทศอังกฤษถูกพบอยู่เป็นจำนวนมากใน TA1988, Part XVII (ss703-787) คำแนะนำของ Troup (1992, p. 138) ต่อไปข้างล่างนี้ น่าที่จะช่วยปกป้องประชาชนผู้บริสุทธิ์จากการใช้ดุลยพินิจของผู้จัดเก็บภาษีที่สังคมไม่อาจยอมรับได้ “ในกรณีที่มีความจำเป็น กรมสรรพากรสามารถมีอำนาจในการใช้ดุลยพินิจเกี่ยวกับการใช้บทบัญญัติเพื่อต่อต้านการหลบหลีกภาษีได้ แต่ดุลยพินิจดังกล่าวต้องถูกเติมพัน (เพื่อป้องกันการสูญเสีย) ด้วยการจัดให้มีกระบวนการอุทธรณ์ของผู้เสียภาษีอย่างเหมาะสมเพียงพอ”

2.3 กฎเกณฑ์ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเพื่อต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่ยอมรับไม่ได้ที่กำหนดไว้ในลักษณะทั่วไปไม่จำกัดเฉพาะกรณีใดกรณีหนึ่ง⁴

หลายประเทศในยุโรปภาคพื้นทวีป (Tiley, 2005, p. 101) (เช่น ฝรั่งเศส เยอรมนี เนเธอร์แลนด์ และสเปน) ได้รับเอากฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้ในลักษณะทั่วไป (GAARs) มาใช้บังคับ ในขณะที่ระบบกฎหมายของประเทศอังกฤษไม่มีกฎเกณฑ์ดังกล่าว (Vanistendael, 1997, p. 144)

เนื่องจากผู้บัญญัติกฎหมายไม่สามารถวางกฎเกณฑ์ไว้ล่วงหน้าเพื่อต่อต้านยับยั้งแผนการหรือการกระทำเพื่อหลบหลีกภาษีได้ในทุกกรณี ดังนั้น จึงเป็นไปได้ว่ากฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้โดยเฉพาะ (SAARs) จะเหลือช่องโหว่ให้มีการหลบหลีกภาษีได้อีก (Tax Law Review Committee, 1997, p. 6) กฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้ในลักษณะทั่วไป (GAARs) มีจุดมุ่งหมายที่จะครอบคลุมขอบเขตของแผนการที่มีเป้าหมายหลักเพื่อการหลบหลีกภาษี (Brooks & Head, 1997, p. 72)

ดังนั้น กฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้ในลักษณะทั่วไป (GAARs) จึงช่วยให้เกิดความเป็นธรรมในการจัดเก็บภาษี เพราะกฎเกณฑ์ดังกล่าวได้ทำให้แผนการหลบหลีกภาษีที่ไม่ได้ถูกระบุไว้โดยเฉพาะเจาะจงไร้ผล กล่าวอีกอย่างหนึ่ง กฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้ในลักษณะทั่วไป (GAARs) สามารถต่อต้านขัดขวางไม่ให้ประชาชนสามารถทำการหลบหลีกภาษีโดยใช้แผนการหลบหลีกภาษีที่กฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้โดยเฉพาะ (SAARs) ไม่สามารถต่อต้านขัดขวางได้ และถ้าประชาชนที่ไม่สามารถได้รับประโยชน์จากแผนการหลบหลีกภาษีดังกล่าวเป็นคนร่ำรวย กฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้ในลักษณะทั่วไป (GAARs) จะช่วยสนับสนุนให้เกิดการกระจายรายได้จากคนที่ร่ำรวยไปสู่คนที่ยากจน นอกจากนี้ กฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้ในลักษณะทั่วไป (GAARs) ได้ช่วยป้องกันไม่ให้รายได้จากการจัดเก็บภาษีเกิดการรั่วไหล เนื่องจากการหลบหลีกภาษีที่กฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้โดยเฉพาะ (SAARs) ไม่สามารถต่อต้านขัดขวางได้

กฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้ในลักษณะทั่วไป (GAARs) สนับสนุนต่อความง่ายของกฎหมายภาษีและความมีประสิทธิภาพในเชิงเศรษฐกิจในการจัดเก็บภาษี เพราะกฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้ในลักษณะทั่วไป (GAARs) ไม่ก่อให้เกิดความยุ่งยากซับซ้อนของกฎหมายภาษี ด้วยเหตุผล 2 ประการ

ประการที่ 1 กฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้ในลักษณะทั่วไป (GAARs) ไม่ต้องการบทบัญญัติซึ่งมีรายละเอียดมาก ทั้งนี้ เพราะกฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้ในลักษณะทั่วไป (GAARs) ได้กำหนดหลักเกณฑ์ที่จะนำไปใช้ต่อต้านแผนการหรือการกระทำเพื่อการหลบหลีกภาษีไว้อย่างกว้างๆ (Broad Criteria) โดยไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์ไว้สำหรับกรณีใดกรณีหนึ่งเป็นการเฉพาะ (without being tied to specific cases) (Tax Law Review Committee, 1997, p. 33)

⁴ต่อไปในบทความนี้จะเรียกว่า “กฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้ในลักษณะทั่วไป” (GAARs)

ประการที่ 2 กฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้ในลักษณะทั่วไป (GAARs) สามารถยับยั้งพัฒนาการของกฎเกณฑ์ที่สร้างขึ้นเพื่อปิดช่องโหว่ใดช่องโหว่หนึ่งที่ติดตามมาด้วยการกำหนดกฎเกณฑ์ใหม่ ๆ ตามมาอีกเรื่อยๆ เพื่อปิดช่องโหว่ในการหลบหลีกภาษีในรูปแบบใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา (Tax Law Review Committee, 1997, p. 34) ตามที่กล่าวก่อนหน้านี้ กฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้โดยเฉพาะ (SAARs) นำไปสู่พัฒนาการของกฎเกณฑ์ที่สร้างขึ้นเพื่อปิดช่องโหว่ในการหลบหลีกภาษีโดยไม่มีการหยุด (Tax Law Review Committee, 1997, p. 34)

อย่างไรก็ตาม ขอบเขตและการใช้กฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้ในลักษณะทั่วไป (GAARs) ก่อให้เกิดความไม่แน่นอนชัดเจนของกฎหมายภาษี (Legal Uncertainty) เนื่องจากขอบเขตและการใช้ที่กว้างขวางของกฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้ในลักษณะทั่วไป (GAARs) หมายถึง กฎเกณฑ์นั้นไม่ได้ถูกกำหนดไว้อย่างชัดเจนว่าในสถานการณ์เช่นใดที่ภาษีจะถูกบังคับจัดเก็บ (Tax Law Review Committee, 1997, p. 32) นอกจากนี้ ขอบเขตและผลลัพธ์อย่างกว้างขวางของกฎเกณฑ์ดังกล่าวในท้ายที่สุดจะขึ้นอยู่กับความตีความกฎหมายภาษีของศาล (Tax Law Review Committee, 1997, p. 33)

เพื่อที่จะก่อให้เกิดความไม่แน่นอนชัดเจนของกฎหมายภาษี กฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้ในลักษณะทั่วไป (GAARs) ต้องบัญญัติแยกแยะความแตกต่างระหว่างธุรกรรม/แผนการเพื่อการหลบหลีกภาษีที่ยอมรับได้กับธุรกรรม/แผนการเพื่อการหลบหลีกภาษีที่ยอมรับไม่ได้ Arnold (1997, p. 228) กล่าวว่า การแยกแยะความแตกต่างดังกล่าวถือเป็นหัวใจสำคัญของกฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้ในลักษณะทั่วไป (GAARs) ธุรกรรม/แผนการเพื่อการหลบหลีกภาษีที่ยอมรับได้ซึ่งจะไม่นำเอากฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้ในลักษณะทั่วไป (GAARs) ไปใช้บังคับ คือ การวางแผนภาษีหรือการลดภาระภาษีที่วิญญูชนทั่วไปปฏิบัติ (Tax Law Review Committee, 1997, p. xv)

ในขณะที่ ธุรกรรม/แผนการเพื่อการหลบหลีกภาษีที่ยอมรับไม่ได้ซึ่งจะนำเอากฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้ในลักษณะทั่วไป (GAARs) ไปใช้บังคับคือธุรกรรม/แผนการที่ไม่มีวัตถุประสงค์เกี่ยวกับการประกอบธุรกิจการพาณิชย์ตามที่วิญญูชนปฏิบัติ แต่ธุรกรรม/แผนการดังกล่าวมีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อการหลบหลีกภาษีเป็นสำคัญ (Brooks & Head, 1997, p. 72)

Salter (2002, p. 501) กล่าวว่า “การหลบหลีกภาษีและการหนีภาษีมีความแตกต่างกัน” การหนีภาษีโดยการแสดงรายงาน/เอกสารอันเป็นเท็จ (False Records) การไม่เปิดเผยข้อเท็จจริงโดยจงใจ (Willful Non-Disclosure) และการกระทำในลักษณะทำนองเดียวกันจะไม่ตกอยู่ภายใต้ขอบเขตของกฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้ในลักษณะทั่วไป (GAARs)

นอกเหนือจากที่กล่าวไว้แล้วในหัวข้อ 2 (ความคล้ายคลึงและความแตกต่างระหว่างการหลบหลีกภาษี การวางแผนภาษีและการหนีภาษี) คำจำกัดความเกี่ยวกับ “การลดภาระภาษี” (Tax Minimization) “การหลบหลีกภาษีที่ยอมรับไม่ได้” (Tax Avoidance) และ “การหนีภาษี” (Tax Evasion) ต่อไปข้างล่างนี้ น่าที่จะเป็นการทบทวนและทำให้ผู้อ่านมองเห็นถึงความแตกต่างระหว่างสิ่งเหล่านี้ได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

Thuronyi (2003, p. 156) กล่าวว่า “การลดภาระภาษี (Tax Minimization) (การวางแผนภาษีและทำให้ภาระภาษีเบาบางลง (Tax Planning and Tax Mitigation)) เป็นพฤติกรรมที่มีผลในการลดภาระภาษีที่ชอบด้วยกฎหมาย”

Tiley (2005, p. 94) กล่าวว่า “การทำให้ภาระภาษีเบาบางลงเกิดขึ้นได้ในกรณีที่ผู้เสียภาษีใช้ประโยชน์จากทางเลือกที่ดึงดูดใจทางการเงิน ซึ่งทางเลือกดังกล่าวถูกกำหนดไว้ในกฎหมายภาษี และผู้เสียภาษีได้รับผลทางเศรษฐกิจอย่างแท้จริงในการใช้ทางเลือกดังกล่าว ซึ่งรัฐสภาผู้บัญญัติทางเลือกดังกล่าวได้ตั้งใจที่จะให้ผู้เสียภาษีที่ได้ใช้ประโยชน์จากทางเลือกดังกล่าวได้รับผลทางเศรษฐกิจเช่นว่านั้นจริงๆ”

Tax Law Review Committee (1997, p. 3) ได้กล่าวว่า “การหลบหลีกภาษีที่ยอมรับไม่ได้ คือ การกระทำเพื่อลดภาระภาษีหรือยืดเวลาในการจ่ายภาษีในวิถีทางที่รัฐสภาไม่ได้ตั้งใจให้เป็นเช่นนั้น”

Lord Nolan กล่าวในคดี IRC v Willoughby ว่า “การหลบหลีกภาษีที่ยอมรับไม่ได้ คือ การกระทำที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อที่จะขัดแย้งกับเจตนารมณ์ของรัฐสภาผู้บัญญัติกฎหมายหรือการกระทำที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เจตนารมณ์ของรัฐสภาผู้บัญญัติกฎหมายเสียไป”

Kessler (2004, p. 376) กล่าวว่า “การหนีภาษี คือ การกระทำที่เป็นความผิดอาญา (การฉ้อฉลหรือการหลอกลวงกรมสรรพากรหรือการทำความผิดที่มีลักษณะทำนองเดียวกัน) การหนีภาษีเกี่ยวข้องโดยตรงกับการยื่นแบบแสดงรายการเสียภาษีโดยไม่ถูกต้องโดยมีเจตนาทุจริต” เจตนาทุจริตเป็นองค์ประกอบสำคัญของความผิดฐานหนีภาษี

Vanistendael (1997, p. 132) กล่าวว่า การหลบหลีกภาษีที่ยอมรับไม่ได้เป็นการกระทำที่ไม่เป็นความผิดทางอาญา Salter (2002, p. 501) สนับสนุนความเห็นนี้ ด้วยเหตุผล 2 ประการ กล่าวคือ (ก) การหลบหลีกภาษีที่ยอมรับไม่ได้และการหนีภาษีมีความแตกต่างกัน และ (ข) ลักษณะของแผนการหลบหลีกภาษีที่ซับซ้อนที่ทำขึ้นอย่างแยบยลไม่ควรที่จะถูกมองว่าเป็นการกระทำที่มีเจตนาทุจริตในส่วนของผู้ซึ่งได้ออกแบบและใช้แผนการเช่นนั้น Tiley (2005, p. 97) ได้กล่าวสนับสนุนด้วยว่า การหลบหลีกภาษีที่ยอมรับไม่ได้เป็นสิ่งที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย ไม่ว่าการหลบหลีกภาษีนั้นจะสำเร็จหรือไม่ ซึ่งหมายถึงว่า ถ้าแผนการหลบหลีกภาษีนั้นได้ถูกพยายามทำขึ้น แต่หลบหลีกภาษีไม่สำเร็จ ผู้เสียภาษียังต้องจ่ายภาษีพร้อมด้วยดอกเบี้ยหรือเงินเพิ่ม

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า การลดภาระภาษี (การวางแผนภาษี และการทำให้ภาระภาษีเบาบางลง) การหลบหลีกภาษีที่ยอมรับไม่ได้ และการหนีภาษีมีความแตกต่างกัน ถ้ากฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้ในลักษณะทั่วไป (GAARs) สามารถบัญญัติถึงความแตกต่างระหว่างสิ่งเหล่านี้ และกำหนดว่าเฉพาะธุรกรรม/แผนการซึ่งมีการหลบหลีกภาษีเป็นเป้าหมายหลักเท่านั้นจึงจะตกอยู่ภายใต้ขอบเขตของกฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้ในลักษณะทั่วไป (GAARs) สิ่งนี้จะนำมาซึ่งความแน่นอนชัดเจนของกฎหมายภาษี

ในปี ค.ศ.1997 Tax Law Review Committee (1999, p. 11) ได้เสนอให้มีการนำเอากฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้ในลักษณะทั่วไป (GAARs) มาใช้ในประเทศอังกฤษในเดือนตุลาคม ปี ค.ศ.1998 กรมสรรพากรของประเทศอังกฤษได้ตีพิมพ์เอกสารเพื่อขอความคิดเห็นจากองค์กรต่างๆ ในการนำเอากฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้ในลักษณะทั่วไป (GAARs) มาใช้ในการจัดเก็บภาษีทางตรง รายงานของ Tax Law Review Committee และเอกสารเพื่อขอความคิดเห็นจากองค์กรต่างๆ ได้มีความเห็นพ้องกันว่ากฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้ในลักษณะทั่วไป (GAARs) จะนำไปใช้กับธุรกรรม/แผนการที่จงใจออกแบบมาเพื่อการหลบหลีกภาษีในวิถีทางที่ขัดกับเจตนารมณ์ของรัฐสภาผู้บัญญัติกฎหมาย

ตามที่กล่าวข้างต้น การหลบหลีกภาษีที่ยอมรับได้กับการหลบหลีกภาษีที่ยอมรับไม่ได้มีความแตกต่างกัน หากกฎหมายต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้ในลักษณะทั่วไป (GAARs) กำหนดว่า กฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้ในลักษณะทั่วไป (GAARs) จะไม่นำไปใช้กับธุรกรรม/แผนการที่ได้รับการคุ้มครองหรือการวางแผนภาษีที่ยอมรับได้ที่กำหนดไว้ในลักษณะเช่นนี้จะช่วยก่อให้เกิดความแน่นอนชัดเจนของกฎหมายภาษี ตามรายงานของ Tax Law Review Committee (1999, p. 13) ธุรกรรม/แผนการจะเป็นธุรกรรม/แผนการที่ได้รับการคุ้มครองหรือการวางแผนภาษีที่ยอมรับได้ ถ้าธุรกรรม/แผนการนั้นมีลักษณะดังนี้ : สามารถถูกพิจารณาได้ว่าได้รับการสนับสนุนจากบทบัญญัติแห่งกฎหมายตกอยู่ภายใต้ข้อยกเว้นของกฎหมายต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้ในลักษณะทั่วไป (GAARs) หรือมิฉะนั้น ต้องไม่ขัดแย้งกับเจตนารมณ์ของกฎหมายภาษีหรือไม่ทำให้เกิดอุปสรรคของกฎหมายภาษีเสียไป

ตามเอกสารเพื่อขอความคิดเห็นจากองค์กรต่างๆ ข้อเท็จจริงดังต่อไปนี้จะเป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่าธุรกรรม/แผนการใดเป็นการวางแผนภาษีที่ยอมรับได้ : วัตถุประสงค์ของธุรกรรม/แผนการคือ การใช้ประโยชน์จากตัวบรรเทาภาระภาษี หรือการใช้ประโยชน์จากค่าลดหย่อนที่กำหนดไว้ในกฎหมายภาษี หรือธุรกรรม/แผนการนั้นได้รับการยกเว้นจากกฎหมายต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้ในลักษณะทั่วไป (GAARs) (Tax Law Review Committee, 1999, p. 14)

มีข้อโต้แย้งว่า ถ้ากฎหมายต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้ในลักษณะทั่วไป (GAARs) ได้ถูกสร้างขึ้นไว้ให้มีขอบเขตเนื้อหากว้างขวางมากจนเกินไป กฎเกณฑ์ดังกล่าวจะเป็นอุปสรรคต่อการทำธุรกรรมและการพาณิชย์ตามปกติของบุคคลโดยทั่วไป (TLRC, 1997, p. xvi) Orow (2004, p. 410) กล่าวในทำนองเดียวกันว่า กฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้ในลักษณะทั่วไป (GAARs) ได้ก่อให้เกิดขอบเขตแห่งความไม่แน่นอนชัดเจนต่อการประกอบธุรกิจการพาณิชย์เป็นอย่างมาก

กฎหมายต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้ในลักษณะทั่วไป (GAARs) ที่บัญญัติให้มีข้อยกเว้นสำหรับธุรกรรมหรือแผนการบางอย่าง (เช่น ธุรกรรมหรือแผนการที่ได้รับการคุ้มครองหรือการวางแผนภาษีที่ยอมรับได้) นอกจากข้อยกเว้นดังกล่าวจะก่อให้เกิดความแน่นอนชัดเจนขึ้นในกฎหมายภาษีแล้ว ยังเป็นสิ่งที่ช่วยปกป้องการประกอบธุรกิจการพาณิชย์ที่ดำเนินการตามปกติของบุคคลโดยทั่วไปอีกด้วย

ยิ่งไปกว่านั้น กฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้ในลักษณะทั่วไป (GAARs) ที่กำหนดให้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับกระบวนการขอรับความชัดเจนจากผู้จัดเก็บภาษี (Clearance Procedure) จะสร้างความแน่นอนชัดเจนในกฎหมายภาษีให้เพิ่มมากยิ่งขึ้นและคุ้มครองรักษาผลประโยชน์ของผู้เสียภาษี สิ่งนี้เป็นข้อดีอีกประการหนึ่งของกฎหมายต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้ในลักษณะทั่วไป (GAARs)

Tax Law Review Committee (1999, p. 8) ได้แสดงทัศนะไว้ว่ายิ่งกฎหมายต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้ในลักษณะทั่วไป (GAARs) มีขอบเขตเนื้อหากว้างขวางมากเพียงใด ความจำเป็นของผู้เสียภาษีและผู้ที่ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาด้านภาษีของผู้เสียภาษีในการขอรับความชัดเจนล่วงหน้าจากผู้จัดเก็บภาษียิ่งมีมากขึ้นเพียงนั้น ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความแน่นอนชัดเจนว่ากรมสรรพากรจะพิจารณาว่าแผนการหรือธุรกรรมของพวกเขานั้นจะตกอยู่ภายใต้ขอบเขตของกฎหมายต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้ในลักษณะทั่วไป (GAARs) หรือไม่

กระบวนการขอรับความชัดเจนจากผู้จัดเก็บภาษีสามารถทำให้เป็นผลสำเร็จได้ ถ้ากรมสรรพากรมีทรัพยากรที่จะใช้ในกระบวนการดังกล่าวอย่างพอเพียง รวมทั้งมีเจ้าหน้าที่มีประสบการณ์และได้รับการฝึกฝนมาอย่างดีที่จะมาดำเนินการกับคำขอรับความชัดเจนให้แล้วเสร็จได้ภายในเวลาอันรวดเร็ว เพื่อที่จะหลีกเลี่ยงผลกระทบต่อการประกอบธุรกิจการพาณิชย์ที่ดำเนินการตามปกติของบุคคลโดยทั่วไป (Tax Law Review Committee, 1999, p. 8) นอกจากนี้ ถ้าคำขอรับความชัดเจนถูกปฏิเสธจากกรมสรรพากร ผู้เสียภาษีควรที่จะอุทธรณ์ต่อไปยังศาลที่เป็นกลางและเป็นอิสระได้ (Tax Law Review Committee, 1997, p. xvi)

ประเด็นสุดท้ายที่จะกล่าวถึง คือ กฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้ในลักษณะทั่วไป (GAARs) จะให้อำนาจในการใช้ดุลพินิจแก่กรมสรรพากรมากเกินไปหรือไม่ถ้ากฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้ในลักษณะทั่วไป (GAARs) ถูกนำมาปฏิบัติ ในการใช้กฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้ในลักษณะทั่วไป (GAARs) เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องให้กรมสรรพากรให้ความเห็นในเบื้องต้นว่า ธุรกรรม/แผนการของผู้เสียภาษีเป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐบาลผู้ออกกฎหมายภาษีหรือไม่ (Tax Law Review Committee, 1997, p. 35) ดังนั้นจึงเป็นไปได้ว่ากฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้ในลักษณะทั่วไป (GAARs) อาจจะขยายขอบเขตอำนาจของกรมสรรพากร ซึ่งอาจจะเข้าไปแทรกแซงต่อการประกอบธุรกิจที่ดำเนินการตามปกติของบุคคลโดยทั่วไป ดังนั้น ควรที่จะมีการจำกัดขอบเขตอำนาจของกรมสรรพากรในการใช้กฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้ในลักษณะทั่วไป (GAARs)

Tax Law Review Committee (1997, p. xv-xvi) ได้เสนอว่าเฉพาะแต่สำนักงานใหญ่ของกรมสรรพากรเท่านั้นที่ควรจะมีสิทธินำกฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้ในลักษณะทั่วไป (GAARs) ไปใช้ปฏิบัติ เมื่อนำกฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้ในลักษณะทั่วไป (GAARs) ไปใช้ปฏิบัติ กรมสรรพากรต้องแสดงให้เห็นชัดเจนว่า ทำไมธุรกรรมหรือแผนการของผู้เสียภาษีมักจะมีลักษณะที่ควรจะนำกฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้ในลักษณะทั่วไป (GAARs) ไปใช้บังคับ (Tax Law Review Committee, 1997, p. xiv) กล่าวคือ ธุรกรรมหรือแผนการของผู้เสียภาษีขัดต่อเจตนารมณ์ของรัฐบาลผู้ออกกฎหมายภาษีหรือไม่ และธุรกรรมหรือแผนการของผู้เสียภาษีไม่เข้าข่ายยกเว้นที่จะตกอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้ในลักษณะทั่วไป (GAARs) ใช่หรือไม่

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ตามที่เราได้เห็น หากผู้เสียภาษีทำการหลบหลีกภาษีที่ยอมรับไม่ได้หรือที่ขาดคุณธรรม การกระทำดังกล่าวจะขัดขวางต่อความประสงค์ของรัฐบาลที่ต้องการให้เกิดการกระจายรายได้ที่มีความเป็นธรรมผ่านทางระบบภาษีนอกจากนี้ การหลบหลีกภาษีที่ยอมรับไม่ได้ยังเป็นอุปสรรคต่อความมีประสิทธิภาพเชิงเศรษฐกิจในการจัดเก็บภาษีของรัฐบาล เพราะการกระทำดังกล่าวก่อให้เกิดค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการเก็บภาษีและค่าใช้จ่ายในการปฏิบัติตามกฎหมายภาษีที่สูง เมื่อการหลบหลีกภาษีที่ยอมรับไม่ได้ขัดขวางต่อความประสงค์ของรัฐบาลดังกล่าว รัฐบาลจึงจำเป็นต้องมีมาตรการในการต่อต้านการหลบหลีกภาษีของผู้เสียภาษีที่ยอมรับไม่ได้หรือที่ขาดคุณธรรม และตามที่เราได้เห็นในหัวข้อที่ 4 มาตรการต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่ยอมรับไม่ได้ที่สำคัญที่ใช้กันอยู่ในประเทศแถบยุโรป คือ การนำหลักการตีความกฎหมายภาษีตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย และการออกกฎหมายหรือกฎเกณฑ์ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเพื่อต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่ยอมรับไม่ได้มาใช้

ตามความเห็นของผู้เขียน ในส่วนของศาลไทย ศาลควรพิจารณานำหลักการตีความกฎหมายภาษีตามเจตนารมณ์ของกฎหมายมาใช้ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่ยอมรับไม่ได้ (โดยศาลต้องพิจารณาเกินไปกว่าถ้อยคำของบัญญัติแห่งกฎหมายภาษีเพื่อค้นหาความมุ่งหมายที่อยู่เบื้องหลังถ้อยคำนั้นๆ และพิจารณาเกินไปกว่ารูปแบบของธุรกรรมของผู้เสียภาษีเพื่อค้นหาสาระสำคัญทางเศรษฐกิจที่อยู่เบื้องหลังธุรกรรมนั้น) ประกอบกับการนำหลักการในคดี Ramsay และคดี Furniss v. Dawson มาปรับใช้ หากศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าธุรกรรมหรือแผนการของผู้เสียภาษีถูกออกแบบมาเพื่อการหลบหลีกภาษีในวิถีทางที่ขัดกับเจตนารมณ์ของรัฐบาลหรือรัฐบาลผู้ออกกฎหมาย

ในส่วนของรัฐบาลไทยผ่านทางกระทรวงการคลังและกรมสรรพากรผู้เขียนเห็นว่ากระทรวงการคลังและกรมสรรพากรควรนำกฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้ในลักษณะทั่วไป (GAARs) มาใช้เป็นมาตรการเพื่อต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่ยอมรับไม่ได้ เพราะกระทรวงการคลังและกรมสรรพากรยังไม่มีมาตรการดังกล่าวมาใช้ ผู้เขียนพบว่าเมื่อช่องโหว่ในการหลบหลีกภาษีถูกพบ จะมีการออกกฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้โดยเฉพาะ (SAARs) สำหรับกรณีใดกรณีหนึ่งมาเพื่อปิดช่องโหว่ดังกล่าว อย่างไรก็ตาม กฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้โดยเฉพาะ (SAARs) แม้มีข้อดีหลายประการ แต่มาตรการดังกล่าวทำให้กฎหมายภาษีมืดมนซับซ้อน (ซึ่งขัดขวางต่อหลักความมีประสิทธิภาพเชิงเศรษฐกิจในการจัดเก็บภาษี) ในขณะที่กฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้ในลักษณะทั่วไป (GAARs) ทำงานในทิศทางที่ตรงกันข้ามกัน

อย่างไรก็ตาม กฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้ในลักษณะทั่วไป (GAARs) ที่มีขอบเขตเนื้อหากว้างขวางจะก่อให้เกิดความไม่แน่นอนชัดเจนของกฎหมาย ขัดขวางต่อการประกอบธุรกิจการพาณิชย์ที่ดำเนินการตามปกติของบุคคลโดยทั่วไป และให้อำนาจในการใช้ดุลยพินิจแก่ผู้จัดเก็บภาษีมากจนเกินไป ดังนั้น ถ้ากฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้ในลักษณะทั่วไป (GAARs) ถูกนำมาใช้ปฏิบัติในประเทศไทยควรมีข้อสนับสนุนการทำงานของกฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้โดยเฉพาะ (SAARs) เพื่อแก้ไขปัญหาค่าความไม่เพียงพอของกฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้โดยเฉพาะ (SAARs) รัฐบาลต้องออกกฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้ในลักษณะทั่วไป (GAARs) ในรูปแบบของกฎหมายภาษील้าดับรอง (พระราชกฤษฎีกา) โดยกฎหมายภาษील้าดับรอง (พระราชกฤษฎีกา) ดังกล่าวควรจะต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้ : (ก) กำหนดความแตกต่างระหว่างธุรกรรม/แผนการเพื่อการหลบหลีกภาษีที่ยอมรับได้กับธุรกรรม/แผนการเพื่อการหลบหลีกภาษีที่ยอมรับไม่ได้ (ข) กฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้ในลักษณะทั่วไป (GAARs) ให้นำไปใช้กับธุรกรรม/แผนการซึ่งถูกออกแบบมาเพื่อการหลบหลีกภาษีในลักษณะที่ตรงกันข้ามกับเจตนารมณ์ของบทบัญญัติแห่งกฎหมายภาษีหรือขัดกับเจตนารมณ์ของรัฐบาลผู้บัญญัติกฎหมายภาษี (ค) กำหนดให้มีข้อยกเว้นให้แก่การวางแผนภาษีที่ยอมรับได้/การวางแผนภาษีที่วิญญูชนปฏิบัติ (ง) กำหนดให้มีกระบวนการขอรับความชัดเจนจากกรมสรรพากรได้ภายในระยะเวลาอันสมควร (เช่น ผู้เสียภาษีสามารถได้รับหนังสือตอบจากกรมสรรพากรภายใน 30 วันนับจากวันที่ยื่นคำขอรับความชัดเจนจากกรมสรรพากร) หรือกำหนดให้มีระบบการตอบข้อหารือให้แก่ผู้เสียภาษีก่อนการเริ่มทำธุรกรรมภายในระยะเวลาอันรวดเร็ว (เช่น ผู้เสียภาษีสามารถได้รับหนังสือตอบข้อหารือจากกรมสรรพากรภายใน 15 วันนับจากวันที่กรมสรรพากรได้รับหนังสือหรือจากผู้เสียภาษี) โดยกรมสรรพากรต้องไม่มีการ

เรียกเก็บค่าธรรมเนียมใดๆ จากผู้เสียภาษีที่ขอรับความชัดเจนหรือขอหาหรือจากกรมสรรพากร และกรมสรรพากรต้องกำหนดแบบฟอร์มคำขอรับความชัดเจนหรือคำขอหาหรือจากกรมสรรพากรไว้ในเว็บไซต์ (Website) ของกรมสรรพากรเพื่อให้ผู้เสียภาษีสามารถถ่ายโอนข้อมูล (Download) และนำแบบฟอร์มดังกล่าวออกมาใช้ในทางปฏิบัติได้ นอกจากนี้ ผู้เสียภาษีมียุทธวิธีที่จะอุทธรณ์ต่อไปยังศาลหากคำขอของพวกเขาถูกปฏิเสธจากกรมสรรพากร และ (จ) กำหนดให้เฉพาะสำนักงานใหญ่ของกรมสรรพากรโดยอธิบดีกรมสรรพากรเท่านั้นที่มีสิทธิใช้กฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้ในลักษณะทั่วไป (GAARs)

นอกจากนี้ กระทรวงการคลังและกรมสรรพากรควรที่จะต้องมีทรัพยากรทางเศรษฐกิจที่เพียงพอรวมทั้งมีเจ้าหน้าที่ผู้ที่ได้รับการฝึกอบรมมาอย่างดี เพื่อที่จะมาจัดการกับคำขอรับความชัดเจนของผู้เสียภาษีและตอบข้อหาหรือให้แก่ผู้เสียภาษี และประการสุดท้าย สำนักงานใหญ่ของกรมสรรพากรต้องมีเจ้าหน้าที่ผู้ที่ได้รับการฝึกอบรมมาอย่างดีและมีประสบการณ์เพื่อทำความเข้าใจและเสนอต่ออธิบดีกรมสรรพากรให้ตัดสินได้ว่า ทำไมธุรกรรม/แผนการของผู้เสียภาษีมียุทธวิธีที่จะนำกฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้ในลักษณะทั่วไป (GAARs) ไปใช้บังคับ กล่าวคือสามารถตัดสินได้ว่าธุรกรรม/แผนการมีจุดมุ่งหมายเพื่อการหลบหลีกภาษีเป็นสำคัญหรือไม่ ธุรกรรมหรือแผนการของผู้เสียภาษีขัดต่อเจตนารมณ์ของรัฐบาลหรือรัฐบาลผู้ออกกฎหมายภาษีหรือไม่ และธุรกรรมหรือแผนการของผู้เสียภาษีไม่เข้าข่ายยกเว้นที่จะตกอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่กำหนดไว้ในลักษณะทั่วไป (GAARs) หรือไม่⁵

⁵ประเทศเนเธอร์แลนด์อนุญาตให้เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจปฏิเสธธุรกรรมที่แสดงออกว่าได้ตั้งใจถูกออกแบบมาตั้งแต่เริ่มแรกเพื่อหลบหลีกภาษีและธุรกรรมนั้นอยู่นอกเจตนารมณ์ของกฎหมายหลักการนี้เรียกว่า “หลักการบิดเบือนกฎหมาย” (fraus legis doctrine) (James, 2012, p. 118)

เอกสารอ้างอิง

- จิรศักดิ์ รอดจันทร์. (2555). *ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา: หลักการและบทวิเคราะห์*.
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Arnold, Brian J. (1997). The Canadian General Anti-Avoidance Rule.
Tax Avoidance and the Rule of Law.
Graeme S. Cooper, ed. Amsterdam: IBFD Publications BV.
- Brooks, M., & Head, J. (1997). Chapter 2: Tax Avoidance: In Economics,
Law and Public Choice. *Tax Avoidance and The Rule of Law*. Graeme S.
Cooper, ed. Amsterdam: IBFD Publications BV.
- Chamberlain, E. et al. (2005). *Revenue Law – Principles and Practice* (23rded).
West Sussex: Tottel Publishing.
- Collision, D., & Tiley, J. (2004). *Simon's Tiley and Collision UK Tax Guide 2004-05*
(22nded). London: LexisNexis UK.
- Cooper, G. (1997). Conflicts, Challenges and Choices – The Rule of Law and
Anti-Avoidance Rules. *Tax Avoidance and the Rule of Law*. Graeme S.
Cooper, ed. Amsterdam: IBFD Publications BV.
- Freedman, J. (2004). Defining Taxpayer Responsibility: In Support of a General
Anti-Avoidance Principle. *British Tax Review 2004*.
London: Sweet & Maxwell.
- James, S. (2012). *A Dictionary of Taxation* (2nded).
Glos: Edward Elgar Publishing Limited.
- James, S., & Nobes, C. (2000). *The Economics of Taxation* (7thed).
Essex: Pearson Education.
- Jones, J.A. (1996). Tax Law: Rules or Principles?. *Fiscal Studies*. 17 (3), 79.
- Kessler, J. (2004). Tax Avoidance Purpose and Section 741 of the Taxes Act 1988.
British Tax Review 2004. London: Sweet & Maxwell.
- Morse, G., & Williams, D. (2004). *Davies: Principles of Tax Law* (5thed).
London: Sweet & Maxwell.
- Orow, N. (2004). Structured Finance and the Operation of General Anti-Avoidance
Rules. *British Tax Review 2004*. London: Sweet & Maxwell.
- Salter, D. (2002). Some Thoughts on Fraudulent Evasion of Income Tax.
British Tax Review 2002. London: Sweet & Maxwell.
- Tax Law Review Committee. (1997). *Tax Avoidance*.
London: The Institute for Fiscal Studies.
- Tax Law Review Committee. (1999). *A General Anti-Avoidance Rule For Direct
Taxes: A Response to the Inland Revenue's Consultative Document*.
London: IFS.

- Thuronyi, V. (2003). *Comparative Tax Law*. The Hague: Kluwer Law International.
- Tiley, J. (2005). *Revenue Law* (5thed). Oxford: Hart Publishing.
- Tookey, M. (2003). *Revenue Law* (4thed). London: Old Bailey Press.
- Troup, E. (1992). Unacceptable Discretion: Countering Tax Avoidance and Preserving the Rights of the Individual. *Fiscal Studies*. 13(4), 138.
- Vanistendael, F. (1997). Judicial Interpretation and the Role of Anti-Abuse Provisions in Tax Law. *Tax Avoidance and the Rule of Law*. Graeme S. Cooper, ed. Amsterdam: IBFD Publications BV.

การจัดการการพยากรณ์ข้อมูลทางธุรกิจ เมื่อพบค่านอกเกณฑ์

Management Forecasting in Business Data when
Outliers Existing

เฉลิมสิน สิงห์สนอง*

Chalerm sin Sing sanong*

* อาจารย์ประจำ กลุ่มวิชาคณิตศาสตร์และสถิติ คณะวิทยาศาสตร์ประยุกต์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

* Lecturer, Section of Mathematics and Statistics, Faculty of Applied Science,
Dhurakij Pundit University

* Email: chaloem sin.sig@dpu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้นำเสนอแนวทางการจัดการข้อมูลธุรกิจและการพยากรณ์ที่เหมาะสมเมื่อมีค่านอกเกณฑ์ การจัดการข้อมูลทางธุรกิจ เป็นการบริหารการจัดเก็บ วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินการทางธุรกิจ ให้ได้มาซึ่งสารสนเทศที่เป็นประโยชน์และช่วยสนับสนุนการตัดสินใจ ค่านอกเกณฑ์เป็นค่าของข้อมูลที่ผิดแผกแตกต่างไปจากข้อมูลค่าอื่นๆ วิธีการประมาณค่าพารามิเตอร์ของประชากร จะไม่สามารถอธิบายคุณลักษณะของประชากรที่มีค่านอกเกณฑ์ปะปนอยู่ได้อย่างครบถ้วน ค่านอกเกณฑ์ส่งผลกระทบต่อค่าเฉลี่ย ความแปรปรวน ค่านอกเกณฑ์ในข้อมูลอนุกรมเวลาหรือข้อมูลธุรกิจ มีผลกระทบต่อการกำหนดตัวแบบการประมาณค่าพารามิเตอร์และการพยากรณ์ ทำให้มีความผิดพลาดสูง ขาดความน่าเชื่อถือ วิธีการตรวจหาและปรับแก้ไขค่านอกเกณฑ์ คือ วิธีการฟ วิธีการทำซ้ำ วิธีการตรวจสอบแบบตัดออก และ วิธีการทดสอบโดยใช้ Grubbs' test วิธีการพยากรณ์ข้อมูลทางธุรกิจเมื่อตรวจพบค่านอกเกณฑ์ คือ วิธีกำลังสองน้อยที่สุด วิธีตัวประมาณภาวะน่าจะเป็นเมื่อปรับปรุงข้อมูล วิธีกำลังสองน้อยที่สุดเมื่อปรับปรุงข้อมูล วิธีกำลังสองน้อยสุดแบบมีเงื่อนไข วิธีประมาณร่วมพารามิเตอร์ตัวแบบและผลกระทบของข้อมูลผิดปกติ วิธีกำลังสองน้อยสุดแบบถ่วงน้ำหนักด้วยบวทสแทร์พ วิธีการพยากรณ์โดยใช้วิธีกำลังสองน้อยที่สุดแบบค่าเฉลี่ยเวียนเกิด วิธีการพยากรณ์โดยใช้วิธีกำลังสองน้อยที่สุดแบบมัธยฐานเวียนเกิด และวิธีการพยากรณ์โดยใช้วิธีกำลังสองน้อยที่สุดแบบมัธยฐานเวียนเกิดปรับปรุง เป็นต้น ซึ่งแต่ละวิธีของการวิเคราะห์นั้นแตกต่างกันออกไป ค่านอกเกณฑ์ที่มักพบในข้อมูลอนุกรมเวลาและข้อมูลทางธุรกิจเป็นส่วนใหญ่ คือ Additive outlier (AO) และ Innovational outlier (IO)

คำสำคัญ: การจัดการ การพยากรณ์ ข้อมูลธุรกิจ ค่านอกเกณฑ์ อนุกรมเวลา

Abstract

This academic paper discusses the appropriate business data management and forecasting when outliers existing. Business data management is administrative process by which the required data are acquired, validated, stored, protected, and analyzed, and by which its accessibility, reliability, and timeliness are ensured to satisfy the needs of the data users. Outlier data greatly diverges from the rest of other data. The current parameter estimate method cannot represent the population and explain the quality of the mixed up outliers pupation completely. The outliers have the biggest effect on the mean and variance. Outliers in time series or business data may have a moderate to significant impact on the effectiveness of the standard methodology for time series and business data analysis in the aspect of model identification, estimation, and forecasting. That creates error and unreliability. The methods in correcting and detecting outliers in business data are Graph Method, Iterative Procedure, Deletion Diagnostics and Grubbs' test. Forecasting time series data with outliers is through Ordinary Least Square Estimation Method, Maximum Likelihood Estimation Method with Iterative for Adjusted Series, Ordinary Least Square Estimation Method with Iterative for Adjusted Series, Conditional Least Squares Method, Joint Estimation of Model Parameters and Outliers Effect Method, Bootstrap Weighted Least Squares Method, Recursive Mean Ordinary Least Squares Method, Recursive Median Ordinary Least Squares Method and Improved Recursive Median Ordinary Least Squares Method. Outliers regularly found in the business and time series data are Additive outlier (AO) and Innovational outlier (IO).

Keywords : Management, Forecasting, Business Data, Outlier, Time Series

บทนำ

ปัจจุบันสารสนเทศถือเป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้บริหาร เพื่อนำมาใช้ประกอบการการวางแผนและพยากรณ์ทางธุรกิจ กล่าวคือ ในอดีตการวางแผนการจะอาศัยจากการคาดเดาใน 2 ลักษณะ คือ

- 1) จากประสบการณ์ของผู้บริหาร
- 2) จากการศึกษาข้อมูลในอดีตว่ามีอัตราการเปลี่ยนแปลงเป็นเช่นไร

วิธีทั้งสองวิธีที่กล่าวมานี้ค่อนข้างจะเป็นวิธีที่เป็นวิทยาศาสตร์มากขึ้น ซึ่งผู้บริหารส่วนใหญ่จะตัดสินใจโดยทำการศึกษาและอาศัยข้อมูลในอดีตเป็นบรรทัดฐาน และมีภาระหน้าที่ในการวางแผนเพื่อเตรียมการด้านต่างๆ ในอนาคต ด้วยเหตุผลที่ว่า การคาดเดาโดยไม่มีหลักการย่อมจะมีจุดอ่อน ดังนั้นผู้บริหารจำเป็นจะต้องรู้เทคนิคหรือวิธีที่จะพยากรณ์ค่าต่างๆ ในอนาคต เพราะถ้าผู้บริหารไม่รู้วิธีหรือเทคนิคการพยากรณ์ค่าตัวเลขต่างๆ ในอนาคต ผู้บริหารก็จะไม่สามารถคาดคะเนหรือบอกได้ว่าค่าของสิ่งที่ต้องการรู้ในอนาคตนั้นควรอยู่ที่ระดับใด เช่น ยอดขายของปีหน้า ต้นทุนของผลิตสินค้าในปีหน้า ผลกำไรการขายสินค้าปีหน้า เป็นต้น ดังนั้นการพยากรณ์ทางธุรกิจ คือ การคาดการณ์สิ่งที่เกิดขึ้นในอนาคต โดยอาศัยการวิเคราะห์ข้อมูลในอดีต ข้อมูลปัจจุบันและจากประสบการณ์ของผู้เชี่ยวชาญ ผลของการพยากรณ์จะทำให้ธุรกิจสามารถทราบถึงแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของธุรกิจหรือสภาพแวดล้อมที่จะมีผลต่อธุรกิจได้ในอนาคต สามารถวางแผนหรือกำหนดนโยบายเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของธุรกิจได้

ข้อมูลธุรกิจ เป็นข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับธุรกิจ อันได้จากการสังเกต การจดบันทึก การสัมภาษณ์และการสอบถาม ข้อมูลเหล่านี้ต้องยังไม่มีการประมวลผล ไม่มีการวิเคราะห์ หรือที่เรียกว่าเป็นข้อมูลดิบ โดยที่ยังไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ทันที

การจัดการข้อมูลธุรกิจ เป็นการบริหาร การจัดเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการทางธุรกิจให้ได้มาซึ่งสารสนเทศที่มีประโยชน์พร้อมจะสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ในทันที การจัดการข้อมูลธุรกิจจะเกิดประโยชน์สูงสุดหรือมีประสิทธิภาพสูงสุด ก็ต่อเมื่อผู้ใช้ข้อมูลสามารถใช้ข้อมูลที่ต้องการได้อย่างรวดเร็ว ถูกต้องและเป็นกลางมากที่สุด เพื่อจะได้นำข้อมูลเหล่านั้นมาช่วยในการตัดสินใจ นำไปใช้ประโยชน์อื่นๆ ต่อไป ข้อมูลธุรกิจที่นำมาวิเคราะห์เพื่อให้เป็นสารสนเทศ สามารถจำแนกจำแนกออกเป็น 2 ประเภท คือ

- 1) แหล่งข้อมูลภายในองค์กร ข้อมูลแบบนี้จะเป็นการเก็บข้อมูลที่เกิดขึ้นภายในหน่วยงานของตนเอง เช่น ยอดขายรายเดือนของบริษัท งบประมาณรายจ่ายประจำปีของบริษัท เป็นต้น
- 2) แหล่งข้อมูลภายนอกองค์กร คือ ข้อมูลที่ได้มาจากแหล่งอื่นที่อยู่นอกองค์กร ซึ่งข้อมูลเหล่านี้ส่วนมากจะเป็นข้อมูลที่มีความพิเศษกว่าข้อมูลภายในองค์กร เพราะต้องอาศัยความสามารถขององค์กรอื่นเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น ต้องการทราบอัตราการใช้น้ำมันเชื้อเพลิงที่มีจำนวนมากที่สุด 10 บริษัท ของประเทศ เป็นต้น จะเห็นว่าความต้องการทราบข้อมูลเหล่านี้จะต้องอาศัยแหล่งข้อมูลของผู้อื่น ได้แก่ ข้อมูลจากกรมพลังงาน กระทรวงพลังงาน หรือ สำนักงานสถิติแห่งชาติ เป็นต้น

มนตรี สิงหะวาระ (2549) ได้กล่าวถึงความสำคัญกับการพยากรณ์ทางธุรกิจที่มีต่อองค์กรพอจะสรุปได้

- 1) ทำให้ผู้บริหารธุรกิจทราบขนาดความต้องการผลิตภัณฑ์ของตลาด และเพื่อลดความไม่แน่นอนของตลาดในอนาคต

2) ทำให้ผู้บริหารใช้ผลการพยากรณ์เป็นข้อมูลในการวางแผนในแผนงานต่างๆ ของธุรกิจ เพื่อความอยู่รอดหรือสร้างความได้เปรียบทางธุรกิจ

3) ทำให้ผู้บริหารธุรกิจสามารถใช้ผลการพยากรณ์พิจารณาวิเคราะห์สภาพแวดล้อม การแข่งขันและวิเคราะห์ธุรกิจ รวมทั้งกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย วัตถุประสงค์ แผนกลยุทธ์ และแผนปฏิบัติการได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์

4) ทำให้ธุรกิจสามารถจัดสรรทรัพยากรได้อย่างเหมาะสม

5) ทำให้ธุรกิจสามารถลดความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นได้

6) ทำให้เกิดการประสานงานและประสานการใช้ทรัพยากรของธุรกิจให้เกิดประสิทธิภาพ

7) สร้างผลตอบแทนให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อให้เกิดความพึงพอใจสูงสุด

ทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้นเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ภายใต้ข้อมูลที่เป็นปกติ แต่หากมีข้อมูลธุรกิจที่เก็บด้วยการบันทึกหรือเก็บรวบรวมมาเป็นระยะเวลาติดต่อกันตามช่วงเวลาที่ต้องการ ข้อมูลบางช่วงที่ได้อบรมรวมมามีค่าต่ำกว่าหรือสูงกว่าปกติ ซึ่งลักษณะข้อมูลดังกล่าวนี้ อาจได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ภายนอก เช่น การจذبบันทึกผิดพลาด การเปลี่ยนแปลงนโยบายทางเศรษฐกิจ การลดค่าของเงิน การเกิดภาวะสงคราม การนัดหยุดงาน หรือการเกิดภัยธรรมชาติอย่างรุนแรง เป็นต้น เรียกข้อมูลที่ได้รับผลกระทบต่างๆ นี้ว่า **ค่านอกเกณฑ์ (Outlier)** ผู้วิเคราะห์อาจประสบปัญหาเกี่ยวกับการวิเคราะห์ข้อมูลธุรกิจได้

Fuller (2009, pp. 309-311) ได้กล่าวไว้ว่า ค่านอกเกณฑ์ในข้อมูลอนุกรมเวลา (Outlier in Time Series Data) คือ ข้อมูลที่มีค่าแยกออกจากกลุ่มหรือผิดแผกแตกต่างไปจากข้อมูลค่าอื่น เมื่อข้อมูลนั้นได้ถูกเก็บรวบรวมมาตามลำดับเวลาที่เกิดขึ้นต่อเนื่องไปเรื่อยๆ เช่น ยอดขายรายวันของห้างสรรพสินค้าแห่งหนึ่ง งบประมาณค่าใช้จ่ายด้านโฆษณาตรายไตรมาส ยอดส่งออกข้าวสารบรรจุถุงไปต่างประเทศรายปี เป็นต้น

Atsushi, Shunsuke and Tetsuya (2010, pp. 3-4) ได้สรุปไว้ว่า ค่านอกเกณฑ์มีโอกาสเกิดขึ้นได้บนพื้นฐานของเหตุผล 3 ประการ คือ

1) จากความผันแปรที่มีอยู่ในประชากรที่ทำการศึกษา (Inherent Variability)

2) จากการจดบันทึกหรือเก็บข้อมูลมีความคลาดเคลื่อน (Measurement Error or Execution Error)

3) ตัวอย่างที่เก็บรวบรวมข้อมูลมีความแตกต่างไปจากประชากรกลุ่มจริง

ดังนั้น ค่านอกเกณฑ์จึงมีผลกระทบโดยตรงต่อการประมาณค่าเฉลี่ยประชากร ทำให้ความแปรปรวนของประชากรเกิดค่าอคติ (Bias Variance Population) เป็นผลให้ตัวแบบของการประมาณค่าพารามิเตอร์ต่างๆ ของข้อมูลมีความผิดพลาดสูง จึงเป็นไปได้อย่างยิ่งที่การเก็บรวบรวมข้อมูลธุรกิจของแต่ละองค์กร อาจเกิดค่านอกเกณฑ์ปลอมปนมาด้วยเสมอ หากข้อมูลธุรกิจที่จะนำมาใช้ในการพยากรณ์ทางธุรกิจเกิดมีค่านอกเกณฑ์เกิดขึ้น ก็จะทำให้การพยากรณ์ข้อมูลทางธุรกิจเกิดความผิดพลาด ส่งผลต่อความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของค่าพยากรณ์ วิธีการตรวจหาและปรับแก้ค่านอกเกณฑ์ในข้อมูลธุรกิจจึงเป็นเรื่องสำคัญมากเรื่องหนึ่งที่ผู้วิเคราะห์ข้อมูลธุรกิจหลายท่านได้ให้ความสนใจ

แนวคิดและทฤษฎี

การพยากรณ์ทางธุรกิจเริ่มต้นจากผู้ดำเนินธุรกิจ ตระหนักถึงความต้องการผลลัพธ์ที่ได้จากการพยากรณ์ซึ่งจะนำไปใช้ในการตัดสินใจ สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่และประเภทย่อยๆ ดังนี้

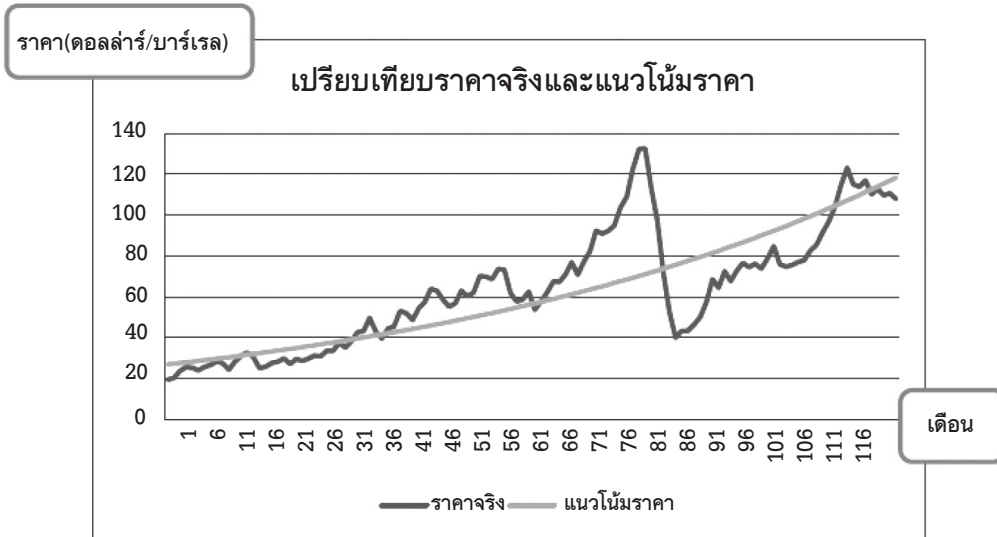
- 1) การพยากรณ์เชิงคุณภาพ (Qualitative Forecasting)
 - การคาดการณ์ที่ดี (Good Guess)
 - เหตุผลของผู้มีอำนาจจากคณะกรรมการบริหาร (Jury of Executive Opinion)
 - โอกาสในการขายสินค้า (Sales Force Composite)
 - เทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique)
- 2) การพยากรณ์เชิงปริมาณ (Quantitative Forecasting)
 - การพยากรณ์ข้อมูลอนุกรมเวลา (Time Series Data Forecasting)
 - การพยากรณ์อย่างง่าย (Naive Method)
 - ค่าเฉลี่ยเลขคณิตอย่างง่าย (Simple Arithmetic Average)
 - ค่าเฉลี่ยเคลื่อนที่ (Moving Average)
 - ทำให้เรียบแบบ เอ็กซ์โพเนนเชียล (Exponential Smoothing)
 - วิเคราะห์แนวโน้ม (Trend Analysis Method)
 - วิธีแบบคลาสสิก (Classical Decomposition)
 - วิธีบ็อกซ์-เจนกินส์ (Box-Jenkins Method)
 - วิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (Causal Analysis)
 - วิเคราะห์การถดถอย (Regression Analysis)
 - แบบจำลองทางเศรษฐมิติ (Econometric Model)

การพยากรณ์ที่นิยมใช้ในทางธุรกิจ คือการพยากรณ์เชิงปริมาณ ผู้เขียนจะขอยกมาเพียงบางวิธีที่เป็นที่นิยมคือการพยากรณ์ข้อมูลอนุกรมเวลา โดยจะอธิบายแนวคิดทฤษฎีเพียงบางส่วน เพื่อให้ผู้อ่านได้เห็นแนวทางและวิธีการ

การพยากรณ์ข้อมูลอนุกรมเวลา (Time Series Data Forecasting)

ข้อมูลอนุกรมเวลา (Time Series Data) หมายถึง ชุดของข้อมูลที่เก็บรวบรวมตามระยะเวลาเป็นช่วงๆ อย่างต่อเนื่องกัน ซึ่งอาจเก็บเป็น รายวัน รายเดือน รายไตรมาส หรือรายปี ขึ้นอยู่กับประโยชน์ที่จะนำไปใช้ ลักษณะข้อมูลของอนุกรมเวลา โดยทั่วไปแล้วประกอบด้วย 4 องค์ประกอบด้วยกัน คือ

- 1) แนวโน้ม (Secular Trend : T) เป็นการเคลื่อนไหวขึ้นหรือลงของข้อมูลอย่างช้าๆ ในเวลานานๆ ซึ่งอาจมีได้หลายรูปแบบ อาจจะเป็นเส้นตรง เส้นโค้ง หรือลักษณะอื่นๆ ก็ได้ เช่น ปริมาณการใช้ไฟฟ้าของประเทศไทย หรือ ปริมาณการนำเข้าน้ำมันดิบ เป็นต้น

ภาพที่ 1 กราฟอนุกรมเวลา que แสดงลักษณะของส่วนประกอบแนวโน้ม

ที่มา : ฐิรทัต นาคประเสริฐ, 2554

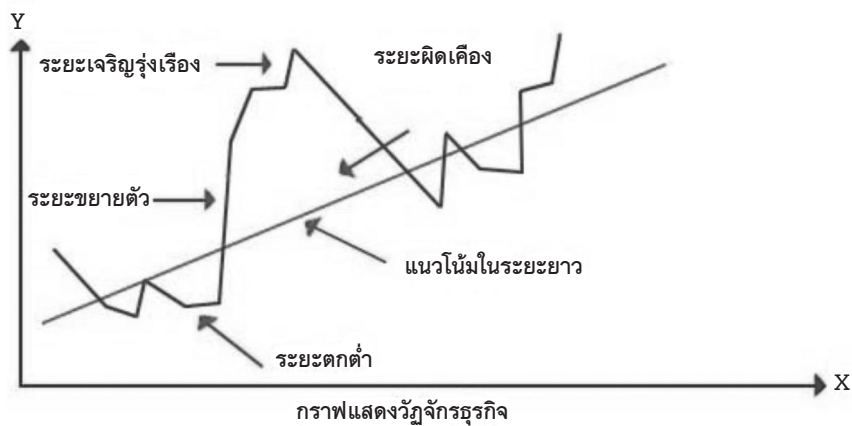
2) การเคลื่อนไหวตามฤดูกาล (Seasonality Movement : S) เป็นความเคลื่อนไหวของข้อมูลที่เกิดขึ้นเนื่องจากอิทธิพลของฤดูกาล ซึ่งจะเคลื่อนไหวขึ้นๆลงๆ ซ้ำกันในช่วงเวลาเดียวกันของแต่ละปี มักพบในข้อมูลช่วงเวลา น้อยกว่า 1 ปี โดยอาจเป็นราย 4 เดือน ราย 3 เดือน รายเดือน หรือรายสัปดาห์ก็ได้ เช่น ภูมิอากาศ หรือจากสภาวะที่มนุษย์สร้างขึ้นเอง เช่น การเกิดอุบัติเหตุในช่วงเทศกาลต่างๆ อัตราการจองห้องของโรงแรม รีสอร์ท ในช่วงเทศกาล เป็นต้น การที่สามารถหา ลักษณะของการเปลี่ยนแปลงตามฤดูกาลได้จะเป็นประโยชน์แก่ผู้ควบคุมดูแลในการวางแผนล่วงหน้า เกี่ยวกับการลดจำนวนการเกิดอุบัติเหตุ

ภาพที่ 2 กราฟอนุกรมเวลา que แสดงลักษณะของอิทธิพลฤดูกาล

ที่มา : ฐิรทัต นาคประเสริฐ, 2554

3) การเคลื่อนไหวตามวัฏจักร (Cyclical Movement : C) เป็นการเคลื่อนไหวของข้อมูลที่เกิดขึ้นซ้ำๆ กัน คล้ายกับความเคลื่อนไหวตามฤดูกาล เพียงแต่ความเคลื่อนไหวนี้เกิดขึ้นเป็นวัฏจักร (Cycle) ในระยะยาวมากกว่า 1 ปี และในข้อมูลรายปี วัฏจักรเหล่านี้มีแบบแผนไม่แน่นอน จึงทำให้ยากที่จะพยากรณ์ ความเคลื่อนไหวตามวัฏจักรมีสาเหตุเกิดจาก สภาพทางเศรษฐกิจโดยทั่วไป การเปลี่ยนแปลงนโยบายของรัฐ หรือการเปลี่ยนแปลงในรสนิยมของผู้บริโภคและนิสัยการใช้จ่ายใช้สอย ซึ่งวัฏจักรโดยทั่วไปจะประกอบด้วยระยะเวลาหนึ่งที่รุ่งเรือง (Prosperity) ตามมาด้วยระยะฝืดเคือง (Recession) ระยะตกต่ำ (Depression) และระยะฟื้นตัว (Recovery) แล้วก็กลับมาสู่ระยะรุ่งเรืองอีกครั้งหนึ่ง หมุนเวียนเป็นวัฏจักรเช่นนี้เป็นเรื่อยๆ เช่น วัฏจักรธุรกิจ (Business Cycle) วัฏจักรเศรษฐกิจ (Economic Cycle) วัฏจักรสภาพอากาศ (Weather Cycle)

ภาพที่ 3 กราฟแสดงอิทธิพลวัฏจักรกับการเคลื่อนไหวของอนุกรมเวลา
ที่มา: สำนักนโยบายการออมและการลงทุน, 2548.

4) ความเคลื่อนไหวผิดปกติ (Irregular Movement : I) เป็นความเคลื่อนไหวที่ไม่แน่นอน ไม่สามารถคาดการณ์ได้ล่วงหน้า โดยข้อมูลในอดีตเกิดขึ้นเนื่องมาจากสาเหตุตามปัจจัย เช่น ภัยธรรมชาติ สงคราม การนัดหยุดงาน การประท้วง ปฏิวัติรัฐประหาร การเลือกตั้ง เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงนี้มิได้เกิดขึ้นเป็นประจำ

ภาพที่ 4 กราฟอนุกรมเวลาที่แสดงลักษณะของอิทธิพลเหตุการณ์ผิดปกติ
ที่มา : บริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน), 2555.

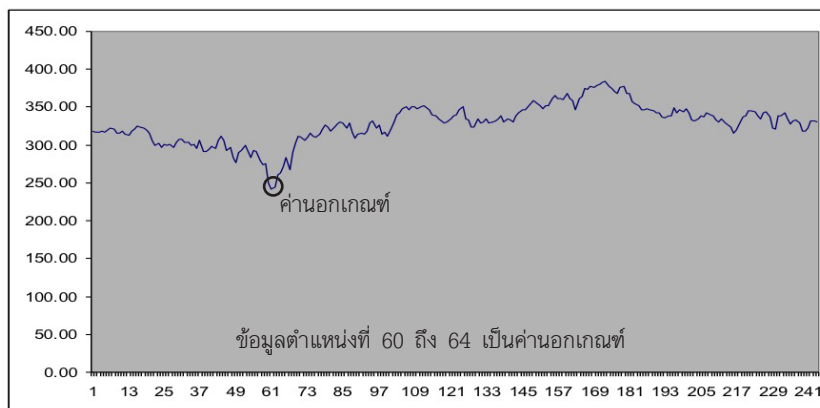
ตัวแบบของอนุกรมเวลาที่นิยมใช้กันนั้นมีอยู่ 2 ตัวแบบ คือ ตัวแบบผลคูณ (Multiplicative Model) และตัวแบบผลบวก (Additive Model) กล่าวคือถ้า Y เป็นอนุกรมเวลาจะได้ว่าตัวแบบผลคูณของ Y คือ $Y = T \times S \times C \times I$ และตัวแบบผลบวกของ Y คือ $Y = T + S + C + I$ สิ่งที่สำคัญมากอย่างหนึ่งของการเลือกวิธีที่ใช้ในการพยากรณ์ข้อมูลอนุกรมเวลาก็คือ ความถูกต้องของการพยากรณ์ คำว่าความถูกต้องในที่นี้หมายถึง ค่าพยากรณ์ที่ได้ เปรียบเทียบกับค่าข้อมูลจริง มีความใกล้เคียงกัน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า ค่าความคลาดเคลื่อนของการพยากรณ์ (Forecast Error) มีค่าน้อยๆ ค่าที่ใช้วัดความถูกต้องของการพยากรณ์มีหลายค่าด้วยกันแต่ที่นิยมใช้ก็มี ค่าเฉลี่ยคลาดเคลื่อนกำลังสองเฉลี่ยของค่าพยากรณ์ (Prediction Mean Square Error : PMSE) กำลังสองของความคลาดเคลื่อน (Mean Squared Error หรือ MSE) หรือค่าเฉลี่ยของค่าสัมบูรณ์ของความเบี่ยงเบน (Mean Absolute Deviation หรือ MAD) ฯลฯ เนื่องจากวิธีการพยากรณ์ทางธุรกิจมีหลากหลายวิธีด้วยกัน ดังนั้นการเลือกวิธีพยากรณ์ให้เหมาะสมกับข้อมูลที่จะพยากรณ์ก็เป็นสิ่งสำคัญ ทั้งนี้อาจต้องคำนึงถึงในเรื่องของความถูกต้องของการพยากรณ์ ลักษณะของข้อมูล ค่าใช้จ่าย ระดับความรู้ของผู้พยากรณ์ และหน่วยเวลาที่จะใช้ในการพยากรณ์

จากที่กล่าวมา เป็นการพยากรณ์ที่อาศัยข้อมูลในอดีตมาพิจารณาว่าลักษณะการเปลี่ยนแปลงของข้อมูลเมื่อเวลาเปลี่ยนไปมีลักษณะเป็นอย่างไร มีการเคลื่อนไหวมากน้อยเพียงใด โดยมีข้อสมมติว่าการเคลื่อนไหวของข้อมูลในอนาคตจะไม่แตกต่างกับอดีต ลักษณะข้อมูลที่จะนำมาวิเคราะห์ควรเป็นข้อมูลที่เก็บรวบรวมมานานพอสมควร ข้อมูลต้องมีความสัมพันธ์กับเวลา และระยะเวลาที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจะต้องเท่ากัน หากข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้ถูกกระทบกระเทือนเนื่องจากช่วงเวลาที่ไม่เท่ากันจะต้องปรับแก้ข้อมูลก่อนนำมาวิเคราะห์

หลักการทั้งหมดที่กล่าวมา สามารถนำมาประยุกต์กับการพยากรณ์ทางธุรกิจที่อยู่ภายใต้ข้อมูลเป็นปกติ แต่หากข้อมูลธุรกิจที่นำมาใช้ในวิเคราะห์เกิดมีค่านอกเกณฑ์ ก็จะทำให้การพยากรณ์ธุรกิจเกิดความผิดพลาด ขาดความน่าเชื่อถือ

ค่านอกเกณฑ์ (Outlier)

ค่านอกเกณฑ์ มีผลกระทบโดยตรงต่อตัวแบบการประมาณค่าพารามิเตอร์ต่างๆ ของข้อมูลประชากร ทำให้มีความผิดพลาดสูง เช่น ราคาปิดหุ้น ปตท. ปี 2554 ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ภาพที่ 5 กราฟอนุกรมเวลาที่แสดงลักษณะของค่านอกเกณฑ์

ที่มา : บริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน), ราคาปิดหุ้น ปตท.

จากภาพที่เห็นพบว่า ข้อมูลในตำแหน่งที่ 60 ถึง 64 เป็นค่านอกเกณฑ์ มีผลกระทบทำให้ค่าเฉลี่ยราคาปิดหุ้น ปตท. ต่ำกว่าเกณฑ์ ปกติ และค่าความแปรปรวนมีค่าสูงกว่าปกติ

จรัสศรี ศรีทิพย์ (2548, น. 3-5) ได้สรุปและจำแนกค่านอกเกณฑ์ ออกเป็น 5 ประเภท คือ

1) Variance Change (VC) (Tsay, 1988, pp. 1-20) คือ ค่านอกเกณฑ์ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของค่าความแปรปรวนของค่าสังเกตในข้อมูลอนุกรมเวลา ณ เวลา T ซึ่งเปลี่ยนแปลงจาก σ_a^2 มาเป็น $(1 + \omega_{vc}) \sigma_a^2$ โดยที่ ω_{vc} คือ ขนาด (Magnitude) ของค่านอกเกณฑ์

2) Level Shift (LS) (Tsay, 1988, pp. 1-20) คือ ค่านอกเกณฑ์ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของค่าเฉลี่ยของข้อมูลอนุกรมเวลาโดยส่งผลกระทบต่อค่าสังเกตที่ตำแหน่ง T และค่าสังเกตในลำดับต่อไป อันเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ถาวร

3) Temporary Change (TC) (Tsay, 1986, pp. 132-141) คือ ค่านอกเกณฑ์ที่ส่งผลกระทบต่อค่าสังเกตที่ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างมาก และผลกระทบนั้นส่งผลกระทบต่อค่าสังเกตอื่นๆ คือ ส่งผลกระทบต่อค่าสังเกตที่ตำแหน่ง T และค่าสังเกตในลำดับต่อไป แต่ผลกระทบของค่า Temporary Change (TC) จะไม่อยู่ถาวร แต่จะค่อยๆ ลดลง เอ็กโปเนนเชียล โดยเริ่มต้น ณ เวลาที่ T แล้วค่อยๆ ลดลง

4) Innovational Outlier (IO) (Fox, 1972, pp. 350-363) คือค่านอกเกณฑ์ที่ส่งผลกระทบต่อข้อมูลอนุกรมเวลา ณ ตำแหน่งที่เกิดค่านอกเกณฑ์ หากยังส่งผลกระทบต่อค่าสังเกตอื่นๆ ที่ตามมาอีกด้วย นั่นคือ ค่านอกเกณฑ์ประเภทนี้ จะส่งผลกระทบต่อค่าสังเกตที่ตำแหน่ง T, T+1, ... เมื่อ T คือตำแหน่งเวลาที่เกิดค่านอกเกณฑ์

5) Additive Outlier (AO) (Fox, 1972, pp. 350-363) คือ ค่านอกเกณฑ์ที่ส่งผลกระทบต่อค่าสังเกตเพียง 1 ค่าเท่านั้น คือ จะส่งผลทำให้ระดับของอนุกรมเวลา ณ เวลาที่เกิดค่านอกเกณฑ์นั้นเกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างมาก หลังจากนั้นข้อมูลอนุกรมเวลาจะเข้ากลับสู่เหตุการณ์ปกติ รูปแบบของค่านอกเกณฑ์ AO นี้ จะส่งผลกระทบเฉพาะค่าสังเกตที่ T เท่านั้น เมื่อ T เป็นวันที่เกิดค่านอกเกณฑ์

ข้อมูลทางธุรกิจหลายๆ อาจจะมีประกอบด้วยค่านอกเกณฑ์หลายประเภทประปนกันอยู่ในข้อมูลชุดนั้น ทำให้เกิดความยุ่งยากในการวิเคราะห์ Chang, Tiao and Chen (1989, pp. 193-203) ได้กล่าวไว้ว่า ค่านอกเกณฑ์ที่มีอยู่ในข้อมูลธุรกิจส่วนใหญ่มักเป็นค่านอกเกณฑ์ประเภท Additive outlier (AO) และ Innovational Outlier (IO) และ Chen and Lui (1993, pp. 13-35) ได้กล่าวว่า ค่านอกเกณฑ์ที่เกิดขึ้นในข้อมูลจะส่งผลกระทบทำให้การสรุปผลจากการวิเคราะห์ไม่ถูกต้อง และมีอคติ (Bias)

ดังนั้น จึงควรมีวิธีตรวจสอบค่านอกเกณฑ์ เมื่อได้มีการตรวจพบค่านอกเกณฑ์แล้ว ควรจะพิจารณาหาสาเหตุของการเกิดค่านอกเกณฑ์ดังกล่าวเสียก่อน ถ้าค่านอกเกณฑ์นั้นเกิดจากความผิดพลาดในการวัด การจดบันทึก ฯลฯ ก็ควรตัดค่านอกเกณฑ์หรือปรับแก้ไขค่านั้นก่อนการวิเคราะห์ การตรวจหาค่านอกเกณฑ์ในข้อมูลจึงมีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อการวิเคราะห์ข้อมูล

วิธีการตรวจหาค่านอกเกณฑ์ ที่นิยมใช้

1) การตรวจหาค่านอกเกณฑ์ด้วยวิธีกราฟเป็นวิธีการตรวจสอบที่ง่ายและสะดวก แต่บางครั้งการใช้วิธีกราฟ อาจให้ผลสรุปที่ไม่แน่นอน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการรวมทั้งความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ของผู้วิเคราะห์ การตรวจสอบด้วยวิธีกราฟมีหลายวิธี วิธีที่ง่ายและนิยมที่สุดคือ บ็อกพลอต (Box Plot หรือ Box and Whisker Plot)

2) การตรวจสอบค่านอกเกณฑ์ด้วยการทดสอบทางสถิติ มีการศึกษาและพัฒนาตัวสถิติสำหรับการตรวจหาค่านอกเกณฑ์ในหลากหลายสถานการณ์ อาทิ

ก) วิธีการตรวจสอบค่านอกเกณฑ์ด้วยค่าเฉลี่ย (Mean) คือ คำนวณค่าเฉลี่ยของข้อมูลทั้งหมด นำค่าเฉลี่ยที่ได้นั้นไปหักออกจากค่าของข้อมูลชุดนั้น จะได้ข้อมูลชุดใหม่ นำข้อมูลชุดใหม่และชุดเดิมมาหาผลต่างก็จะพบค่านอกเกณฑ์ที่เกิดขึ้น

ข) กระบวนการทำซ้ำ (Iterative Procedure) จงรักษ์ ศรีทิพย์ (2548, น. 20-32) ได้กล่าวไว้ว่า วิธีนี้เหมาะสมกับการตรวจหาค่านอกเกณฑ์ประเภท AO และ IO มีหลักการคือค่อยๆ กำจัดอิทธิพลของค่านอกเกณฑ์ที่ตรวจพบในการทำซ้ำแต่ละรอบ ที่ส่งผลกระทบต่อค่าประมาณค่าพารามิเตอร์ของตัวแบบให้ลดลงเรื่อยๆ จนกว่าจะไม่สามารถลดอิทธิพลลงต่อไปได้อีกวิธีการนี้แบ่งออกได้เป็น 2 ขั้นตอน คือ

1) ขั้นตอนตรวจหาค่าตำแหน่งและประเภทของค่านอกเกณฑ์ (Outlier-Detection) ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนย่อย 3 ขั้นตอน คือ

1.1) การประมาณค่านอกเกณฑ์ w คือ ขนาดของค่านอกเกณฑ์ที่ส่งผลกระทบต่อค่าสังเกตในข้อมูลอนุกรมเวลา การประมาณ w สามารถใช้วิธีกำลังสองน้อยที่สุด (OLS) ประมาณได้ ตัวแบบของค่านอกเกณฑ์ประเภท AO สามารถเขียนได้เป็น $e_t = \omega_{AO}\pi(B)I_t^{(T)} + a_t$ เมื่อ $\pi(B) = \frac{\phi(B)}{\theta(B)}$

ให้ $\hat{\omega}_{AO,T}$ เป็นตัวประมาณค่าแบบกำลังสองน้อยที่สุดของ ω ของตัวแบบค่านอกเกณฑ์ประเภท

AO ณ เวลา T และมี a_t เป็น White-Noise ดังนั้นจะได้

$$\hat{\omega}_{AO,T} = \frac{e_t - \sum_{j=1}^{n-T} \pi_j e_{t+j}}{\sum_{j=0}^{n-T} \pi_j^2} = \frac{\pi(F)e_T}{\eta^2}$$

โดยที่ $\eta^2 = (1 + \pi_1^2 + \pi_2^2 + \dots + \pi_{n-T}^2)$ และ $\pi(F)$ คือ Forward Shift Operator

นั่นคือ $F^j e_t = e_{t+j}$ ซึ่งมีความแปรปรวนเป็น $\text{Var}(\hat{\omega}_{AO,T}) = \frac{\sigma_a^2}{\eta^2}$ ทำนองเดียวกัน

$\hat{\omega}_{IO,T}$ เป็นตัวประมาณค่าแบบกำลังสองน้อยที่สุดของ ω ในตัวแบบค่านอกเกณฑ์ประเภท IO ณ เวลา T มีดังนี้ $\hat{\omega}_{IO,T} = e_T$ และความแปรปรวนของ $\hat{\omega}_{IO,T}$ คือ

$\text{Var}(\hat{\omega}_{IO,T}) = \text{Var}(e_T) = \sigma_a^2$ จะพบว่า $\text{Var}(\hat{\omega}_{AO,T}) \leq \text{Var}(\hat{\omega}_{IO,T}) = \sigma_a^2$

1.2) ตัวสถิติสำหรับการตรวจสอบค่านอกเกณฑ์ เป็นขั้นตอนการทดสอบสมมติฐานของการตรวจสอบค่านอกเกณฑ์ ให้ H_0 : อนุกรมเวลา Y_t ไม่มีค่านอกเกณฑ์ หรือ $\omega = 0$, H_1 : อนุกรมเวลา Y_t มีค่านอกเกณฑ์ประเภท AO หรือ $\omega_{AO} \neq 0$, H_2 : อนุกรมเวลา Y_t มีค่านอกเกณฑ์ประเภท IO หรือ $\omega_{IO} \neq 0$ ตัวสถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐานนี้เป็น Likelihood Ratio (Fox, 1972, pp.

350- 363) ปกติแล้วจะไม่ทราบตำแหน่งของค่านอกเกณฑ์ จึงจำเป็นต้องคำนวณ $\hat{\lambda}_{AO,t}$

และ $\hat{\lambda}_{IO,t}$ (เรียกว่าค่าตัวสถิติทดสอบสมมติฐาน) สำหรับ $t = 1, 2, \dots, n$ จะได้ตัวสถิติ

$$\tilde{\lambda}_{1,T_A} = \max_{t=1,2,\dots,n} |\tilde{\lambda}_{AO,t}| \text{ และ } \tilde{\lambda}_{2,T_I} = \max_{t=1,2,\dots,n} |\tilde{\lambda}_{IO,t}| \text{ และกำหนดให้}$$

$$\tilde{\lambda}_T = \max\{\tilde{\lambda}_{1,T_A}, \tilde{\lambda}_{2,T_I}\}$$

ต่อมา Chang and Tiao (1983) ได้ทำการพัฒนาวิธีการของ Fox (1972) ให้มีรูปแบบ

ที่เหมาะสมมากขึ้น โดยนำค่าตัวสถิติ $\hat{\lambda}_{AO,t}$ และ $\hat{\lambda}_{IO,t}$ มาเปรียบเทียบกับค่าวิกฤติ C โดยที่ C = 3.0 ใช้สำหรับการให้มีความไวสูง (high sensitivity) C = 3.5 ใช้สำหรับการให้มีความไวปานกลางและ C=4.0 ใช้สำหรับต้องการให้มีความไวต่ำต่อการ ตรวจสอบค่านอกเกณฑ์ นั่นคือ

ถ้า $\hat{\lambda}_T = |\hat{\lambda}_{1,T_A}| > C$ แสดงว่ามีค่านอกเกณฑ์ประเภท AO เกิดขึ้น ณ เวลา t=TA

ถ้า $\hat{\lambda}_T = |\hat{\lambda}_{2,T_I}| > C$ แสดงว่ามีค่านอกเกณฑ์ประเภท IO เกิดขึ้น ณ เวลา t=TI

1.3) การปรับแก้ค่าสังเกตที่ถูกระบุว่าเป็นค่านอกเกณฑ์ เมื่อมีการตรวจพบค่านอกเกณฑ์แล้ว จะต้องทำการปรับแก้ค่าสังเกตนั้นๆ เพื่อกำจัดผลกระทบที่จะเกิดขึ้น กรณีที่ค่านอกเกณฑ์เป็นประเภท AO จะทำการปรับแก้ด้วยแทน Y_t ด้วย $\tilde{Y}_t$

$$\tilde{Y}_t = \begin{cases} Y_t & : t \neq T \\ Y_t - \hat{\omega}_{AO} & : t = T \end{cases} \text{ และทำการปรับแก้ค่าความคลาดเคลื่อน ณ ตำแหน่ง t ณ T ด้วยตัวสถิติ}$$

$$\tilde{e}_t = \begin{cases} e_t & : t < T \\ e_t - \hat{\omega}_{AO,T} \hat{\pi}_{t-T} & : t \geq T \end{cases} \text{ กรณีที่ค่านอกเกณฑ์เป็นประเภท IO จะทำการปรับแก้ด้วยแทน } Y_t \text{ ด้วย นั่นคือ}$$

$$\tilde{Y}_t = \begin{cases} Y_t & : t < T \\ Y_t - \hat{\omega}_{AO} & : t \geq T \end{cases} \text{ และทำการปรับแก้ค่าความคลาดเคลื่อน ณ ตำแหน่ง t = T ด้วยตัวสถิติ}$$

$$\tilde{e}_t = \begin{cases} e_t & : t \neq T \\ e_t - \hat{\omega}_{IO,T} & : t = T \end{cases}$$

มีนักสถิติหลายท่านที่ใช้วิธีการตรวจหาค่านอกเกณฑ์ด้วยกระบวนการทำซ้ำ อาทิ Chang and Tiao (1983), Tsay (1986), Chang, Tiao and Chen (1988), Chan and Liu (1993) และ Choy (2001) เป็นต้น นอกจากการทดสอบสมมติฐานด้วยวิธีของ Fox (1972) ดังที่กล่าวแล้ว นิภาพร ปัญญาพงศ์ (2541, น. 10-16) ได้กล่าวไว้ว่า ยังสามารถทำการทดสอบสมมติฐานค่า นอกเกณฑ์ด้วยตัวสถิติ Standardized Residual, Studentized Deleted Residual, Externally Studentized Residual, Externally Studentized Residual และค่า Maximum Normed Residual

2) ขั้นตอนการประมาณค่าพารามิเตอร์ (Parameter Estimation) ขั้นตอนนี้จะแบ่งเป็น 2 ขั้นตอนย่อย คือ

2.1) การกำหนดตัวแบบ (Model Identification) คือ การกำหนดตัวแบบให้กับข้อมูลอนุกรมเวลาก่อน สามารถทำได้โดยการวิเคราะห์ลักษณะข้อมูลในอดีต พิจารณาจากกราฟข้อมูล (Data Plot) หาฟังก์ชันสหสัมพันธ์ในตัวเอง (Autocorrelation Function: ACF) ฟังก์ชันสหสัมพันธ์

ในตัวเองบางส่วน (Partial Autocorrelation Function: PACF) หรือ ฟังก์ชันขยายของสหสัมพันธ์ในตัวเอง (Extended Autocorrelation Function: EACF) ของค่าสังเกตเทียบกับลักษณะทางทฤษฎีของตัวแบบ

2.2) การประมาณค่าพารามิเตอร์ของตัวแบบอนุกรมเวลาและผลกระทบของค่านอกเกณฑ์ คือ การประมาณค่าพารามิเตอร์ของตัวแบบนั้น วิธีการที่นิยมใช้ในการประมาณค่าพารามิเตอร์มี 2 วิธี คือ

1) วิธีตัวประมาณแบบภาวะน่าจะเป็นสูงสุด (Maximum Likelihood Estimation Method: MLE) เป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพสูง และวิธีกำลังสองน้อยที่สุด (OLS) (Ansley, อ้างถึงใน Vandaele 1983, p.115) และตามแนวคิดของ Chang, Tiao and Chen (1988) ต่อมา Chen and Liu (1993) ได้พัฒนาวิธีการประมาณค่าพารามิเตอร์ร่วมกับการประมาณค่าผลกระทบของค่านอกเกณฑ์

2) ใช้กระบวนการซ้ำเพื่อตรวจหาค่านอก เกณฑ์และปรับแก้ไขตัวประมาณค่าพารามิเตอร์โดยใช้ตัวประมาณภาวะน่าจะเป็นสูงสุด เป็นกระบวนการที่นิยมใช้มาจนถึงปัจจุบัน

ค) กระบวนการตรวจสอบแบบตัดออก (Deletion Diagnostics) จงรักษ์ ศรีทิพย์ (2548, น. 20-32) ได้กล่าวไว้ว่า วิธีนี้เหมาะสมกับการตรวจหาค่านอกเกณฑ์ประเภท AO และ IO เช่นกัน โดยมีหลักการ คือ ตัดค่านอกเกณฑ์ออกจากชุดข้อมูล โดยถือว่าค่าสังเกตที่ถูกตัดออกไปนั้นเป็นค่าสูญหาย (Missing Observation) แล้วทำการประมาณค่าสูญหายและหาค่าประมาณพารามิเตอร์โดยใช้ข้อมูลชุดใหม่ ซึ่งได้จากการประมาณค่าสูญหายนี้ เพื่อวัดความเปลี่ยนแปลงของค่าประมาณพารามิเตอร์ที่ได้ เทียบกับค่าประมาณพารามิเตอร์ที่ใช้ข้อมูลชุดเดิม ถ้าพบว่าค่าสังเกตที่ถูกตัดออกจากชุดข้อมูลนั้นส่งผลทำให้ค่าประมาณพารามิเตอร์เปลี่ยนแปลงมาก แสดงว่าค่าสังเกตที่เป็นค่าสูญหายนี้เป็นค่านอกเกณฑ์ Bruce and Martin (1989, pp. 363-424) ได้กล่าวว่า วิธีการตรวจสอบแบบตัดออก k ค่า มีตัวสถิติทดสอบ 2 ตัว คือ DC (Diagnostics for Coefficients) และ DV (Diagnostics for the Innovational Variance) โดยถือว่าค่านอกเกณฑ์เป็นค่าสูญหายตัวหนึ่งนั่นเอง วิธีการประมาณค่าสูญหายของอนุกรมเวลามีหลายวิธี อาทิ เช่น การประมาณค่าสูญหายโดยใช้ค่าเฉลี่ยของข้อมูล (Series Mean) การประมาณค่าสูญหายโดยใช้ค่ามัธยฐานของค่าสังเกตที่อยู่ใกล้เคียง (Median of near by points) และวิธีการของ Jones (1980, pp. 389-395) เป็นต้น

ง) การตรวจสอบค่านอกเกณฑ์โดยใช้วิธี Grubbs' test จันทรรัตน์ วรสรรพวิทย์ (2554, น. 1-5) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการทดสอบค่านอกเกณฑ์โดยใช้วิธี Grubbs' test เป็นการตรวจสอบค่านอกเกณฑ์ โดยการหาอัตราส่วนค่าความแตกต่างระหว่างค่าที่สงสัยกับค่าเฉลี่ยของตัวอย่างกับค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ยังไม่ตัดค่าที่สงสัยออก นำค่าที่ได้ไปเทียบกับค่าวิกฤตที่กำหนดในตารางสถิติของ Grubb วิธีนี้สามารถนำมาใช้ทดสอบค่าที่สงสัยได้ครั้งละ 1 ข้อมูล หรือ 2 ข้อมูล มีหลักการ

1) สงสัยมีค่านอกเกณฑ์ 1 ค่า มีขั้นตอนดังนี้

- เรียงข้อมูลจากน้อยไปหามาก
- ตั้งสมมติฐานของการทดสอบ

H_0 : ค่าที่สงสัย 1 ค่า (ค่าน้อยที่สุด หรือค่ามากที่สุด) ไม่แตกต่างจากค่าอื่น

H_1 : ค่าที่สงสัย 1 ค่า (ค่าน้อยที่สุด หรือค่ามากที่สุด) แตกต่างจากค่าอื่น

- กำหนดระดับนัยสำคัญ (α) กำหนด $\alpha = 0.01$ สำหรับการทดสอบ ค่านอกเกณฑ์ และ กำหนด

$\alpha = 0.05$ สำหรับการทดสอบ Straggle ซึ่งเป็นเกณฑ์การเตือนก่อนข้อมูลเป็นค่านอกเกณฑ์

- คำนวณค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S) เมื่อ n คือ จำนวนข้อมูลที่ศึกษา
- คำนวณค่าสถิติทดสอบ (Gexp) จาก

$$\text{กรณีทดสอบข้อมูลที่มีค่าน้อยที่สุด} \quad G_{\text{exp}} = G_1 = \frac{(\bar{X} - x_1)}{s}$$

$$\text{กรณีทดสอบข้อมูลที่มีค่ามากที่สุด} \quad G_{\text{exp}} = G_p = \frac{(x_p - \bar{X})}{s}$$

- กำหนดค่าวิกฤต (Gcrit) จากตาราง Grubbs'test two-tailed ในตารางที่ 1 พิจารณา ค่าวิกฤตในช่อง one largest or one smallest ที่ upper 1% สำหรับ $\alpha = 0.01$ และ upper 5% สำหรับ $\alpha = 0.05$

- สรุปผล ถ้าค่าสถิติจากการคำนวณ (Gexp) มากกว่าค่าวิกฤต (Gcrit) แสดงว่าค่าที่สงสัยนั้น เป็นค่านอกเกณฑ์

2) กรณีค่าที่สงสัยมี 2 ค่า มีขั้นตอนดังนี้

- เรียงข้อมูลจากน้อยไปหามาก - ตั้งสมมติฐานของการทดสอบ

H_0 : ค่าที่สงสัย 2 ค่า (ค่ามากที่สุดที่ติดกันหรือค่าน้อยที่ติดกัน) ไม่แตกต่างจากค่าอื่น

H_1 : ค่าที่สงสัย 2 ค่า (ค่ามากที่สุดที่ติดกันหรือค่าน้อยที่ติดกัน) แตกต่างจากค่าอื่น

- กำหนดระดับนัยสำคัญ $\alpha = 0.01$ สำหรับการทดสอบค่านอกเกณฑ์ และ $\alpha = 0.05$

สำหรับการทดสอบ Straggle

- คำนวณค่าสถิติทดสอบ

จากกรณีทดสอบค่าที่สงสัยมีค่ามาก สูตร $G_{\text{exp}} = \frac{s_{n-1,n}^2}{s_0^2}$ โดยที่ $s_0^2 = \sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^2$

$$\text{และ } s_{n-1,n}^2 = \sum_{i=1}^{n-2} (x_i - \bar{x}_{n-1,n})^2 \quad \text{และ } \bar{x}_{n-1,n} = \frac{1}{n-2} \sum_{i=1}^{n-2} x_i$$

กรณีทดสอบค่าที่สงสัยมีค่าน้อย สูตร $G_{\text{exp}} = \frac{s_{1,2}^2}{s_0^2}$ โดยที่ $s_{1,2}^2 = \sum_{i=3}^n (x_i - \bar{x}_{1,2})^2$

$$\text{และ } \bar{x}_{1,2} = \frac{1}{n-2} \sum_{i=3}^n x_i$$

- กำหนดค่าวิกฤต (Gcrit) จากตาราง Grubbs'test two-tailed ในตารางที่ 1 พิจารณา ค่าวิกฤตในช่อง two largest or two smallest ที่ lower 1% สำหรับ $\alpha = 0.01$ และ lower 5% สำหรับ $\alpha = 0.05$

- สรุปผล ถ้าค่าสถิติจากการคำนวณ (Gexp) น้อยกว่าค่าวิกฤต (Gcrit) แสดงว่าค่าที่สงสัยเป็นค่านอกเกณฑ์ (outlier)

ตารางที่ 1 แสดงค่าวิกฤตของการทดสอบ Grubb (Grubbs' test two-tailed)

P	One largest or One smallest		Two largest or One smallest	
	Upper 1%	Upper 1%	Lower 1%	Lower 5%
7	2.139	2.020	0.0308	0.0708
8	2.274	2.126	0.0563	0.1101
9	2.387	2.215	0.0851	0.1492

n คือ จำนวนข้อมูล

วิธีการพยากรณ์ข้อมูลธุรกิจเมื่อมีค่านอกเกณฑ์

วิธีการพยากรณ์ข้อมูลทางธุรกิจเมื่อพบค่านอกเกณฑ์ปะปนอยู่ มีด้วยกันหลายวิธี อาทิ เช่น วิธีกำลังสองน้อยที่สุด (Ordinary Least Square Estimation Method) วิธีตัวประมาณภาวะน่าจะเป็นเมื่อปรับปรุงข้อมูล (Maximum Likelihood Estimation Method with Iterative for Adjusted Series) วิธีกำลังสองน้อยที่สุดเมื่อปรับปรุงข้อมูล (Ordinary Least Square Estimation Method with Iterative for Adjusted Series) วิธีกำลังสองน้อยสุดแบบมีเงื่อนไข (Conditional Least Squares Method : CLS) วิธีประมาณร่วมพารามิเตอร์ตัวแบบและผลกระทบของข้อมูลผิดปกติ (Joint Estimation of Model Parameters and Outliers Effect Method : JEMPOE) วิธีกำลังสองน้อยสุดแบบถ่วงน้ำหนักด้วยบูทสแตรพ์ (Bootstrap Weighted Least Squares Method : BWLS) อีกทั้ง

วรารุทธิ์ พานิชกิจโกศลกุล และคณะ (2552, น. 54-66) ได้ศึกษาเกี่ยวกับวิธีการพยากรณ์ทางธุรกิจเมื่อมีค่านอกเกณฑ์ไว้หลายวิธี คือ วิธีการพยากรณ์โดยใช้วิธีกำลังสองน้อยที่สุดแบบค่าเฉลี่ยเวียนเกิด (Recursive Mean Ordinary Least Squares Method : RM) วิธีการพยากรณ์โดยใช้วิธีกำลังสองน้อยที่สุดแบบมัธยฐานเวียนเกิด (Recursive Median Ordinary Least Squares Method : RMD) และวิธีการพยากรณ์โดยใช้วิธีกำลังสองน้อยที่สุดแบบมัธยฐานเวียนเกิดปรับปรุง (Improved Recursive Median Ordinary Least Squares Method : IRMD) พบว่า วิธี RM และวิธี IRMD ให้ค่าคลาดเคลื่อนกำลังสองเฉลี่ยของค่าพยากรณ์ (Predict Mean Square Error : PMSE) ต่ำที่สุด แสดงว่าให้ค่าพยากรณ์ที่แม่นยำกว่า วิธี RMD และวิธี RM เป็นต้น ซึ่งแต่ละวิธีของการวิเคราะห์นั้นแตกต่างกันออกไป

สรุป

Hawkins (1980) ได้กล่าวว่า ค่านอกเกณฑ์ เป็นค่าสังเกตที่เบี่ยงเบนไปจากค่าสังเกตอื่นมาก จนทำให้สงสัยว่าค่าสังเกตนั้นได้มาจากวิธีอื่น ต่อมา Beckman and Cook (1983, p. 121) ได้ให้นิยามและกำหนดลักษณะของค่านอกเกณฑ์ไว้ 2 ลักษณะ คือ 1) ค่าสังเกตที่มีค่าสูงหรือต่ำมาก หรือเป็นค่าที่เบี่ยงเบนไปจากค่าสังเกตส่วนใหญ่ เรียกค่านอกเกณฑ์นี้ว่า Discordant Observations 2) ค่าสังเกตที่มีลักษณะการแจกแจงแตกต่างจากลักษณะการแจกแจงของประชากรที่สนใจศึกษา

เรียกค่านอกเกณฑ์นี้ว่า Contaminate Observations กรณีที่ค่านอกเกณฑ์เป็นค่าสังเกตที่มีความน่าสนใจในตัวเอง ถ้าตัดค่าสังเกตส่วนนี้ออกก่อนที่จะทำการวิเคราะห์ข้อมูล อาจทำให้ขาดสารสนเทศบางอย่างไป แต่ถ้ากรณีที่ค่านอกเกณฑ์เกิดขึ้นเนื่องจากความคลาดเคลื่อนในการวัดหรือเกิดจากการปฏิบัติการที่มีความคลาดเคลื่อน หรือหน่วยตัวอย่างที่เก็บรวบรวมได้ไม่ใช่หน่วยตัวอย่างในประชากรเป้าหมาย ก็สามารถตัดค่าสังเกตที่มีความผิดปกติออกไปได้ เพื่อให้ผลที่ได้จากการวิเคราะห์มีความเชื่อถือได้ การตรวจสอบค่านอกเกณฑ์จึงถือเป็นเรื่องสำคัญที่ควรกระทำก่อนที่จะลงมือวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งจะช่วยให้ผู้วิเคราะห์ข้อมูลเห็นลักษณะโครงสร้างข้อมูลและหาวิธีการแก้ปัญหาด้วยการเลือกวิธีที่ได้กล่าวไว้แล้วในตอนต้นอย่างใดอย่างหนึ่งที่เหมาะสม

ค่านอกเกณฑ์ที่มีค่าผิดปกติมากซึ่งอาจเรียกค่านอกเกณฑ์ลักษณะนี้เรียกว่าค่าสุดขีด (Extreme Value) สามารถสังเกตและหาแนวทางการตรวจสอบได้ง่าย แต่ค่านอกเกณฑ์ที่มีค่าผิดปกติเล็กน้อย (Mild Value) ควรตรวจสอบด้วยวิธีการทางสถิติที่เหมาะสม เช่น การตรวจสอบค่านอกเกณฑ์ด้วยวิธีกราฟ หรือการทดสอบสมมติฐาน เป็นต้น

อภิปราย

วิธีการตรวจสอบค่านอกเกณฑ์ด้วยกระบวนการทำซ้ำ เป็นวิธีการที่ได้รับการพัฒนาจากนักวิจัยหลายท่านอย่างต่อเนื่อง อาทิ Fox (1972) เป็นผู้ริเริ่มพัฒนาการทดสอบ Likelihood Ratio Test ใช้ในการตรวจสอบค่านอกเกณฑ์ในข้อมูลอนุกรมเวลาภายใต้ตัวแบบ AR(p) (Autoregressive Model : AR(p)) ต่อมา Chang and Tiao (1983) ได้พัฒนากระบวนการตรวจสอบโดยใช้ Likelihood Ratio Test ของ Fox ภายใต้ตัวแบบ ARMA (p,q) (Auto Regressive-moving-average Model : ARMA (p,q)) ต่อมา Tsay (1986) พบว่า ค่านอกเกณฑ์ที่ตรวจสอบตามแนวทางของ Chang and Tiao มีผลกระทบต่อตัวสถิติที่ใช้ในการกำหนดตัวแบบ เช่น ฟังก์ชันสหสัมพันธ์ในตัวเอง (Autocorrelation Function : ACF) ฟังก์ชันสหสัมพันธ์ในตัวเองบางส่วน (Partial Autocorrelation Function : PACF) จึงได้ใช้ฟังก์ชันขยายของสหสัมพันธ์ในตัวเอง (Extended Autocorrelation Function : EACF) ในการกำหนดตัวแบบ ARMA (p,q) และประมาณค่าพารามิเตอร์ด้วยวิธี OLS ต่อจากนั้น Chang, Tiao and Chen (1988) ได้ร่วมกันพัฒนาสร้างค่าวิกฤติสำหรับตรวจสอบค่านอกเกณฑ์ แต่ยังคงอยู่ประสิทธิภาพ Chen and Liu (1993) ได้นำแนวทางของ Chang, Tiao and Chen (1988) มาพัฒนาเพิ่มขึ้น ได้ใช้ตัวประมาณภาวะน่าจะเป็นสูงสุด (Maximum Likelihood Ratio Test : MLE) ร่วมกับการประมาณค่าผลกระทบของค่านอกเกณฑ์ภายใต้ตัวแบบ ARIMA (p,d,q) และใช้เกณฑ์ RMSE (Root Mean Square Error: RMSE) มาพิจารณาความถูกต้องของตัวประมาณพารามิเตอร์ที่ปรับแก้ไขค่านอกเกณฑ์แล้ว ต่อมา Choy (2001) ได้ปรับปรุงกระบวนการทำซ้ำ โดยใช้วิธีการประมาณค่าแบบ Whittle-Type มาประมาณค่าพารามิเตอร์แทนวิธี MLE หรือ OLS เรียกวิธีใหม่นี้ว่า Spectrum-Based Outlier Detection Algorithm (SODA) ใช้ได้ดีสำหรับตัวอย่างขนาดใหญ่ วิธีการตรวจสอบค่านอกเกณฑ์โดยใช้กระบวนการทำซ้ำ สามารถตรวจสอบค่านอกเกณฑ์ได้ ทั้งประเภท AO และ IO แต่มีบางกรณีข้อมูลอาจมีค่านอกเกณฑ์มากกว่า 1 ค่า และค่านอกเกณฑ์เหล่านี้อยู่ติดกัน (วิธีการนี้อาจตรวจไม่พบ) วิธีการตรวจสอบแบบตัดออกสามารถตรวจพบค่านอกเกณฑ์ในกรณีดังกล่าวได้ดีกว่า แต่วิธีการตรวจสอบแบบตัดออกไม่ได้คำนึงถึงประเภทของค่านอกเกณฑ์และมีขั้นตอนค่อนข้างยุ่งยากและ

ใช้เวลาในการคำนวณมาก ประสิทธิภาพของวิธีนี้ยังขึ้นอยู่กับการประมาณค่าสัญญาณว่าได้ค่าใกล้เคียงกับค่าที่แท้จริงเพียงใดด้วย สำหรับวิธี Grubbs' test เป็นวิธีที่ไม่ยุ่งยากใช้เวลาน้อยเหมาะสมกับการใช้ในห้องปฏิบัติการเกี่ยวกับการควบคุมคุณภาพมากกว่า

ข้อเสนอแนะ

สำหรับในบทความวิชาการนี้ ได้นำเสนอวิธีการตรวจหาและปรับแก้ค่านอกเกณฑ์ ตลอดจนกระบวนการสร้างตัวแบบเพื่อการพยากรณ์ที่เหมาะสมแล้วนั้น ยังมีวิธีการตรวจหาค่านอกเกณฑ์ในข้อมูลธุรกิจที่เก็บรวบรวมข้อมูลตามช่วงระยะเวลาที่น่าสนใจ อาทิ Franses and Ghijsel (1999, pp. 1-9) ได้พัฒนาวิธีการตรวจหา AO และ IO โดยใช้ตัวแบบ GARCH และ Charles and Darne (2005, pp. 347-352) ได้ขยายแนวคิดและปรับปรุงวิธีของ Franses and Ghijsel (1999) ให้มีความทันสมัยจนถึงปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

- จรงค์ ศรีทิพย์. (2548). การตรวจหาค่านอกกลุ่มในอนุกรมเวลาโดยกระบวนการทำซ้ำและ การตรวจสอบแบบตัดออก k ค่า. สืบค้นเมื่อ 28 ส.ค.2558, จาก http://www.thapra.lib.su.ac.th/thesis/listprogram_th.asp?program=0703.
- จันทร์รัตน์ วรสรรพวิทย. (2554). การทดสอบค่าสุดต่างโดยใช้ Grubbs' test. วารสารออนไลน์สำนักบริหารและรับรองห้องปฏิบัติการ, 7(19), 1-5.
- นิภาพร ปัญญารงค์. (2541). การศึกษาเปรียบเทียบวิธีการตรวจสอบค่าผิดปกติหนึ่งค่า จากการถดถอยเชิงเส้นอย่างง่าย. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน). (2554). รายงานกราฟราคาหุ้นย้อนหลัง 5 ปี. (ข้อมูลราคาหลักทรัพย์, พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน), กรุงเทพฯ) สืบค้นเมื่อ 28 ส.ค. 2558, จาก http://pttgc-h.listedcompany.com/stock_chart_history.html.
- ภูริทัต นาคประเสริฐ. (2554). พยากรณ์แนวโน้มราคาและปริมาณการนำเข้าน้ำมันดิบของ ประเทศไทย. (การค้นคว้าแบบอิสระ, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่). สืบค้นจาก http://www.library.cmu.ac.th/faculty/econ/Exer_751409/2554/Exer2554_no_192.
- มนตรี สิงหะวาระ. (2549). เศรษฐศาสตร์การจัดการ. สืบค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2557, จาก <http://www.coursewares.mju.ac.th:81/e-learning49/EC373/content5.html>
- วรฤทธิ์ พานิชกิจโกศลกุล และคณะ. (2552). การเปรียบเทียบวิธีการพยากรณ์ข้อมูลล่วงหน้า หนึ่งคาบเวลาสำหรับตัวแบบอัตโนมัติลำดับที่หนึ่ง เมื่อข้อมูลมีค่าผิดปกติ. วารสารวิชาการ, มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, 29(4), 54 - 65.
- วรฤทธิ์ พานิชกิจโกศลกุล. (2554). การเปรียบเทียบวิธีการพยากรณ์ข้อมูลล่วงหน้าหนึ่งคาบ เวลาสำหรับตัวแบบอัตโนมัติลำดับที่หนึ่งเมื่อข้อมูลมีค่าผิดปกติและค่าสูญหาย. วารสารวิทยาศาสตร์, มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, ฉบับพิเศษ, 1(2554), 1-9.
- สำนักนโยบายการออมและการลงทุน. (2548, 27 พฤษภาคม). เศรษฐศาสตร์น่ารู้: อนุกรมเวลา. สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง, กรุงเทพฯ) สืบค้นเมื่อ 28 ส.ค. 2558, จาก <http://www.fpo.go.th/S-I/Source/ECO/ECO24.htm>.
- Abraham, B. & Chuang, A. (1989). Outlier Detection and Time Series Modeling. *Technometrics*, 31, 241-248.
- Atsushi I., Shunsuke E. & Tetsuya S. (2010). Treatment of Outliers in Business Surveys: The Case of Short-term Economic Survey of Enterprises in Japan (Tankan). *Bank of Japan Working Paper Series*. September, 3-4.
- Beckman, R. J. & Cook, R. D. (1983). Outliers. *Technometrics*, 2(25), 119-149.
- Beckman, R. J. & Cook, R. D. (1983). Outliers: Response. *Technometrics*, 2(25), 161-163.

- Bruce, A.G. & Martin, R.D. (1989). Leave-k-out Diagnostics for Time Series. *Journal of the royal Statistical Society Ser B.* 5, 363-424.
- Chang, I. and Tiao, G. C. (1983). Estimation of time series parameters in the presence of outliers. *Technical Report 8*, University of Chicago, Statistical Research Center, USA.
- Chang, I., Tiao, G.C. & Chen, C. (1989). Estimation of Time Series Parameters in the Presence of Outliers. *Technometrics.* 88, 193-203.
- Charles, A. & Darne, O. (2005). Outliers and GARCH models in financial data. *Economics Letters.* 86, 347-352.
- Chen, C. & Lui, L.M. (1993). Joint Estimation of Model Parameter and Outliers Effects in Time Series. *Journal of The American Statistical Association.* 88, 284-297.
- Chen, C. & Lui, L.M. (1993). Forecasting Time series with Outliers Series. *Journal of Forecasting.* 12, 13-35.
- Choy, K. (2001). Outliers Detection for stationary time series. *Journal of statistical planning and inference.* 99, 111-127.
- Fox, A.J. (1972). Outliers in time series. *Journal of the royal Statistical Society Ser.B.* 34, pp. 350-363.
- Franses, P. & Ghijssels, H. (1999). Additive Outliers, GARCH and Forecasting Volatility. *International Journal of Forecasting.* 15, 1-9.
- Fuller, W. A. (2009). *Sampling Statistics*. New York: Wiley Online Library, 309-311.
- Hawkins, D.M. (1978). Analysis of three tests for one or two outliers. *Statistica Neerlandica,* 32, 137-148.
- Hawkins, D.M. (1980). *Identification of Outliers*. New York: Chapman & Hall.
- Jones, R.H. (1980). Maximum likelihood Fitting of ARMA Models to Time Series. *Technometrics.* 22, 389-395.
- Lohr, S.L. (1999). *Sampling : Design and Analysis*. Pacific Grove, CA : Duxbury, 330-332.
- Vaage, K. (2000). Detection of outliers and level shifts in time series: An evaluation of two alternative procedures. *Journal of Forecasting.* 19, 23-37.
- Trivez, F.J. (1993). Level Shifts, Temporary Changes and Forecasting. *Journal of Forecasting.* 14, 543-550.
- Tsay, R.S. (1986). Time Series Model Specification in the Presence of Outliers. *Journal of The American Statistical Association.* 81, 32-141.
- Tsay, R.S. (1988). Outlier, level shift, and variance changes in time series. *Journal of Forecasting.* 7, 1-20.
- Vandaele, W. (1983). *Applied time series and Box-Jenkins models*. St. Louis, Missouri: Academic Press.

การประยุกต์ใช้ตัวแบบถดถอยโทบิต-พีชไวส์ กับข้อมูลด้านเศรษฐศาสตร์ ที่มีปัญหาค่านอกเกณฑ์

Application of Tobit-piecewise Regression in
Economics Data Consisting of Outliers

ธิวัรัตน์ ทิพรส*

Titirut Thipbharos*

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ กลุ่มวิชาคณิตศาสตร์และสถิติ คณะวิทยาศาสตร์ประยุกต์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

* Assistant Professor, Section of Mathematics and Statistics, Faculty of Applied Science,
Dhurakij Pundit University

* Email: titirut.thi@dpu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการฉบับนี้กล่าวถึงการประมาณค่าพารามิเตอร์ในตัวแบบถดถอยโทบิต-พืซไวส์ ที่พัฒนาขึ้นโดย Mekbunditkul (2010) เพื่อจัดการกับปัญหาค่านอกเกณฑ์ที่เกิดขึ้นในการวิเคราะห์การถดถอย การประมาณค่าพารามิเตอร์ในตัวแบบถดถอยนี้ใช้วิธีการประมาณแบบภาวะน่าจะเป็นสูงสุด ดังนั้นตัวประมาณที่สร้างได้จะมีคุณสมบัติคงเส้นคงวาและปกติเมื่อใกล้อนันต์ (Consistency and Best asymptotically normal) ในบทความนี้ได้มีการกล่าวถึงการแปลผลค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในตัวแบบถดถอยโทบิต-พืซไวส์ ที่สามารถแปลความหมายได้สองประเด็น ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงค่าของตัวแปรตามและการเปลี่ยนแปลงความน่าจะเป็นของตัวแปรตาม เมื่อตัวแปรอิสระเปลี่ยนแปลงไปหนึ่งหน่วย อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการประยุกต์ใช้มากยิ่งขึ้น อีกทั้งได้มีการกล่าวถึงตัวอย่างงานวิจัยทางด้านเศรษฐศาสตร์ที่ข้อมูลมีขีดจำกัดบน และ/หรือขีดจำกัดล่าง หรือข้อมูลมีค่านอกเกณฑ์ และแนวทางการนำตัวแบบถดถอยโทบิต-พืซไวส์ไปประยุกต์ใช้กับข้อมูลจริง เพื่อให้เห็นประโยชน์ของตัวแบบถดถอยโทบิต-พืซไวส์ได้อย่างชัดเจน

คำสำคัญ : การวิเคราะห์การถดถอยโทบิต-พืซไวส์ การวิเคราะห์การถดถอยโทบิต ตัวแบบถดถอยพืซไวส์ ขีดจำกัด ของตัวแปรตามค่านอกเกณฑ์ในการวิเคราะห์การถดถอย

Abstract

This article was presented the estimation of Tobit-piecewise regression model. This model was developed by Mekbunditkul (2010) in order to cope with regression outliers problem. The maximum likelihood estimation (MLE) was employed thus the parameters estimate keep all properties of MLE such as consistency and best asymptotically normal. The interpretation of regression coefficients in Tobit-piecewise regression for application was explained in the sense of unconditional marginal effect and conditional marginal effect. Moreover, literatures related to the economics data, which dependent variable has been limited or the data consist of outliers, was demonstrated. The application of Tobit-piecewise regression was suggested in this paper in order to point out the contribution of this model.

Keywords: Tobit-Piecewise Regression, Tobit Regression, Piecewise Regression, Limitation in Dependent Variable, Regression Outliers

บทนำ

เป็นที่ทราบกันดีว่าเมื่อผู้วิจัยต้องการวิเคราะห์อิทธิพลเชิงเส้นของตัวแปรอิสระ (Independent variables) ที่มีต่อตัวแปรตาม (Dependent variable) โดยที่ตัวแปรอิสระและตัวแปรตามเป็นตัวแปรเชิงปริมาณชนิดต่อเนื่อง (Continuous variable) ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด (Ordinary least square (OLS) linear regression analysis) เพื่อใช้ในการทำนายค่าของตัวแปรตามโดยอาศัยลักษณะความสัมพันธ์เชิงเส้นที่สร้างขึ้นได้ ซึ่งตัวแบบการถดถอย (Regression model) สามารถเขียนได้ดังนี้

$$Y_i = \beta_0 + \beta_1 x_{1i} + \beta_2 x_{2i} + \dots + \beta_k x_{ki} + \varepsilon_i, i=1, \dots, n$$

เมื่อ Y_i คือตัวแปรตาม $x_{1i}, x_{2i}, \dots, x_{ki}$ เป็นตัวแปรอิสระตัวที่ 1 จนถึงตัวที่ k และ $\beta_0 + \beta_1 + \beta_2, \dots, \beta_k$ เป็นสัมประสิทธิ์การถดถอยที่ไม่ทราบค่า สำหรับ ε_i แทนความคลาดเคลื่อนสุ่ม โดยมีข้อสมมติ (Assumption) ว่าความคลาดเคลื่อนจะต้องมีการแจกแจงความน่าจะเป็นปกติ มีค่าเฉลี่ยเป็น 0 และความแปรปรวนคงที่ หรือกล่าวได้ว่า $\varepsilon_i \sim \text{i.i.d.N}(0, \sigma^2)$ ทุกค่าของ $i = 1, \dots, n$ และจะได้ว่าลักษณะการแจกแจงความน่าจะเป็นของตัวแปรตาม เป็นแบบปกติที่มีค่าเฉลี่ยเป็น $\beta_0 + \beta_1 x_{1i} + \beta_2 x_{2i} + \dots + \beta_k x_{ki}$ และความแปรปรวนคงที่หรือกล่าวได้ว่า $Y_i \sim \text{i.i.d.N}[(\beta_0 + \beta_1 x_{1i} + \dots + \beta_k x_{ki}), \sigma^2]$ ทุกค่าของ $i = 1, \dots, n$ โดยที่ตัวแปรตาม Y_i เป็นสมาชิกของจำนวนจริง ($Y_i \in \mathbb{R}$) ซึ่งภายใต้ข้อสมมติดังกล่าว ตัวประมาณกำลังสองน้อยที่สุด (Ordinary least squares estimator) จะมีคุณสมบัติเป็นตัวประมาณเชิงเส้นไม่เอนเอียงที่ดีที่สุด (Best linear unbiased estimator) อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่ผู้วิจัยมีการละเมิดข้อสมมติ ดังกล่าวไม่ว่าจะเป็น ความคลาดเคลื่อนไม่มีการแจกแจงแบบปกติ หรือความแปรปรวนไม่คงที่นั้น จะทำให้ตัวประมาณกำลังสองน้อยที่สุดนั้นเป็นตัวประมาณที่ไม่ดีพอทำให้สมการถดถอยที่สร้างได้นั้นไม่เหมาะสมในการทำนายค่าของตัวแปรตามที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา

นอกจากนั้นยังมีปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่งของการวิเคราะห์การถดถอยคือ การเกิดปัญหาค่านอกเกณฑ์ (Outliers) ซึ่ง Rousseeuw and Leroy (1987) ได้กล่าวว่า ค่านอกเกณฑ์ในตัวแปรตาม (*y-direction outliers*) ค่านอกเกณฑ์ในตัวแปรอิสระ (*x-direction outliers*) จะทำให้เกิดปัญหาความแปรปรวนไม่คงที่ได้ นอกจากนั้น ซึ่งเมื่อเกิดปัญหาเช่นนี้แล้วผลที่ตามมาหากผู้วิจัยใช้ตัวประมาณกำลังสองน้อยที่สุดคือ สมการถดถอยที่ได้ไม่แสดงความสัมพันธ์เชิงเส้นที่ดี บ่อยครั้งที่เมื่อเกิดปัญหาค่านอกเกณฑ์ขึ้นนั้นผู้วิจัยส่วนใหญ่ใช้วิธีการตัดค่านอกเกณฑ์เหล่านั้นทิ้ง ซึ่งวิธีการดังกล่าวจะทำให้ผู้วิจัยได้ผลลัพธ์ที่คลาดเคลื่อนอันเนื่องมาจากค่านอกเกณฑ์ที่ตัดทิ้งนั้นอาจเป็นส่วนหนึ่งของประชากร ไม่ใช่ค่านอกเกณฑ์ที่เป็นค่าที่เกิดจากความผิดพลาด (Bad outliers)

ดังนั้น การจัดการกับค่านอกเกณฑ์นั้นมักมีกลวิธีพัฒนาขึ้นหลายวิธีซึ่งแต่ละวิธีนั้นใช้หลักการเดียวกันคือ ไม่ตัดค่านอกเกณฑ์นั้นทิ้ง แต่พยายามลดอิทธิพลของค่านอกเกณฑ์นั้นอย่างสมเหตุสมผล เพื่อให้สมการถดถอยนั้นมีความเหมาะสมกับข้อมูลมากที่สุด ซึ่งหนึ่งในนั้นคืองานวิจัยของ Mekbunditkut (2010) ที่ได้พัฒนาตัวแบบถดถอยโทบิต-พีซไวส์ (Tobit-piecewise regression) เพื่อลดอิทธิพลของค่านอกเกณฑ์โดยวิธีดังกล่าวมีความเข้าใจได้ง่ายกว่าตัวแบบถดถอยแกร่ง (Robust regression) แบบอื่น ตัวแบบถดถอยโทบิต-พีซไวส์นี้ถูกพัฒนาขึ้นภายใต้แนวคิด 2 แนวคิด

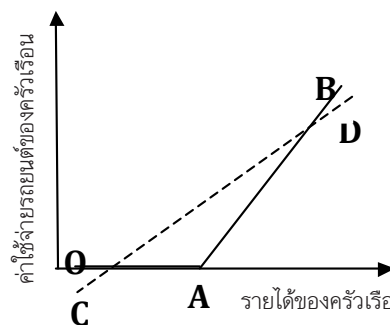
คือ แนวคิดของตัวแบบถดถอยโทบิต (Tobit regression) และแนวคิดของตัวแบบถดถอยพีซไวส์ (Piecewise regression) ซึ่งได้อธิบายไว้ในหัวข้อที่ 2 สำหรับหัวข้อที่ 3 นั้นผู้เขียนได้กล่าวถึงการแปลงผลค่าพารามิเตอร์ในตัวแบบถดถอยโทบิต-พีซไวส์ และหัวข้อที่ 4 เป็นการยกตัวอย่างการประยุกต์ใช้ตัวแบบถดถอยโทบิต-พีซไวส์ ในเชิงเศรษฐศาสตร์ และด้านอื่นๆ สุดท้ายคือหัวข้อที่ 5 นั้นเป็นแนวทางการนำตัวแบบถดถอยโทบิต-พีซไวส์ไปประยุกต์ใช้

แนวคิดพื้นฐาน

ตัวแบบถดถอยโทบิต-พีซไวส์ได้พัฒนาขึ้นจากตัวแบบ 2 ตัวแบบ คือตัวแบบถดถอยโทบิต และตัวแบบถดถอยพีซไวส์ เพื่อใช้ในการผลกระทบของค่านอกเกณฑ์ที่เกิดขึ้นในการวิเคราะห์การถดถอย ผู้ที่พัฒนาขึ้นคนแรกคือ Mekbunditkul (2010) โดยผู้พัฒนาตัวแบบมีแนวคิดในการจำกัดค่านอกเกณฑ์เพื่อลดผลกระทบของค่านอกเกณฑ์ด้วยการกำหนดให้ค่านอกเกณฑ์มีค่าเท่ากับค่าขีดจำกัดบน และ/หรือขีดจำกัดล่าง ด้วยตัวแบบถดถอยโทบิต สำหรับการพัฒนาตัวแบบร่วมกับตัวแบบถดถอยพีซไวส์นั้นก็เพื่อให้ขีดจำกัดบน และ/หรือขีดจำกัดล่างนั้นไม่เป็นค่าคงที่ตลอดช่วงของข้อมูล และตัวแบบถดถอยพีซไวส์นี้สามารถลดอิทธิพลของค่านอกเกณฑ์ในตัวแปรอิสระในบางกรณีได้ด้วย ดังนั้นผู้เขียนจึงได้อธิบายแนวคิดพื้นฐานของแต่ละตัวแบบไว้ดังต่อไปนี้

1. ตัวแบบถดถอยโทบิต (Tobit regression)

ตัวแบบถดถอยโทบิตนั้นเป็นตัวแบบที่นักเศรษฐศาสตร์ชื่อ Tobin (1958) พัฒนาขึ้นมาเพื่อใช้กับข้อมูลที่ตัวแปรตามมีลักษณะที่มีขีดจำกัดบน และ/หรือขีดจำกัดล่าง ซึ่งพบบ่อยในข้อมูลที่แสดงคุณลักษณะทางเศรษฐศาสตร์ เช่น ในกรณีที่ผู้วิจัยต้องการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อค่าใช้จ่ายในการซื้อรถยนต์ในช่วงปี 2557 ซึ่งผู้วิจัยจะพบว่ามีการสังเกตจำนวนมากที่มีค่าเป็น 0 บาท เนื่องจากไม่ได้ซื้อรถยนต์ในปีดังกล่าว ซึ่งผู้วิจัยไม่สามารถตัดค่าสังเกตเหล่านี้ทิ้งได้ ทั้งนี้เนื่องจากแม้ว่าในช่วงปีดังกล่าวตัวอย่างที่ทำการสำรวจไม่ได้มีการซื้อรถยนต์ (ค่าใช้จ่ายในการซื้อรถยนต์เป็น 0 บาท) แต่ไม่ได้หมายความว่าไม่เคยซื้อรถยนต์เลย ดังนั้น การตัดค่าสังเกตเหล่านั้นทิ้งจึงไม่ถูกต้อง ซึ่งเมื่อเกิดเหตุการณ์ดังกล่าวนี้หากผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นเชิงเส้นด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุดจะทำให้ได้ตัวประมาณที่มีเอนเอียง (Biased estimator) พิจารณาภาพที่ 1 จากจุด O ถึงจุด A เป็นข้อมูลของครัวเรือนที่ไม่มีค่าใช้จ่ายรถยนต์ในปีที่ทำการศึกษา

ภาพที่ 1 ความสัมพันธ์ของรายได้กับค่าใช้จ่ายรถยนต์ของครัวเรือน

จะเห็นว่าเส้นแองเจิล (Engel curve) จะถูกแบ่งออกเป็น 2 ส่วน จากเส้น OA และ AB ซึ่งเห็นได้ชัดจนกว่าค่าใช้จ่ายรถยนต์ของครัวเรือนไม่สามารถอธิบายได้ด้วยสมการถดถอยเชิงเส้นที่สร้างด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด (แทนด้วยเส้นปะ CD) เนื่องจากสมการถดถอยเชิงเส้น CD มีค่าประมาณความชันต่ำเกินไป (Underestimate) ทั้งที่แท้จริงแล้วค่าความชันเป็นดังเส้นตรง AB เมื่อข้อมูลมีลักษณะดังที่กล่าวมาในปี ค.ศ.1958 Tobin จึงได้เสนอวิธีการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามเมื่อตัวแปรตามมีขีดจำกัด (Limited dependent variable) ต่อมาวิธีดังกล่าวถูกเรียกว่า การวิเคราะห์การถดถอยโทบิต (Tobit regression analysis) โดยมีตัวแบบถดถอยโทบิต เป็นตัวแบบแสดงความสัมพันธ์เชิงเส้น

ตัวแบบถดถอยโทบิต (Tobit regression model) เขียนได้ดังนี้

$$Y_i = \begin{cases} L & ; Y_i^* \leq L, \\ Y_i^* & ; Y_i^* > L, \end{cases} \quad (1)$$

เมื่อ Y_i^* , $i=1, \dots, n$ แทนฟังก์ชันเชื่อมโยง (link function) ที่สร้างขึ้นโดยสมการถดถอยเชิงเส้น

$$Y_i^* = \beta_0 + \beta_1 x_i + \dots + \beta_k x_{ki} + \varepsilon_i \quad (2)$$

โดยที่ $x_{1i}, x_{2i}, \dots, x_{ki}$ เป็นตัวแปรอิสระตัวที่ 1 จนถึงตัวที่ k พารามิเตอร์ $\beta_0 + \beta_1 + \beta_2, \dots, \beta_k$ เป็นสัมประสิทธิ์การถดถอยที่ไม่ทราบค่า และ ε_i แทนความคลาดเคลื่อนสุ่ม โดยมีข้อสมมติ (assumption) เช่นเดียวกับการวิเคราะห์การถดถอย นั่นคือ $\varepsilon_i \sim \text{i.i.d.} N(0, \sigma^2)$ ทุกค่าของ $i=1, \dots, n$

2. ตัวแบบถดถอยพีซไวส์ (Piecewise regression)

Quandt (1958) ได้พัฒนาตัวแบบถดถอยพีซไวส์ขึ้นเพื่อใช้ในกรณีที่เส้นความสัมพันธ์เชิงเส้นเพียงเส้นเดียว (Single regression line) นั้นไม่เหมาะสมกับข้อมูล ทั้งนี้เนื่องจากความคลาดเคลื่อนมีการแจกแจงที่แตกต่างกัน ตัวแบบถดถอยพีซไวส์ในกรณีที่ประกอบไปด้วยเส้นถดถอย 2 เส้น เขียนได้ดังนี้

$$Y_i = \begin{cases} \alpha_1 + \beta_1 x_i + \varepsilon_i & ; x_i \leq \delta \\ \alpha_2 + \beta_2 x_i + \varepsilon_i & ; x_i > \delta \end{cases} \quad (3)$$

เมื่อ Y_i เป็นตัวแปรตาม X_i เป็นตัวแปรอิสระ $\alpha_1, \alpha_2, \beta_1, \beta_2$ เป็นสัมประสิทธิ์การถดถอยที่ไม่ทราบค่า และ ε_i แทนความคลาดเคลื่อนสุ่มที่มีคุณสมบัติ $\varepsilon_i \sim \text{i.i.d.} N(0, \sigma^2)$ ทุกค่าของ $i = 1, \dots, n$

สมการที่ (3) สามารถเขียนอยู่ในรูปตัวแบบถดถอยเชิงเส้นที่มีตัวแปรหุ่น (Dummy variable)

ได้ตั้งสมการที่ (4)

$$Y_i = \alpha_1 + \beta_0 + \beta_1 x_i + \beta_2 (x_i - \delta) D_i + \varepsilon_i \quad (4)$$

$$\text{เมื่อ } x_i^* = (x_i - \delta) D_i \text{ และ } D_i = \begin{cases} 0 & ; x_i \leq \delta \\ 1 & ; x_i > \delta \end{cases}$$

3. ตัวแบบถดถอยโทบิต-พีซไวส์ (Tobit-piecewise regression)

ตัวแบบถดถอยโทบิต-พีซไวส์ถูกพัฒนาขึ้นโดย Mekbunditkul (2010) เพื่อใช้ในการวิเคราะห์การถดถอยกรณีที่มีปัญหาค่านอกเกณฑ์ในการวิเคราะห์การถดถอย (Regression outliers) ซึ่งตัวแบบถดถอยโทบิต-พีซไวส์ เขียนได้ตั้งสมการที่ (5)¹

$$Y_i = \begin{cases} L_0 & ; Y_i^* \leq L_0 \\ Y_i^* & ; L_0 < Y_i^* < U_0 \\ U_0 & ; Y_i^* \geq U_0 \end{cases} \quad (5)$$

$$\text{เมื่อ } Y_i^* = \alpha_1 + \beta_1 x_i + \beta_2 x_i^* + \varepsilon_i \quad L_0 = \begin{cases} L_a & ; x_i \leq \delta \\ L_b & ; x_i > \delta \end{cases} \text{ และ } U_0 = \begin{cases} U_a & ; x_i \leq \delta \\ U_b & ; x_i > \delta \end{cases}$$

$$\text{และ } x_i^* = (x_i - \delta) D_i \text{ โดยที่ } D_i \text{ เป็นตัวแปรหุ่นที่มีค่าเป็นดังนี้ } D_i = \begin{cases} 0 & ; x_i \leq \delta \\ 1 & ; x_i > \delta \end{cases}$$

การประมาณค่าพารามิเตอร์ในตัวแบบถดถอยโทบิต-พีซไวส์นี้ Mekbunditkul (2010) ได้ใช้วิธีการประมาณค่าแบบภาวะน่าจะเป็นสูงสุด (Maximum likelihood estimation) ดังนั้นตัวประมาณค่าประสิทธิภาพการถดถอยจึงมีคุณสมบัติที่ดีตามคุณสมบัติของตัวประมาณภาวะน่าจะเป็นสูงสุด ได้แก่ ความคงเส้นคงวา และมีการแจกแจงปกติเมื่อเข้าใกล้อนันต์ (Best asymptotically normal: B.A.N) ซึ่งผู้พัฒนาตัวแบบได้นำตัวแบบไปประยุกต์ใช้ในกรณีที่มีการวิเคราะห์การถดถอยมีปัญหาค่านอกเกณฑ์หลายๆ กรณี ดังแสดงในหัวข้อที่ 5

การแปลผลค่าพารามิเตอร์ในตัวแบบถดถอยโทบิต-พีซไวส์

เนื่องจากตัวแบบถดถอยโทบิต-พีซไวส์ พัฒนาขึ้นจากหลักการ 2 หลักการดังกล่าวข้างต้น ดังนั้นการแปลผลค่าพารามิเตอร์ในตัวแบบจึงมีความแตกต่างไปจากการแปลผลค่าพารามิเตอร์ในตัวแบบถดถอยการถดถอยเชิงเส้นด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด ซึ่งผู้เขียนได้อธิบายการแปลผลค่าพารามิเตอร์ไว้ในหัวข้อนี้ โดยใช้การอธิบายด้วยตัวแบบถดถอยโทบิตที่มีค่าขีดจำกัดล่างเป็น 0 และไม่มีขีดจำกัดบน เพื่อให้ง่ายต่อความเข้าใจ ซึ่งกรณีดังกล่าวถือเป็นกรณีเฉพาะของตัวแบบถดถอยโทบิต-พีซไวส์ ในปี ค.ศ. 1980 McDonald and Moffitt ได้แสดงให้เห็นว่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในตัวแบบถดถอยโทบิตนั้นไม่ได้มีความหมายเช่นเดียวกับสัมประสิทธิ์การถดถอยในตัวแบบถดถอย

¹ผู้เขียนแสดงเฉพาะตัวแบบโทบิต-พีซไวส์อย่างง่ายเพื่อให้ง่ายต่อความเข้าใจ

แบบดั้งเดิม เนื่องจากเมื่อค่าของตัวแปรอิสระเปลี่ยนแปลงไปหนึ่งหน่วยนอกจากจะมีอิทธิพลให้ค่าของตัวแปรตามเปลี่ยนไปตามค่าของพารามิเตอร์ที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรอิสระนั้นแล้วยังมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงความน่าจะเป็นของตัวแปรตามด้วย แสดงรายละเอียดดังต่อไปนี้ จากสมการที่ (1) เมื่อ $L = 0$ จะได้ค่าคาดหวังของ Y เป็นดังนี้

$$E(Y) = x\beta\Phi(z) +, \quad (6)$$

เมื่อค่าปกติมาตรฐานของ Y หรือกล่าวได้ว่า $z = x\beta / \sigma$ และค่าคาดหวังแบบมีเงื่อนไขของ Y^* เป็นดังนี้

$$E(Y^* | Y^* > 0) = x\beta + \frac{\Phi(z)}{\sigma\phi(z)} \quad (7)$$

ดังนั้น จากสมการที่ (6) และ (7) จะได้ว่า

$$E(Y) = E(Y^* | Y^* > 0)\Phi(z)$$

ซึ่งเราสามารถหาอิทธิพลการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรอิสระที่ หรือ ที่มีต่อตัวแปรตาม ได้ดังนี้

$$\frac{\partial E(Y)}{\partial X_j} = \Phi(z) \frac{\partial E(Y^* | Y^* > 0)}{\partial X_j} + E(Y^* | Y^* > 0) \frac{\partial \Phi(z)}{\partial X_j} \quad (8)$$

$j = 1, 2, \dots, k$

จากสมการที่ (8) จึงเห็นได้ชัดแจ้งว่าการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรตาม Y ประกอบไปด้วย 2 องค์ประกอบหลัก คือ 1) การเปลี่ยนแปลงของตัวแปรตามเมื่อค่าสังเกตมีค่ามากกว่าขีดจำกัดล่าง (Y_2) ที่ถ่วงน้ำหนักด้วยฟังก์ชันการแจกแจงความน่าจะเป็นสะสมของ ดังแสดงในพจน์แรกของสมการที่ (8) และ 2) การเปลี่ยนแปลงความน่าจะเป็นของตัวแปรตามเมื่อค่าสังเกตมีค่ามากกว่าขีดจำกัดล่าง (Y_2) ที่ถ่วงน้ำหนักด้วยค่าคาดหวังแบบมีเงื่อนไขของ Y^* ดังแสดงในพจน์ที่สองของสมการที่ (8)

อัตราส่วน $\frac{\partial E(Y)}{\partial X_j}$ และ $\frac{\partial E(Y^* | Y^* > 0)}{\partial X_j}$ เรียกว่า อิทธิพลการเปลี่ยนแปลงขอบแบบไม่มีเงื่อนไข

(Unconditional marginal effect) และอิทธิพลการเปลี่ยนแปลงขอบแบบมีเงื่อนไข (Conditional marginal effect) ตามลำดับ ค่าของอัตราส่วนสองจำนวนดังกล่าวแสดงวิธีการหาดังต่อไปนี้

ค่าคาดหวังแบบมีเงื่อนไขของตัวแปรตาม เมื่อค่าสังเกตมีค่ามากกว่าขีดจำกัดล่าง เป็นดังนี้

$$E(Y^* | Y^* > 0) = \underline{x}\beta + E(\varepsilon | \varepsilon > -\underline{x}\beta)$$

โดยที่

$$E(\varepsilon | \varepsilon > -\underline{x}\beta) = \frac{\sigma\phi(-\underline{x}\beta/\sigma)}{1-\Phi(-\underline{x}\beta/\sigma)}$$

ดังนั้น

$$E(Y^* | Y^* > 0) = \underline{x}\beta + \frac{\Phi(z)}{\sigma\phi(z)}$$

เมื่อ $z = \underline{x}\beta / \sigma$

ดังนั้น

$$\frac{\partial E(Y^* | Y^* > 0)}{\partial X_j} = \beta_j \left(1 - \frac{z\phi(z)}{\Phi(z)} - \frac{(\phi(z))^2}{(\Phi(z))^2} \right) \quad (9)$$

แทนค่าสมการที่ (9) ลงในสมการที่ (8) จะได้ว่า

$$\frac{\partial E(Y)}{\partial X_j} = \Phi(z)\beta_j \left(1 - \frac{z\phi(z)}{\Phi(z)} - \frac{(\phi(z))^2}{(\Phi(z))^2} \right) + \phi(z) \frac{\beta_j}{\sigma} \left(\underline{x}\beta + \frac{\sigma\phi(z)}{\Phi(z)} \right) \quad (10)$$

และจากสมการที่ (10) จะได้ว่า $\frac{\partial E(Y)}{\partial X_j} = \beta_j \Phi(z)$ ซึ่งเห็นได้ชัดเลยว่าอิทธิพลการเปลี่ยนแปลงของ

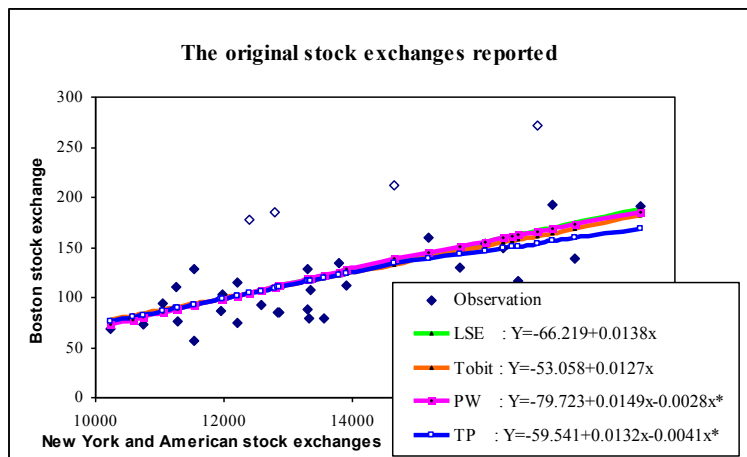
ตัวแปรอิสระ X_j ที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงของ Y ขึ้นอยู่กับค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยโทบิตคูณกับความน่าจะเป็นสะสมปกติมาตรฐาน ของค่าสังเกตมีค่ามากกว่าขีดจำกัดล่าง (Y_2) ดังนั้นหากผู้วิจัยประยุกต์ใช้ตัวแบบถดถอยโทบิต หรือตัวแบบถดถอยโทบิต-พีชไวลส์ในงานวิจัยควรแปลผลค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยตามที่คุณเขียนได้กล่าวไว้

การประยุกต์ใช้ตัวแบบถดถอยโทบิต-พีชไวลส์

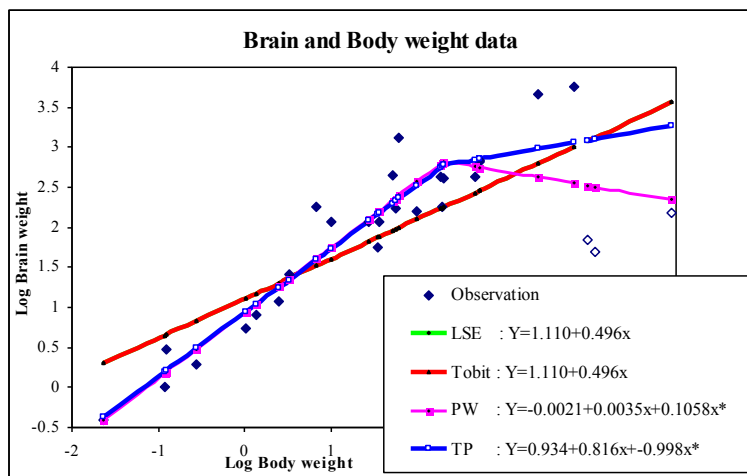
1. การเปรียบเทียบเส้นถดถอย

ในปี ค.ศ. 2010 Mekbunditkut ได้ทำการเปรียบเทียบเส้นถดถอย 4 แบบ คือ เส้นถดถอยกำลังสองน้อยที่สุด เส้นถดถอยโทบิต เส้นถดถอยพีชไวลส์ และเส้นถดถอยโทบิต-พีชไวลส์ กับข้อมูล 3 ชุด ดังนี้ ข้อมูลชุดที่ 1 คือ ข้อมูลตลาดหลักทรัพย์ (Stock exchanges) ของอเมริกา และบอสตัน ข้อมูลชุดที่ 2 คือ ข้อมูลน้ำหนักสมองและน้ำหนักร่างกาย และข้อมูลชุดที่ 3 คือ ข้อมูลการขนส่งสินค้า ซึ่งผลการวิเคราะห์แสดงดังภาพที่ 2(a) – 2(c)

จากผลการวิเคราะห์ที่แสดงดังภาพที่ 2(a) – 2(c) เห็นได้ว่า ในกรณีที่ข้อมูลมีค่านอกเกณฑ์ในตัวแปรตาม (*y-direction outliers*) แต่เป็นค่านอกเกณฑ์ที่ไม่ได้มีผลกระทบต่อเส้นถดถอยมากนัก ข้อมูลในภาพที่ 2(a) นั้น เส้นถดถอยทั้ง 4 แบบ ไม่ได้ให้ผลลัพธ์ที่แตกต่างกันมาก ในขณะที่หากข้อมูลที่ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์นั้นมีค่านอกเกณฑ์ที่ค่อนข้างมีอิทธิพลต่อเส้นถดถอย จะทำให้เส้นถดถอยกำลังสองน้อยที่สุด เป็นเส้นถดถอยที่มีความเหมาะสมกับข้อมูลน้อยที่สุด ดังแสดงในภาพที่ 2(b) – 2(c) ที่เห็นได้ชัดเลยว่าเส้นถดถอยกำลังสองน้อยที่สุดจะอยู่ห่างไปจากข้อมูลส่วนใหญ่มากที่สุด ในขณะที่เส้นถดถอยโทบิต-พีชโวลส์จะมีความเหมาะสมกับข้อมูลมากที่สุดและให้ค่า R.E.²(Relative efficiency) ต่ำที่สุดเมื่อเทียบกับอีก 3 ตัวแบบ

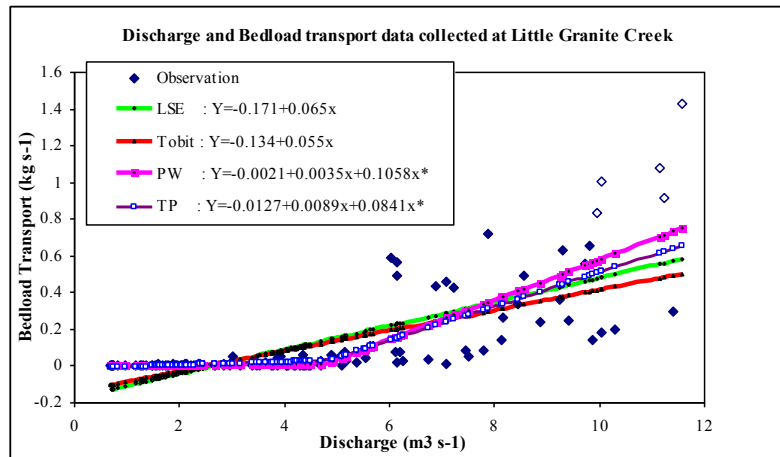

ภาพที่ 2(a) การเปรียบเทียบเส้นถดถอย 4 แบบ สำหรับข้อมูลชุดที่ 1
แหล่งที่มา: Mekbunditkul (2010)

ภาพที่ 2(b) การเปรียบเทียบเส้นถดถอย 4 แบบ สำหรับข้อมูลชุดที่ 2
แหล่งที่มา: Mekbunditkul (2010)

² Relative efficiency คำนวณจากอัตราส่วนของค่าคลาดเคลื่อนกำลังสองเฉลี่ย (Mean square error) ของตัวแบบถดถอยโทบิต ตัวแบบถดถอยพีชโวลส์ และตัวแบบถดถอยโทบิต-พีชโวลส์ เทียบกับตัวแบบถดถอยกำลังสองน้อยที่สุด

ภาพที่ 2(c) การเปรียบเทียบเส้นถดถอย 4 แบบ สำหรับข้อมูลชุดที่ 3
แหล่งที่มา: Mekbunditkul (2010)

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเศรษฐศาสตร์

ในหัวข้อนี้ผู้เขียนได้ให้ความสำคัญกับการประยุกต์ใช้ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อนักวิจัยที่จะนำตัวแบบถดถอยโทบิต (กรณีเฉพาะของตัวแบบถดถอยโทบิต-พีชไวส์) และตัวแบบถดถอยโทบิต-พีชไวส์ไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลจริง

1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเศรษฐศาสตร์ด้วยตัวแบบถดถอยโทบิต

ในปัจจุบันนี้มีงานวิจัยจำนวนมากที่นำการวิเคราะห์การถดถอยโทบิตไปใช้ในงานวิจัยเนื่องจากข้อมูลในปัจจุบันที่มีขีดจำกัดล่าง และ/หรือขีดจำกัดบน โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐศาสตร์การศึกษา เช่น ค่าใช้จ่ายทางการศึกษา รายได้ค่าธรรมเนียมการศึกษา งบประมาณ เป็นต้น สำหรับบทความนี้จะกล่าวถึงงานวิจัยที่ได้ประยุกต์ใช้ตัวแบบถดถอยโทบิตในงานวิจัยทางด้านเศรษฐศาสตร์การศึกษา 2 เรื่อง ซึ่งทั้งสองเรื่องที่เกี่ยวข้องข้อมูลตัวแปรตามเป็นข้อมูลเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายซึ่งแน่นอนว่ามีขีดจำกัดล่างเป็น 0 (หรืออาจมากกว่านั้น) ผู้เขียนได้สรุปผลการศึกษาเพื่อให้เห็นการประยุกต์ใช้และการแปลผลการวิเคราะห์ ดังต่อไปนี้

ในปี ค.ศ. 2006 Tansel and Bircan ได้ศึกษาเรื่อง “ความต้องการทางการศึกษาในประเทศตุรกี : การวิเคราะห์การถดถอยโทบิตในข้อมูลค่าใช้จ่ายด้านการกวดวิชา” ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าปัจจุบันการศึกษาในสถาบันกวดวิชาเป็นที่นิยมอย่างมากโดยเฉพาะในภูมิภาคเอเชียตะวันออก เป็นต้นว่าในประเทศอียิปต์และไต้หวัน ที่มีการตั้งสถาบันกวดวิชาเพิ่มขึ้นอย่างแพร่หลาย (Bray and Kwok, 2003; Bray, 1999) เนื่องจากนักเรียนส่วนใหญ่ที่เรียนในสถาบันกวดวิชาเชื่อว่าการเข้าเรียนกวดวิชาจะช่วยให้มีโอกาสในการเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาได้ โดยเฉพาะในประเทศที่มีการแข่งขันสอบเข้าเรียนในระดับมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงที่สูงมาก ดังเช่นในประเทศเกาหลีใต้ กรีซ ญี่ปุ่น ตุรกี เป็นต้น สำหรับประเทศที่กำลังพัฒนาปัจจัยที่ทำให้มีการแข่งขันเข้ามหาวิทยาลัยของรัฐสูงนั้นเหตุผลที่สำคัญคือ จำนวนมหาวิทยาลัยของรัฐน้อยไม่เพียงพอต่อความต้องการ เนื่องจากมหาวิทยาลัยเหล่านี้มีค่าเล่าเรียนที่ไม่สูงมากนัก ทั้งนี้ไม่รวมถึง

หลักสูตรภาคพิเศษต่างๆ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ล้วนมีส่วนให้นักเรียนต้องการเรียนในสถาบันกวดวิชาเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของตนเอง ด้วยเหตุนี้ทำให้ Tansel and Birca ต้องการศึกษาค่าใช้จ่ายด้านการกวดวิชาของครัวเรือน

งานวิจัยนี้มีการศึกษาโดยใช้ข้อมูลค่าใช้จ่ายด้านการกวดวิชาของครัวเรือนจากข้อมูลการสำรวจค่าใช้จ่ายครัวเรือน ปีค.ศ.1994 ซึ่งสำรวจโดยสำนักงานสถิติแห่งรัฐตุรกี (State Institute of Statistics of Turkey) จากข้อมูลดังกล่าวรายงานว่ามี 4,279 ครัวเรือน ที่มีค่าใช้จ่ายค่าธรรมเนียมการศึกษา ทั้งที่ศึกษาในระบบโรงเรียนสังกัดเอกชน (โรงเรียนที่สังกัดรัฐบาลไม่มีค่าธรรมเนียมทางการศึกษา) และค่ากวดวิชา ซึ่งในบรรดาครัวเรือนดังกล่าวมี 646 ครัวเรือน ที่มีค่าใช้จ่ายด้านการกวดวิชา และ 3,252 ครัวเรือน ที่ไม่มีค่าใช้จ่ายด้านกวดวิชา มีเพียงแต่ค่าธรรมเนียมการศึกษาเท่านั้น และครัวเรือนส่วนที่เหลือไม่มีการรายงาน ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเส้นเองเจิล (Engel curve) โดยใช้ตัวแบบโทบิตแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปร และแน่นอนว่าข้อมูลค่าใช้จ่ายด้านการกวดวิชา มีค่าขีดจำกัดล่างเป็น 0

สำหรับการศึกษาวิจัยนี้มีตัวแปรตามที่ศึกษาคือค่าใช้จ่ายด้านการกวดวิชาของครัวเรือน และมีตัวแปรอิสระที่ศึกษาทั้งสิ้น 10 ตัวแปร ได้แก่ อายุของหัวหน้าครัวเรือน อายุของหัวหน้าครัวเรือนยกกำลังสอง จำนวนปีที่เรียนของหัวหน้าครัวเรือน จำนวนปีที่เรียนของมารดา และตัวแปรอิสระที่เป็นตัวแปรหุ่น (Dummy variable) มีดังนี้ สถานภาพการทำงานและสถานภาพสมรสของมารดา เขตที่พักอาศัย สภาพถนน (เฉพาะที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล) สถานภาพการถือครองที่อยู่อาศัย และจำนวนเด็กในครัวเรือน จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการถดถอยโทบิต โดยวิธีการประมาณค่าแบบภาวะน่าจะเป็นสูงสุด พบว่า ตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลเชิงเส้นต่อค่ากวดวิชาของครัวเรือน อย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ ค่าใช้จ่ายครัวเรือน อายุของหัวหน้าครัวเรือน อายุของหัวหน้าครัวเรือนยกกำลังสอง จำนวนปีที่เรียนของหัวหน้าครัวเรือนและของมารดา สถานภาพการสมรสของมารดา เขตที่ตั้ง และจำนวนเด็กในครัวเรือน ซึ่งผลที่ได้ดังกล่าวมีความสมเหตุสมผลและมีหลักฐานยืนยันเพียงพอกจากการศึกษาวิจัยของ Tansel and Bercan (2006)

จากการศึกษาพบว่าผู้วิจัยได้นำเสนอค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย ค่าอิทธิพลการเปลี่ยนแปลงขอบแบบไม่มีเงื่อนไข และอิทธิพลการเปลี่ยนแปลงขอบแบบมีเงื่อนไข สำหรับตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลเชิงเส้นต่อค่าใช้จ่ายด้านการกวดวิชาอย่างมีนัยสำคัญยิ่ง ($p < 0.01$) ที่มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยสูงที่สุดคือตัวแปรค่าใช้จ่ายครัวเรือน ($\beta = 6.33$) ค่าอิทธิพลการเปลี่ยนแปลงขอบแบบไม่มีเงื่อนไขเป็น 0.91 และ มีค่าอิทธิพลการเปลี่ยนแปลงขอบแบบมีเงื่อนไขเป็น 1.21 หรือกล่าวได้ว่า $\frac{\partial E(Y)}{\partial X_i}$ ซึ่งอธิบายได้ว่าเมื่อนั้นคือเมื่อตัวแปรอื่น ๆ คงที่ ค่าลอกการิทึมของค่าใช้จ่ายครัวเรือนเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้ค่าลอกการิทึมของค่าใช้จ่ายด้านการกวดวิชาเพิ่มขึ้น 6.33 หน่วย และหากค่าใช้จ่ายครัวเรือนเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะทำให้ค่าใช้จ่ายด้านการกวดวิชาเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.91 หรือประมาณร้อยละ 1 ด้วย สำหรับตัวแปรอื่นๆ สามารถอธิบายได้ในลักษณะเดียวกัน ซึ่งสามารถศึกษาได้ในงานของ Tansel and Bercan

เมื่อพิจารณาผลการวิจัยของ Psacharopolus and Papakonstantinou (2005) ได้ทำการศึกษาในลักษณะคล้ายคลึงกันคือศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างค่าใช้จ่ายด้านการกวดวิชากับ

รายได้ครัวเรือน แต่พบว่ารายได้ครัวเรือนไม่มีอิทธิพลเชิงเส้นต่อค่าใช้จ่ายด้านการกวดวิชาของครัวเรือน ซึ่งผลที่ได้ดังกล่าวไม่สอดคล้องกับความจริงอาจเนื่องมาจากการวิจัยใช้การวิเคราะห์การถดถอยแบบกำลังสองน้อยที่สุดนั่นเอง

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยของ Stair, Rephan and Heberling (2006) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ความต้องการการศึกษาในโรงเรียนสังกัดภาครัฐ : เฉพาะในเขตเทศบาล” ซึ่งได้มีการประยุกต์ใช้ตัวแบบถดถอยโทบิต และใช้วิธีการประมาณค่าแบบภาวะน่าจะเป็นสูงสุด โดยทำการศึกษาอิทธิพลเชิงเส้นของตัวแปรอิสระที่มีต่อตัวแปรตาม ซึ่งตัวแปรตามในการศึกษาคครั้งนี้คือ ค่าธรรมเนียมการศึกษาที่ยินดีจ่ายเพื่อให้สถาบันการศึกษาภาครัฐมีคุณภาพที่ดีขึ้น ซึ่งทำการศึกษาใน 2 พื้นที่ในเขตเทศบาลของรัฐเพนซิลวาเนีย สำหรับตัวแปรอิสระมีดังนี้ 1) รายได้รวมครัวเรือน 2) รายได้รวมครัวเรือนกำลังสอง 3) อาชีพหลัก 4) การศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน 5)-7) การมีบุตรหลานในครัวเรือนที่อยู่ในระบบการศึกษา 8) ขนาดครัวเรือน 9) อายุของหัวหน้าครัวเรือน 10) การมีบุตรหลานในครัวเรือนที่ไม่ได้เรียนในโรงเรียนภาครัฐในเขตพื้นที่ที่อาศัยอยู่ 11) การมีบุตรหลานในครัวเรือนที่เรียนในโรงเรียนประจำอำเภอ 12) ความสัมพันธ์ระหว่างครัวเรือนกับผู้ที่ทำงานในสังกัดโรงเรียนของภาครัฐ 13) ความคาดหวังของผู้ปกครองที่มีต่อการบรรลุเป้าหมายของลูกหลานหลังจากที่โรงเรียนที่สังกัดมีการปรับปรุงแล้ว และ 14) รายได้หลักของครัวเรือน

ผลการศึกษาในงานวิจัยเมื่อใช้การวิเคราะห์การถดถอยโทบิต พบว่า ในย่าน Bedford ตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลเชิงเส้นต่อตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญ มีทั้งสิ้น 5 ตัวแปร ได้แก่ รายได้รวมครัวเรือน รายได้รวมครัวเรือนกำลังสอง ความคาดหวังของผู้ปกครองที่มีต่อการบรรลุเป้าหมายของลูกหลานหลังจากที่โรงเรียนที่สังกัดมีการปรับปรุงแล้ว ความสัมพันธ์ระหว่างครัวเรือนกับผู้ที่ทำงานในสังกัดโรงเรียนของภาครัฐ และการมีบุตรหลานในครัวเรือนที่ไม่ได้เรียนในโรงเรียนภาครัฐในเขตพื้นที่ที่อาศัยอยู่

ในขณะที่ย่าน Hyndman ตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลเชิงเส้นต่อตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญ มีทั้งสิ้น 3 ตัวแปร ได้แก่ รายได้รวมครัวเรือน การมีบุตรหลานในครัวเรือนที่อยู่ในระบบการศึกษา และการมีบุตรหลานในครัวเรือนที่เรียนในโรงเรียนประจำอำเภอ

จากงานวิจัยดังกล่าวทำให้ทราบว่าในระยะหลังการวิเคราะห์การถดถอยโทบิต ถูกนำมาใช้ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงเส้น ในหลากหลายสาขารวมไปถึงข้อมูลทางด้านเศรษฐศาสตร์ การศึกษาด้วย อาทิ ค่าใช้จ่ายในการกวดวิชา ค่าธรรมเนียมการศึกษาที่ยินดีจ่ายเพื่อปรับปรุงคุณภาพของสถาบันการศึกษาภาครัฐ งบประมาณ จำนวนคน รายได้จากค่าธรรมเนียมการศึกษา เงินเดือนบุคลากร เป็นต้น ซึ่งข้อมูลเหล่านี้เป็นข้อมูลที่มีขีดจำกัดล่าง อาทิ เงินเดือนบุคลากรจะมีขีดจำกัดล่างเป็นรายได้ขั้นต่ำต่อวัน ค่าใช้จ่าย งบประมาณ หรือจำนวนคน จะมีขีดจำกัดล่างอยู่ที่ 0 ดังเช่นงานวิจัย 2 เรื่องที่ผู้วิจัยได้กล่าวถึงข้างต้น และเมื่อข้อมูลมีลักษณะเป็นเช่นนี้และผู้วิจัยยังคงใช้การวิเคราะห์การถดถอยด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด ย่อมทำให้เส้นถดถอยที่สร้างได้มีลักษณะที่ค่าประมาณความชันต่ำเกินไป (Underestimate) อีกทั้งยังเป็นค่าประมาณที่เอนเอียงเมื่อเข้าใกล้อนันต์อีกด้วย

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยเชิงทฤษฎีที่กล่าวถึงการประยุกต์ใช้ตัวแบบโทบิตกับกรณีที่เกิดปัญหาค่านอกเกณฑ์ในการถดถอย (Regression outliers) ดังแสดงในงานวิจัยของ Mekbunditkul (2010) ซึ่งผลการวิจัยพบว่าตัวแบบถดถอยโทบิตสามารถลดอิทธิพลของค่าออกเกณฑ์ในตัวแปรตาม (*y-direction outliers*) บางรูปแบบได้

2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเศรษฐศาสตร์ด้วยตัวแบบถดถอยโทบิต-พีชไวลส์

มีผู้วิจัยได้นำตัวแบบถดถอยโทบิต-พีชไวลส์ ใช้ในการวิเคราะห์การถดถอยที่มีปัญหาค่านอกเกณฑ์ และพบว่าตัวแบบถดถอยโทบิต-พีชไวลส์ให้ผลลัพธ์แตกต่างไปจากตัวแบบการถดถอยกำลังสองน้อยสุด ตัวอย่างเช่น งานวิจัยของ Thipbharos (2014) ที่ได้รับปรุงตัวแบบถดถอยโทบิต-พีชไวลส์ โดยใช้หลักการของการแบ่งกลุ่มข้อมูลด้วยการวิเคราะห์จำแนกกลุ่ม (Cluster analysis) และนำตัวแบบถดถอยที่ได้ไปประยุกต์ใช้กับการวิเคราะห์หาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อหนี้สินสำหรับการศึกษาของบุตรหลานในครัวเรือน โดยปัจจัยที่นำมาศึกษา ได้แก่ ค่าใช้จ่ายครัวเรือน ค่าใช้จ่ายทางการศึกษา ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน รายได้ครัวเรือน อายุของหัวหน้าครัวเรือน มูลค่าทรัพย์สินของครัวเรือน เงินทุนการศึกษาที่บุตรหลานได้รับ เขตการปกครอง ขนาดครัวเรือน หนี้สินครัวเรือน และจำนวนบุตรหลานที่กำลังศึกษาอยู่ สำหรับข้อมูลที่ผู้วิจัยนำมาใช้นั้นเป็นข้อมูลสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน ปีพ.ศ. 2554 ที่สำรวจโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ ซึ่งผู้วิจัยเลือกเฉพาะครัวเรือนที่มีบุตรหลานที่กำลังเรียนอยู่ตั้งแต่ระดับอนุบาลจนกระทั่งปริญญาเอก มีจำนวนทั้งสิ้น 10,261 ครัวเรือน

ผลการวิเคราะห์ด้วยตัวแบบถดถอยโทบิต-พีชไวลส์พบว่า ได้ตัวแบบถดถอยสำหรับทำนายหนี้สินครัวเรือนสำหรับการศึกษาทั้งสิ้น 3 ตัวแบบ ซึ่งเป็นตัวแบบสำหรับครัวเรือนที่มีฐานะยากจนปานกลาง และดี จึงทำให้ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อหนี้สินครัวเรือนสำหรับการศึกษานั้นแตกต่างกัน สำหรับครัวเรือนที่มีฐานะยากจน พบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญ เมื่อวิเคราะห์ด้วยตัวแบบถดถอยโทบิต-พีชไวลส์ ได้แก่ ค่าใช้จ่ายทางการศึกษา ขนาดครัวเรือน และหนี้สินครัวเรือน ในขณะที่ครัวเรือนที่มีฐานะปานกลาง มีปัจจัยที่มีนัยสำคัญ ได้แก่ รายได้ครัวเรือน หนี้สินครัวเรือน และจำนวนบุตรหลานที่กำลังศึกษาอยู่ ส่วนครัวเรือนที่มีฐานะดีนั้น พบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อหนี้สินสำหรับการศึกษาอย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ อายุของหัวหน้าครัวเรือน ขนาดครัวเรือน และหนี้สินครัวเรือน และนอกจากนั้นผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่าหากผู้วิจัยใช้ตัวแบบการถดถอยกำลังสองน้อยสุดจะทำให้ได้ปัจจัยที่มีนัยสำคัญแตกต่างไปจากที่กล่าวไว้ ซึ่งผลการวิเคราะห์ทำให้ทราบว่าเมื่อสถานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือนแตกต่างกันย่อมทำให้ปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนหนี้สินการศึกษาของครัวเรือนแตกต่างกัน

จากนั้น Thipbharos (2015) ได้พัฒนาตัวแบบถดถอยที่ชื่อว่าตัวแบบถดถอยปรับปรุง (Adjusted regression) ซึ่งเป็นตัวแบบที่พัฒนาจากตัวแบบถดถอยโทบิต-พีชไวลส์ เพื่อใช้ในการจัดการกับปัญหาค่านอกเกณฑ์ที่เกิดขึ้นในการวิเคราะห์การถดถอย ผู้วิจัยกำหนดให้ค่านอกเกณฑ์มีค่าอยู่ที่ขีดจำกัดบน และ/หรือล่างของช่วงความเชื่อมั่นของค่าทำนายแต่ละค่า (Confidence band of the individual prediction) ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้ตัวแบบถดถอยที่พัฒนาขึ้นในการหาอิทธิพลของปัจจัยต่างๆ ที่มีต่อรายจ่ายด้านการประกันภัยของเกษตรกรไทย โดยงานวิจัยของ Thipbharos (2015) นี้ได้มีการเปรียบเทียบความเหมาะสมของตัวแบบด้วยค่าความคลาดเคลื่อนกำลังสองเฉลี่ย (Average sum square residual (ASSR)) ที่พัฒนาขึ้นโดย Mekbunditkul (2010) และพบว่าตัวแบบถดถอยปรับปรุงให้ค่า ASSR ที่ต่ำกว่าผลที่ได้จากตัวแบบถดถอยพีชไวลส์ ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ได้จากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน ปีพ.ศ. 2556 ที่สำรวจโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ จำนวนครัวเรือนเกษตรกรทั้งสิ้น 5,324 ครัวเรือน³

ปัจจัยที่ใช้ในการศึกษาอิทธิพลที่มีต่อค่าใช้จ่ายด้านการประกันภัยของเกษตรกรไทย ได้แก่ พื้นที่เพาะปลูก ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน อายุของหัวหน้าครัวเรือน ขนาดครัวเรือน และรายได้ครัวเรือน ผลการวิจัยนี้พบว่า ผลการวิเคราะห์ด้วยตัวแบบถดถอยปรับปรุง ทำให้ได้ตัวแบบถดถอยสำหรับการทำนายค่าใช้จ่ายด้านการประกันภัยของเกษตรกร 2 ตัวแบบ สำหรับครัวเรือนยากจน (Poor household) และครัวเรือนไม่ยากจน (Non-poor household) ซึ่งชัดเจนว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อตัวแปรตามนั้นแตกต่างกัน โดยที่ครัวเรือนยากจน ปัจจัยที่มีอิทธิพล ได้แก่ ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน และรายได้ครัวเรือน โดยปัจจัยที่มีขนาดอิทธิพลมากกว่าคือ ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน ในขณะที่ครัวเรือนที่ไม่ยากจน มีปัจจัยที่มีนัยสำคัญ คือ อายุ และรายได้ของหัวหน้าครัวเรือน และพบว่าปัจจัยที่มีขนาดอิทธิพลมากกว่าคือ อายุของหัวหน้าครัวเรือน นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่า ตัวแบบถดถอยปรับปรุงนี้มีค่า ASSR ที่ต่ำกว่าตัวแบบถดถอยพีชโวลส์

แนวทางการนำตัวแบบถดถอยโทบิต-พีชโวลส์ไปประยุกต์ใช้

การวิเคราะห์การถดถอยโทบิตถูกนำมาใช้ในการวิเคราะห์อิทธิพลเชิงเส้นระหว่างตัวแปรอย่างแพร่หลาย ในกรณีที่ตัวแปรตามมีขีดจำกัดบน และ/หรือขีดจำกัดล่าง ซึ่งตัวแบบถดถอยโทบิตนี้ถูกนำมาใช้ในหลายสาขาวิชา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ข้อมูลเกี่ยวข้องกับด้านเศรษฐศาสตร์ เช่น รายได้ ค่าใช้จ่าย งบประมาณ เป็นต้น

สำหรับตัวแบบถดถอยโทบิต-พีชโวลส์ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อจัดการกับปัญหาข้อมูลที่มีค่านอกเกณฑ์ และใช้วิธีการลดอิทธิพลของค่านอกเกณฑ์โดยการถ่วงน้ำหนักให้เท่ากับค่าที่อยู่บริเวณขีดจำกัดบนหรือขีดจำกัดล่าง จะทำให้ตัวแบบถดถอยที่มีความเหมาะสมมากกว่าตัวแบบถดถอยกำลังสองน้อยที่สุด ซึ่งการจัดการกับค่านอกเกณฑ์ในลักษณะนี้ถือเป็นวิธีแกร่ง (Robust method) วิธีหนึ่งซึ่งมีความยุ่งยากซับซ้อนน้อยกว่าการถดถอยแบบแกร่ง (Robust regression) วิธีอื่น

ในกรณีที่ข้อมูลมีขีดจำกัดบน และ/หรือขีดจำกัดล่าง ได้มีการพิสูจน์ทางทฤษฎีให้เห็นอย่างชัดเจนจากงานวิจัยของ Greene (1981) ที่แสดงว่าการวิเคราะห์การถดถอยกำลังสองน้อยที่สุด ทำให้ได้สมการถดถอยที่สร้างได้มีคุณสมบัติเอนเอียงในลักษณะค่าประมาณของความชันต่ำเกินไป (Underestimate) อีกทั้งยังเป็นค่าประมาณที่เอนเอียงเมื่อเข้าใกล้อนันต์ ดังนั้นผู้วิจัยควรพึงระวังการวิเคราะห์ข้อมูลที่มีลักษณะดังกล่าว นอกจากนั้นการแปลผลค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในตัวแบบถดถอยโทบิต และตัวแบบถดถอยโทบิต-พีชโวลส์ ยังสามารถแปลความหมายได้สองประเด็น ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงของตัวแปรตามเมื่อตัวแปรอิสระเปลี่ยนแปลงไปหนึ่งหน่วย และการเปลี่ยนแปลงที่ความน่าจะเป็นของตัวแปรตาม ซึ่งการแปลผลดังกล่าวนี้จะมีประโยชน์ต่อผู้วิจัยมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามก็ตามตัวแบบถดถอยโทบิต และตัวแบบถดถอยโทบิต-พีชโวลส์ มีข้อสมมติเช่นเดียวกับตัวแบบถดถอยด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด ดังนั้นผู้วิจัยจะต้องตรวจสอบหรือทดสอบข้อสมมติด้วยเช่นเดียวกัน

จากผลการวิจัยของ Mekbunditkul (2010) และ Thipbharos (2014, 2015) นั้นทำให้ทราบว่า ตัวแบบถดถอยโทบิต-พีชโวลส์ และตัวแบบถดถอยปรับปรุง สามารถลดอิทธิพลของค่านอกเกณฑ์ในตัวแปรตาม (*y-direction outliers*) ได้ดี และลดอิทธิพลของค่านอกเกณฑ์ใน

³ครัวเรือนที่ประกอบอาชีพการเกษตรเป็นอาชีพหลัก

ตัวแปรอิสระ (*x-direction outliers*) และทั้งในตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ได้ในบางกรณี อีกประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจที่เป็นผลที่ได้จากการสร้างตัวแบบโดยแนวคิดของตัวแบบถดถอยพีชโวลส์ คือ ตัวแบบที่ได้จะเหมาะสมกับกรณีที่ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ไม่ได้มีความกลมกลืนกันทั้งเซตของข้อมูล ซึ่งอาจเกิดจากการที่ประชากรมีการแจกแจงที่แตกต่างกันหรือมีความเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างของข้อมูล ดังนั้นการวิเคราะห์การถดถอยสำหรับข้อมูล 1 ชุด ด้วยเส้นถดถอยเพียง 1 เส้น (Single regression line) นั้นอาจไม่เหมาะสมกับข้อมูลในปัจจุบันอีกต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- Bray, M. (1999). The shadow education system: Private tutoring and its implications for planners. *Fundamentals in Educational Planning*.
Paris: UNESCO International Institute for Educational Planning (IIEP).
- Bray, M. & Kwok, P. (2003). Demand for private supplementary tutoring: Conceptual considerations and socio-economic patterns in Hong Kong. *Economics of Education Review*, 22, 611-620.
- Greene, W.H. (1981). On the Asymptotic Bias of the Ordinary Least Squares Estimator of the Tobit Model. *The Econometric Society*, 42(March), 505-513.
- McDonald, J.F. & Moffitt, R.A. (1980). The Uses of Tobit Analysis. *The Review of Economics and Statistics*, 62(May), 318-321.
- Mekbunditkul, T. (2010). *An Alternative Estimation for Regression Coefficients with Outliers* (Dissertation). Bangkok: National Institute of Development Administration.
- Psacharopoulos, G. & Papakonstantinou, G. (2005). The real university cost in a “free” higher education country. *Economics of Education Review*, 24(1), 103-108.
- Quandt, R.E. (1958). The estimation of the Parameters of a Linear Regression System Obeying Two Separate Regimes. *Journal of the American Statistical Association*, 53, 873-880.
- Rousseeuw, P.J. & Leroy, A. M. (1987). *Robust Regression and Outlier detection*. New York : John Wiley & Sons.
- Stair, A., Rephann, T. & Heberling, M. (2006). Demand for public education: Evidence from a rural school district. *Economics of Education Review*, 25, 521-531.
- Tansel, A. & Bircan, F. (2006). Demand for education in Turkey: A tobit analysis of private tutoring expenditures. *Economics of Education Review*, 25, 303-313.
- Thipbharos, T. (2014). What can Tobit-piecewise regression tell us about the determinants of household educational debt?. *Journal of International Education Studies*, 7(4), 1-13.
- Thipbharos, T. (2015). The Derivation of Maximum Likelihood Estimation for Linear Relation with Outliers. *International Journal of Applied Mathematics and Statistics*, 53(3).
- Tobin, J. (1958). Estimation of Relationships for Limited Dependent Variables. *Econometrica*, 26, 24-36.

ชุดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะ การบริการอาหารและเครื่องดื่ม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

Learning Package on Food and Beverage Service
Competency Development for Upper High School
Students

ณัฐประภา เศรษฐกลิวิทย์*

Nataprapa Setthakasivit*

วิกอร์ ตันทวุฒิโธ**

Vikorn Tontawotho**

ชีพลุมน รุ่งสยาร***

Shiepsumon Rungsayatorn***

* นิลิตระดับปริญญาเอก (ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต) สาขาวิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

* Ph.D. Candidate (Vocational Education), Faculty of Education, Kasetsart University

* Email: n_set@hotmail.com

** รองคณบดีคณะศึกษาศาสตร์ ภาควิชาอาชีวศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

** Vice-Dean, Vocational Education Department, Faculty of Education, Kasetsart University

** Email: feduvkt@ku.ac.th

*** อาจารย์ประจำภาควิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

*** Lecturer, Vocational Education Department, Faculty of Education, Kasetsart University

*** Email: fedusmr@ku.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสมรรถนะการบริการอาหารและเครื่องดื่มสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเพื่อหารายได้ระหว่างเรียน 2) พัฒนาชุดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะการบริการอาหารและเครื่องดื่มและ 3) ตรวจสอบชุดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะการบริการอาหารและเครื่องดื่ม การวิจัยแบ่งเป็น 3 ระยะคือ ระยะที่ 1 สำรวจสมรรถนะการบริการอาหารและเครื่องดื่มสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย กลุ่มประชากรที่ศึกษา ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีประสบการณ์เป็นพนักงานเสิร์ฟเพื่อหารายได้ระหว่างเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2 จำนวน 300 คน นักวิชาการด้านอาหาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 จำนวน 65 คน และผู้ประกอบการด้านอาหาร เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร จำนวน 70 คน กลุ่มตัวอย่างเลือกแบบเจาะจง เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 30 คน นักวิชาการด้านอาหาร จำนวน 30 คน และผู้ประกอบการด้านอาหาร จำนวน 40 คน โดยใช้แบบสอบถาม นำผลวิจัยที่ได้เสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 8 คน ในการอภิปรายกลุ่มสนทนาแบบเจาะจง เพื่อให้ได้สมรรถนะที่จำเป็นและเหมาะสมกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเพื่อหารายได้ระหว่างเรียน ระยะที่ 2 พัฒนาชุดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะ การบริการอาหารและเครื่องดื่ม และระยะที่ 3 ตรวจสอบชุดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะการบริการอาหารและเครื่องดื่ม กับนักเรียนอาสาศูนย์มัธยมศึกษาตอนปลายที่ไม่มีประสบการณ์เป็นพนักงานเสิร์ฟ จำนวน 30 คน จาก 4 โรงเรียน ในเขตกรุงเทพมหานคร

ผลการวิจัย พบว่า สมรรถนะการบริการอาหารและเครื่องดื่มที่จำเป็นสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในการทำงานเป็นพนักงานเสิร์ฟเพื่อหารายได้ระหว่างเรียนมี 7 สมรรถนะ ได้แก่ 1) กิริยามารยาท 2) ทักษะในการปฏิบัติต่อลูกค้า 3) คุณสมบัติในการประกอบอาชีพ 4) ภาษาและการสื่อสาร 5) ทักษะในการบริการอาหารและเครื่องดื่ม 6) อนามัยส่วนบุคคล และ 7) ความรู้ในการบริการอาหารและเครื่องดื่ม สำหรับชุดการเรียนรู้โดยยึดฐานสมรรถนะ ประกอบด้วย 2 ส่วนคือ 1) การพัฒนาด้านความรู้ และ 2) การพัฒนาด้านทักษะ การพัฒนาด้านความรู้นั้นประกอบด้วยหนังสือเล่มเล็ก 4 เล่ม และแบบประเมินตนเอง 1 เล่ม สำหรับการพัฒนาด้านทักษะประกอบด้วย ชุดกิจกรรมและคู่มือการจัดกิจกรรม เป็นลักษณะอบรมเชิงปฏิบัติการ ได้ออกแบบสำหรับใช้ในการปฏิบัติจริง ผลการตรวจสอบชุดการเรียนรู้พบว่านักเรียนอาสาศูนย์มีความคิดเห็นต่อชุดการเรียนรู้อยู่ในระดับดีมากทุกๆ ด้าน สำหรับผลการปฏิบัติด้านทักษะของนักเรียนอาสาศูนย์พบว่าสมรรถนะการบริการอาหารและเครื่องดื่มอยู่ในระดับดีมาก

คำสำคัญ : ชุดการเรียนรู้ สมรรถนะการบริการอาหารและเครื่องดื่ม
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

Abstract

The purposes of this research were to 1) identify food and beverage service competency for upper high school students in order to earn some income during their studies, 2) develop a competency based learning package on food and beverage service for them and 3) verify the learning package. This study was conducted in three phases. For the first phase, a survey study was conducted to identify food and beverage service competency for upper high school students. Three groups of population in this studying were 300 upper high school students experiencing food and beverage service job during their studies, the Secondary Educational Service Area Office 2, 65 food experts, the Secondary Educational Service Area Office 2 and 70 food entrepreneurs, Bungkhum, Bangkok. Sample groups of 30 upper high school students, 30 food experts and 40 food entrepreneurs were selected by purposive sampling technique. Three questionnaire forms were used to collect data from the selected samples. Collected data was presented to a focus group of 8 food service experts for identification of essential competencies and its practical use for upper high school students for income earning during their studies. The second phase was the development of a competency based learning package on food and beverage service. For the third phase, verifying the learning package on food and beverage service competency was conducted by administering the learning package to 30 volunteer high school students from 4 schools in Bangkok area.

At the end of the first phase, seven essential competency areas for food and beverage service required for upper high school students for income earning during their studies were identified as follows: 1) manner, 2) customer service mind, 3) occupational characteristic of food and beverage service, 4) language and communication, 5) service skill on food and beverage, 6) personal health, and 7) knowledge of food and beverage service. The development of a competency based learning package included knowledge development part and skill development part. The knowledge development part consisted of 4 volumes of knowledge booklets and a self assessment booklet. For skill development part, a set of practical skills workshop were designed to organize in a real setting. The verification of learning package indicated that the volunteer students were satisfying with all aspects of the knowledge part and theirs learning outcome were detected. For the skill practice part, volunteer students gained very high degree of competence on food and beverage service.

Keywords : Learning Package, Competency, Food and Beverage Service, High School Students

บทนำ

แนวทางแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ.2545 กระทรวงศึกษาธิการ เน้นปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบให้ทุกคนเข้าถึงการศึกษา ส่งเสริม การศึกษาตลอดชีวิต พัฒนาการศึกษและการเรียนรู้ ผลิตและพัฒนากำลังคนที่มีคุณภาพ มีสมรรถนะ สร้างความเข้มแข็งให้สถานศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ไปพร้อมๆกัน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552) นอกจากนั้นกระทรวงศึกษาธิการยังได้นำแผนปฏิบัติการสี่ปี (พ.ศ. 2555-2558) และ ยุทธศาสตร์การพัฒนาของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2555-2558 มาใช้เป็นกรอบดำเนินการ เช่น ยุทธศาสตร์ที่ 5 การพัฒนาศักยภาพผู้เรียน จัดให้มีนโยบายด้านการพัฒนาหลักสูตร เพื่อเปิดโอกาส ให้ผู้เรียนสามารถเรียนในสาขาวิชาที่รัก และถนัดเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการพัฒนาตนเอง ยุทธศาสตร์ที่ 7 และ 8 การเพิ่มโอกาสทางการศึกษาและส่งเสริมการมีงานทำ มุ่งลดช่องว่าง ในการเข้าถึงการศึกษาและองค์ความรู้ ให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการเรียนรู้ทางเลือกตาม อหยาศัย สนับสนุนให้ผู้เรียนมีโอกาสทำงานและสร้างรายได้ระหว่างเรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2556, น.17) จากการสำรวจพบว่า 4 อาชีพที่นักเรียนนักศึกษานิยมทำ เพื่อสร้างรายได้ในระหว่าง ศึกษาเล่าเรียน ได้แก่ 1) พนักงานเสิร์ฟตามร้านอาหารภายในห้างสรรพสินค้าและร้านอาหารทั่วไป 2) ธุรกิจขายตรง 3) การเปิดแผงจำหน่ายเสื้อผ้า 4) การรับงานจากอาจารย์ ตามโรงเรียนหรือ มหาวิทยาลัย อาจารย์อาจมีงานพิมพ์เอกสารหรืองานวิจัย (วิเชียร จิตพิเศษ, 2556, น. 1-2)

การนำแนวคิดเรื่องสมรรถนะมาใช้ในการพัฒนาทรัพยากรบุคคล ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง การคัดเลือกคน การพัฒนาและการบริหารผลงาน ความต้องการเลือกแรงงานเพื่อทำหน้าที่ในงาน อาชีพต่างๆ โดยเฉพาะแรงงานที่มีความรู้ ความสามารถ ความถนัดเฉพาะทาง ยิ่งเป็นที่ต้องการ มากขึ้น นอกจากนี้กองส่งเสริมการมีงานทำ กรมการจัดหางานจัดกิจกรรมพิเศษสำหรับนักเรียน นักศึกษาที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปี ขึ้นไป เพื่อหารายได้ระหว่างเรียน เพื่อฝึกให้มีประสบการณ์การทำงาน ฝึกความอดทน ปลูกฝังความรับผิดชอบ การตรงต่อเวลา การสร้างวินัยในตนเอง เป็นแนวทางเข้าสู่ ตลาดแรงงาน เมื่อจบการศึกษาในปีการศึกษา 2556 บางตำแหน่งงานสามารถทำงานในระหว่าง ศึกษาเล่าเรียนได้มีตำแหน่งว่างสำหรับนักเรียนนักศึกษา จำนวน 34,128 อัตรา โดยตำแหน่งงาน ที่นายจ้างต้องการมากที่สุด คือ พนักงานเสิร์ฟในร้านอาหาร/ร้านอาหารจานด่วน พนักงานแนะนำ สินค้า (Product Consultant; PC) เจ้าหน้าที่ธุรการ แคชเชียร์ และพนักงานรับโทรศัพท์ (ประวิทย์ เคียงผล, 2557, น. 1) ข้อมูลนักเรียนที่จบระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ของโรงเรียนในเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2 ปีการศึกษา 2555 มีจำนวน 17,448 คน อยู่ในโลกของงานและอื่นๆ จำนวน 900 คน คิดเป็นร้อยละ 5.15 (กลุ่มงานนโยบายและแผน, 2556) แสดงให้เห็นว่ามีนักเรียน บางส่วน ไปทำงาน จึงจำเป็นอย่างยิ่ง ที่สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรได้เตรียมความ พร้อมของนักเรียนเข้าสู่โลกของงานตามความสนใจและถนัด

จากความสำคัญดังกล่าว การพัฒนาชุดการเรียนรู้จึงมีความจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่ง ผลจากการศึกษา จะเป็นประโยชน์ต่อนักเรียนในการเตรียมตัวเข้าสู่โลกของงาน เพื่อเป็นแนวทางการ หารายได้ระหว่างเรียนและเป็นประโยชน์กับสถานศึกษาในการกำหนดนโยบายและจัดประสบการณ์ สำหรับผู้เรียนให้มีสมรรถนะพื้นฐานในระดับแรกเข้าสู่งานหรือระดับเบื้องต้นของการเป็นพนักงาน เสิร์ฟได้ตามความถนัด และความสนใจ นับว่าเป็นแนวทางการพัฒนางานและพัฒนาคนเข้าสู่อาชีพ เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาสมรรถนะการบริการอาหารและเครื่องดื่มสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อหารายได้ระหว่างเรียน
2. พัฒนาชุดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะการบริการอาหารและเครื่องดื่ม
3. ตรวจสอบชุดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะการบริการอาหารและเครื่องดื่ม

นิยามศัพท์

1. ชุดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะการบริการและเครื่องดื่ม หมายถึง ชุดหนังสือเล่มเล็กและแบบประเมินตนเอง สำหรับพัฒนาความรู้ และชุดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการในสถานประกอบการสำหรับพัฒนาทักษะและคู่มือการจัดกิจกรรม
2. สมรรถนะการบริการอาหารและเครื่องดื่ม หมายถึง ความสามารถในการเป็นพนักงานเสิร์ฟในระดับแรกเข้าทำงานหรือระดับเบื้องต้นสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเพื่อหารายได้ระหว่างเรียน
3. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย หมายถึง ลำดับการศึกษาช่วงชั้นที่ 4 มัธยมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนรัฐบาล ในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2 กรุงเทพมหานคร

แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะ

เมื่อต้นปี ค.ศ. 1970 นักวิชาการศึกษาชื่อ David McClelland ได้ทำการศึกษาวจัยว่าทำไมบุคคลที่มีตำแหน่งงานเดียวกันจึงมีผลงานที่แตกต่างกัน ผลการศึกษารูปได้ว่า บุคคลที่มีผลการปฏิบัติงานดีจะมีสิ่งที่เรียกว่า “สมรรถนะ” บุคลิกลักษณะของคน เปรียบเสมือนภูเขาน้ำแข็ง โดยส่วนที่ลอยเหนือน้ำที่สามารถสังเกตและพัฒนาได้ง่ายคือความรู้และทักษะต่างๆ ส่วนที่จมอยู่ในน้ำคือคุณลักษณะอื่นๆ ที่อยู่ในตัวบุคคลที่ไม่สามารถสังเกตได้ชัด พัฒนาและวัดยาก(จิรประภา อัครบวร, 2549, น. 58)

สมรรถนะ (Competency) หมายถึง บุคลิกลักษณะพื้นฐานที่ซ่อนอยู่ภายในของบุคคล ซึ่งสามารถผลักดันให้บุคคลนั้นสร้างผลการปฏิบัติงานที่ดี หรือตามเกณฑ์ที่กำหนดในงานที่ตนรับผิดชอบและสามารถวัดผลเปรียบเทียบกับมาตรฐานที่เป็นที่ยอมรับและเป็นสิ่งที่สามารถเสริมสร้างขึ้นได้โดยผ่านการฝึกอบรมและการพัฒนา (McClelland, 1973, pp. 57-83) ศูนย์บริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคล กรมโรงงานอุตสาหกรรม (ม.ป.ป, น. 66-170) อธิบายว่ารูปแบบในการพัฒนาคนให้มีสมรรถนะแบ่งออกเป็น 2 แนวทางหลัก ได้แก่การพัฒนาสมรรถนะโดยการศึกษาและฝึกอบรม (Training) และการพัฒนาสมรรถนะโดยไม่ใช้การฝึกอบรม (Non-Training) การพัฒนาสมรรถนะเป็นสิ่งที่จำเป็นของทุกคนในการศึกษาระดับต่างๆ ตลอดจนบุคคลในองค์กรและสถานประกอบการ ต่างก็ต้องการผู้ที่มีสมรรถนะในการทำงาน หลักสูตรการจัดการเรียนการสอน ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงควรพัฒนาเป็นหลักสูตรฐานสมรรถนะ ที่มีรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะในรูปแบบการศึกษาและการฝึกอบรม และการพัฒนาสมรรถนะในรูปแบบอื่นๆ

2. แนวคิดเกี่ยวกับการบริการอาหารและเครื่องดื่ม

การบริการอาหารและเครื่องดื่ม เป็นงานที่ต้องใช้ความรู้ ความสามารถและทักษะของพนักงาน ทักษะต่างๆ ในการบริการเป็นสิ่งสำคัญที่พนักงานต้องเรียนรู้ และนำมาใช้ในการปฏิบัติงานอย่างถูกต้องทุกขั้นตอน เป้าหมายของการบริการเพื่อตอบสนองความต้องการของบุคคลในการบริโภคอาหารและเครื่องดื่ม ไม่ว่าจะเป็นการจัดสภาพแวดล้อม รสชาติอาหาร และคุณภาพของการบริการ จนทำให้เป็นที่ประทับใจของผู้บริโภค และมีผลกำไร จึงจะถือว่าประสบผลสำเร็จ Tucker, Smith and McCool (1994, pp. 8-10) ได้แบ่งการจัดบริการอาหารและเครื่องดื่มไว้ 2 ประเภท ได้แก่ การจัดบริการอาหารและเครื่องดื่มแบบไม่เป็นการค้า และการจัดการบริการอาหารและเครื่องดื่มเป็นการค้าและมุ่งผลกำไร สุรัชย์ จิวเจริญสกุล (2550, น. 151) ระบุว่า ผู้ประสบผลสำเร็จในการทำธุรกิจร้านอาหารนั้น พนักงานที่ให้บริการลูกค้า มีความสำคัญ คุณลักษณะที่จำเป็นของพนักงานเสิร์ฟ ได้แก่ ความขยัน ความอดทน บุคลิกดี หน้าตาดี รักการบริการ มีมารยาทดี ยิ้มแย้มแจ่มใส มีน้ำใจ มีมนุษยสัมพันธ์ มีอัธยาศัยดี มีความซื่อสัตย์ พุดจาไพเราะ ตั้งใจทำงาน รับผิดชอบ มีวินัย สุ้งาน มีความรู้เรื่องการบริการอาหารและเครื่องดื่ม แต่งกายสะอาดเรียบร้อย อนามัยดี มีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพ สอดคล้องกับ มานิจ คุ่มแคว้น (2552) ชลธิชา บุญนาค (2553) และฉลองศรี พิมลสมพงศ์ (2554) การบริการหรือวิธีเสิร์ฟมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ารสชาติหรือคุณภาพของอาหารและทั้งสองอย่างก็จะต้องดีควบคู่กันไป ห้องอาหารนั้น จึงจะเป็นที่พอใจของลูกค้า พนักงานที่มีความสุภาพเป็นกันเอง และหน้าตาดี ยิ้มแย้มแจ่มใส ถือได้ว่าเป็นเสน่ห์ที่มีค่าของห้องอาหาร พนักงานเสิร์ฟ นอกจากจะบริการอาหารและเครื่องดื่มแล้ว ยังมีหน้าที่ตกแต่งหรือจัดห้องอาหารให้ดูดี และสะดวกสบาย จัดวางโต๊ะเก้าอี้และอุปกรณ์เครื่องใช้บนโต๊ะรับจองโต๊ะ จากลูกค้าที่โทรศัพท์เข้ามาสั่งจอง ต้อนรับลูกค้ารับสั่งเกี่ยวกับอาหารและเครื่องดื่มจากลูกค้า นำอาหารและเครื่องดื่มไปเสิร์ฟ เก็บโต๊ะเมื่อลูกค้ารับประทานอาหารเสร็จแล้วกล่าวขอบคุณเมื่อลูกค้าจะกลับหรือส่งลูกค้าและทำความสะอาดห้องอาหาร

3. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุดการเรียนรู้

ชัยยงค์ พรหมวงศ์และวาสนา ทวีกุลทรัพย์ (2554, น. 75-76) ได้ให้แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐานในการพัฒนาชุดการเรียนรู้ ไว้ดังนี้ แนวคิดที่หนึ่ง เป็นแนวคิดตามหลักจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีความแตกต่างระหว่างบุคคล แนวคิดที่สอง เป็นแนวคิดที่พยายามจะเปลี่ยนการสอนจากแบบเดิมที่ยึดครูเป็นสำคัญ เปลี่ยนเป็นยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ แนวคิดที่สาม เป็นแนวคิดที่มุ่งจัดระบบการผลิตและการใช้สื่อทัศนูปกรณ์ แนวคิดที่สี่ เป็นแนวคิดที่พยายามสร้างปฏิสัมพันธ์ให้เกิดขึ้นระหว่างครูผู้สอนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับผู้เรียน และผู้เรียนกับสภาพแวดล้อม เพื่อให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมร่วมกันแนวคิดที่ห้า เป็นแนวคิดที่ยึดหลักจิตวิทยาการเรียนรู้ มาจัดสภาพการเรียนรู้เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ การพัฒนาชุดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะการบริการอาหารและเครื่องดื่มพัฒนาแบบผสมผสานภายใต้แนวคิดที่หนึ่ง แนวคิดที่สอง แนวคิดที่สี่และแนวคิดที่ห้า

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการเป็น 3 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสมรรถนะการบริการอาหารและเครื่องดื่มสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเพื่อหารายได้ระหว่างเรียน มีการเก็บรวบรวมข้อมูลเมื่อเดือนพฤศจิกายน 2553 – กุมภาพันธ์ 2554

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนาชุดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะการบริการอาหารและเครื่องดื่ม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ระหว่างเดือนเมษายน 2554 - ธันวาคม 2554

ขั้นตอนที่ 3 ตรวจสอบชุดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะการบริการอาหารและเครื่องดื่ม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนพฤษภาคม 2555 - กรกฎาคม 2555

ขั้นตอนที่ 1 ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีประสบการณ์เป็นพนักงานเสิร์ฟเพื่อหารายได้ระหว่างเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 จำนวน 300 คน นักวิชาการด้านอาหาร ได้แก่ ครูผู้สอนอาหารชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 จำนวน 65 คน และผู้ประกอบการด้านอาหาร เขตบึงกลุ่ม กรุงเทพมหานคร จำนวน 70 คน

ตัวอย่างได้จากการเลือกแบบเจาะจง โดยกำหนดเกณฑ์พิจารณาคุณสมบัติ ประกอบด้วย นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2 ที่มีประสบการณ์หารายได้ระหว่างเรียนโดยเป็นพนักงานเสิร์ฟจำนวน 30 คน นักวิชาการด้านอาหาร จำนวน 30 คน และผู้ประกอบการด้านอาหารระดับเจ้าของกิจการหรือผู้จัดการร้านอาหาร จำนวน 40 คน

เครื่องมือการวิจัย ได้แก่แบบสอบถามที่ผ่านการพิจารณา และปรับปรุงแก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน แบบสอบถามมี 3 ชุดๆ ละ 2 ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถามแต่ละชุด ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับสมรรถนะการบริการอาหารและเครื่องดื่มแบบสอบถามชุดที่ 1 เก็บจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีประสบการณ์เป็นพนักงานเสิร์ฟเพื่อหารายได้ระหว่างเรียน ชุดที่ 2 เก็บจากนักวิชาการด้านอาหารและชุดที่ 3 เก็บจากผู้ประกอบการด้านอาหารเก็บข้อมูลด้วยตนเองได้ข้อมูลครบ 100% ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามแต่ละชุดก่อนนำข้อมูลมาวิเคราะห์ หาค่าความถี่และค่าร้อยละ หลังจากนั้น ผู้วิจัยนำผลการวิจัยเสนอผู้เชี่ยวชาญที่มีความชำนาญด้านการบริการอาหารและเครื่องดื่มจำนวน 8 คน ได้แก่ครูผู้สอนในโรงเรียน และจากบริษัทเอกชน โดยจัดอภิปรายกลุ่มสนทนาแบบเจาะจง (Focus Group Discussion)

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนาชุดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะการบริการอาหารและเครื่องดื่ม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยนำผลจากระยะที่ 1 มาวิเคราะห์ จำแนกสมรรถนะด้านความรู้และด้านทักษะออกจากกัน นำมาพัฒนาเป็นชุดการเรียนรู้โดยยึดฐานสมรรถนะ ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ 1) การพัฒนาความรู้ และ 2) การพัฒนาทักษะ (2.1) การพัฒนาความรู้ ได้แก่จัดกลุ่มเนื้อหา เรื่อง หน่วยการเรียนรู้ ความคิดรวบยอด ตัวชี้วัด กิจกรรม ได้หนังสือเล่มเล็ก 4 เล่มและแบบประเมินตนเอง (2.2) การพัฒนาทักษะ ได้แก่ พัฒนาชุดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการและคู่มือการจัดกิจกรรม

ขั้นตอนที่ 3 ทดลองชุดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะการบริการอาหารและเครื่องดื่ม สำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ดำเนินการโดย 3.1) รับสมัครนักเรียนอาสาสมัคร ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งยังไม่มีประสบการณ์การทำงานเป็นพนักงานเสิร์ฟ เพื่อตรวจสอบชุดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น 3.2) นำชุดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น ทดลอง

ใช้กับนักเรียนอาสาสมัคร จำนวน 30 คน โดยศึกษาชุดการเรียนรู้ 1 สัปดาห์ หลังจากนั้นทำแบบประเมินตนเอง และแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อชุดการเรียนรู้ 3.3) ฝึกปฏิบัติการเป็นพนักงานเสิร์ฟ ที่ร้านอาหารตามชุดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการ ฝึกปฏิบัติเป็นพนักงานเสิร์ฟที่พัฒนาขึ้น 3.4) นักเรียนอาสาสมัครประเมินตนเอง ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 1 คน และผู้จัดการร้านอาหาร จำนวน 1 คนสังเกตประเมินการฝึกปฏิบัติเป็นพนักงานเสิร์ฟของนักเรียนอาสาสมัครและตรวจสอบเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญ

สรุปผลการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 สมรรถนะการบริการอาหารและเครื่องดื่มที่จำเป็นสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อหารายได้ระหว่างเรียนมี 7 ด้าน ดังรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. กิริยามารยาท มี 8 ประเด็น ได้แก่ 1) การแสดงความสุภาพอ่อนโยน ยิ้มแย้มแจ่มใส มีสัมมาคารวะ 2) ความตั้งใจฟังคำสั่งลูกค้าให้ชัดเจน 3) การกล่าวคำขอโทษเมื่อลูกค้าไม่พอใจ 4) การแสดงความกระตือรือร้นขณะปฏิบัติงาน 5) การงดเสพสารเสพติดทุกชนิดขณะปฏิบัติงาน 6) การงดรับประทานของขบเคี้ยวขณะปฏิบัติงาน 7) การพูดคุยกับลูกค้าเท่าที่จำเป็น และ 8) งดเล่นการพนันขณะปฏิบัติงาน

2. ทักษะในการปฏิบัติต่อลูกค้า มี 10 ประเด็น ได้แก่ 1) การต้อนรับ ทักทายลูกค้าด้วยรอยยิ้มและน้ำเสียง ที่นุ่มนวล 2) การแนะนำเมนู รับสั่งรายการอาหารด้วยความนอบน้อม 3) การดูแลลูกค้าพิเศษด้วยความจริงใจ (คนพิการ เช่น ขาพิการ ตาบอด หูตึง ฯลฯ) 4) การบริการลูกค้าด้วยความกระตือรือร้น 5) การเอาใจใส่ลูกค้าอย่างสม่ำเสมอ 6) ความมีอัธยาศัยไมตรีกับลูกค้า 7) การสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้าให้ได้อยู่เสมอ 8) การดูแลลูกค้าอย่างจริงใจ 9) การช่วยเหลือให้คำแนะนำกับลูกค้า ดูแลรับผิดชอบโต๊ะอาหาร นอบน้อมพร้อมที่จะรับสั่ง รายการอาหาร และ 10) การเป็นคนช่างสังเกตและจดจำลูกค้า

3. คุณสมบัติในการประกอบอาชีพ มี 9 ประเด็น ได้แก่ 1) ความซื่อสัตย์ พฤติกรรมที่ตรงไปตรงมาต่อหน้าที่ 2) บริการลูกค้าด้วยหัวใจนักบริการ 3) ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย 4) มีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพพนักงานเสิร์ฟ 5) ความขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติงาน 6) ความอดทนอดกลั้นต่อสถานการณ์กับบุคคลอื่น 7) ความมีระเบียบวินัยต่อตนเอง 8) การให้ความช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจ และ 9) การทำงานเป็นหมู่คณะ

4. ทักษะในการบริการอาหารและเครื่องดื่ม มี 9 ประเด็น ได้แก่ 1) การมีจิตวิทยาในการบริการอาหารและเครื่องดื่ม 2) การมีทักษะในการรับคำสั่งทบทวนรายการอาหาร 3) การมีทักษะในการเสิร์ฟ ถอนภาชนะใส่อาหารและเครื่องดื่มได้ปลอดภัย 4) การมีทักษะในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าขณะเสิร์ฟอาหารและเครื่องดื่ม 5) การมีทักษะในการป้องกันอุบัติเหตุขณะเสิร์ฟอาหารและเครื่องดื่ม 6) การมีทักษะในการหยิบจับภาชนะ อุปกรณ์ใส่อาหารอย่างถูกวิธี 7) การมีทักษะในการจัดอุปกรณ์เครื่องมือสำหรับรับประทานอาหาร 8) การมีทักษะในการเตรียมภาชนะ อุปกรณ์ ก่อนเปิด-ปิดร้านอาหาร และ 9) การมีทักษะในการทำความสะอาดโต๊ะ เก้าอี้ บริเวณร้านอาหาร

5. อนามัยส่วนบุคคล มี 9 ประเด็น ได้แก่ 1) การตัดเล็บให้สั้นและรักษาเล็บให้สะอาด อยู่เสมอ 2) การรักษานาฬิกาข้อมือที่มีบาดแผล 3) การแต่งกายด้วยเสื้อผ้าที่สะอาดหรือเครื่องแบบที่ถูกต้องเท่านั้น 4) การรักษาความสะอาดของร่างกายอยู่เสมอ 5) การรวบผมหรือเก็บผมให้เรียบร้อย

6) การดูแลตนเองให้สุขภาพดีอยู่เสมอ 7) การมีทักษะในการล้างมืออย่างถูกวิธี 8) การสวมรองเท้าหุ้มส้นที่สวมใส่สบายคล่องตัว และ 9) การงดใส่เครื่องประดับขณะปฏิบัติงาน

6. ความรู้ในการบริการอาหารและเครื่องดื่ม มี 8 ประเด็น ได้แก่ 1) จิตวิทยาในการบริการอาหารและเครื่องดื่ม 2) การรับคำสั่ง การทบทวนรายการอาหาร 3) การแก้ปัญหาเฉพาะหน้าในการบริการอาหารและเครื่องดื่ม 4) การป้องกันอุบัติเหตุขณะปฏิบัติงาน 5) รายการอาหารและเครื่องดื่ม 6) ลักษณะเฉพาะของอาหารและเครื่องดื่ม ที่ต้องเสิร์ฟ 7) วิธีการเสิร์ฟอาหารและเครื่องดื่ม และ 8) การเตรียมความพร้อมก่อนเปิดและปิดร้านอาหาร

7. ภาษาและการสื่อสาร มี 9 ประเด็น ได้แก่ 1) ฟัง พูด อ่าน เขียนภาษาไทย ได้อย่างคล่องแคล่ว 2) ทักทายและกล่าวขอบคุณชาวต่างชาติด้วยภาษาอังกฤษได้ถูกต้อง 3) การทักทายลูกค้าด้วยการไหว้และ พูดให้มีน้ำเสียงที่นุ่มนวล แล้วกล่าวคำว่า สวัสดีครับ/สวัสดีค่ะ 4) การเขียนใบสั่งรายการอาหารได้ถูกต้อง 5) การทบทวนรายการอาหารได้ถูกต้องชัดเจน 6) การแนะนำรายการอาหารได้ถูกต้องชัดเจน 7) การเชื้อเชิญลูกค้าเข้ามานั่งโต๊ะอย่างสุภาพ 8) น้ำเสียงนุ่มนวล ให้ความเคารพกับผู้ฟังและ 9) การสื่อสารให้ชัดเจนระหว่างพนักงานด้วยกัน

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาชุดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาสมรรถนะการบริการอาหารและเครื่องดื่ม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ 1) การพัฒนาด้านความรู้และ 2) การพัฒนาด้านทักษะ

1) ชุดพัฒนาด้านความรู้ ประกอบด้วย หนังสือเล่มเล็ก 4 เล่ม ดังนี้ เล่มที่ 1 ชื่อ ความรู้เบื้องต้นสำหรับพนักงานเสิร์ฟประกอบด้วยสมรรถนะด้านที่ 6 ความรู้ในการบริการอาหารและเครื่องดื่ม ประเด็นที่ 5) รายการอาหารและเครื่องดื่ม และ 6) ลักษณะเฉพาะของอาหารและเครื่องดื่มที่ต้องเสิร์ฟ เล่มที่ 2 ชื่อ ปฏิบัติตนอย่างไรเพื่อเข้าสู่อาชีพพนักงานเสิร์ฟประกอบด้วยสมรรถนะด้านที่ 1 กิริยามารยาท ประเด็นที่ 5) การงดเสพสารเสพติดทุกชนิดขณะปฏิบัติงาน 6) การงดรับประทานของขบเคี้ยวขณะปฏิบัติงาน และ 8) งดเล่นการพนันขณะปฏิบัติงาน สมรรถนะด้านที่ 2 ทักษะในการปฏิบัติต่อลูกค้า ประเด็นที่ 9) การช่วยเหลือให้คำแนะนำกับลูกค้าดูแลรับผิดชอบโต๊ะอาหาร นอบน้อมพร้อมที่จะรับสั่ง รายการอาหาร และ 10) การเป็นคนช่างสังเกตและจดจำลูกค้า สมรรถนะด้านที่ 3 คุณสมบัติในการประกอบอาชีพ ประเด็นที่ 1) ความซื่อสัตย์ พฤติกรรมที่ตรงไปตรงมาต่อหน้าที่ 2) บริการลูกค้าด้วยหัวใจนักบริการ 3) ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย 4) มีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพพนักงานเสิร์ฟ 5) ความขยันหมั่นเพียรในการทำงาน 6) ความอดทนอดกลั้นต่อสถานการณ์กับบุคคลอื่น 7) ความมีระเบียบวินัยต่อตนเอง 8) การให้ความช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจ และ 9) การทำงานเป็นหมู่คณะ สมรรถนะด้านที่ 5 อนามัยส่วนบุคคล ประเด็นที่ 1) การตัดเล็บให้สั้นและรักษาเล็บให้สะอาดอยู่เสมอ 2) การรักษานาอนามัยมือที่มีบาดแผล 3) การแต่งกายด้วยเสื้อผ้าที่สะอาดหรือเครื่องแบบที่ถูกต้องเท่านั้น 4) การรักษาความสะอาดของร่างกายอยู่เสมอ 5) การรวบผมหรือเก็บผมให้เรียบร้อย 6) การดูแลตนเองให้สุขภาพดีอยู่เสมอ 7) การมีทักษะในการล้างมืออย่างถูกวิธี 8) การสวมรองเท้าหุ้มส้นที่สวมใส่สบายคล่องตัว และ 9) การงดใส่เครื่องประดับขณะปฏิบัติงาน สมรรถนะด้านที่ 6 ความรู้ในการบริการอาหารและเครื่องดื่มประเด็นที่ 1) จิตวิทยาในการบริการอาหารและเครื่องดื่ม 2) การรับคำสั่งการทบทวนรายการอาหาร 3) การแก้ปัญหาเฉพาะหน้าในการบริการอาหารและเครื่องดื่ม

4) การป้องกันอุบัติเหตุขณะปฏิบัติงาน เล่มที่ 3 ชื่อเตรียมการอย่างไรก่อนให้บริการลูกค้า ประกอบด้วย
 สมรรถนะด้านที่ 4 ทักษะการบริการอาหารและเครื่องดื่ม ประเด็นที่ 6) การมีทักษะในการหยิบจับภาชนะ
 อุปกรณ์ใส่อาหารอย่างถูกวิธี 7) การมีทักษะในการจัดอุปกรณ์ เครื่องมือสำหรับรับประทานอาหาร
 8) การมีทักษะในการเตรียมภาชนะ อุปกรณ์ ก่อนเปิด-ปิดร้านอาหาร และ 9) การมีทักษะในการ
 ทำความสะอาดโต๊ะ แก้ว บริเวณร้านอาหาร และสมรรถนะด้านที่ 6 ความรู้ในการบริการอาหารและ
 เครื่องดื่ม ประเด็นที่ 8) การเตรียมความพร้อมก่อนเปิดและปิดร้านอาหาร เล่มที่ 4 ชื่อบริการอย่างไรให้
 ประทับใจลูกค้าประกอบด้วย สมรรถนะด้านที่ 1 กิริยามารยาท ประเด็นที่ 1) การแสดงความสุภาพอ่อนโยน
 ยิ้มแย้มแจ่มใส มีลมมาคารวะ 2) ความตั้งใจฟังคำสั่งลูกค้าให้ชัดเจน 3) การกล่าวคำขอโทษเมื่อลูกค้า
 ไม่พอใจ 4) การแสดงความกระตือรือร้นขณะปฏิบัติงาน และ 7) การพูดคุยกับลูกค้าเท่าที่จำเป็น
 สมรรถนะด้านที่ 2 ทักษะในการปฏิบัติต่อลูกค้า ประเด็นที่ 1) การต้อนรับ ทักทายลูกค้าด้วยรอยยิ้มและ
 น้ำเสียงที่นุ่มนวล 2) การแนะนำเมนู รับสั่งรายการอาหารด้วยความนอบน้อม 3) การดูแลลูกค้าพิเศษ
 ด้วยความจริงใจ 4) การบริการลูกค้าด้วยความกระตือรือร้น 5) การเอาใจใส่ลูกค้าอย่างสม่ำเสมอ
 6) ความมีอัธยาศัยไมตรีกับลูกค้า 7) การสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้าให้ดียิ่งขึ้น 8) การดูแลลูกค้า
 อย่างจริงใจ 9) การช่วยเหลือให้คำแนะนำกับลูกค้าดูแลรับผิดชอบโต๊ะอาหาร นอบน้อมพร้อมที่จะ
 รับสั่ง รายการอาหาร สมรรถนะด้านที่ 3 คุณสมบัติ ในการประกอบอาชีพ ประเด็นที่ 1) ความซื่อสัตย์
 พหุติกรรมที่ตรงไปตรงมาต่อหน้าที่ 2) บริการลูกค้าด้วยหัวใจกับบริการ 3) ความรับผิดชอบต่อ
 หน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย 4) มีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพพนักงานเสิร์ฟ 5) ความขยันหมั่นเพียรในการ
 ปฏิบัติงาน 6) ความอดทนอดกลั้นต่อสถานการณ์กับบุคคลอื่น 7) ความมีระเบียบวินัยต่อตนเอง
 8) การให้ความช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจ และ 9) การทำงานเป็นหมู่คณะ สมรรถนะด้านที่ 4
 ทักษะในการบริการอาหารและเครื่องดื่ม ประเด็นที่ 1) การมีจิตวิทยาในการบริการอาหารและ
 เครื่องดื่ม 2) การมีทักษะในการรับคำสั่งทบทวนรายการอาหาร 3) การมีทักษะในการเสิร์ฟ
 ถอนภาชนะใส่อาหารและเครื่องดื่มได้ปลอดภัย 4) การมีทักษะในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าขณะ
 เสิร์ฟอาหารและเครื่องดื่ม 5) การมีทักษะในการป้องกันอุบัติเหตุเสิร์ฟอาหารและเครื่องดื่ม
 6) การมีทักษะในการหยิบจับภาชนะ อุปกรณ์ใส่อาหารอย่างถูกวิธี 7) การมีทักษะในการจัดอุปกรณ์
 เครื่องมือสำหรับรับประทานอาหาร 8) การมีทักษะในการเตรียมภาชนะ อุปกรณ์ ก่อนเปิด-ปิดร้านอาหาร
 และ 9) การมีทักษะในการทำสะอาดโต๊ะ แก้ว บริเวณร้านอาหาร สมรรถนะด้านที่ 6
 ความรู้ในการบริการอาหารและเครื่องดื่ม ประเด็นที่ 7 วิธีการเสิร์ฟอาหารและเครื่องดื่ม สมรรถนะ
 ด้านที่ 7 ภาษาและการสื่อสาร ประเด็นที่ 1) ฟัง พูด อ่าน เขียนภาษาไทยได้อย่างคล่องแคล่ว
 2) ทักทายและกล่าวขอบคุณชาวต่างชาติด้วยภาษาอังกฤษได้ถูกต้อง 3) การทักทายลูกค้าด้วยการ
 ไหว้และ พูดให้น้ำเสียงที่นุ่มนวล แล้วกล่าวคำว่า สวัสดีครับ สวัสดีค่ะ 4) การเขียนใบสั่งรายการ
 อาหารได้ถูกต้อง 5) การทบทวนรายการอาหารได้ถูกต้องชัดเจน 6) การแนะนำรายการอาหารได้
 ถูกต้องชัดเจน 7) การเชิญลูกค้าเข้ามานั่งโต๊ะอย่างสุภาพ 8) น้ำเสียงนุ่มนวล ให้ความเคารพ
 กับผู้ฟังและ 9) การสื่อสารให้ชัดเจนระหว่างพนักงานด้วยกัน

2) **ชุดพัฒนาด้านทักษะ** ประกอบด้วย ชุดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการและคู่มือการจัดกิจกรรม ฝึกปฏิบัติเป็นพนักงานเสิร์ฟที่ร้านอาหาร พบว่า ทักษะการเป็นพนักงานเสิร์ฟสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายประกอบด้วยกิจกรรมการสอนแนะการสาธิตนักเรียนปฏิบัติตามและฝึกปฏิบัติจริง ตามตารางการฝึกปฏิบัติ ตั้งแต่เวลา 9.00 - 14.00 น. และเวลา 16.00 - 21.00 น. ตามเวลาปฏิบัติงานของพนักงานเสิร์ฟของร้านอาหาร

หนังสือเล่มเล็กและแบบประเมินตนเอง มีขนาด 14 x 21 เซนติเมตร หรือขนาด A 4 พับครึ่ง กะทัดรัด สะดวกในการนำไปใช้ ดังแสดงในภาพที่ 1

ความรู้เบื้องต้นสำหรับพนักงานเสิร์ฟ
ประกอบด้วย

- ความรู้เกี่ยวกับรายการอาหาร
- ความรู้เกี่ยวกับลักษณะรายการอาหาร
- ความรู้เกี่ยวกับอุปกรณ์ในการบริการอาหาร

ปฏิบัติตนอย่างไรเพื่อเข้าสู่อาชีพพนักงานเสิร์ฟประกอบด้วย

- คุณสมบัติของพนักงานเสิร์ฟ
- สุขอนามัยส่วนบุคคลของพนักงานเสิร์ฟ
- กิริยามารยาท

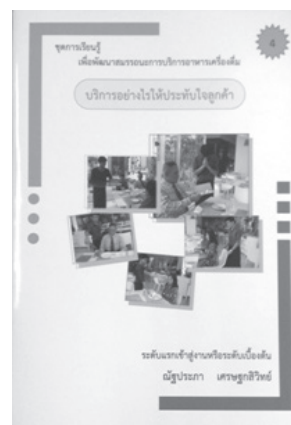
เล่มที่ 1 ความรู้เบื้องต้นสำหรับพนักงานเสิร์ฟ

เล่มที่ 2 ปฏิบัติตนอย่างไรเพื่อเข้าสู่อาชีพพนักงานเสิร์ฟ

เตรียมการอย่างไรก่อนให้บริการลูกค้า
ประกอบด้วย

- การเตรียมความพร้อมเพื่องานบริการ
- การเตรียมความพร้อมก่อนเปิดบริการ
- การเก็บเครื่องมืออุปกรณ์

บริการอย่างไรให้ประทับใจลูกค้า

- ประกอบด้วย**
- ความคาดหวังของลูกค้า
 - วิธีรับอาหารและเครื่องดื่มเพื่อมาบริการ
 - ข้อพึงปฏิบัติและระมัดระวังในการเสิร์ฟอาหารและเครื่องดื่ม
 - ภาษา และการสื่อสาร

เล่มที่ 3 เตรียมการอย่างไรก่อนให้บริการลูกค้า

เล่มที่ 4 บริการอย่างไรให้ประทับใจลูกค้า

แบบประเมินตนเอง

แบบประเมินตนเอง

- บันทึกผลการเรียนรู้จากหนังสือเล่มเล็กทั้ง 4 เล่ม
- แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อชุดการเรียนรู้

ภาพที่ 1 ตัวอย่างของหนังสือเล่มเล็กและแบบประเมินตนเองหรือชุดพัฒนาความรู้

ขั้นตอนที่ 3 ผลการตรวจสอบชุดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะการบริการอาหารเครื่องดื่ม ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อชุดพัฒนาความรู้

ผลจากการสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนอาสาศึกษาที่มีต่อชุดพัฒนาความรู้ เพื่อพัฒนาสมรรถนะการบริการอาหารและเครื่องดื่ม มีข้อสรุป ดังนี้

ด้านคุณลักษณะรูปเล่ม

นักเรียนอาสาศึกษาเห็นด้วยว่า ขนาดรูปเล่ม รูปแบบตัวหนังสือ การจัดเนื้อหาโดยรวม ชุดการเรียนรู้ มีลักษณะดูน่าสนใจ น่าอ่าน โดยรวมของชุดการเรียนรู้ที่ 1-4 และแบบประเมินตนเอง เหมาะสมดีมาก

ด้านเนื้อหา

นักเรียนอาสาศึกษาเห็นด้วยว่า เนื้อหาถูกต้อง การใช้ภาษาเหมาะกับระดับแรกเข้าสู่อาชีพ พนักงานเสิร์ฟ การลำดับเนื้อหาต่อเนื่อง ภาพประกอบชัดเจน ตัวชี้วัด เนื้อหา กิจกรรม สรุปมีความสอดคล้องกันอย่างเหมาะสมดีมาก

ด้านการนำไปใช้

นักเรียนอาสาศึกษาเห็นด้วยว่า ชุดการเรียนรู้นี้ เหมาะสมดีมาก ที่นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ปฏิบัติและถ่ายทอดให้ผู้อื่นได้ อ่านเข้าใจง่าย กะทัดรัด สะดวกในการนำไปใช้ การให้สถานประกอบการร้านอาหาร นำไปใช้ในการพัฒนาพนักงานเสิร์ฟคนใหม่

ด้านคุณประโยชน์

นักเรียนอาสาศึกษาเห็นด้วยว่า ชุดการเรียนรู้นี้ เหมาะสมดีมาก ในการช่วยให้ผู้เรียนเตรียมตัวเข้าสู่อาชีพพนักงานเสิร์ฟได้ดี เห็นความสำคัญ ช่วยให้เห็นคุณลักษณะที่เหมาะสม ช่วยให้มีแนวทางการหารายได้ระหว่างเรียน และมั่นใจในการเข้าสู่อาชีพพนักงานเสิร์ฟ

เมื่อพิจารณาผลการแสดงความคิดเห็นของนักเรียนอาสาศึกษาทั้ง 30 คน พบว่า ชุดการเรียนรู้ มีความเหมาะสมดีมาก ทั้งในเรื่อง หมายความว่า ชุดการเรียนรู้ มีลักษณะดูน่าสนใจ น่าอ่าน การลำดับเนื้อหาต่อเนื่อง ภาพประกอบชัดเจน กิจกรรมสอดคล้อง สะดวกในการนำไปใช้ ทำให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ ในการเตรียมตัวทำงานเป็นพนักงานเสิร์ฟเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องสอบถามรายละเอียดจากครู หรือ ผู้รับผิดชอบโครงการ ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการแสดงความคิดเห็นของนักเรียนอาสาสมัครที่มีต่อชุดการเรียนรู้เพื่อพัฒนา
สมรรถนะการบริการอาหารและเครื่องดื่มสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

(n = 30 คน)

รายการ	ระดับความคิดเห็น				$\bar{X}$	SD	ความเหมาะสม
	ดีมาก (ร้อยละ)	ดี (ร้อยละ)	พอใช้ (ร้อยละ)	ปรับปรุง (ร้อยละ)			
1. ด้านคุณลักษณะ							
1.1 ขนาดรูปเล่ม	25 (83.3)	5 (16.7)	-	-	3.83	0.37	ดีมาก
1.2 รูปแบบตัวหนังสือ	23 (76.7)	7 (23.3)	-	-	3.77	0.43	ดีมาก
1.3 การจัดเนื้อหาโดยรวม	26 (86.7)	4 (13.3)	-	-	3.87	0.34	ดีมาก
1.4 มีลักษณะจูงใจ น่าอ่าน	21 (70.0)	9 (30.0)	-	-	3.70	0.46	ดีมาก
1.5 โดยรวมของชุดการเรียนรู้ 1-4 และแบบประเมินตนเอง	19 (63.3)	11 (36.7)	-	-	3.63	0.49	ดีมาก
รวมด้านคุณลักษณะ					3.76	0.25	ดีมาก
2. ด้านเนื้อหา							
2.1 การใช้ภาษา	23 (76.7)	7 (23.3)	-	-	3.77	0.43	ดีมาก
2.2 ความถูกต้องของเนื้อหา	25 (83.3)	5 (16.7)	-	-	3.83	0.37	ดีมาก
2.3 เนื้อหาเหมาะกับระดับแรกเข้าสู่อาชีพพนักงานเสิร์ฟ	26 (86.7)	4 (13.3)	-	-	3.87	0.34	ดีมาก
2.4 การลำดับเนื้อหาต่อเนื่องภาพประกอบชัดเจน	22 (73.3)	8 (26.7)	-	-	3.73	0.45	ดีมาก
2.5 ตัวชี้วัด เนื้อหา กิจกรรมสรุปมีความสอดคล้องกัน	22 (73.3)	8 (26.7)	-	-	3.73	0.45	ดีมาก
รวมด้านเนื้อหา					3.78	0.25	ดีมาก

ตารางที่ 1 (ต่อ)

(n = 30 คน)

รายการ	ระดับความคิดเห็น				$\bar{X}$	SD	ความเหมาะสม
	ดีมาก (ร้อยละ)	ดี (ร้อยละ)	พอใช้ (ร้อยละ)	ปรับปรุง (ร้อยละ)			
3. ด้านการนำไปใช้							
3.1 ศึกษาเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง	27 (90.0)	3 (10.0)	-	-	3.90	0.30	ดีมาก
3.2 ศึกษาได้ด้วยตนเอง ปฏิบัติและถ่ายทอดให้ผู้อื่นได้	22 (73.3)	8 (26.7)	-	-	3.73	0.45	ดีมาก
3.3 อ่านเข้าใจง่าย	25 (83.3)	5 (16.7)	-	-	3.83	0.37	ดีมาก
3.4 กะทัดรัด สะดวกในการนำไปใช้	26 (86.7)	4 (13.3)	-	-	3.87	0.34	ดีมาก
3.5 การให้บุคคลและสถานประกอบการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสมรรถนะของพนักงานเลิร์ฟ	21 (70.0)	9 (30.0)	-	-	3.70	0.46	ดีมาก
รวมด้านการนำไปใช้					3.80	0.28	ดีมาก
4. ด้านคุณประโยชน์							
4.1 ช่วยให้ผู้เรียนเตรียมตัวเข้าสู่อาชีพพนักงานเลิร์ฟได้ดีขึ้น	27 (90.0)	3 (10.0)	-	-	3.90	0.30	ดีมาก
4.2 ช่วยให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของการเตรียมตัวเข้าสู่อาชีพพนักงานเลิร์ฟ	23 (76.7)	7 (23.3)	-	-	3.77	0.43	ดีมาก
4.3 ช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณลักษณะ ที่เหมาะสมเพื่อเข้าสู่อาชีพพนักงานเลิร์ฟ	25 (83.3)	5 (16.7)	-	-	3.83	0.37	ดีมาก
4.4 ช่วยให้ผู้เรียนมีแนวทางการหารายได้ระหว่างเรียน	27 (90.0)	3 (10.0)	-	-	3.90	0.30	ดีมาก
4.5 ช่วยให้ผู้เรียนมั่นใจในการเข้าสู่อาชีพพนักงานเลิร์ฟ	24 (80.0)	6 (20.0)	-	-	3.80	0.47	ดีมาก
รวมด้านคุณประโยชน์					3.84	0.24	ดีมาก
รวม					3.75	0.21	ดีมาก

ผลจากการทดลองชุดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะการบริการอาหารและเครื่องดื่มสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีผลการประเมินภาพรวมจาก นักเรียนอาสาสมัคร ผู้เชี่ยวชาญ และผู้จัดการร้านอาหาร มีผลการประเมินโดยรวม อยู่ในระดับดีมากทุกรายการ โดยสังเกตจาก ค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับ 3.50 ขึ้นไป หมายความว่านักเรียนอาสาสมัครทุกคน หลังจากนักเรียน ศึกษาชุดการเรียนรู้และฝึกปฏิบัติเป็นพนักงานเสิร์ฟที่ร้านอาหาร 10 ชั่วโมง ทำให้เกิดการเรียนรู้หลัก การบริการอาหารและเครื่องดื่มเบื้องต้น เรียนรู้เรื่อง การทำความสะอาดช้อน – ส้อมด้วยน้ำส้ม สลายชู เรียนรู้การเตรียมความพร้อมของร้านอาหารก่อนให้บริการในเรื่อง เตรียมภาชนะ อุปกรณ์ เครื่องปรุงรส การจัดโต๊ะ แก้ว การทำความสะอาดห้องอาหาร การต้อนรับลูกค้า การดูแลพนักงาน การเดินในบริเวณร้านอาหารเพื่อไม่ให้เกิดอุบัติเหตุ การวางแผนการเสิร์ฟ การเสิร์ฟที่ถูกต้อง การฝึกปฏิบัติในสถานประกอบการครั้งนี้จึงทำให้นักเรียนอาสาสมัคร มีความรู้มากกว่าที่คิด ทำให้เกิด ความมั่นใจในใจตนเอง ที่จะเป็นพนักงานเสิร์ฟที่ดีได้ด้วยตนเอง โดยยืนยันได้จากผลการประเมินตนเอง ประเมินโดย ผู้จัดการร้านอาหาร และผู้เชี่ยวชาญ และจากข้อความบันทึกความมั่นใจของนักเรียน หลังจากฝึกปฏิบัติเป็นพนักงานเสิร์ฟที่ร้านอาหาร ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินภาพรวมการฝึกปฏิบัติเป็นพนักงานเสิร์ฟที่ร้านอาหาร

(n = 30 คน)

รายการประเมิน	ผู้ประเมิน						ภาพรวม	การแปลความ
	ตนเอง		ผู้เชี่ยวชาญ		ผู้จัดการร้านอาหาร			
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD		
1.การเตรียมสถานที่ ภาชนะ อุปกรณ์ก่อนเปิดร้านอาหาร เช่น แก้วน้ำ ช้อน ส้อม มีด จาน ฯลฯ	3.87	0.34	3.87	0.34	3.67	0.47	3.80	ดีมาก
2. การทักทาย ยิ้มแย้มแจ่มใส ต้อนรับลูกค้าแสดงความเคารพ ด้วยความสุภาพอ่อนโยน	3.77	0.43	3.90	0.30	3.83	0.37	3.83	ดีมาก
3. การนำลูกค้าเข้าร้านเลือก ที่นั่งตามที่ลูกค้าต้องการ	3.60	0.49	3.97	0.18	4.00	0.00	3.86	ดีมาก
4. การแนะนำรายการอาหาร ฟังรับคำสั่งอ่านทบทวน รายการอาหาร	3.60	0.49	3.97	0.18	3.67	0.47	3.75	ดีมาก
5. การหยิบ จับ ภาชนะ อุปกรณ์ ได้อย่างถูกต้อง	3.53	0.50	3.87	0.34	3.67	0.47	3.69	ดีมาก
6. การจัดอุปกรณ์ เครื่องปรุงรส สำหรับรับประทานอาหาร ได้ถูกต้อง	3.57	0.56	3.93	0.25	3.67	0.47	3.72	ดีมาก
7. การเสิร์ฟ น้ำ อาหาร เครื่องดื่มได้อย่างถูกต้อง	3.67	0.54	3.93	0.25	3.67	0.47	3.76	ดีมาก

ตารางที่ 2 (ต่อ)

(n = 30 คน)

รายการประเมิน	ผู้ประเมิน						ภาพรวม	การแปลความ
	ตนเอง		ผู้เชี่ยวชาญ		ผู้จัดการร้านอาหาร			
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD		
8. ให้ความช่วยเหลือแนะนำดูแล รับผิดชอบโต๊ะอาหาร นอบน้อมพร้อมที่จะรับสั่งรายการอาหาร	3.73	0.45	3.90	0.30	3.83	0.37	3.82	ดีมาก
9. การถอนภาชนะจากโต๊ะอาหารได้อย่างถูกต้องและปลอดภัย	3.70	0.46	3.87	0.34	3.83	0.37	3.80	ดีมาก
10.การทำความสะอาดโต๊ะจัดวางอุปกรณ์ชุดใหม่สำหรับบริการลูกค้ารายต่อไป	3.73	0.52	4.00	.00	3.67	0.47	3.80	ดีมาก
รวม	3.67	0.28	3.92	0.12	3.75	0.36	3.78	ดีมาก

อภิปรายผลการวิจัย

1. สมรรถนะการบริการอาหารและเครื่องดื่มที่จำเป็นสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อหารายได้ระหว่างเรียนมี 7 ด้าน น้อยกว่ามาตรฐานเพราะนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายทำงานเฉพาะบางเวลา (Part Time) เท่านั้น ส่วนพนักงานเสิร์ฟหรือผู้บริการอาหารและเครื่องดื่มที่ทำงานเต็มเวลาจะต้องมีสมรรถนะ 10 ด้าน โดยมีสมรรถนะที่เพิ่มเติมจาก 7 ด้านได้แก่ การบริการเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ การบริการอาหารแบบตะวันตกหรือยุโรป การจัดโต๊ะอาหารประเภทต่างๆ (ชวลินุช อุทยาน, 2557, น.1-10) และนักเรียนเป็นแรงงานที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี มีกฎหมายกำหนดให้ห้ามนักเรียนทำงานในระหว่าง เวลา 22.00- 06.00 น. และสถานที่เด่นรำ อาหารสุรา น้ำชา หรือ เครื่องดื่ม จำหน่ายและบริการ (กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน, 2557, น. 1)

2. ชุดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะการบริการอาหารและเครื่องดื่มสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเพื่อหารายได้ระหว่างเรียน มีการพัฒนา 2 ส่วน คือ พัฒนาส่วนที่เป็นความรู้ด้วยการเรียนรู้ด้วยตนเอง และพัฒนาส่วนที่เป็นทักษะโดยการปฏิบัติในสถานประกอบการจริงจึงทำให้นักเรียนทำได้และ ทำงานได้ด้วยตนเองด้วยความมั่นใจ ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 24 ข้อ 3 ที่ว่าด้วย การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ (ราชกิจจานุเบกษา, 2545, น. 7) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการฝึกปฏิบัติแบบยึดฐานสมรรถนะ จะทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ได้เร็วขึ้นอาจเป็นเพราะนักเรียนได้พัฒนาทั้งด้านความรู้ และได้ฝึกปฏิบัติที่ร้านอาหารในสถานการณจริง ซึ่งการที่นักเรียนปฏิบัติงานเสิร์ฟได้จริง ทำให้นักเรียนมีความมั่นใจในตนเองที่แสดงความสามารถใน

การปฏิบัติงานเลิร์ฟได้ตามข้อกำหนดที่สถานประกอบการต้องการ สอดคล้องกับ วิกร ตันพุกพิฒ (2554, น. 86) ที่กล่าวว่า การฝึกอบรมอาชีพแบบยึดฐานสมรรถนะเป็นวิธีหนึ่งที่จะทำให้ผู้เรียน เกิดการเรียนรู้โดยมีเป้าหมายที่จะพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้เพียงพอในการทำงานหรือ ประกอบกิจให้ลุล่วง

ข้อเสนอแนะ

1. ชุติการเรีลนรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะการบริการอาหารและเครื่องดื่มสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่พัฒนาขึ้น นำไปเป็นนโยบายในสถานศึกษาโดยเฉพาะการเตรียมความพร้อมของนักเรียนที่สนใจทำงานเป็นพนักงานเลิร์ฟเพื่อหารายได้ระหว่างเรียน
2. เผยแพร่ให้กับสถานศึกษาอื่นๆ สำหรับนักเรียนที่สนใจทำงานเป็นพนักงานเลิร์ฟเพื่อหารายได้ระหว่างเรียน สามารถศึกษาและฝึกปฏิบัติจากชุติการเรีลนรู้นี้
3. เผยแพร่ให้กับสถานประกอบการประเภทร้านอาหารสำหรับเตรียมพนักงานเลิร์ฟให้มีสมรรถนะเพิ่มขึ้น และใช้ระยะเวลาสั้นในการฝึกพนักงาน
4. ควรมีการพัฒนาชุติการเรีลนรู้ในอาชีพอื่นๆ ที่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายให้ความสนใจในการหารายได้ระหว่างเรียน

เอกสารอ้างอิง

- กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน. (2557). แรงงานเด็ก. สืบค้น 5 พฤษภาคม 2557, จาก <http://www.labour.go.th/th/index.php/>
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาทศวรรษที่สอง (2552 - 2561). กรุงเทพฯ:พริกหวานกราฟฟิค.
- _____. (2556). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2556. สืบค้น 25 พฤษภาคม 2556, จาก <http://www.moe.go.th>.
- กลุ่มงานนโยบายและแผน. (2556). ข้อมูลนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายปีการศึกษา 2555. กรุงเทพฯ: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2.
- จิระประภา อัครบวร. (2549). สร้างคนสร้างผลงาน. กรุงเทพฯ: ก. พลพิมพ์.
- ฉลองศรี พิมพ์สมพงศ์. (2554). การจัดบริการอาหารและเครื่องดื่ม (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ชลธิชา บุญนาค. (2553). งานบริการอาหารและเครื่องดื่ม (ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ชวัลนุช อุทยาน. (2557). ศิลปะการต้อนรับและการบริการ. สืบค้น 4 มิถุนายน 2557, จาก <http://servicearts.wordpress.com/8>
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์ และวาสนา ทวีกุลทรัพย์. (2554). คู่มือการใช้ชุดฝึกอบรม: หน่วยที่ 1 สามัญทัศน์ชุดการเรียนรู้และชุดการสอนรายบุคคล. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ประวิทย์ เคียงผล. (2557). งานพาร์ทไทม์สำหรับนักเรียน-นักศึกษาว่างกว่า 2 ชั่วโมงอัตรา. สืบค้น 30 มีนาคม 2557, จาก <http://www.manager.co.th/QOL/ViewNews.aspx?>
- มานิจ คุ่มแคว้น. (2552). การบริการอาหารและเครื่องดื่ม. กรุงเทพฯ: โอ. เอส. พริ้นติ้งเฮาส์.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2). กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- วิกร ตัณทุพโต. (2554). การฝึกอบรมอาชีพนอกระบบแบบฐานสมรรถนะ. ความเป็นผู้นำทางการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. กรุงเทพฯ: ศูนย์ตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิเชียร จิตพิเศษ. (2556). อาชีพเสริมระหว่างเรียน. สืบค้น 25 มีนาคม 2556, จาก <http://www.Freedomlife2you.com>.
- ศูนย์บริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคล กรมโรงงานอุตสาหกรรม. (ม.ป.ป.). รูปแบบการพัฒนาคนให้มีสมรรถนะ. สืบค้น 26 มีนาคม 2556, จาก http://www.2.diw.go.th/mac/index_comr/forms_1/training2.pdf
- สุรัชย์ จิวเจริญสกุล. (2550). ครอบครองเรื่องธุรกิจร้านอาหาร. กรุงเทพฯ: ฐานการพิมพ์.
- McClland, D. C. (1973). Test of Competence, rather than intelligence. *American Psychologists*, 17(7), 57-83.

Tucker, D. L., Smith, F. A., & McCool, A. C. (1994). *Dimensions of Noncommercial Foodservice Management*. New York: Van Nostrand Reinhold.

UNESCO. (2005). *Revisiting lifelong learning for the 21st century*.

Retrieved April 30, 2014, from <http://www.unesco.org/education/uie/pdf/revisitingLLL.pdf>.

อิทธิพลของบทบาท และคุณลักษณะงานของ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ บรรยากาศ โรงเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนของครูใน สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน Influence of Role and Job Characteristic

of head of key learning area, School Climate on
Teacher,s Teaching Efficiency in Basic Education
School

สังเวียน อ่อนแก้ว*

Sangvien Onkaew*

กานดา สกุลธนะศักดิ์ มัวร์**

Kanda Sakulthanasak Moore**

สนั่น ประจงจิตร***

Sannan Prachongchit***

* ดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

* Ph.D.Candidate, Department of Educational Administration, Faculty of Education, Kasesart University

* E-mail: onkaew55@gmail.com

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

** Assistant Professor, Department of Educational Administration, Faculty of Education, Kasesart University

*** อาจารย์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

*** Instructor, Department of Educational Administration, Faculty of Education, Kasesart University

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลของบทบาท และคุณลักษณะงานของหัวหน้ากลุ่มสาระ การเรียนรู้ บรรยากาศโรงเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือวิจัย ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 1,082 คน วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานด้วยโปรแกรม SPSS และวิเคราะห์รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุด้วยโปรแกรม LISREL

ผลการวิจัยพบว่า (1) บทบาทของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้มีอิทธิพลทางตรง และอิทธิพลรวมต่อบรรยากาศโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.23 คุณลักษณะงานของหัวหน้ากลุ่มสาระ การเรียนรู้ มีอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลรวมต่อบรรยากาศโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีค่าขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.42 และบรรยากาศโรงเรียน มีอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลรวมต่อประสิทธิภาพการสอนของครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีค่าขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.29 (2) บทบาทของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ มีอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อมและอิทธิพลรวมต่อประสิทธิภาพการสอนของครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีค่าขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.21, 0.07 และ 0.28 ตามลำดับ และคุณลักษณะงานของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ มีอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อมและอิทธิพลรวมต่อประสิทธิภาพการสอนของครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีค่าขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.27, 0.12 และ 0.39 ตามลำดับ (3) การพัฒนารูปแบบอิทธิพลของบทบาทและคุณลักษณะงานของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ บรรยากาศโรงเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า มีความ สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในเกณฑ์ดี ($X^2 = 298.78$, $df = 145$, $X^2/df = 2.06$, $P\text{-value} = 0.00$, $GFI = 0.97$, $AGFI = 0.96$, $CFI = 0.99$, $SRMR = 0.032$, $RMSEA = 0.031$) โดยรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุนี้ อธิบายความแปรปรวนของบรรยากาศโรงเรียนได้ร้อยละ 39 และอธิบายความแปรปรวนของประสิทธิภาพการสอนของครูได้ร้อยละ 46

คำสำคัญ: อิทธิพลบทบาทของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ คุณลักษณะงานของหัวหน้ากลุ่ม
 สาระการเรียนรู้บรรยากาศโรงเรียน ประสิทธิภาพการสอนของครู
 สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

Abstract

The purpose of this research was to study the influence of roles and characteristic of heads of key learning area and school climate on teacher's teaching efficiency in basic education schools. This quantitative research used questionnaires as research instrument. The samples were 1,082 heads of key learning area from schools under the office of Basic Education Commission. The SPSS program was used to analyze the data for basic information and the LISREL program was used to analyze the causal relationship model.

The research results were; (1) the role of heads of key learning area had direct and total influence on school climate at.01 statistical level of significance. The influence coefficients were 0.23. The job characteristics of heads of key learning area had direct and total influence on school climate at.05 statistical level of significance. The influence coefficients were 0.42, and school climate had direct and total influence on teacher's teaching efficiency at.05 statistical level of significance. The influence coefficients were 0.29. (2) The role of heads of key learning area had direct, indirect and total influence on teacher's teaching efficiency at.05 statistical level of significance. The influence coefficients were 0.21, 0.07 and 0.28 respectively and the job characteristics of heads of key learning area had direct, indirect and total influence on teacher's teaching efficiency at.05 statistical level of significance. The heads of key learning area were 0.27, 0.12 and 0.39 respectively. (3) The causal relationship model was very well fitted with the empirical data. ($\chi^2=298.78$, $df = 145$, $\chi^2/df = 2.06$, $P= 0.00$, $GFI = 0.97$, $AGFI = 0.96$, $Standardized\ RMR = 0.032$, $RMSEA = 0.031$) This model could explain 39 percent of the school climate variance and 46 percent of the teacher's teaching efficiency variance.

Keywords: Influence, Role of Head of Key Learning Area, Job Characteristic of Head of Key Learning Area, School Climate, Teacher's Teaching Efficiency, Basic Education School.

บทนำ

การปฏิรูปการศึกษา เป็นการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาไปสู่สิ่งที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ได้คนไทยที่มีคุณภาพ และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์เป็นทั้งคนดี เก่ง มีความสุข การพัฒนาคนไทยให้มีคุณภาพต้องอาศัยการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ ได้รับการสนับสนุนส่งเสริมด้วยระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ คือต้องใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เต็มศักยภาพ ลดขั้นตอนการบริหาร มีบุคลากร มีอาชีพ บริหารงานด้วยความโปร่งใสและใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อให้กระทรวงศึกษาธิการมีระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ มีการบริหารราชการเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, น. 74)

การจัดการศึกษาในระดับโรงเรียน ต้องอาศัยการทำงานของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ซึ่งเป็นบุคคลที่อยู่ตรงกลางระหว่างผู้อำนวยการหรือฝ่ายบริหารกับครูผู้ที่ทำหน้าที่สอน เป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการดำเนินงานของโรงเรียนให้บรรลุวัตถุประสงค์ โดยมีบทบาทตั้งแต่การวางแผน การจัดองค์การ การนำ และการควบคุมดูแลครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้ของโรงเรียน เพราะงานในโรงเรียนส่วนใหญ่เป็นของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ทั้งในด้านการบริหารงานและงานการสอนนั่นเอง

หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ มีหน้าที่หลักเป็นทั้งในฐานะผู้สอนและมีบทบาทเป็นผู้บริหารในการทำงานร่วมกับเพื่อนครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ยังมีบทบาทในการช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานที่ทำหน้าที่สอนเพื่อให้มีประสิทธิภาพสูงสุดเท่าที่จะเป็นไปได้ และเพื่อช่วยเสริมให้บุคคลเหล่านั้นจัดประสบการณ์การเรียนรู้ การสอนที่มีคุณภาพสูงให้นักเรียน ดังนั้นสำนักงานข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) ได้เห็นชอบหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารงานบุคคล กรณีผู้สมัครเข้ารับการคัดเลือกในบัญชีผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาตำแหน่งรองผู้อำนวยการสถานศึกษา มีการแก้ไขเพิ่มเติมคุณสมบัติผู้สมัครว่า ต้องดำรงตำแหน่งครู หรือเคยดำรงตำแหน่งครูซึ่งปฏิบัติหน้าที่สายงานการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษามาแล้วไม่น้อยกว่า 4 ปี และจะต้องมีประสบการณ์ปฏิบัติหน้าที่หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษามาแล้วไม่น้อยกว่า 2 ปี (มติชนรายวัน, 2551, น. 22)

จากเหตุผลดังกล่าว ทำให้หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้มีความสำคัญอย่างยิ่งในโรงเรียนมัธยมศึกษา แต่ยังไม่มีการวิจัยใดที่ปรากฏว่า บทบาทและคุณลักษณะงานของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาอิทธิพลของบทบาทและคุณลักษณะงานของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ บรรยาการโรงเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

อุปกรณ์และวิธีการดำเนินงานวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัย เป็นการศึกษา เพื่อวิเคราะห์ ตัวแปรอิทธิพลของบทบาท และคุณลักษณะงานของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ บรรยายภาคโรงเรียน ที่มีผลประสิทธิภาพการสอนของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้กรอบแนวคิด (Conceptual Framework) จากบทบาท (Roles) การบริหารงานของ George and Jones (2005, pp. 7- 8) คุณลักษณะงาน (Job Characteristics) ของ Hackman and Oldham (1980 cited in George and Jones, 2005, p. 214) บรรยายภาคโรงเรียนของ Hoy and Hoy (2006, pp. 317-318) และประสิทธิภาพการสอนของครู ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (2548, น. 20) มีตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

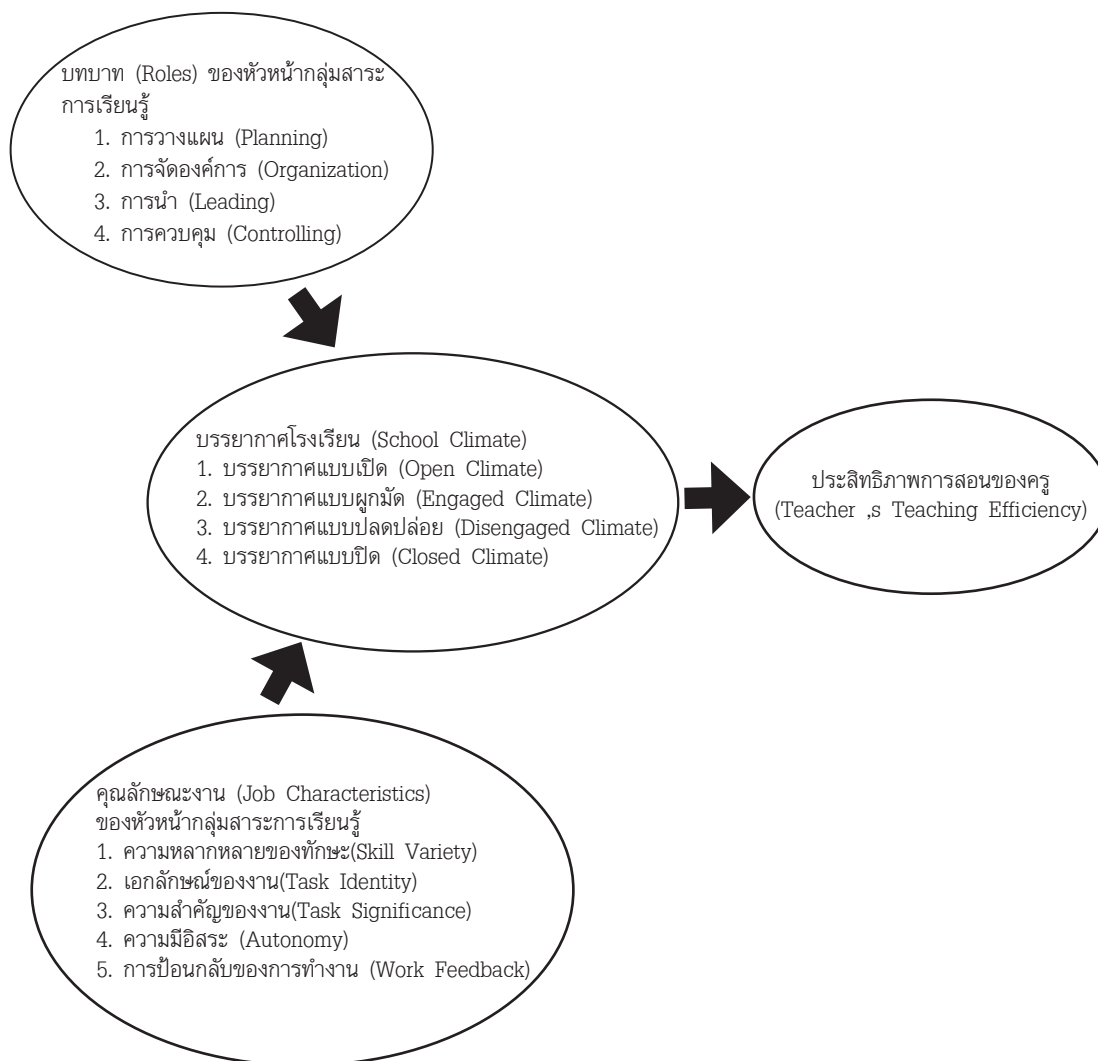
ตัวแปรต้น ประกอบด้วย

1. บทบาทของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้แก่ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organization) การนำ (Leading) และการควบคุม (Controlling)
2. คุณลักษณะงานของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้แก่ ความหลากหลายของทักษะ (Skill Variety) เอกลักษณ์ของงาน (task identity) ความสำคัญของงาน (Task Significance) ความมีอิสระ (Autonomy) และการป้อนกลับของการทำงาน (Work Feedback)

ตัวแปรคั่นกลาง ได้แก่ บรรยายภาคโรงเรียน (School Climate) ได้แก่ บรรยายภาคแบบเปิด (Open Climate) บรรยายภาคแบบผูกมัด (Engaged Climate) บรรยายภาคแบบปลดปล่อย (Disengaged Climate) และบรรยายภาคแบบปิด (Closed Climate)

ตัวแปรตาม ได้แก่ ประสิทธิภาพการสอนของครู (Teacher ,s Teaching Efficiency) จากเกณฑ์การพิจารณา ตัวบ่งชี้ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (2548, น. 36) มีดังนี้

- 5.1 ความรู้ความเข้าใจเป้าหมายของการจัดการศึกษาและหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 5.2 การวิเคราะห์ศักยภาพของผู้เรียนและเข้าใจผู้เรียนเป็นรายบุคคล
- 5.3 ความสามารถในการจัดประสบการณ์ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- 5.4 ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาการเรียนรู้ของตนเองและผู้เรียน
- 5.5 การประเมินผลการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับสภาพการเรียนรู้ที่จัดให้ผู้เรียน และ อิงพัฒนาการของผู้เรียน
- 5.6 การนำผลการประเมินมาปรับเปลี่ยนการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ
- 5.7 การวิจัยเพื่อพัฒนาสื่อและการเรียนรู้ของผู้เรียนและนำไปใช้พัฒนาผู้เรียน

ภาพที่1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

1. บทบาท (Roles) ของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ของ George and Jones (2005, pp. 7-8)
2. คุณลักษณะงาน (Job Characteristics) ของ Hackman and Oldham (1980 cited in George and Jones, 2005, p. 214)
3. บรรยากาศโรงเรียน (School Climate) ของ Hoy and Hoy(2006, pp. 317-318)
4. ประสิทธิภาพการสอนของครู(Teacher ,s Teaching Efficiency) ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (2548, น. 20)

ประชากร คือ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 2,366 คน

ตัวอย่าง ที่นำมาใช้ในการวิจัย คือ มีการกำหนดขนาดตัวอย่างตามตารางของ Krejcie and Morgan (อ้างใน ลิน พันธุ์พินิจ, 2547, น.137) ใช้วิธีการสุ่มแบบเป็นกลุ่ม (Cluster Random Sampling) ในแต่ละภูมิภาค จำนวน 4 ภาค ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ โดยใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) และใช้วิธีการจับฉลาก ได้ตัวอย่างเป็นหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ จำนวน 1,402 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม แบ่งเป็น 5 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (Checklist)

ตอนที่ 2 บทบาทของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ เป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale)

ตอนที่ 3 ด้านคุณลักษณะงานของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ เป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale)

ตอนที่ 4 ด้านบรรยากาศโรงเรียน เป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale)

ตอนที่ 5 ด้านประสิทธิภาพการสอนของครู เป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าเอกสาร วารสาร หนังสือ ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอิทธิพลของ บทบาทและคุณลักษณะงานของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ บรรยากาศโรงเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพ การสอนของครู เพื่อให้ได้กรอบแนวคิดในการวิจัย

2. สร้างแบบสอบถาม โดยใช้กรอบแนวคิดจากการศึกษาเอกสาร วารสาร หนังสือ ตำรา และงานวิจัย โดยสร้างแบบสอบถามตามขอบเขตของการวิจัย และนำแบบสอบถาม ที่ได้รับการ ปรับปรุงแล้ว ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ตรวจสอบ ปรับปรุง แก้ไข ค่า IOC (Index of Item Objective Congruence) เพื่อความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถาม จำนวน 96 ข้อ

3. นำแบบสอบถามไปให้กับหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ไม่ใช่ตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด เพื่อตอบแบบสอบถาม จากจำนวน 4 โรงเรียนในจังหวัดเพชรบุรี เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น(Reliability) ด้วยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของ ครอนบาค (Cronbach,s Alpha Coefficient) และได้ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ 0.951

การเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอน ดังนี้

1. จัดทำหนังสือจากคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ถึงผู้อำนวยการ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูล จากหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้

2. ผู้วิจัยทำหนังสือถึงผู้ตอบแบบสอบถามทางไปรษณีย์โรงเรียนละ 4 ชุด เพื่ออธิบาย วัตถุประสงค์ และความสำคัญของการวิจัยเรื่อง อิทธิพลของบทบาทและคุณลักษณะงานของหัวหน้า กลุ่มสาระการเรียนรู้ บรรยากาศโรงเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. ผู้วิจัยเก็บข้อมูลทางไปรษณีย์ และ ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา มีการตรวจสอบความ สมบูรณ์ของแบบสอบถามทุกฉบับ รวมแบบสอบถามทั้งสิ้นจำนวน 1,082 ชุด คิดเป็นร้อยละ 77.18

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ถูกต้องของการตอบแบบสอบถาม และนำข้อมูลไปวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS และการวิเคราะห์รูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้น (Structural Equation Modeling) ด้วยโปรแกรม LISREL

1. การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของตัวอย่าง ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS ได้แก่ การแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้เกี่ยวกับ ตำแหน่ง เพศ อายุ ประสบการณ์การเป็นครู ประสบการณ์การเป็นหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ วุฒิการศึกษา และวิทยฐานะ

2. การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าความเบ้ (Skewness) และความโด่ง (Kurtosis) ใช้สำหรับวิเคราะห์ระดับการรับรู้เกี่ยวกับอิทธิพลของบทบาทและคุณลักษณะงานของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ บรรยายภาคโรงเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยระดับอิทธิพลของบทบาทและคุณลักษณะงานของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ บรรยายภาคโรงเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พิจารณาจากคะแนนเฉลี่ยมาตรฐานเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยที่คำนวณได้ โดยมีหลักเกณฑ์จาก 1 ไปถึง 5 ของ ลิน พันธุ์พินิจ (2547, น. 155)

3. การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ อิทธิพลของบทบาทและคุณลักษณะงานของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ บรรยายภาคโรงเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยกำหนดเกณฑ์ระดับความสัมพันธ์การแปลผลของ อภินันท์ จันตะณี (2549, น. 7)

4. การวิเคราะห์ อิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมของอิทธิพลของบทบาท และคุณลักษณะงานของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ บรรยายภาคโรงเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนของครู และวิเคราะห์ความตรงของรูปแบบโดยการตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบสมมติฐานความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ด้วย ค่าไค-สแควร์ (Chi-Square) ค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์ (Chi-Square/df) ค่าดัชนี GFI (Goodness of Fit Index) ค่าดัชนี AGFI (Adjust Goodness of Fit Index) ค่าดัชนี RMR (Root Mean Squared Residual) ค่า Standardized RMR และค่า RMSEA

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาอิทธิพลของบทบาทและคุณลักษณะงานของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ บรรยายภาคโรงเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนของครู ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สรุปผลการวิเคราะห์ได้ดังนี้

1. การศึกษาลักษณะกลุ่มตัวอย่างและลักษณะการแจกแจงของตัวแปรโดยใช้สถิติพื้นฐานพบว่า ตำแหน่ง ของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ จำนวน 1082 คน เป็นหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์มากที่สุด จำนวน 196 คน คิดเป็นร้อยละ 18.11 รองลงมา คือ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยจำนวน 184 คนคิดเป็นร้อยละ 17.01 และเป็นเพศหญิงมากที่สุด จำนวน 742 คน คิดเป็นร้อยละ 68.58 หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้มีอายุ 41-50 ปีมากที่สุด จำนวน 385 คน คิดเป็นร้อยละ 35.58 รองลงมา คือ มีอายุ 51 ปีขึ้นไปจำนวน 354 คน คิดเป็นร้อยละ 32.72 และมีประสบการณ์การเป็นครู อายุ 11-20 ปี มากที่สุด จำนวน 353 คน คิดเป็นร้อยละ 32.62 รองลงมา คือ มีประสบการณ์การเป็นครู อายุ 21-30 ปี จำนวน 292 คน คิดเป็นร้อยละ 26.99

และมีประสบการณ์การเป็นหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ไม่เกิน 10 ปีมากที่สุด จำนวน 742 คน คิดเป็นร้อยละ 68.58 รองลงมา คือ มีประสบการณ์ 11-20 ปี จำนวน 258 คน คิดเป็นร้อยละ 23.84 และมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี มากที่สุด จำนวน 792 คน คิดเป็นร้อยละ 73.20 รองลงมา คือ มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโท จำนวน 280 คน คิดเป็นร้อยละ 25.88 และวิทยฐานะชำนาญการ มากที่สุด จำนวน 557 คน คิดเป็นร้อยละ 51.48 รองลงมา คือ มีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ จำนวน 366 คน คิดเป็นร้อยละ 33.83 ตามลำดับ

2. การศึกษาอิทธิพลของบทบาทและคุณลักษณะงานของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ บรรยากาศโรงเรียนที่มี ต่อประสิทธิภาพการสอนของครู ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามความคิดเห็นของหัวหน้า กลุ่มสาระการเรียนรู้ พบว่า

2.1 บทบาทของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 4 ตัวแปร พบว่า บทบาทของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านการนำ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (Mean = 4.227) รองลงมา คือ ด้านการจัดองค์การ มีค่าเฉลี่ยระดับมาก (Mean = 4.045) และด้านการควบคุม มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด (Mean = 3.837) แสดงว่า บทบาทของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ด้านการนำ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

2.2 คุณลักษณะงานของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 5 ตัวแปร พบว่า คุณลักษณะงานของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านความสำคัญของงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (Mean = 4.006) รองลงมา คือ ด้านการป้องกันภัยของการทำงาน มีค่าเฉลี่ยระดับมาก (Mean = 3.997) และด้านความหลากหลายของทักษะ มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด (Mean = 3.796) แสดงว่า คุณลักษณะงานของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ด้านความสำคัญของงาน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

2.3 บรรยากาศโรงเรียน ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 4 ตัวแปร พบว่า หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ มีความคิดเห็นว่า บรรยากาศโรงเรียน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก มีสองด้าน ได้แก่ บรรยากาศแบบเปิด มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (Mean = 3.888) รองลงมา คือ บรรยากาศแบบผูกมัด มีค่าเฉลี่ยระดับมาก (Mean = 3.855) และบรรยากาศโรงเรียน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง มีสองด้าน คือ บรรยากาศแบบปิด มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (Mean = 3.382) รองลงมา คือ บรรยากาศแบบปลดปล่อย มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด (Mean = 2.726) แสดงว่า มีบรรยากาศโรงเรียนแบบเปิดเป็นส่วนมาก

2.4 ประสิทธิภาพการสอนของครู ตัวแปร พบว่า หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ มีความคิดเห็นว่า ประสิทธิภาพการสอนของครู มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ความรู้ ความเข้าใจเป้าหมายของการจัดการศึกษาและหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีค่าเฉลี่ยระดับมากที่สุด (Mean = 4.050) รองลงมา คือ ความสามารถในการจัดประสบการณ์ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีค่าเฉลี่ยระดับมาก (Mean = 4.014) และการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนและนำไปใช้พัฒนาผู้เรียน มีน้อยค่าเฉลี่ยสุด (Mean = 4.050) แสดงว่า ความรู้ ความเข้าใจเป้าหมายของการจัดการศึกษาและหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ในระดับมาก

3. การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) ของตัวแปรสังเกตได้ของตัวแปร บทบาท(K1) และคุณลักษณะงาน ของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ มีค่าอยู่ระหว่าง 0.54 - 0.58 และ 0.41- 0.58 ตามลำดับ แสดงว่า ตัวแปรสังเกตได้ที่ใช้ในการพยากรณ์องค์ประกอบของบทบาท

และคุณลักษณะงาน ของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ สามารถอธิบายความแปรปรวนขององค์ประกอบร่วมได้ ร้อยละ 54 – 58 และร้อยละ 41 – 58 ตามลำดับ จากการพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรสังเกตได้ พบว่า ตัวแปรสังเกตได้ การจัดองค์การ และความสำคัญของงาน โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบสูงที่สุดในกลุ่มตัวแปรแฝงเดียวกันเท่ากับ 0.58 และ 0.58 ตามลำดับ

4. การตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ประกอบด้วย ค่าไค-สแควร์ (Chi-Square) ค่าไค-สแควร์สัมพันธ์ (Chi-Square/df) ค่า RMSEA ค่า Standardized RMR ค่า GFI ค่า AGFI ค่า CFI ค่า NFI และค่า NNFI โดยมีเกณฑ์การพิจารณาค่าความสอดคล้องว่า ค่าไค-สแควร์ (Chi-Square) ควรไม่มีนัยสำคัญ และ ค่าไค-สแควร์สัมพันธ์ (Chi-Square/df) ไม่ควรเกิน 3 (อีรเดช ฉายอรุณ, 2557, น. 31) ค่า RMSEA และค่า Standardized RMR น้อยกว่า 0.05 และ ค่า GFI ค่า AGFI ค่า CFI ค่า NFI ค่า NNFI มีค่า มากกว่า 0.90 (สุภมาส อังคุโชติ, สมถวิล วิจิตรวรรณ และรัชนิกุล ภิญโญ ภานุวัฒน์, 2552, น. 24) จากข้อมูลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน พบว่า ค่าไค-สแควร์(Chi-Square) = 298.78, $P < 0.05$ แสดงว่า มีนัยสำคัญ ค่าไค-สแควร์สัมพันธ์ (Chi-Square/df) = 2.06 ค่า RMSEA = 0.031 ค่า Standardized RMR = 0.032 ค่า GFI = 0.97 ค่า AGFI = 0.96 และ ค่า NFI, NNFI และ CFI = 0.99 จึงสรุปได้ว่า รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

5. ประสิทธิภาพของรูปแบบการวัด พิจารณาจาก ค่าความเที่ยงของตัวแปรแฝง (Pe) และค่าความแปรปรวนเฉลี่ยที่สกัดได้ด้วยองค์ประกอบ (Pv) ค่าความเที่ยงของตัวแปรแฝง (Pe) พบว่า บทบาทและคุณลักษณะงานของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ค่าความเที่ยงของตัวแปรแฝง (Pe) ควรมีค่ามากกว่า 0.60 คือ บทบาทของหัวหน้ากลุ่มสาระ การเรียนรู้ มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.83 และคุณลักษณะงานของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.84 และองค์ประกอบทุกตัวสามารถอธิบายค่าความแปรปรวนเฉลี่ย (Pv) ของตัวแปรสังเกตได้สูง(ค่ามากกว่า0.50) โดยองค์ประกอบบทบาทของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ อธิบายความแปรปรวนได้สูง ร้อยละ 55 และรองลงมาคือ องค์ประกอบคุณลักษณะงานของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ สามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 48

6. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน พบว่า

6.1 องค์ประกอบบทบาทของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ สามารถวัดได้จริงด้วยตัวแปรสังเกตได้ 4 ตัวแปรตามที่กำหนดไว้ เรียงตามค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) จากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ การจัดองค์การ การนำ การวางแผน และการควบคุม โดยมีค่าองค์ประกอบเท่ากับ 0.51, 0.45, 0.44 และ 0.29 ตามลำดับ

6.2 องค์ประกอบคุณลักษณะงานของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ สามารถวัดได้จริงด้วยตัวแปรสังเกตได้ 5 ตัวแปร ตามที่กำหนดไว้ เรียงตามค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) จากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ ความสำคัญของงาน การป้อนกลับของการทำงาน ความหลากหลายของทักษะ ความมีอิสระและเอกลักษณ์ของงาน โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.44, 0.43, 0.40, 0.39 และ 0.36 ตามลำดับ

7. การวิเคราะห์ตัวแปรสังเกตได้ โดยพิจารณาจากค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรสังเกตได้ พบว่า ตัวแปรสังเกตได้ที่เป็นสาเหตุ ได้แก่ ความมีอิสระ และการควบคุม เป็นตัวบ่งชี้ที่ดีใช้วัดตัวแปรแฝงบทบาท และคุณลักษณะงาน ได้ดีที่สุด สำหรับตัวแปรสังเกตได้ที่เป็นผล พบว่า บรรยากาศโรงเรียนแบบปลดปล่อย เป็นตัวบ่งชี้ที่ดีใช้วัดตัวแปรแฝง ตัวแปรประสิทธิภาพการสอนของครู และการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนและนำผลไปใช้พัฒนาผู้เรียนได้ดีที่สุด

8. การพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของอิทธิพลของบทบาท และคุณลักษณะงานของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ บรรยายภาคโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพการสอนของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในเกณฑ์ดี โดยมีค่าไค-สแควร์เท่ากับ 298.78 ค่าความน่าจะเป็น (P) เท่ากับ 0.00 องศาอิสระ (df) เท่ากับ 145 ค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์ (Chi-Square /df) เท่ากับ 2.06 ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (GFI) เท่ากับ 0.97 ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ 0.96 ค่าดัชนีการากเฉลี่ยกำลังสองของส่วนเหลือมาตรฐาน (Standardized RMR) เท่ากับ 0.032 และ ค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อน (RMSEA) เท่ากับ 0.031

9. รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของอิทธิพลของบทบาทและคุณลักษณะงานของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ บรรยายภาคโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพการสอนของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย บทบาท และคุณลักษณะงาน ของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ บรรยายภาคโรงเรียน และประสิทธิภาพการสอนของครู ตัวแปรความสัมพันธ์เชิงสาเหตุสามารถอธิบายความแปรปรวนสมการโครงสร้างตัวแปรบรรยายภาคโรงเรียน ได้ร้อยละ 39 และอธิบายความแปรปรวนสมการโครงสร้างตัวแปรประสิทธิภาพการสอนของครู ได้ร้อยละ 46

การศึกษารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของ อิทธิพลของบทบาท และคุณลักษณะงานของหัวหน้ากลุ่ม สาระการเรียนรู้ บรรยายภาคโรงเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนของครู ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า อิทธิพลต่อบรรยากาศโรงเรียนและประสิทธิภาพการสอนของครู ประกอบด้วย บทบาทของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ มีอิทธิพลต่อบรรยากาศโรงเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และบทบาทของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คุณลักษณะงานของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ มีอิทธิพลต่อบรรยากาศโรงเรียนและประสิทธิภาพการสอนของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และบรรยากาศโรงเรียน มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 โดยคุณลักษณะงานของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ มีอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลรวมเชิงบวกต่อบรรยากาศโรงเรียนสูงสุด รองลงมาคือ บรรยากาศโรงเรียนมีอิทธิพลทางตรง และอิทธิพลรวมเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการสอน ของครู และ บทบาทของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ มีอิทธิพลทางตรง และอิทธิพลรวมเชิงบวกต่อบรรยากาศโรงเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 สำหรับคุณลักษณะงานของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ มีอิทธิพลรวม อิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการสอนของครูมากที่สุด รองลงมาคือ บทบาทของหัวหน้ากลุ่ม สาระการเรียนรู้ มีอิทธิพลรวม อิทธิพลทางตรง และอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการสอนของครู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 ซึ่งสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ด้านบทบาทของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ พบว่า มีอิทธิพลต่อบรรยากาศโรงเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจากหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ต้องมียุทธศาสตร์ด้านการนำ ค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก แสดงว่า หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ มีหน้าที่เป็นผู้นำทางวิชาการ และทำหน้าที่เป็นผู้บริหารระดับกลางในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมทั้งเป็นคณะกรรมการการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่วางแผนการดำเนินงานวิชาการ กำหนดสาระรายละเอียดของหลักสูตรระดับสถานศึกษา การจัดสัดส่วนสาระการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน สภาพเศรษฐกิจ สังคม ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาของท้องถิ่น นิเทศ กำกับ ติดตาม ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร การจัดกระบวนการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การแนะแนวให้สอดคล้องและเป็นไปตามมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร การจัดกระบวนการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และการแนะแนวให้เป็นไปตามจุดหมาย และแนวทางการดำเนินการของหลักสูตร ประสานความร่วมมือจากบุคคล หน่วยงาน องค์กรต่างๆ และชุมชน เพื่อให้การใช้หลักสูตรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และมีคุณภาพ ประชาสัมพันธ์หลักสูตรและ การใช้หลักสูตรแก่นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และผู้เกี่ยวข้อง และนำข้อมูลป้อนกลับจากฝ่ายต่าง ๆ มาพิจารณาเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา ส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ติดตามผลการเรียนของนักเรียนรายบุคคล ระดับชั้น ระดับช่วงชั้นและระดับกลุ่มวิชาในแต่ละปีการศึกษา เพื่อปรับปรุง แก้ไข และพัฒนาการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษา ตรวจสอบ ทบทวน ประเมินมาตรฐานการปฏิบัติงานของครูและการบริหารหลักสูตรระดับสถานศึกษาในรอบปีที่ผ่านมา และใช้ผลการประเมินเพื่อวางแผนพัฒนาการปฏิบัติงานของครู จึงทำให้บทบาทด้านการนำของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของบุญเรือง อุเปียง(2550) ทำการศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ พบว่าหน้าที่และความรับผิดชอบของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ เทียบเท่ากับผู้อำนวยการโรงเรียนขนาดเล็ก เพราะโรงเรียนขนาดใหญ่บางโรงเรียน มีจำนวนครูมากกว่าโรงเรียนขนาดเล็กอีกหลายโรงเรียน จึงถือได้ว่า หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้มีความสำคัญยิ่งเพราะการบริหารงานทุกอย่างเหมือนผู้อำนวยการโรงเรียน สอดคล้องกับ Austin and Reynolds (1990, อ้างใน นงลักษณ์ เรือนทอง, 2550, น. 42) ที่ศึกษาวิจัย พบว่า การบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิผลนั้น ผู้บริหารต้องมีภาวะผู้นำในการบริหารโรงเรียนให้ประสบผลสำเร็จ และสอดคล้องกับแนวคิดหลักของการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2553, น. 3) คือ ต้องการที่จะเห็นหน่วยงานภาครัฐให้ความสำคัญกับการปฏิบัติราชการที่มุ่งเน้นให้ การนำองค์การเป็นไปอย่างมีวิสัยทัศน์ และมีความรับผิดชอบต่อสังคม แสดงให้เห็นว่า บทบาทด้านการนำของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้มีความสำคัญอย่างยิ่ง ที่ทำให้งานในโรงเรียนมัธยมศึกษาประสบความสำเร็จ

ด้านคุณลักษณะงานของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ พบว่า มีอิทธิพลต่อบรรยากาศโรงเรียนและประสิทธิภาพการสอนของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาด้านคุณลักษณะงานของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้รายด้าน พบว่า ความสำคัญ

หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ต้องเป็นผู้นำทางวิชาการ เพราะการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเป็นงานหลัก ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดผลประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียน การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การนิเทศการศึกษา การแนะแนวการศึกษา การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น และการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา และนอกจากนี้ยังมีงานอื่นอีกที่สนับสนุนงานวิชาการ ประกอบด้วย การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคลากร และการบริหารงานทั่วไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิทยุ โณ มนุคิลป์ (2551) กล่าวว่า ทฤษฎีคุณลักษณะของงานคำนึงถึง ด้านความหลากหลายของทักษะ เอกลักษณ์ของงาน ความสำคัญของงาน ความเป็นอิสระและผลสะท้อนกลับ เป็นสิ่งที่สามารถสร้างภาวะทางจิตใจ ก่อให้เกิดผลการรับรู้ผลของงาน แรงจูงใจในการทำงานตามทฤษฎีคุณลักษณะงานของ Hackman and Oldham (1980, p. 214) สอดคล้องกับ Glisson and Durick (1988 อ้างใน เกรียงศักดิ์ ศรีสมบัติ, 2551 น. 41) ได้ศึกษาปัจจัยที่ทำนายความพึงพอใจในงาน และความผูกพันต่อองค์กร พบว่า ลักษณะของงานได้แก่ ความหลากหลายของงาน ความสำคัญของงานที่ปฏิบัติ และความมีเอกลักษณ์ของงาน

ด้านบรรยากาศโรงเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการสอนของครู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาบรรยากาศโรงเรียนรายด้านพบว่า บรรยากาศโรงเรียนแบบเปิด มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก เพราะบรรยากาศโรงเรียนแบบเปิด เป็นบรรยากาศที่มีลักษณะของการทำงานร่วมกันการยอมรับนับถือและมีความเปิดเผยระหว่างเพื่อนร่วมงานด้วยกันเองและระหว่างผู้บริหารกับผู้ร่วมงาน ผู้บริหารรับฟังและยอมรับความคิดเห็นของครู ให้การยกย่องชมเชยครูอย่างจริงใจอยู่เสมอ ยอมรับความสามารถในการทำงานให้อิสระในการปฏิบัติงานโดยไม่มีการควบคุมอย่างใกล้ชิด เป็นผู้นำในการอำนวยความสะดวกในการทำงาน ขณะเดียวกันเพื่อนร่วมงานก็เปิดเผยและสนับสนุนพฤติกรรมทางวิชาชีพระหว่างกัน รู้เรื่องราวของกันและกันดี คบหากันแบบเพื่อนสนิทและร่วมมือกันทำงาน สอดคล้องกับ Steer (1997 อ้างถึงใน ธร สุนทรายุทธ, 2551 น.239) กล่าวว่า บรรยากาศองค์การที่ดีที่สุด คือบรรยากาศที่สอดคล้องกันระหว่างวัตถุประสงค์ขององค์การ และความต้องการของผู้ปฏิบัติงาน ภายในองค์การหรือเป็นบรรยากาศที่เน้นความสำคัญของเป้าหมาย ในขณะเดียวกันก็จะสนับสนุนให้ผลปฏิบัติงานช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ร่วมมือกันและมีส่วนร่วมในกิจกรรม ซึ่งจะทำให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ สอดคล้องกับแนวคิดของ ลัมพทุธี กางเพ็ง(2551) ที่เสนอไว้ว่า ความสำคัญของบรรยากาศองค์การ เป็นเรื่องของการส่งเสริมและสนับสนุนให้กิจกรรมการเรียนรู้ หรือการดำเนินต่าง ๆ ของโรงเรียนให้เป็นไปอย่างราบรื่นและบรรยากาศยังช่วยเสริมสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรด้วย สอดคล้องกับแนวคิดของ วิโรจน์ สารัตนะ และ ลัมพันธ์ พันธุ์พุกษะ (2545 อ้างถึงใน นิภูษลา ลั่นเหลือ, 2554, น. 254) กล่าวว่า ผู้บริหารโรงเรียนพึงส่งเสริมบรรยากาศแบบเปิด โดยการยอมรับความคิดเห็นของครู ให้ความจริงใจ ยกย่องนับถือ อิสระในการปฏิบัติงาน และให้การสนับสนุนในการพัฒนาวิชาชีพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ นำชัย ศุภฤกษ์ชัยสกุล (2550) พบว่า ความสำคัญของผู้นำมีต่อการแลกเปลี่ยนทางสังคมที่เกิดขึ้นระหว่างครูกับโรงเรียน

การรับรู้การสนับสนุนจากองค์การได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากการแลกเปลี่ยนระหว่างครูกับกลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งถ้าครูมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ก็จะส่งผลให้มีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมงานในกลุ่มเดียวกัน และส่งผลความสัมพันธ์ที่ดีกับโรงเรียน จึงทำให้บรรยากาศโรงเรียนในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน เป็นบรรยากาศ แบบเปิด ซึ่งสอดคล้องกับ Koontz and Wehrich (1990, p.134) ให้ความเห็นว่า บรรยากาศองค์การมีอิทธิพลในการจูงใจบุคคลในองค์การให้มีความเต็มใจ และมีความพยายามในการที่จะปฏิบัติงานให้ประสบผลสำเร็จ และบรรยากาศโรงเรียนที่มีประสิทธิผล ส่วนใหญ่เป็นบรรยากาศแบบเปิด

บทบาทของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ มีอิทธิพลรวม และอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อบรรยากาศโรงเรียนในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีอิทธิพลรวมอิทธิพลทางตรง และอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการสอนของครูในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า บทบาทของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ด้านการนำ มีการปฏิบัติมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมจิต สงสาร (2552) กล่าวว่า การสร้างภาวะผู้นำ มีผลโดยตรงต่อพลังอำนาจการทำงานที่มีประสิทธิผลของครู และอิทธิพลทางตรง มี 3 ปัจจัย คือ 1) การสร้างแรงจูงใจในการทำงาน การสร้างบรรยากาศองค์การ และการสร้างภาวะผู้นำ 2) อิทธิพลทางอ้อมโดยส่งผ่านการสร้างแรงจูงใจในการทำงาน มี 2 ปัจจัย คือ การสร้างภาวะผู้นำ และการสร้างบรรยากาศองค์การ และ 3) อิทธิพลรวมมี 3 ปัจจัย คือ การสร้างแรงจูงใจในการทำงาน การสร้างภาวะผู้นำ และการสร้างบรรยากาศองค์การ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วาโร เพ็งสวัสดิ์ (2549) พบว่า องค์ประกอบของภาวะผู้นำที่ส่งผลทางตรงต่อประสิทธิผลของโรงเรียน คือ องค์ประกอบด้านสถานการณ์ องค์ประกอบด้านพฤติกรรมของผู้บริหาร และองค์ประกอบด้านภูมิหลังของผู้บริหาร และสอดคล้องกับงานวิจัยของ รุจา รอดเข็ม (2547) พบว่า ตัวแปรสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลองค์การของวิทยาลัยในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข เรียงตามน้ำหนักอิทธิพลรวมดังนี้ ภาวะผู้นำ บรรยากาศองค์การ การติดต่อสื่อสาร การบริหารเชิงกลยุทธ์ เทคโนโลยี สภาพแวดล้อมภายนอก ความผูกพันต่อองค์การและการจูงใจ

คุณลักษณะงานของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ มีอิทธิพลรวมและอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อบรรยากาศโรงเรียนในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีอิทธิพลรวม อิทธิพลทางตรง และอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการสอนของครูในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความสำคัญของงาน มีการปฏิบัติมากที่สุด สอดคล้องกับแนวคิดของ Glisson and Durick (1988 อ้างใน เกรียงศักดิ์ ศรีสมบัติ, 2551, น. 41) พบว่า ลักษณะของงาน ได้แก่ ความหลากหลายของงาน ความสำคัญของงานที่ปฏิบัติ ความมีเอกลักษณ์ของงาน ส่วนด้านลักษณะขององค์การ ได้แก่ อายุขององค์การและการปกครองบังคับบัญชา และสอดคล้องกับงานวิจัยของชาติรี พัฒนเลิศพันธ์ (2546) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยด้านคุณลักษณะงานที่มีผลต่อความพึงพอใจในการทำงานของพนักงานสอบบัญชี ผลการวิจัยพบว่า พนักงานมีคุณลักษณะงาน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งเมื่อวิเคราะห์ระดับคุณลักษณะงานเป็นรายด้าน พบว่า คุณลักษณะงานที่อยู่ระดับจริง ได้แก่ ด้านความหลากหลายของทักษะ และด้านความสำคัญของงาน เช่นเดียวกัน

บรรยากาศโรงเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีอิทธิพลรวมและอิทธิพลทางตรงเชิงบวก ต่อประสิทธิภาพ การสอนของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า บรรยากาศโรงเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นบรรยากาศ แบบเปิด มีการปฏิบัติมากที่สุด สอดคล้องกับแนวคิด ของ Anderson (1964, p. 99) พบว่า ยิ่งโรงเรียนมีบรรยากาศแบบเปิดมากเท่าใดผู้บริหารก็ยิ่งมีความสามารถมากเท่านั้นและนอกจาก นี้ผู้บริหารยังมีความเชื่อมั่นในตนเองรักษาสุขภาพ ร่างกาย มีการเข้าสังคมและเป็นทรัพยากรที่มีค่ามาก ยิ่งกว่านั้น ครูจะแสดงออกถึงความเชื่อมั่นในตนเอง และเชื่อมั่นในประสิทธิผลของ โรงเรียนมาก สอดคล้องกับแนวคิดของ Halpin (1966, p. 132) กล่าวว่า บรรยากาศแบบเปิด เป็นบรรยากาศที่ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานแสดงความคิดเห็น แสดงความสามารถ หน่วยงานมีชีวิตชีวาและก้าวหน้าอยู่เสมอ งานส่วนใหญ่บรรลุเป้าหมายอย่างรวดเร็ว เปิดโอกาสและ ส่งเสริมพลังใจให้แก่ผู้ร่วมงานเป็นอย่างมาก เพราะแต่ละคนมีโอกาสแสดงความสามารถอย่าง เต็มที่ ผู้บริหารจะเป็นผู้ประสานงานและแสดงความสัมพันธ์ต่างๆ ได้เหมาะสมกับสถานการณ์ และพยายามที่จะสนองความต้องการขององค์การตลอดเวลา ส่วนสำคัญของบรรยากาศแบบนี้ คือ ผู้บริหารมีความเป็นกันเองและจริงใจ มีลักษณะของความยืดหยุ่นและมีความเชื่อมั่นในตนเอง สูง และสอดคล้องกับ เกรียงศักดิ์ สุวรรณวัจน์ (2549) พบว่า เมื่อตัวผู้บริหารเกิดพฤติกรรม การนำในระดับสูงแล้ว ย่อมจะผลักดันให้เกิดการพัฒนา การสนับสนุนในสถานศึกษา ทั้งในขนาด สถานศึกษา โครงสร้างของสถานศึกษา ลักษณะของบุคลากร และคุณลักษณะพื้นฐานของผู้เรียน รวมทั้งผลักดันให้ เกิดบรรยากาศของสถานศึกษา ให้มีลักษณะของบรรยากาศแบบเปิด มีการ สนับสนุนทางสังคมของครู และมีบรรยากาศทางวิชาการได้อย่างแน่นอน

ข้อเสนอแนะ

ผลที่ได้จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับผู้เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า บทบาทและคุณลักษณะงานของหัวหน้ากลุ่มสาระ การเรียนรู้ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน แสดงว่า บทบาทและคุณลักษณะงานของหัวหน้า กลุ่มสาระการเรียนรู้มีความสำคัญอย่างยิ่ง นอกจากนี้ มีบทบาทเป็น หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้แล้ว ยังมีภาระงานด้านการสอน และงานด้านอื่น ๆ ที่ผู้บริหารสถานศึกษามอบหมายตามนโยบาย ของสถานศึกษา รวมทั้ง การนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้ เพื่อเสนอผลประกอบการพิจารณาความดีความชอบของประจำปีของครูต่อผู้บริหารสถานศึกษา และการประชุมคณะกรรมการทางวิชาการ รวมทั้งยังเป็นที่ปรึกษานักเรียนในการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาของโรงเรียน จะเห็นได้ว่า ภาระงานของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้มีมากและมากกว่าครู ผู้สอน และทำให้หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ต้องมีบทบาทในการบริหารตน การบริหารคน และการ บริหารงาน อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ทั้ง 8 กลุ่มสาระ ต้องจัดสรร เวลาเพื่อปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ มีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ เพื่อให้มีความรู้ทางด้านวิชาการและ วิชาชีพครู โดยการฝึกอบรมหรือศึกษาดูงานทั้งในและต่างประเทศ และนำมาพัฒนาตน พัฒนาคณะ และพัฒนางานอย่างมีประสิทธิภาพ

2. เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า บรรรยากาศโรงเรียนมีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการสอนของครู โดยเฉพาะบรรรยากาศโรงเรียนแบบเปิด เป็นบรรรยากาศของความร่วมมือและการยอมรับระหว่างครูกับผู้บริหาร และหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ เป็นบรรรยากาศที่ผู้บริหารรับฟังปัญหา และเปิดโอกาสให้ครูและหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้เสนอแนะสิ่งที่เป็นจริง มีการยกย่องชมเชยและให้การยอมรับความสามารถของหัวหน้ากลุ่มสาระและครูในสถานศึกษา ทำให้การเรียนของนักเรียนและการสอนของครูมีประสิทธิภาพ ดังนั้น หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระ ต้องให้ความสำคัญกับบรรรยากาศโรงเรียนแบบเปิด เป็นเรื่องสำคัญ รองลงมาจาก บทบาทและคุณลักษณะงานของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งส่งผลให้งานเกิดประสิทธิผลตามนโยบายและเป้าหมายของโรงเรียน และทำให้ครูจัดกิจกรรมการสอนอย่างมีประสิทธิภาพเช่นเดียวกัน

เอกสารอ้างอิง

- เกรียงศักดิ์ สุวรรณวัจน์. (2549). รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุขององค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำของหัวหน้ากลุ่มศึกษานิเทศก์ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (ปริญญาานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต. พิษณุโลก:มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- เกรียงศักดิ์ ศรีสมบัติ. (2551). รูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อโรงเรียนและความผูกพันต่อวิชาชีพของครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ปริญญาานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ชาติรี พัฒนเลิศพันธ์. (2546). ปัจจัยด้านคุณลักษณะงานที่มีผลต่อความพึงพอใจในการทำงานของพนักงานสอบบัญชี ในสำนักงานสอบบัญชี ดี ไอ เอ. (วิทยานิพนธ์ปริญญาานิพนธ์มหาบัณฑิต) กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ธรร สุนทรายุทธ. (2551). การบริหารจัดการเชิงปฏิรูป ทฤษฎี วิจัย และปฏิบัติทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เนติกุลการพิมพ์ จำกัด.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2548). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS. บริษัท วี. อินเทอร์เน็ต จำกัด.
- ธีรเดช ฉายอรุณ. (2557). Path Analysis. สืบค้นเมื่อ 10 พฤษภาคม 2557, จาก www.popeduspace.com/rlc.nrct.go.th/ewt---dl.php?nid=811,
- นงลักษณ์ เรือนทอง. (2550). รูปแบบการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิผล (ปริญญาานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต).นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2542). โมเดลลิสเรล สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 3.) กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นำชัย ศุภฤกษ์ชัยสกุล. (2550). การศึกษาความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นพหุระดับปัจจัยภาวะผู้นำปัจจัยกลุ่มสาระ การเรียนรู้และปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อเครือข่ายการแลกเปลี่ยนทางสังคมในที่ทำงานและตัวแปรผลทาง ด้านจิตพิสัยของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้และครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร (ปริญญาานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- นิกัญชลาลันเหลือ.(2554). โมเดลสมการโครงสร้าง ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (ปริญญาานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- บุญเรือง อุบะเสียง. (2550). ภาวะผู้นำของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ตามทัศนะของครูโรงเรียนสามัคคีวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 1 (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). เชียงราย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- ภิญโญ มนุชิลปี. (2551). การพัฒนาตัวแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความมีประสิทธิภาพของทีมงานโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ปริญญาานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- มตินชนรายวัน. (2551). ข่าวการศึกษา. วันที่ 19 พฤศจิกายน พ.ศ. 2551 ปีที่ 31 ฉบับที่ 11211 น. 22.
- รับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), สำนักงาน. 2548.
มาตรฐาน ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์การพิจารณาเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน รอบที่ 2 (พ.ศ.2549-2553).
- รุจา รอดเข็ม. (2547). การพัฒนารูปแบบการประเมินประสิทธิผลองค์การของวิทยาลัย
ในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ประยุกต์ตามแนวทางการประเมินองค์การแบบสมดุล
(ปริญญาานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วาโร เพ็งสวัสดิ์. 2549. การพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของประสิทธิผลภาวะ
ผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียน (ปริญญาานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต).
ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วินัย คำสุวรรณ. (2551). การวิเคราะห์ตัวแปรคู่ในการวิจัยขั้นสูงทางการบริหารการศึกษา.
กรุงเทพมหานคร: หจก. เอ็มไอ ที พรินติ้ง.
- ศึกษานิเทศก์, กระทรวง. (2546). คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- ลัมฤทธิ์ กางเพ็ง. (2551). ปัจจัยทางการบริหารที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน:
การพัฒนาและการตรวจสอบความตรงของตัวแบบ (ปริญญาานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต).
ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สิน พันธุ์พินิจ. (2547). เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์.
กรุงเทพมหานคร: บริษัทวิทยพัฒน์ จำกัด.
- สุภมาส อังคุโชติ, สมถวิล วิจิตรวรรณ และ รัชนิกุล ภิญโญภาณุวันต์. (2552). สถิติวิเคราะห์
สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์: เทคนิคการใช้โปรแกรมLISREL.
กรุงเทพมหานคร: บริษัท เจริญดีมั่นคงการพิมพ์.
- สุนทร โคตรบรรเทา. (2551). หลักการและทฤษฎีการบริหารการศึกษา.
กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ปัญญาชน.
- สมจิต สงสาร. (2552). การพัฒนาตัวแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อ
การเสริมสร้างพลังอำนาจการทำงานที่มีประสิทธิผลของครู
(ปริญญาานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). ขอนแก่น:มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อภิรักษ์ จันตะนี. (2549). การใช้สถิติเพื่อทดสอบสมมติฐาน (SPSS for Windows).
สืบค้นเมื่อ 1 ตุลาคม 2553, จาก [http://aphinant.aru.ac.th/wp-content/uploads/2008/....\(2549\)86](http://aphinant.aru.ac.th/wp-content/uploads/2008/....(2549)86)
- Anderson, J.R. (1980). *Cognitive Psychology and Its Implications*.
(2nd ed.) San Francisco: Freeman.
- George, J. M. & Gareth R. J. (2005). *Understanding and Managing Organizational Behavior*. New Jersey: Pearson Education, Inc.
- Halpin, A. W. (1966). *Theory and Research in Administration*.
New York: Macmillan.

- Hoy, A. W. & Wayne K. H. (2006). *Instructional Leadership A Learning-Centered Guide*. Boston: Allyn & Bacon.
- Koontz, H. & Weihrich H. (1990). *Essentials of Management*. (5th ed.) New York: Mc Graw-Hill.

การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีในการจัดการ แรงงานต่างด้าวในอุตสาหกรรมประมงและ ห้องเย็นแปรรูปอาหารทะเลบริเวณจังหวัด ชายทะเลภาคกลาง

Good Governance about Foreign Worker
Management in Fishing and Processing Cold
Storage Industry on the Central Coastal Provinces

บุญชิน ตั้งบุญชัยเจริญ*

Boonchin Tangboonchaicharoen*

* นักศึกษาปริญญาเอก รัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์

* Ph.D.Candidate (Public Administration), College of Innovation Management, Rajamangala University of Technology Rattanakosin

* Email: boonchintang@hotmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีกับการจัดการแรงงานต่างด้าว ในอุตสาหกรรมประมงและห้องเย็นแปรรูปอาหารทะเลบริเวณจังหวัดชายทะเลภาคกลาง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีตาม หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความสำนึกรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า เพื่อที่จะได้ทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการบริหารแรงงานต่างด้าว ในอุตสาหกรรมประมงและห้องเย็นแปรรูปอาหารทะเล กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยจำนวน 618 คน ผลการศึกษาพบว่า

1. การบริหารบ้านเมืองที่ดี ระดับความคิดเห็นภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.83$) โดยในด้านหลักนิติธรรมพบว่า ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.83$) หลักคุณธรรมพบว่า ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.89$) หลักความโปร่งใสพบว่า ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.79$) หลักการมีส่วนร่วมพบว่า ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.89$) หลักความสำนึกรับผิดชอบพบว่า ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.78$) และ หลักความคุ้มค่าพบว่า ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.83$)

2. การจัดการแรงงานต่างด้าว ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.78$) โดยในการจัดการสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานพบว่า ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.83$) การจัดการศึกษาพบว่า ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.79$) การจัดการสาธารณสุขพบว่า ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.77$) การจัดการจดทะเบียนการเกิดพบว่า ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.72$) และ การจัดการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมพบว่า ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.77$)

3. การทดสอบสมมุติฐานความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีกับการจัดการแรงงานต่างด้าว ได้ดังนี้

สมมุติฐานที่ 1 : การบริหารจัดการกิจการบ้านเมืองที่ดีมีความสัมพันธ์กับการจัดการสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานประกอบไปด้วยสิทธิประโยชน์ของแรงงาน คุ้มครองค่าจ้างแรงงานคุ้มครองเรื่องส่งกลับ จัดการส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงความปลอดภัยในที่ทำงาน พบว่ามีความสัมพันธ์ในระดับสูงที่ 0.9134

สมมุติฐานที่ 2 : การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีมีความสัมพันธ์กับการศึกษาประกอบไปด้วย การให้ความรู้ ความรู้เกี่ยวกับสิทธิของแรงงาน พัฒนาการศึกษเด็กต่างด้าว สร้างความตระหนักในการใช้แรงงานต่างด้าว พบว่ามีความสัมพันธ์กันในระดับสูงที่ 0.8782

สมมุติฐานที่ 3 : การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีมีความสัมพันธ์กับการจัดการสาธารณสุข ประกอบด้วยการควบคุมโรค ด้านสาธารณสุข ด้านรักษาพยาบาล ด้านความปลอดภัยและสุขภาพ ด้านปัญหาสิ่งแวดล้อมและที่ที่พัก ด้านละเมิดสิทธิมนุษยชนแรงงานเด็ก พบว่ามีความสัมพันธ์ในระดับสูงที่ 0.8890

สมมุติฐานที่ 4 : การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีมีความสัมพันธ์กับการจดทะเบียนการเกิดประกอบไปด้วยการจัดระบบแรงงานต่างด้าว การคุ้มครองตามกฎหมาย พบว่ามีความสัมพันธ์ในระดับสูงที่ 0.7782

สมมุติฐานที่ 5 : การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีมีความสัมพันธ์กับการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมประกอบไปด้วย พ.ร.บ.คุ้มครองแรงงานข้ามชาติ การคุ้มครองสิทธิแรงงานต่างด้าว กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมือง การจ้างแรงงานและสวัสดิการ พบว่ามีความสัมพันธ์กันในระดับสูงที่ 0.8285

4. ผลการวิเคราะห์ตัวแบบเส้นทางความสัมพันธ์ของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีพบว่า หลักนิติธรรมมีอิทธิพลทางตรงต่อการจัดการสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานและการจัดการสาธารณสุข หลักความโปร่งใสมีอิทธิพลทางอ้อมต่อการจัดการสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน หลักความสำนึกรับผิดชอบมีอิทธิพลทางอ้อมต่อการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม หลักความคุ้มค่ามีอิทธิพลทางอ้อมต่อการจัดการสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน การจัดการสาธารณสุขและการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม

คำสำคัญ : การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี การจัดการแรงงานต่างด้าว อุตุสาหกรรมประมงและห้องเย็นแปรรูปอาหารทะเล

Abstract

The study of the good governance about foreign worker management in the industry of fishing and seafood processing cold storage industry in central coastal provinces aims at studying the corporate governance in accordance with the rules of law, virtues, transparency, participation, responsibility and worthiness. This attributes to know the fact of the foreign worker management in the industry of fishing and seafood processing cold storage industry in central coastal provinces. The results of 618 foreign worker samplings reveal those as follows:

1. The analysis of the good governance is at high level ($\bar{X}=3.83$). The rules of law is at high level ($\bar{X}=3.83$); virtues are at high level ($\bar{X}=3.89$), transparency is at high level ($\bar{X}=3.79$); participation is at high level ($\bar{X}=3.89$); responsibility at high level ($\bar{X}=3.78$); and worthiness is at high level ($\bar{X}=3.83$).

2. The analysis of the foreign worker management is at high level ($\bar{X}=3.78$). Welfare and labor protection management is at high level ($\bar{X}=3.83$); education management is at high level ($\bar{X}=3.79$), public health management is at high level ($\bar{X}=3.77$); birth registration management is at high level ($\bar{X}=3.72$); and the access to the process of equity management is at high level ($\bar{X}=3.77$).

3. The test on the hypothesis, "relationship between good governance and the foreign worker management" results in as follows:

Hypothesis 1 : The good governance relates to the welfare and labor management consisted of benefits of labor, wage assurance, protection as labors being sent back to their native places, the labor living quality promotion, and workplace security. The components underline a canonical correlation of significant level equals to 0.9134.

Hypothesis 2 : The good governance relates to education management consisted of education provision, information on labor rights, the child labor education development, the recognition of the use of foreign workers. The result shows the canonical correlation level of 0.8782.

Hypothesis 3 : The good governance relates to the public health management consisted of disease control, hospitality, security and health, environment and accommodation problems, and violation of child labor's rights. The result shows the canonical correlation level of 0.8890.

Hypothesis 4 : The good governance relates to the birth registration management consisted of foreign worker system management, and law protection. The result shows the canonical correlation level of 0.7782.

Hypothesis 5 : The good governance relates to the access to justice management consisted of The Labor Protection Act, the protection of the rights of foreign workers, the International Covenant on Civil Right, labor employment and welfare issues. The result shows the canonical correlation level of 0.8253.

4. The results of the analysis reveal that the rules of law directly affect the welfare management and the labor protection. The outcome also shows that transparency indirectly affects the welfare management and labor protections. Responsibility has indirect impact on the access to the process of equity. Also, the worthiness indirectly affects the welfare management, the labor protection, the public health management and the access to the process of equity.

Keywords : Good Governance, Foreign Worker Management, Industry of Fishing Seafood Processing Cold Storage Industry

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การอพยพย้ายถิ่นของประชากรประเทศเพื่อนบ้านเข้ามาในประเทศไทย ได้เกิดขึ้นตั้งแต่ก่อนปี พ.ศ. 2519 ด้วยสาเหตุจากภัยทางการเมืองและปัญหาทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในประเทศเหล่านั้น ทำให้มีการเข้ามาอาศัยอยู่และทำงานเป็นแรงงานราคาถูกในประเทศไทย ประกอบกับมีงานบางอย่างที่คนไทยไม่นิยมทำได้แก่ งานในภาคเกษตรกรรม ประมงทะเล งานก่อสร้าง เหมืองแร่ ถ่านหิน งานในโรงสีข้าว หรืองานรับใช้ในบ้าน ซึ่งเป็นงานที่ต้องตรากตรำลำบาก ใช้แรงงานมาก สกปรก เสี่ยงภัยและไร้เกียรติทางสังคม จึงทำให้เกิดการขาดแคลนแรงงานในส่วนนี้ แรงงานต่างด้าวจึงเป็นทางเลือกหนึ่งในการแก้ปัญหาการขาดแคลนแรงงานของนายจ้างหรือผู้ประกอบการในเมืองไทย จึงมีการรับแรงงานต่างด้าวเข้ามาทำงานทดแทนคนไทย ซึ่งการจ้างแรงงานต่างด้าวจะช่วยลดค่าใช้จ่ายได้มากเพราะค่าแรงของแรงงานต่างด้าวจะต่ำกว่าคนไทยมาก ปกครองง่ายไม่ค่อยมีปัญหา การลากลับบ้าน มีความอดทนสูง ทำงานหนักได้ทุกอย่าง (ลัดดารัตน์ เลิศลักษณ์วัฒน์, 2554)

จากสภาพของการจ้างแรงงานต่างด้าวดังกล่าว ประเทศไทยจึงเริ่มมีการจัดระบบแรงงานต่างด้าวและเปิดให้ขึ้นทะเบียนมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 จนถึงปัจจุบัน การดำเนินการของรัฐบาลในช่วงที่ผ่านมาจะเข้มงวดขึ้นจนกระทั่งเป็นเครื่องมือดำเนินการเชิงนโยบาย เพื่อให้การบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดความมั่นคงต่อรัฐและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาประเทศ แม้ว่าจำนวนแรงงานต่างด้าวจะเพิ่มขึ้นตามอุปสงค์ของผู้ประกอบการและศักยภาพการพัฒนาเศรษฐกิจประเทศ ตามที่ประเทศไทยเองก็มีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับสูง โดยเฉพาะช่วงหลังปี พ.ศ. 2530 เป็นต้นมา ผลจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจดังกล่าว ทำให้คนไทยมีโอกาสในการเลือกทำงานมากขึ้น มีทางเลือกในการบริโภคสินค้า รวมทั้งการเข้าถึงระบบสาธารณสุขได้อย่างทั่วถึงด้วยเงื่อนไขดังกล่าว ทำให้ผู้ประกอบการไทยต้องเผชิญกับภาวะการขาดแคลนแรงงาน โดยเฉพาะในสาขาอุตสาหกรรมประมงและห้องเย็นแปรรูปอาหารทะเลที่มีความต้องการแรงงานเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับผลการสำรวจความต้องการที่แท้จริงในจ้างแรงงานต่างด้าวที่หลบหนีเข้าเมืองลี้ภัยชาติพม่า ลาว และกัมพูชา ที่มีชื่อในทะเบียนนายจ้างในสาขาอุตสาหกรรมประมงและห้องเย็นแปรรูปอาหารทะเล ของประเทศไทยในปี 2550 จากนายจ้าง จำนวนทั้งสิ้น 2,603 ราย (กรุงเทพธุรกิจ, 2553)

เมื่อผู้ประกอบการไทยในสาขาอุตสาหกรรมประมงและห้องเย็นแปรรูปอาหารทะเล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริเวณจังหวัดชายทะเลภาคกลางได้แก่ จังหวัดสมุทรสาครและจังหวัดสมุทรสงคราม มีอุปสงค์ต่อแรงงานสูง แต่ขาดแคลนแรงงานโดยเฉพาะคนงานไทย ในขณะที่ประเทศเพื่อนบ้านอย่างพม่า ลาว และกัมพูชา มีแรงงานจำนวนมากที่ยากจนและต้องการหางานทำ ผู้ประกอบการไทยได้ร้องขอต่อรัฐบาลเพื่อขออนุญาตนำเข้าแรงงานต่างด้าวจากประเทศเพื่อนบ้านเข้ามาทำงานในสาขาดังกล่าวแทนคนงานไทย โดยในระยะแรกของการดำเนินการนำเข้าแรงงานต่างด้าวเข้ามาทำงาน ทั้งภาครัฐและเอกชนยังขาดทิศทางการควบคุมดูแลและยังขาดการบูรณาการในการทำงานร่วมกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ก่อให้เกิดช่องว่างของการปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีจำนวนหลายฉบับ ส่งผลให้เอื้อต่อการทุจริตคอร์รัปชันของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับแรงงานต่างด้าวตามมา ทำให้การเข้ามาของแรงงานต่างด้าว มีผลกระทบในด้านการบริหารจัดการตามมาหลายด้านได้แก่ ด้านการจดทะเบียนแรงงาน ด้านสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน ด้านสาธารณสุขและด้านการศึกษา ซึ่งส่งผลกระทบต่อสภาพสังคมในภาพรวม อาทิ การนำพาเชื้อโรค การเกิดโรคใหม่ ๆ

ปัญหาอาเสพติด อาชญากรรม การก่อการร้าย การคอร์รัปชัน และความขัดแย้งในสังคม ฯลฯ สอดคล้องกับข้อมูลของสำนักบริหารแรงงานต่างด้าว กระทรวงแรงงานที่พบว่า แรงงานต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานทั่วประเทศตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 และพระราชบัญญัติคนต่างด้าว พ.ศ. 2551 จนถึงสิ้นปี พ.ศ. 2551 มีจำนวนแรงงานต่างด้าวทั้งสิ้น 790,664 คน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือแรงงานต่างด้าวที่เข้าเมืองถูกกฎหมาย (ตามมาตรา 9 และ มาตรา 12) มี 228,353 คน คิดเป็นร้อยละ 28.9 และแรงงานต่างด้าวที่เข้าเมืองผิดกฎหมาย (ตามมาตรา 13) มี 562,311 คน คิดเป็นร้อยละ 71.1 ของแรงงานต่างด้าวทั้งหมดทั่วประเทศ จากสถิติส่วนดังกล่าวจะเห็นว่าแรงงานต่างด้าวที่เข้าเมืองผิดกฎหมายมีจำนวนมากกว่าถูกกฎหมายอยู่ 333,958 คน ในส่วนของแรงงานต่างด้าวที่เข้าเมืองผิดกฎหมายตามมาตรา 13 แบ่งออกเป็นสองประเภท คือ ประเภทชนกลุ่มน้อยกับประเภทตามมติคณะรัฐมนตรี 3 สัญชาติ ได้แก่ พม่า ลาวและกัมพูชาที่ได้รับอนุญาตทำงานได้จนถึงวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2553 มีจำนวนทั้งสิ้น 562,311 คน ลดลงจากปีที่ผ่านมา 34,302 คน จำแนกเป็นชนกลุ่มน้อย 60,741 คน และตามมติคณะรัฐมนตรี 3 สัญชาติ ได้แก่ พม่า ลาวและกัมพูชา 501,570 คน คิดเป็นร้อยละ 89.2 ของคนต่างด้าวเข้าเมืองผิดกฎหมาย (สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว กระทรวงแรงงาน, 2554 , น.1)

สำหรับแรงงานต่างด้าวในสาขาอุตสาหกรรมประมงและห้องเย็นแปรรูปอาหารทะเลมีจำนวน 58,890 คน เมื่อแยกตามสัญชาติเป็นสัญชาติพม่า 476,676 คน หรือร้อยละ 95.0 โดยจังหวัดที่มีแรงงานกลุ่มนี้ทำงานมากได้แก่ บริเวณจังหวัดชายทะเลภาคกลางคือจังหวัดสมุทรสาคร และจังหวัดสมุทรสงคราม (สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว กระทรวงแรงงาน, 2554 , น. 1) ส่งผลให้กลุ่มจังหวัดบริเวณจังหวัดชายทะเลภาคกลางต้องเร่งปรับโครงสร้างพื้นฐานของระบบสาธารณูปโภค และการจัดการแรงงานต่างด้าวในด้านการจดทะเบียนแรงงาน ด้านสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน ด้านสาธารณสุขและด้านการศึกษา เพื่อรองรับกับจำนวนแรงงานต่างด้าวที่กำลังเพิ่มจำนวนขึ้นอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับผลการประเมินของนักวิชาการและหน่วยงาน ด้านความมั่นคงของรัฐบาล ได้ปรากฏว่ามีจำนวนแรงงานต่างด้าวในประเทศไทยไม่ต่ำกว่า 2 ล้านคน โดยมีสาเหตุหลักมาจากช่องว่างของรายได้ที่เพิ่มขึ้นระหว่างประเทศไทยกับ ประเทศเพื่อนบ้าน ความต้องการแรงงานที่เพิ่มขึ้นในประเทศไทยและการพัฒนาของระบบการขนส่งที่เชื่อมระหว่างประเทศในลุ่มแม่น้ำโขง ทำให้ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมาแรงงานต่างด้าวจากประเทศเพื่อนบ้านได้ลักลอบเข้ามาทำงานในประเทศไทยจำนวนมาก โดยเฉพาะในภาคการจ้างงานนอกระบบ ขณะที่กฎหมายแม่บทที่กำกับและควบคุมการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวของประเทศไทยอาจไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของความต้องการแรงงานและตลาดแรงงานหรืออาจยังคลุมเครือและไม่มีทิศทางที่ชัดเจน จึงทำให้มีจำนวนแรงงานต่างด้าวที่ต้องตกอยู่ในสถานะของแรงงานที่ผิดกฎหมาย และแรงงานต่างด้าวเหล่านี้ อาจก่อให้เกิดปัญหาทั้งในระยะสั้นและระยะยาวต่อสังคมไทย หากภาครัฐยังขาดการบริหารจัดการที่ดีต่อปัญหาเรื่องนี้ ทั้งนี้ปัญหาแรงงานต่างด้าวไม่ได้เป็นปัญหาแต่ด้านเศรษฐกิจ ความมั่นคงและการเมืองเท่านั้น ปัญหาด้านสาธารณสุขก็เป็นปัญหาสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าปัญหาด้านอื่น ดังนั้นในปี 2558 ซึ่งเป็นปีที่ประเทศไทยได้ถูกรวมเข้าเป็นประชาคมอาเซียน ปัญหาแรงงานต่างด้าวจะมีความยุ่งยากซับซ้อนมากขึ้น รัฐบาลไทยควรต้องรีบเร่งหามาตรการดำเนินการและแนวทางการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวที่ดีมีประสิทธิภาพไว้แต่เนิ่น ๆ เพื่อรองรับกับสภาพเขตแดนถูกเชื่อมโยงเข้าด้วยกันเป็นเครือข่ายหลายประเทศ แรงงานต่างด้าวเหล่านั้นสามารถเคลื่อนย้ายได้โดยเสรี ปัญหาดังกล่าว

ก็จะมีมีความรุนแรงและยุ่งยากซับซ้อนยิ่งขึ้น นอกจากนั้นประเทศไทยอาจจะต้องเผชิญกับปัญหาการค้ามนุษย์หรือปัญหาด้านสาธารณสุขที่มากับแรงงานอพยพตามมาอีกด้วย (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2554)

ดังนั้น ประเด็นของการจัดการแรงงานต่างด้าวจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างเร่งด่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคอุตสาหกรรมประมงและท่องเที่ยวแปรรูปอาหารทะเลบริเวณจังหวัดชายทะเลภาคกลาง (กรุงเทพมหานคร, 2553) ในขณะเดียวกันภาครัฐต้องพัฒนาขีดความสามารถของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการแรงงานต่างด้าว เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดและข้อมูลซึ่งกันและกันอย่างต่อเนื่อง และนำไปสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ด้วยการจัดการแรงงานต่างด้าวในสาขาอุตสาหกรรมประมงและท่องเที่ยวแปรรูปอาหารทะเลบริเวณจังหวัดชายทะเลภาคกลางให้มีระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (Good Governance) กล่าวคือก่อให้เกิดหลักการในการปฏิบัติงานที่สำคัญ คือหลักนิติธรรม (Rule of Law) หลักคุณธรรม (Ethics) หลักความโปร่งใส (Transparency) หลักการมีส่วนร่วม (Participation) หลักความสำนึกรับผิดชอบ (Accountability) และ หลักความคุ้มค่า (Value for Money) (ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542) (สุดจิต นิมิตรกุล, 2543 , น.24 ; เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2545 , น.35) (Commonwealth Secretariat, 2000 ; อุดม มุ่งเกษตร, 2545 , คำนำ)

แต่ระบบการจัดการแรงงานต่างด้าว ในปัจจุบันยังไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการอย่างโปร่งใสเช่น จังหวัดสมุทรสาครและจังหวัดสมุทรสงคราม แม้ว่าประชาชนที่เป็นคนไทยเหล่านั้นต้องอาศัยอยู่ในสังคมร่วมกับแรงงานต่างด้าวที่มิทั้งเข้าเมืองมาโดยถูกต้องตามกฎหมายและที่หลบหนีเข้ามา จึงถือเป็นปัญหาคุณภาพชีวิตของประชาชนใน จังหวัดสมุทรสาครและจังหวัดสมุทรสงคราม ที่ควรได้รับการแก้ไขด้วยตามมา ส่วนหนึ่งเกิดจากการจัดการแรงงานต่างด้าวที่ไม่ได้คำนึงถึงการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (Good Governance) เช่นหลักนิติธรรม (Rule of Law) และหลักคุณธรรม (Ethics) ในประเด็นทางสิทธิมนุษยชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ที่ให้ความสำคัญกับการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์สิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของสิทธิมนุษยชนและยังมีการจัดตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติขึ้น โดยให้มีหน้าที่ตรวจสอบและรายงานการกระทำหรือละเว้นการกระทำที่ละเมิดสิทธิมนุษยชนตามกฎหมายไทยหรือตามพันธกรณีระหว่างประเทศที่ได้ร่วมลงนาม โดยไม่ได้แบ่งแยกว่าบุคคลนั้นจะมีอายุเท่าไร เพศใด เชื้อชาติใด นับถือศาสนาและภาษาอะไร มีสถานภาพทางกายหรือฐานะใด หากบุคคลอยู่ในพื้นที่ที่ใช้ (คลังปัญญาไทย, 2555)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยจึงต้องการทำการศึกษาวิจัยการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี เกี่ยวกับการจัดการแรงงานต่างด้าวศึกษากรณีอุตสาหกรรมประมงและท่องเที่ยวแปรรูปอาหารทะเลบริเวณจังหวัดชายทะเลภาคกลาง ทั้งนี้ผลที่ได้จากการวิจัยจะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการจัดการ แก่ปัญหาแรงงานต่างด้าว เพื่อสร้างให้เกิดตัวแบบการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (Good Governance) ในการจัดการแรงงานต่างด้าวของประเทศไทย ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศได้ตามมาและยังสามารถรองรับการรวมเข้าเป็นประชาคมอาเซียนในอนาคตได้ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีในอุตสาหกรรมประมงและห้องเย็นแปรรูปอาหารทะเล บริเวณจังหวัดชายทะเลภาคกลาง
2. เพื่อศึกษาการจัดการแรงงานต่างด้าวในอุตสาหกรรมประมงและห้องเย็นแปรรูปอาหารทะเล บริเวณจังหวัดชายทะเลภาคกลาง
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีกับการจัดการแรงงานต่างด้าวในอุตสาหกรรมประมงและห้องเย็นแปรรูปอาหารทะเล บริเวณจังหวัดชายทะเล ภาคกลาง
4. เพื่อสร้างตัวแบบการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีในการจัดการแรงงานต่างด้าวในอุตสาหกรรมประมงและห้องเย็นแปรรูปอาหารทะเล บริเวณจังหวัดชายทะเลภาคกลาง

กรอบแนวคิดของการศึกษา

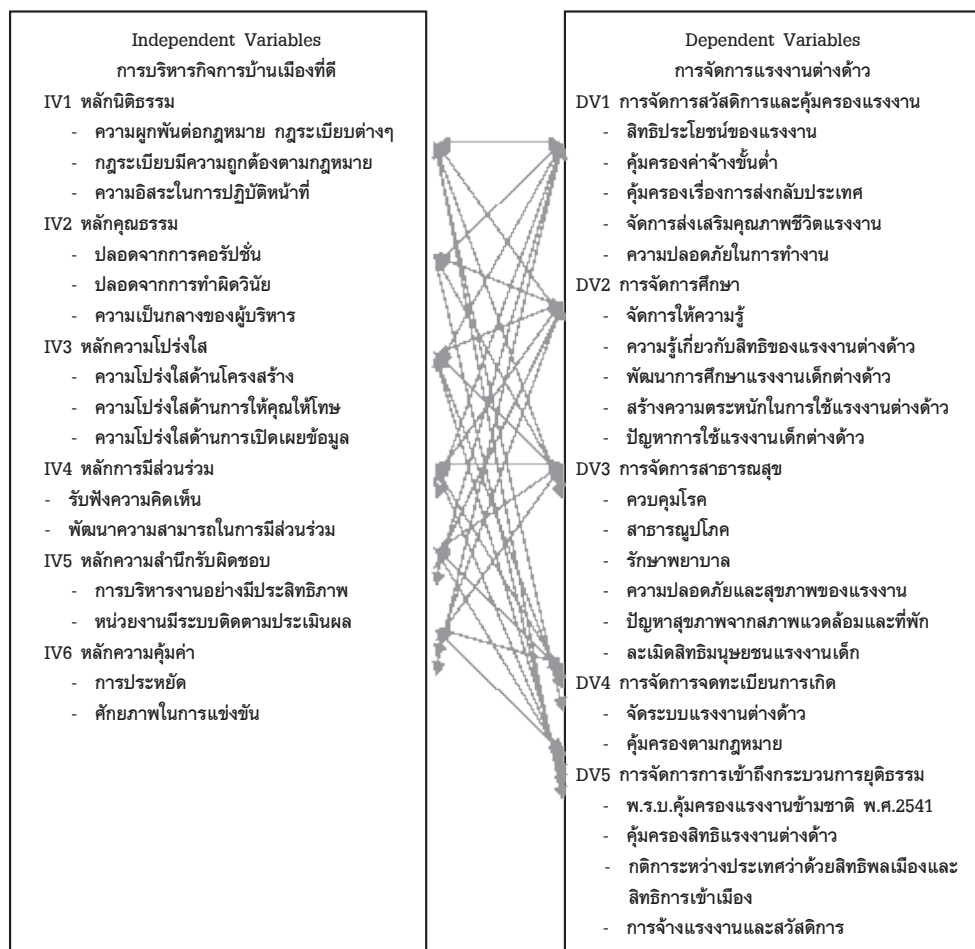
การศึกษาค้นคว้าความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีกับการจัดการแรงงานต่างด้าวในอุตสาหกรรมประมงและห้องเย็นแปรรูปอาหารทะเลบริเวณจังหวัดชายทะเลภาคกลาง มีคำถามการวิจัยว่า “การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีมีผลต่อการจัดการแรงงานต่างด้าวในภาคอุตสาหกรรมประมงและห้องเย็นแปรรูปอาหารทะเลบริเวณจังหวัดชายทะเลภาคกลางหรือไม่อย่างไร” จะเห็นได้ว่าตัวแปรที่เป็นสาเหตุทำให้การจัดการแรงงานต่างด้าวในอุตสาหกรรมประมงและห้องเย็นแปรรูปอาหารทะเลบริเวณจังหวัดชายทะเลภาคกลาง สามารถจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ คือการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ผู้วิจัยจึงได้กำหนดให้การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีเป็นตัวแปรต้น และกำหนดให้การจัดการแรงงานต่างด้าวเป็นตัวแปรตาม

จากการศึกษาพัฒนาการของแนวความคิด ทฤษฎีและผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วพบว่า หน่วยงานภาครัฐกรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงานเป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นโดยมีพันธกิจให้บริการจัดหางาน ส่งเสริมการจัดหางานและส่งเสริมการประกอบอาชีพจัดระบบการทำงานของคนต่างด้าวให้บริการแนะแนวอาชีพ ส่งเสริม กำกับ ดูแล คัดกรองคนหางานและพัฒนาระบบและสร้างเครือข่ายข้อมูลข่าวสารตลาดแรงงานและผู้ประกอบการภาคเอกชนที่เป็นผู้ใช้แรงงานต่างด้าว จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี เพื่อให้ได้ปฏิบัติในหลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความสำนึกรับผิดชอบและหลักความคุ้มค่าต่อการจัดการแรงงานต่างด้าวในด้านการสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน การศึกษา การสาธารณสุข การจดทะเบียนการเกิดและการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน รูปแบบของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีและแนวทางที่ดีที่สุดที่จะสามารถทำให้หน่วยงานภาครัฐและผู้ประกอบการภาคเอกชนตามเป้าหมายสามารถดำเนินงานได้ตามการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี เพื่อเป็นพื้นฐานข้อมูลที่สำคัญให้การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีของหน่วยงานภาครัฐและผู้ประกอบการภาคเอกชน ในอุตสาหกรรมประมงและห้องเย็นแปรรูปอาหารทะเลบริเวณจังหวัดชายทะเลภาคกลางอย่างมีระบบแบบแผน และสามารถใช้ในการดำเนินการเพื่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด

จากวัตถุประสงค์ของการศึกษาและจากการทบทวนวรรณกรรมการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี การจัดการแรงงานต่างด้าวและอุตสาหกรรมประมงและห้องเย็นแปรรูปอาหารทะเลบริเวณจังหวัด

ชายทะเลภาคกลางผู้ศึกษาจะขอเสนอถึงจุดมุ่งหมายของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี เพื่อให้ได้การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีตามที่กำหนดว่าเป้าหมายของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีคืออะไร และสาเหตุของการจัดการแรงงานต่างด้าวในอุตสาหกรรมประมงและห้องเย็นแปรรูปอาหารทะเลบริเวณจังหวัดชายทะเลภาคกลาง อันเกิดจากการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีเป็นอย่างไร สามารถสร้างกรอบแนวคิดในการศึกษาได้ภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวความคิดในการวิจัย

จากกรอบแนวความคิดในการวิจัย ผู้วิจัยกำหนดความหมายทางวิชาการของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีและการจัดการแรงงานต่างด้าว ดังนี้

การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี หมายถึง การบริหารกิจการบ้านเมืองที่มีกระบวนการตัดสินใจและการกระทำที่ดีของภาครัฐ รวมทั้งการบริหารราชการโดยการจัดสรรทรัพยากรทางเศรษฐกิจและทรัพยากรทางการบริหาร เพื่อการพัฒนาของประเทศอย่างเป็นธรรม มีการเชื่อมโยงระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคมเข้าด้วยกัน และให้มีการสนับสนุนซึ่งกันและกันอย่างสร้างสรรค์ ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและการใช้กฎหมายอย่างเที่ยงธรรมสมดุล เพื่อให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ซึ่งภาครัฐต้องมีหลักการในการปฏิบัติงานที่สำคัญคือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความสำนึกรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า

หลักนิติธรรม หมายถึง ความผูกพันต่อกฎหมาย กฎระเบียบต่างๆ การรับฟังความเห็นจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องอย่างเพียงพอทราบถึงการขั้นตอนการบริการโดยไม่ปิดบัง มีกำหนดระยะเวลาการดำเนินการแล้วเสร็จ พิจารณาออกคำสั่งต่าง ๆ ให้ทันตามกำหนด พิจารณากฎหมาย ระเบียบอย่างถูกต้องครบถ้วน ให้ข้อมูลข้อเท็จจริงก่อนการดำเนินการใดๆ นำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เพื่อลดขั้นตอนการทำงาน รับฟังความคิดเห็นจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องอย่างเพียงพอ ทราบถึงขั้นตอนการบริหารโดยไม่ปิดบัง มีกำหนดระยะเวลาการดำเนินการแล้วเสร็จ พิจารณากฎหมาย ระเบียบอย่างถูกต้องครบถ้วน ให้ข้อมูลข้อเท็จจริงก่อนการดำเนินการใด ๆ นำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เพื่อลดขั้นตอนในการทำงานพิจารณาเรื่องร้องเรียนหรือตัดสินคดีโดยยึดหลักกฎหมายแรงงานต่างด้าว เพิกถอนคำสั่งที่ขัดต่อกฎหมายมีกฎระเบียบมีความถูกต้องตามกฎหมาย หน่วยงานจะต้องมีการพัฒนา กฎ ระเบียบต่างๆ ให้มีความคล่องตัว มีการทบทวนกฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ ให้ทันสมัย และพิจารณาคำร้องขอเสนอแนะหรือความคิดเห็นเกี่ยวกับการแก้ไข ไปปรับปรุงให้วิธีการปฏิบัติราชการที่ดีขึ้น ทบทวนกฎหมาย กฎระเบียบข้อบังคับต่างๆ ให้ทันสมัย พิจารณาคำร้องขอเสนอแนะหรือความคิดเห็นเกี่ยวกับการแก้ไขปรับปรุงให้วิธีการปฏิบัติราชการที่ดีขึ้น มีความอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ เจ้าหน้าที่ทุกระดับควรจะมีอิสระในการทำงานโดยเฉพาะผู้มีอำนาจชี้ขาดของหน่วยงาน มีความอิสระในการทำงาน เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานสามารถคัดค้านการทำหน้าที่ของผู้มีอำนาจ และกระจายอำนาจสู่ผู้ใต้บังคับบัญชาระดับรองลงมา ผู้มีอำนาจชี้ขาดของหน่วยงานมีความอิสระในการทำงาน เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานสามารถคัดค้านการทำหน้าที่ผู้มีอำนาจ กระจายอำนาจสู่ผู้ใต้บังคับบัญชาระดับรองลงมา

หลักคุณธรรม หมายถึง การปลอดจากการคอร์รัปชัน ไม่มีการปฏิบัติที่ผิดกฎหมายหรือกฎข้อบังคับจนก่อให้เกิดความเสียหาย ไม่มีการปฏิบัติที่ผิดต่อกฎหมายหรือ กฎข้อบังคับจนก่อให้เกิดความเสียหาย มีความเป็นกลางของผู้บริหาร ผู้บริหารต้องมีความเสมอภาคในการบริหาร พิจารณาความดีความชอบโดยยึดหลักความสามารถเป็นธรรม

หลักความโปร่งใส หมายถึง ความโปร่งใสด้านโครงสร้าง การบริหารที่มีความถูกต้องตามกฎหมาย ระเบียบ มีระบบการตรวจสอบภายในที่เข้มแข็งและมีประสิทธิภาพ มีการประเมินผลสม่ำเสมอทุกปีจากหน่วยงานภายนอก ปรับปรุงหน่วยงานตรวจสอบให้เหมาะสมกับสถานการณ์ มีความโปร่งใสด้านการให้ทุนให้โทษ ความเป็นกลางของผู้บังคับบัญชา รับฟังจากทุกช่องทาง การกำหนดช่องทางในการติดต่อร้องเรียนที่สะดวก กำหนดค่าบริการที่โปร่งใสเป็นธรรม มีความโปร่งใสด้านการเปิดเผยข้อมูล ต้องเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่างๆ อย่างไม่ปิดบัง การเผยแพร่รายงานการเงินและมิใช่ทางการเงิน เงินทางเว็บไซต์และสื่ออื่นๆ

หลักการมีส่วนร่วม หมายถึง การรับฟังความคิดเห็นทุกระดับต้องเปิดใจรับฟังข้อเสนอแนะต่างๆ ความเต็มใจและตั้งใจในการบริการ มีการพัฒนาความสามารถในการมีส่วนร่วม ฝึกฝนเจ้าหน้าที่ระดับล่างให้มีความรู้ การส่งเสริมความสามารถในการมีส่วนร่วม

หลักความสำนึกรับผิดชอบ หมายถึง การบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ การนำเครื่องมือต่างๆ ที่สามารถตอบสนองต่อการบริการได้อย่างรวดเร็วมาใช้ในการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อลดขั้นตอนการทำงานและออกแบบกระบวนการบริหารงานที่สอดคล้องกับระบบประเมินผลคุณภาพภาครัฐ มีหน่วยงานมีระบบติดตามประเมินผล การกำหนดเป้าหมาย กิจกรรมที่ทำของแต่ละหน่วยงาน การกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละตำแหน่งงานอย่างชัดเจน และจัดทำดัชนีวัดผลการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน

หลักความคุ้มค่า หมายถึง การประหยัด การที่จะนำทรัพยากรที่สามารถ นำกลับมาใช้ใหม่ได้อีกกลับมาใช้อีก มีมาตรการประหยัดทรัพยากร มีศักยภาพในการแข่งขัน ความรู้ความสามารถของทุกหน่วยงานกำหนดแผนงานประจำปี การกำหนดธรรมาภิบาลเป็นวิสัยทัศน์ เป้าหมายและพันธกิจวางแผนหรือกำหนดอัตรากำลังไว้อย่างชัดเจนผู้ปฏิบัติงานที่มีความรู้ความสามารถ ความชำนาญเหมาะสมกับงาน สนับสนุนให้เจ้าหน้าที่เข้ารับการฝึกอบรมเพิ่มพูนความรู้ ผลการปฏิบัติงานของหน่วยงานได้ตามเป้าหมายที่กำหนดและผลงานการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ได้ตามเป้าหมายที่กำหนด

การจัดการแรงงานต่างด้าว หมายถึง การดำเนินการเกี่ยวกับแรงงานต่างด้าวถูกกฎหมายในพื้นที่ จังหวัดสมุทรสาคร และจังหวัดสมุทรสงคราม ในประเด็นของการสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน การศึกษา การสาธารณสุข การจดทะเบียนการเกิด และการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมเพื่อให้เกิดความเรียบร้อยในการทำงานและการอยู่ร่วมกันในสังคม

การจัดการสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน หมายถึง การดำเนินการใดๆ ที่มีความมุ่งหมายเพื่อให้แรงงานต่างด้าวสามารถมีระดับความเป็นอยู่ที่ดีพอสมควร มีความผาสุกทั้งกายและใจ มีสุขภาพอนามัยที่ดี มีความปลอดภัยในการทำงาน มีความเจริญก้าวหน้า มีความมั่นคงในการดำเนินชีวิตไม่เฉพาะแต่ตัวลูกจ้างเท่านั้น แต่รวมถึงครอบครัวของลูกจ้าง การจัดการในสิทธิประโยชน์ของแรงงาน คุ้มครองค่าจ้างขั้นต่ำ คุ้มครองเรื่องการส่งกลับประเทศ จัดการส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานและความปลอดภัยในการทำงาน

การจัดการศึกษา หมายถึง การพัฒนาคุณภาพมนุษย์ทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา คุณธรรม ค่านิยม ความคิด การประพฤติปฏิบัติ จัดการให้ความรู้ เกี่ยวกับภาษา และวัฒนธรรม และกฎหมาย ให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิของแรงงานต่างด้าว จัดการพัฒนาศึกษาแรงงานเด็กต่างด้าว สร้างความตระหนักในการใช้แรงงานต่างด้าว และแก้ไขปัญหาการใช้แรงงานเด็กต่างด้าว

การจัดการสาธารณสุข หมายถึง การดำเนินงานสาธารณสุข เพื่อให้แรงงานต่างด้าวนมีอนามัยสมบูรณ์พร้อมทั้งร่างกาย จิตใจและมีความเป็นอยู่ที่ดีในสังคม มีการควบคุมโรคการจัดสาธารณสุขโรค การรักษาพยาบาล การความปลอดภัยและสุขภาพของแรงงาน การดูแลปัญหาสุขภาพจากสภาพแวดล้อมและที่พัก และดูแลการเกิดสิทธิมนุษยชนแรงงานเด็ก

การจัดการจดทะเบียนการเกิด หมายถึง กระบวนการจัดระบบแรงงานต่างด้าวที่เกิดในประเทศไทยและ คำนึงถึงความสมดุลของสิทธิขั้นพื้นฐานของแรงงานต่างด้าว มีการจัดระบบแรงงานต่างด้าว และการคุ้มครองตามกฎหมาย

การจัดการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม หมายถึง การคุ้มครองตาม พ.ร.บ.คุ้มครองแรงงานข้ามชาติ พ.ศ. 2541 การคุ้มครองสิทธิแรงงานต่างด้าว กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิการเข้าเมือง และการจ้างแรงงานและสวัสดิการ

ระเบียบวิธีวิจัย

1. พื้นที่เป้าหมาย

ในการวิจัยเรื่องการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีในการจัดการแรงงานต่างด้าวในอุตสาหกรรมประมงและท่องเที่ยวแปรรูปอาหารทะเล บริเวณจังหวัดชายทะเลภาคกลาง ประกอบด้วยผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีและการจัดการแรงงานต่างด้าวในพื้นที่บริเวณจังหวัดชายทะเลภาคกลาง ได้แก่ จังหวัดสมุทรสาคร และจังหวัดสมุทรสงคราม

2. ประชากรการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มข้าราชการในสำนักบริหารแรงงานต่างด้าว กระทรวงแรงงาน มีบุคลากรทั้งสิ้น 180 คน กลุ่มผู้ประกอบการ จำนวน 284 ผู้ประกอบการ และกลุ่มแรงงานต่างด้าวในอุตสาหกรรมประมงและท่องเที่ยวแปรรูปอาหารทะเล บริเวณจังหวัดชายทะเลภาคกลาง จำนวน 284 ผู้ประกอบการ

3. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือกลุ่มข้าราชการในสำนักบริหารแรงงานต่างด้าว กระทรวงแรงงาน รวมจำนวนทั้งสิ้น 19 คน กลุ่มผู้ประกอบการ ๗ ละ 2 คน รวมจำนวน 568 คน และกลุ่มแรงงานต่างด้าวในอุตสาหกรรมประมงและท่องเที่ยวแปรรูปอาหารทะเล บริเวณจังหวัดชายทะเลภาคกลาง ผู้ประกอบการ ๗ ละ 1 คน รวมจำนวน 284 คน

4. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือการวิจัยเรื่องการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ในการจัดการแรงงานต่างด้าว ในอุตสาหกรรมประมงและท่องเที่ยวแปรรูปอาหารทะเล บริเวณจังหวัดชายทะเลภาคกลาง จะทดสอบ 3 ค่า คือค่าความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ค่าวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) และวัดค่าความเชื่อถือ (Reliability) ของแบบสอบถามดังนี้

4.1 การวัดค่าความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity)

เนื่องจากความเที่ยงตรงตามเนื้อหาของแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ เป็นการวัดค่าความเที่ยงตรงจากคำตอบคล้อยกันระหว่างวัตถุประสงค์ ตัวแปร ดัชนี ตัวชี้วัดและคำถามในแบบสอบถาม ตามความคิดเห็นของ ดร.อุษณีย์ มงคลพิทักษ์สุข ผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกริก ดร.อริชัย เกตุจันทร์ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลช่องแค จังหวัดนครสวรรค์ ดร.สุกิจ กลิ่นหอม รองประธานสหภาพแรงงานบริษัทวิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด นางสาวสมพิศ พันธุเจริญศรี ผู้เชี่ยวชาญแรงงาน กรมจัดหางาน สำนักสวัสดิการแรงงานและสังคม กระทรวงแรงงาน นายนันท์ ออประเสริฐ รองประธานหอการค้า จังหวัดสมุทรสาคร ว่ามีค่าความสอดคล้องที่ยอมรับได้หรือไม่ ถ้าค่าความสอดคล้องต่ำจะได้มีการแก้ไขให้คำถามมีความสอดคล้องกับตัวชี้วัดดัชนีและตัวแปร ตามกรอบแนวคิดการศึกษาได้ เมื่อได้ค่าความสอดคล้อง (Congruence) เกิน 0.70 แสดงว่าแบบทดสอบมีค่าความเที่ยงตรงที่ใช้ได้ จากการทดสอบได้ค่าความเที่ยงตรงตามเนื้อหาเท่ากับ 1.0

4.2 ค่าวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis)

ทำการวิเคราะห์องค์ประกอบของตัวแปรการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี และองค์ประกอบของตัวแปรการจัดการแรงงานต่างด้าว โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบ พบว่าทุกตัวแปรการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี และทุกตัวแปรมี Component เพียง 1 Component แสดงว่าองค์ประกอบย่อยมีความสัมพันธ์กันกับตัวแปร ดังนี้

ตารางที่ 1 วิเคราะห์องค์ประกอบของตัวแปรการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี และองค์ประกอบของตัวแปรการจัดการแรงงานต่างด้าว

(Component Matrix)	Component	(Component Matrix)	Component
หลักนิติธรรม	Component 1	การจัดการสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน	Component 1
ความผูกพันต่อกฎหมาย กฎระเบียบต่างๆ	0.928	สิทธิประโยชน์ของแรงงาน	0.893
กฎระเบียบมีความถูกต้องตามกฎหมาย	0.918	คุ้มครองค่าจ้างขั้นต่ำ	0.880
ความอิสระในการปฏิบัติหน้าที่	0.852	คุ้มครองเรื่องการส่งกลับประเทศ	0.797
		จัดการส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงาน	0.830
		ความปลอดภัยในการทำงาน	0.794
หลักคุณธรรม	Component 1	การจัดการศึกษา	Component 1
ปลอดจากการคอร์รัปชัน	0.937	จัดการให้ความรู้	0.914
ปลอดจากการทำผิดวินัย	0.928	ความรู้เกี่ยวกับสิทธิของแรงงานต่างด้าว	0.901
ความเป็นกลางของผู้บริหาร	0.943	พัฒนาการศึกษาแรงงานเด็กต่างด้าว	0.913
		สร้างความตระหนักในการใช้แรงงานต่างด้าว	0.639
		ปัญหาการใช้แรงงานเด็กต่างด้าว	0.868
หลักความโปร่งใส	Component 1	การจัดการสาธารณสุข	Component 1
ความโปร่งใสด้านโครงสร้าง	0.641	ควบคุมโรค	0.789
ความโปร่งใสด้านการให้ทุนให้โทษ	0.873	สาธารณสุขโรค	0.868
ความโปร่งใสด้านการเปิดเผยข้อมูล	0.796	รักษาพยาบาล	0.898
		ความปลอดภัยและสุขภาพของแรงงาน	0.804
		ปัญหาสุขภาพจากสภาพแวดล้อมและที่พัก	0.875
		ละเมิดสิทธิมนุษยชนแรงงานเด็ก	0.896
หลักการมีส่วนร่วม	Component 1	การจัดการจดทะเบียนการเกิด	Component 1
รับฟังความคิดเห็น	0.950	การจัดการจดทะเบียนการเกิด	0.870
พัฒนาความสามารถในการมีส่วนร่วม	0.950	คุ้มครองตามกฎหมาย	0.870
(Component Matrix)	Component	(Component Matrix)	Component
หลักความสำนึกรับผิดชอบ	Component 1	การจัดการการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม	Component 1
การบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ	0.833	พ.ร.บ.คุ้มครองแรงงานข้ามชาติ พ.ศ.2541	0.811
หน่วยงานมีระบบติดตามประเมินผล	0.833	คุ้มครองสิทธิแรงงานต่างด้าว	0.874
		กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิการเข้าเมือง	0.899
		การจ้างแรงงานและสวัสดิการ	0.811
หลักความคุ้มค่า	Component 1		
การประหยัด	0.954		
ศักยภาพในการแข่งขัน	0.954		

4.3 การวัดค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือการวิจัย (Reliability of Research Tool)

การวัดค่าความเชื่อมั่น โดยนำแบบทดสอบที่มีค่าความเที่ยงตรงไป ทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริง ซึ่งสามารถหาค่าความเชื่อมั่น ในลักษณะวัดค่าคงที่ (Stability Measurement) ด้วยการนำแบบทดสอบ ไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง แล้วคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา ด้วยวิธีการของ Cronbach Method (Coefficient) คือหาค่าความเชื่อมั่นจากค่าสัมประสิทธิ์ (อัลฟา) มากกว่า 0.8 สำหรับการวิจัยเชิงสำรวจ จากการทดสอบได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม เท่ากับ 0.979

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลนั้นเป็นขั้นตอนสำคัญขั้นตอนหนึ่งของการประเมินผลและการวิจัย ซึ่งผู้ศึกษาวิจัยที่จะดำเนินการเตรียมหรือสร้างเครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล จากนั้นจะออกไปดำเนินการเก็บข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลตรงกับความต้องการเพื่อที่จะได้นำข้อมูลไปจัดทำหรือประมวลผลข้อมูลได้

ดังนั้น การศึกษาวิจัยเรื่องการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีในการจัดการแรงงานต่างด้าว ศึกษากรณีอุตสาหกรรมประมงและท่องเที่ยวแปรรูปอาหารทะเล บริเวณจังหวัดชายทะเลภาคกลาง ผู้วิจัยศึกษาและรวบรวมข้อมูลจาก 2 แหล่ง คือ

1) การรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร โดยจะเป็นการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากหนังสือทั่วไป คุชชินีพันธ์ งานวิจัย ตำราทางวิชาการต่างๆ ซึ่งข้อมูลจากเอกสารนั้นถือเป็นข้อมูลทุติยภูมิเพราะเป็นข้อมูลที่มีผู้บันทึกเอาไว้ ดังนั้น จึงมีความน่าเชื่อถือและสามารถตรวจสอบได้

2) การรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ซึ่งเป็นคำถามปลายปิดโดยผู้ศึกษาวิจัยได้สร้างแบบสอบถามขึ้น จำนวน 116 ข้อ แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 5 ข้อ

ส่วนที่ 2 การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี จำนวน 36 ข้อ

ส่วนที่ 3 การจัดการแรงงานต่างด้าว จำนวน 74 ข้อ

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพื่อสำรวจการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีในการจัดการแรงงานต่างด้าว ศึกษากรณีอุตสาหกรรมประมงและท่องเที่ยวแปรรูปอาหารทะเล บริเวณจังหวัดชายทะเลภาคกลาง และนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาประมวลผลโดยใช้วิธีทางสถิติ เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่สมบูรณ์และถูกต้อง

3) การรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน 37 ข้อ เกี่ยวกับการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีในการจัดการแรงงานต่างด้าว ศึกษากรณีอุตสาหกรรมประมงและท่องเที่ยวแปรรูปอาหารทะเล บริเวณจังหวัดชายทะเลภาคกลาง ตามกรอบแนวความคิดการวิจัยเพื่อนำข้อมูลการสัมภาษณ์มาสนับสนุนข้อค้นพบของการวิจัยเชิงปริมาณ

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์และการตรวจสอบข้อมูล แล้วจึงนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยแบ่งเป็น 2 ขั้นตอนใหญ่ คือ

6.1.1 การหารูปแบบพฤติกรรมหรือข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีในการจัดการแรงงานต่างด้าว ศึกษากรณีอุตสาหกรรมประมงและท่องเที่ยวแปรรูปอาหารทะเล บริเวณจังหวัดชายทะเลภาคกลาง

6.1.2 การให้คำอธิบายหรือให้ความหมายข้อเท็จจริงในการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีในการจัดการแรงงานต่างด้าว ศึกษากรณีอุตสาหกรรมประมงและห้องเย็นแปรรูปอาหารทะเล บริเวณจังหวัดชายทะเลภาคกลาง

ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลนี้ ประกอบด้วยขั้นตอนการปฏิบัติดังต่อไปนี้

1) การถอดเทปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์อย่างละเอียดชนิดคำต่อคำ (Transcribing Interview)

2) การจัดเตรียมข้อมูล (Data Management) โดยการจดบันทึกข้อมูลต่างๆ (Note taking) ซึ่งได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการต่างๆ และนำข้อมูลเหล่านั้นมาช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูล

3) การทำข้อสรุปชั่วคราวและการตัดทอนข้อมูล (Memoing Data Reduction) การทำข้อสรุปชั่วคราว เป็นการลดขนาดข้อมูลและช่วยกำจัดข้อมูลที่ไม่ต้องการออกไปได้

4) การเสนอข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์และการนำเสนอ (Displaying Data for Analysis and Presentation) เป็นการนำข้อสรุปย่อยๆ มาเชื่อมโยงกัน เพื่อหาข้อสรุปและตอบปัญหาการวิจัย โดยการจัดแบ่งประเภทของข้อมูลจากการสัมภาษณ์และสังเกตการณ์

5) การประมวลผลและสรุปข้อเท็จจริง (Drawing and Verifying Conclusions) ได้แก่ การระบุความสัมพันธ์ของเหตุการณ์ การเชื่อมโยงแนวคิด ทฤษฎีกับสิ่งที่ค้นพบ

6.2 ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีในการจัดการแรงงานต่างด้าว ในอุตสาหกรรมประมงและห้องเย็นแปรรูปอาหารทะเล บริเวณจังหวัดชายทะเลภาคกลาง ใช้สถิติและเกณฑ์การอภิปรายผลการศึกษา ดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป ข้อมูลประชากรที่ใช้ศึกษาโดยใช้ จำนวนนับและค่าร้อยละ

การวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีในการจัดการแรงงานต่างด้าว ในอุตสาหกรรมประมงและห้องเย็นแปรรูปอาหารทะเล บริเวณจังหวัดชายทะเลภาคกลาง ใช้ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีและการจัดการแรงงานต่างด้าวใช้ค่าสหสัมพันธ์คาโนนิคอล และสร้างตัวแบบโดยใช้ (Path Analysis)

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า

ผู้ตอบแบบสอบถาม อยู่ในกลุ่มพนักงานในโรงงานมากที่สุดจำนวน 212 ราย คิดเป็นร้อยละ 34.3 รองลงมาคือ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในสำนักงานจำนวน 148 ราย คิดเป็นร้อยละ 23.9 และเจ้าของกิจการหรือหุ้นส่วนจำนวน 145 ราย คิดเป็นร้อยละ 23.5 ลำดับสุดท้ายคือ ผู้บริหารจำนวน 113 ราย คิดเป็นร้อยละ 18.3

ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นสถานประกอบการอุตสาหกรรมประมงมากที่สุดจำนวน 149 ราย คิดเป็นร้อยละ 24.1 รองลงมาคืออุตสาหกรรมห้องเย็นจำนวน 137 ราย คิดเป็นร้อยละ 22.2

อุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเล จำนวน 93 ราย คิดเป็นร้อยละ 15 อุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเลและห้องเย็นจำนวน 89 ราย คิดเป็นร้อยละ 14.4 อุตสาหกรรมประมงและแปรรูปอาหารทะเลจำนวน 84 ราย คิดเป็นร้อยละ 13.6 และลำดับสุดท้ายอุตสาหกรรมประมงแปรรูปอาหารทะเลและห้องเย็น จำนวน 66 ราย คิดเป็นร้อยละ 10.7

ผู้ตอบแบบสอบถามมีจำนวนกลุ่มแรงงานต่างด้าวในสถานประกอบการมากที่สุดอยู่ในกลุ่มมากกว่า 50 คน ถึง 150 คน จำนวน 224 ราย คิดเป็นร้อยละ 36.2 รองลงมากลุ่มน้อยกว่าหรือเท่ากับ 50 คน จำนวน 186 ราย คิดเป็นร้อยละ 30.1 และมากกว่า 150 คน ถึง 300 คน จำนวน 121 ราย คิดเป็นร้อยละ 19.6 ลำดับสุดท้ายมากกว่า 300 คนขึ้นไป จำนวน 86 ราย คิดเป็นร้อยละ 13.9

ผู้ตอบแบบสอบถามอยู่ในกลุ่มสถานประกอบการที่ดำเนินธุรกิจมานานกว่า 10 ปีขึ้นไป ถึง 20 ปี จำนวน 229 ราย คิดเป็นร้อยละ 37.1 รองลงมาคือกลุ่มน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ปี จำนวน 219 ราย คิดเป็นร้อยละ 35.4 ลำดับถัดมา กลุ่มมากกว่า 20 ปี ถึง 30 ปี จำนวน 108 ราย คิดเป็นร้อยละ 17.5 และสุดท้ายกลุ่มมากกว่า 30 ปี ขึ้นไป จำนวน 61 ราย คิดเป็นร้อยละ 9.9

ผู้ตอบแบบสอบถามอยู่ในจังหวัดสมุทรสาครมากที่สุดจำนวน 600 ราย คิดเป็นร้อยละ 96.9 รองลงมาเป็นจังหวัดสมุทรสงครามจำนวน 18 ราย คิดเป็นร้อยละ 2.9

การบริหารบ้านเมืองที่ดี ระดับการจัดการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.83$) โดยในด้านหลักนิติธรรม พบว่ามีการจัดการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.83$) ในด้านความผูกพันต่อกฎหมายกฎระเบียบต่าง ๆ มีการจัดการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.89$) กฎระเบียบมีความถูกต้องตามกฎหมาย มีการจัดการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.86$) และความอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ที่มีการจัดการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.75$) หลักคุณธรรม พบว่ามีการจัดการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.89$) ในด้านปลอดจากคอร์รัปชัน มีการจัดการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.84$) ปลอดจากการทำผิดวินัย มีการจัดการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.70$) และความเป็นกลางของผู้บริหาร มีการจัดการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.12$) หลักความโปร่งใส พบว่ามีการจัดการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.79$) ในด้านความโปร่งใสด้านโครงสร้าง มีการจัดการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.80$) ความโปร่งใสด้านการให้ข้อมูลที่โปร่งใส มีการจัดการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.79$) และความโปร่งใสด้านการเปิดเผยข้อมูล มีการจัดการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.79$) หลักการมีส่วนร่วมพบว่าการจัดการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.89$) ในด้านรับฟังความคิดเห็นมีการจัดการอยู่ในระดับมาก (มีค่าเฉลี่ย 3.67) และพัฒนาความสามารถในการมีส่วนร่วมมีการจัดการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.11$) หลักความล้าสมัยพบว่าการจัดการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.78$) ในด้านการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ มีการจัดการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.80$) และหน่วยงานมีระบบติดตามประเมินผลมีการจัดการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.77$) และ หลักความคุ้มค่า พบว่ามีการจัดการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.83$) ด้านการประหยัด มีการจัดการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.82$) และมีศักยภาพในการแข่งขัน มีการจัดการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.85$)

การจัดการแรงงานต่างด้าว พบว่ามีการจัดการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.78$) ในการจัดการสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน พบว่ามีการจัดการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.83$) ในเรื่องสิทธิประโยชน์ของแรงงาน มีการจัดการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.96$) การคุ้มครองค่าจ้างขั้นต่ำ มีการจัดการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.81$) การคุ้มครองเรื่องการส่งกลับประเทศ มีการจัดการอยู่ในระดับมาก

($\bar{X} = 3.82$) การจัดการส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงาน มีการจัดการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.80$) และความปลอดภัยในการทำงาน มีการจัดการอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.74 การจัดการศึกษา พบว่ามีการจัดการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.79$) ในเรื่องจัดการให้ความรู้ มีการจัดการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.90$) การให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิแรงงานต่างด้าว มีการจัดการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.78$) การพัฒนาการศึกษาแรงงานเด็กต่างด้าว มีการจัดการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.72$) การสร้างความตระหนักในการใช้แรงงานต่างด้าว มีการจัดการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.71$) และปัญหาการใช้แรงงานต่างด้าว มีการจัดการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.84$) การจัดการสาธารณสุข พบว่ามีการจัดการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.77$) ในการควบคุมโรค มีการจัดการอยู่ในระดับมาก (มีค่าเฉลี่ย 3.74) สาธารณูปโภค มีการจัดการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.83$) การรักษาพยาบาล มีการจัดการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.77$) ความปลอดภัยและสุขภาพ มีการจัดการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.71$) ปัญหาสุขภาพ มีการจัดการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.73$) และละเมิดสิทธิมนุษยชนแรงงานเด็ก มีการจัดการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.82$) การจัดการจดทะเบียนการเกิด พบว่ามีการจัดการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.72$) ในการจัดระบบแรงงานต่างด้าวมีการจัดการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.74$) และการคุ้มครองตามกฎหมายมีการจัดการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.70$) และ การจัดการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมมีการจัดการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.77$) ใน พ.ร.บ.คุ้มครองแรงงานข้ามชาติ 2541 มีการจัดการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.85$) คุ้มครองสิทธิแรงงานต่างด้าวมีการจัดการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.72$) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองมีการจัดการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.71$) และการจ้างแรงงานและสวัสดิการมีการจัดการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.81$)

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณของความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีกับการจัดการแรงงานต่างด้าว มีผลการวิเคราะห์เป็นดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์คานอนิคอล ค่าไอเกน ค่าความแปรปรวนที่สกัดได้ค่าความทับซ้อน

Variate number	ชุดที่ 1	ชุดที่ 2	ชุดที่ 3	ชุดที่ 4	ชุดที่ 5
Canonical correlation	0.9271	0.1753	0.1047	0.0855	0.0231
Eigenvalues	0.8594	0.0307	0.0110	0.0073	0.0005
Wilk's lambda	0.1337	0.9511	0.9813	0.9922	0.9995
F-value (chi square)	52.9501	1.5355	0.9624	0.8009	0.1634
Significance (p <)	0.0000	0.0600	0.4830	0.5690	0.8490
ความแปรปรวนที่สกัดได้ (Variance extracted) (%)					
การจัดการแรงงานต่างด้าว (DV)	83.0296	2.3375	2.7109	8.7201	3.2020
การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี(IV)	84.1501	4.5084	2.9459	2.3396	2.7856
ความทับซ้อน (Redundancy) (%)					
การจัดการแรงงานต่างด้าว (DV)	71.3571	0.0718	0.0297	0.0637	0.0017
การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (IV)	72.3202	0.1386	0.0323	0.0171	0.0015

แสดงความสัมพันธ์ระหว่างความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีกับการจัดการแรงงานต่างด้าวโดยมีชุดความสัมพันธ์ที่เป็นความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงอย่างมีนัยสำคัญเชิงสถิติอยู่ 1 ชุด คือชุดความสัมพันธ์ชุดที่ 1 ($p < 0.01$) ดังนั้นการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีกับการจัดการแรงงานต่างด้าว อธิบายได้จากชุดความสัมพันธ์ชุดที่ 1 เท่านั้น

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีกับการจัดการแรงงานต่างด้าว พบว่ามีความสัมพันธ์กันสูงในทางบวก (Canonical correlation เท่ากับ 0.9271) และการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี สามารถทำนายความแปรปรวนของการจัดการแรงงานต่างด้าวได้ร้อยละ 85.94 (Eigenvalues = 0.8594)

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีกับตัวแปรเริ่มต้น และการจัดการแรงงานต่างด้าวกับตัวแปรเริ่มต้น ปรากฏว่าการจัดการแรงงานต่างด้าวสามารถทำนายความแปรปรวนของตัวแปรเริ่มต้นของการจัดการแรงงานต่างด้าวได้ร้อยละ 83.03 และการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีสามารถทำนายความแปรปรวนของตัวแปรเริ่มต้นของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีได้ร้อยละ 84.15

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ค่านีคอลลแบบคะแนนมาตรฐานและแบบโครงสร้างสำหรับตัวแปรต้นการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีและตัวแปรตามการจัดการแรงงานต่างด้าว

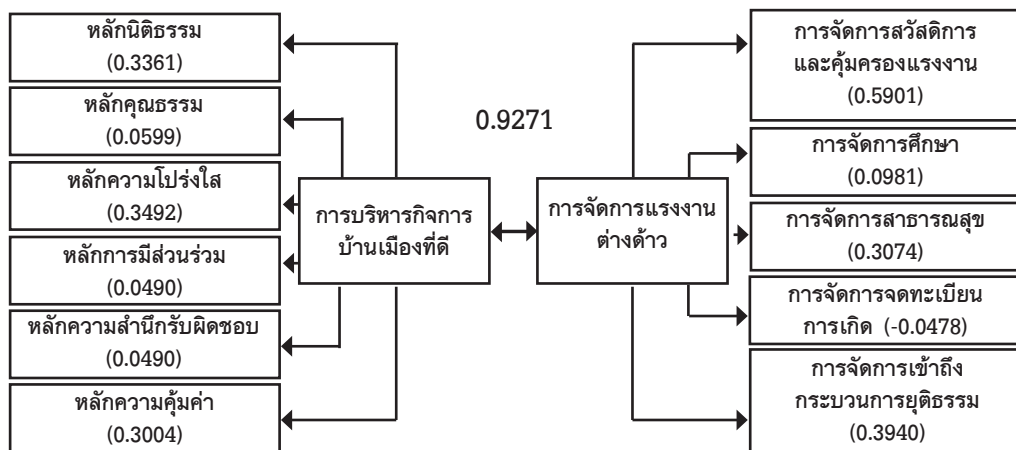
ตัวแปร	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ค่านีคอลล	
(DV) การจัดการแรงงานต่างด้าว	แบบคะแนนมาตรฐาน	แบบเชิงโครงสร้าง
DV1 การจัดการสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน	0.5901	0.7652
DV2 การจัดการศึกษา	0.0981	0.1246
DV3 การจัดการสาธารณสุข	0.3074	0.3961
DV4 การจัดการจดทะเบียนการเกิด	-0.0478	-0.0563
DV5 การจัดการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม	0.3940	0.3143
(IV) การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี		
IV1 หลักนิติธรรม	0.3361	0.3140
IV2 หลักคุณธรรม	0.0599	0.0697
IV3 หลักความโปร่งใส	0.3492	0.3106
IV4 หลักการมีส่วนร่วม	0.0490	0.0564
IV5 หลักความสำนึกรับผิดชอบ	0.3834	0.3083
IV6 หลักความคุ้มค่า	0.3004	0.3858

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตาราง ปรากฏว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ค่านีคอลลแบบคะแนนมาตรฐานองค์ประกอบของตัวแปรตามการจัดการแรงงานต่างด้าวกับตัวแปรเริ่มต้น สามารถเรียงลำดับจากสูงไปต่ำได้ดังนี้ การจัดการสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน (0.5901) การจัดการสาธารณสุข (0.3074) การจัดการศึกษา (0.0981) การจัดการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม (0.3940) และการจัดการจดทะเบียนการเกิด (-0.0478) ตามลำดับ และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ค่านีคอลลเชิงโครงสร้างของตัวแปรตามนั้น เรียงลำดับได้ดังนี้ การจัดการสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน (0.7652) การจัดการสาธารณสุข (0.3961) การจัดการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม (0.3143) การจัดการศึกษา (0.1246) และการจัดการจดทะเบียนการเกิด (-0.0563)

สำหรับค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ค่านีคอลลแบบคะแนนมาตรฐานของตัวแปรต้นการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีสามารถเรียงลำดับจากสูงไปต่ำได้ดังนี้ หลักความคุ้มค่า (0.3004) หลักความโปร่งใส (0.2492) หลักนิติธรรม (0.2361) หลักความสำนึกรับผิดชอบ (-0.1834) หลักคุณธรรม

(0.0599) และหลักการมีส่วนร่วม (0.0490) ตามลำดับ และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์คาโนนิคอลเชิงโครงสร้างสามารถเรียงลำดับจากสูงไปต่ำได้ดังนี้ หลักความคุ้มค่า (0.3858) หลักนิติธรรม (0.3140) หลักความโปร่งใส (0.3106) หลักความสำนึกรับผิดชอบ (0.3083) หลักคุณธรรม (0.0697) และหลักการมีส่วนร่วม (0.0564)

พิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์คาโนนิคอลเชิงโครงสร้างของตัวแปรต้นและตัวแปรตามทุกตัวแปร มีค่าตั้งแต่ .30 ขึ้นไป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะนี้แสดงให้เห็นว่าตัวแปรคาโนนิคอลเชิงโครงสร้างของตัวแปรตาม การจัดการแรงงานต่างด้าวเป็นตัวแปรที่เกิดขึ้นจากตัวแปรย่อย การจัดการสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน (0.7652) การจัดการสาธารณสุข (0.3961) การจัดการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม (0.3143) สำหรับตัวแปรคาโนนิคอลของตัวแปรต้นการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี เป็นตัวแปรที่เกิดขึ้นจากตัวแปรย่อยหลักนิติธรรม (0.3140) หลักความโปร่งใส (0.3106) หลักความคุ้มค่า (0.3858) และหลักความสำนึกรับผิดชอบ (0.3083) ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีกับการจัดการแรงงานต่างด้าว

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปได้ว่า การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีในด้านหลักนิติธรรม หลักความโปร่งใส หลักความคุ้มค่า และหลักความสำนึกรับผิดชอบ มีความสัมพันธ์กับการจัดการแรงงานต่างด้าวในอุตสาหกรรมประมงและห้องเย็นแปรรูปอาหารทะเลบริเวณจังหวัดชายทะเลภาคกลางในด้านการจัดการด้านสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน การจัดการสาธารณสุข และการจัดการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ในระดับสูง

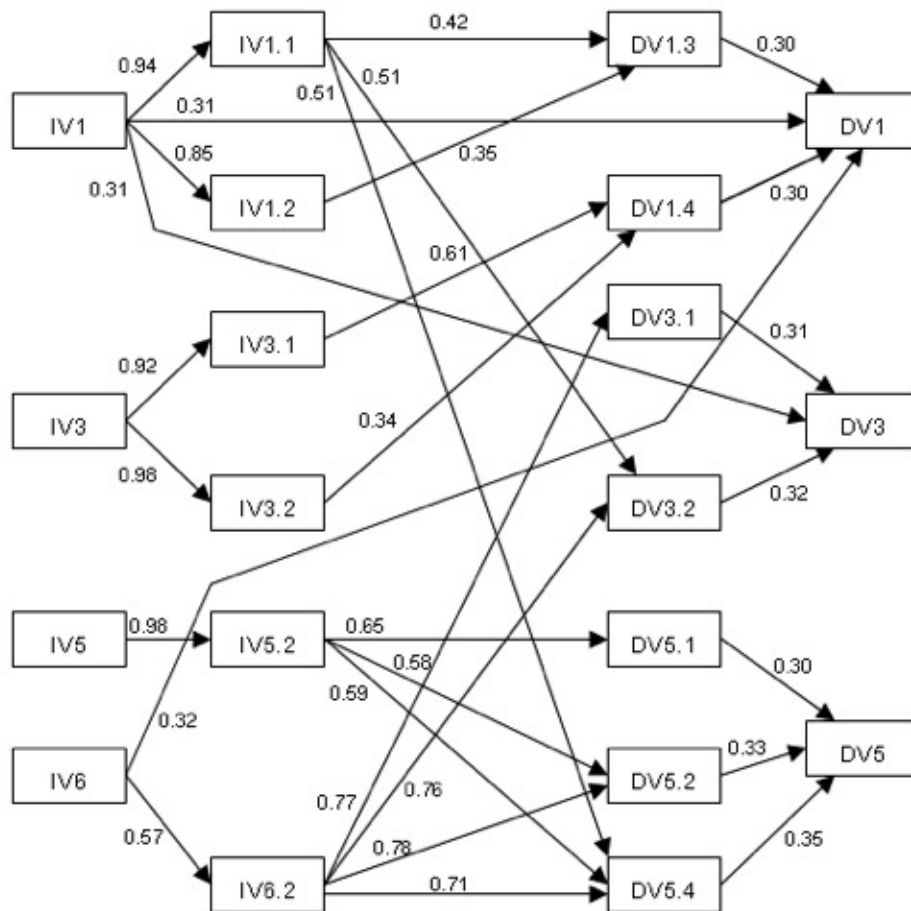
ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์ข้าราชการผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการบริหารแรงงานต่างด้าวทั้ง 5 คน พบว่า ในการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีในการจัดการแรงงานต่างด้าว ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายควรใช้หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความสำนึกรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า ในการจัดการแรงงานต่างด้าวในการ

จัดการสวัสดิการ การจัดการศึกษา การจัดการสาธารณสุข การจัดการจดทะเบียนการเกิด และการจัดการการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม เมื่อเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพแล้ว จะเห็นว่าการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีในหลักนิติธรรม หลักความโปร่งใส หลักความสำนึกรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า และจัดการสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน การจัดการสาธารณสุข และการจัดการการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม มีความสอดคล้องกัน จึงสรุปได้ว่าผลการศึกษาเชิงคุณภาพนั้นสนับสนุนข้อค้นพบการศึกษาเชิงปริมาณในการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี คิดเป็นร้อยละ 66.67 และการจัดการแรงงานต่างด้าวคิดเป็นร้อยละ 60.00 ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบผลวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณกับเชิงคุณภาพ

เปรียบเทียบผลวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณกับเชิงคุณภาพ				
การวิจัยเชิงปริมาณ (n=618)		การวิจัยเชิงคุณภาพ (n=5)		ผลการเปรียบเทียบ
การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี	ข้อค้นพบ	การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี	ข้อค้นพบ	
หลักนิติธรรม	✓	หลักนิติธรรม	✓	สอดคล้อง
หลักคุณธรรม	-	หลักคุณธรรม	✓	
หลักความโปร่งใส	✓	หลักความโปร่งใส	✓	สอดคล้อง
หลักการมีส่วนร่วม	-	หลักการมีส่วนร่วม	✓	
หลักความสำนึกรับผิดชอบ	✓	หลักความสำนึกรับผิดชอบ	✓	สอดคล้อง
หลักความคุ้มค่า	✓	หลักความคุ้มค่า	✓	สอดคล้อง
การจัดการแรงงานต่างด้าว	ข้อค้นพบ	การจัดการแรงงานต่างด้าว	ข้อค้นพบ	ผลการเปรียบเทียบ
การจัดการสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน	✓	การจัดการสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน	✓	สอดคล้อง
การจัดการศึกษา	-	การจัดการศึกษา	✓	
การจัดการสาธารณสุข	✓	การจัดการสาธารณสุข	✓	สอดคล้อง
การจัดการจดทะเบียนการเกิด	-	การจัดการจดทะเบียนการเกิด	✓	
การจัดการการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม	✓	การจัดการการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม	✓	สอดคล้อง

จากการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีกับการจัดการแรงงานต่างด้าว โดยใช้เทคนิควิเคราะห์หาความสัมพันธ์แบบ Canonical ในช่วงต้นนั้น เราจะนำมาใช้ในการวิเคราะห์หาเส้นทาง (Path Analysis) เพื่อระบุทิศทางของความสัมพันธ์และระดับความสัมพันธ์ด้วยค่าสัมประสิทธิ์ พบว่าตัวแปรของการบริหารบ้านเมืองที่ดีที่มีความสำคัญกับการจัดการแรงงานต่างด้าว มี 4 ตัวแปร คือหลักนิติธรรม หลักความโปร่งใส หลักความคุ้มค่า หลักความสำนึกรับผิดชอบ สามารถสรุปเส้นทางความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรได้ภาพที่ 3

ภาพที่ 3 แสดงเส้นทางความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีกับการจัดการแรงงานต่างด้าว

อภิปรายผล

ในการศึกษาเรื่องการความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีในการจัดการแรงงานต่างด้าว การศึกษาครั้งนี้พื้นที่กลุ่มตัวอย่างศึกษา คือกลุ่มข้าราชการของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการจัดการแรงงานต่างด้าวในสังกัดสำนักบริหารแรงงานต่างด้าว กระทรวงแรงงาน จำนวน 5 คน กลุ่มผู้ประกอบการกิจการอุตสาหกรรมประมงและห้องเย็นแปรรูปอาหารทะเล บริเวณจังหวัดชายทะเลภาคกลาง ในพื้นที่จังหวัดสมุทรสาคร และจังหวัดสมุทรสงคราม จำนวน 284 สถานประกอบการๆ ละ 2 คน รวมจำนวน 568 คน และกลุ่มแรงงานต่างด้าว ในอุตสาหกรรมประมงและห้องเย็นแปรรูปอาหารทะเล บริเวณจังหวัดชายทะเลภาคกลาง ในพื้นที่จังหวัดสมุทรสาคร และจังหวัดสมุทรสงคราม จำนวน 284 สถานประกอบการๆ ละ 1 คน รวมจำนวน 284 คน

ซึ่งกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นผู้ปฏิบัติงานอยู่ในสถานประกอบการกิจการอุตสาหกรรมประมงและห้องเย็นแปรรูปอาหารทะเล

สมมติฐานรวม ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี กับการจัดการแรงงานต่างด้าว มีลักษณะความสัมพันธ์ พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์คานิคอลแบบคะแนนมาตรฐานองค์ประกอบของตัวแปรตาม การจัดการแรงงานต่างด้าว กับตัวแปรเริ่มต้น สามารถเรียงลำดับจากสูงไปต่ำได้ดังนี้ การจัดการสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน (0.5901) การจัดการสาธารณสุข (0.3074) การจัดการศึกษา (0.0981) การจัดการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม (0.0940) และการจัดการจดทะเบียนการเกิด (-0.0478) ตามลำดับและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์คานิคอลเชิงโครงสร้างของตัวแปรตามนั้น เรียงลำดับได้ดังนี้ การจัดการสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน (0.7652) การจัดการสาธารณสุข (0.3961) การจัดการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม (0.3143) การจัดการศึกษา (0.1246) และการจัดการจดทะเบียนการเกิด (-0.0563) สำหรับค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์คานิคอลแบบคะแนนมาตรฐานของตัวแปรต้นการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี สามารถเรียงลำดับจากสูงไปต่ำได้ดังนี้ หลักความคุ้มค่า (0.3004) หลักความโปร่งใส (0.2492) หลักนิติธรรม (0.2361) หลักความสำนึกรับผิดชอบ (-0.1834) หลักคุณธรรม (0.0599) และหลักการมีส่วนร่วม (0.0490) ตามลำดับและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์คานิคอลเชิงโครงสร้าง สามารถเรียงลำดับจากสูงไปต่ำได้ดังนี้ หลักความคุ้มค่า (0.3858) หลักนิติธรรม (0.3140) หลักความโปร่งใส (0.3106) หลักความสำนึกรับผิดชอบ (0.3083) หลักคุณธรรม (0.0697) และหลักการมีส่วนร่วม (0.0564)

พิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์คานิคอลเชิงโครงสร้างของตัวแปรต้นและตัวแปรตามทุกตัวแปรมีค่าตั้งแต่ .30 ขึ้นไป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะนี้แสดงให้เห็นว่าตัวแปรคานิคอลเชิงโครงสร้างของตัวแปรตาม การจัดการแรงงานต่างด้าว เป็นตัวแปรที่เกิดขึ้นจากตัวแปรย่อย การจัดการสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน (0.7652) การจัดการสาธารณสุข (0.3961) การจัดการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม สำหรับตัวแปรคานิคอลของตัวแปรต้น การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี เป็นตัวแปรที่เกิดขึ้นจากตัวแปรย่อย หลักนิติธรรม (0.3140) หลักความโปร่งใส (0.3106) หลักความคุ้มค่า (0.3858) หลักความสำนึกรับผิดชอบ (0.3083)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปได้ว่า การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีในด้าน หลักนิติธรรม หลักความโปร่งใส หลักความคุ้มค่า หลักความสำนึกรับผิดชอบ มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลางซึ่งมีผลต่อ การจัดการแรงงานต่างด้าวในอุตสาหกรรมประมงและห้องเย็นแปรรูปอาหารทะเลบริเวณจังหวัดชายทะเลภาคกลางในด้าน การจัดการด้านสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน การจัดการด้านสาธารณสุขและการจัดการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ในความสัมพันธ์ระดับสูง ปานกลางและปานกลาง ตามลำดับ

การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี, 2542) ประกอบด้วยหลักพื้นฐาน 6 ประการได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบต่อสังคม และหลักความคุ้มค่า จากการศึกษาในภาพรวมพบว่า การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ด้านหลักนิติธรรม หลักความโปร่งใส หลักความสำนึกรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า มีอิทธิพลต่อการจัดการแรงงานต่างด้าว ด้านการจัดการสวัสดิการคุ้มครองแรงงาน ด้านการจัดการสาธารณสุข และการจัดการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมในระดับสูง ซึ่งการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีตามหลักนิติธรรมนั้น คือ

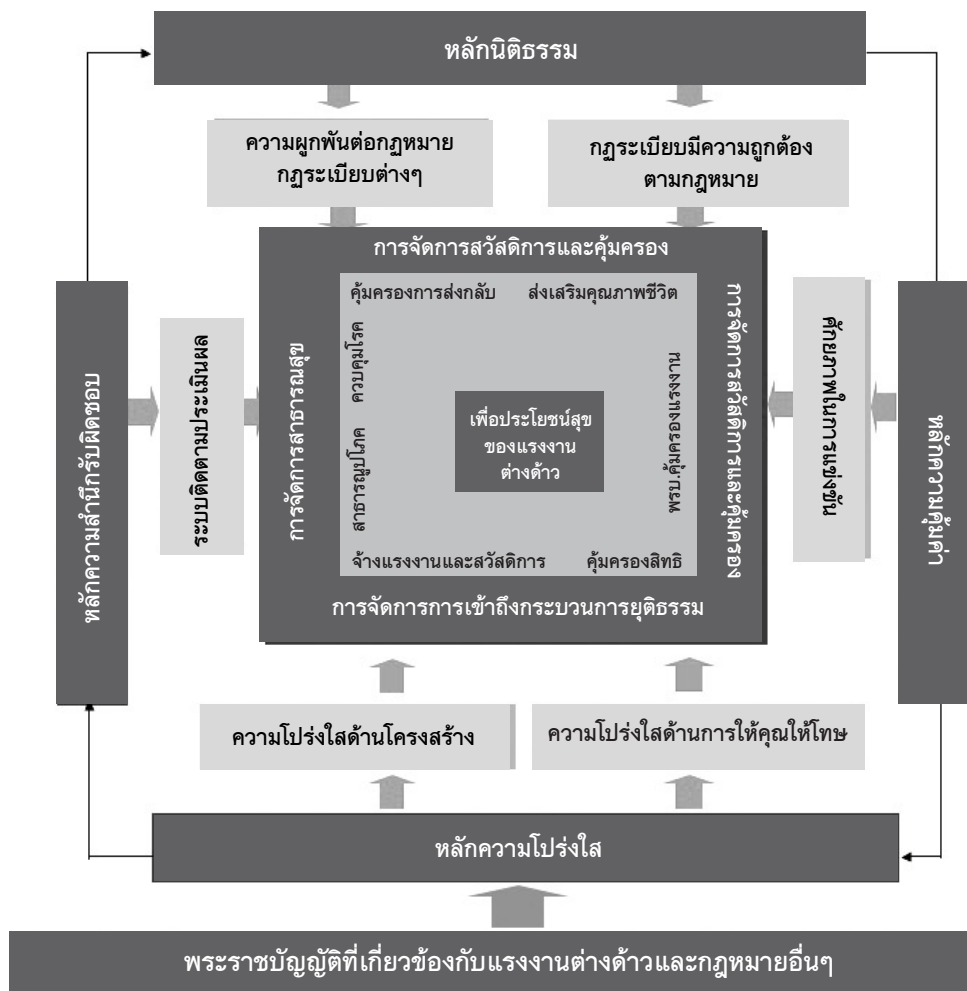
การตรากฎหมายที่ถูกต้อง เป็นธรรม การบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย การกำหนดกฎ กติกาและ การปฏิบัติตาม กฎ กติกาที่ตกลงกันไว้อย่างเคร่งครัดโดยคำนึงถึงสิทธิ เสรีภาพ ความยุติธรรมของ สมาชิก หลักความโปร่งใสจะเป็นการสร้างควมไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในชาติ โดยปรับปรุง กลไกการทำงานขององค์กรทุกวงการให้มีความโปร่งใสและสุดท้ายหลักความคุ้มค่านั้นคือการบริหารจัดการ และใช้ทรัพยากรที่มีจำกัด เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม โดยธรรมาภิบาลให้คนไทยมีความ ประหยัดใช้ของอย่างคุ้มค่า สร้างสรรค์ สินค้าและบริการที่มีคุณภาพสามารถแข่งขันได้ในเวทีโลก และรักษาพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยั่งยืน ถ้าหน่วยงานมีการจัดการที่ดีในหลักนิติธรรม หลักความโปร่งใสและหลักความคุ้มค่าแล้วนั้น ก็จะส่งผลให้การจัดการแรงงานต่างด้าวในด้าน สวัสดิการคุ้มครองแรงงาน ไม่ว่าจะเป็นสิทธิประโยชน์ของแรงงานอันพึงได้รับจากนายจ้างและรัฐบาล ไทย การคุ้มครองค่าจ้างขั้นต่ำ การคุ้มครองเรื่องการส่งกลับประเทศ การจัดการส่งเสริมคุณภาพ ชีวิตแรงงาน ความปลอดภัยในการทำงานและด้านการจัดการสาธารณสุข เรื่องของการควบคุมโรค การสาธารณสุขโรค การรักษาพยาบาล ความปลอดภัยและสุขภาพของแรงงาน ปัญหาสุขภาพอนามัย จากสภาพแวดล้อมและที่พักและละเมิดสิทธิมนุษยชนแรงงานเด็กต่างด้าว เป็นไปอย่างมีประสิทธิ ภาพ ทิพาวิดี เมฆสุวรรณ (2543, น.63) ได้ให้ความเห็นว่า ธรรมาภิบาลหรือ Good Governance นี้ เป็นเรื่องที่ทุกสังคม ทุกประเทศไม่ว่าเป็นประเทศกำลังพัฒนาหรือพัฒนาแล้วต้องการให้เกิดขึ้นและ องค์การสหประชาชาติหรือ United Nations (UN) (2000); ลิทธิชัย ธรรมเสนห์ (2549, น.5) ให้ความสำคัญกับธรรมาภิบาลเพราะเป็นหลักการพื้นฐานในการสร้างความเป็นอยู่ของคนในสังคมทุก ประเทศ ให้มีการพัฒนาที่ยั่งยืนเท่าเทียมกันและมีคุณภาพที่ดีขึ้น การดำเนินการต้องเกิดจากความ ร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนเพื่อกระจายอำนาจให้เกิดความโปร่งใส

จากการพิจารณาในภาพรวมการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี มีความสัมพันธ์และมีต่อการ จัดการจัดการแรงงานต่างด้าวในระดับที่สูง เนื่องมาจากแรงงานเริ่มสนใจและให้ความสำคัญ กับหลักธรรมาภิบาลมากขึ้นกว่าแต่ก่อนและการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (ตามระเบียบสำนัก นายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี, 2542) ประกอบด้วย หลักพื้นฐาน 6 ประการได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบต่อสังคมและหลักความคุ้มค่า แต่ละหลักสามารถจำแนกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับประเทศ ระดับภาครัฐและระดับองค์กร ซึ่งแต่ละระดับมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน กล่าวคือองค์กรที่มีการ บริหารจัดการที่ดีจะช่วยสนับสนุนการบริหารจัดการที่ดีของระดับภาครัฐและระดับประเทศต่อไป ใน ทางกลับกันการกำหนดบทบาทของภาครัฐ ภาครัฐกิจเอกชนและภาคประชาชนในระดับประเทศจะมี ผลตอบทบทวนภารกิจและการบริหารจัดการของระดับภาครัฐและระดับองค์กรด้วย จะเห็นได้ว่าองค์ ประกอบหลักของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีที่เสนอโดยระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี เน้นการ กำหนดเป็นกรอบแนวทางให้แก่หน่วยงานราชการเพื่อถือปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักความโปร่งใส สอดคล้องกับบุญอยู่ ขอพรประเสริฐ (2550, น.49) ที่กล่าวไว้ในบทความวิชาการเรื่องความโปร่งใส ของหน่วยงานภาครัฐ : บทสังเคราะห์นิยาม ว่าความโปร่งใสของหน่วยงานภาครัฐ หมายถึงการปฏิบัติ การหรือการกระทำการใดๆ ของภาครัฐที่ปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมา เปิดเผย เป็นธรรม และเสมอภาค สามารถตรวจสอบได้ ชี้แจงได้เมื่อมีข้อสงสัย การใช้งบประมาณเป็นไปอย่างคุ้มค่า สามารถตอบ สอนองความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง บุคลากรของรัฐมีจิตสำนึกที่ดี มีจริยธรรมและ จรรยาบรรณวิชาชีพ ในขณะที่หน่วยงานก็มีการวางระบบป้องกันการทุจริตประพฤติมิชอบโดยชัดเจน

มีประสิทธิภาพ มีการเตรียมพร้อมข้อมูลสำหรับบริการประชาชน และมีการวางระบบกลไก/ช่องทางให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของภาครัฐได้อย่างมีข้อจำกัดน้อยที่สุด นอกจากนี้มีการวางระบบตรวจสอบที่น่าเชื่อถือ และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการบริหารจัดการ และการติดตามประเมินผลการดำเนินการของภาครัฐได้ และในประการสุดท้าย ผู้นำองค์กรของรัฐยึดถือความซื่อสัตย์สุจริตและมีคุณธรรมในตนเอง

ตัวแบบทางลัทธิของความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีในการจัดการแรงงานต่างด้าวในอุตสาหกรรมประมงและห้องเย็นแปรรูปอาหารทะเลบริเวณชายทะเลภาคกลาง

จากตัวแบบ ซึ่งเป็นตัวแบบทาง Bipartite Graphs ซึ่งมีลักษณะและมีเป้าหมายของตัวแบบที่แตกต่างกัน ซึ่งตัวแบบดังกล่าวเป็นแบบสัมพันธ์ในลักษณะเชิงสถิติที่เต็มไปด้วยตัวเลขที่เข้าใจยาก ผู้วิจัยจึงปรับปรุงเขียนเป็นตัวแบบ ซึ่งเป็นแบบแสดงความสัมพันธ์ทางสังคมศาสตร์ที่เป็นวิชาการและทำให้เข้าใจง่ายขึ้น ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 แสดงตัวแบบทางสังคมของความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีกับการจัดการแรงงานต่างด้าวในอุตสาหกรรมประมงและห้องเย็นแปรรูปอาหารทะเลบริเวณจังหวัดชายทะเลภาคกลาง

ตัวแบบทางสังคมศาสตร์สามารถนำมาอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีในการจัดการแรงงานต่างด้าว ได้ดังนี้

การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีทั้งภาครัฐและผู้ประกอบการต้องปฏิบัติภายใต้พระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับแรงงานต่างด้าวโดยนำหลักธรรมาภิบาลที่มีความสำคัญได้แก่หลักความโปร่งใสซึ่งประกอบไปด้วยความโปร่งใสด้านโครงสร้าง ความโปร่งใสด้านการให้ทุนให้โทษเจ้าหน้าที่และผู้ประกอบการต้องมีการจัดการทางด้านคุณภาพชีวิต ด้านสวัสดิการ ด้านการคุ้มครองค่าแรงขั้นต่ำ การทำงานล่วงเวลาให้แรงงานต่างด้าวทุกคนได้รับสิทธิเช่นแรงงานไทยด้านหลักความสำนึกรับผิดชอบภาครัฐและผู้ประกอบการต้องให้แรงงานต่างด้าวได้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรม กรณีถูกทำร้ายร่างกาย ถูกเอารัดเอาเปรียบจากนายจ้าง ถูกขบวนการค้ามนุษย์หลอกลวง และได้รับความคุ้มครองตาม พ.ร.บ. คุ้มครองแรงงานข้ามชาติ พ.ศ. 2541 หลักความคุ้มค่าทั้งภาครัฐและผู้ประกอบการต้องให้แรงงานต่างด้าวได้รับการบริการสาธารณสุขจากภาครัฐ เข้าถึงประกันสังคม ได้รับการปฏิบัติเหมือนแรงงานไทย สามารถเข้าถึงการจดทะเบียนการพิสูจน์สัญชาติ ส่งเสริมคุณภาพชีวิต ทั้งการควบคุมโรคติดต่อ การมีความรู้ด้านกฎหมายแรงงาน หลักนิติธรรมภาครัฐต้องมีกฎหมายที่สอดคล้องกับปัจจุบันมีการทำความเข้าใจกับผู้ประกอบการให้เข้าใจถึงกฎหมายเพื่อที่จะได้นำไปปฏิบัติตามแรงงานต่างด้าวได้ ด้านการส่งกลับประเทศต้องดูแลและปฏิบัติแรงงานต่างด้าวในกรณีรอส่งกลับ

ผลการวิจัยพบว่าการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีในหลักนิติธรรม หลักความโปร่งใส หลักความสำนึกรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า เป็นตัวแปรสำคัญและมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญ ก่อให้เกิดประสิทธิผลในการจัดการแรงงานต่างด้าวในด้านการจัดการสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน การจัดการสาธารณสุข และการจัดการการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ในอุตสาหกรรมประมงและท่องเที่ยวแปรรูปอาหารทะเล บริเวณจังหวัดชายทะเลภาคกลาง ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หลักนิติธรรม ควรแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติเพื่อให้นายทะเบียนมีอำนาจในการเพิกถอนใบอนุญาตนายจ้างและสถานประกอบการ กรณีพบว่า นายจ้างสถานประกอบการที่ใช้แรงงานละเมิดสิทธิแรงงานขั้นพื้นฐานและไม่ปฏิบัติตามกฎหมายคุ้มครองแรงงาน

2. หลักคุณธรรม เพื่อให้แรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองซึ่งตกเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์สามารถขออนุญาตทำงานได้ในระหว่างการดำเนินคดี ควรแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 13(2) จากเดิมเป็น มาตรา 13(2) “เข้ามาหรืออยู่ในราชอาณาจักรโดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมืองแต่ได้รับอนุญาตให้อยู่ในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวเพื่อรอการส่งกลับออกไปนอกราชอาณาจักรตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง หรือคนต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองซึ่งตกเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ตามกฎหมายว่าด้วยป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์”

3. หลักการมีส่วนร่วม ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมเพื่อให้สามารถกำหนดหลักเกณฑ์ หรือเงื่อนไขให้นายจ้างและสถานประกอบการดำเนินการรับสมัครแรงงานไทยเข้าทำงานก่อน โดยการประกาศรับสมัครงานทางหนังสือพิมพ์ หรือที่สำนักงานจัดหางานของรัฐ หากไม่สามารถรับสมัครคนงานไทยได้ภายใน 2 สัปดาห์ หลังจากที่ได้ประกาศดังกล่าวแล้ว จึงจะขออนุญาตจ้างแรงงานต่างด้าวได้ และกิจการของนายจ้างต้องมีการจ้างงานคนงานไทยทำด้วย และในการจัดสรรโควตาในการจ้างแรงงานต่างด้าวต้องผ่านการพิจารณาของกระทรวงต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสาขาอาชีพนั้นๆ ด้วย

4. หลักความโปร่งใส ควรลดขั้นตอนในการนำเข้าแรงงานต่างด้าวอย่างถูกกฎหมาย โดยให้จังหวัดสามารถแจ้งความต้องการแรงงานต่างด้าวไปให้ทางการของประเทศนั้นๆได้โดยตรง

5. หลักความสำนึกรับผิดชอบ ควรมีการส่งเสริมสร้างจิตสำนึกนายจ้าง/ผู้ประกอบการ โดยให้คำนึงถึงผลกระทบจากการจ้างแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง และควรมีการรณรงค์ประชาสัมพันธ์อย่างเข้มข้นในพื้นที่ชายทะเลภาคกลาง เพื่อให้แรงงานต่างด้าวในพื้นที่ชายทะเลภาคกลาง ทราบว่าการลักลอบเข้ามาในประเทศไทยจะไม่ทำให้แรงงานต่างด้าวและครอบครัวได้รับสถานะและสัญชาติไทย และให้ทราบถึงบทลงโทษหากมีการลักลอบเข้ามาทำงานในประเทศไทย และต้องถูกผลักดันและส่งกลับ

6. หลักความคุ้มค่า ควรกำหนดมาตรการผลักดันและส่งกลับแรงงานต่างด้าวอย่างมีประสิทธิภาพ โดยจัดทำทะเบียนประวัติแรงงานต่างด้าวที่ผลักดันและส่งกลับ และให้มีการเชื่อมโยงข้อมูลให้ทุกหน่วยที่เกี่ยวข้องทราบ เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการพิจารณาทั้งการเพิ่มโทษ การเพิกถอนการอนุญาตให้อยู่ในราชอาณาจักร การเพิกถอนใบอนุญาตทำงาน

เอกสารอ้างอิง

- กรุงเทพธุรกิจ. (2553). : แรงงานต่างด้าว. สืบค้นเมื่อ 15 กรกฎาคม 2555.
จาก, <http://www.bangkokbiznews.com/home/detail/politics/opinion/reader-opinion/20130506/503498/แรงงานต่างด้าว : มนุษย์ล่องหนในประเทศไทย>.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2545). *ธรรมรัฐภาคการเมือง : บทบาทภาคการเมือง*.
สารคดีสภา. คลังปัญญาไทย. (2555). ลิขิมนุชชน. สืบค้นเมื่อ 12 เมษายน 2555.
จาก : <http://www.panyathai.or.th/wiki/index.php>.
- ทิพาวิดี เมฆสวรรค์. (2549). *ธรรมาภิบาลกับข้าราชการไทย*. กรุงเทพมหานคร : สรรพการสาส์น.
บุญอยู่ ขอพรประเสริฐ. (2550). *ความโปร่งใสของหน่วยงานภาครัฐ : บทสังเคราะห์นิยม*.
กรุงเทพมหานคร : ศูนย์วิจัยมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ลัดดาร์ตัน เลิศลักษณ์วัฒน์. (2554). *แรงงานต่างด้าวในประเทศไทย*. สืบค้นเมื่อ 21 ตุลาคม 2554
จาก, <http://www.prdnorth.in.th/analyse/viewanalyse.php?view=15092547113241>.
- ลิตธิชัย ธรรมเสนท์. (2549). *การศึกษาแนวทางการพัฒนาการประกอบธุรกิจตามแนวพระราชดำริ
ด้านสังคมตามหลักธรรมาภิบาลและธรรมาภิบาล*.
กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- สุดจิต นิมิตรกุล. (2543). *กระทรวงมหาดไทยกับการบริหารจัดการที่ดีในการปกครองที่ดี
Good Governance*. กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์.
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2554). *ทีดีอาร์ไอไม่หวั่นแรงงานต่างด้าว
จัดระบบดีคุมได้แน่อีก 5 ปี หมดยุคแรงงานราคาถูก*.
สืบค้นเมื่อ 21 ตุลาคม 2554, จาก : www.matichon.co.th.
- สำนักนายกรัฐมนตรี. (2542). *ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี*.
ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา, 120 (ตอนที่ 100 ก), 1-5.
- สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว. (2554). *ปัญหาจากแรงงานต่างด้าวเข้าเมืองผิดกฎหมาย*.
กรุงเทพมหานคร : กระทรวงแรงงานสวัสดิการสังคม.
- อุดม มุ่งเกษตร. (2545). *Governance กับการพัฒนาข้าราชการ*. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสแควร์.
- Commonwealth Secretariat. (2000). *Promoting Good Governance : Principles, Practices
and Perspectives*. London: Commonwealth Secretariat.
- United Nations. (2000). *Good Governance and Human Rihgt*. Retrieved November 19,
2011 from [http://www.ohchr.org/EN/Issues/Development/GoodGovernance/
page/GoodGovernanceIndex.aspx](http://www.ohchr.org/EN/Issues/Development/GoodGovernance/page/GoodGovernanceIndex.aspx).

อิทธิพลภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน ผ่านวัฒนธรรมโรงเรียน การจัดองค์การ ในโรงเรียนและการปฏิบัติงานของครู ที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน

Influence of School Administrator Leadership
through School Culture, School Organization
and Teachers' Works on Student Quality in
Primary Schools under the Office of Basic
Education Commission

คณิต เจียรกลาง*

Kanit Jianklang*

วิสุทธิ์ วิจิตรพัชรารณ**

Wisut Wijitpatcharaporn**

* นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

* Ph.D. Candidate, Department of Educational Administration, Faculty of Education, Kasetsart University

* Email: mrkanitjianklang@gmail.com ,mrmathku@gmail.com

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

** Assistant Professor, Department of Educational Administration, Faculty of Education, Chulalongkorn University

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างรูปแบบของอิทธิพลภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน ผ่านวัฒนธรรมโรงเรียน การจัดการในโรงเรียนและการปฏิบัติงานของครู ที่มีต่อคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) ตรวจสอบรูปแบบของอิทธิพลภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนผ่านวัฒนธรรมโรงเรียนการจัดการในโรงเรียนและการปฏิบัติงานของครู ที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และ 3) เปรียบเทียบรูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานตามขนาดของโรงเรียน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 296 โรงเรียน ประกอบด้วยครูผู้สอน ซึ่งเป็นผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 783 คน จากโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา 2556 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม จำนวน 119 ข้อ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน และการวิเคราะห์เส้นทางอิทธิพล (Path Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนผ่านวัฒนธรรมโรงเรียนการจัดการในโรงเรียนและการปฏิบัติงานของครูที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพผู้เรียนสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ 2) ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนเป็นแบบเชิงระบบเปิดและมีอิทธิพลทางอ้อมต่อคุณภาพผู้เรียนผ่านวัฒนธรรมโรงเรียน และการปฏิบัติงานของครู และ 3) รูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนแตกต่างกันตามขนาดของโรงเรียน โดยโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลางภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนเป็นแบบเชิงระบบเปิด ส่วนโรงเรียนขนาดใหญ่ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนเป็นแบบเชิงมนุษยสัมพันธ์

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน ตัวแปรค้นกลาง วัฒนธรรมโรงเรียน การจัดการในโรงเรียน

Abstract

The purposes of this research were: 1) To build the model of the Influence of school administrator leadership through school culture, school organization, and teachers' works on student quality in primary schools under the Office of Basic Education Commission, 2) To assessment the influence of school administrator leadership through school culture, school organization and teachers' works on student quality in primary schools under the Office of Basic Education Commission, and 3) To compare the model of leadership of school administrators that effect on student quality in primary schools under the Office of Basic Education Commission by school size. The population were 783 teachers from primary schools under the Office of Basic Education Commission in the year 2013. The research instrument was a questionnaire constructed by the researcher. The data were analyzed, using computer programs, in terms of percentage, mean, standard deviation, exploratory factor analysis, confirmatory factor analysis. The Path Analysis by LISREL was used to examine the influence of school administrator leadership through school culture, school organization, and teachers' works on student quality.

The research results indicated that were: 1) The model of School administrator leadership through school culture, school organization, and teachers' works on student quality is conformed to empirical data, 2) School administrator leadership is the open system model and indirect effect on student quality through school culture and teachers' works, and 3) The model of School administrator leadership that effect on student quality is different way by school size. The small school and the middle school administrator leadership are the open system model, the large school administrator leadership are the human relation model.

Keywords: School Administrator Leadership, Mediated Effects, School Culture, School Organization

บทนำ

การศึกษา คือการสร้างคนให้มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะพื้นฐานที่จำเป็นมีลักษณะนิสัยจิตใจที่ดีงาม มีความพร้อมที่จะต่อสู้เพื่อตนเองและสังคม มีความพร้อมที่จะประกอบการทำงานอาชีพได้ การศึกษาช่วยให้คนเจริญ งอกงาม ทั้งทางปัญญา จิตใจ ร่างกาย และสังคม การศึกษาจึงเป็นความจำเป็นของชีวิตอีกประการหนึ่ง นอกเหนือ จากความจำเป็น ด้านที่อยู่อาศัย อาหาร เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค การศึกษาจึงเป็นปัจจัยที่ 5 เป็นปัจจัยที่จะช่วยแก้ปัญหาทุก ๆ ด้านของชีวิต (พนม พงษ์ไพบูลย์, 2550, น. 1)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน รับผิดชอบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของชาติบริหารงานผ่านสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจำนวน 185 เขต และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จำนวน 42เขต มีโรงเรียนที่อยู่ในความรับผิดชอบกว่าสามหมื่นโรงเรียน ดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามนโยบายปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง ภาระหนึ่ง แต่ยังคงพบปัญหาการจัดการศึกษาของประเทศไทยยังไม่ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย ได้แก่ ปัญหาด้านคุณภาพและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เห็นได้จากผลการทดสอบระดับชาติ (O-NET) และผลการทดสอบ PISA (Programme for International Student Assessment) ของกลุ่มประเทศ OECD (Organization for Economic Co-operation and Development) มีแนวโน้มต่ำลงทุกปี มีเฉพาะโรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานครเท่านั้นที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเทียบเคียงได้เท่ากับค่าเฉลี่ยของประเทศสหรัฐอเมริกา แต่โรงเรียนส่วนใหญ่ที่อยู่ในชนบทยังด้อยคุณภาพ (The World Bank อ้างในสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน, 2553) โรงเรียนจำนวนหนึ่งไม่ผ่านการรับรองมาตรฐานคุณภาพภายนอก จากการประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(องค์การมหาชน) โดยการไม่ผ่านส่วนใหญ่เนื่องจากนักเรียนมีคะแนนการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐานอยู่ในระดับต่ำ นอกจากนั้นยังพบปัญหาคุณภาพการศึกษาในมิติต่างๆ เช่น มิติด้านพื้นที่ พบว่ามีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาที่ต่ำกว่ามากในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างและภาคเหนือตอนล่าง มิติด้านโรงเรียน พบว่ามีปัญหาด้านคุณภาพในโรงเรียนขนาดเล็ก และโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2556) ผลการประเมินดังกล่าว สะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ยังไม่มีคุณภาพ กระบวนการประกันคุณภาพภายในโดยเฉพาะการประกันคุณภาพด้านผู้เรียนยังไม่เข้มแข็ง และกระบวนการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร จึงมีความจำเป็นต้องพัฒนาคุณภาพผู้เรียนโดยเร่งด่วน

ภาวะผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของโรงเรียน มีบทบาทสำคัญต่อประสิทธิผลของโรงเรียนนักวิจัยให้ความสนใจพัฒนารูปแบบเพื่อทำความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำและความสำเร็จของผู้เรียนมาอย่างต่อเนื่อง ในระยะแรกมีการศึกษาอิทธิพลทางตรงระหว่างตัวแปรทั้งสอง พบว่าขนาดของอิทธิพลของภาวะผู้นำ ที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้เรียนมีน้อยหรือแทบไม่มีเลย ต่อมานักวิจัยได้ทำการศึกษาอิทธิพลภาวะผู้นำที่มีต่อ คุณภาพผู้เรียนผ่านบุคคลและลักษณะเฉพาะด้านอื่นๆ ของโรงเรียน เช่น มูลฟอร์ดและซิลินส์ (Mulford & Silins, 2003) ทำการศึกษา อิทธิพลภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่มีต่อการมีส่วนร่วมของนักเรียน (Students' Participation) โดยศึกษาภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนสภาพ (Transformational Leadership) และภาวะผู้นำแบบแบ่งปันปันส่วน(Distributive Leadership) โดยมีตัวแปรคั่นกลางคือ การเรียนรู้ของ

องค์การ (Organizational Learning) และการปฏิบัติงานของครู (Teachers' Work) พบว่าอัตราการมีส่วนร่วมของนักเรียนสูงขึ้นและนักเรียนได้รับความสำเร็จมากขึ้น เป็นการพิสูจน์ว่าอิทธิพลภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่มีต่อคุณภาพผู้เรียนมีขนาดอิทธิพลมากขึ้นเมื่อผู้บริหารโรงเรียนใช้อิทธิพลผ่านตัวแปรคั่นกลางอื่นๆ

บทความนี้จะช่วยให้การศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่มีต่อคุณภาพผู้เรียนมีความชัดเจนมากขึ้นในบริบทของสังคมไทย ผู้วิจัยได้ศึกษาอิทธิพลภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่มีต่อคุณภาพผู้เรียนโดยศึกษาเส้นทางอิทธิพลผ่านตัวแปรคั่นกลางสามตัวแปรประกอบด้วยวัฒนธรรมโรงเรียน การจัดการองค์การในโรงเรียนและการปฏิบัติงานของครู

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

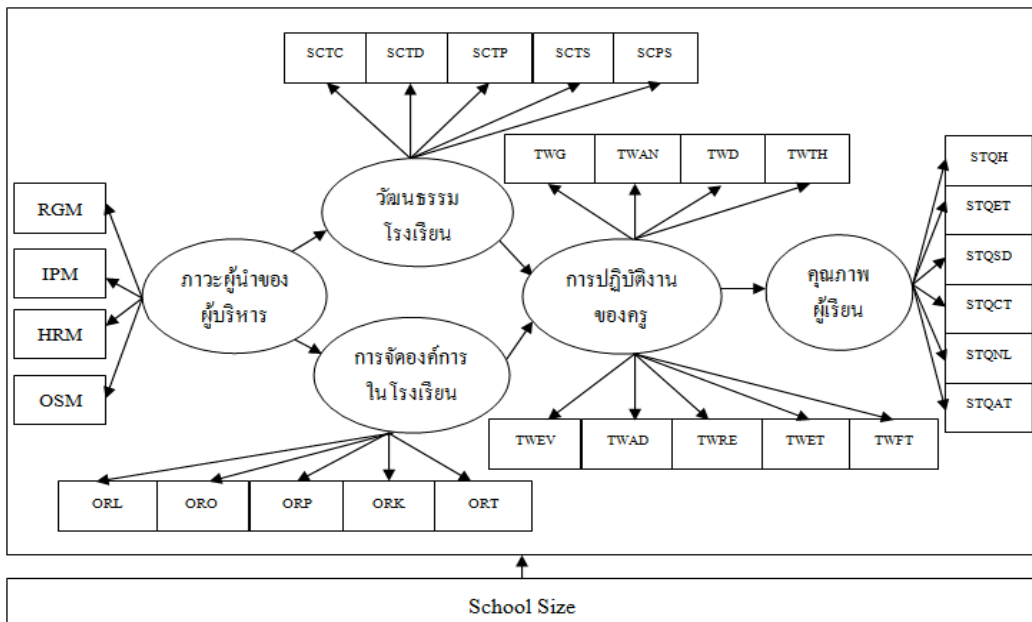
1. เพื่อสร้างรูปแบบอิทธิพลภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน ผ่านวัฒนธรรมโรงเรียน การจัดการองค์การในโรงเรียนและการปฏิบัติงานของครู ที่มีต่อคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อตรวจสอบรูปแบบอิทธิพลภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนผ่านวัฒนธรรมโรงเรียน การจัดการองค์การในโรงเรียนและการปฏิบัติงานของครู ที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. เพื่อเปรียบเทียบรูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานตามขนาดของโรงเรียน

แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางในฐานะที่มีบทบาทสำคัญต่อประสิทธิผลของโรงเรียน และการพัฒนาโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ นักวิจัยได้พัฒนารูปแบบเพื่อทำความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำและความสำเร็จของผู้เรียน มากกว่า 30 ปี Leithwood and Levin, (2005, pp. 201-227) นักวิจัยทำการศึกษารูปแบบการมีอิทธิพลทางตรงระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนกับความสำเร็จของผู้เรียนมาก่อน การศึกษาส่วนใหญ่พบว่า ขนาดของอิทธิพลภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้เรียนมีน้อยหรือแทบไม่มีเลยต่อมานักวิจัยสันนิษฐานอย่างน่าเชื่อถือว่าผู้นำที่มีประสิทธิผล ช่วยผู้เรียนได้โดยใช้อิทธิพลผ่านบุคคลอื่นและลักษณะเฉพาะต่างๆ ของแต่ละโรงเรียน Hallinger and Heck, (1998, pp. 157-191) บนพื้นฐานของแนวความเชื่อนี้ นักวิจัยจึงได้เสนอแนะการใช้ตัวแปรคั่นกลางระหว่างภาวะผู้นำและคุณภาพผู้เรียนเรียกว่ารูปแบบ ตัวแปรคั่นกลาง (Mediated-Effects Models) ซึ่งพัฒนาโดย Bossert, et al. (1982, pp. 34-64) ในปลายปี 1980 ในรูปแบบตัวแปรคั่นกลางนี้ ภาวะผู้นำจะไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อคุณภาพผู้เรียน แต่จะมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านช่องทางที่มีผลกระทบกับโครงสร้างองค์การของโรงเรียนและวัฒนธรรม มีการศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำที่ส่งอิทธิพลผ่านตัวแปรคั่นกลางเช่น เป้าหมายความสำเร็จการบูรณาการ การปรับตัวและความผูกพันต่อองค์การที่มีต่อประสิทธิผลของโรงเรียน เช่น คุณภาพผู้เรียน การขาดเรียนของนักเรียน เป็นต้น ผลการวิจัยสรุปไว้โดย Pounde, et al. (1995, pp. 564-588) ซึ่งพบว่าภาวะผู้นำมีอิทธิพลทางอ้อมต่อ

ประสิทธิผลของโรงเรียนผ่านเป้าหมายความสำเร็จและความผูกพันต่อโรงเรียนซึ่งนำเสนอรูปแบบโดยโบสเสิร์ท (Bossert, et al.1982, pp. 34-64) Hallinger, et al. (1996, pp. 5-44) ได้ทำการวัดผลกระทบของภาวะผู้นำที่มีต่อความสำเร็จของผู้เรียน พบว่าผลการวิจัยสนับสนุนรูปแบบตัวแปรคั่นกลาง โดยพบว่าบทบาทของผู้นำที่สร้างบรรยากาศและโครงสร้างการบริหารจัดการที่ดีนำไปสู่โรงเรียนที่มีประสิทธิผล แรงแบนดาลใจที่ได้จากการศึกษาเหล่านี้ทำให้แนวคิดและวิธีการที่หลากหลาย ถูกนำมาประยุกต์ใช้ในการศึกษาอิทธิพลภาวะผู้นำโรงเรียน (Heck & Hallinger, 2000, pp. 141-162; Leithwood & Levin, 2005,p. 662)

จากแนวคิดและผลการวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสร้างรูปแบบอิทธิพลภาวะผู้นำที่มีต่อคุณภาพผู้เรียน โดยผ่านตัวแปรคั่นกลางสามตัวแปร ประกอบด้วยวัฒนธรรมโรงเรียน การจัดการองค์การในโรงเรียนและการปฏิบัติงานของครูเนื่องจากวัฒนธรรมโรงเรียน (School Culture) เป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างยิ่งประการหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน โดยนักวิจัยทำการศึกษาและพบว่า โรงเรียนที่ประสบความสำเร็จสูงแสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมที่ส่งเสริมการทำงานร่วมกัน การเสริมสร้างพลังอำนาจและการมีส่วนร่วม ในทางตรงกันข้ามโรงเรียนที่มีวัฒนธรรมไม่เข้มแข็งจะมีความร่วมมือจากผู้มีส่วนได้เสียน้อย และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนต่ำไม่น่าพอใจ (Peterson, 2002, p. 3) การจัดการองค์การในโรงเรียน (School Organization) เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารโรงเรียนเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ การจัดการองค์การในโรงเรียนจึงมีความสำคัญต่อความสำเร็จของโรงเรียน (Lunenburg & Ornstein, 2004, p. 375) และการปฏิบัติงานของครู (Teacher's Work) เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน เพราะครูเป็นบุคคลที่มีความสำคัญที่สุดในการก่อให้เกิดองค์ความรู้ต่อผู้เรียน (ปิ่น มาลากุล อ่างในสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552, น. 9) โดยผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย เรื่องอิทธิพลภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน ผ่านวัฒนธรรมโรงเรียน การจัดการองค์การในโรงเรียนและการปฏิบัติงานของครู ที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

จากภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัยประกอบไปด้วยตัวแปรแฝงและตัวแปรสังเกตได้ ดังนี้

1. ตัวแปรต้นหรือตัวแปรอิสระ (Independent Variable) ได้แก่ภาวะผู้นำแบบบูรณาการ (Integrated Leadership) ประกอบด้วยตัวแบบพฤติกรรมของผู้บริหารโรงเรียนตามแนวคิดของไลท์วูดและคณะ (Leithwood, et al., 2006, pp. 201-227) ซึ่งจำแนกเป็นสี่ตัวแบบคือ ตัวแบบเชิงเป้าหมายที่สมเหตุสมผล (Rational Goals Model: RGM) ตัวแบบเชิงกระบวนการ (internal process model: IPM) ตัวแบบเชิงมนุษยสัมพันธ์ (human relations model: HRM) ตัวแบบเชิงระบบเปิด (Open Systems Model: OSM)

2. ตัวแปรคั่นกลาง (Mediating Variables) ประกอบด้วยสามตัวแปร คือ

2.1 วัฒนธรรมโรงเรียน (School Culture) ได้แก่แนวทางการประพฤติปฏิบัติที่เกิดขึ้นจากค่านิยมความเชื่อ ร่วมกันของบุคคลในโรงเรียน ประกอบด้วยห้าองค์ประกอบ ตามแนวคิดของ Ohlson (2009, pp. 37- 42) คือ ความร่วมมือของครู (Teacher Collaboration: SCTC) การพัฒนาวิชาชีพ (professional development: SCTD) การมีจุดหมายร่วม (Unity of Purpose: SCTP) การสนับสนุนโรงเรียน (Collegial Support: SCTS) หุ้นส่วนการเรียนรู้ (Learning Partnership: SCPS)

2.2 การจัดองค์การในโรงเรียน (School Organization) ได้แก่ การบริหารจัดการโรงเรียนให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) ได้แก่การพัฒนาโรงเรียนให้เพียบพร้อมไปด้วยความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ บรรลุผลสำเร็จในระบบการบริหารเชิงคุณภาพประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญห้าประการตามแนวคิดของมาร์ควาร์ดท์ (Marquardt, 2002, p. 23) คือ การเรียนรู้แบบพลวัต (Learning Dynamic: ORL) การปรับเปลี่ยนองค์การ (Organization Transformation: ORO) การเพิ่มขีดความสามารถของบุคลากร (People Management: ORP) การบริหารจัดการความรู้ (Knowledge Management: ORK) การประยุกต์ใช้เทคโนโลยี (Technology Application: ORT)

2.3 การปฏิบัติงานของครู (Teachers' Work) ได้แก่การปฏิบัติหน้าที่ในการจัดการเรียนการสอน และงานอื่นตามที่ได้รับมอบหมาย เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ ได้แก่การกำหนดเป้าหมายคุณภาพผู้เรียน (TWG) การวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล (TWAN) การออกแบบและจัดการเรียนรู้ (TWD) การใช้สื่อและเทคโนโลยี (TWTH) การวัดและประเมินผลที่มุ่งเน้นการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย (TWEV) การให้คำแนะนำคำปรึกษาและแก้ไขปัญหาให้แก่ผู้เรียน (TWAD) การศึกษา วิจัยและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ (TWRE) การประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี (TWET) การจัดการเรียนการสอนเต็มเวลาเต็มความสามารถ (TWFT)

3. ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่คุณภาพผู้เรียน (Student Quality) ได้แก่ คุณลักษณะของผู้เรียนที่เกิดขึ้นจากกระบวนการจัดการเรียนการสอนประกอบด้วยคุณลักษณะหกประการ คือ ผู้เรียนมีสุขภาวะที่ดีและมีสุนทรียภาพ (STQH) ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ (STOET) ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง (STQSD) ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบ คิดสร้างสรรค์ ตัดสินใจ แก้ปัญหาได้อย่างมีสติสมเหตุผล (STOCT) ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร (STQNL) ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต (STOAT)

วิธีการดำเนินงานวิจัย

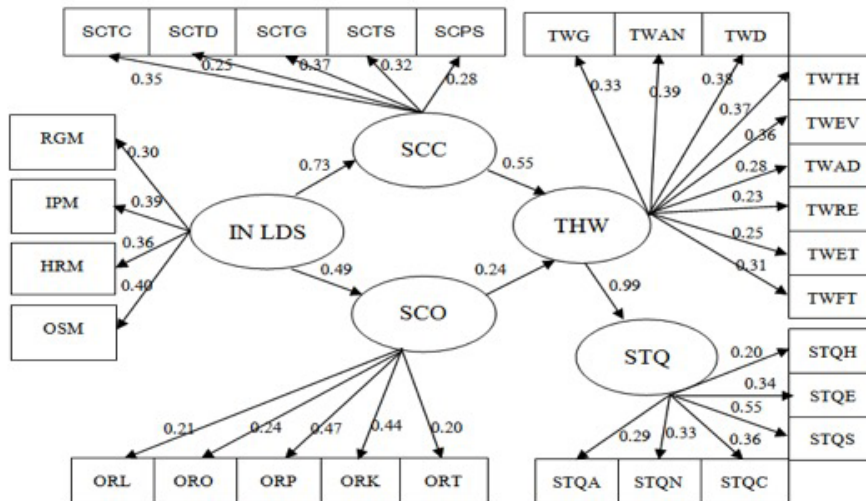
กลุ่มตัวอย่างได้แก่โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 296 โรงเรียน ประกอบด้วยครูผู้สอน เป็นผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 783 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสอบถามจำนวน 1 ฉบับ แบ่งเป็น 6 ตอน คือ ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน วัฒนธรรมโรงเรียน การจัดองค์การในโรงเรียน การปฏิบัติงานของครู และคุณภาพผู้เรียน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างทางไปรษณีย์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน และการวิเคราะห์เส้นทางอิทธิพล (Path Analysis)

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

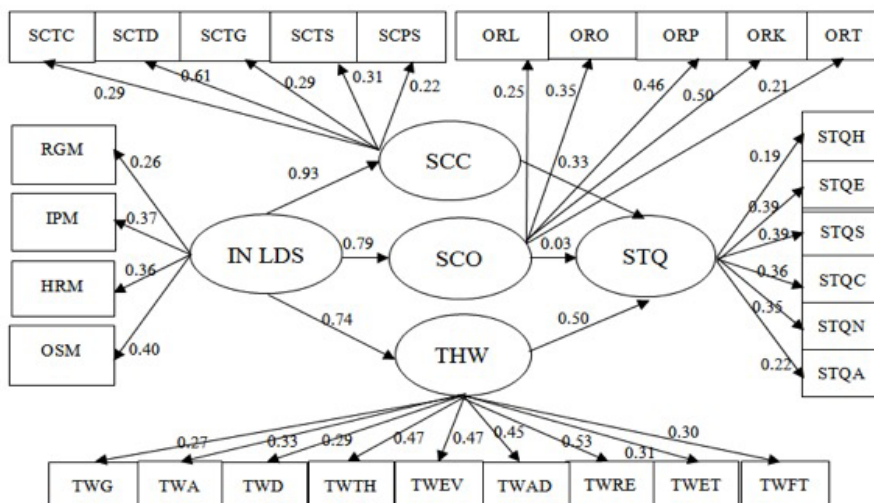
1. สถิติพื้นฐานที่ใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามได้แก่ ความถี่ และร้อยละ
2. สถิติพื้นฐานที่ใช้กับตัวแปรในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความแปรและความโค้ง
3. การวิเคราะห์การสร้างรูปแบบอิทธิพลภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนผ่านวัฒนธรรมโรงเรียน การจัดองค์การในโรงเรียน และการปฏิบัติงานของครูที่มีต่อคุณภาพผู้เรียน ใช้วิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis)
4. การตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนระหว่างรูปแบบภาวะผู้นำ วัฒนธรรมโรงเรียน การจัดองค์การในโรงเรียน และการปฏิบัติงานของครูที่มีอิทธิพล ต่อคุณภาพผู้เรียนตามทฤษฎีกับข้อมูลเชิงประจักษ์ใช้วิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis)
5. การวิเคราะห์ขนาดและเส้นทางอิทธิพลของภาวะผู้นำ วัฒนธรรมโรงเรียน การจัดองค์การในโรงเรียน และการปฏิบัติงานของครูที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพผู้เรียนใช้ การวิเคราะห์อิทธิพลเชิงสาเหตุ (Path Analysis)
6. การเปรียบเทียบรูปแบบภาวะผู้นำ และเส้นทางอิทธิพลภาวะผู้นำที่มีต่อคุณภาพผู้เรียนตามขนาดโรงเรียนใช้วิธีการวิเคราะห์อิทธิพลเชิงสาเหตุ (Path Analysis) โดยโปรแกรม LISREL

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

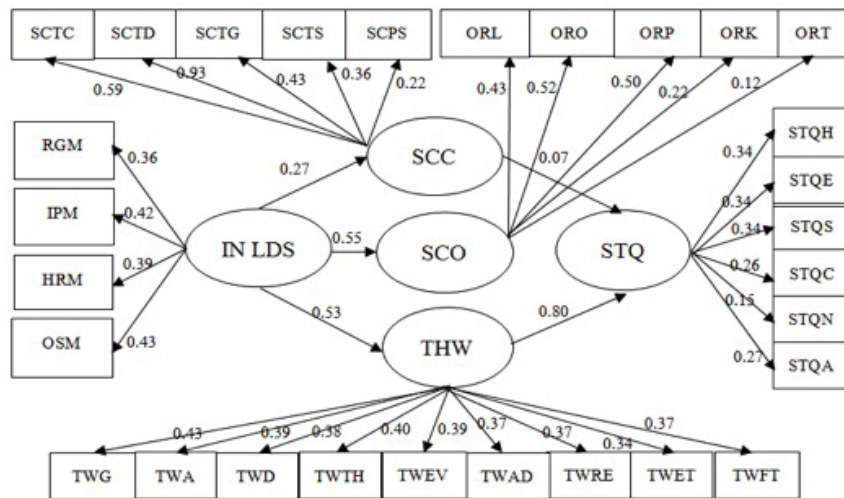
Chi-square=251.15, df= 232, p-value=0.185, RMSEA=0.010

ภาพที่ 2 อิทธิพลภาวะผู้นำแบบบูรณาการของผู้บริหารโรงเรียนผ่านวัฒนธรรมโรงเรียน การจัดการองค์การในโรงเรียน และการปฏิบัติงานของครูที่มีต่อคุณภาพผู้เรียน

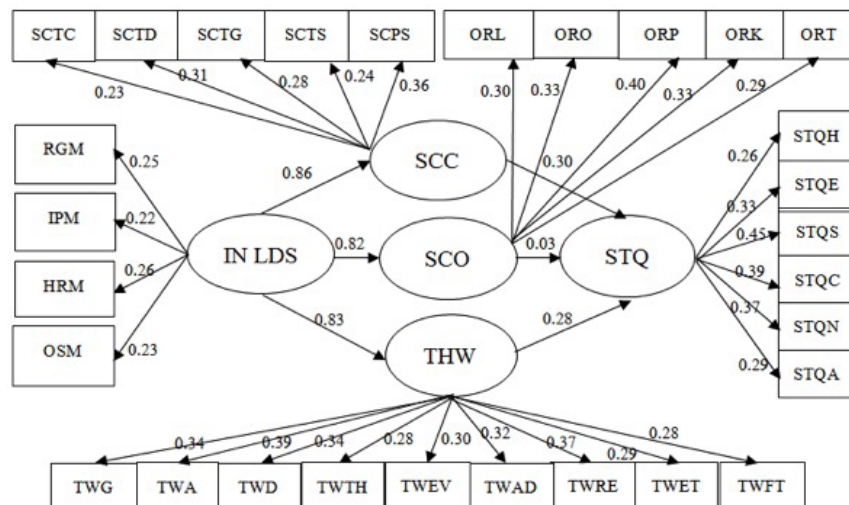
Chi-square=309.26, df= 271, p-value=0.054, RMSEA=0.022

ภาพที่ 3 อิทธิพลภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่มีต่อคุณภาพผู้เรียน ผ่านวัฒนธรรมโรงเรียน การจัดการองค์การในโรงเรียนและการปฏิบัติงานของครู ของโรงเรียนขนาดเล็ก

Chi-square=344.79, df= 304, p-value=0.053, RMSEA=0.021

ภาพที่ 4 อิทธิพลภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่มีต่อคุณภาพผู้เรียน ผ่านวัฒนธรรมโรงเรียน การจัดการองค์การ ในโรงเรียนและการปฏิบัติงานของครู ของโรงเรียนขนาดกลาง

Chi-square=361.57, df= 322, p-value=0.064, RMSEA=0.026

ภาพที่ 5 อิทธิพลภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่มีต่อคุณภาพผู้เรียน ผ่านวัฒนธรรมโรงเรียน การจัดการองค์การ ในโรงเรียนและการปฏิบัติงานของครู ของโรงเรียนขนาดใหญ่

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบตัวแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่มีต่อคุณภาพผู้เรียนแยกตามขนาดโรงเรียน

ตัวแบบ	ขนาดโรงเรียน					
	ขนาดเล็ก		ขนาดกลาง		ขนาดใหญ่	
	น้ำหนักองค์ประกอบ	R ²	น้ำหนักองค์ประกอบ	R ²	น้ำหนักองค์ประกอบ	R ²
เชิงเป้าหมายที่สมเหตุสมผล	0.26	0.32	0.36	0.47	0.25	0.34
เชิงกระบวนการฝึกงาน	0.37	0.49	0.42	0.59	0.23	0.24
เชิงมนุษยสัมพันธ์	0.36	0.53	0.39	0.59	0.28	0.28
เชิงระบบเปิด	0.40	0.60	0.43	0.73	0.25	0.26

สรุปผลการวิจัย

1. รูปแบบอิทธิพลภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนผ่านวัฒนธรรมโรงเรียน การจัดองค์การในโรงเรียนและการปฏิบัติงานของครูที่มีต่อคุณภาพผู้เรียนสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์
2. ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนเป็นแบบเชิงระบบเปิดและมีอิทธิพลทางอ้อมต่อคุณภาพผู้เรียนผ่านวัฒนธรรมโรงเรียน และการปฏิบัติงานของครู
3. รูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนแตกต่างกันตามขนาดของโรงเรียนโดยในโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลาง ภาวะผู้นำเป็นแบบเชิงระบบเปิด ส่วนโรงเรียนขนาดใหญ่ภาวะผู้นำเป็นแบบเชิงมนุษยสัมพันธ์

อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ตัวแบบสมการโครงสร้างพบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนเป็นแบบระบบเปิด มีอิทธิพลทางอ้อม (Indirect Effect) ต่อคุณภาพผู้เรียน ผ่านวัฒนธรรมโรงเรียน และการปฏิบัติงานของครู โดยมีขนาดอิทธิพลรวมเท่ากับ 2.18 (0.73+0.56+0.99) สอดคล้องกับงานวิจัยของ บรักเกนเคทและคณะ (Bruggencate, et al. 2012, pp. 717-720) ที่ศึกษาอิทธิพลภาวะผู้นำของผู้บริหารที่มีต่อความสำเร็จของผู้เรียน ผ่านวัฒนธรรมโรงเรียน การจัดองค์การในโรงเรียน และการปฏิบัติงานของครูผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนเป็นแบบระบบเปิดมีอิทธิพลต่อการเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและค่าเฉลี่ยของคะแนนสอบของนักเรียน ผ่านวัฒนธรรมโรงเรียน ด้านการกำหนดทิศทางการพัฒนา (Development Orientation) และการปฏิบัติงานของครู (Teacher's Work) ข้อค้นพบนี้แสดงให้เห็นว่า วัฒนธรรมโรงเรียนและการปฏิบัติงานของครูมีส่วนสำคัญในการช่วยให้ผู้บริหารโรงเรียนปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อยกระดับคุณภาพของผู้เรียนให้สูงขึ้น ทั้งนี้เพราะโรงเรียนเป็นองค์การหนึ่งในสังคม ทุกโรงเรียนมีวัฒนธรรมที่เป็นลักษณะเฉพาะของตนเอง (Marzano, et al., 2005) วัฒนธรรมโรงเรียนมีอิทธิพลต่อการพัฒนาบุคลากรและการเจริญเติบโตระดับมืออาชีพที่จะเกิดขึ้นภายในโรงเรียน และวัฒนธรรมโรงเรียนยังเป็นพื้นฐานสำหรับการปรับปรุงพัฒนาโรงเรียนให้เกิดผลสำเร็จ (Maher, et al., 2001, pp. 2 - 10) ดังนั้นวัฒนธรรมโรงเรียนในทางบวกจึงมีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางสังคมและทางวิชาการ

ของนักเรียน (Squires & Kranyik, 1996, pp. 29 - 32) ส่วนการปฏิบัติงานของครูได้แก่ภาระงานที่ครูต้องปฏิบัติเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพมีความเจริญงอกงามทุกด้าน งานของครูจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างยิ่ง เห็นได้จากพระราชโองราชวาทของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยครู ผนาคารใหม่สวนอัมพร วันพุธที่ 18 พฤษภาคม พ.ศ. 2526 ความตอนหนึ่งว่า “อาชีพครูถือว่าสำคัญอย่างยิ่ง เพราะครูมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศให้เจริญมั่นคง และก่อนที่จะพัฒนาบ้านเมืองให้เจริญได้นั้น จะต้องพัฒนาคนซึ่งได้แก่เยาวชนของชาติเสียก่อน เพื่อให้เยาวชนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณค่าสมบูรณ์ทุกด้านจึงสามารถช่วยกันสร้างความเจริญให้แก่ชาติต่อไปได้” (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2553, น. 16-17) ปิ่น มาลากุล (อ้างในสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552, น. 9) กล่าวว่าครูเป็นบุคคลที่มีความสำคัญที่สุดในการศึกษาเพราะเป็นผู้ที่ก่อให้เกิดองค์ความรู้ อันจะเป็นประโยชน์ต่อสังคมและโลก นอกจากนี้ยังเป็นผู้มีอิทธิพลต่อการสร้างบัณฑิตอย่างมาก บัณฑิตจะมีความคิดที่ดีมีวิธีการวิเคราะห์อย่างถูกต้องและมีระเบียบในการปฏิบัติงานตลอดจนการพัฒนาบุคลิกภาพเชิงวิชาการ เชิงวิชาชีพซึ่งควรได้รับการปลูกฝังอบรมจากครูผู้สอนและบุคลิกภาพของครูย่อมส่งผลไปสู่วัฒนธรรมาภิบาลที่กล่าวกันว่า “อยากรู้ว่าตัวครูเป็นฉันใด จงดูได้จากศิษย์ที่สอนมา”

วัฒนธรรมโรงเรียนมีอิทธิพลต่อคุณภาพผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของแทกเกอร์และแมกอีเนอเนย์ (Thacker & McInerney, 1992) ทำการวิจัยเรื่อง วัฒนธรรมโรงเรียนมีผลต่อผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนโดยกำหนดองค์ประกอบห้าด้านที่เป็น วัฒนธรรมโรงเรียนได้แก่ การระบุพันธกิจใหม่ (New Missionstatement) การกำหนดเป้าหมายที่ยึดผลลัพธ์จากตัวนักเรียน (Goals Based on Outcomes for Students) การมีหลักสูตรที่สอดคล้องกับเป้าหมาย (Curriculum Alignment Corresponding with Those Goals) การพัฒนาอาจารย์ (StaffDevelopment) และ การจัดระดับการตัดสินใจ (Building Leveldecision-Making) ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนที่มีวัฒนธรรมโรงเรียนทั้งห้าประการดังกล่าว สามารถลดจำนวนนักเรียนตกชั้นลงได้ถึง 10 เปอร์เซ็นต์ และโรงเรียนที่มีวัฒนธรรมโรงเรียนด้านมีพันธกิจชัดเจน มีวิสัยทัศน์ร่วมและมีเป้าหมายโรงเรียนแน่นอน สามารถเพิ่มผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนให้สูงขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ ดีลและปีเตอร์สัน (Deal & Peterson, 1999) กล่าวว่าโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จสูง แสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมการทำงานร่วมกัน การเพิ่มศักยภาพของครู และความผูกพันต่อโรงเรียน การพัฒนาวิชาชีพของครู การมีจุดหมายร่วม การสนับสนุนโรงเรียนและหุ้นส่วนการเรียนรู้ ล้วนเป็นองค์ประกอบวัฒนธรรมที่สำคัญต่อโรงเรียนอย่างยิ่ง

การปฏิบัติงานของครู เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงต่อคุณภาพผู้เรียนมากที่สุด โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.99 กล่าวได้ว่าการปฏิบัติงานของครู ซึ่งได้แก่ การปฏิบัติหน้าที่ในการจัดการเรียนการสอนและงานอื่นตามที่ได้รับมอบหมาย เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ มีความสำคัญต่อคุณภาพผู้เรียนอย่างยิ่งเพราะการสอนของครูส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนโดยตรง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างมีคุณภาพ ย่อมส่งผลให้นักเรียนประสบความสำเร็จในการเรียน มีคุณภาพครบถ้วนตามจุดหมายที่หลักสูตรกำหนดไว้ สอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ (2507 อ้างในครูบ้านนอกดอทคอม, 2551, น. 3) ที่อธิบายไว้ว่าครูกับนักเรียนเป็นบุคคลที่มีความใกล้ชิดกันมากที่สุด ในอดีตยกย่องให้ครูเป็นบิดาคนที่สองของศิษย์ ผู้ปกครองเมื่อส่งบุตรหลานเข้าโรงเรียนก็ฝากความหวังไว้กับครู

กล่าวคือมอบภาระต่าง ๆ ในการอบรมดูแล ลูกหลานของตนให้แก่ครู ดังนั้น ครูจึงควรปฏิบัติหน้าที่ของครูให้สมบูรณ์ที่สุดและควรสร้างมนุษยสัมพันธ์อันดีระหว่างครูและศิษย์ให้แน่นแฟ้น ให้ศิษย์มีความรู้สึกพึงใจตลอดไป และ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552, น. 9) กล่าวว่า ผู้ปฏิบัติหน้าที่ครูจะต้องจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์กิจกรรม และการทำงานอันนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนให้ครบทุกด้าน ทั้งทางกาย จิตใจหรือทางอารมณ์สังคมและทางสติปัญญาซึ่งรวมไปถึงพัฒนาการทางจิตวิญญาณด้วย

จากแนวคิดของนักวิชาการและขนาดอิทธิพลของการปฏิบัติงานของครูที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในระดับสูงเป็นสิ่งยืนยันได้อย่างดีว่าการปฏิบัติงานของครูมีความสำคัญอย่างมากต่อคุณภาพผู้เรียน ในการเปรียบเทียบรูปแบบอิทธิพลภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน ตามความแตกต่างของขนาดโรงเรียน จากการวิเคราะห์ตัวแบบสมการโครงสร้างพบว่าโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลางมีรูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่เหมือนกันคือตัวแบบเชิงระบบเปิด ส่วนโรงเรียนขนาดใหญ่ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนเป็นตัวแบบเชิงมนุษยสัมพันธ์ อาจเนื่องมาจากโรงเรียนทั้ง 3 ขนาด มีปริมาณของงานที่แตกต่างกันตามจำนวนนักเรียน กล่าวคืออัตราครูต่อนักเรียนที่สำนักงานคณะกรรมการครูและบุคลากรทางการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการกำหนดไว้ โรงเรียนขนาดเล็กที่มีนักเรียนไม่เกิน 120 คน จะมีครูได้ไม่เกิน 7 คน รวมผู้บริหารโรงเรียน โรงเรียนขนาดกลางที่มีนักเรียนไม่เกิน 359 คน และเป็นโรงเรียนประถมศึกษาปกติคือไม่เป็นโรงเรียนขยายโอกาส จะมีครูได้ระหว่าง 9-12 คน ยิ่งนักเรียนลดลงก็ทำให้จำนวนครูลดลงด้วย ทำให้โรงเรียนทั้งสองขนาดนี้เป็นโรงเรียนที่มีครูไม่ครบกับจำนวนชั้นเรียน หรือแม้มีครบชั้นเรียนก็จะประสบปัญหาอีกประการหนึ่งคือ มีครูไม่ครบตามกลุ่มสาระการเรียนรู้เมื่อพิจารณาตามงบประมาณที่ได้รับจัดสรรตามนโยบายเรียนฟรี 15 ปี หรือ นโยบายสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาลจนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในปีงบประมาณ 2555 (ตุลาคม 2555-30 กันยายน 2556) พบว่า ผู้เรียนระดับก่อนประถมศึกษาได้รับเงินอุดหนุนรายหัว จำนวน 1,700 บาทต่อคนต่อปี ระดับประถมศึกษาได้คนละ 1,900 บาทต่อคนต่อปี และชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ได้คนละ 3,500 บาท ต่อคนต่อปี ซึ่งถือได้ว่าเป็นการใช้งบประมาณเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านการศึกษาที่น้อยมาก โรงเรียนขนาดเล็กที่มีนักเรียนไม่เกิน 120 คน และโรงเรียนขนาดกลางที่มีนักเรียนไม่เกิน 359 คน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขยายโอกาส ก็จะได้รับงบประมาณไม่เพียงพอสำหรับการบริหารจัดการอย่างมีคุณภาพจากข้อมูลความขาดแคลนดังกล่าว ผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลางจะพัฒนาโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพสร้างนักเรียนให้มีคุณภาพได้นั้น ผู้บริหารโรงเรียนต้องแสดงภาวะผู้นำแบบเชิงระบบเปิดผู้บริหารโรงเรียนต้องสร้างวัฒนธรรมและกระบวนการการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นภายในโรงเรียนจัดสภาพแวดล้อมและสภาพการทำงานให้เอื้อต่อการทำงาน สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนให้ความสำคัญกับการติดต่อสื่อสารสร้างความสัมพันธ์กับองค์กรภายนอกโรงเรียนเช่น วัด องค์กรบริหารส่วนตำบล เทศบาล และโรงเรียนอื่นๆ เป็นต้น เพื่อแสวงหาความร่วมมือในการพัฒนาโรงเรียน การไปเยี่ยมเยียนโรงเรียนอื่นๆรวมทั้งเข้าร่วมสัมมนา เพื่อให้ได้แนวคิดใหม่ๆ มาประยุกต์ใช้ในโรงเรียนสร้างความสัมพันธ์ที่กว้างขวางมากขึ้นกับบริบทรอบๆโรงเรียนเช่น ติดต่อกับกรรมการสถานศึกษา และกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาอยู่เสมอ เพื่อหาวิธีการและหาทางทำให้บุคคลสำคัญภายนอก รวมทั้งให้ผู้ปกครองนักเรียนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ยอมรับการตัดสินใจและให้การสนับสนุนโรงเรียนจัดกิจกรรมต่างๆประชาสัมพันธ์เพื่อให้มั่นใจว่าโรงเรียนจะมีชื่อเสียง ได้รับการยอมรับและมีจำนวน

นักเรียนเพิ่มขึ้น ส่วนโรงเรียนขนาดใหญ่ ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนเป็นแบบเชิงมนุษยสัมพันธ์ และมีอิทธิพลต่อคุณภาพผู้เรียน ผ่านวัฒนธรรมโรงเรียนและการปฏิบัติงานของครู ข้อค้นพบดังกล่าวอาจเนื่องมาจากโรงเรียนขนาดใหญ่ เป็นโรงเรียนที่มีความสมบูรณ์ มีนักเรียนจำนวนมาก มีงบประมาณเพียงพอ มีครูปฏิบัติการสอนและครูพิเศษตามเกณฑ์ที่กำหนดการปฏิบัติงานกับคนจำนวนมากผู้บริหารจึงต้องใช้มนุษยสัมพันธ์สูงเพื่อให้งานดำเนินไปตามแผนที่กำหนดไว้โดยผู้บริหารต้องรู้จักการกระตุ้นทางปัญญา การให้คำแนะนำครูรายบุคคล การเป็นแบบอย่างที่ดี การพัฒนาความรู้ทักษะของครูและบุคลากร เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของโรงเรียน ตัวแบบเชิงมนุษยสัมพันธ์จึงเหมาะสมกับผู้บริหารโรงเรียนขนาดใหญ่

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไปสรุปได้ ดังนี้

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ผู้บริหารโรงเรียนควรนำคุณลักษณะของตัวแบบเชิงระบบเปิดไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนคุณลักษณะของผู้บริหารตามตัวแบบเชิงระบบเปิด ได้แก่ การสร้างวัฒนธรรมและกระบวนการการมีส่วนร่วมในการทำงาน ส่งเสริมให้ครูทำการทดลอง วิจัยทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง จัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้มั่นใจว่าโรงเรียนจะมีชื่อเสียง ได้รับการยอมรับจากชุมชน จัดสภาพแวดล้อมในการทำงานให้น่าดู น่าอยู่ นำทำงานคิดค้นหาวิธีการที่ทำให้บุคคลสำคัญภายนอกโรงเรียนยอมรับการตัดสินใจของโรงเรียนและให้การสนับสนุนใช้ความพยายามเพื่อให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองนักเรียนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของโรงเรียน ไปเยี่ยมโรงเรียนอื่นๆ เข้าร่วมสัมมนาเพื่อให้ได้แนวคิดใหม่ๆ มาประยุกต์ ใช้ในโรงเรียน ติดต่อกับกรรมการสถานศึกษา และกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาอย่างสม่ำเสมอ เพื่อการประสานงานและแสวงหาความร่วมมือจากทุกภาคส่วนนำมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

2. ผู้บริหารโรงเรียนจึงควรร่วมมือกับครู ผู้ปกครองนักเรียนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสร้างวัฒนธรรมที่เข้มแข็งให้กับโรงเรียน เช่น การส่งเสริมบรรยากาศที่มีความไว้วางใจและความยอมรับนับถือในโรงเรียน ทำให้ครูทุกคนมีความไว้วางใจและยอมรับนับถือซึ่งกันและกัน ยินดีและเต็มใจให้ความช่วยเหลือกันในการทำงาน ร่วมกันแก้ไขปัญหาต่างๆ ทำงานร่วมกันโดยใช้กระบวนการกลุ่ม สร้างขวัญกำลังใจให้ครูเพื่อให้ครูปฏิบัติงานเต็มความรู้ เต็มเวลาและเต็มความสามารถ ส่งผลต่อภารกิจของโรงเรียนโดยเฉพาะภารกิจการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้บรรลุเป้าหมายของโรงเรียน

3. ผู้บริหารโรงเรียนขนาดกลางควรพัฒนาการจัดองค์การในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น โดยการเพิ่มขีดความสามารถของบุคลากร ได้แก่ การเปิดโอกาสให้ครูทุกคนในโรงเรียนได้มีกรเรียนรู้ร่วมกัน มีความสัมพันธ์กันเป็นเครือข่าย ทำประโยชน์ร่วมกันเพื่อสังคมและชุมชน ส่งเสริมให้ครูแต่ละคนได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนจุดแข็งของตนเองกับครูคนอื่นๆ โดยการให้ครูแต่ละคนได้แสดงบทบาทการนำ และการร่วมกันเรียนรู้ทักษะใหม่ๆ ในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ให้โอกาสครูใน

การสร้างสรรคผลงานเพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ ให้มีความก้าวหน้าประสบความสำเร็จ มีโอกาสที่จะเติบโตเป็นมืออาชีพและได้รับการยอมรับ ครูจะกลายเป็นคนที่มีความสามารถและยินดีที่จะเรียนรู้เพื่อประสบการณ์ในอนาคตนำไปสู่การเติบโตอย่างต่อเนื่องเมื่อครูมีความเชื่อมั่นและรู้สึกรู้ว่ามีก้าวหน้า การเรียนการสอนจะได้รับการพัฒนาปรับปรุงให้มีคุณภาพ ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้เรียน

4. ผู้บริหารโรงเรียนต้องใช้ภาวะผู้นำส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพโดยเฉพาะส่งเสริมให้ครูใช้สื่อและเทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน เพราะสื่อและเทคโนโลยีเป็นอุปกรณ์การเรียนสมัยใหม่ ซึ่งหากครูนำมาใช้ประกอบการจัดการเรียนการสอน จะช่วยกระตุ้นเร้าความสนใจของผู้เรียน ให้มีความต้องการศึกษา ค้นคว้า ข้อมูลที่มีอยู่อย่างหลากหลายโดยเฉพาะการค้นคว้าองค์ความรู้จากอินเทอร์เน็ต และสิ่งสำคัญที่สุดที่ผู้บริหารควรดำเนินการคือการส่งเสริมให้ครูทำการศึกษา ค้นคว้า วิจัยและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ เพราะการวิจัยจะช่วยให้ครูรู้จักธรรมชาติของผู้เรียน เนื้อหาวิชา ตลอดจนวิธีการสอนที่มีประสิทธิภาพในการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผลจากการวิจัย กำหนดเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ได้ดังนี้

1. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรกำหนดเป็นนโยบายในการคัดเลือกและพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนที่มีอยู่ โดยเฉพาะในโรงเรียนขนาดเล็กให้เป็นผู้บริหารยุคใหม่ที่มีวิสัยทัศน์ เป็นนักผู้บริหารเชิงระบบเปิด เน้นพฤติกรรมกาปฏิบัติงานที่สร้างวัฒนธรรมและกระบวนการมีส่วนร่วมของครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา การจัดสภาพแวดล้อมและสภาพการทำงานที่มีการยอมรับนับถือและให้เกียรติซึ่งกันและกันสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เพราะแหล่งทรัพยากรที่สำคัญสำหรับการสนับสนุนการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพอยู่ในชุมชน การสร้างความสัมพันธ์ที่กว้างขวางมากขึ้นกับบริบทรอบๆ โรงเรียน จะทำให้โรงเรียนได้รับความร่วมมือที่ดี สามารถระดมทรัพยากรสำหรับการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพได้

2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ควรกำหนดนโยบายให้โรงเรียนในสังกัดสร้างวัฒนธรรมในการทำงานที่เน้นการทำงานแบบมีส่วนร่วม เพราะโรงเรียนขนาดเล็กขาดแคลนบุคลากรครู การสร้างวัฒนธรรมในโรงเรียนให้ครูร่วมมือกันทำงานอย่างสร้างสรรค์ เสียสละเห็นแก่ประโยชน์สูงสุดของผู้เรียน ให้โอกาสครูในการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง และสร้างวัฒนธรรมหุ้นส่วนการเรียนรู้ซึ่งได้แก่การร่วมมือกันระหว่างครู ผู้ปกครองและนักเรียนในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน

3. ผู้บริหารโรงเรียน ครูและผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ควรนำรูปแบบภาวะผู้นำที่สร้างขึ้นรวมทั้งผลการวิจัย ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อให้การปฏิรูปการศึกษาบรรลุเป้าหมายโดยผู้บริหารควรพัฒนาตนเองให้มีภาวะผู้นำเชิงระบบเปิดพัฒนาโรงเรียนในด้านต่างๆ ดังนี้

3.1 ด้านวัฒนธรรมโรงเรียนควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาวิชาชีพ การมีส่วนร่วมของครูรวมทั้งการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการในลักษณะหุ้นส่วนการเรียนรู้

3.2 ด้านการจัดองค์การในโรงเรียน ควรให้ความสำคัญด้าน การเพิ่มขีดความสามารถ

ของบุคลากรการบริหารจัดการความรู้ และการปรับเปลี่ยนองค์การ

3.3 ด้านการปฏิบัติงานของครู ควรให้ความสำคัญกับการศึกษา วิจัยและพัฒนาการจัดการเรียนรู้การใช้สื่อและเทคโนโลยี วิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล รวมทั้งการวัดและประเมินผลที่มุ่งเน้นการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ด้วยวิธีการที่หลากหลาย

3.4 ด้านคุณภาพผู้เรียนควรให้ความสำคัญเกี่ยวกับการส่งเสริมผู้เรียนให้มีทักษะในการแสวงหาความรู้ พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมผู้เรียนให้มีมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ ความสามารถในการคิด รวมทั้งพัฒนาผู้เรียนให้มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาอิทธิพลภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่มีต่อคุณภาพผู้เรียน โดยใช้ตัวแปรคั่นกลางอื่นๆ เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพของตัวแปรคั่นกลางแต่ละตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพผู้เรียน

2. ควรมีการศึกษอิทธิพลภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน ที่มีต่อคุณภาพผู้เรียนโดยใช้ภาวะผู้นำแบบอื่นๆ เพื่อค้นหาประสิทธิภาพของภาวะผู้นำ อันจะทำให้ได้แนวทางในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนที่หลากหลายยิ่งขึ้น

3. ควรทำการวิจัยเชิงทดลอง พัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารหรือผู้เข้าสู่วิชาชีพการบริหารการศึกษาด้วยภาวะผู้นำแบบบูรณาการ

เอกสารอ้างอิง

- ครูบ้านนอกดอทคอม. (2551). *หน้าที่และความรับผิดชอบของครู*. สืบค้นเมื่อ 10 มกราคม 2557, จาก <http://www.kroobannok.com/2603>.
- พนม พงษ์ไพบูลย์. (2550). *การศึกษาคือปัจจัยที่ 5 ของชีวิต*. สืบค้นเมื่อ 23 ตุลาคม 2555, จาก <http://www.amazonaws.com/>.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). *คู่มือการปฏิบัติงานของข้าราชการครู*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- . (2553). *แนวทางการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาตามกฎกระทรวงว่าด้วยระบบหลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- . (2556). *แผนปฏิบัติการ ปีงบประมาณ 2556*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อักษรไทย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2553). *คู่มือครูพระราโชวาทในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระราชทานแก่บัณฑิตวิทยาลัยครูทั่วประเทศ พุทธศักราช 2526 เฉลิมพระเกียรติในวโรกาสทรงเจริญพระชนมายุ 55 พรรษา*. กรุงเทพฯ: เอส เอ็มเซอร์คิทเพรส.
- Bossert, et al. (1982). The instructional management role of the principal. *Educational Administration Quarterly*, 18(3), 34-64.
- Bruggencate, G. T. H., Luyten., J. S., & Slegers, P. (2012). Modeling the Influence of School Leaders on Student Achievement :How Can School Leaders Make a Difference?. *Educational Administration Quarterly*, 48, 699-732.
- Deal, J & Peterson, A (1990). *The Principal's Role in Shaping School Cultures*. Washington, DC: US Department of Education.
- Hallinger, P. & Heck, R. H. (1998). Exploring the principal's contribution to school effectiveness: 1980-1995. *School Effectiveness and School Improvement*, 9, 157-191.
- Hallinger, P., Bickman, L. & Davis, K. (1996). School context, principal leadership and student reading achievement. *Elementary School Journal*, 96, 527-549.
- Heck, R. H., & Hallinger, P. (2000). Next generation methods for the study of leadership and school improvement. *Educational Administration Abstracts*, 35, 141-162.
- Leithwood, K., Day, C., Sammons, P., Harris, A., & Hopkins, D. (2006). *Successful school leadership: What it is and how it influences student learning* (Research Report 800). London, UK: Department for Education.
- Leithwood, K., & Levin., B. (2005). *Understanding leadership effects on pupil learning*. Toronto: Paper prepared for the UK Department of Skills and Education.
- Lunenburg, F. & Ornstein, A. (2004). *Educational Administration: Concepts*

- and Practices* (4th ed.). Belmont: Wadsworth/Thompson Learning.
- Marquardt, M. J. (2002). *Building the Learning Organization: A Systems Approach to Quantum Improvement and Global Success*. New York: McGraw-Hill.
- Marzano, R. J., Waters, T., & McNulty, B. A. (2005). *School leadership that works: From research to results*. Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Maher, M. C., Lucas, S. E., & Valentine, J. W. (2001). A model for understanding the influence of principal leadership upon teacher empowerment as mediated by school culture. *Paper presented at the meeting of the American Educational Research Association*, Seattle, WA.
- Mulford, B., & Silins. H., (2003). Leadership for organisational learning and improved student outcomes – What do we know?. *Cambridge Journal of Education*, 33(2), 175-195.
- Ohlson, M. (2009). Examining Instructional Leadership: A Study of School Culture and Teacher Quality Characteristics Influencing Student Outcomes. *Florida Journal of Educational Administration & Policy*. 2(2), 102-113.
- Peterson, K.D. (2002). Positive or Negative. *Journal of Staff Development*, 23, 3.
- Pounder, D. G., Ogawa, R. T. & Adams, E. A. (1995). Leadership as an organization-wide phenomena: Its impact on school performance. *Educational Administration Quarterly*, 31, 564-588.
- Squires, A. & Kranyik, P. (1996). The Comer program: Changing school culture. *Educational Leadership*, 53(4), 29-32.
- Thacke, J & McInerney, C (1992). Changing Academic Culture To Improve Student Achievement in the Elementary Schools. *ERS SPECTRUM*, 10(4), 18-23.

ปัญหาการบังคับใช้ INCOTERMS ในศาลไทย: ศึกษาเฉพาะกรณีการโอน ความเสี่ยงภัยในตัวสินค้าตามสัญญา ซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศ

Legal problem relating to an enforcement of
INCOTERMS in thai court : Transfer of risks under
the contract for international sale of goods

ปริยานันท์ รักษกุลวิทยา*

Preeyanan Raksakulwithaya*

* นักศึกษาปริญญาโท คณะนิติศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

* Student, M.A., Faculty of Law, National Institute of Development Administration

* Email: preeyanan.r@gmail.com

บทคัดย่อ

ในสัญญาซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศนั้น หากเกิดภัยพิบัติต่อสินค้าที่ซื้อขายในระหว่างขนส่งอันไม่อาจโทษใครได้ ปัญหาว่าคู่สัญญาฝ่ายใดควรรับบาปเคราะห์จากผลแห่งภัยพิบัตินั้นเป็นเรื่องที่ยังไม่มีความเห็นลงรอยกัน เพราะขณะที่สินค้าถูกทำลายจนสูญหายหรือเสียหายนั้น สินค้าอยู่ในระหว่างที่ขนส่ง สินค้าที่ซื้อขายมักไม่ได้อยู่ในการครอบครองและระวังรักษาของทั้งผู้ซื้อและผู้ขาย ดังนั้นการหาเหตุผลทางกฎหมายที่จะสร้างความเป็นธรรมและสอดคล้องกับสภาพการค้าระหว่างประเทศ ตลอดจนธรรมเนียมปฏิบัติทางการค้าระหว่างประเทศ เพื่อสนับสนุนหลักการโอนความเสี่ยงภัยในกฎหมายของแต่ละประเทศที่บังคับต่อกรณีจึงยังเป็นเรื่องที่ถกเถียงกันอยู่ ทำให้ข้อกำหนดทางการค้า เช่น INCOTERMS เข้ามามีบทบาทในการกำหนดจุดเวลาการโอนความเสี่ยงภัยในการซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศ บังคับต่อการซื้อขายสินค้าและการขนส่งระหว่างประเทศ นอกเหนือจากการเลือกใช้กฎหมายสารบัญญัติของประเทศใดประเทศหนึ่งมาบังคับต่อสารัตถะของสัญญาที่เกี่ยวข้อง

เมื่อพิจารณาจากมุมมองของประเทศไทยแล้ว แม้ว่าประเทศไทยจะมีการซื้อขายกับต่างประเทศ อันมีมูลค่าการนำเข้าและส่งออกเพิ่มขึ้นในแต่ละปี ทั้งมีปัญหาคอขวดเกี่ยวกับสัญญาซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก ในปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายเฉพาะที่จะใช้บังคับกับแก้ข้อพิพาททางด้านกฎหมายระหว่างประเทศ โดยเฉพาะบทบัญญัติที่จะรองรับสถานะของ INCOTERMS ซึ่งเป็นข้อกำหนดทางการค้าที่สำคัญ และเป็นที่ยอมรับในทางสากล

ปัจจุบันประเทศไทยยังการที่ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายเฉพาะที่เข้ามารองรับสถานะของ INCOTERMS เพื่อใช้บังคับแก้ข้อพิพาทเกี่ยวกับ INCOTERMS ในเรื่องการโอนความเสี่ยงภัยในตัวสินค้าภายใต้สัญญาซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศ อีกทั้งประเทศไทยยังมิได้เป็นภาคีอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยสัญญาซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศ (United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods หรือ CISG) ทำให้ในทางปฏิบัติศาลไทยต้องปรับใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ซึ่งเป็นกฎหมายภายในกับข้อพิพาทเกี่ยวกับ INCOTERMS ในเรื่องการโอนความเสี่ยงภัยในตัวสินค้าภายใต้สัญญาซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศ ทำให้ในทางปฏิบัติศาลไทยต้องปรับใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งเป็นกฎหมายภายในกับข้อพิพาทเกี่ยวกับ INCOTERMS ในเรื่องการโอนความเสี่ยงภัยในตัวสินค้าภายใต้สัญญาซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศ ซึ่งก็อาจส่งผลให้เกิดปัญหาจากการปรับใช้ได้ เนื่องจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้นได้รับการบัญญัติให้ใช้กับนิติกรรมภายในประเทศเป็นหลัก จึงอาจเกิดความขัดแย้งและไม่สอดคล้องกับประเพณีทางการค้าระหว่างประเทศได้ โดยเฉพาะในเรื่องการโอนความเสี่ยงภัยในตัวสินค้า

เพื่อเป็นการแก้ปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเสนอว่าควรแก้ปัญหาดังกล่าวโดยการตราพระราชบัญญัติออกมาเป็นกฎหมายพิเศษที่มีเนื้อหาตรงตามอนุสัญญา CISG เพื่อเป็นการแก้ปัญหการรองรับสถานะของ INCOTERMS ให้มีผลบังคับใช้ในทางกฎหมายได้

คำสำคัญ: INCOTERMS การโอนความเสี่ยงภัยในตัวสินค้า การบังคับใช้ในศาลไทย

Abstract

In the contract for international sale of goods, if there is any disaster occurred to goods during transportation which cannot blame anyone, problem of which party should be suffered from such consequence from the disaster is not yet settled. Because during the time that such goods were destroyed and loss or damaged, the goods were on transportation period not in seller and buyer's possession with their cares. Therefore, finding legal reason which could create fairness and in accordance with international trade conditions including international trade customs in order to acknowledge the transfer of risks principle in law of each country that enforce such case is still problematic. As a result, trade regulations such as INCOTERMS has a role in regulating a point in time of transferring risks in international sale of goods, governing sales and international transportation besides choosing substantive law of a specific country in enforcing substance of relating contract.

Considering from Thailand's perspective, although Thailand trades with foreign countries result in increase of import and export value each year, many disputes relating to contract for international sake of goods arise. At the moment Thailand has no specific law governs disputes in international law, particularly legislation that would acknowledge status of INCOTERMS which is an important trade regulation with international acceptance.

Currently, Thailand does not have specific law acknowledging status of INCOTERMS to govern disputes relating to INCOTERMS on a matter of transferring of risks under the contract for international sale of goods. In addition, Thailand is not a party to the United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods or CISG. Therefore, Thailand has to apply the Commercial Code which is a domestic law in dealing with disputes relating to INCOTERMS on a matter of transferring of risks under the contract for international sale of goods which could result in problem arises from applying such law. Due to the fact that the Commercial Code is enacted in order to apply mainly with domestic juristic act, conflict and inconsistency with international trade custom could arise, transferring of risks in goods in particular.

In order to solve such problem, researcher proposes that a special act which has identical substance with CISG Convention should be enacted to solve such problem, to solve the problem of INCOTERMS status acknowledgement to be legally enforceable.

Keywords: INCOTERMS, Transferring of Risks, Enforcement in Thai Court.

บทนำ

แม้ว่าประเทศไทยจะมีการซื้อขายสินค้ากับต่างประเทศอันมีมูลค่าการนำเข้าและส่งออกเพิ่มขึ้นมากในแต่ละปี แต่ประเทศไทยกลับยังไม่มีกฎหมายเฉพาะที่เข้ามารองรับสถานะของ INCOTERMS เพื่อใช้บังคับแก่ข้อพิพาทโดยเฉพาะข้อพิพาทที่เกี่ยวกับการโอนความเสี่ยงภัยในตัวสินค้าภายใต้สัญญาซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศ อีกทั้งประเทศไทยยังมิได้เป็นภาคีอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยสัญญาซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศ (United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods หรือ CISG) ทำให้ในทางปฏิบัติศาลไทยต้องปรับใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ซึ่งเป็นกฎหมายภายในกับข้อพิพาทเกี่ยวกับ INCOTERMS ในเรื่องการโอนความเสี่ยงภัยในตัวสินค้าภายใต้สัญญาซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศ

INCOTERMS หรือ International Commercial Terms คือข้อตกลงทางการค้าระหว่างประเทศที่ถูกรวบรวม ประมวลและจัดทำขึ้นโดยสภาหอการค้าระหว่างประเทศ (Inter-national Chamber of Commerce) สำหรับให้คู่สัญญาในสัญญาซื้อขายระหว่างประเทศ เลือกตกลงกัน นำข้อตกลงทางการค้าดังกล่าวมากำหนดไว้เป็นส่วนหนึ่งของข้อตกลงทางการค้าดังกล่าวมากำหนดไว้เป็นส่วนหนึ่งของข้อตกลงในสัญญาซื้อขายทั้งนี้เพื่อให้คู่สัญญาแต่ละฝ่ายได้ทราบและเข้าใจถึงสิทธิและหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติตามโดยถูกต้องชัดเจนตรงกัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสัญญาซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศในเรื่องการโอนความเสี่ยงภัยในสินค้าที่ซื้อขายภายใต้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาสัญญาซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศในเรื่องการโอนความเสี่ยงภัยในสินค้าที่ซื้อขายภายใต้หลักเกณฑ์ของ United Nations Convention on Contracts for the International Sales of Goods (“CISG”)
3. เพื่อศึกษาสัญญาซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศในเรื่องการโอนความเสี่ยงภัยในสินค้าที่ซื้อขายภายใต้หลักเกณฑ์ของบทบัญญัติ Sales of Goods Act ของประเทศอังกฤษ
4. เพื่อศึกษาสัญญาซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศในเรื่องการโอนความเสี่ยงภัยในสินค้าที่ซื้อขายภายใต้หลักเกณฑ์ของ INCOTERMS
5. เพื่อแก้ปัญหากรณีความไม่แน่นอนในการนำหลักเกณฑ์เรื่องการโอนความเสี่ยงภัยในตัวสินค้าที่ซื้อขายภายใต้ INCOTERMS มาบังคับใช้ของศาลไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยเรื่องปัญหาการบังคับใช้ INCOTERMS ในศาลไทยกรณีการโอนความเสี่ยงภัยในตัวสินค้าตามสัญญาซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศนั้นใช้วิธีการศึกษาแบบวิจัยเอกสาร โดยศึกษาจากตำราวิชาการ วารสาร บทความในทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ รวมทั้งกฎหมายและคำพิพากษาศาลฎีกาที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัย

INCOTERMS หรือ International Commercial Terms คือข้อตกลงทางการค้าระหว่างประเทศที่ถูกรวบรวม ประมวลและจัดทำขึ้นโดยสภาหอการค้าระหว่างประเทศ (International Chamber of Commerce) สำหรับให้คู่สัญญาในสัญญาซื้อขายระหว่างประเทศ เลือกตกลงกัน นำข้อตกลงทางการค้าดังกล่าวมากำหนดไว้เป็นส่วนหนึ่งของข้อตกลงทางการค้าดังกล่าวมากำหนดไว้เป็นส่วนหนึ่งของข้อตกลงในสัญญาซื้อขาย ทั้งนี้เพื่อให้คู่สัญญาแต่ละฝ่ายได้ทราบและเข้าใจถึงสิทธิและหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติตามโดยถูกต้องชัดเจนตรงกัน

โดยเหตุที่ข้อตกลงหรือข้อกำหนดต่างๆ ในสัญญาซื้อขายระหว่างประเทศมีค่อนข้างมาก และซับซ้อน ประกอบกับการที่ผู้ซื้อผู้ขายอยู่ห่างกันโดยระยะทาง โดยทั่วไปมีความรู้จักกันไม่มากนัก มีความแตกต่างในเรื่องภาษา เชื้อชาติวัฒนธรรม ตลอดจนมีจารีตประเพณีและแนวปฏิบัติต่างๆ ในทางการค้าที่ต่างกัน สิ่งเหล่านี้นอกจากจะทำให้เกิดความล่าช้าเป็นอุปสรรคในการทำสัญญาซื้อขายระหว่างประเทศ ระหว่างผู้ซื้อผู้ขายแล้ว ที่สำคัญยังอาจนำไปสู่ความเข้าใจที่ไม่ตรงกัน เกี่ยวกับรายละเอียดต่างๆ ข้อตกลง ข้อกำหนด ศัพท์ หรือถ้อยคำต่างๆ ที่ใช้ในสัญญาซื้อขาย ซึ่งความเข้าใจที่ไม่ตรงกันนี้เอง อาจทำให้เกิดข้อโต้แย้ง ข้อพิพาท อันนำไปสู่การฟ้องร้องทำให้เสียเวลาและค่าใช้จ่าย ซึ่งเป็นสภาวะที่ไม่พึงประสงค์ของทางผู้ซื้อและผู้ขาย รวมตลอดถึงทุกๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการค้าระหว่างประเทศ สภาหอการค้าระหว่างประเทศ (International Chamber of Commerce หรือ ICC) ซึ่งเป็นองค์กรเอกชนระหว่างประเทศ ที่มีหน้าที่หลักประการหนึ่งในการสนับสนุนส่งเสริม และอำนวยความสะดวกให้การค้าระหว่างประเทศดำเนินไปอย่างแพร่หลาย และให้การทำสัญญาการค้าระหว่างประเทศดำเนินไปโดยสะดวก รวดเร็ว ราบรื่น ลดหรือขจัดข้อโต้แย้งโต้แย้ง ที่เกิดจากความเข้าใจที่ไม่ตรงกัน สภาหอการค้าระหว่างประเทศจึงได้รวบรวม ประมวล และจัดทำ INCOTERMS ขึ้น

สภาหอการค้าระหว่างประเทศได้รวบรวม ประมวล และจัดทำกฎเกณฑ์ระหว่างประเทศ ว่าด้วยการตีความข้อตกลงทางการค้า (International Rules for the Interpretation of Trade Terms) ขึ้นเป็นครั้งแรกในปี ค.ศ. 1936 และได้ส่งเสริม สนับสนุนให้ประเทศต่างๆ ซึ่งเป็นสมาชิกของสภาหอการค้าระหว่างประเทศนำไปใช้เป็นส่วนหนึ่งในสัญญาซื้อขายของตน กฎเกณฑ์ระหว่างประเทศว่าด้วยการตีความข้อตกลงทางการค้าดังกล่าว ได้รับการยอมรับบังคับใช้ในวงการค้าระหว่างประเทศอย่างแพร่หลาย และได้รับการปรับปรุงเป็นครั้งคราว จนกระทั่งปัจจุบันเป็นฉบับปรับปรุงแก้ไขปี ค.ศ. 2010

INCOTERMS 2010 ถูกแก้ไขโดยลดเพิ่มการค้าที่กำหนดไว้ตาม INCOTERMS 2000 จาก 13 เทอม เหลือ 11 เทอม เป็นเทอมตาม INCOTERMS 2000 เดิม 9 เทอม เป็นเทอมใหม่ 2 เทอม และจากเดิมแยกกลุ่มเป็น 4 กลุ่ม เหลือเพียง 2 กลุ่ม โดยแยกตามหมวดหมู่ของการขนส่ง เป็น 2 หมวดหมู่ คือ 1) หมวดหมู่การขนส่งใดๆ ที่ไม่ใช้การขนส่งทางเรือเป็นหลัก (Multimodal Transport) ซึ่งหากจะมีการขนส่งทางเรือก็เป็นเพียงส่วนหนึ่งของการขนส่งเท่านั้น และ 2) หมวดหมู่การขนส่งทางทะเลและทางลำนน้ำเป็นหลัก

ซึ่งกฎเกณฑ์ระหว่างประเทศว่าด้วยการตีความข้อตกลงทางการค้า (International Rules for the Interpretation of Trade Terms) นี้เองที่เป็นที่รู้จักกันทั่วไปในนามของ INCOTERMS หรือ International Commercial Terms (กำชัย จงจักรพันธ์, 2553, น. 95-96)

INCOTERMS 2010 ได้ลดคำทางการค้าลงจากเดิม 13 คำ เหลือ 11 คำ คำที่ถูกยกเลิก 4 คำ ได้แก่ Delivered at Frontier (DAF) Delivered Ex Ship (DES) Delivered Ex Quay และ Delivered Duty Un paid (DDU) โดยทำคำใหม่ 2 คำมาใช้แทน คือ Delivered at Terminal (DAT) และ Delivered at Place (DAP) และจัดกลุ่มคำใหม่จากเดิม 4 กลุ่ม คือ กลุ่ม A กลุ่ม F กลุ่ม C และกลุ่ม D เป็น 2 กลุ่ม โดยกลุ่มแรกใช้สำหรับซื้อขายโดยไม่จำกัดรูปแบบของการขนส่ง ซึ่งอาจจะเป็นรูปแบบเดี่ยว หรือหลายรูปแบบ กลุ่มนี้สามารถนำมาใช้ได้ แม้ไม่มีการขนส่งทางทะเลเลย หรือกรณีที่ใช้เรือเป็นส่วนหนึ่งของการขนส่ง ส่วนกลุ่มที่สองใช้จำกัดเฉพาะการขนส่งทางทะเลหรือทางน้ำภายใน (สุนัย มโนมัยอุดม, 2557)

คำที่ใช้สำหรับการขนส่งรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งหรือหลายรูปแบบ (Rules for Any More or Mores of Transport)

EX Works	(EXW)
Free Carrier	(FCA)
Carriage Paid To	(CPT)
Carriage and Insurance Paid	(CIP)
Delivered at Terminal	(DAT)
Delivered at Place	(DAP)
Delivered Duty Paid	(DDP)

คำที่ใช้สำหรับการขนส่งทางทะเลหรือทางน้ำในแผ่นดิน (Rules for Sea and Inland Water Transport)

Free Alongside Ship	(FAS)
Free On Board	(FOB)
Cost and Freight	(CFR)
Cost Insurance and Freight	(CIF)

ตารางที่ 1 การโอนความเสี่ยงภัยในความสูญหายของสินค้าตาม INCOTERMS 2010
(รวม 11 เทอม)

การโอนความเสี่ยงภัยในความสูญหายของสินค้าตาม INCOTERMS 2010 (รวม 11 เทอม)		
ลำดับที่	INCOTERMS 2010	การโอนความเสี่ยงภัยในตัวสินค้า (สำหรับการขนส่งใดๆที่ไม่ใช่การขนส่งทางเรือเป็นหลักซึ่งมี 7 เทอม)
1	EXW	เมื่อผู้ขายส่งมอบสินค้าให้แก่ผู้ซื้อที่หน้าโรงงาน
2	FCA	เมื่อผู้ขายส่งมอบสินค้าให้แก่ผู้ขนส่งที่ผู้ซื้อจัดหา
3	CPT	เมื่อผู้ขายส่งมอบสินค้าให้แก่ผู้ขนส่งซึ่งตนเองจัดหา
4	CIP	เมื่อผู้ขายส่งมอบสินค้าให้แก่ผู้ขนส่งซึ่งตนเองจัดหา
5	DDP	เมื่อผู้ขายส่งมอบสินค้าให้อยู่ในความครอบครองของผู้ซื้อ ณ สถานที่ที่กำหนดไว้
6	DAT	เมื่อผู้ขายขนถ่ายสินค้าลงจากยานพาหนะที่บรรทุก ไปไว้ยังสถานที่ที่ผู้ซื้อจัดไว้ตามทีระบุ
7	DAP	เมื่อผู้ขายขนสินค้าไปยังจุดหมายปลายทางตามที่ระบุโดยไม่ต้องขนลงจากยานพาหนะที่บรรทุกสินค้านั้น
ลำดับที่	INCOTERMS 2010	การโอนความเสี่ยงภัยในตัวสินค้า (สำหรับการขนส่งทางทะเลและทางน้ำเป็นหลักซึ่งมี 4 เทอม)
1	FAS	เมื่อผู้ขายนำสินค้ามาวางที่ข้างเรือที่จะขนส่ง
2	FOB	เมื่อสินค้าถูกวางบนเรือ
3	CFR	เมื่อสินค้าถูกวางบนเรือ
4	CIF	เมื่อสินค้าถูกวางบนเรือ

บทบัญญัติของ INCOTERMS นั้นสำหรับประเทศไทยเอง ก็ได้มีการใช้บังคับอยู่บ้าง ในลักษณะมีผลบังคับใช้โดยถือเป็นการอุดช่องว่างของกฎหมายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่ยังไม่ปรากฏกฎหมายที่ชัดเจนที่จะมารองรับ ความมีผลบังคับใช้ของ INCOTERMS โดยแม้ว่าที่ผ่านมาจะมีการแก้ไขปัญหาในเรื่องการบังคับใช้ INCOTERMS ในประเทศไทยโดยศาลได้มีการปรับใช้กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในเรื่องการใช้และการตีความกฎหมาย ในมาตรา 4 หรือ มาตรา 368 มาประกอบการพิจารณาและตัดสินคดีก็ตาม แต่การพิจารณาและตัดสินคดีโดยการตีความกฎหมาย ก็ไม่สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ตรงจุดมากนัก เนื่องจากการใช้และการตีความกฎหมายนั้นเป็นดุลพินิจที่ศาลจะเลือกใช้ หรือไม่ก็ได้

โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการตีความกฎหมายมาตรา 368 ซึ่งเป็นหลักสุจริตทั่วไปนั้น ผู้ตีความจะต้องใช้วิจรรย์ญาณและดุลพินิจในการพิจารณาข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องทุกประการ ควรใคร่ครวญและไตร่ตรองให้ถ่องแท้ด้วยว่าคำเหล่านั้นมีความหมายอย่างไร จึงจะเป็นการถูกต้องเหมาะสมเหมาะสม กับเรื่องข้อพิพาทที่กำลังพิจารณาอยู่นั้น ดังนั้น คำว่า “โดยสุจริต” ในมาตรา 368 จึงมีความหมายครอบคลุมกว้างมาก ขึ้นอยู่กับพฤติกรรมแวดล้อมของแต่ละคดี จึงตกเป็นภารกิจสำหรับนักกฎหมาย ซึ่งเป็นผู้ใช้หรือผู้ตีความกฎหมายที่จะต้องใช้วิจรรย์ญาณและดุลพินิจในการ

ใคร่ครวญและไตร่ตรองเพื่อให้ได้ผลที่เหมาะสม ถูกต้องและเป็นธรรมระหว่างคู่กรณี อย่างไรก็ตามก็ดี ในกรณีที่ไม่ว่าจะตีความได้ว่า คู่สัญญามีความประสงค์จะให้นำ INCOTERMS มาใช้ ศาลก็ควรจะ ต้องอาศัยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 4 วรรค 2 ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

นอกจากนี้ การนำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาปรับใช้แก่คดีซื้อขายระหว่าง ประเทศนั้นอาจจะมีปัญหาความเหมาะสมถูกต้อง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและ พณิชย์โดยเฉพาะเรื่องซื้อขายนั้น ไม่ใช่กฎหมายที่ใช้กับการซื้อขายระหว่างประเทศเนื่องจาก ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 370-372 ที่บัญญัติมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2468 โดยนำมา จากมาจากกฎหมายแพ่งของญี่ปุ่น ซึ่งวัตถุประสงค์ในการร่างขณะนั้นมุ่งบัญญัติขึ้นมาเพื่อใช้บังคับ กับการซื้อขายภายในประเทศเป็นหลัก หลักกฎหมายบางประการจึงอาจไม่เหมาะสมกับคดีการ ค้าระหว่างประเทศ เช่น หลักกฎหมายตามมาตรา 370-372 เรื่องการรับบาปเคราะห์ในภัยพิบัติ อันเกิดขึ้นแก่วัตถุแห่งสัญญา เป็นต้น อีกทั้งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยการซื้อขาย ดังกล่าวยังไม่มียกข้อยกเว้นที่จำเป็นต้องมีเพื่อพิจารณาวินิจฉัยคดีการค้าระหว่างประเทศด้วย เช่น ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มิได้มีบทบัญญัติที่กำหนดหน้าที่ของผู้ขาย ในการบรรจุ หีบห่อของสินค้า ไม่มียกข้อยกเว้นที่กำหนดหน้าที่ของผู้ขายในการส่งมอบเอกสาร ไม่มียกข้อยกเว้นใน การกำหนดหน้าที่ผู้ซื้อให้ต้องบอกกล่าวผู้ขายในกรณีที่สินค้าไม่ถูกต้องตามสัญญา เป็นต้น

ปัญหาสำคัญที่ต้องพิจารณาคือ หากเกิดกรณีพิพาทเกี่ยวกับการโอนความเสี่ยงภัยใน สินค้าที่ซื้อขายระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายตามสัญญาซื้อขายระหว่างประเทศ และฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมี ภูมิลำเนาอยู่ในประเทศไทย จึงมีการนำคดีขึ้นฟ้องร้องต่อศาลไทย ศาลไทยจะยอมรับหลักเกณฑ์ ของ INCOTERMS ซึ่งกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของคู่สัญญาซื้อขายหรือไม่ เพราะกฎหมาย ซื้อขายมีบัญญัติไว้แล้วใน บรรพ 3 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในกรณีเช่นนี้ เนื่องจาก เป็นคดีที่เกี่ยวข้องกันระหว่างประเทศ จึงต้องพิจารณาเรื่องกฎหมายขัดกัน ตามพระราชบัญญัติ ว่าด้วยการขัดกันแห่งกฎหมาย พ.ศ. 2481 และเมื่อวินิจฉัยประเด็นเรื่องกฎหมายขัดกันแล้ว เห็นว่าให้นำกฎหมายไทยมาใช้บังคับแก่คดี เช่น อาจเป็นกรณีที่คู่สัญญาแสดงเจตนาโดยชัดแจ้งให้ นำกฎหมายไทยมาบังคับใช้แก่คดี เป็นต้น จึงจะพิจารณาปัญหาต่อไปว่า ศาลไทยจะยอมรับเงื่อนไข ตาม INCOTERMS มาใช้กับหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้ซื้อและผู้ขายอย่างไรหรือไม่ซึ่งประเด็นปัญหา ข้างต้นนี้อาจแยกพิจารณาได้เป็น 2 กรณี คือ

1. กรณีมีการระบุให้ใช้ INCOTERMS เรื่องการโอนความเสี่ยงภัยเป็นส่วนหนึ่งของ สัญญา

เนื่องจาก INCOTERMS ได้กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้ซื้อและผู้ขาย อันมีลักษณะเป็นข้อตกลงในสัญญาซื้อขาย ซึ่งถ้าคู่สัญญาแสดงเจตนาโดยชัดแจ้ง ให้ใช้ข้อกำหนดของ INCOTERMS ก็จะมีผลทำให้ข้อกำหนดของ INCOTERMS เป็นส่วนหนึ่งของข้อตกลงในสัญญา ซื้อขายนั้น ซึ่งคู่สัญญาจะต้องถูกผูกพันตามนั้น จึงสามารถนำข้อกำหนดของ INCOTERMS มาใช้ เสมือนหนึ่งเป็นเงื่อนไขของสัญญาซื้อขาย ถึงแม้ INCOTERMS จะกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบ ของคู่สัญญาซื้อขายผิดแผกแตกต่างไปจากบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย เรื่องซื้อขายก็ตาม แต่ถือว่าเป็นเงื่อนไขและข้อตกลงที่ใช้บังคับได้ ทั้งนี้โดยอาศัยหลักตามประมวล กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 151 ซึ่งบัญญัติว่า “การใดเป็นการอันแตกต่างกับ บทบัญญัติ ของกฎหมาย ถ้ามิใช่กฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

การนั้นไม่เป็นโมฆะ” หลักเกณฑ์ที่เกี่ยวกับการโอนความเสี่ยงภัยภายใต้ INCOTERMS นั้นเป็นเรื่องเกี่ยวกับการซื้อขายมิใช่เป็นกฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ดังนั้นคู่สัญญาจึงอาจตกลงกันกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของคู่สัญญาให้แตกต่างไปจากที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้ เทียบคำพิพากษาฎีกาที่ 775/2525 วินิจฉัยว่ากรณีที่มีการตกลงให้ถือเอาระเบียบประเพณีและพิธีปฏิบัติเกี่ยวกับเครดิตที่มีเอกสารประกอบของสภาหอการค้านานาชาติมาใช้บังคับ ศาลต้องวินิจฉัยไปตามประเพณีและพิธีปฏิบัติ

2. กรณีสัญญาซื้อขายระหว่างประเทศไม่ระบุให้ใช้ INCOTERMS เรื่องการโอนความเสี่ยงภัยเป็นส่วนหนึ่งของสัญญา

เป็นกรณีที่สัญญาซื้อขายระหว่างประเทศมิได้ระบุไว้โดยชัดแจ้งให้นำ INCOTERMS มาใช้เป็นส่วนหนึ่งของสัญญา โดยในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ผู้วิจัยจะเน้นศึกษาเฉพาะเรื่องการโอนความภัยในตัวสินค้าที่ซื้อขายที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มีบทบัญญัติครอบคลุมถึงแต่ INCOTERMS กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของคู่สัญญาไว้แตกต่างกัน

ปัญหาข้างต้นนี้ได้มีแนวคิดที่จะนำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้ตีความเพื่ออุดช่องว่างของกฎหมายอยู่ 2 แนว คือใช้หลักกฎหมายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 368 หรือ มาตรา 4 วรรค 1 มาพิจารณา

2.1) กรณีใช้มาตรา 368 มาพิจารณา

สมัยศ. เชื้อไทย (2556, น. 154-157) มีเห็นว่าอาจตีความในสัญญาได้ว่าคู่สัญญาประสงค์ที่จะให้นำ INCOTERMS มาใช้ในฐานะที่เป็นประเพณีทางการค้า โดยหลักเกณฑ์มาตรา 368 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กล่าวว่า สัญญานั้นท่านให้ตีความไปตามความประสงค์ในทางสุจริต โดยพิเคราะห์ถึงปกติประเพณีด้วย” มาตรานี้ถือเป็นหลักสุจริตทั่วไป หรือที่เรียกในภาษาลาตินว่า “bona fides” คำว่า “สุจริต” นี้มีความหมายโดยกว้าง ไม่ได้หมายความว่าเฉพาะเจาะจงถึงความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของคู่กรณี หรือความรู้ข้อเท็จจริงในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หลักสุจริตโดยทั่วไปในบทบัญญัติเหล่านี้ เป็นมาตรฐานทั่วไปที่กฎหมายได้บัญญัติไว้ใช้เป็นเครื่องมือวัดความประพฤติของมนุษย์ ในกรณีต่างๆ ว่าการกระทำเหล่านั้นอยู่ในกรอบที่ระบบกฎหมายนั้นสนับสนุนหรือประณามหรือไม่ มาตรฐานหรือเครื่องมือวัดที่กล่าวนี้เป็นข้อความทั่วไป เป็นบทบัญญัติที่มีเนื้อความหลวมๆ ไม่แจ้งชัดนี้ในทางนิติศาสตร์เรียกว่า “บทกฎหมายยุติธรรม”

ในการตีความกฎหมายประเภทนี้ ผู้ตีความจะต้องใช้วิจญาณและดุลพินิจในการวิเคราะห์ข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องทุกประการใคร่ครวญและไตร่ตรองให้ถี่ถ้วนก่อน ว่าคำเหล่านั้นมีความหมายอย่างไร จึงจะเป็นการถูกต้อง เหมาะสมเหมาะสม กับเรื่องข้อพิพาทที่กำลังพิจารณาอยู่นั้น ดังนั้น คำว่า “โดยสุจริต” ในมาตรา 368 จึงมีความหมายครอบคลุมกว้างมาก ขึ้นอยู่กับพฤติการณ์แวดล้อมของแต่ละคดี จึงตกเป็นภารกิจสำหรับนักกฎหมาย ซึ่งเป็นผู้ใช้หรือผู้ตีความกฎหมายที่จะต้องใช้วิจญาณและดุลพินิจในการใคร่ครวญและไตร่ตรองเพื่อให้ได้ผลที่เหมาะสม ถูกต้องและเป็นธรรมระหว่างคู่กรณี

นอกจากนี้ในการตีความสัญญาตามมาตรา 368 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้น จะต้องตีความไปในทางสุจริตโดยพิเคราะห์ถึงปกติประเพณีด้วย ดังนั้นหากใช้บทบัญญัตินี้ให้ผลอย่างเต็มที่แล้วก็จะสามารถจัดข้อบกพร่องหรือข้อความที่เอาเปรียบไม่เป็นธรรมได้ดีพอสมควร

ดังนั้น หากพิจารณาตามเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นการที่ศาลใช้ดุลพินิจเลือกใช้มาตรา 368 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตัดสินนั้นก็เพื่อเสริมให้กฎหมาย หรือ สัญญาสมบูรณ์ขึ้น กล่าวคือ หากไม่ได้มีการกำหนดเงื่อนไขอย่างใดอย่างหนึ่งเกี่ยวกับสิทธิหน้าที่ระหว่างคู่สัญญาเอาไว้ใน สัญญาที่พิพาท ศาลอาจตีความว่ามีเงื่อนไขเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ ชนิดที่เรียกว่า หน้าที่ข้างเคียงได้ เป็นต้น เพื่อจะทำให้คู่กรณีสามารถนำสืบประเพณีทางการค้าระหว่างประเทศ รวมทั้ง INCOTERMS ให้ศาลพิจารณาในฐานะที่เป็นเงื่อนไขของสัญญาได้

ทั้งนี้ ชวลิต อรรถศาสตร์ (2543, น. 136-138) มีความเห็นว่ามาตรา 368 นี้ อาจเป็นกรณีใช้ หลักเกณฑ์การตีความสัญญา “ตามความประสงค์ในทางสุจริต โดยพิเคราะห์ถึงปกติประเพณีด้วย” ซึ่งการใช้หลักเกณฑ์นี้ก็เพื่อจะทำให้คู่สัญญาสามารถนำสืบประเพณีทางการค้าระหว่างประเทศ รวมทั้ง INCOTERMS ให้ศาลพิจารณาในลักษณะที่เป็นเงื่อนไขของสัญญาซื้อขายได้ โดยอยู่ในเงื่อนไขที่ว่า ผู้ใช้หรือผู้ตีความกฎหมายนั้นจะต้องใช้วิจารณ์ญาณและดุลพินิจในการใคร่ครวญและไตร่ตรองเพื่อให้ ได้ผลที่สม ถูกต้องและเป็นธรรมระหว่างคู่กรณี หรือ

2.2) กรณีใช้มาตรา 4 วรรค 1 มาพิจารณา

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 4 กล่าวว่า “กฎหมายนั้นต้องใช้ในบรรดากรณี ซึ่งต้องด้วยบทบัญญัติใดๆ แห่งกฎหมายตามตัวอักษรหรือตามความมุ่งหมายของบทบัญญัตินั้นๆ

เมื่อไม่มีบทกฎหมายที่จะยกมาปรับคดีได้ ให้วินิจฉัยคดีนั้นตามจารีตประเพณีแห่งท้องถิ่น ถ้าไม่มีจารีตประเพณีเช่นนั้นให้วินิจฉัยคดีอาศัยเทียบบทกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่ง และ ถ้าบทกฎหมายเช่นนั้นก็ไม่มีด้วยให้วินิจฉัยตามหลักกฎหมายทั่วไป”

โดยมาตรา 4 วรรค 1 กล่าวว่าหากมีบทบัญญัติของกฎหมายในเรื่องที่พิพาทกันก็ต้องใช้ บทบัญญัติของกฎหมายนั้น หรือตามความมุ่งหมายของบทบัญญัตินั้น

กรณีคู่สัญญาซื้อขายพิพาทในเรื่องการโอนความเสี่ยงภัยในตัวสินค้าที่ซื้อมานั้น เป็นกรณี คู่สัญญาซื้อขายพิพาทในเรื่องที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มีบัญญัติครอบคลุมถึงอยู่แล้ว แม้ เป็นเรื่อง INCOTERMS กำหนดไว้แตกต่างออกไป ซึ่งหากพิจารณาตามบทบัญญัติของประมวล กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 4 วรรค 1 ก็ต้องตีความตามบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ เพราะคู่สัญญาซื้อขายมิได้ระบุไว้โดยชัดแจ้งให้นำ INCOTERMS มาใช้เป็นส่วนหนึ่ง ของสัญญา ซึ่งหากตีความเช่นนี้น่าจะไม่ตรงตามเจตนารมณ์ที่แท้จริงของคู่สัญญาในขณะที่ทำสัญญา เช่น ตามตัวอย่างข้างต้นเกี่ยวกับการโอนความเสี่ยงภัยในกรณีซื้อขายในเทอม FOB หากใช้หลัก เกณฑ์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 4 วรรค 1 กล่าวคือ ตีความตามบทบัญญัติ ของมาตรา 370 ประกอบกับมาตรา 460 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อาจมีผลทำให้ ความเสี่ยงภัยในตัวสินค้าโอนมาจากผู้ขายไปยังผู้ซื้อ เมื่อผู้ขายทำการขาย ชั่ง ตวง วัด หรือกระทำการใดเพื่อให้ส่งตัวทรัพย์สินนั้นออกเป็นที่แน่นอนแล้ว แทนที่ความเสี่ยงภัยจะโอนจากตัวผู้ขายไปยัง ผู้ซื้อ เมื่อผู้ขายนำสินค้าขึ้นพ้นกราบเรือ ตามที่ระบุในINCOTERMS

ปัจจุบันจึงมีความเห็นทางวิชาการที่มักวิเคราะห์ในเชิงว่าควรใช้มาตรา 368 มาประกอบการใช้และการตีความกฎหมายมากกว่าใช้มาตรา 4 วรรค 1

อย่างไรก็ดี สุนัย มโนมัยอุดม (2540, น.25) มีข้อสังเกตว่าในกรณีที่ไม้อาจตีความได้ว่า คู่สัญญามีความประสงค์จะให้นำ INCOTERMS มาใช้ ตามมาตรา 368 ได้ศาลก็จะต้องอาศัย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 4 วรรค 2

“เมื่อไม่มีบทกฎหมายที่จะยกมาปรับแก้คดีได้ ให้วินิจฉัยคดีนั้นตามจารีตประเพณีท้องถิ่น ถ้าไม่มีจารีตประเพณีเช่นนั้น ให้วินิจฉัยคดีอาศัยเทียบบทกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่ง และ ถ้ามหาบทกฎหมายเช่นนั้นไม่มีด้วย ให้วินิจฉัยตามหลักกฎหมายทั่วไป”

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 4 นั้น เป็นเรื่องเกี่ยวกับลำดับการใช้กฎหมาย กล่าวคือ มาตรา 4 กำหนดให้ใช้กฎหมายที่บัญญัติขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษรก่อน เมื่อไม่มีบทบัญญัติกฎหมายลายลักษณ์อักษรมาปรับใช้กับคดีได้ จึงให้นำจารีตประเพณีแห่งท้องถิ่นมาใช้ หากไม่มีจารีตประเพณีแห่งท้องถิ่นมาปรับใช้ได้ ก็ให้นำเอาบทบัญญัติกฎหมายลายลักษณ์อักษรมาปรับใช้อีกครั้งหนึ่ง ในฐานะที่เป็นบทกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่ง หากยังไม่สามารถที่จะนำบทบัญญัติที่เป็นลายลักษณ์อักษร หรือจารีตประเพณีท้องถิ่นมาใช้กับคดีได้ อย่างเหมาะสมและเป็นธรรมแล้ว ก็ต้องนำหลักกฎหมายทั่วไปมาปรับใช้เป็นขั้นสุดท้าย

(1) เมื่อไม่มีบทกฎหมายที่จะยกมาปรับคดีได้ ให้วินิจฉัยคดีนั้นตามจารีตประเพณีท้องถิ่น

โดยหากจะพิจารณาว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยว่าด้วยสัญญาซื้อขาย มิใช่กฎหมายโดยตรงเกี่ยวกับสัญญาซื้อขายระหว่างประเทศ เพราะสัญญาซื้อขายระหว่างประเทศ มีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากสัญญาซื้อขายภายในประเทศ จึงไม่สามารถนำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้บังคับโดยตรงได้ จึงเป็นกรณีที่ไม่มียกกฎหมายโดยตรงมาปรับใช้กับคดี

เพราะในปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายว่าด้วยซื้อขายระหว่างประเทศโดยเฉพาะ ดังนั้นจึงต้องมีการอุดช่องว่างของกฎหมาย โดยการนำจารีตประเพณีแห่งท้องถิ่นมาใช้ หากไม่มีจารีตประเพณีแห่งท้องถิ่นมาปรับใช้ได้ ก็ให้นำเอาบทบัญญัติกฎหมายลายลักษณ์อักษรมาปรับใช้อีกครั้งหนึ่ง ในฐานะที่เป็นบทกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่ง หากยังไม่สามารถที่จะนำบทบัญญัติที่เป็นลายลักษณ์อักษร หรือจารีตประเพณีท้องถิ่นมาใช้กับคดีได้ อย่างเหมาะสมและเป็นธรรมแล้ว ก็ต้องนำหลักกฎหมายทั่วไปมาปรับใช้เป็นขั้นสุดท้าย ตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 4 วรรค 2 เพราะศาลไม่สามารถปฏิเสธการตัดสินคดีเพราะเหตุไม่มีกฎหมายได้ (ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 134)

จึงต้องอาศัยวิธีการอุดช่องว่างของกฎหมายดังกล่าวตามมาตรา 4 วรรค 2 ดังนั้นศาลจึงสามารถนำจารีตประเพณีแห่งท้องถิ่น หรือหลักกฎหมายทั่วไปมาใช้ในการวินิจฉัยคดีได้ ซึ่งแนวคิดดังกล่าวได้ตรงกับแนวคิดของ สุนัย มโนมัยอุดม (2540, น. 25) ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น โดยนับนี้ศาลสามารถนำหลักกฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยสัญญาซื้อขายระหว่างประเทศ กล่าวคือ อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยสัญญาซื้อขายระหว่างประเทศ (United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods หรือ CISG) มาใช้วินิจฉัยคดี หรือในกรณีที่จำเป็นและเพื่อความเป็นธรรม ศาลสามารถนำข้อกำหนดต่างๆ ในINCOTERMS มาช่วยในการพิจารณาตัดสินคดีได้ โดยถือเป็นจารีตประเพณีแห่งท้องถิ่น หรือหลักกฎหมายทั่วไปแล้วแต่กรณี

สมัยศ เชื้อไทย (2556, น.93-94) กล่าวว่า อย่างไรก็ตามก็ยังมีความเห็นที่ต่างกันออกไป ในประเด็นที่ว่าINCOTERMS นั้นเป็นจารีตประเพณีท้องถิ่นหรือไม่ โดยมีนักกฎหมายบางท่านเห็นว่า INCOTERMS เป็นจารีตประเพณีท้องถิ่นดังนั้นจึงสามารถนำมาตรา 4 วรรค 2 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้อุดช่องว่างได้ แนวคิดนี้ได้รับอิทธิพลมาจากสำนักกฎหมายประวัติศาสตร์ (Historical School) กล่าวคือ สำนักนี้เห็นว่าจารีตประเพณีมีผลบังคับในตัวเอง

ความจริงกฎหมายนั้นเริ่มต้นจากจารีตประเพณีที่เกิดขึ้นโดยตัวของมันเองก่อนที่จะรวมตัวเป็นบ้านเมือง เป็นรัฐ ประเพณีเหล่านี้เป็นข้อเท็จจริงในสังคม ซึ่งมีลักษณะบังคับโดยไม่ต้องมีใครมารับรองอำนาจอีกทีหนึ่ง

แต่บางท่านก็เห็นว่า INCOTERMS นั้นไม่ใช่จารีตประเพณีท้องถิ่นดังนั้นจึงไม่สามารถนำมาตรา 4 วรรค 2 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้อุดช่องว่างได้ แนวคิดนี้ได้รับอิทธิพลมาจากสำนักกฎหมายบ้านเมือง (Legal Positivism) กล่าวคือ สำนักนี้เห็นว่าจารีตประเพณีมีลักษณะบังคับเกิดขึ้นเพราะรัฐจารีตปฏิบัติรับรอง บังคับบัญชาให้ เช่นต้องมีศาลตัดสิน หรือต้องมีคำสั่งของรัฐออกมารับรองเป็นกฎหมายจารีตประเพณีจึงจะมีผลบังคับได้ ดังเช่นปรากฏอยู่ในมาตรา 4 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย คือมีกฎหมายลายลักษณ์อักษรรับรองโดยสรุปคือสำนักนี้เห็นว่าจารีตประเพณีจะมีลักษณะบังคับเป็นกฎหมายในตัวเองไม่ได้

ปัญหาว่ากรณีเช่นนี้ศาลจะนำ INCOTERMS มาใช้ในฐานะที่เป็นจารีตประเพณีแห่งท้องถิ่นหรือไม่ หากพิจารณาจากแนวคำพิพากษาศาลฎีกาแล้ว กรณีอาจเทียบได้กับ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2122/2499 ซึ่งวินิจฉัยว่า หากไม่ปรากฏว่า คู่กรณีฝ่ายหนึ่งได้รู้ถึงประเพณีการค้าของธนาคารพาณิชย์แล้ว จะนำประเพณีนั้นมาใช้บังคับไม่ได้ (สนัย มโนมัยอุดม, 2540, น.25) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 845/2497 ซึ่งวินิจฉัยว่า ธรรมเนียมประเพณีวงการค้าเกี่ยวกับการขนส่งที่ทราบกันอยู่ระหว่างคู่สัญญานั้นแล้ว ถ้าเสียเวลาก็มีการคิดค่าเสียเวลาให้เช่นกัน ดังนี้แม้ไม่ได้เขียนระบุไว้เป็นอย่างอื่น ประเพณีนั้นก็ย่อมใช้บังคับกันได้เท่ากับเป็นการตกลงโดยปริยาย

ดังนั้น ตามคำพิพากษาของศาลไทยการจะถือว่า หลักการโอนความเสี่ยงภัยภายใต้หลักเกณฑ์ของINCOTERMS เป็นจารีตประเพณีแห่งท้องถิ่นหรือไม่นั้น ต้องพิจารณาว่าคู่กรณีทั้งสองฝ่ายได้รู้ถึงหลักเกณฑ์ดังกล่าวหรือไม่ หากปรากฏว่าคู่กรณีทั้งสองฝ่ายจะนำหลักการโอนความเสี่ยงภัยภายใต้หลักเกณฑ์ของINCOTERMS มาใช้บังคับในฐานะจารีตประเพณีแห่งท้องถิ่นได้ มิฉะนั้นก็ไม่น่านำมาใช้บังคับได้

(2) ถ้าไม่มีจารีตประเพณีเช่นนั้น ให้วินิจฉัยคดีอาศัยเทียบบทกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่ง ถ้าไม่มีกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่ง ก็ให้ใช้กฎหมายทั่วไป

โดยสภาพ INCOTERMS นั้นไม่มีสถานะเป็นกฎหมายเป็นเพียงข้อตกลงที่มุ่งจะเอื้อประโยชน์และอำนวยความสะดวกในทางการค้าให้แก่กลุ่มพ่อค้าสำหรับการค้าระหว่างประเทศเป็นหลัก ดังนั้นจึงไม่สามารถนำมาใช้เป็นกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่ง หรือหลักกฎหมายทั่วไปได้โดยสภาพ

การเลือกใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 4 และ มาตรา 368 มาตีความดังกล่าวเป็นผลมาจากการที่ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายเฉพาะสำหรับการบังคับใช้ INCOTERMS ในเรื่องการโอนความเสี่ยงภัยในสินค้าที่ซื้อขายตามสัญญาซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศ จึงก่อให้เกิดแนวทางการตีความที่ไม่ชัดเจนดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นอันอาจก่อให้เกิดปัญหาในการบังคับใช้ INCOTERMS ในเรื่องการโอนความเสี่ยงภัยในสินค้าที่ซื้อขายตามสัญญาซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศขึ้น

แม้จากคำพิพากษาศาลฎีกาข้างต้นจะพบว่าศาลไทยได้มีการยอมรับเงื่อนไขใน INCOTERMS มากขึ้นรวมถึงเรื่องการโอนความเสี่ยงภัยด้วยเช่นกัน โดยอาศัยมาตรา 4 หรือ มาตรา 368 แห่งประมวลแพ่งและพาณิชย์ ในการใช้และการตีความกฎหมาย แต่อย่างไรก็ดีการใช้ดุลพินิจของศาลในการตีความกฎหมายดังกล่าวก็ส่งผลกระทบต่อความไม่ชัดเจนและแน่นอนของกฎหมาย

ดังที่กล่าวมาแล้วถึงคำพิพากษาของศาลฎีกาเกี่ยวกับการใช้ดุลพินิจในการพิจารณาคดี โดยยอมรับเงื่อนไขเรื่องการโอนความเสี่ยงภัยในสัญญาซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศ ภายใต้ INCOTERMS มากขึ้น โดยอาศัยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ใช้อยู่ในปัจจุบันไม่ว่าจะเป็น มาตรา 4 หรือ มาตรา 368 มาปรับใช้โดยการใช้และการตีความกฎหมาย โดยหากจะมองว่าปัญหาดังกล่าวอาจแก้ไขได้โดยการใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ใช้ในปัจจุบัน(มาตรา 4 หรือ มาตรา 368) มาปรับใช้โดยการใช้โดยการตีความได้อยู่แล้วนั้น ก็ดูจะเป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่าแม้ศาลจะใช้ดุลพินิจในการนำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตีความเพื่อให้เกิดความเหมาะสมและเป็นธรรมในการพิจารณาคดี แต่หากเราสามารถปรับปรุงกฎหมายที่มีใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันให้ดีขึ้น หรือพัฒนาขึ้น จนเป็นที่ยอมรับต่อสากลได้ก็จะถือว่าเป็นการแก้ปัญหาที่ต้นเหตุโดยแท้ เนื่องจากการพัฒนาทำให้ดีขึ้น เหมาะสมขึ้น ย่อมเป็นวัตถุประสงค์ที่ดีโดยสภาพดีกว่าการอยู่เฉยไม่ปรับปรุง ไม่พัฒนาให้ดีขึ้นซึ่งเท่ากับเป็นการล่าหลัง

สรุปผลการวิจัย

การโอนความเสี่ยงภัยในทรัพย์สินที่ซื้อขายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้น ศาลฎีกาของไทยยึดหลักว่า “ความเสี่ยงภัยของทรัพย์สินที่ซื้อขายโอนไปยังผู้ซื้อพร้อมกับการโอนกรรมสิทธิ์” คือ ยึดถือหลักความเสี่ยงภัยตกแก่เจ้าของ (Res perit Domino) ทั้งนี้เนื่องจาก มาตรา 370-372 ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยนั้น นำมาจากมาจากประมวลกฎหมายแพ่งของญี่ปุ่น เมื่อ พ.ศ. 2468

การนำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาปรับใช้แก่คดีซื้อขายระหว่างประเทศนั้นจึงทำให้มีปัญหาความเหมาะสมถูกต้อง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์โดยเฉพาะเรื่องซื้อขายของไทยนั้น ไม่ใช่กฎหมายที่เหมาะสมในการใช้กับการซื้อขายระหว่างประเทศเนื่องจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 370-372 นั้นบัญญัติมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2468 โดยมาจากมาจากกฎหมายแพ่งของญี่ปุ่น ซึ่งวัตถุประสงค์ในการร่างขณะนั้นมุ่งบัญญัติขึ้นมาเพื่อใช้บังคับกับการซื้อขายภายในประเทศเป็นหลัก หลักกฎหมายบางประการจึงอาจไม่เหมาะสมกับคดีการค้าระหว่างประเทศ เช่น หลักกฎหมายตามมาตรา 370-372 เรื่องการรับบาปเคราะห์ในภัยพิบัติอันเกิดขึ้นแก่วัตถุแห่งสัญญา เป็นต้น อีกทั้งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยการซื้อขายดังกล่าวยังไม่มียกข้อยกเว้นประการที่จำเป็นต้องมีเพื่อพิจารณาวินิจฉัยคดีการค้าระหว่างประเทศด้วย เช่น ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มิได้มีบทบัญญัติที่กำหนดหน้าที่ของผู้ขาย ในการบรรจุหีบห่อของสินค้า ไม่มีบทบัญญัติกำหนดหน้าที่ของผู้ขายในการส่งมอบเอกสาร ไม่มีบทบัญญัติในการกำหนดหน้าที่ผู้ซื้อให้ต้องบอกกล่าวผู้ขายในกรณีสินค้าไม่ถูกต้องตามสัญญา เป็นต้น

อีกทั้งบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในเรื่องการโอนกรรมสิทธิ์และความเสี่ยงภัยนั้นยังไม่มีเปิดช่องหรือยอมรับให้มีการนำจารีตประเพณีทางการค้า (Trade Usages) ได้แก่หลักเกณฑ์ของ INCOTERMS ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์ของกฎหมายพาณิชย์ มาใช้บังคับเป็นลายลักษณ์อักษรอย่างชัดเจน

อย่างไรก็ตาม ศาลไทยได้มีแนวทางใช้ดุลพินิจในการพิจารณาคดีโดยยอมรับเงื่อนไขใน INCOTERMS มากขึ้น โดยเฉพาะในเรื่องการโอนความเสี่ยงภัยในสัญญาซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศ ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ทั้งนี้โดยอาศัยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นมาตรา 4 หรือ มาตรา 368 มาปรับใช้โดยการใช้และการตีความกฎหมายเนื่องจากประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายเฉพาะสำหรับการรองรับและบังคับใช้ INCOTERMS ในเรื่องการโอนความเสี่ยงภัยในสินค้าที่ซื้อขายตามสัญญาซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศ ทำให้ก่อให้เกิดความไม่ชัดเจน และไม่สอดคล้องกับการซื้อขายระหว่างประเทศดังกล่าว ข้างต้น

เนื่องจาก INCOTERMS นั้นถือได้ว่าเป็นประเพณีทางการค้าซึ่งหาใช่เป็นกฎหมายไม่ โดยสภาพตัว INCOTERMS เองจึงไม่สามารถบังคับใช้โดยตัวเองได้ จำเป็นต้องมีกฎหมายมารองรับเสียก่อน ดังนั้นเพื่อเป็นการปรับปรุงและพัฒนาหลักกฎหมายที่ใช้บังคับกันอยู่ในปัจจุบันให้ดีขึ้นและสอดคล้องกับหลักปฏิบัติทางการค้าที่เป็นสากล ประเทศไทยควรมีกฎหมายเฉพาะที่บัญญัติให้นำเอาหลักการเรื่องการโอนความเสี่ยงภัยที่กำหนดไว้ใน INCOTERMS รวมถึงหลักการอื่นๆ ที่ INCOTERMS มีกำหนดไว้แต่กฎหมายไทยไม่มี มาใช้บังคับแก่การซื้อขายระหว่างประเทศ เพื่อให้เป็นกฎหมายที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น แต่เนื่องจากปัจจุบันประเทศไทยยังไม่ได้เข้าร่วมเป็นภาคีในอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยสัญญาซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศ (CISG) ดังนั้นเพื่อเป็นการปรับปรุงแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าวในปัจจุบันได้อย่างทันทั่วถึง จึงขอเสนอแนวทางให้มีการบัญญัติรับรองหลักเกณฑ์ของ INCOTERMS ในเรื่องการโอนความเสี่ยงภัย โดยการตราพระราชบัญญัติรองรับไว้โดยเฉพาะ

ทั้งนี้เกี่ยวกับการตราพระราชบัญญัติเพื่อมารองรับ INCOTERMS นั้น กำชัย จงจักรพันธ์ (2549, น.159)เห็นว่าประเทศไทยเองก็ได้มีความเคลื่อนไหวปรากฏให้เห็นบ้างแล้ว โดยคณะอนุกรรมการดำเนินการจัดทำข้อเสนอการแยกคดีพาณิชย์ออกจากคดีแพ่ง ทั้งนี้ตามคำสั่งนายกรัฐมนตรีที่ 1/2548 โดยมีภารกิจสำคัญ 2 ประการ ซึ่งหนึ่งในนั้นก็คือ การจัดทำกฎหมายพาณิชย์ในส่วนสาระบัญญัติแยกออกจากกฎหมายแพ่ง โดยในขั้นแรกได้เลือกกฎหมายที่ใช้กันมากและง่ายที่สุดก่อนคือกฎหมายซื้อขาย โดยคณะกรรมการชุดดังกล่าวได้ทำการศึกษาค้นคว้า เปรียบเทียบและยกร่างพระราชบัญญัติสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ ซึ่งต้องการให้ใช้กับสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ ทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ

โดยคณะอนุกรรมการฯ ได้ยกร่างพระราชบัญญัติสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ โดยมีแนวทางในการยกร่างตามบทบัญญัติในอนุสัญญา CISG ว่าด้วยสัญญาซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศ ดังนั้นในการยกร่างจึงควรพิจารณาตามบทบัญญัติต่างๆ ที่บัญญัติไว้ในอนุสัญญาดังกล่าว

ข้อดีของร่างพระราชบัญญัติสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์

1. เกิดความชัดเจนในการบังคับใช้กฎหมายที่มีแยกระหว่างกฎหมายแพ่งและกฎหมายพาณิชย์ เนื่องจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในเรื่องการซื้อขายและการโอนกรรมสิทธิ์และความเสี่ยงภัยที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันนั้น มีการใช้มาตั้งแต่ 1 เมษายน 2472 แสดงว่ากฎหมายฉบับนี้มีอายุเกือบ 100 ปีแล้ว ย่อมไม่เหมาะสมต่อการบังคับใช้แก่สัญญาซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศในปัจจุบัน นอกจากนี้บทบัญญัติของร่างพระราชบัญญัติการซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์

ยังมีบทบัญญัติที่สามารถตอบสนองความต้องการทางการค้าระหว่างประเทศ โดยเฉพาะในเรื่องของการโอนความเสี่ยงภัยในตัวสินค้าที่ซื้อขาย ได้ดีและชัดเจนกว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน

2. เนื่องจากประเทศไทยยังมิได้เป็นภาคีสมาชิกของ CISG ซึ่งเงื่อนไขภายใต้ CISG นั้น มีบทบัญญัติรองรับในเรื่องการบังคับใช้ INCOTERMS ในฐานะที่เป็นจารีตประเพณีทางการค้า ดังนั้นประเทศไทยจึงไม่สามารถออกกฎหมายเพื่ออนุวัติข้อบังคับของ CISG มารับรองเป็นกฎหมายภายในประเทศได้ ดังนั้นแนวทางในการร่างพระราชบัญญัติการซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์นี้จึงเป็นอีกวิธีหนึ่งที่สามารถตอบโจทย์ในการออกมารองรับและบังคับใช้เงื่อนไขของ INCOTERMS ในเรื่องการโอนความเสี่ยงภัยในตัวสินค้าที่ซื้อขายได้

3. มีการให้คำจำกัดความของคำว่า “ประเพณีทางการค้า” ซึ่งล่อมาจากคำจำกัดความของ CISG จึงทำให้เกิดความชัดเจนในใช้ ไม่สับสนและไม่คลุมเครือช่วยให้รัฐต่างๆ เข้าใจได้อย่างถูกต้องตรงกัน เนื่องจากถ้าให้รัฐต่างๆ ยึดถือคำจำกัดความของตนเอง อาจจะก่อให้เกิดความไม่เป็นเอกภาพในทางกฎหมายได้ อีกทั้งยังเป็นการให้คำจำกัดความในลักษณะอย่างกว้างที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ เพื่อป้องกันมิให้จารีตประเพณีทางการค้าที่ใช้กันอยู่ในทางการค้านั้นเป็นสิ่งที่ใช้ไม่ได้เนื่องจากทำให้คำจำกัดความที่แคบเกินไป

4. การตราพระราชบัญญัติการซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์เป็นกฎหมายพิเศษเพื่อมารองรับสถานะของ INCOTERMS นั้นถือว่ามีความเหมาะสมและรวดเร็วในการแก้ปัญหาได้ทันทั่วทั้งระดับหนึ่ง เนื่องจากสามารถกำหนดขอบเขตการบังคับใช้ให้ครอบคลุมเฉพาะการซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศ โดยแยกต่างหากจากบทบัญญัติในประมวลแพ่งและพาณิชย์ลักษณะซื้อขาย ซึ่งใช้บังคับกับการซื้อขายภายในประเทศเป็นหลัก และใช้หลักเกณฑ์การตีความที่แตกต่างกัน ซึ่งจะสามารถลดปัญหาการตีความที่ไม่สอดคล้องแนวปฏิบัติในด้านการซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศได้ (สุทธิพล ทวีชัยการ, 2549, น.109)

5. การตราพระราชบัญญัติการซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์เป็นกฎหมายพิเศษ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแยกกฎหมายพาณิชย์ ออกจากกฎหมายแพ่ง นั้นส่งผลให้เป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาและความเจริญของระบบกฎหมายพาณิชย์ อีกทั้งยังเป็นการกำหนดกฎเกณฑ์ กฎหมายที่กำกับนิติสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการค้าพาณิชย์ด้วยกันเองเป็นการเฉพาะ และเป็นการวางระดับมาตรฐานกฎหมายพาณิชย์ภายในประเทศให้อยู่ในระดับมาตรฐานกฎหมายระหว่างประเทศ เพื่อความเป็นสากลของพ่อค้าไทย โดยเริ่มที่สัญญาซื้อขาย เพราะมีการใช้กันมากและง่ายที่สุดก่อน ทั้งนี้ก็เพื่อต้องการให้มีกฎหมาย 2 ระบบคือ ระบบที่ 1 เป็นกฎหมายแพ่งที่ใช้กันเฉพาะเรื่องทางแพ่ง และระบบที่ 2 เป็นกฎหมายพาณิชย์ ใช้ทั้งเรื่องพาณิชย์ภายในประเทศและระหว่างประเทศ

ข้อเสียร่างพระราชบัญญัติสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์

ดังที่กล่าวมาแล้วว่าเนื่องจากพระราชบัญญัติฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ให้กฎหมายซื้อขายภายในประเทศแยกต่างหากจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์โดยให้มีเนื้อหาเช่นเดียวกับอนุสัญญา CISG หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าต้องการให้การค้าภายในประเทศและการค้าระหว่างประเทศอยู่ภายใต้อนุสัญญา CISG เหมือนกันส่งผลให้บทบัญญัติต่างๆ ในร่างพระราชบัญญัติการซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ไม่เป็นไปตามหลักการและแนวทางในการร่าง กล่าวคือไม่ได้นำเอาทุกบทบัญญัติของ CISG มาบัญญัติไว้ในร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ และบางมาตราในร่างพระราชบัญญัติการ

ซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ มีเนื้อหาไม่ตรงกับอนุสัญญา CISG (กำชัย จงจักรพันธ์, 2549, น.188) จึงส่งผลกระทบดังนี้

1. ปัญหาการยอมรับในทางสากล ทั้งนี้เนื่องจากนักธุรกิจในประเทศ โดยเฉพาะจากประเทศพัฒนาแล้ว อาจจะรู้สึกว่ากฎหมายดังกล่าวไม่ได้มาตรฐานในระดับหนึ่ง และก็เป็นกฎหมายภายในของประเทศไทยซึ่งอาจมีการตราในลักษณะที่เอื้อประโยชน์แก่คนไทยมากกว่า (สุทธิพล ทวีชัยการ, 2549, น.110)

2. ทำให้กฎหมายมีความไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ ซึ่งจะนำไปสู่ปัญหาการตีความกฎหมาย (กำชัย จงจักรพันธ์, 2549, น.216)

3. อนาคตหากประเทศไทยเข้าเป็นภาคีอนุสัญญา CISG จะก่อให้เกิดปัญหาการปฏิบัติตามพันธกรณีอีกด้วย (กำชัย จงจักรพันธ์, 2549, น.216)

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยเห็นว่าเมื่ออนุสัญญา CISG เป็นกฎหมายที่เหมาะสม ถูกต้อง สามารถนำมาใช้บังคับกับกฎหมายพาณิชย์ระหว่างประเทศได้ ซึ่งจะสามารถรองรับสถานะของ INCOTERMS ให้มีผลบังคับใช้ในทางกฎหมาย จึงอาจทำได้ด้วยวิธีการดังต่อไปนี้

1) การออกกฎหมายอนุวัติการ ซึ่งจะเลือกแนวทางออกพระราชบัญญัติที่มีเนื้อหาตามอนุสัญญา CISG หรือ

2) ออกพระราชบัญญัติแล้วอ้างอิงไปใช้อนุสัญญาแนบท้ายก็ได้ ซึ่งแม้ว่าจะมีความเห็นจากคณะอนุกรรมการดำเนินงานตามโครงการศึกษาวิจัยเรื่อง “กฎหมายว่าด้วยการซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศ” จะเห็นว่าวิธีที่สองนี้จะทำให้ได้พระราชบัญญัติที่ถูกต้องตรงกับอนุสัญญา CISG ที่สุด แต่อย่างไรก็ตามเนื่องจากแนวทางของคณะอนุกรรมการดำเนินการจัดทำข้อเสนอการแยกคดีพาณิชย์ออกจากคดีแพ่ง ต้องการให้ร่างพระราชบัญญัตินี้ใช้ได้กับทั้งสัญญาซื้อขายทางพาณิชย์ภายในประเทศ และซื้อขายระหว่างประเทศ แนวทางที่สองจึงไม่สามารถใช้ได้โดยสภาพ

ผู้วิจัยจึงเห็นว่าวิธีการแก้ปัญหาโดยการออกพระราชบัญญัติที่มีเนื้อหาขัดตามอนุสัญญา CISG อย่างเคร่งครัด พร้อมทั้งเรียงลำดับเนื้อหามาตราเช่นเดียวกับอนุสัญญา CISG ทั้งนี้โดยให้มีการแยกหมวดซื้อขายระหว่างประเทศออกจากซื้อขายภายในประเทศให้ชัดเจน เพื่อจะได้ไม่กระทบต่อกฎหมายซื้อขายระหว่างประเทศซึ่งจะต้องเป็นไปตามอนุสัญญา CISG ทุกประการ และให้มีบทบัญญัติเพิ่มเติมเพื่อรองรับเรื่องการซื้อขายพาณิชย์ภายในประเทศเป็นการเฉพาะแยกออกมาอีกหมวดหนึ่งให้ชัดเจน ทั้งนี้วิธีการดังกล่าวน่าจะเป็นวิธีการแก้ปัญหาที่ตรงจุดที่สุด เพราะนอกจากจะเป็นการแก้ปัญหาการรองรับสถานะของ INCOTERMS ให้มีผลบังคับใช้ในทางกฎหมายแล้ว ในขณะเดียวกันก็สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการยกพระราชบัญญัติดังกล่าวของคณะอนุกรรมการที่ต้องการให้กฎหมายพาณิชย์ภายในประเทศแยกต่างหากจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และอยู่ภายใต้พระราชบัญญัตินี้ด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กำชัย จงจักรพันธ์. (2549). *ร่างพระราชบัญญัติสัญญาซื้อขายสินค้าทางพาณิชย์ : ข้อพิจารณาในหลักการและบทบัญญัติของกฎหมาย : รวมบทความงานวิชาการ ครั้งที่ 2* ประจำปี พ.ศ. 2549. กรุงเทพฯ:คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กำชัย จงจักรพันธ์. (2553). *กฎหมายการค้าระหว่างประเทศ* (พิมพ์ครั้งที่ 4). โครงการตำราและเอกสารประกอบการ กรุงเทพฯ :สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชวลิต อรรถศาสตร์. (2543). *กฎหมายเกี่ยวกับการซื้อขายระหว่างประเทศ : คู่มือการศึกษาวิชา* กฎหมายการค้าระหว่างประเทศ. กรุงเทพฯ : สำนักอบรมศึกษากฎหมาย แห่งเนติบัณฑิตยสภา.
- สมยศ เชื้อไทย. (2556). *คำอธิบายวิชากฎหมายแพ่งหลักทั่วไป* (พิมพ์ครั้งที่19). กรุงเทพฯ:วิญญูชน.
- สุทธิพล ทวีชัยการ. (2549). *ประเทศไทยกับความจำเป็นในการเร่งพัฒนากฎหมายซื้อขายระหว่างประเทศ.เอกสารคณะกรรมการดำเนินการจัดทำข้อเสนอการแยกคดีพาณิชย์ออกจาก* คดีแพ่ง หมายเลข1/2549.
- สุนัย มโนมัยอุดม. (2540). *INCOTERMS :วารสารดุลพาท ฉบับเดือนเมษายน-มิถุนายน 2540.* กรุงเทพฯ:สำนักงานศาลยุติธรรม.
- สุนัย มโนมัยอุดม. (2557). เอกสารประกอบคำบรรยาย วิชากฎหมายการค้าระหว่างประเทศ: INCOTERMS 2010 สืบค้น 30 มกราคม 2557, จาก <http://www.thethaibar.or.th/thaibarweb/index.php?id=43>.

การเมืองของความทรงจำในสถานการณ์ ความรุนแรงในพื้นที่สามจังหวัดภาคใต้*

The Politics of Collective Memory in Violence
Southernmost Thailand

วิไลวรรณ จงวิไลเกษม**

Wilaiwan Jongwilakasaem**

* งานวิจัยฉบับนี้เป็นงานวิจัยที่ต่อยอดมาจากคณาภินิพนธ์เรื่อง “พื้นที่ ‘สันติสุข’ ในสถานการณ์ความรุนแรง: กรณีศึกษา ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี”

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชานิเทศศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

** Assistant Professor of Communication Arts and Information Sciences, Faculty of Humanities, Kasetsart University

** Email: wilaiwan2012@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง “การเมืองของความทรงจำในสถานการณ์ความรุนแรงพื้นที่สามจังหวัดภาคใต้” เป็นการศึกษากระบวนการที่รัฐสร้างเรื่องเล่าชุด “สันติสุข” เพื่อสร้างความชอบธรรมต่อการจัดการปัญหาความรุนแรงในพื้นที่สามจังหวัดภาคใต้ และปัญหาการต่อสู้ระหว่างเรื่องเล่าชุดที่รัฐสร้างที่หยิบมาจากความทรงจำแบบฉบับทรายขาว กับความทรงจำอันหลากหลายของชุดชาวบ้านทั้งหมดนี้อยู่ภายใต้คำถามการวิจัย 3 ข้อ หนึ่ง รัฐมีกระบวนการสร้างเรื่องเล่าในนาม “สันติสุข” อย่างไรต่อพื้นที่ตำบลทรายขาว ทั้งในเชิงความหมายและอัตลักษณ์ให้แก่พื้นที่ สอง ชาวบ้านทรายขาวจัดการกับเรื่องเล่าชุดที่รัฐสร้างอย่างไร และข้อสุดท้าย เรื่องเล่าชุด “สันติสุข” ยังคงทรงอำนาจอย่างไรในสภาวะความเปลี่ยนแปลงทางความรุนแรงที่กำลังเกิดขึ้นในปัจจุบัน โดยมีแนวคิดเรื่องการเมืองของความทรงจำเป็นกรอบหลักในกระบวนการศึกษา

งานวิจัยพบว่า กลไกรัฐประกอบสร้างพื้นที่ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ให้เป็น “พื้นที่สันติสุข” เริ่มจากการประกาศให้พื้นที่ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี เป็นพื้นที่สันติสุขแห่งแรกในจังหวัดปัตตานีด้วยความเป็นพื้นที่ที่ไม่มีเหตุการณ์ความรุนแรงเกิดขึ้นตั้งแต่ปี 2547 และเป็น “พื้นที่พิเศษ” เพราะมีระบบการปกครองท้องถิ่นเกี่ยวกับการเลือกตั้ง “กำนัน” ที่ใช้วิธีผลัดกันดำรงตำแหน่งระหว่างคนพุทธและคนมุสลิม ในบริบททางประชากรที่จำนวนชาวพุทธและมุสลิมในพื้นที่ทรายขาวใกล้เคียงกัน นอกจากนี้ คนมลายูมุสลิมในทรายขาวยังไม่พุดมลายูเหมือนที่อื่น และรัฐเลือกความทรงจำแบบฉบับทรายขาวฉบับปูเจ้านองซึ่งเป็นความทรงจำท้องถิ่นที่บอกเล่าการอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ระหว่างคนพุทธและคนมุสลิมมาให้ความหมายกับ “มัลลิตโบราณ 300 ปี” ในฐานะสัญลักษณ์บรรจุความทรงจำ

กระบวนการดังกล่าวเท่ากับรัฐกำลังสถาปนา “ภูมิศาสตร์การเมือง” ในการจัดการความรุนแรงที่เกิดขึ้นในพื้นที่สามจังหวัดภาคใต้รูปแบบหนึ่ง นำไปสู่การรับรู้ของคนทั่วไปทั้งในและนอกพื้นที่สามจังหวัดภาคใต้ว่า พื้นที่สันติสุข คือ “ความจริง” ผ่านการนำเสนอข่าวหรือสารคดีเชิงข่าวบนพื้นที่สื่อสาธารณะ ขณะเดียวกันกระบวนการทางการเมืองนี้เท่ากับเป็นการกดทับ ปิดกั้นมุมมองของคนในและนอกพื้นที่สามจังหวัดภาคใต้ เพราะการที่รัฐหยิบพื้นที่ทรายขาวและหยิบความทรงจำแบบฉบับทรายขาวส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ทำให้เรื่องเล่าชุด “สันติสุข” ที่รัฐสร้างขึ้นถูกทำลาย ปะทะกับความทรงจำอื่นที่แตกต่างของชาวบ้านทรายขาวทั้งคนพุทธและคนมุสลิม ที่มีผลต่อเรื่องเล่าชุด “สันติสุข” ที่รัฐสร้างขึ้น แสดงให้เห็นถึง “พลัง” ของความทรงจำแตกต่าง

คำสำคัญ: ความทรงจำร่วมทางสังคม เรื่องเล่า สื่อกับการประกอบสร้างความจริงทางสังคม
ความรุนแรงสามจังหวัดภาคใต้

Abstract

This research aimed to study the government's construction of "Santisuk" (peaceful happiness) narrative, and the clash between the official narrative and local memories under the politics-of-memory framework. Findings from this dissertation have provided answers to three main questions. Firstly, how has the government constructed the Santisuk narrative in Tambon Sai Khao in regards to local communities' significance and identity? Secondly, how have Sai Khao locals responded to the government-constructed narrative? Thirdly, how has the institution of "Santisuk" narrative affected the Tambon Sai Khao in the face of ongoing violence?

According to the findings, the government started to construct the Santisuk narrative in Tambon Sai Khao, Khok Pho district, Pattani province, by declaring it as the first Santisuk area in the province since 2004. Tambon Sai Khao has also been declared "a special area" because its kamnan comes from an election. Via the local elections, Buddhists and Muslims have taken turn holding the post of kamnan in Tambon Sai Khao. In this area, Buddhists and Muslims are almost equal in number. Moreover, unlike Muslims in others parts of Thailand's deep South, the Malay-ethnic Muslims in this tambon do not speak the Malayu dialect. The government has sought to institute the Santisuk narrative by promoting the Pu Chao Nong local collective memory about the peaceful co-existence between Buddhists and Muslims, placing much significance on the "300-year-old mosque" in the area.

The institution of the Santisuk narrative, in the sense of political geography, has constituted the government efforts to rein in the violence in the deep South. In doing so, the government has made the general public believe that the Santisuk narrative is the truth through news coverage and news documentaries, which are based on the constructed memory. Such political procedures, however, have oppressed the opinions and feelings of many people not just in the deep South but beyond. In the scope of power relation, many people have challenged the Santisuk narrative instituted by the government. This explains why local memories among the Buddhists and Muslims in Tambon Sai Khao are still different that the narrative created by the government.

Keywords: Collective Memory, Narrative, Media and Social Construction, Violence Southernmost Thailand

บทนำ

“ความรู้ว่าด้วยรัฐตามเอกสารราชการ ตามสายตาศูนย์กลาง
เป็นคนละเรื่องกันกับรัฐตามสายตาของชาวบ้าน” (ธงชัย วินิจจะกุล, 2538, น. [16])

ปรากฏการณ์ความรุนแรงในพื้นที่สามจังหวัดภาคใต้ก่อตัวปะทุอย่างต่อเนื่อง นับตั้งแต่เกิดเหตุการณ์คนร้ายปล้นปืนที่กองพันพัฒนาที่ 4 ค่ายนราธิวาสราชนครินทร์ ตำบลปัทมา อำเภอลำตาโฮ จังหวัดนราธิวาส เมื่อเช้ามีวันที่ 4 มกราคม 2547 ซึ่งได้อาวุธปืนไปถึง 413 กระบอก ถือเป็นปฐมบทของความรุนแรงรอบใหม่ในพื้นที่แห่งนี้ ซึ่งกลายเป็นความขัดแย้งระหว่างรัฐกับชาวบ้านและระหว่างชาวบ้านกับชาวบ้าน (กอส, 2549) ฐานข้อมูลของศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานีรายงานเมื่อวันที่ 27 กันยายน 2554 ว่าความรุนแรงที่ต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2547 จนถึงปัจจุบันมีผลกระทบจริงๆ ต่อชีวิตของผู้คนโดยทั่วไป ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ สถิติการตายและบาดเจ็บรายเดือนของเหยื่อความรุนแรงอันเกิดจากเหตุการณ์ความไม่สงบมีแนวโน้มกว้างไกลสูงต่ำกว่ารายงานที่ปรากฏในรายงานสถิติการก่อเหตุรายวัน ข้อเท็จจริงที่สะท้อนออกมาให้เห็นก็คือ “จำนวนครั้งของเหตุการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นรายเดือนมีแนวโน้มต่ำกว่าจำนวนของเหยื่อหรือผู้ที่บาดเจ็บล้มตายรายวัน/รายเดือนอันเนื่องมาจากเหตุการณ์ความไม่สงบเหล่านี้คือสิ่งที่เรียกกันว่า “ความรุนแรงเชิงคุณภาพ” กล่าวคือ จำนวนครั้งของเหตุการณ์ความไม่สงบมีระดับลดลงหากนับจากปี 2551 แต่การตายและบาดเจ็บจากเหตุการณ์ความไม่สงบกลับมีแนวโน้มคงที่หรือบางทีอาจจะสูงกว่าจำนวนครั้งของเหตุการณ์ความไม่สงบ” (ศรีสมภพ จิตรภิรมย์ศรี, 2554)

รายงานของคณะทำงานยุทธศาสตร์สันติวิธี, สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ เรื่องยุทธศาสตร์จัดการความรุนแรงจังหวัดชายแดนภาคใต้ 2554-2547 (2554, น. 7) ได้ตั้งคำถามไว้อย่างน่าสนใจว่า สถานการณ์ความรุนแรงโดยภาพรวมในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีแนวโน้มไปในทิศทางที่ดีขึ้นจริงหรือไม่ และยุทธศาสตร์จัดการความรุนแรงของภาครัฐ ตลอดจนนโยบายและมาตรการต่างๆ ที่มุ่งดำเนินการเพื่อเป้าประสงค์ในการยุติความรุนแรง ไม่ว่าจะเป็นด้านการใช้กำลังเข้ากดปราบและป้องปราม การบังคับใช้กฎหมายพิเศษและการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม หรือแม้แต่โครงการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในมิติต่างๆ นั้นก่อผลในด้านบวกมากน้อยเพียงใด การรับมือและจัดการกับปัญหาความไม่สงบในพื้นที่นั้น โดยแท้แล้วมาถูกทางจริงหรือไม่

รายงานดังกล่าวได้ตั้งข้อสังเกตถึงแนวโน้มและแบบแผนของเหตุรุนแรงที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานีว่า ในห้วงหนึ่งทศวรรษที่ผ่านมา เหตุการณ์ความไม่สงบที่พุ่งสูงขึ้นนับตั้งแต่ปี 2547 เป็นต้นมานั้น ได้ลดระดับลงอย่างมีนัยยะสำคัญในกลางปี 2550 อันน่าจะเป็นผลมาจากมาตรการปิดล้อมตรวจค้น และควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยชนิดปูพรมหลายพื้นที่ ซึ่งทำให้จำนวนเหตุการณ์ความรุนแรงลดลงประมาณร้อยละ 50 กระนั้นก็ตามจำนวนเหตุการณ์หลังช่วงเวลาดังกล่าวมีลักษณะที่กว้างไกลขึ้นสูงสลับต่ำในระดับที่ใกล้เคียงเรื่อยมา ที่สำคัญเมื่อพิจารณาจากอัตราความสูญเสียที่เกิดขึ้นจะพบแบบแผนว่า “ความรุนแรงเชิงคุณภาพ” เพิ่มขึ้น กล่าวคือระดับความถี่หรือจำนวนครั้งความรุนแรงที่แม้จะน้อยลง แต่จำนวนผู้บาดเจ็บล้มตายกลับคงที่ หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งเหตุการณ์แต่ละครั้งมีแนวโน้มส่งผลให้มีผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บจำนวนมากขึ้น

จากข้อสังเกตและคำถามดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่าควรต้องหาวิธีทำความเข้าใจปรากฏการณ์ ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน โดยให้ความสำคัญกับนโยบายและท่าทีของรัฐต่อการจัดการ ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในพื้นที่สามจังหวัดภาคใต้ภายใต้คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 206/2549 ของพล.อ.สุรยุทธ์ จุลานนท์ นายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2549 (2549) ที่เชื่อมโยง กับความสัมพันธ์ระหว่างความรุนแรงกับความทรงจำต่อพื้นที่และผู้คนในสามจังหวัดภาคใต้ เช่น การประกอบสร้างพื้นที่สันติสุขจนกลายเป็นแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมสร้างความชอบธรรมให้กับ คำสั่งดังกล่าว ผู้วิจัยสงสัยกับความหมายของคำว่า “สันติสุข” ที่เกิดขึ้นกับพื้นที่ที่ถูกประกอบสร้าง เพราะขณะที่รัฐกำลังสร้างการรับรู้ให้กับคนในและนอกพื้นที่สามจังหวัดภาคใต้เกี่ยวกับพื้นที่สันติสุข หรือการอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ผ่านสื่อหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งใช้สื่อเป็นเครื่องมือในการสื่อสาร แต่ในความเป็นจริงชีวิตประจำวันของผู้คนในพื้นที่นี้เป็นอย่างไร จากสิ่งที่ได้เห็นในพื้นที่ทำให้ผู้วิจัย เชื่อว่าความเป็นจริงสิ่งที่เกิดขึ้นกับความทรงจำและเรื่องเล่าหลักของรัฐในสังคมนั้นมิได้แสดงให้เห็นว่ามีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ความทรงจำในสังคมต่อเรื่องใดหรือเหตุการณ์ใดมีมากกว่า 1 ชุด ความทรงจำ (Nora, 1995)

คำถามการวิจัย

1. รัฐมีกระบวนการสร้างเรื่องเล่าในนาม “สันติสุข” อย่างไรต่อพื้นที่ตำบลทรายขาว ทั้งในเชิงความหมายและอัตลักษณ์ให้แก่พื้นที่
2. ชาวบ้านทรายขาวจัดการกับเรื่องเล่าชุดที่รัฐสร้างอย่างไร
3. เรื่องเล่าชุด “สันติสุข” ยังคงทรงอำนาจอย่างไรในสภาวะความเปลี่ยนแปลงทาง ความรุนแรงที่กำลังเกิดขึ้นในปัจจุบัน

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

งานวิจัย “การเมืองของความทรงจำในสถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่สามจังหวัดภาคใต้” มุ่งไปที่กระบวนการสร้างและการต่อสู้ทางความทรงจำ แนวคิดสำคัญที่ใช้ในการวิจัยจึงเป็นแนวคิด ที่ว่าด้วย “ความทรงจำ” และ “สื่อกับการประกอบสร้างความจริงทางสังคม”

1. ความทรงจำร่วมทางสังคม

Halbwachs (1992) ระบุว่าความทรงจำร่วมทางสังคมเป็นเรื่องที่มาจากการประกอบสร้าง ทางสังคม โดยมีกลุ่มสังคมทั้งครอบครัว ศาสนา ชนชั้น เป็นส่วนสำคัญในการประกอบสร้างเพื่อยึดโยง สมาชิกในสังคมให้เข้าไว้ด้วยกันหรือเป็นไปในทิศทางเดียวกันอย่างเป็นเอกภาพ โดย Halbwachs มีความเห็นว่าความทรงจำร่วมทางสังคมมีความสำคัญในฐานะที่เป็นข้อกำหนดหรือพลังทางสังคมที่มี อิทธิพลต่อสมาชิกในสังคม โดยเฉพาะการสร้างกรอบกำหนดทางพฤติกรรมให้กับปัจเจกบุคคล หรือ กล่าวได้ว่า สังคมได้สร้างความทรงจำให้กับสมาชิก ความคิด ความรู้สึก ดังนั้น ความทรงจำร่วม ทางสังคมคือสิ่งที่คนกลุ่มต่างๆ ในสังคมเลือกเฟ้นอย่างเสมอๆ ภายในบริบทร่วม ทำให้คนกลุ่มต่างๆ ในสังคมมีความทรงจำร่วมทางสังคมที่แตกต่างกันออกไปที่ก่อให้เกิดรูปแบบพฤติกรรมที่แตกต่างกัน Halbwachs ยกตัวอย่างว่า ผู้เดินทางไปแผ่นดินศักดิ์สิทธิ์ (Holy Land) คนละศตวรรษกันจะระลึก ภาพความหลังของเหตุการณ์ชีวิตพระเยซูที่แตกต่างกันมากอย่างไร หรือ ครอบครัวเก่าแก่ที่ร่ำรวย ในฝรั่งเศสมีความทรงจำของอดีตที่เปลี่ยนทิศทางอย่างมากจากกลุ่มคนร่ำรวยใหม่อย่างไร และกลุ่ม

ชนชั้นแรงงานสร้างความจริงแตกต่างจากกลุ่มชนชั้นกลางอย่างไร ทั้งหมดนี้ชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่าง “พื้นที่” และ “เวลา” และ “ผู้คน” ด้วยเหตุนี้ความทรงจำของปัจเจกจึงสามารถแปรผันไปตามการเปลี่ยนแปลงของสังคมหรือความทรงจำร่วมทางสังคมได้

นอกจากนี้ Halbwachs (1992) ยังชี้ให้เห็นว่า อดีตที่ถูกหยิบขึ้นมาไม่ได้เพื่อรักษาอดีตนั้น แต่ถูกประกอบสร้างใหม่บนฐานของปัจจุบัน กระบวนการทั้งหมดนี้เพื่อสร้างภาพของอดีตใหม่ที่ตกลงร่วมกันในแต่ละช่วงเวลานั้นที่สัมพันธ์กับอำนาจเหนือกว่าของสังคมในรูปความทรงจำร่วมทางสังคม อย่างไรก็ตาม Halbwachs มองว่าไม่จำเป็น ชัยสังคม ครอบครัว สมาคม กองทัพและสภาพการจ้างงาน ทั้งหมดมีความทรงจำที่แตกต่างกันโดยสมาชิกของกลุ่มสร้างความจริงทางสังคมเหนือระยะเวลาที่ยาวนาน และเป็นที่แน่นอนว่าปัจเจกบุคคลเป็นคนจำไม่ใช่กลุ่มหรือสถาบัน แต่ปัจเจกเหล่านี้จำหรือสร้างอดีตใหม่อย่างที่ Halbwachs มีความเห็นว่า “ทุกความทรงจำต้องการการสนับสนุนของกลุ่มๆ หนึ่งที่จำกักอยู่ในพื้นที่และเวลา”

2. สื่อกับการประกอบสร้างความจริงทางสังคม

แนวคิดการประกอบสร้างความจริงทางสังคมมีพื้นฐานความคิดที่ว่า “ความจริง” (Reality) ไม่ใช่สิ่งที่มีอยู่แล้ว แต่เป็นสิ่งที่ถูกประกอบสร้างขึ้น (Construct) ซึ่งเมื่อนำแนวคิดดังกล่าวนี้มาอธิบายการทำงานของสื่อมวลชน จะเห็นได้ว่าการรายงาน “ข่าว” นั้นไม่ใช่การรายงานความเป็นจริงจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น หากแต่เป็นการ “ประกอบสร้าง” ความจริงขึ้นมาโดยที่ตัวเหตุการณ์มีหลายมิติ อยู่ที่ว่านักข่าวแต่ละคนจะหยิบเอาเหตุการณ์ใดมาสร้างเป็นข่าวอย่างไร ข่าวจึงเป็นเนื้อหาที่ถูกสร้างจากทัศนะของผู้รายงานซึ่งสามารถเห็นได้จากการที่หนังสือพิมพ์เสนอข่าวบางข่าวและบางแง่มุมเท่านั้น (กาญจนา แก้วเทพ, 2541, น. 320)

การปรากฏเป็นข่าวและสารคดีเชิงข่าวของพื้นที่ตำบลทรายขาวในฐานะ “พื้นที่สันติสุข” พร้อมภาพ “มัลลิตโบราณ 300 ปี” สัญลักษณ์การอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ระหว่างคนพุทธและคนมุสลิมอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2549 จนถึงปัจจุบัน ทำให้มีผู้คนจำนวนมากลงมาที่พื้นที่ทรายขาวเพื่อศึกษาการเป็นอยู่ของคนทรายขาว กระบวนการที่เกิดขึ้นทั้งหมดนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ภายใต้กรอบสื่อกับการประกอบสร้างความจริง เมื่อนำแนวคิดเรื่องการประกอบสร้างความจริงทางสังคมมาอธิบายแบบทฤษฎีสื่อมวลชนพบว่า การสร้างความหมายเป็นผลกระทบที่เกิดขึ้นในระยะยาวอย่างหนึ่ง ทุกครั้งที่สื่อมวลชนเผยแพร่ผลงานของตนก็จะสร้างผลกระทบได้หลายๆระลอก หลายระยะ คือ สื่อมวลชน (Source) ส่งข่าวสารที่มีโครงสร้างแน่นอนและมีระบบ (Content) สร้างผลลัพธ์ขั้นที่ 1 คือ สร้างคลังความรู้ สร้างทัศนคติ สร้างค่านิยม (1st Effect) ผลลัพธ์ขั้นที่ 2 มีปฏิริยาต่างๆ กัน (2nd Effect) และผลลัพธ์ขั้นที่ 3 สร้างโลกทางสังคมแห่งความเป็นจริง และแพร่กระจายความรู้ (3rd Effect) กระบวนการดังกล่าวจะเห็นผลกระทบที่เกิดขึ้นอย่างหลายๆ ชั้น ผลกระทบระยะแรกคือ การเก็บข้อมูลเข้าสู่คลังความรู้ สร้างทัศนคติและค่านิยมต่างๆ หลังจากนั้นเป็นขั้นตอนที่มีปฏิริยาตอบสนองและเมื่อเวลาค่อยๆ ผ่านไป ข้อมูลข่าวสารที่สะสมกันมากๆ จะถูกจัดระบบและห่อหุ้มผู้รับสารจนกลายเป็นโลกแห่งความเป็นจริงในที่สุด

กาญจนา แก้วเทพ (2541) อธิบายว่าการรับรู้ดังกล่าวเกิดจากเนื้อหาที่ถูกใช้สร้างคลังแห่งความรู้ของคนในสังคมนั้นมักจะมีลักษณะคล้ายคลึงกัน เริ่มตั้งแต่เรื่องที่จะนำมาเสนอมาก็จะเป็นเรื่องเดียวกัน ใช้แหล่งข่าวเดียวกัน เนื้อหาข่าวที่รายงานคล้ายๆ กัน รวมทั้งวิธีการให้ข้อสรุปยังคล้ายคลึงกันอีกด้วย ลักษณะเช่นนี้ทำให้เกิดแบบแผนที่เป็นไปในทางเดียวกัน ที่เรียกว่า “อคติเชิงโครงสร้าง” (Structure Bias)

เครื่องมือและกรอบการวิจัย

ผู้วิจัยเริ่มต้นการวิจัยด้วยการเลือกพื้นที่การศึกษา ก่อนเป็นอันดับแรก โดยเลือก ตำบลทรายขาว อำเภอกอพระ จังหวัดปัตตานี ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ปรากฏขึ้นเป็นข่าวและสารคดีเชิงข่าว ในสื่อสาธารณะเกี่ยวกับ “พื้นที่สันติสุข” แห่งแรกในจังหวัดปัตตานี ตั้งแต่ปี 2549 จนถึงปัจจุบัน ด้วยเหตุการณ์จัดระบบการปกครองท้องถิ่นซึ่งไม่เหมือนที่ใด เพราะมีการผลักดันดำรงตำแหน่งในการเลือกตั้งกำนันของตำบลนี้ระหว่างผู้ที่นับถือศาสนาพุทธกับผู้ที่นับถือศาสนาอิสลาม ซึ่งอาจเป็นเพราะสัดส่วนผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามในพื้นที่มากกว่าผู้ที่นับถือศาสนาพุทธเพียงเล็กน้อย และเพราะพวกเขาพูดภาษาไทยไม่ชำนาญท้องถิ่นเหมือนที่อื่นในบริเวณสามจังหวัด

ผู้วิจัยขอทำความเข้าใจในเบื้องต้นว่า คำว่า “ตำบลทรายขาว” ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้หมายถึงว่าจะศึกษาตำบลทรายขาว แต่หมายถึง “ภูมิศาสตร์ทางการเมือง” (Political Geography) อย่างหนึ่งที่ถูกละทิ้งจัดขึ้นในพื้นที่สามจังหวัดภาคใต้ เป็นปรากฏการณ์ใหม่ในรอบหลายทศวรรษที่ผ่านมา เพราะพื้นที่ทางภูมิศาสตร์บางส่วนถูกจัดเป็น “พื้นที่ซึ่งอาจเกิดความรุนแรงได้ง่าย” การจัดภูมิศาสตร์เช่นนี้ต่างจากการแบ่งพื้นที่ทางภูมิศาสตร์เช่นที่เคยจัดกันมาเช่น เป็นเขตเมืองหรือเขตชนบท เนื่องจากความรุนแรงที่ดำรงอยู่เกิดขึ้นระหว่างตัวละครทางสังคม (Social Actors) ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เดียวกัน (ชัยวัฒน์ สถาอานันท์, 2551, น. 8-10) เช่นเดียวกันกับ ปรากฏการณ์ความรุนแรงระลอกปัจจุบันที่ปะทุขึ้นเมื่อปี 2547 ก่อให้เกิดภูมิศาสตร์ทางการเมืองในพื้นที่สามจังหวัดภาคใต้ขึ้นคือ “พื้นที่สีแดง” และ “พื้นที่สันติสุข” จากการประกาศของรัฐ

ดังนั้น “ตำบลทรายขาว” ในการวิจัยนี้จึงเป็นพื้นที่ทางการเมืองวัฒนธรรมที่ถูกเอาตัวแสดงและประวัติศาสตร์ของผู้คนที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ จังหวัดปัตตานี ยะลาและนราธิวาสที่ผู้คนประกอบด้วยผู้ที่นับถือศาสนาพุทธและนับถือศาสนาอิสลาม ผู้วิจัยเลือกภูมิศาสตร์ทางการเมืองพื้นที่นี้ด้วยเหตุผลสองประการ ดังนี้

ประการแรก พื้นที่สามจังหวัดภาคใต้เป็นพื้นที่ที่มีความน่าสนใจและเหมาะจะทำการศึกษาการเมืองของความทรงจำ ด้วยเหตุผลที่ว่าเป็นพื้นที่ที่ประกอบด้วยประชากรที่มีความแตกต่างทางด้านชาติพันธุ์ ภาษา ศาสนาและวัฒนธรรมโดดเด่นจากทุกพื้นที่ในประเทศไทย ซึ่งความแตกต่างดังกล่าวก่อให้เกิดความขัดแย้งและความรุนแรงระหว่างรัฐกับชาวบ้านตลอดมา ตั้งแต่อดีต จนปรากฏการณ์ความรุนแรงชนิดถึงตายระลอกปัจจุบันคลี่คลายเป็นความขัดแย้งและความหวาดระแวงระหว่างรัฐกับชาวบ้านและชาวบ้านกับชาวบ้าน

ประการที่สอง ความน่าสนใจตอนนโยบายและท่าทีของรัฐต่อการจัดการพื้นที่ที่ความแตกต่างอย่างโดดเด่น โดยเฉพาะคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 206/2549 เรื่องนโยบายเสริมสร้างสันติสุขในพื้นที่สามจังหวัดภาคใต้ ที่นายยุทธศาสตร์พระราชทาน “เข้าใจ เขาถึง พัฒนา” มาปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม กับคำว่า “พื้นที่สันติสุข”

ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า การวิจัยนี้แม้เป็นเพียงการศึกษาในพื้นที่เดียวแต่สามารถสะท้อนให้เห็นท่าทีของรัฐต่อผู้คนและพื้นที่สามจังหวัดภาคใต้ภายใต้นโยบายเสริมสร้างสันติสุข ในเวลาเดียวกันสะท้อนให้เห็นท่าทีของชาวบ้านในฐานะท้องถิ่นตอนนโยบายและท่าทีรัฐในการจัดการกับสถานการณ์ความรุนแรงปัจจุบัน ด้วยประโยชน์ของวิธีการวิจัยแบบกรณีศึกษาที่มีความเป็นรูปธรรมสูง ทำให้เห็นสิ่งที่เกิดขึ้นพร้อมทั้งรายละเอียดได้มาก ขณะเดียวกันกรณีที่น่าสนใจศึกษาเกิดขึ้นในบริบทของปรากฏการณ์ความรุนแรง บริบทเหล่านี้จะช่วยให้ความหมายต่อสิ่งที่เกิดขึ้นได้ (ชัยวัฒน์ สถาอานันท์, 2551, น. 46) ไม่ว่าจะเป็นความรุนแรงหรือการเมืองของความทรงจำ ด้วยเหตุนี้การศึกษาการเมือง

ของความทรงจำ ผ่านกรณีศึกษา (Case Study) น่าจะเอื้ออำนวยให้เห็นทั้งลักษณะเฉพาะจากสภาพความเป็นรูปธรรมและบริบทที่แวดล้อมข้อเท็จจริงของกรณีที่เกิดขึ้นได้ชัดเจนกว่า และที่สำคัญกรณีของ “ตำบลทรายขาว” ในฐานะ “ตำบลล้นตลิ่ง” เป็นภูมิศาสตร์ทางการเมืองที่โดดเด่นแตกต่างเป็นพิเศษจากตำบลล้นตลิ่งอื่นๆ โดยเฉพาะ “ความทรงจำแบบฉบับทรายขาว” ที่รัฐนำมาสร้างใหม่โดยใช้สื่อเป็นเครื่องมือการสื่อสารการเมือง

ในพื้นที่ที่ผู้วิจัยเลือก ผู้วิจัยยังเลือกพิเคราะห์มัลลิตโบราณ 300 ปีและพระยมกปาฏิหารย์ ในฐานะความ (เครื่อง) หมายถึงสัญลักษณ์ (Symbolic Object) ที่บรรจุความทรงจำ และประเพณีอาชุรอสัมพันธ์ในฐานะปฏิบัติการทางสังคม (Social Practice) ที่ทำหน้าที่คำนวณความทรงจำให้ดำรงอยู่อย่างต่อเนื่อง เนื่องจากของสองสิ่งและประเพณี 1 อย่างนี้ถูกรัฐเลือกขึ้นมาทำให้มีความหมายภายใต้คำว่า “ล้นตลิ่ง” ในฐานะของ “เรื่องเล่าชุด ‘ล้นตลิ่ง’” ในสถานการณ์ความรุนแรงปัจจุบัน

ดังนั้นการลงไปอยู่ในพื้นที่ทรายขาวเพื่อเก็บข้อมูลเป็นเวลา 10 เดือน ตั้งแต่เดือนตุลาคม ปี 2552 ถึง เดือนสิงหาคม ปี 2553 โดยเข้าไปสังเกตการณ์ทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมตามแต่โอกาสในพื้นที่ที่จะศึกษา พร้อมกับมุ่งให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์อย่างมีพลวัตระหว่างความทรงจำ (memory) และพื้นที่ (place) ภายใต้กรอบคำถามที่ว่า ชุดเรื่องเล่า “ล้นตลิ่ง” เกิดขึ้นอย่างไร ดำรงอยู่อย่างไร และถูกทำลายอย่างไร โดยมีคำถามหลักในการลงไปอยู่ในพื้นที่ว่า “คนพุทธและคนมุสลิมมีปฏิสัมพันธ์กันอย่างไรในชีวิตประจำวัน”

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังเข้าร่วมกิจกรรมทุกกิจกรรมที่มีโครงการต่างๆ เข้ามาศึกษาความเป็นอยู่แบบพหุวัฒนธรรม โดยสังเกตพฤติกรรมและการตั้งคำถามของผู้เข้าร่วมโครงการต่อวิทยากรในพื้นที่ และต่อชาวบ้านทรายขาว

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า กลไกรัฐประกอบด้วยองค์การบริหารส่วนตำบลทรายขาว กำหนดผู้ใหญ่บ้านทรายขาว นายอำเภอโคกโพธิ์ และจังหวัดปัตตานี ประกอบสร้างตำบลทรายขาวเป็น “ภูมิศาสตร์การเมือง” ในฐานะ “พื้นที่ล้นตลิ่ง” ตั้งแต่เนื้อหาสาระของเรื่องถูกจัดวางหรือเรียบเรียงตามโครงเรื่องที่วางไว้เพื่อสร้างความหมายและอัตลักษณ์ให้แก่พื้นที่

กระบวนการแรก คือ จังหวัดปัตตานีประกาศให้ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานีเป็นพื้นที่ล้นตลิ่งแห่งแรกในจังหวัดปัตตานีผ่านสื่อมวลชนโดยกลไกรัฐด้วยหลักฐานเชิงสถิติกับการไม่เกิดเหตุการณ์ความรุนแรงตั้งแต่ปี 2547 เป็นต้นมา พร้อมเปรียบเทียบกับตำบลที่มีพื้นที่ติดกับตำบลทรายขาวทั้งหมดซึ่งเป็น “พื้นที่สีแดง” ที่เป็นภาพสะท้อนของความรุนแรง กระบวนการนี้มีความสำคัญมากในการสร้างความชอบธรรมให้กับการประกอบสร้าง นอกจากนี้การประกอบสร้างให้เห็นความเป็น “ตำบลพิเศษ” 3 ประการคือ ประการแรก ลัดส่วนประชากรที่นับถือศาสนาพุทธและศาสนาอิสลามใกล้เคียงกันคือ ผู้ที่นับถือศาสนาพุทธร้อยละ 48 และผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามร้อยละ 52 ประการที่สองคนมุสลิมไม่ใช้ภาษามลายูแต่ใช้ภาษาไทยได้เป็นภาษาหลักในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน และประการที่สาม ระบบการปกครองท้องถิ่นที่ผลักดันดำรงตำแหน่ง “กำนัน” ระหว่างคนพุทธและคนมุสลิม

ขณะเดียวกันกลไกรัฐให้ความสำคัญกับ “มัลลิตโบราณ 300 ปี” โดยหยิบขึ้นมาเผยแพร่ในรูปแบบสารคดีเชิงข่าวทางสื่อหนังสือพิมพ์และโทรทัศน์ พร้อมกับใส่ความหมายให้แก่มัลลิตแห่งนี้

ด้วยเรื่องเล่าแบบฉบับทรายขาวซึ่งเป็นเรื่องเล่าท้องถิ่นที่รวบรวมโดยปู่เจ้านอง เจ้าอาวาสวัดทรายขาวที่มรณภาพไปแล้วซึ่งเป็นที่เคารพนับถือทั้งคนพุทธและคนมุสลิม ว่ามัสยิดแห่งนี้ที่มีรูปลักษณะแบบโบสถ์วัดเนื่องจากเป็นการสร้างร่วมกันระหว่างเจ้าอาวาสวัดและโต๊ะอิหม่าม จนกลายเป็นสัญลักษณ์ “การอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์พุทธ-มุสลิม”

แต่จากการลงไปอยู่ในพื้นที่ทรายขาวเป็นเวลา 10 เดือนตั้งแต่เดือนตุลาคม 2552 ถึงเดือนสิงหาคม 2553 เพื่อลงไปดูความพิเศษของตำบลที่กลไกรัฐชี้ให้เห็นผ่านสื่อ ผู้วิจัยพบว่าพลวัตของความทรงจำและพื้นที่เกิดขึ้นที่นำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมทรายขาวและความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างคนพุทธและคนมุสลิม ที่ท้าทายกับสิ่งที่กลไกรัฐประกอบสร้างผ่านสื่อตั้งแต่จำนวนประชากรจริงของคนพุทธที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ทรายขาวไม่ได้เป็นไปตามทะเบียนบ้านที่กำหนด ส่วนใหญ่เป็นคนสูงอายุและเด็กที่อยู่ในพื้นที่ ขณะที่คนหนุ่มสาวเมื่อเรียนจบไม่กลับบ้านปรากฏการณ์นี้นำไปสู่การเปลี่ยนมือการครอบครองที่ดินจากผู้นับถือศาสนาพุทธและผู้นับถือศาสนาอิสลาม และการใช้ภาษามลายูสื่อสารในกลุ่มคนรุ่นใหม่ของทรายขาวที่มีการศึกษา ทั้งหมดนี้ล้วนมีผลต่อโครงสร้างอำนาจในพื้นที่แห่งนี้ มติของที่ประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลทรายขาวที่มีนายกองค์การบริหารส่วนตำบลคนใหม่ที่เป็นคนมุสลิมให้จัดงานวันเด็กแห่งชาติปี 2553 ที่โรงเรียนบ้านควนลังงาซึ่งเป็นโรงเรียนที่นักเรียนนับถือศาสนาอิสลาม 100 เปอร์เซ็นต์ และโรงเรียนตั้งอยู่ในหมู่บ้านที่ประชากรนับถือศาสนาอิสลาม 100 เปอร์เซ็นต์ จากเดิมที่ทำมาแต่อดีตจนกลายเป็นประเพณี ที่กิจกรรมทุกอย่างของตำบลทรายขาวจัดที่วัดทรายขาว พื้นที่ของคนพุทธ โดยนายกองค์การบริหารส่วนตำบลคนใหม่ที่เป็นคนมุสลิมให้เหตุผลในการเปลี่ยนแปลงพื้นที่จัดงานครั้งนี้ว่า “ต่อไปนี้ให้ผลัดกันจัดคนละปี” โดยปีนี้จัดที่โรงเรียนบ้านควนลังงาพื้นที่ที่อยู่อาศัยของคนมุสลิมปีหน้าจัดที่วัดทรายขาวพื้นที่ที่อยู่อาศัยของคนพุทธ เหล่านี้เป็นภาพสะท้อนการเปลี่ยนย้ายที่ตั้งของอำนาจอย่างมีความหมาย จากเดิมที่จุดศูนย์รวมของตำบลในการจัดงานคือวัดโดยมีคนพุทธเป็นผู้จัดงาน และการสื่อสารในตำบลใช้ภาษาไทยเป็นภาษาหลัก

กระบวนการที่สองการหยิบเรื่องเล่าแบบฉบับทรายขาวซึ่งเป็นเรื่องเล่าท้องถิ่นขึ้นมาสร้างใหม่ผ่าน “มัสยิดโบราณ 300 ปี” จนกลายเป็นเครื่องหมายเชิงสัญลักษณ์การอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ระหว่างคนพุทธและคนมุสลิม การทำเช่นนี้ ผู้ศึกษาวิเคราะห์ว่าเพื่อพิสูจน์และยืนยัน “ความจริง” ที่มีมาตั้งแต่อดีตหรือทำให้เรื่องเล่ากลายเป็นรูปธรรมและกลายเป็น “ความจริง” และเพื่อปิดทับข้อสงสัยในการรับรู้ กระบวนการนี้ถือเป็นการสร้างอดีตขึ้นมาใหม่ (Halbwachs, 1992, p.25) ภายใต้บริบทคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 206/2549 ว่าด้วยนโยบายเสริมสร้างสันติสุขในปรากฏการณ์ความรุนแรงปัจจุบัน บริบทเช่นนี้เป็นตัวกำหนดเรื่องราวความสัมพันธ์ระหว่างคนพุทธและคนมุสลิม ที่เปรียบเสมือนตะแกรงที่ทำหน้าที่เลือกกรอง จัดชั้น และกดทับเสียงที่แตกต่าง ให้มีแต่เรื่องราวของคำว่า “สันติสุข” เป็นมุมมองจากรัฐ ผ่านกลไกรัฐโดยใช้สื่อเป็นเครื่องมือสื่อสาร

แต่ผู้วิจัยได้พบว่า ภาพมัสยิดโบราณ 300 ปี ที่แสดงสัญลักษณ์การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขระหว่างพุทธและมุสลิมถูกเผยแพร่ผ่านสื่อออกไปทั่วโลก ไม่ได้มีความสัมพันธ์กับคนพุทธทรายขาวแต่อย่างใด โดยเฉพาะคนมุสลิมทรายขาวไม่ได้ใช้มัสยิดโบราณ 300 ปีเป็นพื้นที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาแต่ใช้มัสยิดหลังใหม่ที่อยู่ติดกัน

กระบวนการที่สาม กระบวนการทำให้พื้นที่ทรายขาวให้กลายเป็น “แหล่งเรียนรู้พุทธวัฒนธรรม” จากคนภายนอกพื้นที่ทรายขาวซึ่งเป็นคนภายในพื้นที่สามจังหวัดภาคใต้โดยเฉพาะเป็น

คนนับถือศาสนาอิสลาม ยิ่งสร้างความชอบธรรมให้กับการประกอบสร้าง กระบวนการนี้ถือเป็นความสำเร็จอย่างที่น่าายประเสริฐ ราชโร อดีตนายกองการบริหารส่วนตำบลทรายขาวซึ่งเป็นผู้หนึ่งในกลไกรัฐที่สำคัญกล่าวว่า “ถือเป็นความสำเร็จของอบต.ทรายขาว ที่ทำให้คนนอกชุมชนทรายขาวรู้จักทรายขาวว่าเป็นพื้นที่สันติสุข”

ดังนั้นด้วยความเป็น “ภูมิศาสตร์การเมือง” จากกระบวนการประกอบสร้างโดยกลไกรัฐและการใช้สื่อเป็นเครื่องมือสื่อสารดังกล่าวกับ “ความพิเศษ” ที่เห็นได้ เป็นเหตุผลให้ นักข่าว นักวิจัย นักเรียน นักศึกษาและคนในพื้นที่สามจังหวัดภาคใต้จำนวนมากลงมามาดูความเป็น “พื้นที่พิเศษ” และ “มัสยิดโบราณ 300 ปี” ในความหมายเชิงสัญลักษณ์ “แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมพุทธ-มุสลิม”

อภิปรายผลการวิจัย

กระบวนการสร้างเรื่องเล่า ชุด “สันติสุข” จะมีความชัดเจนขึ้น หากย้อนกลับไปพิจารณาความหมายของคำที่เป็นคำสำคัญ และสัมพันธ์กันถึงความสัมพันธ์ของคำสำคัญ ในงานวิจัยฉบับนี้คือ เหตุการณ์ (Events) เรื่องเล่า (Narrative) ความทรงจำ (Memory) การเมืองของความทรงจำ (Politics of Memory) และ ภูมิศาสตร์การเมือง (Political Geography)

เหตุการณ์ ในที่นี้ (Events) หมายถึงกระบวนการที่มนุษย์เข้าไปสัมพันธ์และให้ความหมายกับสิ่งที่เกิดขึ้น (Occurrence) จนกลายเป็นเหตุการณ์ที่มีความหมาย เรื่องเล่า (Narrative) หมายถึงการนำเหตุการณ์สำคัญมาใส่โครงเรื่อง (Plot) กลายเป็นเรื่องเล่า ความทรงจำ (Memory) หมายถึงเหตุการณ์สำคัญซึ่งถูกจดจำเพื่อการจัดรูปในเรื่องเล่า การเมืองของความทรงจำ (Politics of Memory) หมายถึงการช่วงชิงการนิยาม (การหยิบ) ความหมายและอัตลักษณ์ โดยฝ่ายหนึ่งพยายามรักษาสถานภาพความสัมพันธ์เชิงอำนาจเดิมไว้ ขณะที่ฝ่ายหนึ่งแสวงหาการเปลี่ยนแปลงแก้ไขหรือความพยายามทำลาย และภูมิศาสตร์การเมือง (Political Geography) หมายถึงการจัดแบ่งพื้นที่กายภาพตามความหมายทางการเมืองและวัฒนธรรมแตกต่างจากการจัดแบ่งพื้นที่ด้วยกฎเกณฑ์ทางกายภาพที่ปรากฏ

จากการศึกษาพบว่า กลไกรัฐประกอบสร้างพื้นที่ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ให้เป็น “พื้นที่สันติสุข” โดยเริ่มจากการประกาศให้พื้นที่ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานีเป็นพื้นที่สันติสุขแห่งแรกในจังหวัดปัตตานีด้วยความเป็นพื้นที่ที่ไม่มีเหตุการณ์ความรุนแรงเกิดขึ้นตั้งแต่ปี 2547 และเป็น “พื้นที่พิเศษ” 3 ประการคือ ประการแรก ระบบการปกครองท้องถิ่นเกี่ยวกับการเลือกตั้ง “กำนัน” ใช้วิธีผลัดกันดำรงตำแหน่งระหว่างคนพุทธและคนมุสลิม ประการสอง ลัดส่วนประชากรพุทธและมุสลิมในพื้นที่ทรายขาวใกล้เคียงกัน และประการสาม คนมลายูมุสลิมในทรายขาวไม่พูดมลายู พร้อมกับใส่ความหมายลงไปในพื้นที่แห่งนี้ ด้วยการเลือกหยิบความทรงจำแบบฉบับท้องถิ่นทรายขาวฉบับปู่เจ้านอง ที่บอกเล่าการอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ระหว่างคนพุทธและคนมุสลิม ที่สะท้อนมาจาก “มัสยิดโบราณ 300 ปี” ในฐานะสัญลักษณ์บรรจุความทรงจำ กระบวนการทั้งหมดนี้เป็นกระบวนการสร้าง “เรื่องเล่าชุดสันติสุข” ว่า พื้นที่ทรายขาวประกอบด้วยคนพุทธและคนมุสลิมซึ่งอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข โดยใช้สื่อเป็นเครื่องมือสร้างการรับรู้ของคนทั่วไปทั้งในและนอกพื้นที่สามจังหวัดภาคใต้ ในรูปแบบข่าวหรือสารคดีเชิงข่าวบนพื้นที่สื่อสาธารณะ

กระบวนการดังกล่าวเท่ากับรัฐกำลังสถาปนา “ภูมิศาสตร์การเมือง” ในการจัดการความรุนแรงที่เกิดขึ้นในพื้นที่สามจังหวัดภาคใต้รูปแบบหนึ่ง และใช้สื่อเป็นเครื่องมือในการสร้างการรับรู้การจัดภูมิศาสตร์การเมืองดังกล่าวในปรากฏการณ์ความรุนแรงปัจจุบัน ขณะเดียวกันกระบวนการนี้เท่ากับเป็นการกดทับ ปิดกั้น มุมมองของคนในและนอกพื้นที่สามจังหวัดภาคใต้ ในทางทฤษฎีการเมืองของความทรงจำเริ่มปรากฏให้เห็นเพราะ การที่รัฐหยิบพื้นที่ที่รายชาวลและหยิบความทรงจำแบบฉบับที่รายชาวลฉบับปูเจ้านองขึ้นมาเล่าเรื่องว่าเป็นพื้นที่ที่ประกอบด้วยคนพุทธและคนมุสลิมซึ่งอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในปรากฏการณ์ความรุนแรงปัจจุบันมาเป็นตัวอย่างเท่ากับว่า ต้องการให้รับรู้ว่ พื้นที่สันติสุขควรเป็นอย่างไร/ไม่ควรเป็นอย่างไร และเพื่อแสดงให้เห้นว่ การเลือกสรรความทรงจำคนละแบบมีผลต่อการก่อรูปความคิดว่ควรจะทำอะไรต่อปัจจุบันแตกต่างกันไป ถือเป็นยุทธวิธีการแย่งชิงสร้างความหมายให้แก่พื้นที่ ผ่านความทรงจำเพื่อสร้างความชอบธรรมต่อพื้นที่แห่งนี้ และถือเป็นการเมืองที่ส่งผลกระทบต่อความลัทธิพันธ์เชิงอำนาจชี้ให้เห็นว่ “การเมืองของความทรงจำ” ได้เริ่มต้นแล้ว

ในทางตรงกันข้ามตลอด 10 เดือนที่ผู้วิจัยอยู่ในพื้นที่พบว่า เรื่องเล่าชุด “สันติสุข” ที่รัฐสร้างขึ้นโดยเล่าว่ “พื้นที่ที่รายชาวลประกอบด้วยคนพุทธและคนมุสลิมซึ่งอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข” ผ่าน “มัลลิตโบราณ 300 ปี” ในฐานะวัตถุบรรจุความทรงจำ ถูกทำลาย ปะทะ กับความทรงจำอื่นที่แตกต่างของชาวบ้านรายชาวลทั้งคนพุทธและคนมุสลิม ที่มีผลต่อเรื่องเล่าชุด “สันติสุข” ที่รัฐสร้างขึ้นแสดงให้เห้นถึง “พลัง” ของความทรงจำแตกต่างของชาวบ้านในรูปแบบต่างๆ ซึ่งส่งผลทำลาย “ความทรงจำแบบฉบับที่รายชาวลฉบับปูเจ้านอง” ที่รัฐหยิบขึ้นมาใส่ในเรื่องเล่าชุด “สันติสุข”

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย

ข้อถกเถียงที่น่าสนใจต่อการศึกษาคั้งต่อไปคือ คำถามใหญ่ที่ว่สื่อมีบทบาทในการก่อให้เกิดความรุนแรงจริงหรือไม่ โดยผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับการสร้างจินตนาการของคนในสังคมไทยต่อ “พื้นที่” และ “ผู้คน” สามจังหวัดชายแดนใต้ที่ตกอยู่ในภูมิศาสตร์ของคำว่ “ความรุนแรง” ผ่าน “การรับรู้” ชาวลและสืู่ปชาวลวิทยุโทรทัศน์ในประเทศไทยที่นำเสนอเกี่ยวกับพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ตั้งแต่ปรากฏการณ์ความรุนแรงในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ก่อตัวปะทุอย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา แก้วเทพ. (2541). *สื่อมวลชน ทฤษฎีและแนวทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ (กอส.). (2549). *เอาชนะความรุนแรงด้วยความสมานฉันท์*. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ.
- คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 206/2549 เรื่อง นโยบายเสริมสร้างสันติสุขในจังหวัดชายแดนใต้
ชัยวัฒน์ สถาอานันท์.(2551). *ความรุนแรงกับการจัดการ ความจริง: ปิดตานี้ในรอบกึ่งศตวรรษ*.
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธงชัย วินิจจะกุล.(2538). คำนำเสนอ ชาตไทย, เมืองไทย และ นิธิ เอียวศรีวงศ์. ใน *ชาตไทย, เมืองไทย, แบบเรียน และอนุสาวรีย์ว่าด้วยวัฒนธรรม*, รัฐและรูปการจิตสำนึก.ใน นิธิ เอียวศรีวงศ์.
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.
- รายงานยุทธศาสตร์จัดการความรุนแรงจังหวัดชายแดนภาคใต้ 2554-2547 .(2554).
โดย โครงการยุทธศาสตร์สันติวิธีสำหรับสังคมไทยในศตวรรษที่ 21, สำนักงานกองทุน
สนับสนุนการวิจัย (สกว.)The TRF Forum ฉบับที่ 6 ปีที่ 2 (เดือนเมษายน-มิถุนายน
2554), น. 25-48.
- ศรีสมภพ จิตรภิรมย์ศรี. (2554). ห้าปีห้าเดือน: รายงานวิเคราะห์สถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัด
ชายแดนภาคใต้ ในรอบ 65 เดือน. สืบค้นเมื่อวันที่ 19 ธ.ค. 2554,
จาก<http://www.deepsouthwatch.org/node/2305>
- Halbwachs, M. (1992). *On Collective Memory*. Transl./ed.L.A. Coser.
Chicago: University of Chicago Press.
- Nora, P. (1995). *Realms of Memory: Rethinking the French Past*.
New York: Columbia University Press.

การพัฒนาหลักสูตรคณิตศาสตร์อิงเทคโนโลยี สารสนเทศและการสื่อสารระดับประถมศึกษา ในโครงการภาษาอังกฤษของ โรงเรียนสารสาสน์วิเทศราชพฤกษ์

Development of Information Technology Based
Mathematics Curriculum in Primary Level in
English Program of Sarasas Witaed Ratchapruk
School

นันทิภา ยงค์กมล*

Nunthipa Yongkamol*

* นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

* Ph.D. Candidate (Curriculum and Instruction), Faculty of Education, Kasetsart University

* Email: q.sarasas@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตรคณิตศาสตร์อิงเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารระดับประถมศึกษาในโครงการภาษาอังกฤษของโรงเรียนสาธิตสาสน์วิเทศราชพฤกษ์ มุ่งรวบรวมเว็บไซต์ที่เป็นทรัพยากรการเรียนรู้ในหลักสูตรคณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษาที่สอดคล้อง กับหน่วยการเรียนรู้ที่ออกแบบไว้ โดยผู้วิจัยได้รวบรวมสาระการเรียนรู้ในหลักสูตรคณิตศาสตร์โดย ศึกษาจากเว็บไซต์ต่างๆ ที่นำเสนอการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ในระดับประถมศึกษา แล้วทำ การวิเคราะห์ความต้องการในหลักสูตรคณิตศาสตร์อิงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารระดับ ประถมศึกษาในโครงการภาษาอังกฤษของโรงเรียนสาธิตสาสน์วิเทศราชพฤกษ์โดยใช้แบบสอบถาม ความคิดเห็นกลุ่มครูผู้สอนคณิตศาสตร์เป็นภาษาอังกฤษ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ในระดับ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 12 คน เป็นครูผู้สอนชาวไทย 6 คน ครูผู้สอนชาวต่างประเทศ 6 คน เพื่อหาสาระการเรียนรู้ที่ต้องการแล้วจึงรวบรวมเว็บไซต์ที่เป็นทรัพยากรการเรียนรู้ที่สอดคล้อง กับหน่วยการเรียนรู้ที่ออกแบบไว้ หลังจากนั้นได้ให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินด้านการพัฒนาหลักสูตร การสอนคณิตศาสตร์ จำนวน 10 คน โดยผู้วิจัยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากนั้น มาหาความสอดคล้องกับองค์ประกอบที่ต้องการวัด และความเหมาะสม ของเว็บไซต์ที่เป็นทรัพยากร การเรียนรู้ในหลักสูตรคณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษาว่าสอดคล้องกับหน่วยการเรียนรู้ที่ออกแบบไว้ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ครูผู้สอนและผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ใน แต่ละระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1-6 มีความสอดคล้องที่จะนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน 2) ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าทรัพยากรการเรียนรู้ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 มีความเหมาะสมและ สอดคล้องกับแต่ละหน่วยการเรียนรู้ มีเนื้อหาที่ทันสมัย มีประโยชน์ต่อผู้สอนในการนำไปใช้ใ้ นการเรียนการสอน และมีความยากง่ายเหมาะสมกับความสนใจและวัยของผู้เรียน

คำสำคัญ: หลักสูตรคณิตศาสตร์ หลักสูตรอิงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
โครงการภาษาอังกฤษ

Abstract

The purposes of this research were 1) to develop the Mathematics curriculum based on the information technology and communication in elementary level of the English program of Sarasas Witaed Ratchaphruek School ; 2) to collect the websites which were the learning resources for the Mathematics curriculum of the elementary level corresponding with the designed learning units. The researcher collected the learning substances in the Mathematics curriculum by studying the various websites that presented the learning and teaching management at primary level. Then the researcher undertook the needs analysis of Mathematics curriculum based on the information technology and communication in the English program at Sarasas Witaed Ratchaphruek School by using the questionnaire to ask for opinions from 12 Prathom 1-6 Mathematics teachers, 6 English-speaking teachers and 6 Thai-speaking teachers to find the substance needed. Then, the websites-the learning resources corresponding to the designed learning units were collected. After that by purposive sampling, 10 specialists in Mathematics curriculum development determined the congruence with the factors to measure and appropriateness of the websites which were the learning resources in Mathematics curriculum at primary education level whether they correspond with the designed learning units. The statistics used included mean, standard deviation

The result showed that:

1) Teachers and the specialists found that there was relatedness in the learning substance of each grade level (P1-6) to be used in the learning and teaching arrangement.

2) The specialists found that the learning resources of P 1-6 were appropriate and match with each learning unit, the content of which was of the modern style and was helpful to the teachers who could adopt and adapt it in their teaching. The level of difficulty was appropriate to the interest and age of the learners.

Keywords: Mathematics Curriculum, Information Technology Based Curriculum, English Program

บทนำ

ในปีการศึกษา 2550 คณะผู้บริหาร โรงเรียนสารสาสน์วิเทศราชพฤกษ์ได้เปิดโครงการภาษาอังกฤษแผนกสองภาษา (ภาษาไทย-ภาษาอังกฤษ) ขึ้น เรียกว่า Extra Class มุ่งเน้นให้นักเรียนได้เรียนรู้ภาษาอังกฤษอย่างถูกต้องและถูกวิธี จากครูผู้สอนที่เป็นเจ้าของภาษาซึ่งจะเป็นพื้นฐานสำคัญในการเรียนรู้และการแสวงหาความรู้ในขั้นสูงต่อไป เนื่องจากภาษาอังกฤษได้เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการดำรงชีวิตของคนไทยเป็นอย่างมาก จะเห็นได้จากอาชีพและสื่อต่างๆ ล้วนมีภาษาอังกฤษเข้ามาเกี่ยวข้อง ในขณะเดียวกันตำราทางวิชาการใหม่ๆ ส่วนใหญ่มักจะเขียนเป็นภาษาอังกฤษทั้งสิ้น ดังนั้น คณะผู้บริหาร โรงเรียนสารสาสน์วิเทศราชพฤกษ์จึงกำหนดจุดมุ่งหมายหลักการจัดการศึกษาในโครงการภาษาอังกฤษให้ผู้เรียนต้องมีความรู้ความสามารถเพียงพอเพื่อใช้เป็นสื่อกลางในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ รวมทั้งเป็นสื่อกลางของการติดต่อสื่อสารซึ่งกันและกัน ซึ่งสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของโรงเรียนที่เปิดโครงการภาษาอังกฤษในขณะนั้น ที่มุ่งให้มีการจัดการศึกษาในลักษณะสองภาษาเพื่อให้ผู้เรียนเตรียมตัวเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในโลกยุคโลกาภิวัตน์ ส่งผลให้ผู้เรียนมีความคิดที่ยืดหยุ่นและสร้างสรรค์ อีกทั้งทำให้มีทักษะในการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหาได้อย่างดีเยี่ยมและทำให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตรสูงขึ้นด้วย (Bilingual Elementary School of Monza, 1995; The Amigos School, 2002)

จากการประกาศนโยบาย หลักเกณฑ์ และวิธีการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็นภาษาอังกฤษดังกล่าว คณะผู้บริหารโรงเรียนสารสาสน์วิเทศราชพฤกษ์ได้มีการปรับปรุงและพัฒนาโครงการภาษาอังกฤษในช่วงชั้นที่ 1 (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3) และ ช่วงชั้นที่ 2 (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6) ซึ่งถือเป็นช่วงแรกของการศึกษาภาคบังคับ ด้วยการจัดทำหลักสูตรที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาคุณภาพชีวิต กระบวนการเรียนรู้ทางสังคม ทักษะพื้นฐานด้านการอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ การคิดวิเคราะห์ การติดต่อสื่อสาร และพื้นฐานความเป็นมนุษย์ เน้นการบูรณาการอย่างสมดุลทั้งในด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งจากผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนในโครงการภาษาอังกฤษระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ในปีการศึกษา 2550 มีคะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 71.63 และในปีการศึกษา 2551 มีคะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 73.08 ซึ่งเป็นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่อยู่ในระดับดีและสูงกว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ระดับประเทศในปีการศึกษา 2550 ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละเพียง 43.77 (สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2551) แต่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ดังกล่าวยังไม่เป็นไปตามเป้าหมายของโรงเรียนที่ตั้งไว้ว่า “นักเรียน โรงเรียนสารสาสน์วิเทศราชพฤกษ์ต้องมีผลสัมฤทธิ์ การเรียนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละไม่ต่ำกว่า 75” จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องหาวิธีการในการพัฒนานักเรียนให้มีความสามารถทางด้านคณิตศาสตร์ให้มากขึ้น

ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารโรงเรียนสารสาสน์วิเทศราชพฤกษ์จึงมุ่งที่จะพัฒนาให้ผู้เรียนระดับประถมศึกษาในโครงการภาษาอังกฤษมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มวิชาคณิตศาสตร์เป็นไปตามเป้าหมายของโรงเรียนที่ตั้งไว้ เนื่องจากคณิตศาสตร์เป็นรายวิชาพื้นฐานสำหรับการเรียนรู้ในรายวิชาอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นรายวิชาที่มุ่งฝึกทักษะการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน ช่วยฝึกให้ผู้เรียนคิดเป็นขั้นตอน อย่างละเอียดถี่ถ้วน ฝึกการใช้เหตุผลเพื่อประกอบการตัดสินใจส่งผลให้กระบวนการคิดและปฏิบัติเป็นไปอย่างรวดเร็ว ถูกต้องแม่นยำ ซึ่งการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้

เป็นไปตามเป้าหมายของโรงเรียนที่ตั้งไว้ จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการพัฒนาหลักสูตรคณิตศาสตร์ อิงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเนื่องจากข้อมูลที่ได้จากการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการแสวงหาความรู้นั้นมีอยู่อย่างมากมายและทันสมัยสอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครอง ชุมชน และสังคมที่ต้องการให้ ผู้เรียนเกิดความคิดรวบยอด เข้าใจในสิ่งที่สลับซับซ้อน เข้าใจปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วในสังคม และต้องเข้าใจบทบาทและความสำคัญของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในชีวิตจริงได้ (Bernhard, Lernhardt & Miranda-Decker, 1999 อ้างถึงใน Reed McNergney, 2000) อีกทั้งข้อมูลส่วนใหญ่ที่มีอยู่อย่างมากมายบนเครือข่ายโลก (World Wide Web) เป็นภาษาอังกฤษ ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และฝึกทักษะภาษาอังกฤษจากการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการแสวงหาความรู้ในชีวิตประจำวัน และความสำคัญอีกประการหนึ่งของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร จากผลการสำรวจความคิดเห็นของครูผู้สอน ผู้เรียนและผู้ปกครองในประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า หากผู้เรียนมีความสามารถ ในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารโดยเฉพาะคอมพิวเตอร์จะช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ และทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีได้ (National School Boards Association, 1995) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารกับการเรียนคณิตศาสตร์นั้นจะทำให้ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์และสามารถแก้ปัญหาต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Ministry of Education, 2006) และหากครูผู้สอนจะนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามที่คาดหวังควรใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารประกอบการเรียนคณิตศาสตร์ทุกวัน รวมถึงต้องใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการดำเนินการกับจำนวนและตัวเลข เก็บรวบรวมข้อมูล สร้างรูปเรขาคณิต พื้นที่ และนำมาใช้ในการแก้ปัญหา (Deadman et al., 2002)

ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารของ โรงเรียนสารสาสน์วิเทศราชพฤกษ์ จึงต้องการที่จะพัฒนาหลักสูตรคณิตศาสตร์ อิงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารระดับประถมศึกษาในโครงการภาษาอังกฤษ เพื่อให้ผู้เรียนระดับประถมศึกษาใน โรงเรียนสารสาสน์วิเทศราชพฤกษ์คุ้นเคยกับการใช้เทคโนโลยี โดยมุ่งพัฒนาความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารและภาษาอังกฤษเพื่อแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต รวมถึงพัฒนาทักษะการคิด และทักษะในการแก้ปัญหา และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนาหลักสูตรคณิตศาสตร์อิงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารระดับประถมศึกษาในโครงการภาษาอังกฤษของโรงเรียนสารสาสน์วิเทศราชพฤกษ์

ข้อตกลงเบื้องต้น

โรงเรียนสารสาสน์วิเทศราชพฤกษ์จัดการเรียนการสอนทั้งในภาคภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยใช้หลักสูตรการเรียนการสอนเหมือนกันซึ่งสอดคล้องกับกรอบหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ดังนั้น ในการพัฒนาหลักสูตรอิงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารระดับประถมศึกษาในครั้งนี้จึงมุ่งหวังให้ครูและนักเรียนทั้งในภาคภาษาไทยและ

ภาษาอังกฤษได้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยรวบรวมไว้ในหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น จึงได้เขียนและเรียบเรียงรายละเอียดของหลักสูตรเป็นภาษาไทย เพื่อสะดวกในการนำไปใช้ประโยชน์ของครูระดับประถมศึกษาภาคภาษาไทยด้วย และนำไปแปลเพื่อใช้ในโครงการภาษาอังกฤษต่อไปได้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี ดังนี้

1. หลักสูตรคณิตศาสตร์อิงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารระดับประถมศึกษาในโครงการภาษาอังกฤษ
2. สอบถามความคิดเห็นของครูผู้สอนคณิตศาสตร์ภาษาอังกฤษเกี่ยวกับสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ในการพัฒนาหลักสูตรคณิตศาสตร์อิงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารระดับประถมศึกษาในโครงการภาษาอังกฤษของโรงเรียนสารสาสน์วิเทศราชพฤกษ์
3. แบบประเมินของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อรายวิชา หน่วยการเรียนรู้ และเว็บไซต์ที่เป็นทรัพยากรการเรียนรู้ในหลักสูตรคณิตศาสตร์อิงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ระดับประถมศึกษา ในโครงการภาษาอังกฤษของโรงเรียนสารสาสน์วิเทศราชพฤกษ์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ที่จะพัฒนาหลักสูตรคณิตศาสตร์อิงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารระดับประถมศึกษาในโครงการภาษาอังกฤษของโรงเรียนสารสาสน์วิเทศราชพฤกษ์ ซึ่งมีขั้นตอนการวิจัยประกอบด้วย 2 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นตอนเตรียมการและวางแผนพัฒนาหลักสูตร

โดยผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลพื้นฐานโดยศึกษาเอกสารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ในรายวิชาคณิตศาสตร์ในช่วงเริ่มต้นของการพัฒนาหลักสูตรคณิตศาสตร์อิงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และทบทวนข้อมูลพื้นฐานอีกครั้งในเอกสารหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 รวมเอกสารข้อมูลโครงการภาษาอังกฤษในโรงเรียนที่ใช้ภาษาอังกฤษในการจัดการศึกษา ในเดือน กันยายน พ.ศ. 2550 และ เดือน เมษายน พ.ศ. 2552 (ปีการศึกษา 2552) โรงเรียนสารสาสน์วิเทศราชพฤกษ์เริ่มใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551) ควบคู่กับศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโครงการภาษาอังกฤษในโรงเรียนที่ใช้ภาษาอังกฤษในการจัดการศึกษาในรายวิชาคณิตศาสตร์ แล้วจึงรวบรวมสาระการเรียนรู้ในหลักสูตรคณิตศาสตร์โดยศึกษาจากเว็บไซต์ต่างๆ ที่นำเสนอการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ในระดับประถมศึกษา ต่อมาได้ทำการวิเคราะห์ความต้องการในหลักสูตรคณิตศาสตร์อิงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารระดับประถมศึกษาในโครงการภาษาอังกฤษของโรงเรียนสารสาสน์วิเทศราชพฤกษ์ โดยการสอบถามความคิดเห็นครูผู้สอนคณิตศาสตร์เป็นภาษาอังกฤษ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 12 คน เป็นครูผู้สอนชาวไทย 6 คน และ ครูผู้สอนชาวต่างประเทศ 6 คน และได้ให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ตรวจสอบคุณลักษณะของแบบสอบถามในด้านความสอดคล้องของเนื้อหาภาษาที่ใช้ ความสอดคล้องกับองค์ประกอบที่ต้องการวัด และความเหมาะสมของตัวเลือก ซึ่งใช้วิธีการตรวจสอบดัชนีความสอดคล้อง (Index of item -Objective Congruence หรือ IOC)

(Rovinelli & Hambleton, 1977, pp. 49-60) มีค่า IOC เท่ากับ 0.67-1.00 หลังจากนั้นนำสาระการเรียนรู้มาปรับคำอธิบายรายวิชา ออกแบบรายวิชา หน่วยการเรียนรู้ ให้มีความหมายชัดเจนที่สื่อถึงจุดเน้น เป้าหมายและขอบเขตการเรียนรู้การสอนให้สอดคล้องกับประสบการณ์ ชีวิตจริงของผู้เรียน สนองจุดเน้นรายวิชา และสนองต่อนโยบายของโรงเรียน

2. ขั้นตอนประเมินผลการออกแบบหลักสูตร

การประเมินผลการพัฒนาหลักสูตรคณิตศาสตร์อิงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารระดับประถมศึกษาในโครงการภาษาอังกฤษของ โรงเรียนสารสาสน์วิเทศราชพฤกษ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการโดยเลือกผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตรการสอนคณิตศาสตร์ จำนวน 10 คน แบบเจาะจง (Purposive Sampling) ที่มีความรู้ความสามารถในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ โดยตรวจสอบความถูกต้อง ความสอดคล้องเหมาะสมของหน่วยการเรียนรู้กับเว็บไซต์ที่เป็นทรัพยากรการเรียนรู้ในหลักสูตรคณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษา เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับของลิเคิร์ต (Likert) (บุญเรียง ขจรศิลป์, 2543, น. 95)

การวิเคราะห์ข้อมูล

ประมวลข้อมูลจากแบบสอบถามครูผู้สอนคณิตศาสตร์เป็นภาษาอังกฤษและแบบประเมินการพัฒนาหลักสูตรคณิตศาสตร์อิงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารระดับประถมศึกษาในโครงการภาษาอังกฤษของผู้เชี่ยวชาญทางคณิตศาสตร์โดยใช้สถิติการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานแล้วนำเสนอโดยใช้ตารางและการพรรณนา

สรุปผลการวิจัย

1. การพัฒนาหลักสูตรคณิตศาสตร์อิงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารระดับประถมศึกษาในโครงการภาษาอังกฤษของ โรงเรียนสารสาสน์วิเทศราชพฤกษ์ เป็นการพัฒนาหลักสูตรอิงทรัพยากรการเรียนรู้ (Resource-Based Curriculum) โดยผู้วิจัยได้เริ่มต้นการพัฒนาหลักสูตรด้วยการศึกษาสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่เป็นสากล แล้วพิจารณาว่าสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่เหมาะสมกับนักเรียนชั้นประถมศึกษามีอะไรบ้าง ต่อมาได้รวบรวมเว็บไซต์ที่เป็นทรัพยากรการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ดังกล่าว แล้วผู้วิจัยนำสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่ครูผู้สอนและผู้เชี่ยวชาญเห็นว่า ในการนำมาพัฒนาหลักสูตรคณิตศาสตร์อิงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มาวิเคราะห์ปรับปรุงรายวิชาคณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษาเพื่อสื่อให้เห็นจุดเน้นของรายวิชา โดยมีรายละเอียดของแต่ละรายวิชา ดังนี้

1.1 รายวิชา คณิตศาสตร์ไกล่ตัว

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 200 ชั่วโมง (5 ชั่วโมง / สัปดาห์)

1.2 รายวิชาคณิตศาสตร์เพื่อการซื้อขาย

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 200 ชั่วโมง (5 ชั่วโมง / สัปดาห์)

1.3 รายวิชา คณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวัน

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 200 ชั่วโมง (5 ชั่วโมง / สัปดาห์)

1.4 รายวิชา คณิตศาสตร์กับการท่องเที่ยว

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

จำนวน 160 ชั่วโมง (4 ชั่วโมง / สัปดาห์)

1.5 รายวิชา คณิตศาสตร์กับสิ่งแวดล้อม

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

จำนวน 160 ชั่วโมง (4 ชั่วโมง / สัปดาห์)

1.6 รายวิชา คณิตศาสตร์กับเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

จำนวน 160 ชั่วโมง (4 ชั่วโมง / สัปดาห์)

2. สาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่ได้รับการสอบถามจากครูผู้สอนคณิตศาสตร์เป็นภาษาอังกฤษและจากการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญในการพัฒนาหลักสูตรคณิตศาสตร์อิงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารระดับประถมศึกษาในโครงการภาษาอังกฤษของโรงเรียนสาธิตสนธิ์เทศราชพฤกษ์ ดังนี้

2.1 การพัฒนาหลักสูตรคณิตศาสตร์อิงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ควรประกอบด้วย ความรู้ความคิดเกี่ยวกับตัวเลข (Number Sense) ได้แก่ 1) จำนวนเต็มตั้งแต่ 1-100 2) การบวก การลบ และการใช้วิธีการทางคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหา 3) การประมาณค่าในการคำนวณและการแก้ปัญหาจำนวนในหลักหน่วย หลักสิบ และหลักร้อย พีชคณิตและฟังก์ชัน (Algebra and Functions) ได้แก่ 1) การใช้วิธีการทางคณิตศาสตร์ในการแก้โจทย์ปัญหา การวัดและเรขาคณิต (Measurement and Geometry) คือการวัดความสูงและระยะทางโดยใช้เครื่องมือวัดที่มีหน่วยมาตรฐานและไม่ใช่หน่วยมาตรฐาน 2) รูปทรงเรขาคณิตได้ สถิติ การวิเคราะห์ข้อมูล และความน่าจะเป็น (Statistics, Data Analysis, and Probability) ได้แก่ 1) การรวบรวม นำเสนอ และเปรียบเทียบข้อมูลโดยใช้กราฟและแผนภูมิ 2) การเลือกวัตถุ การสร้างและการอธิบายรูปแบบต่างๆ โดยใช้ตัวเลข รูปทรง ขนาด ลัดส่วน หรือสี

2.2 การพัฒนาหลักสูตรคณิตศาสตร์อิงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารระดับประถมศึกษาปีที่ 2 ควรประกอบด้วย ความรู้ความคิดเกี่ยวกับตัวเลข (Number Sense) ได้แก่ 1) ความสัมพันธ์ของจำนวน ปริมาณ และค่าประจำตำแหน่ง ของจำนวนเต็มตั้งแต่ 1-1,000 2) การประมาณ การคำนวณ แก้ปัญหา การบวก การลบของเลขสองหลักและสามหลัก 3) การคูณและการหารอย่างง่าย 4) ทศนิยมและเศษส่วนอย่างง่าย 5) ยกตัวอย่างและแก้ปัญหาโดยการบวกและลบเงินตรา 6) การประมาณวิธีการในการคำนวณในหลักหน่วย หลักสิบ หลักร้อย และหลักพัน 7) การแก้ปัญหจำนวนในหลักหน่วย หลักสิบ หลักร้อย และหลักพัน, พีชคณิตและฟังก์ชัน (Algebra and Functions) คือความสัมพันธ์ของจำนวนโดยการสร้างและแก้ปัญหาด้วยการบวกและลบ การวัดและเรขาคณิต (Measurement and Geometry) ได้แก่ 1) การวัด หน่วยในการวัดและการเปรียบเทียบการวัดได้ 2) รูปทรงพื้นฐานในพื้นที่ราบและอวกาศสถิติ การวิเคราะห์ข้อมูล และความน่าจะเป็น (Statistics, Data Analysis, and Probability) ได้แก่ 1) การรวบรวมข้อมูล บันทึก วิเคราะห์ นำเสนอข้อมูล 2) กราฟแท่งและกราฟลักษณะอื่นๆ

2.3 การพัฒนาหลักสูตรคณิตศาสตร์อิงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารระดับประถมศึกษาปีที่ 3 ควรประกอบด้วย ความรู้ความคิดเกี่ยวกับตัวเลข (Number Sense) ได้แก่ 1) ค่าประจำตำแหน่งของจำนวนเต็ม 2) การบวก การลบ การคูณ การหาร 3) ความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนเต็ม เศษส่วนอย่างง่ายและทศนิยม พีชคณิตและฟังก์ชัน (Algebra and Functions) ได้แก่ 1) สัญลักษณ์ การใช้วิธีการทางคณิตศาสตร์ และคุณสมบัติในการแสดงถึงความเป็นตัวแทน

อธิบายของจำนวนอย่างง่าย 2) ความสัมพันธ์ของจำนวนอย่างง่าย การวัดและเรขาคณิต (Measurement and Geometry) ได้แก่ 1) เครื่องมือและหน่วยในการวัดวัตถุ 2) พื้นราบและรูปทรงเรขาคณิตที่เป็นของแข็ง สถิติ, การวิเคราะห์ข้อมูล และความน่าจะเป็น (Statistics, Data Analysis, and Probability) ได้แก่ 1) การดำเนินการทดลองความน่าจะเป็นอย่างง่ายโดยทำนายผลที่จะเกิดขึ้น

2.4 การพัฒนาหลักสูตรคณิตศาสตร์อิงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารระดับประถมศึกษาปีที่ 4 ควรประกอบด้วย ความรู้ความคิดเกี่ยวกับตัวเลข (Number Sense) ได้แก่ 1) ค่าประจำตำแหน่ง 2) จำนวนนับที่มากกว่า 100,000 3) หลักการเพิ่มลดทศนิยม (ไม่เกินหนึ่งตำแหน่ง) 4) การบวกลบเศษส่วนและทศนิยม (ไม่เกินหนึ่งตำแหน่ง) 5) การเปรียบเทียบผลลัพธ์โดยใช้เครื่องหมาย $>$ $<$ $=$ พีชคณิตและฟังก์ชัน (Algebra and Functions) ได้แก่ 1) แบบรูปความสัมพันธ์และฟังก์ชัน 2) การสร้างและนำเสนอแบบรูป การวัดและเรขาคณิต (Measurement and Geometry) ได้แก่ 1) การชั่ง การตวง การวัด 2) การแปลงมาตราชั่ง ตวง วัด 3) การประมาณการการชั่ง ตวง วัด 4) ลักษณะของรูปทรงเรขาคณิต 5) การวิเคราะห์รูปเรขาคณิตสองมิติและสามมิติ 6) เรขาคณิตเชิงเส้น สถิติ การวิเคราะห์ข้อมูล และความน่าจะเป็น (Statistics, Data Analysis, and Probability) ได้แก่ 1) หลักในการวิเคราะห์ความน่าจะเป็น 2) การจำแนกและจัดประเภทลักษณะข้อมูล และนำเสนอข้อมูลในรูปแบบต่างๆ 3) การวิเคราะห์ข้อมูล 4) การทดสอบความน่าจะเป็น 5) การประยุกต์ใช้หลักความน่าจะเป็นในการแก้ปัญหาและการตัดสินใจ 6) หลักการพยากรณ์เหตุการณ์และการทดสอบการพยากรณ์ 7) การประยุกต์ใช้หลักการพยากรณ์จากสถานการณ์จริงในชีวิตประจำวัน

2.5 การพัฒนาหลักสูตรคณิตศาสตร์อิงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารระดับประถมศึกษาปีที่ 5 ควรประกอบด้วย ความรู้ความคิดเกี่ยวกับตัวเลข (Number Sense) ได้แก่ 1) จำนวนนับ 2) เศษส่วน ทศนิยม (ไม่เกินสองตำแหน่ง) 3) การกระจายเลขที่มีทศนิยม 4) เปรียบเทียบผลลัพธ์โดยใช้เครื่องหมาย $>$ $<$ $=$ พีชคณิตและฟังก์ชัน (Algebra and Functions) ได้แก่ 1) แบบรูปความสัมพันธ์และฟังก์ชัน 2) การสร้าง การวิเคราะห์และการนำเสนอแบบรูป การวัดและเรขาคณิต (Measurement and Geometry) ได้แก่ 1) หลักการประมาณการและการประยุกต์ใช้การชั่ง ตวง วัด 2) เส้นรอบนอก พื้นที่และปริมาตร 3) ลักษณะและองค์ประกอบของรูปทรงเรขาคณิต 4) การวิเคราะห์รูปเรขาคณิตสองมิติและสามมิติ สถิติ การวิเคราะห์ข้อมูล และความน่าจะเป็น (Statistics, Data Analysis, and Probability) ได้แก่ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ค่ามัธยฐาน และฐานนิยม 2) การทำนายผลการทดลองอย่างง่าย 3) การประยุกต์ใช้หลักความน่าจะเป็นในการแก้ปัญหาและการตัดสินใจ 4) การประยุกต์ใช้หลักการพยากรณ์จากสถานการณ์จริงในชีวิตประจำวัน

2.6 การพัฒนาหลักสูตรคณิตศาสตร์อิงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ควรประกอบด้วย ความรู้ความคิดเกี่ยวกับตัวเลข (Number Sense) ได้แก่ 1) จำนวนนับ 2) เศษส่วน ทศนิยม 3) ห.ร.ม. และ ค.ร.น. พีชคณิตและฟังก์ชัน (Algebra and Functions) ได้แก่ 1) แบบรูป ความสัมพันธ์และฟังก์ชัน 2) การสร้าง การวิเคราะห์และการนำเสนอแบบรูป 3) สมการและการแก้สมการอย่างง่าย การวัดและเรขาคณิต (Measurement and Geometry) ได้แก่ 1) หลักการประมาณการและการประยุกต์ใช้การชั่ง ตวง วัด 2) เส้นรอบนอก

พื้นที่และปริมาตร 3) ลักษณะและองค์ประกอบของรูปทรงเรขาคณิต 4) การสร้างรูปทรงต่าง ๆ 5) ทิศ แผนผัง และการเขียนแผนผัง สถิติ การวิเคราะห์ข้อมูล และความน่าจะเป็น (Statistics, Data Analysis, and Probability) ได้แก่ 1) ตัวแปร 2) การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ค่ามัธยฐาน และฐานนิยม 3) การทำนายผลการทดลองอย่างง่าย 4) การประยุกต์ใช้หลักความน่าจะเป็นในการแก้ปัญหาและตัดสินใจ 5) การประยุกต์ใช้หลักการพยากรณ์จากสถานการณ์จริงในชีวิตประจำวัน

3. เว็บไซต์ที่เป็นทรัพยากรการเรียนรู้ในหลักสูตรคณิตศาสตร์อิงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ระดับประถมศึกษา ในโครงการภาษาอังกฤษของโรงเรียนสาธิตนวัตกรรมพิเศษตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

สรุปผลการพิจารณาความสอดคล้องของเว็บไซต์ที่เป็นทรัพยากรการเรียนรู้ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 10 คน เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับของลิเคิร์ต (Likert) (บุญเรียง ขจรศิลป์, 2543, น.95) ได้ดังนี้

3.1 ทรัพยากรการเรียนรู้ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีความสอดคล้องกับหน่วยการเรียนรู้ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ทรัพยากรการเรียนรู้สอดคล้องกับหน่วยการเรียนรู้ที่ 1, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 13, และ 14 ระดับมากที่สุด

3.2 ทรัพยากรการเรียนรู้ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีความสอดคล้องกับหน่วยการเรียนรู้ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ทรัพยากรการเรียนรู้สอดคล้องกับหน่วยการเรียนรู้ที่ 2, 3, 4, 6, 7, 9, 10, 11, และ 12 ระดับมากที่สุด

3.3 ทรัพยากรการเรียนรู้ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีความสอดคล้องกับหน่วยการเรียนรู้ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ทรัพยากรการเรียนรู้สอดคล้องกับหน่วยการเรียนรู้ที่ 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 11, 12 และ 13 ระดับมากที่สุด

3.4 ทรัพยากรการเรียนรู้ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีความสอดคล้องกับหน่วยการเรียนรู้ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ทรัพยากรการเรียนรู้สอดคล้องกับหน่วยการเรียนรู้ที่ 2, 3, 4, 5, 6, 8, 10, 11, 12 และ 13 ระดับมากที่สุด

3.5 ทรัพยากรการเรียนรู้ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีความสอดคล้องกับหน่วยการเรียนรู้ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ทรัพยากรการเรียนรู้สอดคล้องกับหน่วยการเรียนรู้ที่ 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13 และ 14 ระดับมากที่สุด

3.6 ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าทรัพยากรการเรียนรู้ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความสอดคล้องกับหน่วยการเรียนรู้ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ทรัพยากรการเรียนรู้สอดคล้องกับหน่วยการเรียนรู้ที่ 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14 และ 15 ระดับมากที่สุด

ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าทรัพยากรการเรียนรู้ในแต่ละระดับชั้นมีความสอดคล้อง กับหน่วยการเรียนรู้ มีเนื้อหาที่ทันสมัย มีประโยชน์ต่อผู้สอนในการนำไปใช้ในการเรียนการสอน มีความเหมาะสมกับความสนใจและวัยของผู้เรียน สำหรับนักเรียนในการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมมากที่สุด

การอภิปรายผลการวิจัย

1. ครูผู้สอนและผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ในแต่ละระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 มีความเหมาะสมและสอดคล้องที่จะนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์เหล่านี้สามารถนำมาฝึกทักษะการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันให้กับผู้เรียนได้ ช่วยฝึกให้ผู้เรียนคิดเป็นขั้นตอน อย่างละเอียดถี่ถ้วน ฝึกการใช้เหตุผลเพื่อประกอบการตัดสินใจส่งผลให้กระบวนการคิดและปฏิบัติเป็นไปอย่างรวดเร็ว ถูกต้องแม่นยำได้ (สิริพร ทิพย์คง, 2541, น. 63; กรมวิชาการ, 2544, น. 2-4; Riedesel, 1990, p. 85) ซึ่งการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ในระดับประถมศึกษาปีที่ 1-3 ควรเป็นเรื่องที่ใกล้ตัวผู้เรียน ได้เรียนรู้จุดเริ่มต้นของแนวคิดทางคณิตศาสตร์ ซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญในการเรียนรู้แนวคิดเกี่ยวกับจำนวนที่จะเป็นพื้นฐานสำคัญของการเรียนคณิตศาสตร์ในระดับที่สูงขึ้น เช่น การเรียนรู้เกี่ยวกับจำนวนเต็ม การบวก การลบ การคูณ การหาร ความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนเต็ม เศษส่วนอย่างง่ายและทศนิยม เครื่องมือและหน่วยในการวัดวัตถุ การดำเนินการทดลองความน่าจะเป็นอย่างง่ายโดยทำนายผลที่จะเกิดขึ้น ส่วนในระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 ผู้เรียนมีความสุขกับสิ่งรอบตัว โดยเฉพาะกับเพื่อนๆ ดังนั้น ควรให้ผู้เรียนเรียนรู้ร่วมกัน ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ซึ่งในบางเนื้อหาสาระที่จะนำมาใช้ในการเรียนรู้ ต้องสามารถทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มได้ เช่น แบบรูป ความสัมพันธ์และฟังก์ชัน การสร้าง การวิเคราะห์และการนำเสนอแบบรูป ทิศ แผนที่ และการเขียนแผนที่ การประยุกต์ใช้หลักความน่าจะเป็นในการแก้ปัญหาและตัดสินใจ หรือการประยุกต์ใช้หลักการพยากรณ์จากสถานการณ์จริงในชีวิตประจำวัน เนื้อหาสาระเหล่านี้สามารถที่จะนำมาออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีความสุขจากการทำงานร่วมกันได้ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการทำงานอย่างนักคณิตศาสตร์ (Working Mathematically) ได้ เช่น ผู้เรียนสามารถแก้ปัญหาด้วยวิธีการที่หลากหลาย สามารถนำคณิตศาสตร์ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์อื่นๆ ต่อไปได้และเชื่อมโยงความรู้ต่างๆ ทางคณิตศาสตร์ได้ สอดคล้องกับ นาดยา บิลันธอนันท์ (2545) ที่กล่าวว่า ผู้พัฒนาหลักสูตรจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในการจัดการศึกษาของเด็กแต่ละวัย และเข้าใจขอบข่ายตลอดจนการจัดลำดับการเรียนรู้ตามธรรมชาติของกลุ่มวิชาที่จะสร้าง

จะเห็นได้ว่ากระบวนการค้นคว้าหาเนื้อหาสาระ แล้วนำมาปรับปรุงรายวิชา คำอธิบายรายวิชาเป็นอีกรูปแบบหนึ่งในการปรับปรุงหลักสูตรเดิมที่มีอยู่แล้วให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับหลักการในการพัฒนาหลักสูตรของ Tabá (1962) Good (1973) และ Saylor and Alexander (1974) ที่กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรถือเป็นหัวใจสำคัญของระบบการศึกษา หลักสูตรจะต้องสนองความต้องการของผู้เรียนและสภาพการเรียนการสอนและเมื่อใช้หลักสูตรไประยะหนึ่งต้องมีการประเมินหลักสูตร เมื่อหลักสูตรไม่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนหรือสภาพการเรียนการสอนเปลี่ยนแปลงไป จึงมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมและทันต่อการเปลี่ยนแปลง ดังนั้น การพัฒนาหลักสูตรอาจเป็นการเปลี่ยนแปลง การปรับปรุงหลักสูตรเดิม ให้ได้ผลดียิ่งขึ้นทั้งในด้านการวางจุดหมาย การจัดเนื้อหาวิชา การเรียนการสอน วัสดุอุปกรณ์ วิธีสอน รวมทั้งการประเมินผลเพื่อให้บรรลุจุดหมายอันใหม่ที่วางไว้ และเพื่อให้เหมาะสมกับโรงเรียนหรือระบบโรงเรียน

2. ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าทรัพยากรการเรียนรู้ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 มีความเหมาะสม สอดคล้องกับแต่ละหน่วยการเรียนรู้ มีเนื้อหาที่ทันสมัย มีประโยชน์ต่อผู้สอนในการนำไปใช้ในการเรียนการสอน และมีความยากง่ายเหมาะสมกับความสนใจและวัยของผู้เรียน เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียนจำเป็นต้องมีการจัดเตรียมเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารเพื่อให้โอกาสผู้เรียนได้เรียนรู้ ครูผู้สอนต้องเตรียมใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารในการจัดการเรียนการสอนอย่างหลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างไม่มีที่สิ้นสุด การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่เหมาะสมสามารถช่วยให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น ในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารซึ่งมีอยู่อย่างมากมาย (Reed & McNergney, 2000) ซึ่งทรัพยากร การเรียนรู้เหล่านี้ ถือเป็นการบูรณาการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารกับเนื้อหาวิชา วิชาที่ครูผู้สอนสามารถนำไปจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความคิดรวบยอด ความเข้าใจในสิ่งที่สลับซับซ้อน เข้าใจปรากฏการณ์ตามธรรมชาติได้ผ่านทรัพยากรการเรียนรู้ถือเป็นการนำทรัพยากรการเรียนรู้มาใช้เป็นตัวอย่างจำลองเนื้อหาสาระที่เป็นนามธรรมให้เป็นรูปธรรมในห้องเรียนได้จริง (Wright & Shade, 1994)

3. หลักสูตรคณิตศาสตร์อิงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารระดับประถมศึกษาใน โครงการภาษาอังกฤษของโรงเรียนสาธิตสาธิตวิทยาสรรพคุณถือเป็นหลักสูตรที่มุ่งเตรียมผู้เรียน ในด้านคณิตศาสตร์ให้มีความพร้อมในศตวรรษที่ 21 เพื่อเป็นแนวทางให้กับครูผู้สอนได้นำเอา ทรัพยากรการเรียนรู้ โดยเฉพาะเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์มาเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการสอนและ การเรียนรู้ ซึ่งนักการศึกษาเห็นว่า ความคิดรวบยอดใหม่สามารถนำเสนอผ่านการใช้เทคโนโลยี สารสนเทศและการสื่อสารได้ โดยเฉพาะการใช้ผ่านคอมพิวเตอร์ ผู้เรียนสามารถใช้คอมพิวเตอร์ ในการแก้ปัญหา ดังนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้เรียนต้องเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการ สื่อสารทั้งจากในโรงเรียนและในบ้าน หากผู้เรียนใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารประกอบการ เรียนคณิตศาสตร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ย่อมจะสามารถทำอย่างอื่นได้ดีเช่นกัน (New Jersey Mathematics Coalition, 1996) อีกทั้งข้อมูลส่วนใหญ่มียู้อย่างมากมายบนเครือข่ายโลก (World Wide Web) เป็นภาษาอังกฤษ ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และฝึกทักษะภาษาอังกฤษจากการใช้เทคโนโลยี สารสนเทศและการสื่อสารในการแสวงหาความรู้ในชีวิตประจำวัน

แม้ว่าเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพียงอย่างเดียวไม่สามารถพัฒนาคุณภาพ การศึกษาได้ แต่เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ได้รับการบูรณาการเข้ากับหลักสูตรและ การเรียนการสอนจะสามารถพัฒนาผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิด การพัฒนาความคิดขั้นสูง และทักษะการแก้ปัญหาได้ สอดคล้องกับ Ministry of Education (2006) แห่งประเทศนิวซีแลนด์ ที่เห็นว่า เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในหลักสูตรคณิตศาสตร์ และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนว่า เป็นเครื่องมือที่จำเป็นในการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ ทุกระดับชั้น ทั้งเครื่องคิดเลขและคอมพิวเตอร์ ซึ่งจะส่งเสริมให้เกิดบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ ผู้เรียนเกิดการพัฒนาความคิดรวบยอดทางคณิตศาสตร์และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหา ต่างๆ ได้ นี่จึงเป็นเหตุผลสำคัญที่ผู้วิจัยมุ่งพัฒนาหลักสูตรคณิตศาสตร์อิงเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร เนื่องจาก เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นเครื่องมือที่จำเป็นในการเรียน การสอนคณิตศาสตร์ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสามารถส่งเสริมหลักสูตรคณิตศาสตร์ ได้หลายทาง เช่น เป็นเครื่องมือในการวัด ระบบการคำนวณด้วยแผนภูมิ การใช้คอมพิวเตอร์

พร้อมด้วยซอฟต์แวร์ที่เหมาะสม ส่งเสริมให้เกิดบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ ผู้เรียนเกิดการพัฒนาความคิดรวบยอดทางคณิตศาสตร์และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ รวมถึงการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสามารถทำให้ผู้เรียนสื่อสารความคิดทั้งในและนอกห้องเรียนได้ซึ่งผู้เรียนสามารถค้นคว้าหาข้อมูลต่างๆ จากอินเทอร์เน็ตได้จากที่บ้าน และทุก ๆ ที่ในชุมชน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

ในการพัฒนาหลักสูตรคณิตศาสตร์อิงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารระดับประถมศึกษาในโครงการภาษาอังกฤษของโรงเรียนสาธิตสนวิเทศราชพฤกษ์ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในประเด็นต่างๆ ดังนี้

1. หากครูผู้สอนจะนำรายวิชาคณิตศาสตร์ในระดับประถมศึกษาปีที่ 1-6 ไปใช้จริงในห้องเรียน ต้องตรวจสอบความเชื่อมโยงกับตัวชี้วัดที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดไว้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ก่อน หากขาดตัวชี้วัดใดต้องเพิ่มเติม และปรับปรุงคำอธิบายรายวิชาให้ครอบคลุมตัวชี้วัดในแต่ละระดับชั้น และเมื่อออกแบบหน่วยการเรียนรู้ต้องออกแบบหน่วยการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับจุดเน้นของแต่ละรายวิชา

2. การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ครูผู้สอนต้องพิจารณาความเหมาะสมของการนำเว็บไซต์มาเป็นสื่อในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพราะการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละคาบเรียนมิได้หมายความว่าผู้เรียนต้องเรียนด้วยคอมพิวเตอร์ ครูผู้สอนต้องเตรียมตัวโดยการศึกษาแต่ละเว็บไซต์ นำความรู้ กิจกรรมที่อยู่ในเว็บไซต์ มาออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียนและนอกห้องเรียนได้ กิจกรรมการเรียนการสอนที่ครูออกแบบต้องสื่อให้เห็นจุดเน้นของรายวิชา เช่น รายวิชาคณิตศาสตร์กับสิ่งแวดล้อม ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในบางกิจกรรมครูผู้สอนอาจไม่ได้ใช้ทรัพยากรการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยรวบรวมไว้มาเป็นสื่อการเรียนการสอนเนื่องจากทรัพยากรการเรียนรู้เหล่านั้นไม่ได้เจาะจงเรื่องสิ่งแวดล้อมโดยตรง และกิจกรรมการเรียนการสอนบางครั้งต้องทำกิจกรรมนอกห้องเรียน เป็นต้น ดังนั้น ถือเป็นความท้าทายที่ครูผู้สอนต้องมีความคิดสร้างสรรค์ที่จะออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดเน้นของรายวิชาด้วยการนำทรัพยากรการเรียนรู้มาเป็นสื่อการเรียนการสอน และก่อนนำไปออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ครูผู้สอนควรทบทวน ทำความเข้าใจเว็บไซต์ เลือกใช้ให้เหมาะสมกับกิจกรรมและช่วงเวลาในการจัดการเรียนการสอนจริงๆ เนื่องจากแต่ละหน่วยการเรียนรู้จะมีเว็บไซต์จำนวน 20-30 เว็บไซต์ ที่ครูผู้สอนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้

3. เพื่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรการเรียนรู้ในแต่ละระดับชั้นที่เป็นประโยชน์สูงสุดครูผู้สอนควรเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับหลักสูตรคณิตศาสตร์อิงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่พัฒนาขึ้นนี้ เพื่อให้รู้และสามารถปฏิบัติได้ถูกต้อง จะต้องเตรียมวัสดุอุปกรณ์อะไรบ้างก่อนสอน ระหว่างสอนมีกิจกรรมและขั้นตอนปฏิบัติอย่างไร หลังการสอนมีการประเมินวิธีไหนอย่างไร หรือจะมีกิจกรรมต่อเนื่องอย่างไร จะทำให้การเรียนการสอนประสบผลสำเร็จ ทั้งนี้ผู้บริหารต้องให้การสนับสนุน วัสดุ อุปกรณ์ และอำนวยความสะดวกต่างๆ ให้ครูผู้สอนได้จัดกิจกรรมตามที่กำหนดในคู่มืออย่างสมบูรณ์

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาผลการนำเอาหลักสูตรคณิตศาสตร์อิงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารระดับประถมศึกษาในโครงการภาษาอังกฤษของโรงเรียนสาธิตนวัตกรรมราชพฤกษ์ไปใช้จริง เพื่อศึกษาถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ และทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของผู้เรียน

2. ควรศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างการนำหลักสูตรคณิตศาสตร์อิงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารระดับประถมศึกษาในโครงการภาษาอังกฤษของโรงเรียนสาธิตนวัตกรรมราชพฤกษ์ไปใช้จริงแล้วนำมาวิเคราะห์สังเคราะห์และเสนอแนวทางแก้ไข

3. ควรวิจัยเพื่อนำเอากระบวนการพัฒนาหลักสูตรอิงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารไปเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรอื่นๆ เช่น หลักสูตรวิทยาศาสตร์ เนื่องจากในระหว่างการศึกษาค้นคว้า พบว่ามีทรัพยากรการเรียนรู้ทางวิทยาศาสตร์ในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาจำนวนมากมาย ง่ายต่อการเรียนรู้ในรูปแบบเกม กิจกรรม และการประเมินผล ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน หากครุณำมาประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ทั้งในและนอกห้องเรียน

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ. (2544). *คู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- นาดยา บิลันธนานนท์. (2545). *จากมาตรฐานสู่ชั้นเรียน*. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- บุญเรียง ขจรศิลป์. (2543). *วิธีการวิจัย 1*. กรุงเทพมหานคร : พี.เอ็น.การพิมพ์.
- สิริพร ทิพย์คง. (2541). การเรียนการสอนคณิตศาสตร์ในยุคโลกาภิวัตน์.
น. 63-78. *สาระการศึกษา การเรียน การสอน*.
กรุงเทพมหานคร: กองทุน ศ.ดร.อุบล เรียงสุวรรณ,
คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์.
- สำนักปลัดฯ กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในระดับประเทศ*. สืบค้น 10 สิงหาคม 2554,
จาก http://www.moe.go.th/data_stat/Download_Excel/Spacific_Use_Data/Learning_Achievement2547.xls.
- Bilingual Elementary School of Monza. (1995). *Bilingual Education*. Retrieved August 15,2011, from http://www.playenglish.it/En_El/en_ElemtEB.htm.
- Deadman, G. (2002). *ICT and Mathematics*. Retrieved August 15,2011, from <http://ecs.lewisham.gov.uk/talent/pricor/maths.html>.
- Ministry of Education. (2006). *Mathematics in the New Zealand Curriculum*. Retrieved August 15,2011, from http://www.minedu.govt.nz/web/downloadable/dl3526_v1/math-nzc.pdf.
- National School Boards Association. (1995). *Importance of Technology*. Retrieved August 15,2011, from <http://www.nsba.org/sbot/toolkit/iot.html>.
- New Jersey Mathematics Coalition. (1996). *New Jersey Mathematics Curriculum Framework*. Retrieved August 16,2011, from http://dimacs.rutgers.edu/nj_math_coalition/framework/standards/std_vision.html.
- Reed, D. S. & McNergney, R. F. (2000). *Evaluating Technology-Based Curriculum Materials* Retrieved August 16,2011, from <http://www.ericdigests.org/2001-3/based.htm>
- Riedesel, A. C. (1990). *Teaching elementary school mathematics*. New Jersey: Prentic Hall.
- Saylor, J. G. & Alexander, W. M. (1974). *Planning Curriculum for School*. New York: Holt Rinehart and Winston.

- Rovinelli, R. J., & Hambleton, R. K. (1977). *On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity*. Dutch Journal of Educational Research, 2, 49-60.
- Taba, H. (1962). *Curriculum Development: Theory and Practice*. New York: Harcourt, Brace, Jovanovich.
- Wright, J. L. & Shade, D. D. (1994) . *Young Children: Active Learners in a Technological Age*. Washington, D.C.: National Association for the Education of Young Children.

อิทธิพลของความไว้วางใจและการรับรู้ ที่มีต่อความตั้งใจในการชำระเงิน ผ่านอินเทอร์เน็ต

The Influence of Trust and Perception on Internet Payment Intention

ปิยะดา ทองมาก*

Miss Piyada Thongmak*

ปวีณา คำพุกกะ**

Paweena Khampukka**

* นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

* Student, Master of Business Administration, Faculty of Management Science,
Ubon Ratchathani University

* Email: p_iyada@hotmail.com

* โทรศัพท์ 091-0126304, 045-613555

** อาจารย์ประจำหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

** Lecturer of Master of Business Administration, Faculty of Management Science,
Ubon Ratchathani University

** Email: it_rains@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลของความไว้วางใจและการรับรู้ที่มีผลต่อความตั้งใจในการชำระหนี้ผ่านอินเทอร์เน็ต ตัวอย่างที่ใช้ในการวิเคราะห์ครั้งนี้ คือ ผู้ที่เคยชำระหนี้ผ่านอินเทอร์เน็ตบ้างถึงจำนวน 400 คน ทำการสุ่มตัวอย่าง ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบ t-Test F-Test และการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ

ผลการวิจัยพบว่า ความไว้วางใจของการชำระหนี้ผ่านอินเทอร์เน็ต การรับรู้ความเสี่ยงในการใช้งาน การรับรู้ความง่ายในการใช้งาน และการรับรู้ประโยชน์ของการชำระหนี้ผ่านอินเทอร์เน็ต มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการชำระหนี้ผ่านอินเทอร์เน็ตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของความตั้งใจในการชำระหนี้ผ่านอินเทอร์เน็ตได้ร้อยละ 56

คำสำคัญ : ความตั้งใจในการชำระหนี้ผ่านอินเทอร์เน็ต ความไว้วางใจ การรับรู้ความเสี่ยง การรับรู้ความง่าย การรับรู้ประโยชน์

Abstract

This research aimed to study the influence of trust and perception on internet payment intention. The samples consisted of 400 respondents who used to pay through the internet, selected by convenience sampling. The instrument was a questionnaire. The data were statistically analyzed by using frequencies, percentages, means, standard deviations, t-test, F-test and multiple regression analysis.

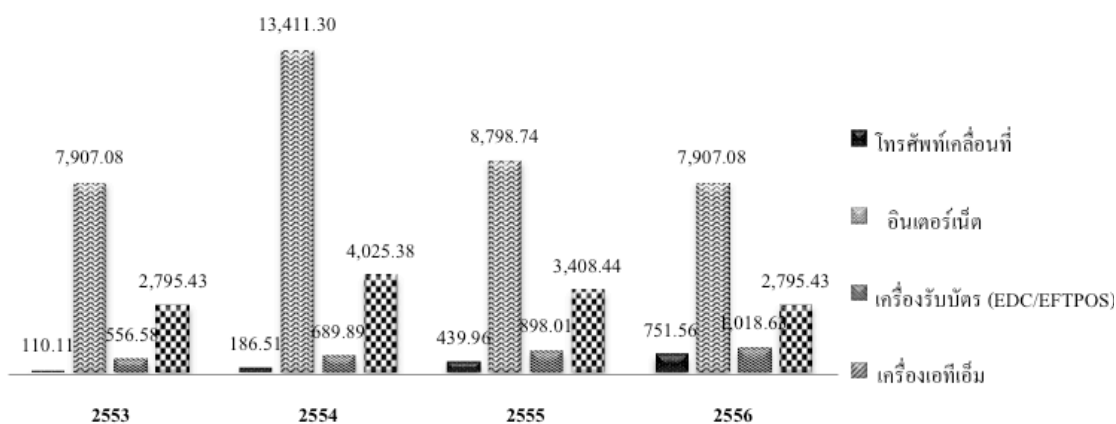
The findings revealed that trust on the method of payment, perceived risk, perceived ease of use and perceived usefulness are significantly influenced Internet payment intention at 0.05 level of significance.

Keywords: Internet Payment Intention, Trust, Perceived Risk, Perceived Ease of Use, Perceived Usefulness

บทนำ

นับตั้งแต่มีการเริ่มใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งยิ่งใหญ่ทั้งทางด้านสังคมและทางด้านเศรษฐกิจของประเทศ ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ การรับส่งข้อมูลกันได้สะดวกรวดเร็ว เทคโนโลยีต่างๆ นี้ เข้ามามีบทบาทสำคัญในการดำรงชีวิตของทุกคนในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นการติดต่อสื่อสาร การทำธุรกิจ หรือการทำธุรกรรมต่าง ๆ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2555) จากข้อมูลสถิติพบว่า จำนวนใช้อินเทอร์เน็ต ในปี 2550 จำนวน 9.3 ล้านคน และในปี 2555 มีผู้ใช้งานจำนวน 16.6 ล้านคน เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เกือบ 7 ล้านคนภายในระยะเวลา 5 ปี (กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2556) และยังมีแนวโน้มขยายตัวอย่างต่อเนื่อง

การใช้สื่ออินเทอร์เน็ตเพื่อชำระเงิน เป็นการเพิ่มช่องทางในการชำระเงินของร้านค้าและผู้ซื้อสินค้า ทำให้ผู้บริโภคสามารถซื้อสินค้าและบริการที่หลากหลายได้จากทุกที่ ทุกเวลา สามารถพิจารณาเปรียบเทียบราคาก่อนการตัดสินใจซื้อ ลดเวลาและค่าใช้จ่ายในการทำธุรกรรมชำระเงิน ซึ่งนอกเหนือจากผู้บริโภคจะได้รับประโยชน์จากการชำระเงินที่มีความสะดวก รวดเร็วแล้ว ผู้ให้บริการก็ได้ประโยชน์จากการนำเสนอประชาสัมพันธ์ขายสินค้าได้ในวงกว้าง ด้วยต้นทุนต่ำกว่าเมื่อเทียบกับการขายสินค้าตามช่องทางปกติ (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2557)

ภาพที่ 1 มูลค่าการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ผ่านช่องทางต่างๆ (หน่วย : พันล้านบาท)

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย (2557)

จากภาพที่ 1 แสดงมูลค่าการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ผ่านช่องทางต่างๆ พบว่าการชำระเงินผ่านอินเทอร์เน็ตมีมูลค่าสูงสุดตลอด 4 ปี นั้นแสดงให้เห็นว่า ผู้ใช้ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการชำระเงินผ่านอินเทอร์เน็ต จึงได้มีการชำระมูลค่าสูงได้ แต่การชำระเงินประเภทนี้ยังคงไม่เป็นที่นิยมของผู้บริโภคมากนัก

จากการค้นคว้างานวิจัยของ Becerra and Korgaonkar (2011) Limbu, Wolf and Lunsford (2012) Bianchi and Andrews (2012) Thamizhvanan and Xavier (2013) ค้นพบว่า ความไว้วางใจ มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการชำระเงินผ่านอินเทอร์เน็ต และจากงานวิจัยของ นิธินาถ วงศ์สวัสดิ์ (2555) Davis (1991) Tong (2010) Sin, Khalir and Ameen (2012) He, Yaobin and Zhou (2008) Alessandro, Girardi and Tiangsoongnern (2012) Simonian, Forsythe, Kwon, and Chattaraman (2012) Bianchi and Andrews (2002) ค้นพบว่า การรับรู้ความเสี่ยง การรับรู้ความมีประโยชน์ และการรับรู้ความง่ายในการใช้งาน มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการชำระเงินผ่านอินเทอร์เน็ต

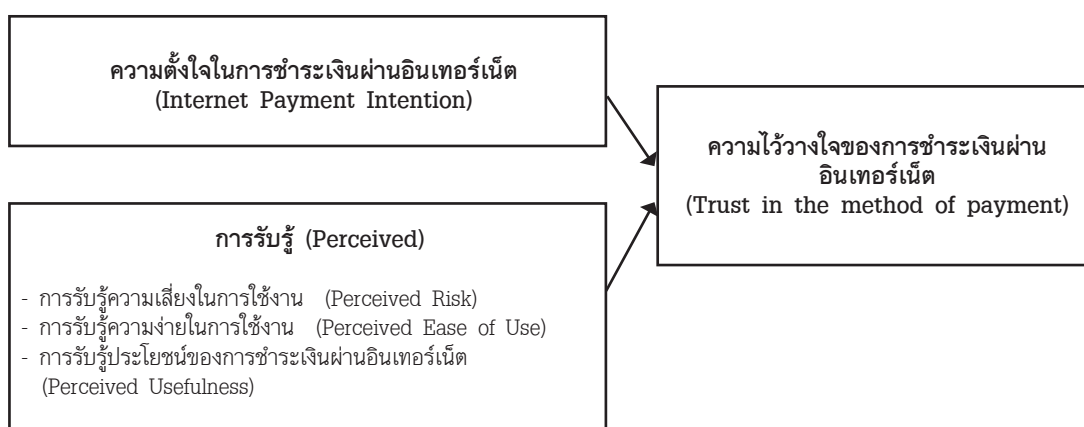
ดังนั้น โอกาสที่จะพัฒนาให้มีการชำระเงินผ่านอินเทอร์เน็ตมากขึ้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาอิทธิพลของ ความไว้วางใจของการชำระเงินผ่านอินเทอร์เน็ต (Trust in the Method of Payment) การรับรู้ความเสี่ยงในการใช้งาน (Perceived Risk) การรับรู้ความง่ายในการใช้งาน (Perceived Ease of Use) และการรับรู้ประโยชน์ของการชำระเงินผ่านอินเทอร์เน็ต (Perceived Usefulness) ที่มีต่อความตั้งใจในการชำระเงินผ่านอินเทอร์เน็ต

ถ้าหากทราบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการชำระเงินแล้ว จะเป็นประโยชน์ต่อธุรกิจ ผู้ให้บริการชำระเงิน เป็นแนวทางในการส่งเสริมการให้บริการที่เหมาะสมกับแต่ละบุคคล มีการชำระเงินผ่านอินเทอร์เน็ตเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง และเป็นการเพิ่มช่องทางในการชำระเงินแก่ผู้ใช้บริการ ให้ได้รับความสะดวก รวดเร็ว และยังเป็นผลดีต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจอีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาอิทธิพลของความไว้วางใจและการรับรู้ที่มีผลต่อความตั้งใจในการชำระเงินผ่านอินเทอร์เน็ต

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ทฤษฎีการกระทำตามแผน (Theory of Planed Behavior)

ทฤษฎีการกระทำตามแผนได้รับการพัฒนาโดย Ajzen เกิดจากการปรับปรุงทฤษฎีเก่าที่เคยได้พัฒนาไว้ คือ ทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล Ajzen (2006 อ้างถึงใน นิติ ปุรินทรภิบาล, 2551) ซึ่งส่วนประกอบสำคัญที่เป็นปัจจัยในทฤษฎีการกระทำตามแผนประกอบไปด้วย

1) ความเชื่อเกี่ยวกับการกระทำ (Behavioral Beliefs) เกี่ยวโยงกับพฤติกรรมในแง่ของความสนใจต่อผลของการกระทำ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ความเป็นไปได้ของผลจากการกระทำนั่นเอง อย่างไรก็ตาม บุคคลหนึ่งมีหลายความเชื่อต่อการกระทำหนึ่ง แต่จะมีความเชื่ออยู่ชุดหนึ่งเท่านั้นที่เด่นกว่าความเชื่ออื่นๆ ความเชื่อชุดนี้เมื่อรวมกับการประเมินต่อการกระทำนั้น (Evaluation of Outcomes) จะส่งผลให้เกิดทัศนคติต่อพฤติกรรม

2) ทัศนคติต่อพฤติกรรม (Attitude Toward the Behavior) เกิดจากความเชื่อเกี่ยวกับผลของการกระทำ (Behavioral Beliefs) และผลการประเมินต่อการกระทำ (Evaluation of Outcomes) ในอีกความหมายหนึ่งคือ ระดับความรู้สึกต่อการกระทำหนึ่งๆ ให้ผลใน 2 ลักษณะ คือ ทัศนคติเชิงบวกและทัศนคติเชิงลบ

3) ความเชื่อต่อผลการกระทำของกลุ่มอ้างอิง (Normative Beliefs) คือ ความเชื่อต่อผลของการกระทำของกลุ่มอ้างอิง กลุ่มอ้างอิงในที่นี้หมายถึง บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีความสำคัญต่อการตัดสินใจของผู้ที่ก่อพฤติกรรม อันได้แก่ ผู้ร่วมงาน ครอบครัว เพื่อน เป็นต้น

4) การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (Subjective Norm) เช่นเดียวกับทัศนคติต่อพฤติกรรม การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงคือการยอมรับหรือไม่ยอมรับต่อแรงกดดันทางสังคม หรือการกระทำของกลุ่มอ้างอิง หรือมีสองปัจจัยที่จะก่อให้เกิดความเห็นส่วนตัวต่อกลุ่มอ้างอิง นั่นคือ ความเชื่อต่อผลการกระทำของกลุ่มอ้างอิง (Normative Beliefs) ซึ่งอาจมีหลายความเชื่อ แต่จะมีความเชื่อกลุ่มหนึ่งที่โดดเด่นที่สุด และแรงจูงใจที่จะทำให้เห็นพ้อง (Motivation to Comply)

5) ความเชื่อต่อสิ่งควบคุม (Control Beliefs) คือ การรับรู้ต่อปัจจัยที่สามารถส่งเสริมหรือขัดขวางพฤติกรรมซึ่งเป็นปัจจัยภายนอกที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้ที่จะแสดงพฤติกรรม สิ่งควบคุมเหล่านี้ได้แก่ กฎระเบียบขององค์กรที่ต้องปฏิบัติตาม บทลงโทษหากมีการฝ่าฝืน เป็นต้น (Perceived Behavioral Control)

6) การรับรู้ต่อสิ่งควบคุม (Perceived Behavioral Control) คือ ความเข้าใจและตระหนักในอิทธิพลของสิ่งควบคุม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับระดับความสำคัญของความเชื่อต่อสิ่งควบคุม (Control Beliefs) และการรับรู้ต่ออิทธิพลของสิ่งควบคุม (Perceived Power) การรับรู้ต่อสิ่งควบคุมนี้สามารถทำให้เกิดพฤติกรรมได้โดยตรงและยังถูกใช้เป็นตัวทำนายพฤติกรรมด้วย

7) ความตั้งใจ (Intention) คือ แนวโน้มที่บุคคลจะแสดงพฤติกรรมใดๆ โดยมีผลมาจากปัจจัย 3 ด้าน คือ ทัศนคติต่อพฤติกรรม การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้ต่อสิ่งควบคุม ซึ่งมีเจตนาจะมีแนวโน้มตามปัจจัยที่มีน้ำหนักมาก และมีแนวโน้มที่จะแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมตามเจตนา

8) พฤติกรรม (Behavior) คือ การกระทำที่ชัดเจน สามารถสังเกตได้ และมีเป้าหมาย ในอีกความหมายหนึ่งตามทฤษฎีคือ ฟังก์ชันที่ขึ้นอยู่กับการรับรู้ต่อสิ่งควบคุม ตามทฤษฎีนี้ การรับรู้ต่อสิ่งควบคุมมีผลในระดับปานกลางที่จะก่อให้เกิดพฤติกรรม อย่างไรก็ตามบางครั้งพฤติกรรมเกิดขึ้นจากปัจจัยทั้งสองอย่างนี้เท่าๆกัน ในขณะที่ปัจจัยทั้งสองไม่มีความเกี่ยวข้องใดๆ กัน

9) สิ่งควบคุมพฤติกรรมจริง (Actual Behavioral Control) หมายถึง ทักษะความสามารถของบุคคลที่จะแสดงพฤติกรรมออกมาได้ หรือสิ่งที่จะสนับสนุนหรือขัดขวางพฤติกรรมของบุคคลในขณะที่บุคคลนั้นต้องการแสดงพฤติกรรมออกมา และพฤติกรรมจะแสดงออกมาโดยไม่จำเป็นต้องมีเจตนา แต่ขึ้นอยู่กับความเพียงพอต่อสิ่งควบคุมนี้

2. แบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี (Technology Acceptance Model)

แบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยีเป็นแบบจำลองที่ Davis (1989 อ้างถึงใน นิธินาถ วงศ์สวัสดิ์, 2555) พัฒนาขึ้นเพื่อใช้ในการอธิบายหรือพยากรณ์พฤติกรรมในการยอมรับระบบสารสนเทศ (Information System)

โดยแบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยีเป็นทฤษฎีที่ได้พัฒนามาจากทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล (The Theory of Reasoned Action-TRA) ของ Ajzen and Fishbien (1980) โดย Davis มีจุดประสงค์เพื่อทำนายหรืออธิบายพฤติกรรมของผู้ใช้คอมพิวเตอร์ทุกคนโดยแบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยีประกอบด้วยตัวแปรต่างๆ ดังนี้ การรับรู้ประโยชน์ (Perceived Usefulness) การรับรู้ความง่ายต่อการใช้งาน (Perceived Ease of Use) ทศนคติที่มีต่อการใช้งาน (User's Attitude) ความตั้งใจที่จะใช้ (Behavioral Intention) และการใช้ระบบจริง (Actual System Usage)

3. ทฤษฎีแบบจำลองความไว้วางใจต่อเว็บ (Web Trust Model)

McKnight et al. (2002 อ้างถึงใน ลินดา หลวงมาลัย, 2554) ได้ศึกษาและพัฒนาเครื่องมือวัดความไว้วางใจที่เที่ยงตรงสำหรับพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (Developing and Validating Trust Measures for E-Commerce) โดยแบบจำลองแสดงว่า ความไว้วางใจเกิดขึ้นได้จากองค์ประกอบ 2 ด้าน คือความเชื่อในการไว้วางใจ (Trusting Belief) และเจตนาในการไว้วางใจ (Trusting Intention) ก่อนที่จะนำไปสู่การแสดงพฤติกรรมของผู้ใช้บริการ

1) ความเชื่อในการไว้วางใจ (Trusting Belief) คือ การที่บุคคลแสดงความเชื่อมั่นในบุคคลอื่นหรือสถานการณ์ใดๆ ซึ่งจะต้องมีองค์ประกอบดังนี้

1.1) ความมีประสิทธิภาพ (Competence) หมายถึง บุคคลใดบุคคลหนึ่งมีความสามารถที่จะกระทำในสิ่งที่ผู้อื่นต้องการได้สำเร็จลุล่วง

1.2) ความหวังดี (Benevolence) หมายถึง บุคคลใดบุคคลหนึ่งใส่ใจต่อความเป็นอยู่ที่ดี

1.3) ความซื่อสัตย์ (Integrity) หมายถึง บุคคลใดบุคคลหนึ่งที่มีเจตนาปฏิบัติตามข้อตกลงโดยบอกความจริงและกระทำตามสัญญาที่ได้ให้ไว้

2) เจตนาในการไว้วางใจ (Trusting Intention) คือ การที่บุคคลเกิดความเชื่อในการไว้วางใจ (Trusting Belief) ในบุคคลอื่นหรือสถานการณ์ใดๆ และยินดีที่จะปฏิบัติตามหากได้จะรับความแนะนำจากบุคคลนั้นหรือตัดสินใจสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยใช้ข้อมูลจากสถานการณ์นั้นๆ

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

Davis (1991) ได้ทำการคิดค้นแบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี The Technology Acceptance Model (TAM) เพื่อศึกษาถึงความตั้งใจในการยอมรับหรือปฏิเสธของผู้ใช้ระบบสารสนเทศกับพนักงานในบริษัทไอบีเอ็ม จำนวน 122 คน ผลการศึกษาพบว่า การรับรู้ประโยชน์ส่งผลต่อทัศนคติที่มีต่อการใช้งาน ความง่ายต่อการใช้งานส่งผลต่อทัศนคติที่มีต่อการใช้งานและส่งผลต่อการรับรู้ประโยชน์ การรับรู้ความง่ายในการใช้งาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Thamizhvanan and Xavier (2013) ได้ทำวิจัยโดยมี

จุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความตั้งใจในการซื้อสินค้าออนไลน์กับ นักศึกษา MBA จากมหาวิทยาลัยเอกชน ในประเทศอินเดีย จำนวน 110 คน ผลการวิจัยพบว่า ความไว้วางใจในระบบออนไลน์ ประสิทธิภาพ ความต้องการ และคุณภาพ มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการซื้อสินค้าออนไลน์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 นอกจากนี้ ยังมีงานวิจัยของ นิธินาถ วงศ์สวัสดิ์ (2555) ได้ทำการวิจัยโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาถึงความตั้งใจในการซื้อขายหลักทรัพย์ผ่านอินเทอร์เน็ตกับผู้ที่เคยซื้อขายหลักทรัพย์ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต จำนวน 300 คน ผลการวิจัย พบว่า ประสิทธิภาพการใช้บริการทางธนาคารออนไลน์ ประสิทธิภาพการใช้อินเทอร์เน็ตในการซื้อขายหลักทรัพย์และวิธีการที่เหมาะสมมากที่สุดที่เลือกใช้ในการซื้อขายหลักทรัพย์ มีผลต่อความตั้งใจในการซื้อขายหลักทรัพย์ทางอินเทอร์เน็ตอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 พร้อมทั้ง การรับรู้ประโยชน์ การรับรู้ความง่ายในการใช้งาน และการรับรู้ความเสี่ยง ที่มีผลต่อความตั้งใจในการซื้อขายหลักทรัพย์ผ่านอินเทอร์เน็ตอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01

วิธีการวิจัย

1. ประชากรและตัวอย่าง

ประชากร (Population) ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ที่เคยชำระเงินผ่านอินเทอร์เน็ต แบ่งกึ่งทั้งหมด

กลุ่มตัวอย่าง (Sample) คือ ผู้ที่เคยชำระเงินผ่านอินเทอร์เน็ตแบ่งกึ่งจำนวน 400 คน ทำการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) สร้างตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดที่กำหนดขึ้น โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ชำระเงินผ่านอินเทอร์เน็ต แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Check List) และใช้คำถามปลายปิดโดยเนื้อหาครอบคลุมข้อมูลเกี่ยวกับเพศ อายุ รายได้อาชีพ และระดับการศึกษา

ส่วนที่ 2 ความไว้วางใจของการชำระเงินผ่านอินเทอร์เน็ต (Trust in the Method of Payment) และการรับรู้ (Perceived) โดยผู้วิจัยพัฒนาเครื่องมือมาจากงานวิจัยของ Teoh, Chong, Lin and Chua (2013) จำนวน 4 ข้อ ได้ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) จากตัวอย่างทั้งหมด เท่ากับ 0.72 การรับรู้ (Perceived) ประกอบด้วย การรับรู้ความเสี่ยงในการใช้งาน (Perceive Risk) การรับรู้ความง่ายในการใช้งาน (Perceived Ease of Use) และการรับรู้ประโยชน์ของการชำระเงินผ่านอินเทอร์เน็ต (Perceived Usefulness) ผู้วิจัยพัฒนาเครื่องมือมาจากงานวิจัยของ นิธินาถ วงศ์สวัสดิ์ (2555) Davis (1991) Suh and Han (2002) Mafe, Blas, and Manzano (2009) จำนวน 20 ข้อ ได้ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) จากตัวอย่างทั้งหมด ระหว่าง 0.84 - 0.88

ส่วนที่ 3 ความตั้งใจในการชำระเงินผ่านอินเทอร์เน็ต โดยผู้วิจัยพัฒนาเครื่องมือมาจากงานวิจัยของ นิธินาถ วงศ์สวัสดิ์ (2555) Mastor and Sutanopaiboon (2010) จำนวน 5 ข้อ ได้ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด เท่ากับ 0.94

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามแก่ผู้ที่เคยชำระเงินผ่านอินเทอร์เน็ตในเว็บไซต์ต่างๆ เช่น <http://www.pantip.com>, <https://www.facebook.com> และ <http://www.overclockzone.com> เป็นต้น

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

1. สรุปผลการวิจัย

1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน

ตารางที่ 1 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของลักษณะส่วนบุคคล

ลักษณะส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ	ประสบการณ์การใช้บริการธนาคาร	Mean	S.D.
เพศ ชาย	209	52.25	ประสบการณ์ในการชำระเงินผ่านอินเทอร์เน็ต	2.46	1.33
หญิง	191	47.75			
อายุ ต่ำกว่า 21 ปี	58	14.50	ผู้ใช้บริการชำระเงินผ่านอินเทอร์เน็ตในแต่ละธนาคาร	จำนวน (แห่ง)	ร้อยละ
21-25 ปี	125	31.30			
26-30 ปี	113	28.20			
มากกว่า 30 ปี	104	26.00			
อาชีพ ธุรกิจส่วนตัว พนักงานบริษัท ข้าราชการและรัฐวิสาหกิจ พ่อบ้านแม่บ้าน นักศึกษา เกษียณอายุหรือว่างงาน	48	12.00	1. ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน)	182	32.85
	133	33.25	2. ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน)	116	20.94
	70	17.50	3. ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน)	104	18.77
	5	1.25	4. ธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน)	95	17.15
	137	34.25			
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ต่ำกว่า 10,000 บาท 10,001 - 20,000 บาท 20,001 - 30,000 บาท มากกว่า 30,000 บาท	7	1.75	5. ธนาคารธนชาติ จำกัด (มหาชน)	24	4.33
	89	22.25	6. ธนาคารเกียรตินาคิน จำกัด (มหาชน)	9	1.63
	170	42.50	7. ธนาคารซีไอเอ็มบีไทย จำกัด (มหาชน)	9	1.63
	86	21.50	8. ธนาคารสแตนดาร์ดชาร์เตอร์ด (ไทย) จำกัด (มหาชน)	8	1.44
	55	13.75	9. ธนาคารทหารไทย จำกัด (มหาชน)	4	0.72
ระดับการศึกษา ต่ำกว่าปริญญาตรี ปริญญาตรี สูงกว่าปริญญาตรี	33	8.25	10. ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน)	3	0.54
	305	76.25			
	62	15.50			

จากตารางที่ 1 ตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 52.25 รองลงมาเป็น เพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 47.75 มีอายุในช่วง 21 - 25 ปี มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 31.30 รองลงมาคือ ช่วงอายุ 26 - 30 ปี คิดเป็นร้อยละ 28.20 ช่วงอายุ 31 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 26.00 และต่ำกว่า 21 ปี คิดเป็นร้อยละ 14.50 อาชีพที่มากที่สุดคือ นักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 34.25 รองลงมาคือ พนักงานบริษัท คิดเป็นร้อยละ 33.25 ข้าราชการและรัฐวิสาหกิจ คิดเป็นร้อยละ 17.50 ธุรกิจส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 12.00 เกษียณอายุ คิดเป็นร้อยละ 1.75 และพ่อบ้านแม่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 1.25 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ในช่วง 10,001-20,000 บาท มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 42.50 รองลงมาคือ ช่วงต่ำกว่า 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 22.25 ช่วง 20,001 - 30,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 21.50 ช่วงมากกว่า 30,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 13.75 มีระดับการศึกษาปริญญาตรี

มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 76.25 รองลงมาคือ ระดับสูงกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 15.50 ระดับต่ำกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 8.25

โดยผู้ตอบแบบสอบถามมีประสบการณ์ใช้บริการออนไลน์ของธนาคารเฉลี่ยอยู่ที่ 2.46 ปี มีประสบการณ์ในการชำระเงินผ่านอินเทอร์เน็ตเฉลี่ยอยู่ที่ 2.42 ปี และมีการใช้บริการธนาคารออนไลน์ของธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) มากที่สุด จำนวน 182 คน คิดเป็นร้อยละ 32.85 รองลงมาคือ ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) จำนวน 116 คน คิดเป็นร้อยละ 20.94 ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) จำนวน 104 คน คิดเป็นร้อยละ 18.77 ธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน) จำนวน 95 คน คิดเป็นร้อยละ 17.15 ธนาคารธนาชาติ จำกัด (มหาชน) จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 4.33 ธนาคารเกียรตินาคิน จำกัด (มหาชน) และธนาคารซีไอเอ็มบีไทย จำกัด (มหาชน) จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 1.63 ธนาคารสแตนดาร์ดชาร์เตอร์ด (ไทย) จำกัด (มหาชน) จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 1.44 ธนาคารทหารไทย จำกัด (มหาชน) จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 0.72 และธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน) จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 0.54

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความตั้งใจ ความไว้วางใจ และการรับรู้ของการชำระเงินผ่านอินเทอร์เน็ต

ตัวแปร	Mean	S.D.	ระดับ
1. ความตั้งใจในการชำระเงินผ่านอินเทอร์เน็ต	4.19	0.72	มาก
2. ความไว้วางใจของการชำระเงินผ่านอินเทอร์เน็ต	3.89	0.84	มาก
3. การรับรู้ในภาพรวม	3.41	0.39	มาก
3.1 การรับรู้ความเสี่ยงในการใช้งาน	2.45	0.93	น้อย
3.2 การรับรู้ความง่ายในการใช้งาน	3.65	0.74	มาก
3.3. การรับรู้ประโยชน์ของการชำระเงินผ่านอินเทอร์เน็ต	4.12	0.69	มาก

จากตารางที่ 2 ตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยความตั้งใจในการชำระเงินผ่านอินเทอร์เน็ตอยู่ในระดับมาก เท่ากับ 4.19 คะแนน ค่าเฉลี่ยการรับรู้ประโยชน์ในการใช้งาน อยู่ในระดับมาก เท่ากับ 4.12 คะแนน ค่าเฉลี่ยในความไว้วางใจของการชำระเงินผ่านอินเทอร์เน็ต อยู่ในระดับมาก เท่ากับ 3.89 คะแนน ค่าเฉลี่ยการรับรู้โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากเท่ากับ 3.41 ค่าเฉลี่ยการรับรู้ความง่ายในการใช้งาน อยู่ในระดับมาก เท่ากับ 3.65 คะแนน ค่าเฉลี่ยการรับรู้ความเสี่ยงในการใช้งานอยู่ในระดับน้อย เท่ากับ 2.45 คะแนน

1.2 ผลการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์

ผู้วิจัยตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ (Multicollinearity) ตามเงื่อนไขของการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ ด้วยการตรวจค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ค่าสัดส่วนความแปรปรวนในตัวแปรที่อธิบายไม่ได้ด้วยตัวแปรอื่นๆ (Tolerance) และค่า Variance Inflation Factor (VIF) หากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีค่าน้อยกว่า 0.80 ค่า Tolerance มีค่ามากกว่า 0.19 และค่า VIF มีค่ามากกว่า 0.53 แสดงว่า ตัวแปรอิสระที่จะทำการวิเคราะห์ความถดถอยแบบพหุไม่มีปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ปวีณา คำพุทะ (2556)

1) การวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างความไว้วางใจของการชำระเงินผ่านอินเทอร์เน็ตการรับรู้ความเสี่ยงในการใช้งาน การรับรู้ความง่ายในการใช้งาน และการรับรู้ประโยชน์ของการชำระเงินผ่านอินเทอร์เน็ตกับความตั้งใจในการชำระเงินผ่านอินเทอร์เน็ต แสดงได้ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างความไว้วางใจของการชำระเงินผ่านอินเทอร์เน็ต การรับรู้ ความเสี่ยงในการใช้งาน การรับรู้ความง่ายในการใช้งาน และการรับรู้ประโยชน์ของการชำระเงินผ่านอินเทอร์เน็ตกับความตั้งใจในการชำระเงินผ่านอินเทอร์เน็ต

ตัวแปร	Y	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	Tolerance	VIF
ความตั้งใจในการชำระเงินผ่านอินเทอร์เน็ต (Y)	1	0.46* (0.00)	-0.28* (0.00)	0.46* (0.00)	0.72* (0.00)		
ความไว้วางใจในระบบการชำระเงินผ่านอินเทอร์เน็ต (X ₁)		1	-0.22* (0.00)	0.27* (0.00)	0.46* (0.00)	0.78	1.29
การรับรู้ความเสี่ยงในการใช้งาน (X ₂)			1	0.33	-0.26* (0.00)	0.88	1.14
การรับรู้ความง่ายในการใช้งาน (X ₃)				1	0.52* (0.00)	0.70	1.44
การรับรู้ประโยชน์ของการชำระเงินผ่านอินเทอร์เน็ต (X ₄)					1	0.58	1.73

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ค่าในวงเล็บคือ Significant Level

จากตารางที่ 3 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีความสัมพันธ์ระดับสูงมีค่าเท่ากับ 0.28 - 0.72 ซึ่งมีค่าต่ำกว่า 0.80 ค่า Tolerance เท่ากับ 0.58-0.88 มีค่ามากกว่า 0.19 ค่า VIF เท่ากับ 1.14 - 1.73 มีค่าน้อยกว่า 5.3 และ แสดงว่าตัวแปรทั้ง 4 ตัวไม่มีปัญหาความสัมพันธ์กัน

2) การวิเคราะห์ค่าการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการชำระเงินผ่านอินเทอร์เน็ต

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการชำระเงินผ่านอินเทอร์เน็ต

ตัวแปร	B	SE b	Beta	t-test	p-value
ค่าคงที่	0.63	0.23		2.79	
ความไว้วางใจของการชำระเงินผ่านอินเทอร์เน็ต (X ₁)	0.15	0.04	0.14	3.70*	0.00
การรับรู้ความเสี่ยงในการใช้งาน (X ₂)	-0.11	0.03	-0.12	-3.22*	0.00
การรับรู้ความง่ายในการใช้งาน (X ₃)	0.14	0.04	0.13	3.30*	0.00
การรับรู้ประโยชน์ของการชำระเงินผ่านอินเทอร์เน็ต (X ₄)	0.67	0.05	0.56	12.59*	0.00
R = 0.75, R ² = 0.56, R ² (Adjusted) = 0.55, SEE = 0.44, F = 123.70, Sig = 0.00					

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์สมการถดถอยของความตั้งใจในการชำระเงินผ่านอินเทอร์เน็ตได้ค่า F = 123.70 และค่า Sig = 0.00 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 0.05 แสดงว่า ความไว้วางใจของการชำระเงินผ่านอินเทอร์เน็ต การรับรู้ความเสี่ยงในการใช้งาน การรับรู้ความง่ายในการใช้งาน และการรับรู้ประโยชน์ของการชำระเงินผ่านอินเทอร์เน็ต มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการชำระเงินผ่าน

อินเทอร์เน็ต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยที่ ความไว้วางใจในระบบการชำระเงินผ่านอินเทอร์เน็ต การรับรู้ความเสี่ยง การรับรู้ความง่ายในการใช้งาน และการรับรู้ประโยชน์ สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของความตั้งใจในการชำระเงินผ่านอินเทอร์เน็ตได้ร้อยละ 56 แต่อย่างไรก็ตามอีกร้อยละ 44 เกิดจากปัจจัยอื่นๆ ที่นอกเหนือจากการศึกษา

2. อภิปรายผลการวิจัย

1. จากผลการศึกษาที่พบว่า การรับรู้ประโยชน์ (Perceived Usefulness) มีอิทธิพลต่อการชำระเงินผ่านอินเทอร์เน็ต ด้วยค่า Beta เท่ากับ 0.56 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ นิธินาถ วงศ์สวัสดิ์ (2555) ได้ทำการวิจัยโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาถึงความตั้งใจในการซื้อขายหลักทรัพย์ผ่านอินเทอร์เน็ตกับผู้ที่เคยซื้อขายหลักทรัพย์ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต ผลการวิจัย พบว่า การรับรู้ประโยชน์ การรับรู้ความง่ายในการใช้งาน และการรับรู้ความเสี่ยง มีผลต่อความตั้งใจในการซื้อขายหลักทรัพย์ผ่านอินเทอร์เน็ต อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 และสอดคล้องกับ Tong (2010) ได้ทำการวิจัยโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาถึงความตั้งใจในการซื้อสินค้าออนไลน์ของผู้ซื้อที่มีความแตกต่างทางเชื้อชาติระหว่างประเทศจีนและสหรัฐอเมริกา กับผู้บริโภคที่ซื้อสินค้าออนไลน์ในประเทศจีนและสหรัฐอเมริกา ผลการศึกษาพบว่า การรับรู้ความมีประโยชน์ การรับรู้ความเสี่ยง มีอิทธิพลต่อความตั้งใจของผู้บริโภคในการซื้อสินค้าออนไลน์ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 เนื่องจากผู้ใช้บริการได้ตระหนักถึงความสำคัญของการชำระเงินผ่านอินเทอร์เน็ต ทั้งในด้านที่ก่อให้เกิดความคุ้มค่า เช่น การโอนเงินธนาคารเดียวกันข้ามเขต 15 ครั้งแรก ไม่เสียค่าธรรมเนียม ในขณะที่การโอนเงินผ่านเคาเตอร์จะต้องชำระค่าธรรมเนียม ไม่ต่ำกว่า 30 บาท ต่อครั้ง ความสะดวกสบายคล่องตัว ช่วยประหยัดเวลาในการทำธุรกรรม สามารถใช้บริการได้ทุกที่มีอินเทอร์เน็ต และใช้บริการได้ตลอดเวลา มีความรวดเร็ว อีกทั้งยังเป็นการเพิ่มช่องทางในการชำระเงินในอีกรูปแบบหนึ่ง

2. จากผลการศึกษาที่พบว่า ความไว้วางใจของการชำระเงินผ่านอินเทอร์เน็ต (Trust in the Method of Payment) มีอิทธิพลต่อการชำระเงินผ่านอินเทอร์เน็ต ด้วยค่า (Beta) เท่ากับ 0.14 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ Thamizhvanan and Xavier (2013) ได้ทำวิจัยโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความตั้งใจในการซื้อสินค้าออนไลน์กับนักศึกษา MBA จากมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศอินเดีย ผลการวิจัยพบว่า ความไว้วางใจในระบบออนไลน์ ประสิทธิภาพ ความต้องการ และคุณภาพ มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการซื้อสินค้าออนไลน์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 และสอดคล้องกับ Becerra and Korgaonkar (2011) ได้ทำการวิจัย โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาผลกระทบของความไว้วางใจที่มีต่อความตั้งใจในการชำระเงินผ่านอินเทอร์เน็ตกับนักศึกษาที่เคยชำระเงินผ่านอินเทอร์เน็ต จาก Southeastern University ประเทศสหรัฐอเมริกา ผลการศึกษา พบว่า ความไว้วางใจต่อผลิตภัณฑ์ ความไว้วางใจต่อตราสินค้า และความไว้วางใจต่อเจ้าของตราสินค้า มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการชำระเงินผ่านอินเทอร์เน็ต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เนื่องจากผู้ใช้บริการจะเกิดความสับสน มีความเชื่อมั่นและพร้อมที่จะใช้วิธีการชำระเงินผ่านอินเทอร์เน็ตหากกระบวนการชำระเงินมีความปลอดภัย เช่น มีการส่งรหัสรักษาความปลอดภัย One Time Password (OTP) ซึ่งเป็นรหัสที่ใช้ยืนยันการเปลี่ยนแปลงข้อมูลต่างๆ หรือการทำธุรกรรมทางการเงินในแต่ละครั้ง ระบบมีความน่าเชื่อถือ ได้รับการรับรองจากหน่วยงานที่ควบคุมดูแลเกี่ยวกับชำระเงินผ่านอินเทอร์เน็ต สามารถตรวจสอบได้

3. จากผลการศึกษาที่พบว่า การรับรู้ความง่ายในการใช้งาน (Perceived Ease of Use) มีอิทธิพลต่อการชำระเงินผ่านอินเทอร์เน็ต ด้วยค่า Beta เท่ากับ 0.13 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ Davis (1991) ได้ทำการคิดค้นแบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี The Technology Acceptance Model (TAM) เพื่อศึกษาถึงความตั้งใจในการยอมรับหรือปฏิเสธของผู้ใช้ระบบสารสนเทศ กับพนักงานในบริษัทไอบีเอ็ม ผลการศึกษาพบว่า การรับรู้ประโยชน์ส่งผลต่อทัศนคติที่มีต่อการใช้งาน ความง่ายต่อการใช้งานส่งผลต่อทัศนคติที่มีต่อการใช้งานและส่งผลต่อการรับรู้ประโยชน์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sin, Khalir and Ameen (2012) ได้ทำ การวิจัยโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อความตั้งใจในการซื้อสินค้าผ่านเว็บไซต์สังคมออนไลน์ ของกลุ่มผู้บริโภควัยรุ่นในประเทศมาเลเซีย ผลการศึกษาพบว่า การรับรู้ความมีประโยชน์ การรับรู้ด้านความง่ายในการใช้งาน และการรับรู้การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อสินค้าผ่านเว็บไซต์สังคมออนไลน์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เนื่องจากผู้ใช้บริการรับรู้ว่า วิธีการชำระเงินสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง อย่างรวดเร็ว สามารถจดจำขั้นตอนการชำระเงินได้ สามารถเข้าใจได้ง่าย และการเข้าสู่ระบบมีความชัดเจน จะทำให้มีผู้ใช้บริการชำระเงินผ่านอินเทอร์เน็ตมากขึ้น

4. จากผลการศึกษาที่พบว่า การรับรู้ความเสี่ยง (Perceived Risk) มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการชำระเงินผ่านอินเทอร์เน็ต ด้วยค่า Beta เท่ากับ -0.12 โดยค่า Beta ส่งผลทางลบต่อความตั้งใจในการชำระเงินผ่านอินเทอร์เน็ต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ Alessandro, Girardi and Tiangsoongnern (2012) ได้ทำการวิจัยโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาถึง ปัจจัยการรับรู้ความเสี่ยงและความไว้วางใจที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสั่งสินค้าประเภทอัญมณีแบบออนไลน์ กับผู้ซื้อชาวอเมริกาที่สั่งซื้อสินค้าอัญมณีจากตัวแทนขายในประเทศไทย จำนวน ผลศึกษาพบว่า การรับรู้ความเสี่ยง และความไว้วางใจ มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้ซื้อสินค้าออนไลน์ และการรับรู้ความเสี่ยง ส่งผลทางลบต่อความไว้วางใจของผู้ซื้อสินค้าออนไลน์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เนื่องจาก การรับรู้ความเสี่ยงมีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการชำระเงินผ่านอินเทอร์เน็ตและมีอิทธิพลทำให้ความตั้งใจในการชำระเงินผ่านอินเทอร์เน็ตลดลง หากผู้ใช้บริการรับรู้ความเสี่ยงในด้านต่างๆ ในด้านความปลอดภัย โดยที่ระบบไม่มีการแจ้งเตือนการทำรายการในแต่ละครั้ง ไม่มีการตรวจจับสิ่งผิดปกติจากบุคคลอื่นที่ไม่ได้รับอนุญาตส่งเข้ามาแอบแฝงเพื่อขโมยข้อมูลหรือปลอมแปลงการทำธุรกรรม ไม่มีการกรอกรหัสส่วนตัวเพื่อเข้าสู่ระบบ หรือมีการให้ข้อมูลส่วนตัวของผู้ใช้บริการกับบริษัทอื่นๆ โดยไม่ได้รับความเห็นชอบจากผู้ให้บริการ หรือก่อให้เกิดภาพลักษณ์ที่ไม่ดีแก่บุคคลรอบข้างโดยมองว่าวิธีการชำระเงินผ่านอินเทอร์เน็ตเป็นสิ่งไม่ถูกต้อง ทำให้เสียเวลามากเกินไป ซึ่งหากผู้ใช้บริการรับรู้ความเสี่ยงเพิ่มสูงขึ้น จะส่งผลให้ผู้ชำระเงินผ่านอินเทอร์เน็ตมีความตั้งใจในการชำระเงินลดลง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 จากข้อค้นพบที่ว่า การรับรู้ประโยชน์ของการชำระเงินผ่านอินเทอร์เน็ตมีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการชำระเงินผ่านอินเทอร์เน็ตมากที่สุด ดังนั้นธนาคารควรสนับสนุนให้ลูกค้าได้เห็นประโยชน์ของการมีบัญชีออนไลน์ เช่น เพิ่มความสะดวกสบาย ลดค่าใช้จ่ายและประหยัดเวลา เป็นต้น เพื่อเป็นอีกช่องทางหนึ่งในการชำระเงิน

1.2 จากข้อค้นพบที่ว่า การรับรู้ความง่ายในการใช้งาน มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการชำระเงินผ่านอินเทอร์เน็ต ดังนั้นธนาคารควรพัฒนาระบบการชำระเงินที่ง่ายต่อการเรียนรู้ ทำให้ลูกค้าสามารถจดจำขั้นตอนการชำระเงินและสามารถเข้าสู่ระบบการชำระเงินได้ด้วยตนเอง

1.3 จากข้อค้นพบที่ว่า ความไว้วางใจของการชำระเงินผ่านอินเทอร์เน็ต มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการชำระเงินผ่านอินเทอร์เน็ต ดังนั้น ธนาคารควรพัฒนาระบบการชำระเงินให้มีความปลอดภัยและน่าเชื่อถือ เช่น เปลี่ยนแปลงที่อยู่ การเพิ่มบัญชี การชำระเงิน การโอนเงิน จะต้องมีการส่งรหัสรักษาความปลอดภัย One Time Password (OTP) ซึ่งเป็นรหัสที่ใช้ยืนยันการเปลี่ยนแปลงข้อมูลต่างๆ

1.4 จากข้อค้นพบที่ว่า การรับรู้ความเสี่ยงในการใช้งาน มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการชำระเงินผ่านอินเทอร์เน็ต ดังนั้น ธนาคารควรพัฒนาระบบการชำระเงินให้ลูกค้ามีความเสี่ยงน้อย เช่น การแจ้งเตือนเว็บไซต์ปลอม โดยมีการเตือนลูกค้าให้ทราบถึงความแตกต่างของระบบการชำระเงินของธนาคารที่แท้จริงกับระบบการชำระเงินที่ปลอมแปลง เพื่อป้องกันข้อมูลส่วนตัวในการเข้าสู่ระบบ ซึ่งจะเป็นการลดความเสี่ยงในการใช้งานได้อีกทางหนึ่ง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัจจัยอื่นๆ ที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจชำระเงินผ่านอินเทอร์เน็ตเช่น คุณค่า (Value) ความพึงพอใจ (Satisfy) เป็นต้น

2.2 ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับความตั้งใจในการชำระเงินผ่านอินเทอร์เน็ตเบื้องต้น ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับความตั้งใจในการชำระเงินอินเทอร์เน็ตผ่านช่องทางอื่นๆ เช่น ความตั้งใจในการชำระเงินผ่านเว็บไซต์ด้วยบัตรเครดิต บัตรเดบิต หรือบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. (2556). *แผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ฉบับที่ 3) ของประเทศไทย พ.ศ. 2557-2561*.
สำนักงานปลัดกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.
- ณลิตา ราชชาติ. (2553). *สาเหตุและผลลัพธ์ของความตั้งใจเชิงพฤติกรรมของลูกค้าบน e-Jewelry*. (วิทยานิพนธ์ ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2557). *รายงานระบบการชำระเงิน 2556. รายงานประจำปี 2556*. ฝ่ายระบบชำระเงินธนาคารแห่งประเทศไทย.
- นิติ ปูรินทรภิบาล. (2551). *ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยตามทฤษฎีการกระทำตามแผนกับพฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุของคนงานก่อสร้าง*. (วิทยานิพนธ์วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิธินาถ วงศ์สวัสดิ์. (2555). *ความตั้งใจในการซื้อขายหลักทรัพย์ผ่านอินเทอร์เน็ต*. (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจ มหาบัณฑิต). อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- ปวีณา คำพุกกะ. (2556). *สถิติธุรกิจ*. อุบลราชธานี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- ลินดา หลวงมาลัย. (2554). *ผลกระทบของความเชื่อในการไว้วางใจในพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของเว็บไซต์สินดา สตอรี่ที่มีต่อเจตนาในการไว้วางใจของผู้เข้าชม*. (การค้นคว้าอิสระปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต), เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2555) *รายงานวิจัยผลสำรวจการมีเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือน พ.ศ. 2555*. กรุงเทพฯ : กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.
- Alessandro, D. S., Girardi, A., Tiangsoongnern, L. (2012). (Perceived risk and trust as antecedents of online purchasing behavior in the USA gemstone industry. *Asia Pacific Journal of Marketing*, 24(3), 433-460
Retrieved May 25, 2013, from <http://www.emeraldinsight.com>
- Assael, H. (1998). *Consumer Behavior and The Marketing Action* (6th ed.). Cincinnati, Ohio: International Thomson Publishing
- Becerra, E. P & Korgaonkar, P.K. (2011). Effects of trust beliefs on consumer' online intention. *European Journal of Marketing*, 45(6): 936-962.
Retrieved May 2, 2013, from <http://www.emeraldinsight.com>
- Bianchi, C & Andrews, L. (2012). Risk, trust, and consumer online purchasing behavior: a Chilean perspective. *International Marketing Review*, 29(3), 253-276. Retrieved September 5, 2013, from <http://www.sciencedirect.com>
- Davis, F. D. (1991). User acceptance of information technology: system characteristics, user perceptions and behavioral impacts. *J.Man-Machine Studies*, 38, 475-487. Retrieved May 11, 2013, from <http://www.sciencedirect.com>
- He, D., Yaobin, L. Y., & Zhou, D. (2008). Empirical Study of Consumers' Purchase Intentions in C2C Electronic Commerce. *Tsinghua Science and Technology*, 13(3), 287-292 Retrieved September 5, 2013, from <http://www.sciencedirect.com>

- Limbu Y. B., Wolf M., & Lunsford, D. (2012). Perceived ethics of online retailers and consumer behavioral intentions. *Journal of Indian Research*, 6(2), 133-154. Retrieved May 2, 2013 from <http://www.emeraldinsight.com>
- Mafe, R. C., Blas, S. S., & Manzano, J. A. (2009). Drivers and Barriers to Online Airline Ticket Purchasing. *Journal of Air Transport Management*, 15, 294-298. Retrieved May 11, 2013 from <http://www.sciencedirect.com>
- Master, M. N & Sutanonpaipboon, J. (2010). Malay, Chinese, and internet banking. *Chinese Management Studies*. 4(2), 141-153. Retrieved May 5, 2013, from <http://www.emeraldinsight.com>
- McKnight, D. H., Choudhury, V., & Kacmar, C. (2002). Developing and Validating Trust Measures for e-Commerce. *Information System Research*, 13(3), 334-359. Retrieved May 20, 2013, from <http://www.bus.iastate.edu/mennecke/434/S05/TrustScaleISR.pdf>
- Simonian, M. A ., Forsythe, S., Kwon, W. S., & Chattaraman, V. (2012). The role of product brand image and online store image on perceived risks and online purchase intention of apparel. *Journal of Retailing and Consumer Services*, 19, 325-331. Retrieved May 20, 2013
- Sin, S. S., Khalil, M. N., & Ameen, M. A. (2012). Factors Affecting Malaysian young consumers' online purchase intention in social media websites. *Social and Behavioral Sciences*, 40, 326-33. from <http://www.sciencedirect.com> Retrieved May 2, 2013, from <http://www.sciencedirect.com>
- Suh, B. & Han, I. (2002). The Impact of Customer Trust and Perceived of Security Control on the Acceptance of Electronic Commerce. *International Journal of Electric Commerce*, 7(3), 135-161. Retrieved May 11, 2013 from <http://www.pubsonline.informs.org>
- Thamizhvanan, A, & Xavier, M. J. (2013). Determinants of customers' online purchase intention: an empirical study in India. *Journal of Indian Business Research*, 5(1), 17-32. Retrieved June 1, 2013 from <http://www.emeraldinsight.com>
- Tong, X. (2010). A Cross-national investigation of an extended technology acceptance model in the online shopping context. *International Journal of Retail & Distribution Management*, 38(10), 742-759. Retrieved September 5, 2013, from <http://www.emeraldinsight.com>
- Wen, G., Rodney, L. S., & Lynda, M. M. (2013). Factors influencing customers' online shopping in China. *Journal of Asia Business Studies*, 7(3), 214-230. Retrieved November 4, 2013 from <http://www.emeraldinsight.com>

การลดอุบัติเหตุทางถนนในเขตกรุงเทพมหานคร

The Reduction of Land Accidents in the Area of Bangkok Metropolitan

อิริราช มณีภาค*

Atiraj Maneepak*

บุญตัน ดอกไธสง**

Boonton Dockthaisong**

สอาด บรรเจิดฤทธิ์***

Sa-ard Bancherdrit***

บุญเรือง ศรีเหรียญ****

Boonrueng Sriharun****

* นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

* D.P.A. Candidate, Valaya Alongkorn Rajabhat University

* Email: maneepak999@hotmail.com

** ศาสตราจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

** Professor, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

, * ผู้ช่วยศาสตราจารย์ และอาจารย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

, * Assistant Professor and Lecturer, Valaya Alongkorn Rajabhat University

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษานโยบายการบริหารจัดการลดอุบัติเหตุทางถนนในเขตกรุงเทพมหานคร และเพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดอุบัติเหตุทางถนนและเพื่อศึกษาประสิทธิภาพการบริหารจัดการลดอุบัติเหตุทางถนนในเขตกรุงเทพมหานคร โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และเชิงปริมาณ (Quantitative Research) การวิจัยเชิงคุณภาพนั้นใช้ระเบียบวิธีวิทยาการเป็นแนวทางหลักในการอธิบายปรากฏการณ์เพื่อตอบคำถามการวิจัย โดยการศึกษาวิจัยข้อมูลจากเอกสาร (Documentary research) เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) กลุ่มตัวอย่างได้แก่ผู้เชี่ยวชาญ เจ้าหน้าที่ภาครัฐ ระดับบริหารและระดับปฏิบัติการ และเจ้าหน้าที่ระดับบริหารและระดับปฏิบัติการจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการลดอุบัติเหตุทางถนนในเขตกรุงเทพมหานคร และผู้เชี่ยวชาญด้านการลดอุบัติเหตุทางถนน เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน 24 คน และ บุคลากรหน่วยงานภาครัฐและองค์กรภาคเอกชนหรือภาคีเครือข่ายด้านการรณรงค์ลดอุบัติเหตุ ภาคประชาชน ผู้ขับขี่รถยนต์ส่วนบุคคล ผู้ขับขี่รถสาธารณะ หรือเจ้าหน้าที่ตำรวจจราจร เขตในสังกัดพื้นที่ของกรุงเทพมหานครจากประชากรเป้าหมาย 2,500 คน ที่เลือกโดยการสุ่มแบบชั้นภูมิและการสุ่มอย่างง่ายขนาดกลุ่มตัวอย่างคำนวณตามสูตรของทาโร ยามาเนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในเชิงปริมาณมีจำนวนทั้งสิ้น 345 ตัวอย่างเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการแจกแบบสอบถาม (Survey Questionnaire)

ผลการวิจัยพบว่า นโยบายการบริหารจัดการลดอุบัติเหตุทางถนนในเขตกรุงเทพมหานครนั้นได้ดำเนินการตามมติปณิธานมอโล ขององค์การสหประชาชาติ ซึ่งได้จัดให้มีการประชุมเมื่อวันที่ 19-20 พฤศจิกายน 2552 ณ กรุงมอโล ประเทศสหพันธรัฐรัสเซีย โดยประเทศไทยดำเนินการไปตามมาตรฐานสากล และตามกรอบแม่บทแห่งความปลอดภัยทางถนน ตามมาตรการ 5E ของศูนย์อำนวยความสะดวกทางถนน ซึ่งพบว่าปัจจัยที่ทำให้เกิดอุบัติเหตุทางถนนในเขตกรุงเทพมหานครพบว่าเกิดจากคน (คนขับและควบคุมยานพาหนะ และคนเดินถนน) เกิดจากยานพาหนะรถยนต์ และรถจักรยานยนต์ เกิดจากสภาพของถนนและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะสาเหตุหลักพบว่าพฤติกรรมของคนที่ทำให้เกิดอุบัติเหตุมากที่สุดคือ ความประมาท ความไม่มีจิตสำนึก ความไม่มีวินัยในการใช้รถใช้ถนน ฝ่าฝืนระเบียบกฎหมายต่างๆ เกิดจากสภาพของยานยนต์ ถนนและสิ่งแวดล้อมต่างๆ ตามลำดับ และยังพบว่าการบริหารจัดการลดอุบัติเหตุทางถนนในเขตกรุงเทพมหานครมีหน่วยงานเข้าซ้อนอำนาจหน้าที่ไม่มีความชัดเจน การบริหารจัดการจึงไม่เป็นเอกภาพ การประสานงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ กับกรุงเทพมหานครจึงยังไม่มีผลสัมฤทธิ์เป็นไป ตามเป้าหมายที่ทางศูนย์อำนวยความสะดวกทางถนนได้มุ่งหมายไว้ โดยเฉพาะจำนวนผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนนในเขตกรุงเทพมหานครยังไม่ลดลงตามเป้าหมายขององค์การสหประชาชาติ ที่ให้ลดการเสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนนให้ได้ครึ่งหนึ่งภายในปี พ.ศ.2564 (ในอัตราการเสียชีวิตในแต่ละปี ไม่ให้เกินจำนวนร้อยละ 10 คน ต่อจำนวนประชากร 100,000 คน)

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ การลดอุบัติเหตุ กรุงเทพมหานคร

Abstract

The purposes of this research were to study the policy on the administration of land accident reduction, the factors causing land accident, and the effectiveness of the administration of land accident reduction in Bangkok Metropolitan. The research methodology was mainly based on qualitative analysis and quantitative analysis. For the qualitative research, the methodology was mainly used for explanation of the phenomenon to give the answers to the research questions by documentary research. The data was collected by in-depth interview. The samplings were the experts, the government officers, and the private organization officers. For the quantitative research, the data was collected by questionnaires. The results revealed that the policy on the administration, the prevention, and the solution of Thailand's land accidents reduction was implemented according to the Mosco declaration of the United Nations and by applying the frame to the master plan of the different performance plans. So that Thailand was in line with the international standard. The main factors causing land accident found that the most severe cause of the land accidents was people's behavior including carelessness, unconsciousness, and violation. cars, roads, and environment. The less severe causes were respectively

The effectiveness of the administration of land accident reduction in Bangkok Metropolitan found that there would be problems in this matter because of redundant organizations, and indistinct duties and responsibilities. So, the administration was not united. Collaboration with the other sections of Bangkok Metropolitan was not effective as the road safety directing center aimed at especially, the number of people who died from the land accidents did not decrease according to the United Nations' goal with 50 percent reduction within B.E. 2564 (Yearly death rate should not more than 10 percent of 100,000). For example, in B.E. 2556 , 353 people out of around 5,700,000 died (about 19 percent out of 100,000).

Keywords: Administration The effectiveness of the administration of land accident reduction Bangkok

บทนำ

ประเทศไทยมีตัวเลขของผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนนสูงเป็นอันดับ 6 ของโลก และเมื่อ พ.ศ. 2556 สูงเป็นอันดับ 2 ของโลก (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2546, น.3-12) อุบัติเหตุทางถนนจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้คนไทยเสียชีวิต บาดเจ็บ ทูพพลภาพ ซึ่งมีผลเสียหายต่อบุคคล ครอบครัว สังคมเศรษฐกิจ ความปลอดภัยและความมั่นคงของประเทศไทย

สำหรับอุบัติเหตุทางถนนในเขตกรุงเทพมหานครนั้น ทำให้มีผู้ได้รับบาดเจ็บทูพพลภาพและเสียชีวิตนับแต่ปี พ.ศ.2550-2556 ดังตาราง ข้างล่างนี้

ตารางที่ 1 สถิติอุบัติเหตุจราจรในเขตกรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ. 2550-2556

ปี พ.ศ.	จำนวนอุบัติเหตุ (ครั้ง)	บาดเจ็บ (ราย)	เสียชีวิต (ราย)	มูลค่าทรัพย์สินเสียหาย (ล้านบาท)
2550	46,899	20,597	671	369.83
2552	41,832	18,854	598	349.81
2553	41,890	17,567	538	353.24
2553	37,985	16,612	456	426.41
2554	32,492	15,085	399	347.54
2555	32,393	13,760	356	390.14
2556	29,464	11,474	353	330.91

ที่มา : กองบังคับการตำรวจจราจร อ้างถึงใน สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล (2556)

ตัวอย่างอุบัติเหตุการเสียชีวิตทางถนนจากรถยนต์ในกรุงเทพมหานครที่ร้ายแรง เช่น เมื่อวันที่ 24 กันยายน 2533 รถบรรทุกถังแก๊สที่ใช้ในครัวเรือนหลายถังคว่ำ แก๊สระเบิดไฟไหม้ทำให้มีผู้เสียชีวิต 89 คน บาดเจ็บพิการ 67 คน รถยนต์ถูกไฟไหม้ประมาณ 40 คัน ดึงแถวถูกไฟไหม้ 38 ห้อง เหตุเกิดที่ถนนลงทางด่วนถนนเพชรบุรีตัดใหม่ เขตพญาไท กรุงเทพมหานคร หรือเมื่อวันที่ 31 ตุลาคม 2553 รถตู้โดยสารตกจากทางด่วนย่านพระราม 6 บริเวณปากซอยระนอง ด้านหน้าโรงเรียนสามเสนวิทยาลัย เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ทำให้เพลิงไหม้ทั้งคัน มีผู้โดยสารเสียชีวิตติดซากรถ 8 คน ลาหัล 8 คน สาเหตุเพราะคนขับขับเร็วในทางโค้ง

ด้วยเหตุนี้รัฐบาลโดย“ศูนย์อำนวยการความปลอดภัยทางถนนหรือ ศปถ. (Road Safety Operation Center) ” จึงได้ผลักดันให้มีการขับเคลื่อน “ทศวรรษแห่งความปลอดภัยทางถนน” ซึ่งคณะกรรมการศูนย์อำนวยการความปลอดภัยทางถนนได้หารือในการประชุม เมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2553 กำหนดให้ ปี พ.ศ. 2554 – 2563 เป็นทศวรรษแห่งความปลอดภัยทางถนนของประเทศไทย และกำหนดเป้าหมายให้สามารถลดอัตราการเสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนนในแต่ละปีให้ลดลงครึ่งหนึ่งหรือต่ำกว่า 10 คน ต่อประชากร 100,000 คน (ศูนย์อำนวยการความปลอดภัยทางถนน, 2553, น.3) สำหรับการนำนโยบายการป้องกันอุบัติเหตุทางถนนไปปฏิบัติโดยเฉพาะเพื่อให้ลดจำนวนผู้เสียชีวิตลงในกรุงเทพมหานครนั้นทางศูนย์อำนวยการความปลอดภัยทางถนนได้จัดทำแผนแม่บทความปลอดภัยทางถนน พ.ศ.2548-2551 ขึ้นโดยเน้นมาตรการยุทธศาสตร์ 5E ได้แก่ ยุทธศาสตร์ด้านการบังคับใช้กฎหมาย (Law Enforcement) ยุทธศาสตร์ด้านวิศวกรรม (Engineering) ยุทธศาสตร์ด้านการให้ความรู้ การประชาสัมพันธ์ (Education) และการมีส่วนร่วมยุทธศาสตร์ด้านการบริการทางแพทย์ฉุกเฉิน (Emergency Medical Service System: EMS และยุทธศาสตร์การประเมินผลและระบบสารสนเทศ (Evaluation and Information) จึงถือว่า “ศูนย์อำนวยการ

การความปลอดภัยทางถนน” เป็นองค์การหรือส่วนราชการของรัฐที่นำนโยบายการบริหารจัดการ การป้องกันและแก้ไขปัญหาคอุบัติเหตุทางถนนไปบริหารจัดการปฏิบัติ โดยมีเป้าหมายที่สำคัญคือ “ลดจำนวนผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนน”

สำหรับนโยบายการบริหารจัดการอุบัติเหตุจราจรในกรุงเทพมหานครนั้น นอกจาก กรุงเทพมหานคร จะเป็นเมืองหลวงของประเทศไทยแล้วยังเป็นศูนย์กลางการคมนาคมขนส่งของ ประเทศ ไม่ว่าจะเป็นทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ และจากต่างประเทศทั่วโลกด้วย จึงทำให้ กรุงเทพมหานครเป็นเมืองที่มีประชากร พื้นที่ ถนน ยวดยานพาหนะมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีรถยนต์ และจักรยานยนต์เป็นจำนวนมาก จึงเป็นเหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดอุบัติเหตุทางถนน มีผู้เสียชีวิตบาดเจ็บ และทุพพลภาพมากที่สุดกว่าทุกจังหวัดในประเทศ เช่น ในช่วงปีพ.ศ. 2550 – 2556 เป็นเวลา 7 ปี มีผู้เสียชีวิตรวมจำนวน 3,371 คน แม้ตัวเลขจำนวนผู้เสียชีวิตในกรุงเทพมหานครจะลดลง เป็นลำดับ แต่เมื่อเทียบกับพลเมืองของกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีจำนวนประชากรที่ระบุนไว้ใน สำนักบริหารการทะเบียนกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, กองปกครองและทะเบียน สำนักปลัดกรุงเทพมหานคร จำนวนประมาณ 5,600,000 คน แล้วจำนวนผู้เสียชีวิตในกรุงเทพมหานคร ยังไม่อยู่ในอัตราร้อยละ 10 คน ต่อประชากร 100,000 คน ตามเป้าหมาย ของศูนย์อำนวยการ ความปลอดภัยทางถนนที่ได้กำหนดเป็นแม่บทไว้แล้วนั้น

จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาประสิทธิผลการ บริหารจัดการการลดอุบัติเหตุทางถนนในเขตกรุงเทพมหานครเพื่อนำข้อค้นพบที่ได้รับเกี่ยวกับการ บริหารจัดการการลดอุบัติเหตุป้องกันมิให้เกิดการสูญเสียชีวิตบาดเจ็บและทุพพลภาพหรือ มีแนวทางในการลดอัตราการสูญเสียให้ลดน้อยลงเพื่อให้เข้าอยู่ในหลักเกณฑ์มาตรฐานสากล โดยมุ่งศึกษานโยบายการบริหารจัดการการลดอุบัติเหตุทางถนน ปัจจัยที่ทำให้เกิดอุบัติเหตุทางถนน และประสิทธิผลการบริหารจัดการลดอุบัติเหตุทางถนนในเขตกรุงเทพมหานคร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษานโยบายการบริหารจัดการการลดอุบัติเหตุทางถนนในเขตกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกิดอุบัติเหตุทางถนนในเขตกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาประสิทธิผลการบริหารจัดการลดอุบัติเหตุทางถนนในเขตกรุงเทพมหานคร

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้แก่ 1) นโยบายการบริหารจัดการการลดอุบัติเหตุทางถนน ในเขตกรุงเทพมหานคร 2) ปัจจัยที่ทำให้เกิดอุบัติเหตุทางถนนในเขตกรุงเทพมหานคร 3) ประสิทธิผล การบริหารจัดการลดอุบัติเหตุทางถนนในเขตกรุงเทพมหานคร

ขอบเขตด้านประชากร ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ เจ้าหน้าที่ภาครัฐ ระดับบริหารและระดับปฏิบัติการ และเจ้าหน้าที่ระดับบริหารและระดับปฏิบัติการจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ การลดอุบัติเหตุทางถนนในเขตกรุงเทพมหานคร และผู้เชี่ยวชาญด้านการลดอุบัติเหตุทางถนน เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 24 คน และ บุคลากรหน่วยงานภาค รัฐและองค์กรภาคเอกชนหรือภาคีเครือข่ายด้านการรณรงค์ลดอุบัติเหตุ ภาคประชาชน ผู้ขับขี่ยานต์

ส่วนบุคคล ผู้ขับซ็รรถสาธารณะ หรือเจ้าหน้าที่ตำรวจจราจรเขตในสังกัดพื้นที่ของกรุงเทพมหานคร จากประชากรเป้าหมาย 2,500 คน ที่เลือกโดยการสุ่มแบบชั้นภูมิและการสุ่มอย่างง่ายขนาดกลุ่มตัวอย่างคำนวณตามสูตรของทาโร ยามาเนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในเชิงประมาณมีจำนวนทั้งสิ้น 345 ตัวอย่าง

แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาครั้งนี้ ได้ศึกษา1) แนวคิดการบริหารเกิดจากแนวคิดของ ลูเทอร์ กุลลิก (Luther Gulick) และ ลินดอลเออร์วิค (Lyndall Urwick) ประกอบด้วยขั้นตอนการบริหารจัดการ 7 ประการ ได้แก่ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การจัดการคน (Staffing) การอำนวยการ(Directing) การประสานงาน (Coordinating) การรายงาน (Reporting) และการงบประมาณ (Budgeting) ซึ่งธงชัย ล้นตังษ์ (2543, น.21-22) ได้กล่าวลักษณะของงานบริหารจัดการประกอบด้วย 3 ด้านคือ1) ผู้นำหรือหัวหน้างานงานบริหารจัดการ 2) ภารกิจบริหาร 3)ด้านของความรับผิดชอบงานบริหารจัดการ โดยได้ดำเนินการศึกษาแนวคิดเรื่องอุบัติเหตุพบว่า สาเหตุที่ทำให้เกิดอุบัติเหตุทางถนน ประกอบด้วย 4 ปัจจัยหลักคือ 1) ปัจจัยด้านบุคคล (Personal Factor) ได้แก่ คนขับรถ ซึ่งเป็นสาเหตุที่สำคัญที่สุดที่ก่อให้เกิดอุบัติเหตุจากการประมาท ขับรถด้วยความเร็วสูง ขับรถเกินอัตราที่กฎหมายกำหนด ไม่ปฏิบัติตามกฎหรือสัญญาณจราจร ความผิดปกติ ของสภาพร่างกายและจิตใจ ความสามารถและทักษะในการขับรถวัยและเพศผู้ขับรถยนต์ที่ไม่คาดเข็มขัดนิรภัย และผู้ขับซ็รรถจักรยานยนต์ที่ไม่สวมหมวกนิรภัย ผู้ขับรถไม่มีน้ำใจและมารยาท 2) ปัจจัยด้านพาหนะ (Vehicle Factor) ได้แก่ สภาพยานพาหนะที่ไม่เป็นไปตามมาตรฐาน 3) ปัจจัยด้านทางหรือถนน (Roadway Factor) ไม่เป็นไปตามมาตรฐานสากลและ 4) ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมที่เกิดจากธรรมชาติ (Environmental Factor) จนทำให้เกิดอุบัติเหตุได้ ซึ่งเมื่อศึกษาแนวคิดเรื่องถนน พบว่า เส้นทางคมนาคมทางบกอย่างหนึ่ง ที่ใช้สำหรับคนและ ยวดยานหรืออีกนัยหนึ่งกล่าวตามลักษณะการก่อสร้างถนนก็คือ “โครงสร้างฐานดินชนิดหนึ่ง(Earth Structures) ที่สามารถรองรับน้ำหนักการบดทับของยวดยานได้อย่างปลอดภัยตลอดอายุการใช้งานที่กำหนด”ในสมัยโบราณถนนเกิดจากทางเดินของฝูงสัตว์เพื่อหาอาหารและน้ำหรือย้ายถิ่นที่อยู่หรือ อาจเกิดจากทางเดินลำสัตว์ของมนุษย์เมื่อมนุษย์วิวัฒนาการและเจริญขึ้นและมีความจำเป็นต้องไป มาหาสุกันจึงต้องปรับปรุงทางเดินให้สะดวกสบายขึ้นและเมื่อมนุษย์สามารถสร้างเครื่องมือเครื่องจักร ทำให้สามารถสร้างเครื่องจักรหรือยวดยานประเภทล้อเลื่อนได้ เช่นเดียวกับแนวคิดเรื่องการจราจร ตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติจราจรทางบกพ.ศ. 2522 มาตรา 4(1) การจราจร หมายความว่า “การใช้ทางของผู้ขับซ็ คนเดินเท้า หรือคนที่จูง ซ็ หรือไล่อ้อนสัตว์” และปัญหาการจราจร หมายถึง อุปสรรค ข้อขัดข้องที่ทำให้การจราจรติดขัดไม่บรรลุเป้าหมายของผู้ขับซ็ คนเดินทางหรือประชาชนทั่วไปในสังคม ที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาการจราจรทั้งทางตรงและทางอ้อม

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยสามารถกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ได้แก่ 1) ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ปัจจัยด้านนโยบาย ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ ปฏิบัติได้ วัดผลได้ และมีความต่อเนื่อง ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ ประกอบด้วย ภาวะผู้นำ คุณภาพบุคลากร คุณภาพเทคโนโลยีการศึกษา คุณภาพเส้นทางจราจร และความทันสมัย และปัจจัยด้านผู้ใช้นน ประกอบด้วย วินัยการจราจร คุณภาพถนน คุณภาพยานพาหนะ และความร่วมมือ 2) ตัวแปรตาม ได้แก่ ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการลดอุบัติเหตุทางถนน ประกอบด้วย จำนวนอุบัติเหตุที่ลดลง จำนวนผู้บาดเจ็บ/ผู้เสียชีวิตลดลง ความปลอดภัยของผู้ใช้นน และความพึงพอใจของผู้ใช้นน

เครื่องมือการวิจัย

1. การศึกษาวิจัยข้อมูลจากเอกสาร
2. แบบสัมภาษณ์เชิงลึกประสิทธิภาพการบริหารจัดการลดอุบัติเหตุทางถนนในเขตกรุงเทพมหานคร
3. แบบสอบถามสำรวจประสิทธิภาพการบริหารจัดการลดอุบัติเหตุทางถนนในเขตกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และเชิงปริมาณ (Quantitative Research) การวิจัยเชิงคุณภาพนั้นใช้ระเบียบวิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นแนวทางหลักในการอธิบายปรากฏการณ์เพื่อตอบคำถามการวิจัย (นิศา ชูโต, 2551, น.24) โดยการศึกษาวิจัยข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) และการศึกษาวิจัยแบบสำรวจ (Survey Research) เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) แล้วทำการรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลและรวมถึงการวิจัยเชิงปริมาณส่วนการวิจัยเชิงปริมาณนั้นเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการแจกแบบสอบถามเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ทางสถิติหาประสิทธิภาพการบริหารจัดการลดอุบัติเหตุทางถนนในเขตกรุงเทพมหานคร

ผลการศึกษา

ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการบริหารจัดการลดอุบัติเหตุทางถนนในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า นโยบายการบริหารจัดการการลดอุบัติเหตุทางถนน ทั้งการป้องกันและแก้ไขปัญหาลดอุบัติเหตุทางถนนของประเทศไทยนั้น ได้ดำเนินการตามมติปฎิญญา มอสโกขององค์การสหประชาชาติ ซึ่งถือได้ว่าเป็นไปที่กำหนดแนวทางการบริการไว้นั้นสะท้อนให้เห็นว่า การบริหารจัดการลดอุบัติเหตุทางถนนสำหรับประเทศไทยนั้น ศูนย์อำนวยการความปลอดภัยทางถนนเป็นหน่วยงานภาครัฐที่นำนโยบายการบริหารจัดการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุทางถนนไปปฏิบัติ โดยนำนโยบายการป้องกันอุบัติเหตุทางถนนไปปฏิบัติโดยเฉพาะเพื่อให้ลดจำนวนผู้เสียชีวิตลงนั้นทางศูนย์อำนวยการความปลอดภัยทางถนนได้จัดทำแผนแม่บทความปลอดภัยทางถนน พ.ศ. 2548-2551 ขึ้นโดยเน้นมาตรการยุทธศาสตร์ 5E ซึ่งประสิทธิผลการบริหารจัดการการลดอุบัติเหตุทางถนนในเขตกรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก

จากผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่ทำให้เกิดอุบัติเหตุทางถนนสาเหตุหลัก คือ พฤติกรรมของคนที่ทำให้เกิดอุบัติเหตุมากที่สุด คนประมาท คนไม่มีจิตสำนึก คนประมาท ขาดความรู้ ความเข้าใจ คนฝ่าฝืนกฎระเบียบ และรถ และถนนก็เป็นปัจจัยลำดับรองลงมา สาเหตุที่ทำให้เกิดอุบัติเหตุทางถนนมากที่สุด คือ ปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ คนขับรถ ซึ่งเป็นสาเหตุที่สำคัญที่สุดที่ก่อให้เกิดอุบัติเหตุจากการประมาท ไม่ปฏิบัติตามกฎหรือสัญญาณจราจร ความผิดปกติของสภาพร่างกายและจิตใจ ความสามารถและทักษะในการขับรถ ผู้ขับรถยนต์ที่ไม่คาดเข็มขัดนิรภัย และผู้ขับขีรถจักรยานยนต์ที่ไม่สวมหมวกนิรภัย ผู้ขับรถไม่มีน้ำใจและมารยาท รองลงมาคือ ปัจจัยด้านพาหนะ (Vehicle Factor) ยานพาหนะที่มีสภาพชำรุด ขาดการตรวจสอบและบำรุงรักษาที่ดีก่อนออกมาใช้งาน และยานพาหนะที่ไม่เป็นไปตามมาตรฐาน นับเป็นสาเหตุสำคัญของการเกิดอุบัติเหตุทางถนนได้ และปัจจัยด้านทางหรือถนน (Roadway Factor) โครงสร้างถนนที่มีทางโค้งมากหรือโค้งหักคอก พื้นผิวถนนที่ลาดด้วยยางแอสฟัลท์จะมีความลื่นมากกว่าถนนที่ทำด้วยคอนกรีต ถนนที่เป็นหลุมเป็นบ่อ ไหลทางที่เป็นทางโค้ง ช่องเดินรถที่ไม่เพียงพอ มีแนวโน้มที่จะเกิดอุบัติเหตุได้ง่าย และปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมเป็นส่วนประกอบที่ทำให้เกิดอุบัติเหตุทางถนนได้ เนื่องจากสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติไม่ดี อุปกรณ์ความปลอดภัยไม่สมบูรณ์ เป็นต้น ขณะที่การวิจัยเชิงปริมาณพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการเรียงตามลำดับตามค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยคือ ปัจจัยด้านผู้ใช้ถนน ($\text{Beta} = 0.411$) ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ ($\text{Beta} = 0.207$) และปัจจัยด้านนโยบาย ($\text{Beta} = 0.192$) ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ ตัวแปรทั้ง 3 สามารถอธิบายความผันแปรของประสิทธิผลได้ร้อยละ 17.00 ($R^2=0.170$)

จากผลการวิจัยพบว่าประสิทธิผลการบริหารจัดการลดอุบัติเหตุทางถนนในเขตกรุงเทพมหานครการดำเนินงานของศูนย์อำนวยการความปลอดภัยทางถนน เป็นการบูรณาการหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องคือ กระทรวง ทบวง กรม ภาคเอกชน โดยกำหนดยุทธศาสตร์ในลักษณะการทำงานเชิงบูรณาการทุกหน่วยงานถ้ามาร่วมกันทำงาน สำหรับกรุงเทพมหานครนั้นมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ กรุงเทพมหานคร กรมการขนส่งทางบก และสำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นส่วนราชการสำคัญที่รับนโยบายการบริหารจัดการไปปฏิบัติ ผลของความสำเร็จคือการลดจำนวนผู้เสียชีวิตจากการจราจรทางถนนในกรุงเทพมหานครได้เพียงใดขึ้นอยู่กับที่การปฏิบัติหน้าที่ของส่วนราชการทั้งสามนี้เป็นสำคัญ แต่ศูนย์อำนวยการความปลอดภัยทางถนน จะต้องมียุทธศาสตร์ที่ชัดเจนการบริหารจัดการลดอุบัติเหตุทางถนนในเขตกรุงเทพมหานคร จะมีปัญหาในเรื่องของงานในสายงานของผู้ได้บังคับบัญชา เพราะผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร มาจากการเลือกตั้งบางอย่างเป็นอิสระของเรื่องการบริหารงานและเรื่องของโครงสร้างซึ่งอาจจะไม่สอดคล้องกับทางศูนย์อำนวยการความปลอดภัยทางถนนซึ่งเป็นหน่วยงานหลักของรัฐ

อภิปรายผล

จากการศึกษาประสิทธิผลการบริหารจัดการการลดอุบัติเหตุทางถนนในเขตกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยสามารถสรุปแนวทางในการดำเนินงานเพื่อประสิทธิผลการบริหารจัดการการลดอุบัติเหตุทางถนนในเขตกรุงเทพมหานครต่อไปดังต่อไปนี้ 1) มิติด้านภาครัฐต้องมีการกำหนดนโยบายการป้องกันและแก้ไขปัญหาลดอุบัติเหตุทางถนนของกรุงเทพมหานครที่ชัดเจน มอบอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบให้กับกรุงเทพมหานครเป็นองค์กรในการทำหน้าที่บูรณาการประสานงานกำหนดวิสัยทัศน์ หรือบริหารจัดการตามยุทธศาสตร์แนวทางในการป้องกันสาธารณะภัยอุบัติเหตุทางถนนและความปลอดภัยทางถนนของกรุงเทพมหานคร เนื่องจากกรุงเทพมหานครมีศักยภาพในการบริหารจัดการตนเอง มีบุคลากร งบประมาณ สถานพยาบาลในสังกัด ฝ่ายป้องกันสาธารณะภัยจำนวนมากเพียงพอต่อการป้องกันดูแลด้านอุบัติเหตุทางถนนหรือโรงเรียนในสังกัดทำหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุนสร้างจิตสำนึกแห่งความปลอดภัย ให้กับประชาชนและเยาวชน ในการใช้ถนน 2) มิติด้านการบริหารจัดการกรุงเทพมหานครควรจำเป็นต้องอาศัยปัจจัยการบริหารด้านต่างๆ เกื้อหนุนกันอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านงบประมาณ บุคลากร การกระจายอำนาจหน้าที่ การสร้างจิตสำนึกธรรมาภิบาล ความปลอดภัยทางถนน จึงต้องอาศัยวิสัยทัศน์ของผู้บริหารในการกำหนดนโยบายแบบองค์รวมเชิงบูรณาการอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้เจ้าหน้าที่ต้องบังคับใช้กฎหมายจราจรอย่างเป็นธรรมและบังคับใช้อย่างเคร่งครัด ให้อำนาจเจ้าหน้าที่สามารถเปรียบเทียบปรับได้เพื่อป้องปรามการกระทำความผิดสร้างจิตสำนึกให้กับประชาชนในการใช้ถนนอย่างปลอดภัย 3) มิติด้านผู้ขับขี่ให้มีวินัยและจิตสำนึกที่ดีหรือพฤติกรรมขับขี่ที่ดี ไม่ฝ่าฝืนต่อกฎจราจร เคารพกฎจราจร พร้อมทั้งตรวจสอบสภาพรถยนต์ให้สมบูรณ์ก่อนขับขี่และตรวจสอบเส้นทางก่อนการเดินทางทั้งนี้เพื่อความสะดวกรวดเร็วและไม่เกิดอุบัติเหตุและสำคัญที่สุดคือผู้ใช้รถใช้ถนนต้องไม่ประมาทเพราะหากประมาทเพียงเสี้ยววินาทีก็เกิดอุบัติเหตุ ทำให้ได้รับความเสียหายบาดเจ็บทุพพลภาพและเสียชีวิตได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย

1. ควรกำหนดนโยบายด้านการป้องกันและรักษาความปลอดภัยทางถนนอย่างเป็นระบบโดยมีการมอบอำนาจหน้าที่ จัดตั้งหน่วยงานรับผิดชอบ กำกับดูแลอย่างเป็นระบบ
2. ควรกำหนดนโยบายในการส่งเสริมสร้างจิตสำนึกที่ดีของประชาชนในการตระหนักถึงความปลอดภัยทางถนน วินัยในการจราจร ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว
3. จัดตั้งองค์กรที่รับผิดชอบชัดเจน เพื่อทำหน้าที่ประสานระหว่างหน่วยงานต่างๆ โดยมีนโยบายงบประมาณที่ต่อเนื่อง ตัวอย่าง เช่น ศูนย์ความปลอดภัยคมนาคม ที่เป็นหน่วยงานหนึ่งในปัจจุบัน
4. จัดตั้งระบบการจับกุมข้อมูลอุบัติเหตุจราจรทางบก เพื่อใช้ในการวางแผนเกี่ยวกับความปลอดภัย และการออกแบบถนนให้มีมาตรฐานยิ่งขึ้น และ การบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจังให้ประชาชนปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. ควรมีการปรับโครงสร้างภายในกรุงเทพมหานคร ให้สามารถรองรับการทำงานของศูนย์อำนวยความสะดวกทางถนน มีแผนงานกิจกรรม มีแผนแม่บทที่สอดคล้องกันแผนแม่บทเรื่องความปลอดภัยทางถนน
2. ควรส่งเสริมการใช้รถสาธารณะในเขตกรุงเทพมหานคร ไม่ว่าจะเป็นรถไฟฟ้า รถโดยสารองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) ให้ลดการใช้รถส่วนตัวลง โดยเฉพาะลดการใช้รถจักรยานยนต์ลง เพราะเกิดอุบัติเหตุบ่อยครั้ง
3. ควรมีการปรับโครงสร้างของ สพท. เวลาที่มีศูนย์ป้องกันบรรเทาสาธารณภัยอุบัติเหตุในช่วงเทศกาล การสั่งงานของโครงสร้างจะเห็นได้ว่าไม่ว่าจะเป็นตำรวจ ขสบก. กรมการขนส่งทางบก ที่ดูแลในเรื่องของรถโดยสารในเรื่องของหมอชิต ถ้าหากว่า มีการรับปฏิบัติของหน่วยงาน สพท. กรุงเทพมหานครอย่างจริงจัง ปัญหาที่จะลดลงได้ และทางส่วนกลางมอบอำนาจให้ สพท. กรุงเทพมหานคร มีอำนาจ งบประมาณ ในการตัดสินใจเพิ่มขึ้น จะมีส่วนช่วยในเรื่องอุบัติเหตุลดลง สนับสนุนในเรื่องของเทคโนโลยี พร้อมทั้งสนับสนุนความรู้ของเจ้าหน้าที่
4. ต้องสร้างจิตสำนึกให้คนขับรถ เนื่องจากในทุกวันนี้คนขับรถขาดจิตสำนึกในการขับรถให้ปลอดภัย ขาดวินัยในการปฏิบัติตามกฎจราจร อันเป็นความประมาท ทำให้เกิดอุบัติเหตุขึ้นได้ง่าย

เอกสารอ้างอิง

- กรมทางหลวง.(2556). *ภูมิศาสตร์สารสนเทศด้านการขนส่งและจราจร*. สำนักงานนโยบายและ
แผนการขนส่งและจราจร กระทรวงคมนาคม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สำนักงานนโยบาย
และแผนการขนส่งและจราจร.
- จุฬารัตน์ โสตะ. (2541). กลยุทธ์เพื่อโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ. *วารสารศูนย์บริการวิชาการ
มหาวิทยาลัยขอนแก่น*.ขอนแก่น.8(1), 18-22.
- ธงชัย ล้นดิวังษ์. (2543). *องค์การและการบริหาร*. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- นิตา ชูโต. (2551).*การวิจัยเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพฯ: พรินต์โพร.
- ศูนย์อำนวยการความปลอดภัย. (2553). *รายงานประชาชนผลงานปี พ.ศ.2552-2553*.
กรุงเทพมหานคร.: พรินต์โพร.
- สถาบันวิจัยเพื่อการวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2546). *สถานการณ์ปัญหาความยากจนใน
ประเทศไทย*. สืบค้นเมื่อ 31 สิงหาคม 2552,
จาก <http://www.tdri.or.th/poverty/report1.htm>.
- สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล.(2556) . *สถิติอุบัติเหตุจราจรในเขตกรุงเทพมหานคร
ปี พ.ศ. 2550-2556*. กระทรวงคมนาคม. กรุงเทพมหานคร. โฟร์เพช.
- Luther, E. & Urwick, L. (1973). *Paperson the Science of Administration*.
New York, Columbia University.

แนวทางการส่งเสริมกลยุทธ์ทางการตลาด ภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น

Guidelines to Promote the Marketing Strategies
under the Self-Sufficiency Economic Philosophy of
the Community Enterprise in Samsung District,
KhonKaen Province

ฉัตรฉานันท์ นิติวัดนะ*

Chatchanun Nitiwattana*

* หัวหน้าสาขาวิชาการตลาด คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

* Head of the Department of Marketing, Faculty of Business Administration, North Eastern University

* Email : Chatchanun.nit@neu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพทางประชากรศาสตร์ของประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอำเภอช้างสูง จังหวัดขอนแก่น 2) เพื่อศึกษาปัจจัยด้านกลยุทธ์ทางการตลาดภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน 3) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างความคิดเห็นของประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ใช้กลยุทธ์ทางการตลาดภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากและประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ใช้กลยุทธ์ทางการตลาดภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงใช้บ้างแต่น้อยของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และ 4) เพื่อนำเสนอแนวทางการส่งเสริมกลยุทธ์ทางการตลาดภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอำเภอช้างสูง จังหวัดขอนแก่น การวิจัยครั้งนี้ใช้วิจัยแบบผสมโดยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 31 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ สถิติเชิงพรรณนา และทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติ T-Test ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การสัมภาษณ์กลุ่มย่อย(Focus Group)กับผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องจำนวน 7 คน ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพทางประชากรศาสตร์ของประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุ 55 ปีขึ้นไป มีระดับการศึกษาชั้นประถมศึกษา มีอาชีพหลักคือเกษตรกร ส่วนใหญ่ประกอบกิจการของวิสาหกิจชุมชน คือ แปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร มีทุนส่วนตัว มีระยะเวลาการดำเนินการ 7 ปีขึ้นไป เงินลงทุนเริ่มแรกของกิจการต่ำสุดคือ 800 บาทในกลุ่มกิจการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนประเภทการแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร ส่วนเงินลงทุนเริ่มแรกของกิจการที่ใช้เงินลงทุนเริ่มแรกสูงสุดคือ กิจการเครื่องดื่ม คือ ประมาณ 3,000,000 บาท รายได้ของกลุ่มต่อปีของกิจการต่ำสุด คือ 8,000 บาท ในกลุ่มกิจการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนประเภทเครื่องจักรสาน ส่วนรายได้ของกลุ่มต่อปีของกิจการสูงสุด คือ กิจการเครื่องดื่ม คือ ประมาณ 1,200,000 บาท รายจ่ายของกลุ่มต่อปีของกิจการต่ำสุดคือ 2,000 บาท ในกลุ่มกิจการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนประเภทผลิตภัณฑ์สมุนไพร ส่วนรายจ่ายของกลุ่มต่อปีของกิจการสูงสุด คือ กิจการเครื่องดื่ม คือ ประมาณ 600,000 บาท เงินปันผลกลุ่มต่อปีของกิจการต่ำสุดคือ ไม่มีการปันผล ในกลุ่มกิจการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนประเภทการแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร การผลิตพืช เครื่องจักรสาน ผลิตภัณฑ์สมุนไพร การผลิตปัจจัยการผลิต และเครื่องดื่ม ส่วนเงินปันผลของกลุ่มต่อปีของกิจการสูงสุด คือ กิจการเครื่องจักรสาน คือ ประมาณ 140,000 บาท

2. มีการใช้กลยุทธ์ทางการตลาดภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอำเภอช้างสูง จังหวัดขอนแก่นโดยรวมอยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง

3. การทดสอบสมมติฐานพบว่า ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ใช้กลยุทธ์ทางการตลาดภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากและประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ใช้กลยุทธ์ทางการตลาดภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงใช้บ้างแต่น้อยที่ต่างกัน มีผลต่อการใช้กลยุทธ์ทางการตลาดโดยรวมภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ต่างกัน

4. แนวทางการส่งเสริมกลยุทธ์ทางการตลาดภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอำเภอช้างสูง จังหวัดขอนแก่นมีดังนี้ 1) ด้านผลผลิต เน้นเรื่องการใช้ทรัพยากรทุกชนิดอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพสูงสุด ผลิตสินค้าที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมและ

สิ่งแวดล้อม ผลิตภัณฑ์ต้องมีความซื่อสัตย์ ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพและมีความปลอดภัยต่อผู้บริโภค และตรวจสอบคุณภาพและความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ตลอดกระบวนการผลิตอย่างซื่อสัตย์สุจริต 2) ด้านราคา เน้นตั้งราคาตามคุณภาพสินค้า ให้เครดิตในการซื้อสินค้า/ขายเงินเชื่อตามหลักวิชาการ สมาชิกรู้ความเคลื่อนไหวของราคาผลิตภัณฑ์ ตั้งราคาที่ยุติธรรม ไม่เอาเปรียบผู้บริโภค และไม่เน้นกำไรระยะสั้น 3) ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายมีเครือข่าย ซื่อสัตย์สุจริต ไม่เอาเปรียบผู้จำหน่าย และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่ค้าในระยะยาว 4) ด้านการส่งเสริมการตลาดเน้นโฆษณาสินค้าไม่เกินความจริง แนะนำสินค้าแบบปากต่อปาก มีการจัดแสดงสินค้า มีส่วนลดและแถมสินค้า จัดกิจกรรมเพื่อกลับคืนสู่ชุมชน รู้จักแบ่งปันและรับผิดชอบในการอยู่ร่วมกันในสังคม

คำสำคัญ : กลยุทธ์ทางการตลาด ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มวิสาหกิจชุมชน

Abstract

The purposes of this research were 1) to study the demographic characteristic of the presidents of the community enterprise in Samsung district, KhonKaen province, 2) to study the factors of marketing strategies under the self-sufficiency economy philosophy of community enterprise, 3) to compare the differentiation between the opinion of the presidents who used of high and lower self-sufficiency economic philosophy of community enterprise and 4) to propose the guidelines as to promote the marketing strategies under the self-sufficiency economic philosophy in Samsung district, KhonKaen province. This research had been used as the mixed research known as the quantitative research. The data collection had been used as questionnaires apart from the sampling group of 31 persons. The statistics had been used were as follows: the descriptive analysis for data analysis, and tested hypothesis at 0.05 level, and the qualitative research by focus group with 7 experts. The findings were as follows: 1) The majority of the presidents of the community enterprise were female, at the age of 55 years old and over, graduated at the primary school, main occupations were agriculturists. Most of the business type was: the processed and food, own capital, operating had been over 7 years. The lowest initial capital was 800 Baht. The group of the community enterprise was on the food processing. Hence, the highest initial capital investment was the beverage using the capital approximately 3,000,000 Baht. The lowest income of the group was 8,000 Baht per year. The business group of the community enterprise was the wickerwork. The group's highest income was the beverage approximately 1,200,000 Baht per year. The lowest group's expense was 2,000 Baht. The business that the community enterprise had been made was the herbal product. The highest expense of the group was the beverage approximately 600,000 Baht. The business that the community enterprise had no dividend which included food processing, plant production, wickerwork, herbal, factors of production and beverage. But the highest dividend was the wickerwork approximately 140,000 Baht per year. 2) There were used the marketing strategies under the sufficiency economy philosophy of the community enterprise overall were in the moderate level. 3) The hypothesis testing found that the leader of the community enterprise used the marketing strategies under the self-sufficiency economy philosophy somewhat had been used, but it seemed to be less that differed affected to the marketing strategies overall in the difference under the self-sufficiency economy philosophy that differently. 4) The guidelines to promote the marketing strategies under the self-sufficiency economy philosophy of the community enterprise were: 1) The product: focused on the use of all kind

resources economically and was in the most effective: and produced goods with social and environment responsibility, producing must be in probity, producing with high quality, safety to the consumers and quality examination and safety of products through its production process with honesty. 2) The price: focused on pricing based on the products quality, giving credit, to sale on cash according to it methods. The member known about the price movement, to set up the fair price, not take advantage of the customers and not focus on the short term interest. 3) The place: they had network, take honesty, not take advantage of the distributors and created good relationships with the trading partner. 4) The promotion, focused on the reasonable advertisement, viral marketing ,exhibition, discount and had premium product, arranging some activities returned to the community, sharing and take responsibility to live together in the society.

Keywords: Marketing Strategies, Self-Sufficiency Economic Philosophy,
Community Enterprise.

บทนำ

วิสาหกิจชุมชน คือ การประกอบการเพื่อการจัดการ “ทุนของชุมชน” อย่างสร้างสรรค์เพื่อการพึ่งพาตัวเอง โดยที่พยายามให้เป็นโครงสร้างเศรษฐกิจพอเพียง (แบบพอเพียง) ตามฐานแนวคิดอยู่บนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ความสัมพันธ์ในโครงสร้างแบบแนวราบและความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน เป็นปัจจัยที่ทำให้ระบบเศรษฐกิจของชุมชนอยู่ในลักษณะพึ่งพาตัวเอง และมุ่งตอบสนองความต้องการเพื่อการยังชีพของชุมชนเป็นหลัก ชุมชนสามารถกำหนดการผลิตตามบริบทของตนเอง คือสอดคล้องกับความต้องการและปัจจัยการผลิตในชุมชนทั้งแรงงาน วัตถุดิบ ความรู้ และเทคโนโลยีของตนเอง เป็นรูปแบบการผลิตที่อาศัยธรรมชาติเป็นตัวกำหนดที่สำคัญ เช่น การนำวัตถุดิบในท้องถิ่นมาใช้เพื่อเกิดรายได้ให้แก่ชุมชนในแต่ละชุมชนได้ผลิตสินค้าของตนเองภายใต้นโยบายเศรษฐกิจที่พอเพียง โดยการพัฒนาตลาดก็จะเพิ่มศักยภาพให้กับชุมชนของตนเอง รวมทั้งศักยภาพและทรัพยากรต่าง ๆ ที่เป็นทุนของตนเอง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเห็นว่าสาเหตุวิกฤตทางเศรษฐกิจในประเทศไทยประสบอยู่นั้น เนื่องจากประเทศไทยได้นำเศรษฐกิจแบบค้าขาย (Trade Economy) มาใช้ ถ้าสามารถปรับเปลี่ยนเป็นเศรษฐกิจแบบพอเพียง (Self-Sufficient Economy) ได้ จะสามารถทำให้เศรษฐกิจของไทยฟื้นกลับมาได้ เนื่องจากปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงดังกล่าวอยู่บนหลักของความพอประมาณ ความมีเหตุผลและการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว โดยอยู่ภายใต้เงื่อนไขความรู้คู่คุณธรรม จึงทำให้ได้รับความสนใจจากทุกภาคส่วน และเชื่อมั่นว่า สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ทุกระดับ ทุกภาคส่วนในสังคมไทย จึงจะมีส่วนช่วยให้สามารถดำรงอยู่ในโลกแห่งการเปลี่ยนแปลงได้อย่างยั่งยืน

จากการกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา แนวทางการส่งเสริมกลยุทธ์ทางการตลาดภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอช้างสูง จังหวัดขอนแก่น เนื่องจากอำเภอช้างสูงเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงและถือว่าเป็นต้นแบบขององค์ความรู้ในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจมาใช้ในการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทั้งนี้เพื่อใช้เป็นแนวทางการพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และเพิ่มศักยภาพของชุมชนให้มีความสามารถในการพึ่งพาตนเองได้ มีคุณภาพชีวิตที่ดีและเหมาะสมตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ช่วยผลักดันผู้สนับสนุนและส่งเสริมให้ประชาชนได้มีการรวมกลุ่มและพัฒนาภูมิวิสาหกิจชุมชน กลุ่มผลิตสินค้าให้มีความสามารถในการผลิต และการตลาดของกลุ่มมีความเข้มแข็งและสอดคล้องกับแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

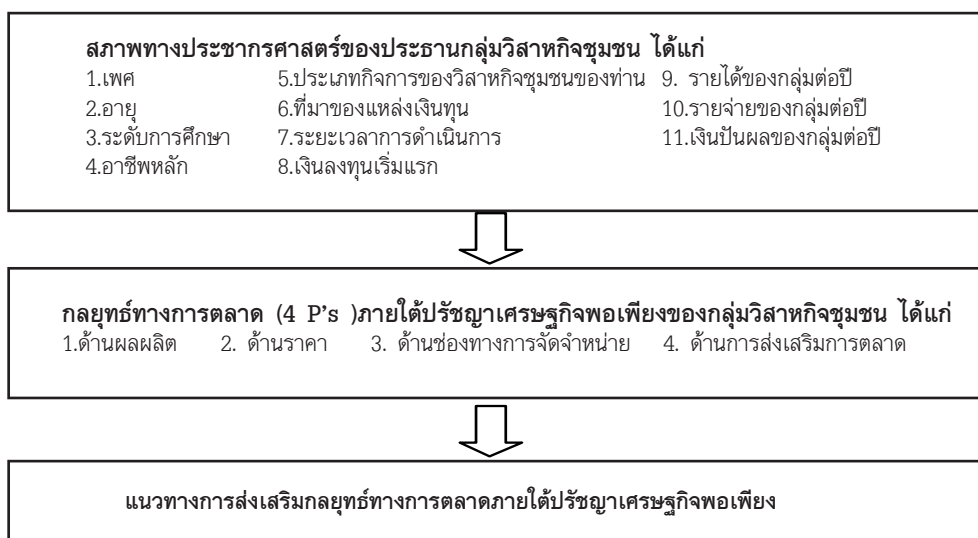
1. เพื่อศึกษาสภาพทางประชากรศาสตร์ของประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านกลยุทธ์ทางการตลาดภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น
3. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากและใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงบ้างแต่น้อยที่มีผลต่อการใช้กลยุทธ์ทางการตลาดภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น
4. เพื่อนำเสนอแนวทางการส่งเสริมกลยุทธ์ทางการตลาดภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น

สมมติฐานในการวิจัย

ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากและที่ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงบ้างแต่น้อยที่ต่างกัน มีผลต่อการใช้กลยุทธ์ทางการตลาดภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่นที่ต่างกัน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แนวทางการส่งเสริมกลยุทธ์ทางการตลาดภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น มีกรอบแนวคิดในการวิจัยดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

“เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 25 ปี ตั้งแต่ก่อนวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจและเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไข เพื่อให้รอดพ้นและสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ใน แผนพัฒนาฉบับที่ 9 ได้อัญเชิญ “แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง” ตามแนวพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 มาใช้ในการกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศโดยในแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจะชี้ถึงแนวการใช้ชีวิตและปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัวระดับชุมชนจนถึงระดับสังคมประเทศ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลางโดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ แนวความคิดนี้ได้ให้ความหมายของความพอเพียงโดย หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผลรวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกัน ต้องอาศัยความรู้รอบรู้ ความรอบคอบและความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำความรู้ต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอนและขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจให้มีสำนึกในคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริตและให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสมดำเนินชีวิตด้วยความอดทนความเพียร มีสติปัญญาและความรอบคอบเพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุสังคมสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี เศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัวระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง (วิจิต นันทสุวรรณ, 2549)

ปิยะวัน เพชรหมี่ (2553) ได้ศึกษา การศึกษาผลสัมฤทธิ์การใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจ ชุมชนเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง สถานภาพสมรส ช่วงอายุระหว่าง 40-59 ปี ระดับการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา อาชีพเกษตรกร รายได้เฉลี่ยต่ำกว่า 5,000 บาท ประเภทของวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ด้านเกษตรกรรม ทำนา ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ ความสัมพันธ์กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่เป็นสมาชิก ระยะเวลาการเป็นสมาชิก 3 - 4 ปี และสมาชิกมีวัตถุประสงค์ในการเข้าร่วมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้การรับรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทั้ง 4 ด้านได้แก่ ด้านความหมายและความสำคัญ ด้านองค์ประกอบ ด้านการนำไปปฏิบัติและด้านประโยชน์ พบว่าส่วนใหญ่สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนรับรู้ด้านความหมายและความสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและด้านประโยชน์ของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงส่วนพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการลดรายจ่ายด้านการเพิ่มรายได้ ด้านการประหยัด พฤติกรรมด้านการเรียนรู้ สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้ใช้ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแล้วประสบผลสัมฤทธิ์ระดับมาก ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประสบผลสัมฤทธิ์ปานกลาง และพฤติกรรมด้านสังคม ประสบผลสัมฤทธิ์ระดับมาก

นราวุฒิ สังข์รักษา (2553) ได้ศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลต่อกลยุทธ์การปรับตัวทางการตลาดของผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นในจังหวัดราชบุรี ผลการวิจัยพบว่า 1) การวิเคราะห์สภาพการแข่งขันในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนรายด้าน ได้แก่ คู่แข่งขันรายใหม่ที่จะเข้ามาลงทุน ด้านอำนาจการต่อรองของลูกค้า ด้านอำนาจการต่อรองของผู้ขายสินค้า/ผู้ผลิต ด้านสินค้าทดแทน

และด้านความเข้มแข็งทางการแข่งขันภายใต้อุตสาหกรรม ทุกด้านอยู่ในระดับปานกลางทั้งหมดตามลำดับ ปัจจัยสนับสนุนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนรายด้านการประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการรวมกลุ่มและเครือข่ายและด้านการพัฒนาระบบมาตรฐาน อยู่ในระดับมากตามลำดับ กลยุทธ์การปรับตัวทางการตลาด ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนรายด้านสินค้าและบริการด้านกลยุทธ์ ด้านราคา ด้าน กลยุทธ์การจัดจำหน่ายและด้านกลยุทธ์การส่งเสริมการตลาด ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ 2) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวของกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อกลยุทธ์การปรับตัวทางการตลาดจำแนกตามอายุ สถานภาพสมรส การศึกษา รายได้ อาชีพ และระยะเวลาการทำการที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อกลยุทธ์การปรับตัวทางการตลาดที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ส่วนเพศไม่แตกต่างกัน 3) การวิเคราะห์ ปัจจัยด้านสภาพการแข่งขัน และปัจจัยด้านการสนับสนุนมีประสิทธิภาพในการทำนายร่วมกันต่อกลยุทธ์การปรับตัวทางการตลาดของผลิตภัณฑ์ของชุมชนและท้องถิ่น

นางอุณงค์ นามบุตติ และอุมารินทร์ ราตรี (2552) ได้ศึกษา แนวทางการพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อเพิ่มศักยภาพการจัดการเศรษฐกิจชุมชนเพื่อความยั่งยืน โดยเน้นค่านิยมตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษากลุ่มเศรษฐกิจชุมชน อำเภอสว่างวีระวงศ์ จังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า 1) ข้อมูลทั่วไปของตัวแทนกลุ่มเศรษฐกิจชุมชน และสภาพทั่วไปของการจัดการเศรษฐกิจชุมชน ตัวแทนกลุ่มส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 41 - 49 ปี ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกของกลุ่มต่ำกว่า 5 ปี มีตำแหน่งประธานกลุ่มและรองประธานกลุ่ม และส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกร สภาพการบริหารจัดการกลุ่ม มีประธานเป็นผู้มอบหมายงาน ด้านการผลิตจะใช้วิธีผลิตตามคำสั่งซื้อของลูกค้า ด้านแรงงานจะใช้แรงงานซึ่งเป็นคนในชุมชนหรือหมู่บ้านเดียวกัน และทางกลุ่มไม่มีปัญหาด้านการเงินเนื่องจากการใช้เงินทุนหมุนเวียนสมาชิกในกลุ่ม 2) การจัดการเศรษฐกิจชุมชนเพื่อความยั่งยืนโดยเน้นค่านิยมตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอสว่างวีระวงศ์ จังหวัดอุบลราชธานี ทางกลุ่มฯ ส่วนใหญ่ได้นำแนวความคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานของกลุ่มมากที่สุด คือ การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า มีขนาดการผลิตที่สอดคล้องกับความสามารถในการบริหารจัดการ และเน้นการใช้วัตถุดิบภายในท้องถิ่น ภายใต้แนวความคิดหลักความพอประมาณ การมีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันที่ดี 3) การศึกษากลยุทธ์การตลาดของกลุ่มเศรษฐกิจชุมชน อำเภอสว่างวีระวงศ์ จังหวัดอุบลราชธานี (1) กลยุทธ์ด้านผลิตภัณฑ์ กลุ่มฯจะเน้นในเรื่องคุณภาพของผลิตภัณฑ์ การออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ (2) กลยุทธ์ด้านราคากลุ่มฯจะใช้วิธีการตั้งราคาโดยดูจากคุณภาพของสินค้าเป็นหลัก (3) กลยุทธ์ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย กลุ่มฯจะใช้การติดต่อสื่อสารทางโทรศัพท์เพื่อสั่งซื้อสินค้าและขายตามงานแสดงสินค้า (OTOP) หรือส่งสินค้าไปขายตามร้านค้าทั่วไป (4) กลยุทธ์การตลาดในทุก ๆ กลุ่มฯจะใช้วิธีการโฆษณาแบบปากต่อปาก เนื่องจากการขาดงบประมาณในการโฆษณา 4) แนวทางการประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนากลยุทธ์การตลาดเพื่อเพิ่มศักยภาพให้กับกลุ่มเศรษฐกิจชุมชน (1) กลยุทธ์ด้านผลิตภัณฑ์ จะเน้นการใช้ทรัพยากรทุกชนิดอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพสูงสุด (2) กลยุทธ์ด้านราคา การตั้งราคาไม่เอาเปรียบผู้บริโภค (3) กลยุทธ์ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย คือ เน้นการให้ราคาที่เหมาะสมกับผู้จำหน่ายวัตถุดิบ และ (4) กลยุทธ์ด้านการส่งเสริมการตลาด คือ เน้นการบอกประโยชน์ที่สำคัญเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ มากกว่าการโฆษณาเกินจริงทำให้สินค้าดูไม่มีราคาในสายตา

สุวกิจ ศรีปัดดา (2549) ได้ศึกษา การประยุกต์หลักการจัดการธุรกิจตามแนวพระราชดำริ เศรษฐกิจพอเพียงกับวิสาหกิจชุมชน ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับความเป็นไปได้ในการประยุกต์ หลักการจัดการเศรษฐกิจพอเพียงกับวิสาหกิจชุมชนทั้งโดยรวมและจำแนกตามลักษณะของกิจการอยู่ ในระดับมาก แนวปฏิบัติที่เป็นไปได้สูงและควรปฏิบัติอย่างมาก คือต้องประกอบการด้วยความซื่อสัตย์ สุจริตไม่เอาเปรียบผู้เกี่ยวข้อง เช่น ลูกค้า แรงงาน และผู้ส่งสินค้าหรือวัตถุดิบ 2) หลักการ เจื้อนไข และแนวปฏิบัติตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำไปประยุกต์กับวิสาหกิจ ชุมชนได้ทุกประเภทและทุกลักษณะกิจการไม่แตกต่างกัน 3) ข้อเสนอแนะที่สำคัญในการประยุกต์ แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงกับวิสาหกิจชุมชน คือ ต้องให้ผู้ประกอบการเรียนรู้เข้าใจหลัก ปฏิบัติคือต้องมีความรู้ต้องมีคุณธรรมทำกิจการโดยความมีเหตุผลพอประมาณและสามารถคุ้มกัน ตนเองได้อุ้มชูตนเองได้ให้ยืนบนขาตนเองได้

เครื่องมือการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถาม จากนั้นใช้การวิจัย เชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การสัมภาษณ์กลุ่มย่อยเพื่อนำเสนอแนวทาง การส่งเสริมกลยุทธ์ทางการตลาดภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

วิธีการดำเนินงานวิจัย

ประชากร มี 2 กลุ่ม คือ 1. ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น ที่ผลิตสินค้าจำนวน 83 กลุ่มวิสาหกิจชุมชน 2. ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน 4 คน เกษตรอำเภอชำสูง 1คน นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการและรับผิดชอบเกี่ยวกับวิสาหกิจ ชุมชนอำเภอชำสูง 1 คน และผู้นำชุมชน 1 คนรวมทั้งสิ้น 7 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น จากจำนวน กลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ท่อนุมัติการจดทะเบียนแล้วมีทั้งสิ้น 83 กลุ่มวิสาหกิจชุมชน (สำนักงาน เลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ณ วันที่ 12 มกราคม 2557) โดยใช้การสุ่มตัวอย่าง แบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 31 คน

การสุ่มตัวอย่าง คือ การสุ่มตัวอย่างที่ไม่เป็นไปตามโอกาสทางสถิติ หรือไม่อาศัย ความน่าจะเป็น (Non-Probability Sampling) จากจำนวนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ท่อนุมัติ การจดทะเบียนแล้วมีทั้งสิ้น 83 กลุ่มวิสาหกิจชุมชน เลือกกลุ่มกิจการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ที่ผลิตสินค้า มา 1 กลุ่มที่ผลิตสินค้า และมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง จำนวน 31 กลุ่ม วิสาหกิจชุมชน โดยใช้การสุ่มตัวอย่าง แบบเฉพาะเจาะจงจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น ทั้งหมด 5 ตำบล จึงได้กลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 31 คน ส่วนของการสัมภาษณ์ กลุ่มย่อย โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงผู้ที่เชี่ยวชาญและเกี่ยวข้องกับวิสาหกิจชุมชน อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่นจึงได้กลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 7 คน ได้แก่ ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน 4 คน เกษตรอำเภอชำสูง 1 คน นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการและรับผิดชอบ เกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนอำเภอชำสูง 1 คน และผู้นำชุมชน 1 คน

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริมกลยุทธ์ทางการตลาดภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอช้างสูง จังหวัดขอนแก่นสามารถสรุปการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย 4 ประการ ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิเคราะห์สภาพทางประชากรศาสตร์ของประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

เพศ พบว่าประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 74.20 และเพศชายจำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 25.80 ตามลำดับ

อายุ พบว่าประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ส่วนใหญ่มีอายุ 55 ปีขึ้นไป จำนวน 17 คนคิดเป็นร้อยละ 54.80 รองลงมาคือ อายุระหว่าง 49 - 54 ปีจำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 35.50 อายุระหว่าง 43 - 48 ปี จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 6.50 อายุระหว่าง 37-42 ปี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 3.20 ตามลำดับ

การศึกษา พบว่าประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาชั้นประถมศึกษาจำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 58.10 รองลงมาคือ ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายหรือวุฒิ ปวช. จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 25.80 ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นจำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 12.90 และระดับอนุปริญาหรือวุฒิปวส.จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 3.20 ตามลำดับ

อาชีพหลัก พบว่าประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ส่วนใหญ่มีอาชีพหลักคือเกษตรกร (ทำนา/ทำไร่/ทำสวน) จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 87.10 รองลงมาคือ ค้าขาย จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 6.50 และรับจ้างทั่วไป จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 6.50 ตามลำดับ

ประเภทกิจการของวิสาหกิจชุมชน พบว่าประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ส่วนใหญ่ประเภทกิจการของวิสาหกิจชุมชน คือ การแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 25.80 รองลงมาคือ การผลิตพืชจำนวน 7 คน และเครื่องจักสาน จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 22.60 ตามลำดับ

ที่มาของแหล่งเงินทุน พบว่าประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ส่วนใหญ่ที่มาของแหล่งเงินทุน คือ จากทุนส่วนตัวเลือก 21 คน คิดเป็นร้อยละ 67.70 ไม่เลือก 10 คน คิดเป็นร้อยละ 32.30 รองลงมา กู้จากกองทุนของรัฐ เลือก 13 คน คิดเป็นร้อยละ 41.90 ไม่เลือก 18 คน คิดเป็นร้อยละ 58.10 กู้จากสถาบันการเงิน เลือก 4 คน คิดเป็นร้อยละ 12.90 ไม่เลือก 27 คน คิดเป็นร้อยละ 87.10 ได้รับเงินสนับสนุนจากรัฐ ได้แก่ อบต. เทศบาลอำเภอช้างสูง กรมพัฒนาชุมชน เกษตรอำเภอช้างสูงเป็นต้นเลือก 6 คน คิดเป็นร้อยละ 19.40 ไม่เลือก 25 คน คิดเป็นร้อยละ 80.60 ตามลำดับ

ระยะเวลาการดำเนินการ พบว่า ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ส่วนใหญ่มีระยะเวลาการดำเนินการคือ ระยะเวลาการดำเนินการ 7 ปีขึ้นไปจำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 41.90 รองลงมาคือ ระยะเวลาดำเนินการ 4-6 ปี จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 32.30 ระยะเวลาการดำเนินการ 1-3 ปีจำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 16.10 และระยะเวลาดำเนินการน้อยกว่า 1 ปี จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 9.70 ตามลำดับ

เงินลงทุนเริ่มแรก จำแนกตามประเภทกิจการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน พบว่า เงินลงทุนเริ่มแรกของกิจการต่ำสุดคือ 800 บาท ในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนประเภทกิจการการแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร ส่วนเงินลงทุนเริ่มแรกของกิจการที่ใช้เงินลงทุนเริ่มแรกสูงสุด คือ กิจการเครื่องดื่ม คือ ประมาณ 3,000,000 บาท

รายได้ของกลุ่มต่อปี จำแนกตามประเภทกิจการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน พบว่า รายได้ของกลุ่มต่อปีของกิจการต่ำสุด คือ 8,000 บาท ในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนประเภทกิจการเครื่องจักสาน ส่วนรายได้ของกลุ่มต่อปีของกิจการสูงสุด คือ กิจการเครื่องตี คือ ประมาณ 1,200,000 บาท

รายจ่ายของกลุ่มต่อปี จำแนกตามประเภทกิจการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน พบว่า รายจ่ายของกลุ่มต่อปีของกิจการต่ำสุดคือ 2,000 บาท ในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนประเภทกิจการผลิตภัณฑ์สมุนไพร ส่วนรายจ่ายของกลุ่มต่อปีของกิจการสูงสุด คือ กิจการเครื่องตี คือ ประมาณ 600,000 บาท

เงินปันผลของกลุ่มต่อปี จำแนกตามประเภทกิจการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน พบว่า เงินปันผลกลุ่มต่อปีของกิจการต่ำสุดคือ ไม่มีการปันผล ในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนประเภทกิจการแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร กิจการการผลิตพืช กิจการเครื่องจักสาน กิจการผลิตภัณฑ์สมุนไพร กิจการการผลิตปัจจัยการผลิต และกิจการเครื่องตี ส่วนเงินปันผลของกลุ่มต่อปีของกิจการสูงสุด คือ กิจการเครื่องจักสาน คือ ประมาณ 140,000 บาท

วัตถุประสงค์ที่ 2 การใช้กลยุทธ์ทางการตลาดภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอข้าสูง จังหวัดขอนแก่นโดยรวม

ตารางที่ 1 สรุปผลกลยุทธ์ทางการตลาดภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอข้าสูง จังหวัดขอนแก่นโดยรวม

กลยุทธ์ทางการตลาดภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับปฏิบัติ
1.ด้านผลผลิต	3.42	0.58	มาก
2.ด้านราคา	3.35	0.54	ปานกลาง
3.ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	3.50	0.61	มาก
4.ด้านการส่งเสริมการตลาด	2.99	0.67	ปานกลาง
รวม	3.32	0.54	ปานกลาง

จากผลการวิเคราะห์ตารางที่ 1 พบว่า กลยุทธ์ทางการตลาดภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวมของประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอข้าสูง จังหวัดขอนแก่น จำนวน 31 คน ให้ระดับปฏิบัติกลยุทธ์ทางการตลาดภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวมอยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง มีค่าเฉลี่ย($\bar{X}$)โดยรวมเท่ากับ 3.32 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(S.D.)โดยรวม เท่ากับ 0.54

วัตถุประสงค์ที่ 3 การเปรียบเทียบประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากและที่ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงบ้างแต่น้อยที่แตกต่างกัน มีผลต่อการใช้กลยุทธ์ทางการตลาดภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอข้าสูง จังหวัดขอนแก่นที่แตกต่างกัน

การจัดกลุ่มจำนวน 31 ตัวอย่าง เพื่อต้องการจัดกลุ่มประธานวิสาหกิจชุมชนให้คล้ายกันโดยการวิเคราะห์ใช้ตัวแปรทั้งหมด 4 ตัวแปร และจำนวนกลุ่มตัวอย่าง น้อยกว่า 200 จึงใช้วิธีการ รวมกลุ่มด้วยวิธี Hierarchical Cluster โดยคำนวณหาระยะห่างด้วยวิธีการ

Euclidean Distance และได้กำหนดจำนวนกลุ่ม (Cluster) สามารถแยกประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอช้างสูง จังหวัดขอนแก่นได้ 2 กลุ่ม คือประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ใช้เศรษฐกิจพอเพียงมากจำนวน 25 คนและใช้เศรษฐกิจพอเพียงบ้างแต่น้อยจำนวน 6 คน

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ใช้กลยุทธ์ทางการตลาดภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากและประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ใช้กลยุทธ์ทางการตลาดภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงบ้างแต่น้อยการวิเคราะห์กลุ่มโดยใช้ Cluster Analysis

ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ใช้มาก	25	80.65
ใช้บ้างแต่น้อย	6	19.35
รวม	31	100.00

จากผลการวิเคราะห์ตารางที่ 2 พบว่าประธานกลุ่มที่ใช้กลยุทธ์ทางการตลาดภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากมีจำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 80.65 และประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ใช้กลยุทธ์ทางการตลาดภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงน้อยมีจำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 19.35 ตามลำดับเมื่อแบ่งเป็น 2 กลุ่ม จากนั้นเปรียบเทียบการแตกต่างระหว่างกลุ่ม โดยหาค่า T-Test (กัลยา วาณิชยปัญญา, 2549)ในการทดสอบสมมติฐานที่ระดับความเชื่อมั่นที่ 0.05 และ 0.01 ดังนี้

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ใช้กลยุทธ์ทางการตลาดภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากและประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ใช้กลยุทธ์ทางการตลาดภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงบ้างแต่น้อยที่แตกต่างกันมีผลต่อด้านผลผลิตภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอช้างสูง จังหวัดขอนแก่นที่แตกต่างกัน

กลยุทธ์ทางการตลาดภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	ระดับการใช้	จำนวน (คน)	ค่าเฉลี่ย	SD	T	P-value
ด้านผลผลิต	ที่ใช้มาก	25	3.548	0.518	2.837	0.008**
	ที่ใช้บ้างแต่น้อย	6	2.879	0.523		
31						

หมายเหตุ : ** มีนัยสำคัญที่ $P < 0.01$

จากผลการวิเคราะห์ตารางที่ 3 พบว่าค่า P-value มีค่าเท่ากับ 0.008 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 0.01 นั่นคือ ปฏิเสธสมมติฐานหลัก หมายความว่า ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ใช้กลยุทธ์ทางการตลาดภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากและประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ใช้กลยุทธ์ทางการตลาดภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงบ้างแต่น้อยที่แตกต่างกัน มีผลต่อด้านผลผลิตภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอช้างสูง จังหวัดขอนแก่นที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ใช้กลยุทธ์ทางการตลาดภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากและประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ใช้กลยุทธ์ทางการตลาดภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงใช้บ้างแต่น้อยที่แตกต่างกัน มีผลต่อด้านราคาภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอช้างสูง จังหวัดขอนแก่น ที่แตกต่างกัน

กลยุทธ์ทางการตลาดภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	ระดับการใช้	จำนวน (คน)	ค่าเฉลี่ย	SD	T	P-value
ด้านราคา	ที่ใช้มาก	25	3.523	0.406	5.108	0.000**
	ที่ใช้บ้างแต่น้อย	6	2.606	0.333		
31						

หมายเหตุ : ** มีนัยสำคัญที่ $P < 0.01$

จากผลการวิเคราะห์ตารางที่ 4 พบว่าค่า P-value มีค่าเท่ากับ 0.000 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 0.01 นั่นคือ ปฏิเสธสมมติฐานหลัก หมายความว่า ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ใช้กลยุทธ์ทางการตลาดภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากและประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ใช้กลยุทธ์ทางการตลาดภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงบ้างแต่น้อยที่แตกต่างกัน มีผลต่อด้านราคาภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอช้างสูง จังหวัดขอนแก่นที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ใช้กลยุทธ์ทางการตลาดภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากและประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ใช้กลยุทธ์ทางการตลาดภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงใช้บ้างแต่น้อยที่แตกต่างกัน มีผลต่อด้านช่องทางการจัดจำหน่ายภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอช้างสูง จังหวัดขอนแก่นที่แตกต่างกัน

กลยุทธ์ทางการตลาดภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	ระดับการใช้	จำนวน (คน)	ค่าเฉลี่ย	SD	T	P-value
ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	ที่ใช้มาก	25	3.636	0.579	2.753	0.010*
	ที่ใช้บ้างแต่น้อย	6	2.944	0.400		
31						

หมายเหตุ : * มีนัยสำคัญที่ $P < 0.05$

จากผลการวิเคราะห์ตารางที่ 5 พบว่าค่า P-value มีค่าเท่ากับ 0.010 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 0.05 นั่นคือ ปฏิเสธสมมติฐานหลัก หมายความว่า ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ใช้กลยุทธ์ทางการตลาดภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากและประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ใช้กลยุทธ์ทางการตลาดภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงบ้างแต่น้อยที่แตกต่างกัน มีผลต่อด้านช่องทางการจัดจำหน่ายภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอช้างสูง จังหวัดขอนแก่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ใช้กลยุทธ์ทางการตลาดภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากและประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ใช้กลยุทธ์ทางการตลาดภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงใช้บ้างแต่น้อยที่แตกต่างกัน มีผลต่อด้านการส่งเสริมการตลาดภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอช้างสูง จังหวัดขอนแก่นที่แตกต่างกัน

กลยุทธ์ทางการตลาดภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	ระดับการใช้	จำนวน (คน)	ค่าเฉลี่ย	SD	T	P-value
ด้านการส่งเสริมการตลาด	ที่ใช้มาก	25	3.183	0.536	3.836	0.001**
	ที่ใช้บ้างแต่น้อย	<u>6</u>	2.208	0.655		
		<u>31</u>				

หมายเหตุ : ** มีนัยสำคัญที่ $P < 0.01$

จากผลการวิเคราะห์ตารางที่ 6 พบว่าค่า P-value มีค่าเท่ากับ 0.001 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 0.01 นั่นคือ ปฏิเสธสมมติฐานหลัก หมายความว่า ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ใช้กลยุทธ์ทางการตลาดภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากและประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ใช้กลยุทธ์ทางการตลาดภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงใช้บ้างแต่น้อยที่แตกต่างกัน มีผลต่อด้านการส่งเสริมการตลาดภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอช้างสูง จังหวัดขอนแก่นที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ใช้กลยุทธ์ทางการตลาดภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากและประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ใช้กลยุทธ์ทางการตลาดภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงใช้บ้างแต่น้อยที่แตกต่างกัน มีผลต่อกลยุทธ์ทางการตลาดโดยรวมภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอช้างสูง จังหวัดขอนแก่นที่แตกต่างกัน

กลยุทธ์ทางการตลาดภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	ระดับการใช้	จำนวน (คน)	ค่าเฉลี่ย	SD	T	P-value
ด้านกลยุทธ์ทางการตลาดโดยรวม	ที่ใช้มาก	25	3.473	3.439	4.133	0.000**
	ที่ใช้บ้างแต่น้อย	<u>6</u>	2.659	0.401		
		<u>31</u>				

หมายเหตุ : **มีนัยสำคัญที่ $P < 0.01$

จากผลการวิเคราะห์ตารางที่ 7 พบว่าค่า P-value มีค่าเท่ากับ 0.000 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 0.01 นั่นคือ ปฏิเสธสมมติฐานหลัก หมายความว่า ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ใช้กลยุทธ์ทางการตลาดภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากและประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ใช้กลยุทธ์ทางการตลาดภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงใช้บ้างแต่น้อยที่แตกต่างกัน มีผลต่อกลยุทธ์ทางการตลาดโดยรวมภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอช้างสูง จังหวัดขอนแก่นที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

วัตถุประสงค์ที่ 4. เพื่อนำเสนอแนวทางการส่งเสริมกลยุทธ์ทางการตลาดภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น

แนวทางการส่งเสริมกลยุทธ์ทางการตลาดภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่นมีดังนี้ 1) ด้านผลผลิต เน้นเรื่องการใช้ทรัพยากรทุกชนิดอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพสูงสุด ผลิตสินค้าที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ผลิตสินค้าต้องมีความซื่อสัตย์ ผลิตสินค้าที่มีคุณภาพและมีความปลอดภัยต่อผู้บริโภค และตรวจสอบคุณภาพและความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ตลอดกระบวนการผลิตอย่างซื่อสัตย์สุจริต 2) ด้านราคา เน้นตั้งราคาตามคุณภาพสินค้า ให้เครดิตในการซื้อสินค้า/ขายเงินเชื่อตามหลักวิชาการ สมาชิกรู้ความเคลื่อนไหวของราคาผลิตภัณฑ์ ตั้งราคาที่ยุติธรรม ไม่เอาเปรียบผู้บริโภค และไม่เน้นกำไรระยะสั้น 3) ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายมีเครือข่าย ซื่อสัตย์สุจริต ไม่เอาเปรียบผู้จัดจำหน่าย และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่ค้าในระยะยาว 4) ด้านการส่งเสริมการตลาดเน้นโฆษณาสินค้าไม่เกินความจริง แนะนำสินค้าแบบปากต่อปาก มีการจัดแสดงสินค้า มีส่วนลดและแถมสินค้า จัดกิจกรรมเพื่อกลับคืนสู่ชุมชน รู้จักแบ่งปันและรับผิดชอบต่อในการอยู่ร่วมกันในสังคม

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาสามารถอภิปรายได้ดังนี้

1. สภาพทางประชากรศาสตร์ของประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 55 ปีขึ้นไปมีระดับการศึกษาชั้นประถมศึกษา อาชีพหลักคือเกษตรกรส่วนใหญ่ประกอบกิจการ คือ แปรรูปและผลิตภัณฑอาหาร มีทุนส่วนตัวมีระยะเวลาการดำเนินการ 7 ปีขึ้นไปเงินลงทุนเริ่มแรกของกิจการต่ำสุดคือ 800 บาท ในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนประเภทกิจการการแปรรูปและผลิตภัณฑอาหาร ส่วนเงินลงทุนเริ่มแรกของกิจการที่ใช้เงินลงทุนเริ่มแรกสูงสุด คือ กิจการเครื่องดื่ม คือ ประมาณ 3,000,000 บาท รายได้ของกลุ่มต่อปีของกิจการต่ำสุด คือ 8,000 บาท ในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนประเภทกิจการเครื่องจักรสาน ส่วนรายได้ของกลุ่มต่อปีของกิจการสูงสุด คือ กิจการเครื่องดื่ม คือ ประมาณ 1,200,000 บาท รายจ่ายของกลุ่มต่อปีของกิจการต่ำสุดคือ 2,000 บาท ในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนประเภทกิจการผลิตภัณฑสมุนไพร ส่วนรายจ่ายของกลุ่มต่อปีของกิจการสูงสุด คือ กิจการเครื่องดื่ม คือ ประมาณ 600,000 บาท เงินปันผลกลุ่มต่อปีของกิจการต่ำสุดคือ ไม่มีการปันผล ในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนประเภทกิจการการแปรรูปและผลิตภัณฑอาหาร กิจการการผลิตพืช กิจการเครื่องจักรสาน กิจการผลิตภัณฑสมุนไพร กิจการการผลิตปัจจัยการผลิต และกิจการเครื่องดื่ม ส่วนเงินปันผลของกลุ่มต่อปีของกิจการสูงสุด คือ กิจการเครื่องจักรสาน คือ ประมาณ 140,000 บาท ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยของปิยะวัน เพชรหมี่(2553) ได้ศึกษา การศึกษาผลสัมฤทธิ์การใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ ผลการศึกษพบว่า กลุ่มตัวอย่างสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ช่วงอายุระหว่าง 40-59 ปี ระดับการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา ส่วนใหญ่อาชีพเกษตรกรเป็นหลัก สอดคล้องกับผลวิจัยของสุวกิจ ศรีปัดถา (2549) ได้ศึกษาการประยุกต์หลักการจัดการธุรกิจตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงกับวิสาหกิจชุมชน จากผลงานวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่ที่มาของแหล่งเงินทุนส่วนตัว และสอดคล้องกับผลวิจัยของนราวุฒิ สังข์รักษา (2553) ได้ศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลต่อกลยุทธ์การปรับตัวทางการตลาดของผลิตภัณฑชุมชนและท้องถิ่นในจังหวัดราชบุรี ผลการวิจัยพบว่าส่วนใหญ่เป็น

เพศหญิง มีอายุระหว่าง 50-59 ปีมากที่สุด มีระยะเวลาดำเนินการ 10 - 12 ปี และมีผลิตภัณฑ์ชุมชนท้องถิ่นประเภทอาหารมากที่สุด

2. กลยุทธ์ทางการตลาดภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอำเภอลำดวน จังหวัดขอนแก่นโดยรวมอยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง พบว่า ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายมีระดับปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ด้านผลผลิต ด้านราคา และด้านการส่งเสริมการตลาดโดยรวมมีระดับปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งมีความสอดคล้องกับผลงานวิจัยของนราวุฒิ สังข์รักษา (2553) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อกลยุทธ์การปรับตัวทางการตลาดของผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นในจังหวัดราชบุรี ผลการวิจัยพบว่า รายด้านสินค้าและบริการอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

3. ส่วนประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ใช้กลยุทธ์ทางการตลาดภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากและประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ใช้กลยุทธ์ทางการตลาดภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงใช้บ้างแต่น้อยการวิเคราะห์กลุ่มโดยใช้ Cluster Analysis พบว่า ประธานกลุ่มที่ใช้กลยุทธ์ทางการตลาดภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากมีจำนวน 25 คน และประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ใช้กลยุทธ์ทางการตลาดภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงใช้บ้างแต่น้อยมีจำนวน 6 คน ตามลำดับ เมื่อแบ่งเป็น 2 กลุ่ม จากนั้นเปรียบเทียบการแตกต่างระหว่างกลุ่ม โดยหาค่า T-Test ในการทดสอบสมมติฐานประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากและกลุ่มที่ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงบ้างแต่น้อยที่แตกต่างกันมีผลต่อกลยุทธ์ทางการตลาดภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอลำดวน จังหวัดขอนแก่นที่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญที่ 0.05 และ 0.01 พบว่า ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ใช้กลยุทธ์ทางการตลาดภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากและประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ใช้กลยุทธ์ทางการตลาดภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงใช้บ้างแต่น้อยที่แตกต่างกัน มีผลต่อกลยุทธ์ทางการตลาดโดยรวมภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอลำดวน จังหวัดขอนแก่นที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

4. แนวทางการส่งเสริมกลยุทธ์ทางการตลาดภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอำเภอลำดวน จังหวัดขอนแก่นมีดังนี้ 1) ด้านผลผลิต เน้นเรื่องการใช้ทรัพยากรทุกชนิดอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพสูงสุด ผลิตสินค้าที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ผลิตสินค้าต้องมีความซื่อสัตย์ ผลิตสินค้าที่มีคุณภาพและมีความปลอดภัยต่อผู้บริโภค และตรวจสอบคุณภาพและความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ตลอดกระบวนการผลิตอย่างซื่อสัตย์สุจริต 2) ด้านราคา เน้นตั้งราคาตามคุณภาพสินค้า ให้เครดิตในการซื้อสินค้า/ขายเงินเชื่อตามหลักวิชาการ สมาชิกรู้ความเคลื่อนไหวของราคาผลิตภัณฑ์ ตั้งราคาที่ยุติธรรม ไม่เอาเปรียบผู้บริโภค และไม่เน้นกำไรระยะสั้น 3) ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายมีเครือข่าย ซื่อสัตย์สุจริต ไม่เอาเปรียบผู้จัดจำหน่าย และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่ค้าในระยะยาว 4) ด้านการส่งเสริมการตลาดเน้นโฆษณาสินค้าไม่เกินความจริง แนะนำสินค้าแบบปากต่อปาก มีการจัดแสดงสินค้า มีส่วนลดและแถมสินค้า จัดกิจกรรมเพื่อกลับคืนสู่ชุมชน รู้จักแบ่งปันและรับผิดชอบต่อในการอยู่ร่วมกันในสังคมซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยของนาฏอนงค์ นามบุตติ และอุมารินทร์ ราตรี (2552) ได้ศึกษา แนวทางการพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อเพิ่มศักยภาพการจัดการเศรษฐกิจชุมชนเพื่อความยั่งยืน โดยเน้นค่านิยมตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษากลุ่มเศรษฐกิจชุมชน อำเภอลำดวน จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า แนวทางการประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนากลยุทธ์การตลาด

เพื่อเพิ่มศักยภาพให้กับกลุ่มเศรษฐกิจชุมชน 1) กลยุทธ์ด้านผลิตภัณฑ์ จะเน้นการใช้ทรัพยากรทุกชนิดชนิดอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพสูงสุด 2) กลยุทธ์ด้านราคา การตั้งราคาไม่เอาर्डเอาเปรียบผู้บริโภค 3) กลยุทธ์ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย คือ เน้นการให้ราคาที่เหมาะสมกับผู้จำหน่ายวัตถุดิบ และ 4) กลยุทธ์ด้านการส่งเสริมการตลาด คือ เน้นการบอกประโยชน์ที่สำคัญเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ มากกว่าการโฆษณาเกินจริงทำให้สินค้าดูไม่มีราคาในสายตา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติ

1. มีการส่งเสริมการเพิ่มรายได้ของสมาชิกวิสาหกิจในชุมชนด้วยการขยายกำลังการผลิตและการขยายตลาดโดยอาศัยการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ตลอดจนการสนับสนุนแหล่งเงินทุนการอบรมให้ความรู้อุปกรณ์และเครื่องมือต่าง ๆ
2. มีการส่งเสริมเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเพื่อให้เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลในด้านการผลิตการตลาด และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน
3. มีการถ่ายทอดความรู้เทคโนโลยีแก่วิสาหกิจชุมชนในเรื่องบรรจุภัณฑ์ คุณภาพและรูปแบบของผลิตภัณฑ์ และมาตรฐานการผลิต GMP(Good Manufacturing Practice)

เอกสารอ้างอิง

- กัลยา วาณิชย์ปัญญา. (2549) . สถิติสำหรับงานวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นาฏอนงค์ นามบุตติ และอุมารินทร์ รัตธี. (2552) แนวทางการพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อเพิ่มศักยภาพ การจัดการเศรษฐกิจชุมชนเพื่อความยั่งยืน โดยเน้นคำนึงตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษา กลุ่มเศรษฐกิจชุมชน อำเภอสว่างวีระวงศ์ จังหวัดอุบลราชธานี. อุบลราชธานี:มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- นราวุฒิ สังข์รักษา. (2553). ปัจจัยที่ส่งผลต่อกลยุทธ์การปรับตัวทางการตลาดของผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นในจังหวัดราชบุรี (ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการประกอบการ). กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ปิยะวัน เพชรหมี่. (2553). การศึกษาผลสัมฤทธิ์การใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์. เพชรบูรณ์: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
- วิจิต นันทสุวรรณ. (2549). พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับปัญหาเศรษฐกิจของประเทศไทย. กรุงเทพฯ: ยูโรปาเพรส.สุวกิจ ศรีปัดถา. (2549). การประยุกต์หลักการจัดการธุรกิจตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงกับวิสาหกิจชุมชน. มหาสารคาม:มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- สำนักงานเลขานุการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน .(2557). รายงานการยื่นจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน. สืบค้น เมื่อ 12 มกราคม 2557.จาก <http://smce.doae.go.th/smce1/main.php>

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน คุณลักษณะองค์การแห่งการเรียนรู้ ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ แห่งประเทศไทย

Confirmatory Factor Analysis of Learning
Organization Characteristics in the Companies
Listed in the Stock Exchange of Thailand

จิระพงศ์ เรืองกุล*

Jirapong Ruanggoon*

* ประธานหลักสูตรบริหารธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี*

* Business Administration Program Director, Faculty of Management Science,
Dhonburi Rajabhat University

* Email: jack.dj37@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณลักษณะความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ รวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามทางไปรษณีย์จากกลุ่มตัวอย่าง 179 องค์การ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนาและการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยนั้นมีจุดแข็งในแง่ของคุณลักษณะและการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ใน 3 ประการ ได้แก่ การมีภาวะผู้นำที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยสนับสนุนการเรียนรู้ และการเชื่อมโยงระบบการเรียนรู้ไปยังลูกค้า ชุมชน และสภาพแวดล้อมของบริษัทที่เปลี่ยนแปลงไป ผลการวิจัยยังสะท้อนให้เห็นอุปสรรคของการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ประการสำคัญ ได้แก่ การที่พนักงานยังไม่ได้มองว่าปัญหาในการทำงานเป็นโอกาสสำหรับการเรียนรู้ และยังไม่ค่อยมีการถกเถียงกันเกี่ยวกับความผิดพลาดและประโยชน์จากการเรียนรู้ความผิดพลาดที่เกิดขึ้น รวมทั้งพนักงานยังไม่ค่อยยอมรับที่จะให้ผู้อื่นวิพากษ์วิจารณ์การทำงานที่ผิดพลาดของตนเอง ในตอนท้ายของบทความผู้วิจัยเสนอให้บริษัทมุ่งสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเสริมสร้างวัฒนธรรมแบบเปิดเผย ซึ่งจะทำให้เกิดการเปิดกว้างในความคิด และการถกเถียงกันของบรรดาสมาชิกในบริษัท ซึ่งจะทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องได้ดียิ่งขึ้น รวมทั้งควรนำโปรแกรมการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชีวิตกับการทำงานเข้ามาใช้ เพื่อเชื่อมโยงระบบการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความต้องการของพนักงาน ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้เป็นแนวทางในการพัฒนาสู่การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น

คำสำคัญ: องค์การแห่งการเรียนรู้ บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

Abstract

This research aims to study the characteristics of learning organization of the companies listed in the Stock Exchange of Thailand. Quantitative research was used as a research design. Data was collected by mail survey from 179 organizations. Descriptive statistics and confirmatory factor analysis were used to analyze the data. The result showed that companies were strengths in terms of its operation and features associated with 3 aspects, including leadership, the technology adoption to learning support and the linking of learning system to the customer, community and environment demands. Moreover, the findings revealed that the learning organization barrier, including the employees who did not think that the problem in the workplace was an opportunity to learn and always refused the working blames that would give them the benefits of learning from error. The suggestion from this research was the companies should conduct an environment of openness culture. This will originate the opening of ideas and increase the members' discussions, which will enhance the learning continuous capacity. Moreover, the companies should adopt the work-life balance program that links the learning system to satisfy the employees' need. All of these are the guidelines to develop a learning organization to be better.

Keywords: Learning Organization, The Stock Exchange of Thailand Listed Companies, Confirmatory Factor Analysis

บทนำ

ในยุคเศรษฐกิจฐานความรู้ถือได้ว่าการเรียนรู้เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยสร้างความเจริญเติบโตขององค์กร ในอดีตการรักษาความลับในการผลิต วัตถุดิบ กระบวนการผลิต จะช่วยรักษาความเป็นเลิศขององค์กร ในขณะที่เดียวกันองค์กรใดที่มีเทคโนโลยีสูงและทันสมัยกว่าคู่แข่งยังทำให้องค์การนั้นได้เปรียบทางการแข่งขัน อย่างไรก็ตาม เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า ยุคปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงในทุกๆ ด้าน โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยี ความรู้และวิทยาการต่างๆ นั้นอาจล้ำสมัยได้ในชั่วเวลาข้ามคืน สามารถลอกเลียนแบบ หาซื้อกันได้ง่าย การที่จะทำให้องค์กรเจริญเติบโตและรักษาความได้เปรียบการแข่งขันด้วยปัจจัยเดิมๆ ดังเช่นในอดีตนั้นจึงเป็นเรื่องยากยิ่ง ดังนั้นเพื่อให้ทันต่อสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและท่ามกลางการแข่งขันที่รุนแรงยิ่งขึ้น องค์กรจึงต้องอาศัยการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา องค์กรในปัจจุบันจึงได้นำแนวคิดองค์การแห่งการเรียนรู้เข้ามาใช้ในการพัฒนาองค์กรเพื่อสร้างความเจริญเติบโตและสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันกันอย่างแพร่หลาย

แนวคิดองค์การแห่งการเรียนรู้เป็นรูปแบบการบริหารองค์กรแนวใหม่ ดังที่ Senge (1990) ได้กล่าวว่าองค์การแห่งการเรียนรู้เป็นสิ่งที่ผู้บริหารยุคใหม่จะต้องสร้างขึ้น ซึ่งจะต้องแสดงให้เห็นถึงความเป็นผู้นำในการบริหารจัดการ หรือการแสวงหาโอกาสเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ใหม่ขึ้นอย่างต่อเนื่อง “เมื่อคนยังเรียนรู้ จะยิ่งขยายขีดความสามารถของคนออกไปเรื่อยๆ องค์กรใดที่มีการเรียนรู้จะยิ่งเติบโตและพัฒนา” ในการพัฒนาองค์กรสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้มีความจำเป็นยิ่งที่จะต้องมีความเข้าใจถึงคุณลักษณะหรือองค์ประกอบของความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ซึ่งจะเป็นประโยชน์สำหรับใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา หรือการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการสร้างองค์การแห่งการเรียนรู้ อันเป็นที่มาของการเจริญเติบโตและความได้เปรียบในการแข่งขันขององค์กรได้อย่างยั่งยืน ทั้งนี้ตามแนวคิดมุมมองเชิงบูรณาการ (Integrative Perspective) ของ Watkins and Marsick (1993, 1996) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะขององค์การแห่งการเรียนรู้ที่สำคัญมี 7 ประการ ได้แก่ 1) การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง 2) การซักถามและสุนทรียสนทนา 3) การเรียนรู้เป็นทีม 4) การยึดมั่นในระบบ 5) การเสริมพลัง 6) การเชื่อมโยงระบบ และ 7) ภาวะผู้นำเพื่อการเรียนรู้ องค์กรแห่งการเรียนรู้ตามมุมมองนี้ถือเป็นตัวแบบที่ให้ความสำคัญกับคนและโครงสร้างองค์การ ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงองค์การ รวมทั้งเป็นแนวคิดที่มีการบูรณาการการเรียนรู้ในระดับปัจเจกบุคคล ทีม และองค์การเข้ากับพันธกิจขององค์การ ดังนั้นจึงมักได้รับความนิยมในการประยุกต์ใช้ในการวัดความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้กันอย่างแพร่หลายในหลายประเทศและหลากหลายอุตสาหกรรม (Yang, 2003; Kumar & Idis, 2006)

ในการวิจัยครั้งนี้จึงได้นำคุณลักษณะดังกล่าวเข้ามาศึกษาความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งจะเป็นประโยชน์สำหรับใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้เพื่อสร้างความเจริญเติบโตและนำมาซึ่งความได้เปรียบในการแข่งขันต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาคุณลักษณะองค์การแห่งการเรียนรู้ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

การทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยได้ทบทวนความหมายขององค์การแห่งการเรียนรู้ และนิยามของแต่ละคุณลักษณะขององค์การแห่งการเรียนรู้ตามแนวคิดมุมมองเชิงบูรณาการของ Watkins and Marsick (1993, 1996) เพื่อใช้กำหนดรายการวัดตัวแปรสำหรับการศึกษาค้นคว้าองค์การแห่งการเรียนรู้ ซึ่งมุมมองบูรณาการขององค์การแห่งการเรียนรู้ ได้กล่าวไว้ว่า องค์การแห่งการเรียนรู้ หมายถึง องค์การที่เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีการปรับเปลี่ยนตัวเอง และบูรณาการการเรียนรู้เพื่อสร้างความเจริญเติบโตทั้งในปัจเจกบุคคล ทีม และทั่วทั้งองค์การ รวมถึงการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม (Watkins & Marsick, 1993, 1996) องค์การแห่งการเรียนรู้ตามมุมมองบูรณาการถือเป็นตัวแบบที่ให้ความสำคัญกับคนและโครงสร้างองค์การซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงสู่องค์การแห่งการเรียนรู้ โดยมีนิยามของแต่ละคุณลักษณะขององค์การแห่งการเรียนรู้ ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 นิยามคุณลักษณะขององค์การแห่งการเรียนรู้

คุณลักษณะ	นิยาม
การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง	การออกแบบการเรียนรู้สู่การทำงาน ซึ่งพนักงานสามารถเรียนรู้จากการทำงาน (on the job) มีโอกาสในการศึกษา และการเติบโตอย่างต่อเนื่อง
การซักถามและสุนทรียสนทนา	พนักงานเพิ่มเติมทักษะการให้เหตุผลโดยการแสดงมุมมองและมีความสามารถในการฟังและการซักถาม รวมทั้งการมีวัฒนธรรมที่สนับสนุนการตั้งคำถาม การสะท้อนกลับและการทดลอง
การเรียนรู้เป็นทีม	การออกแบบงานเพื่อให้เกิดรูปแบบของการคิด การเรียนรู้และการทำงานร่วมกัน การมีวัฒนธรรมและการให้รางวัลกับการทำงานร่วมกัน
การยึดมั่นในระบบ	การนำระบบเทคโนโลยีมาใช้เพื่อแบ่งปันการเรียนรู้และบูรณาการการเรียนรู้เข้ากับการทำงาน การเข้าถึงและการบำรุงรักษาระบบเทคโนโลยี
การเสริมพลัง	พนักงานมีส่วนร่วมในการจัดตั้ง เป็นเจ้าของและนำวิสัยทัศน์ร่วมไปปฏิบัติ มีความรับผิดชอบในสิ่งที่ได้ตัดสินใจหรือกระทำลงไป
การเชื่อมโยงระบบ	การเชื่อมโยงองค์การเข้ากับความต้องการของพนักงาน ลูกค้า และชุมชน การตรวจสอบสภาพแวดล้อมและข่าวสารต่างๆ เพื่อปรับเปลี่ยนการทำงาน
ภาวะผู้นำเพื่อการเรียนรู้	การเป็นผู้นำต้นแบบ การช่วยเหลือและสนับสนุนการเรียนรู้ การใช้ภาวะผู้นำในการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อผลลัพธ์ขององค์การ

ที่มา: Watkins and Marsick (1996); Basim, Sesen and Korkmazurek (2007)

Watkins and Marsick (1996) ได้พัฒนาแบบสอบถามมิติขององค์การแห่งการเรียนรู้ (Dimensions of the Learning Organization Questionnaires: DLOQ) ขึ้นเพื่อวัดคุณลักษณะองค์การแห่งการเรียนรู้ แบบวัดดังกล่าวนี้ได้รับความนิยมในการนำมาประยุกต์ใช้เพื่อวัดความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้กันอย่างแพร่หลาย เนื่องจากสามารถประเมินการเรียนรู้ได้ทั้งในระดับปัจเจกบุคคล ทีม และองค์การ ซึ่งเป็นไปตามที่ Senge (1990) ได้ระบุว่า องค์การแห่งการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้นั้นบุคคลในองค์การต้องคิดอย่างเป็นระบบ รู้จักสังเคราะห์และมองเห็นถึงเชื่อมโยงต่างๆ ภายในองค์การแบบองค์รวม แบบสอบถามมิติขององค์การแห่งการเรียนรู้ยังประเมินไปถึงความเชื่อมโยงของสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ต่างๆ ของคนในองค์การได้ สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการสร้างความคิดสร้างสรรค์และความคิดใหม่ๆ ของคนภายในองค์การนั้นมีความจำเป็นยิ่งสำหรับการพัฒนาสู่การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ (Edmonson, 1999) นอกจากนี้แบบวัดดังกล่าวยังครอบคลุมการประเมินบทบาทของผู้นำ ซึ่งถือเป็นบุคคลสำคัญที่ช่วยส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ภายในองค์การอีกด้วย (Hannah & Lester, 2009) แบบวัดดังกล่าวมีความแข็งแกร่ง มีความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่นสูงมาก จึงได้มีการนำไปประยุกต์ใช้ได้หลายประเทศและหลากหลายอุตสาหกรรม และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในประเทศกำลังพัฒนาได้เป็นอย่างดี (Yang, 2003; Dymock & Mcarthy, 2006; Kumar & Idis, 2006; Jamali et al., 2009)

วิธีการดำเนินงานวิจัย

กำหนดการวิจัยเชิงปริมาณ มีหน่วยการวิเคราะห์ระดับองค์การ ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จำนวน 582 องค์การ (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2556) คำนวณตัวอย่างตามสูตรการคำนวณของ Taro Yamane ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 ได้จำนวนตัวอย่าง 237 องค์การ รวบรวมข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามโดยผู้บริหารระดับสูง ซึ่งถือเป็นตัวแทนขององค์การ ในช่วงเดือนมีนาคม - มิถุนายน พ.ศ. 2557 ได้รับแบบสอบถามที่สมบูรณ์สามารถทำการวิเคราะห์ต่อไปได้จำนวน 179 องค์การ คิดเป็นร้อยละ 75.52 ของกลุ่มตัวอย่าง

แบบสอบถามซึ่งเป็นเครื่องมือวิจัยนั้นผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นเพื่อวัดคุณลักษณะองค์การแห่งการเรียนรู้โดยปรับจากแบบสอบถามมิติขององค์การแห่งการเรียนรู้ของ Watkins and Marsick (1996) เป็นแบบสอบถามในลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ทำการตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามด้วยการหาค่าความตรง (Validity) และค่าความเที่ยง (Reliability) เพื่อใช้ในการวิจัย โดย 1) พัฒนาแบบสอบถามในแต่ละตัวแปรตามนิยามศัพท์ปฏิบัติการที่ได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) นำเครื่องมือที่ได้ ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่านตรวจสอบเพื่อเป็นการทดสอบความตรงเชิงเนื้อหา พิจารณาเก็บข้อคำถามที่มีค่า OIC ตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป ปรับและเพิ่มข้อคำถามที่มีค่าน้อยกว่า 0.70 ตามที่ผู้ทรงคุณวุฒิแนะนำ และ 3) ทำการทดลองแบบสอบถาม (try out) ที่ได้แก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่างที่ได้แยกไว้ 30 ตัวอย่าง เพื่อใช้ในการทดสอบความตรงเชิงโครงสร้างด้วยการวิเคราะห์ปัจจัย (Factor Analysis) และทดสอบความน่าเชื่อถือโดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบัค ผลการทดสอบ พบว่าเครื่องมือมีคุณภาพเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด โดยค่าน้ำหนักปัจจัยที่ได้มากกว่า 0.40 (Nunnally & Bernstein, 1994) ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบัค มากกว่า 0.50 (สุจิตรา บุญยรัตพันธุ์, 2546) ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการทดสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

คุณลักษณะองค์การแห่งการเรียนรู้	ค่าน้ำหนักปัจจัย	ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบัก
การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง	0.743-0.888	0.864
การซักถามและสุนทรียสนทนา	0.816-0.935	0.921
การเรียนรู้เป็นทีม	0.783-0.872	0.818
การยึดมั่นในระบบ	0.638-0.903	0.936
การเสริมพลัง	0.655-0.905	0.801
การเชื่อมโยงระบบ	0.760-0.876	0.842
ภาวะผู้นำเพื่อการเรียนรู้	0.825-0.919	0.894

ข้อมูลที่ได้ก็นำมาวิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ได้มาดังกล่าวถือว่าเพียงพอสำหรับการวิเคราะห์ ดังที่ Gefen, Straub, and Marie-Claude (2000) ได้แนะนำว่าจำนวนตัวอย่างที่ใช้ในการวิเคราะห์ควรมีจำนวนไม่น้อยกว่า 150 ซึ่งสอดคล้องกับนักวิชาการไทยที่กล่าวว่า ในการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างที่ส่วนใหญ่ได้ใช้การประมาณค่าแบบโลคัลไลซ์หรือความเป็นไปได้สูงสุด (Maximum Likelihood) โดยทั่วไปมีข้อเสนอแนะว่าควรใช้กลุ่มตัวอย่างขนาด 100-200 ตัวอย่าง (เลรี ชัดแฉ้ม และ สุชาติา กรเพชรปาณี, 2546)

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันใน 5 ขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ 1) การกำหนดข้อมูลเฉพาะตัวแบบ โดยใช้รูปแบบการวิเคราะห์ตัวแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้น ประกอบด้วยตัวแปรแฝงและตัวแปรสังเกต 2) ระบุความเป็นไปได้ค่าเดียวของโมเดลเพื่อศึกษาลักษณะการกำหนดค่าพารามิเตอร์ที่ยังไม่ทราบค่าในโมเดลการวิจัยว่าเป็นไปตามเงื่อนไขของการวิเคราะห์หรือไม่ 3) การประมาณค่าพารามิเตอร์ ทำการประมาณค่าพารามิเตอร์โดยใช้วิธีประมาณค่าความเป็นไปได้สูงสุด 4) การตรวจสอบความกลมกลืนของโมเดลการวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และ 5) การปรับโมเดล ซึ่งจะใช้เมื่อโมเดลการวิจัยยังไม่สอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ในการปรับจะพิจารณาค่าดัชนีการปรับเปลี่ยน (Modification Index: MI) ในผลการวิเคราะห์ โดยเลือกปรับโมเดลที่มีค่าดัชนีการปรับเปลี่ยนมากที่สุด (สุภมาส อังคุโชติ, สมถวิล วิจิตตวรรรณา และ รัชนิกุล ภิญโญภานุวัฒน์, 2554) ในการแปรผลความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้ทำการประเมินคุณลักษณะองค์การแห่งการเรียนรู้จากผลการวิเคราะห์สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร่วมกับการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันแยกตามองค์ประกอบ 7 ประการ ซึ่งได้มีการประเมินแบบจำลองมาตรวัด ดังนี้

การประเมินความตรง (Validity) เป็นการพิจารณาความสามารถของมาตรวัดหรือรายการข้อคำถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นว่าสามารถวัดในสิ่งที่ต้องการจะวัดได้จริงหรือไม่ มาตรวัดที่มีความตรงจะต้องมีความสัมพันธ์สูงกับตัวแปรแฝง ซึ่งพิจารณาได้จากน้ำหนักองค์ประกอบที่เป็นตัวชี้วัดในเมทริกซ์ LX หรือค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน (β) เพื่อเทียบความสำคัญของตัวแปร ร่วมกับการพิจารณาความมีนัยสำคัญของน้ำหนักองค์ประกอบ (t-value มากกว่า $|1.96|$) (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, กรณิการ์ สุขเกษม, โคกิต ผ่องเสรี และ ธนอมรัตน์ ประสิทธิ์เมตต์, 2551; สุภมาส อังคุโชติ และคณะ, 2554) การประเมินความเที่ยง (Reliability) เป็นการพิจารณาความสอดคล้องของมาตรวัด (เช่น เมื่อทำการวัดแล้ววัดอีก) หรือการที่มาตรวัดไม่มีค่าความผิดพลาด โดยพิจารณาจาก

ค่าสถิติที่แสดงระดับความเที่ยง ได้แก่ Square Multiple Correlation (R^2) ที่แสดงให้เห็นถึงค่าสัดส่วนความแปรปรวนของตัวแปรที่อธิบายได้โดยตัวแปรแฝง ค่านี้ควรมากกว่า 0.50 ยิ่งค่าของ R^2 สูงขึ้นเท่าใดค่าความเที่ยงจะสูงมากขึ้นเท่านั้น (สุภมาส อังคุโชติ และคณะ, 2554; สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ, 2551)

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้พิจารณาความเที่ยงของตัวแปรแฝง (Construct Reliability; ρ_c) และค่าเฉลี่ยของความแปรปรวนที่สกัดได้ (Average Variance Extracted: AVE หรือ ρ_v) ของตัวแปรแฝงแต่ละตัว เพื่อยืนยันข้อสรุปเพิ่มเติม ค่าความเที่ยงของตัวแปรแฝงพิจารณาจากน้ำหนักขององค์ประกอบและค่าผันแปรการผิดพลาด (Error Variance) มาคำนวณร่วมกัน ในขณะที่ค่าเฉลี่ยของความแปรปรวนที่สกัดได้นั้นสามารถใช้เสริมเพื่อประเมินความเที่ยงของตัวแปรแฝงโดยการเปรียบเทียบกับค่าการผันแปรของการผิดพลาดของมาตรวัด ซึ่ง Diamantopoulos and Siguaw (2000) แนะนำว่าค่าความเที่ยงของตัวแปรแฝงที่ได้ควรมากกว่า 0.6 และค่าเฉลี่ยของความแปรปรวนที่สกัดได้ควรมีค่ามากกว่า 0.5 (Diamantopoulos & Siguaw, 2000; สุภมาส อังคุโชติ และคณะ, 2554) หากผ่านเกณฑ์ทั้งสองดังกล่าวแสดงว่าตัวแปรภายในองค์ประกอบมีความเที่ยงสูงและอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรแฝงได้สูง (สุภมาส อังคุโชติ และคณะ, 2554)

ผลการวิจัย

ลักษณะประชากรของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นชาย ร้อยละ 51.4 อายุเฉลี่ย 43.20 ปี มีสถานภาพสมรส ร้อยละ 66.5 สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาโทเป็นส่วนใหญ่ ร้อยละ 66.8 ระยะเวลาปฏิบัติงานกับองค์การต้นสังกัดอยู่ที่ 11.95 ปี โดยเป็นผู้ที่ดำรงตำแหน่งผู้จัดการฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ ร้อยละ 36.3 รองลงมาได้แก่ ผู้จัดการทั่วไป ร้อยละ 24.6 กรรมการผู้จัดการ ร้อยละ 20.1 ที่เหลือเป็นผู้ช่วยกรรมการผู้จัดการอาวุโสและผู้อำนวยการด้านการเงิน รวมกัน ร้อยละ 19 กลุ่มตัวอย่างกระจายตามสัดส่วนของกลุ่มบริษัททั้งหมดที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ ที่มากที่สุด คือ กลุ่มธุรกิจการเงิน ร้อยละ 22.9 รองลงมาได้แก่ ธุรกิจลอจิสติกส์และก่อสร้าง ร้อยละ 17.3 กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม ร้อยละ 15.6 และกลุ่มธุรกิจเกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร กลุ่มธุรกิจ MAI Industry กลุ่มธุรกิจบริการ กลุ่มธุรกิจทรัพยากร กลุ่มธุรกิจสินค้าอุปโภคบริโภค กลุ่มธุรกิจเทคโนโลยี ลดหลั่นกันลงมา ภาพรวมคุณลักษณะองค์การแห่งการเรียนรู้ของบริษัทยุติ จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความเบ้ ค่าความโด่งของคุณลักษณะองค์การแห่งการเรียนรู้ (n=179)

คุณลักษณะองค์การแห่งการเรียนรู้	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ความเบ้	ความโด่ง	แปลผล
การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง	3.49	0.576	-0.544	-0.718	ปานกลาง
การชักถามและสุนทรียสนทนา	3.24	0.626	-0.259	-0.940	ปานกลาง
การเรียนรู้เป็นทีม	3.37	0.701	-0.179	-0.517	ปานกลาง
การยึดมั่นในระบบ	3.67	0.663	-0.216	-0.644	มาก
การเสริมพลัง	3.41	0.643	-0.290	-0.256	ปานกลาง
การเชื่อมโยงระบบ	3.60	0.597	-0.794	0.106	มาก
ภาวะผู้นำเพื่อการเรียนรู้	3.70	0.686	0.120	-0.525	มาก
ภาพรวม	3.50	0.642	-0.308	-0.499	ปานกลาง

จากตารางที่ 3 จะเห็นว่า คุณลักษณะขององค์การแห่งการเรียนรู้ที่ปรากฏให้เห็นชัดมากที่สุด คือ ภาวะผู้นำเพื่อการเรียนรู้ รองลงมาได้แก่ การยึดมั่นในระบบ และการเชื่อมโยงระบบ ทั้งสามคุณลักษณะนี้มีค่าอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.70, 3.67 และ 3.60 และไม่ค่อยมีความแตกต่างกันมากนักในแต่ละบริษัท ซึ่งพิจารณาจากค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานที่มีค่าเท่ากับ 0.686, 0.663 และ 0.597 ตามลำดับ ในขณะที่คุณลักษณะการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การซักถามและสุนทรียสนทนา การเรียนรู้เป็นทีม และการเสริมพลังนั้นมีค่าอยู่ในระดับปานกลาง ในภาพรวมนั้นพบว่า คุณลักษณะขององค์การแห่งการเรียนรู้ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยอยู่ในระดับปานกลาง ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะขององค์การแห่งการเรียนรู้ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 องค์ประกอบเชิงยืนยันคุณลักษณะขององค์การแห่งการเรียนรู้

คุณลักษณะ	องค์ประกอบภายใน	น้ำหนักองค์ประกอบ			R^2	ρ_c	ρ_v
		β	SE	t			
การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (LEARN)	learn1	0.42	0.05	5.77*	0.18	0.8590	0.5707
	learn2	0.51	0.05	6.85*	0.26		
	learn3	0.83	0.05	11.80*	0.68		
	learn4	0.99	0.06	13.85*	0.99		
	learn5	0.86	0.06	11.82*	0.75		
การซักถามและสุนทรียสนทนา (DIALOGUE)	dialogue1	0.87	0.05	14.40*	0.77	0.9063	0.7097
	dialogue2	0.92	0.04	15.45*	0.84		
	dialogue3	0.87	0.04	14.24*	0.76		
	dialogue4	0.69	0.04	10.07*	0.47		
การเรียนรู้เป็นทีม (TEAMLEARN)	teamlearn1	0.74	0.04	11.11*	0.55	0.8861	0.6609
	teamlearn2	0.85	0.05	13.61*	0.73		
	teamlearn3	0.83	0.05	13.14*	0.70		
	teamlearn4	0.82	0.07	12.73*	0.67		
การยึดมั่นในระบบ (EMBEDED)	embedded1	0.90	0.06	14.99*	0.81	0.9019	0.5420
	embedded2	0.60	0.05	8.59*	0.37		
	embedded3	0.66	0.06	9.51*	0.43		
	embedded4	0.70	0.06	10.35*	0.50		
	embedded5	0.79	0.05	12.14*	0.63		
	embedded6	0.88	0.05	14.30*	0.77		
	embedded7	0.51	0.07	7.03*	0.26		
	embedded8	0.76	0.05	11.61*	0.58		
การเสริมพลัง (EMPOWER)	empower1	0.75	0.04	7.79*	0.56	0.8782	0.6459
	empower2	0.70	0.05	7.72*	0.50		
	empower3	0.82	0.05	9.50*	0.67		
	empower4	0.93	0.05	8.35*	0.86		

หมายเหตุ *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($p < 0.01$)

ตารางที่ 4 (ต่อ)

คุณลักษณะ	องค์ประกอบภายใน	น้ำหนักองค์ประกอบ			R ²	P _c	P _v
		β	SE	t			
การเชื่อมโยงระบบ (CONNECT)	connect1	0.70	0.04	7.71*	0.49	0.8453	0.5785
	connect2	0.84	0.04	10.14*	0.71		
	connect3	0.73	0.06	8.55*	0.54		
	connect4	0.76	0.03	9.73*	0.58		
ภาวะผู้นำเพื่อการเรียนรู้ (LEADERSHIP)	leadership1	0.80	0.04	11.79*	0.65	0.8983	0.6902
	leadership2	0.78	0.03	11.30*	0.60		
	leadership3	0.96	0.04	12.67*	0.92		
	leadership4	0.77	0.03	11.27*	0.59		

หมายเหตุ *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($p < 0.01$)

1) การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ผลการวิเคราะห์จะเห็นว่าองค์ประกอบภายในนั้นมีค่าแตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทุกตัว ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน (β) ในรายละเอียด พบว่า ตัวแปรที่มีน้ำหนักมากที่สุด คือ งบประมาณและทรัพยากรเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ของพนักงาน (learn4) มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.99 มีความผันแปรร่วมกันของการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (LEARN) ร้อยละ 99 (ค่าสัมประสิทธิ์พหุคูณ $R^2 = 0.99$) ตัวแปร ที่มีน้ำหนักรองลงมา ได้แก่ การให้รางวัลเพื่อตอบแทนผลลัพธ์การเรียนรู้ (learn5) การสนับสนุนด้านเวลาเพื่อเรียนรู้ (learn3) พนักงานมองว่าปัญหาในการทำงานเป็นโอกาสสำหรับการเรียนรู้ (learn2) และพนักงานถูกเชิญอภิปรายกันเกี่ยวกับความผิดพลาดจากการทำงานและได้รับประโยชน์จากการเรียนรู้ ความผิดพลาดที่เกิดขึ้น (learn1) ตามลำดับ เป็นที่น่าสังเกตว่า ค่าความผันแปรร่วมกันที่มีต่อองค์ประกอบการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องของตัวแปร 2 ตัวหลังนั้นมีค่าต่ำกว่า 0.5 ไม่ผ่านเกณฑ์ค่าความเที่ยงที่ยอมรับได้ สำหรับผลการวิเคราะห์ความเที่ยงของตัวแปรแฝงและค่าเฉลี่ยความแปรปรวนที่สกัดได้ พบว่า ตัวแปรภายในองค์ประกอบทั้ง 5 ดังกล่าวมีค่าความเที่ยงสูงและอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรแฝงได้สูง

2) การซักถามและสุนทรียสนทนา ผลการวิเคราะห์ พบว่า ตัวแปรที่มีน้ำหนักมากที่สุด คือ พนักงานรู้จักฟังผู้อื่นก่อนที่จะพูดอะไรออกไป (dialogue2) มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.92 มีความผันแปรร่วมกันของการซักถามและสุนทรียสนทนา (DIALOGUE) ร้อยละ 84 ตัวแปรที่มีน้ำหนักรองลงมา ได้แก่ พนักงานถูกกระตุ้นให้ตั้งคำถามว่า “ทำไม” ในการทำงานอยู่เสมอ (dialogue1) และ แม้ว่าจะมีมุมมองหรือความคิดของตัวเอง แต่พนักงานมักจะสอบถามความคิดเห็นของผู้อื่นอยู่เสมอ (dialogue3) ซึ่งมีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากัน ในขณะที่ตัวแปรพนักงานเปิดโอกาสและยอมรับให้ผู้อื่นวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของตน (dialogue4) มีน้ำหนักน้อยที่สุด อีกทั้งยังพบว่า ค่าความผันแปรร่วมกันของตัวแปรนี้ที่มีต่อองค์ประกอบการซักถามและสุนทรียสนทนา มีค่าต่ำกว่า 0.5 ไม่ผ่านเกณฑ์ค่าความเที่ยงที่ยอมรับได้ สำหรับผลการวิเคราะห์ความเที่ยงของตัวแปรแฝงและค่าเฉลี่ยความแปรปรวนที่สกัดได้ พบว่า ตัวแปรภายในองค์ประกอบทั้ง 4 มีค่าความเที่ยงสูงและอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรแฝงได้สูง

3) การเรียนรู้เป็นทีม ผลการวิเคราะห์ พบว่า ตัวแปรที่มีน้ำหนักมากที่สุด คือ สมาชิกในทีมได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียม ไม่มีความแตกต่างกันตามตำแหน่งงาน (teamlearn2) มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.85 มีความผันแปรร่วมกันของการเรียนรู้เป็นทีม (TEAMLEARN) ร้อยละ 73 รองลงมา ได้แก่ สมาชิกของทีมให้ความสำคัญกับงานและวิธีการทำงานเพื่อการบรรลุซึ่งผลงานของทีม (teamlearn3) มีการให้รางวัลตอบแทนในรูปของทีม (teamlearn4) และทีมงานต่างๆ ในบริษัทได้มีการปรับหรือทบทวนแนวคิดในการทำงานร่วมกัน (teamlearn1) ค่าความผันแปรร่วมกันที่มีต่อองค์ประกอบการเรียนรู้เป็นทีมของตัวแปรเหล่านี้ มีค่าสูงกว่า 0.5 ทุกตัวแปร แสดงถึงความเที่ยงที่ยอมรับได้ สำหรับผลการวิเคราะห์ความเที่ยงของตัวแปรแฝงและค่าเฉลี่ยความแปรปรวนที่สกัดได้ พบว่า ตัวแปรภายในองค์ประกอบทั้ง 4 ดังกล่าวมีค่าความเที่ยงสูงและอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรแฝงได้สูง

4) การยึดมั่นในระบบ ผลการวิเคราะห์ พบว่า ตัวแปรที่มีน้ำหนักมากที่สุด คือ การนำเทคโนโลยีมาช่วยแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันของพนักงาน (embedded1) มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.90 มีความผันแปรร่วมกันของการยึดมั่นในระบบ (EMBEDED) ร้อยละ 81 ตัวแปรที่มีน้ำหนักรองลงมา ได้แก่ การบำรุงรักษาระบบฐานข้อมูลให้ทันกับความต้องการใช้ของพนักงานอยู่เสมอ (embedded6) การอัปเดตฐานข้อมูลที่เป็นสำหรับการเพิ่มพูนทักษะการทำงานของพนักงาน (embedded5) การพัฒนาบทเรียนจากการเรียนรู้ต่างๆ ซึ่งพนักงานสามารถนำมาใช้ในการทำงานได้อย่างสะดวก (embedded8) การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ ทำให้พนักงานสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่เป็นสำหรับการทำงานได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว (embedded4) ค่าความผันแปรร่วมกันที่มีต่อองค์ประกอบการเรียนรู้เป็นทีมของตัวแปรเหล่านี้ มีค่าสูงกว่า 0.5 ทุกตัวแปร แสดงถึงความเที่ยงที่ยอมรับได้ ในขณะที่ตัวแปร การประชุมพนักงานอย่างสม่ำเสมอ (embedded3) การแจ้งข่าวสารโดยใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (embedded2) การประเมินผลความสำเร็จจากการลงทุนในการฝึกอบรมพนักงาน (embedded7) ซึ่งมีน้ำหนักน้อยลงลดหลั่นกันลงมามีค่าความผันแปรร่วมกันขององค์ประกอบการเรียนรู้ในระบบต่ำกว่า 0.5 ไม่ผ่านเกณฑ์ค่าความเที่ยงที่ยอมรับได้ สำหรับผลการวิเคราะห์ความเที่ยงของตัวแปรแฝงและค่าเฉลี่ยความแปรปรวนที่สกัดได้ พบว่า ตัวแปรภายในองค์ประกอบทั้ง 8 ดังกล่าวมีค่าความเที่ยงสูงและอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรแฝงได้สูง

5) การเสริมพลัง ผลการวิเคราะห์ พบว่า ตัวแปรที่มีน้ำหนักมากที่สุด คือ พนักงานสามารถควบคุมทรัพยากรในการทำงานและมีความรับผิดชอบต่อการดำเนินการใดๆ ที่ได้ทำลงไป (empower4) มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.93 มีความผันแปรร่วมกันของการเสริมพลัง (EMPOWER) ร้อยละ 86 ตัวแปรที่มีน้ำหนักรองลงมา ได้แก่ บริษัทได้สร้างความเชื่อมโยงระหว่างวิสัยทัศน์กับการทำงานของพนักงานในระดับต่างๆ (empower3) บริษัทเชื่อมั่นและยอมรับในสิ่งที่พนักงานได้ริเริ่มกระทำขึ้นมา (empower1) และบริษัทได้เปิดโอกาสให้พนักงานได้ร่วมกำหนดวิสัยทัศน์ (empower2) ค่าความผันแปรร่วมกันของตัวแปรทั้งหมดนี้สูงกว่าและเท่ากับ 0.5 ผ่านเกณฑ์ค่าความเที่ยงที่ยอมรับได้ สำหรับผลการวิเคราะห์ความเที่ยงของตัวแปรแฝงและค่าเฉลี่ยความแปรปรวนที่สกัดได้ พบว่า ตัวแปรภายในองค์ประกอบทั้ง 4 ดังกล่าวมีค่าความเที่ยงสูงและอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรแฝงได้สูง

6) การเชื่อมโยงระบบ ผลการวิเคราะห์ พบว่า พบว่า ตัวแปรที่มีน้ำหนักมากที่สุด คือ บริษัทได้กระตุ้นให้พนักงานตัดสินใจดำเนินการต่างๆ โดยคำนึงถึงความต้องการของลูกค้าเป็นสำคัญ (connect2) มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.84 มีความผันแปรร่วมกันของการเชื่อมโยงระบบ (CONNECT) ร้อยละ 71 ตัวแปรที่มีน้ำหนักรองลงมา ได้แก่ บริษัทได้สนับสนุนให้พนักงานได้พัฒนารูปแบบการทำงานที่ปรับเปลี่ยนไปตามสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป (connect4) บริษัททำงานร่วมกับชุมชนและตอบสนองความต้องการร่วมกัน (connect3) และบริษัทได้ช่วยให้พนักงานได้ดำเนินชีวิตด้วยความสมดุลกันระหว่างการทำงาน ครอบครัว และตนเอง (connect1) เป็นที่น่าสังเกตว่า ตัวแปรบริษัทได้ช่วยให้พนักงานได้ดำเนินชีวิตด้วยความสมดุลกันระหว่างการทำงาน ครอบครัว และตนเองนั้นมีค่าความผันแปรร่วมกันของความเชื่อมโยงระบบน้อยกว่า 0.5 ซึ่งไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินความเที่ยง ในขณะที่ตัวแปรอื่นๆ มีค่าผ่านเกณฑ์ที่ยอมรับได้ สำหรับผลการวิเคราะห์ความเที่ยงของตัวแปรแฝงและค่าเฉลี่ยความแปรปรวนที่สกัดได้ พบว่า ตัวแปรภายในองค์ประกอบทั้ง 4 มีค่าความเที่ยงสูงและอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรแฝงได้สูง

7) ภาวะผู้นำเพื่อการเรียนรู้ ผลการวิเคราะห์ พบว่า พบว่า ตัวแปรที่มีน้ำหนักมากที่สุด คือ ผู้นำของบริษัทแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับคู่แข่ง แนวโน้มและทิศทางของธุรกิจกับพนักงานอยู่เสมอ (leadership3) มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.96 มีความผันแปรร่วมกันของภาวะผู้นำเพื่อการเรียนรู้ (LEADERSHIP) ร้อยละ 92 ตัวแปรที่มีน้ำหนักรองลงมา ได้แก่ ผู้นำเป็นผู้ที่เรียนรู้อยู่ตลอดเวลา (leadership1) ผู้นำสนับสนุนการฝึกอบรมและการเรียนรู้ของพนักงาน (leadership2) และผู้นำของบริษัททำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยง สอนงานและเสริมพลังพนักงานเพื่อช่วยให้การดำเนินงานต่างๆ บรรลุวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ (leadership4) ค่าความผันแปรร่วมกันของตัวแปรทั้งหมดนี้สูงกว่า 0.5 ผ่านเกณฑ์ค่าความเที่ยงที่ยอมรับได้ สำหรับผลการวิเคราะห์ความเที่ยงของตัวแปรแฝงและค่าเฉลี่ยความแปรปรวนที่สกัดได้ พบว่า ตัวแปรภายในองค์ประกอบทั้ง 4 มีค่าความเที่ยงสูงและอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรแฝงได้สูง

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยที่ต้องการตรวจสอบคุณลักษณะของความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยอย่างครบถ้วน ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า มาตรฐานวัดแบบสอบถามมิติขององค์การแห่งการเรียนรู้ (DLOQ) ของ Watkins and Marsick (1996) ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาปรับใช้นั้นสามารถวัดคุณลักษณะของความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ขององค์การในประเทศไทยได้อย่างเหมาะสม พิจารณาได้จากผลการประเมินความสอดคล้องของโมเดลการวัด ดังแสดงในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการประเมินความสอดคล้องของโมเดลการวัดคุณลักษณะองค์การแห่งการเรียนรู้

คุณลักษณะ	สถิติทดสอบ	ผลการประเมิน
การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง	$\chi^2 = 1.00$, df = 2, P-value = 0.6054, CFI = 1.00, GFI = 1.00, AGFI = 0.98, RMSEA = 0.000, SRMR = 0.013	สอดคล้องกลมกลืน
การซักถามและสุนทรียสนทนา	$\chi^2 = 0.01$, df = 1, P-value = 0.9113, CFI = 1.00, GFI = 1.00, AGFI = 1.00, RMSEA = 0.000, SRMR = 0.001	สอดคล้องกลมกลืน
การยึดมั่นในระบบ	$\chi^2 = 14.74$, df = 12, P-value = 0.2577, CFI = 1.00, GFI = 0.98, AGFI = 0.94, RMSEA = 0.036, SRMR = 0.037	สอดคล้องกลมกลืน
การเสริมพลัง	$\chi^2 = 0.75$, df = 1, P-value = 0.38578, CFI = 1.00, GFI = 1.00, AGFI = 0.98, RMSEA = 0.000, SRMR = 0.023	สอดคล้องกลมกลืน
การเชื่อมโยงระบบ	$\chi^2 = 0.03$, df = 1, P-value = 0.8670, CFI = 1.00, GFI = 1.00, AGFI = 1.00, RMSEA = 0.000, SRMR = 0.004	สอดคล้องกลมกลืน
ภาวะผู้นำเพื่อการเรียนรู้	$\chi^2 = 0.13$, df = 1, P-value = 0.7149, CFI = 1.00, GFI = 1.00, AGFI = 1.00, RMSEA = 0.000, SRMR = 0.008	สอดคล้องกลมกลืน

ผลการประเมินความสอดคล้องของโมเดลการวัดคุณลักษณะองค์การแห่งการเรียนรู้ พบว่าโมเดลการวิจัยมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดีมาก สะท้อนให้เห็นว่ามีความเที่ยงตรงและความเที่ยงสูง ข้อค้นพบดังกล่าวนี้สอดคล้องกับผลงานวิจัยของนักวิชาการอื่น เช่น Hernandez (2003) Kumar and Idris (2006) Weldy and Gillis (2010) เป็นต้น ในภาพรวมสามารถสรุปได้ว่าการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยนั้นอยู่ในระดับปานกลาง ในรายละเอียดผลการวิจัยได้ชี้ให้เห็นข้อค้นพบที่น่าสนใจ ดังนี้

1) คุณลักษณะของการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้มีการออกแบบการเรียนรู้สู่การทำงาน ซึ่งทำให้พนักงานสามารถเรียนรู้จากการทำงานและมีโอกาสในการศึกษาและการเติบโตอย่างต่อเนื่องได้ค่อนข้างดีพอสมควร ในรายละเอียดนั้นได้สะท้อนให้เห็นว่าทางบริษัทได้มีการให้รางวัลเพื่อตอบแทนผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นการเรียนรู้ของพนักงาน มีการสนับสนุนด้านเวลาเพื่อเรียนรู้ และบริษัทได้มีการสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากรเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ของพนักงานอย่างเต็มที่ อย่างไรก็ตามกลับพบอุปสรรคของการก้าวสู่การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ประการสำคัญ คือ การที่พนักงานยังไม่ได้มองว่าปัญหาในการทำงานนั้นเป็นโอกาสสำหรับการเรียนรู้ และยังไม่ได้อภิปรายถกเถียงกันเกี่ยวกับความผิดพลาดและประโยชน์จากการเรียนรู้ความผิดพลาดที่เกิดขึ้น ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากลักษณะค่านิยมของคนไทยเรื่องความเกรงใจ ซึ่งอาจเป็นสาเหตุหนึ่งทำให้พนักงานไม่กล้าแสดงความคิดเห็นสะท้อนการทำงานที่ผิดพลาดของพนักงานคนอื่น ไม่ต้องการแสดงความคิดเห็นใดๆ ที่จะทำให้เกิดความไม่พอใจและบั่นทอนกำลังใจของพนักงานคนอื่น (นิสตากร์ เวชยานนท์, 2545)

2) คุณลักษณะการซักถามและสุนทรียสนทนา แสดงให้เห็นว่าพนักงานของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มีความสามารถในการฟังและการซักถาม และแสดงความคิดเห็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำงานร่วมกับพนักงานอื่นได้พอสมควร ในคุณลักษณะขององค์การแห่งการเรียนรู้จะเห็นว่าบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยนั้นมี

จุดเด่นตรงที่พนักงานได้ถูกกระตุ้นให้ตั้งคำถามเกี่ยวกับการทำงานที่ดีขึ้นอยู่เสมอ แต่ในขณะเดียวกันยังปรากฏให้เห็นว่าพนักงานยังไม่ค่อยยอมรับที่จะให้ผู้อื่นวิพากษ์วิจารณ์การทำงานที่ผิดพลาดของตน ซึ่งอาจเป็นอุปสรรคหนึ่งในการพัฒนาสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

3) คุณลักษณะการเรียนรู้เป็นทีม สะท้อนให้เห็นว่าบริษัทได้มีการออกแบบงานโดยมุ่งเน้นการทำงานเป็นทีม ซึ่งทำให้พนักงานได้มีการเรียนรู้และการทำงานร่วมกัน และมีประโยชน์ต่อการแก้ปัญหาและสร้างสรรค์ความคิดใหม่ๆ ในการทำงาน ในภาพรวมจึงสะท้อนให้เห็นว่าคุณลักษณะในด้านการเรียนรู้เป็นทีมนี้มีคะแนนออกมาค่อนข้างดีพอสมควร ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับผลงานวิจัยที่ทำการศึกษเกี่ยวกับการดำเนินการเพื่อก้าวไปสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ขององค์การที่ประสบความสำเร็จในภาคธุรกิจของประเทศไทย โดยพบว่าพนักงานและทีมงานในองค์การมีการใช้กระบวนการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ ทีมงานต่างๆ ได้รับการกระตุ้นให้เรียนรู้ซึ่งกันและกัน ทีมงานต่างๆ ได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับวิธีการทำงานและการเรียนรู้ภายในกลุ่ม (บุญอนันต์ พินัยทรัพย์ และ พลาพรรณ คำพรรณ, 2550) นอกจากนี้ผลการวิจัยยังสะท้อนให้เห็นว่าบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยยังมีวัฒนธรรมที่เกื้อหนุนต่อการเรียนรู้ของทีม ซึ่งสามารถพิจารณาได้จากการที่สมาชิกที่อยู่ในทีมนั้นได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียม ไม่มีความแตกต่างกันตามตำแหน่งงาน รวมทั้งมีการให้รางวัลตอบแทนในรูปของทีม (Team - Based Reward)

4) คุณลักษณะการยึดมั่นในระบบ ได้ชี้ให้เห็นว่าบริษัทได้มีการนำเทคโนโลยีเข้ามาปรับใช้เพื่อสร้างองค์การแห่งการเรียนรู้กันอย่างแพร่หลาย ทั้งในแง่ของการเข้าถึงความรู้ เช่น สนับสนุนการฝึกอบรม การแข่งขันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และได้มีการบำรุงรักษาระบบฐานข้อมูลให้ทันกับความต้องการใช้ของพนักงานอยู่เสมอ มีการอัปเดตฐานข้อมูลที่จำเป็นสำหรับการเพิ่มพูนทักษะการทำงานของพนักงาน รวมทั้งการพัฒนาบทเรียนจากการเรียนรู้ต่างๆ ซึ่งพนักงานสามารถนำมาใช้ในการทำงานได้อย่างสะดวก สอดคล้องกับผลงานวิจัยของบุญอนันต์ พินัยทรัพย์ และ พลาพรรณ คำพรรณ (2550) ที่พบว่าองค์การธุรกิจในประเทศไทยนั้นมีการกำหนดช่องทางการเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยได้นำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เช่น การสัมมนา การฝึกอบรม การใช้อินเทอร์เน็ตและอินทราเน็ต และการใช้สื่อดิจิทัลอุปกรณ์ อย่างไรก็ตาม องค์การที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยยังมีจุดอ่อนในแง่ของการบูรณาการการเรียนรู้เข้ากับการทำงาน ดังจะเห็นได้จากการที่ยังไม่ค่อยมีการแจ้งข่าวสารโดยใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ขาดความต่อเนื่องในการประชุมพนักงาน รวมทั้งมักไม่ค่อยมีการประเมินผลความสำเร็จจากการฝึกอบรมที่ได้ลงทุนไป

5) คุณลักษณะการเสริมพลัง ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าบริษัทมีความโดดเด่นในการเสริมพลังพนักงานเพื่อก้าวสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ สังเกตได้จากพนักงานสามารถควบคุมทรัพยากรในการทำงาน และรับผิดชอบต่อการดำเนินงานด้วยตัวเอง บริษัทได้สร้างความเชื่อมโยงระหว่างวิสัยทัศน์กับการทำงานของพนักงานในระดับต่างๆ โดยการเปิดโอกาสให้พนักงานได้ร่วมกำหนดวิสัยทัศน์ และมีความเชื่อมั่น ยอมรับในสิ่งที่พนักงานได้ริเริ่มขึ้นมา ข้อค้นพบดังกล่าวนี้เป็นไปในทำนองเดียวกันกับผลงานวิจัยการดำเนินการเพื่อก้าวไปสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ขององค์การที่ประสบความสำเร็จในภาคธุรกิจของบุญอนันต์ พินัยทรัพย์ และ พลาพรรณ คำพรรณ (2550) รวมทั้งผลงานวิจัยของธานินทร์ สุวงศ์วาร (2553) ซึ่งต่างพบว่าองค์การธุรกิจในประเทศไทยที่ประสบความสำเร็จได้มีการกระจายอำนาจและความรับผิดชอบให้แก่พนักงาน และให้พนักงานมีส่วนร่วมในการพัฒนากลยุทธ์ขององค์การ

6) คุณลักษณะการเชื่อมโยงระบบ สรุปได้ว่าบริษัทสามารถสร้างความเชื่อมโยงระหว่างความต้องการของบริษัทเข้ากับความต้องการของลูกค้า ชุมชน และสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปได้ พิจารณาได้จากการที่บริษัทได้สนับสนุนให้พนักงานได้พัฒนารูปแบบการทำงานที่เปลี่ยนไป มีการทำงานร่วมกับชุมชนและตอบสนองความต้องการร่วมกัน มีการกระตุ้นให้พนักงานตัดสินใจดำเนินการต่างๆ โดยคำนึงถึงความต้องการของลูกค้า ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยการดำเนินการเพื่อก้าวไปสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ขององค์การที่ประสบความสำเร็จในภาคธุรกิจที่สะท้อนให้เห็นว่าองค์กรแห่งการเรียนรู้ต้องมองหาหุ้นส่วนในการเรียนรู้ทั้งจากกลุ่มลูกค้า ผู้จัดส่งวัตถุดิบ คู่ค้า ชุมชน สมาคมวิชาชีพ และสถาบันการศึกษาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และทำกิจกรรมร่วมกัน รวมทั้งสนับสนุนให้มีการแสวงหาวิธีการทำงานดีขึ้น (บุญอนันต์ พินัยทรัพย์ และ พลาพรรณ คำพรรณ, 2550) ทั้งนี้ผลการวิจัยพบว่า ความเชื่อมโยงความต้องการบริษัทกับความต้องการของพนักงานนั้นยังมีจุดอ่อน ตรงที่การสนับสนุนโปรแกรมการสร้างสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงานยังมีจำกัด ซึ่งอาจเป็นอุปสรรคของการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้ให้ประสบความสำเร็จ

7) คุณลักษณะภาวะผู้นำเพื่อการเรียนรู้ ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าผู้นำของบริษัทเป็นต้นแบบของการเรียนรู้ พิจารณาได้จากการที่ผู้นำได้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับคู่แข่ง แนวโน้ม และทิศทางของธุรกิจกับพนักงานอยู่เสมอ คุณลักษณะดังกล่าวมีความสำคัญต่อความเจริญเติบโตขององค์การเป็นอย่างมาก ดังผลงานวิจัยของสุธีรา อะทะวงษา และ สมบูรณ์วัลย์ ลัตยารักษ์วิทย์ (2557) ที่ได้ชี้ให้เห็นว่าปัจจัยที่ทำให้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทยมีเจริญเติบโตได้เปรียบคู่แข่งที่สำคัญนั้นได้แก่ การที่วิสาหกิจนั้นได้พัฒนาสินค้าหรือบริการให้เป็นที่ต้องการของลูกค้า มีการศึกษาและติดตามความเคลื่อนไหวของคู่แข่งอย่างต่อเนื่อง รู้จักคิดและแสวงหาโอกาส วิธีการต่างๆ รวมทั้งมีความสามารถในการวางแผน กำหนดเป้าหมาย วิธีการดำเนินงาน ซึ่งเป็นการแลกเปลี่ยนข่าวสารร่วมกันกับพนักงาน นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่าผู้นำได้ให้การสนับสนุนการฝึกอบรม และการเรียนรู้ของพนักงาน ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยง สอนงาน และเสริมพลังพนักงานเพื่อช่วยให้การดำเนินงานต่างๆ บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Kaiser (2000) ที่แสดงให้เห็นว่าภาวะผู้นำเป็นแรงผลักดันที่สำคัญในการเรียนรู้ขององค์การ ผู้นำได้ดำเนินการออกแบบระบบการเรียนรู้ และเป็นแบบอย่างในการเรียนรู้ให้กับบุคลากร อีกทั้งยังเป็นไปในทำนองเดียวกันกับผลงานของเกร์รี ลีลาศรีบรรจง (2554) ที่สะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารระดับสูงขององค์การในประเทศไทยได้สนับสนุนให้มีการวางแผนการทำงานร่วมกันระหว่างผู้บังคับบัญชาและพนักงาน ส่งเสริมให้พนักงานเรียนรู้เพิ่มเติมในขอบเขตงานที่รับผิดชอบ และผู้บังคับบัญชายังได้แสดงบทบาทผู้ฝึกสอน พี่เลี้ยง สนับสนุนการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะ

แม้ผลการวิจัยชี้ให้เห็นถึงคุณลักษณะและการดำเนินงานที่เอื้อต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในหลายประการ แต่จากผลการวิจัยที่พบอุปสรรคของการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ในแง่ที่ว่าพนักงานยังไม่ได้มองว่าปัญหาในการทำงานนั้นเป็นโอกาสสำหรับการเรียนรู้ และยังไม่ค่อยได้มีการถกเถียงกันเกี่ยวกับความผิดพลาดและประโยชน์จากการเรียนรู้ความผิดพลาดที่เกิดขึ้น รวมทั้งการที่พนักงานยังไม่ค่อยยอมรับที่จะให้ผู้อื่นวิพากษ์วิจารณ์การทำงานที่ผิดพลาดของตน ผู้วิจัยมีความเห็นว่าบริษัทควรได้มีการสื่อสารให้เห็นถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรู้ความผิดพลาดที่เกิดขึ้น และพยายามกระตุ้นให้พนักงานได้มีการหยิบยกปัญหาที่เกิดขึ้นในที่ทำงานมาพูดคุยกัน ซึ่งอาจต้องมีการดำเนินงานเพื่อปรับทัศนคติของพนักงานเพื่อให้พนักงานนั้นได้เป็นคนที่ยอมรับให้พนักงานอื่นวิพากษ์วิจารณ์การทำงานที่ผิดพลาดของตนเอง ในการดำเนินงานอาจเริ่มจากสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่เอื้อต่อการให้สมาชิกได้พบปะประชุม และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นความรู้กัน มีการจัดเวทีเพื่อให้สมาชิกได้สะท้อนถึงปัญหาในที่ทำงาน โดยควรดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อเอื้อต่อการเสริมสร้างวัฒนธรรมแบบเปิดเผยให้เกิดขึ้นภายในบริษัท ในแง่ของการบูรณาการการเรียนรู้เข้ากับการทำงาน ทางบริษัทควรได้มีการประชุมพนักงานอย่างต่อเนื่อง และควรมีการแจ้งข่าวสารโดยใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ให้มากขึ้น รวมทั้งควรออกแบบโปรแกรมการสร้างสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน เช่น ชั่วโมงการทำงานที่ยืดหยุ่น การทำงานจากที่บ้าน เป็นต้น โปรแกรมสมดุลกับการทำงานนี้จะช่วยรักษาคคน (Retention) ที่มีความสามารถในการเรียนรู้ให้อยู่กับองค์กรได้ดียิ่ง ซึ่งเป็นสิ่งที่เอื้อต่อคุณลักษณะของการเชื่อมโยงระบบ เกื้อหนุนให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างความต้องการของพนักงานกับองค์กร

เอกสารอ้างอิง

- เกศรี ลีลาศรีบรรจง. (2554). *การประเมินองค์การแห่งการเรียนรู้ของสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ).
กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2556). *รายชื่อบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์*.
เข้าถึงเมื่อวันที่ 6 สิงหาคม 2556,
จาก <http://www.set.or.th/th/company/companylist.html>
- ธานินทร์ สุวงศ์วาร. (2553). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความทุ่มเทในงาน (Job Involvement):
กรณีศึกษาของบริษัทเอสซีจี ซีเมนต์ จำกัด. *สุทธิปริทัศน์*, 23(72), 79-101.
- นิสดารักษ์ เวชยานนท์. (2545). *การบริหารทรัพยากรมนุษย์แบบไทยๆ* (พิมพ์ครั้งที่ 4).
กรุงเทพฯ: เสมาธรรม.
- บุญอนันต์ พินัยทรัพย์, และ พลาพรรณ คำพรรณ. (2550). *องค์การกับการจัดการความรู้: ศึกษาขององค์การที่ประสบความสำเร็จในภาคธุรกิจ* (รายงานผลการวิจัย).
กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สุจิตรา บุญยรัตพันธุ์. (2546). *ระเบียบวิธีวิจัยสำหรับรัฐประศาสนศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 7).
กรุงเทพฯ: เสมาธรรม.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, กรรณิการ์ สุขเกษม, โคภิต ผ่องเสรี, และ ถนอมรัตน์ ประสิทธิ์เมตต์. (2551). *แบบจำลองสมการโครงสร้าง: การใช้โปรแกรม LISREL, PRELIS และ SIMPLIS* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สามลดา.
- สุธีรา อะทะวงษา, และ สมบูรณ์วัลย์ สัตยารักษ์วิทย์. (2557).
คุณลักษณะของการเป็นผู้ประกอบการ และลักษณะของสถานประกอบการที่มีผลต่อความ
เจริญเติบโตของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของประเทศไทย.
สุทธิปริทัศน์, 28(85), 61-79.
- สุภมาส อังคุโชติ, สมถวิล วิจิตตวรรรณา, และ รัชนิกุล ภิญโญภาณุวัฒน์. (2554). *สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์: เทคนิคการใช้โปรแกรม LISREL*.
กรุงเทพฯ: เจริญมั่นคงกิจการพิมพ์.
- เสรี ชัดแฉ่ม, และ สุชาติา กรเพชรปาณี. (2546). โมเดลสมการโครงสร้าง Structural Equation Modeling. *วารสารวิจัยและวัดผลการศึกษา*, 1(1), 1-24.
- Basim, H. N, Sesen, H., & Korkmazyurek, H. (2007). A Turkish translation, validity and reliability study of the dimensions of the learning organization questionnaire. *World Applied Sciences Journal*, 2(4), 368-374.
- Diamantopous, A., & Siguaw, J. D. (2000). *Introducing lisrel: A Guide for the Uninitiated*. Thousand Oaks. CA: Sage.
- Dymock, D., & McCarthy, C. (2006). Toward a learning organization? Employee perceptions. *The Learning Organization*, 13(5), 525-537.
- Edmonson, A. (1999). Psychological safety and learning behavior in work teams. *Administrative Science Quarterly*, 44, 350-383.

- Gefen, D., Straub, D., & Marie-Claude, B. (2000). *Structural equation modeling techniques and regression: Guideline for research practices*. Retrieved October 31, 2013 from www.cis.gsu.edu/dstraub/Papers/Resume/Gefenetal2000.pdf.
- Hannah, S. T., & Lester, P. B. (2009). A multilevel approach to building and leading learning organization. *The Leadership Quarterly*, 20, 34-48.
- Hernandez, M. (2003). Assessing tacit knowledge transfer and dimension of learning in Columbian business. *Advances developing Human Resource*, 5(2), 215-221.
- Jamali, D., Sidai, Y., & Zoueim, C. (2009). The learning organization: tracking progress in developing country: A comparative analysis using the DLOQ. *The Learning Organization*, 16(2), 103-121.
- Kaiser, S. M. (2000). *Mapping the learning organization: Exploring a model of organizational learning*. (Doctoral Dissertation). Baton Rouge: Louisiana State University.
- Kumar, N., & Idris, K. (2006). An examination of educations institutions' knowledge performance: analysis, implication, and outlines for future research. *The Learning Organization*, 13(1), 96-117.
- Nunnally, J., & Bernstein, I. (1994). *Psychometric Theory* (3rd ed.). New York: McGraw-Hill.
- Senge, P. (1990). *The fifth discipline: The art and practice of the learning organization*. London: Century Business.
- Watkins, K. E., & Marsick, V. J. (1993). *Sculpting the learning organization: Lesson in the art and science of systematic change*. Sanfrancisco: Jossey-Bass.
- Watkins, K. E., & Marsick, V. J. (1996). *In action: Creating the learning organization*. Alexandria, VA: American Society for Training and Development.
- Weldy, T. G., & Gillis, W. E. (2010). The learning organization: variations at different organizational levels. *The Learning Organization*, 17(5), 455-470.
- Yang, B. (2003). Identify valid and reliable measure for dimension of learning culture. *Advance in Developing Human Resource*, 5(2), 162-182.
- Yang, B., Watkins, K. E., & Marsick, V. J. (2004). The construct of the learning organization: dimension, measurement, and validation. *Human Resource Development Quarterly*, 15(1), 31-56.

สภาพปัญหา แนวทางการจัดการความขัดแย้ง และความสำเร็จในการไกล่เกลี่ย ของศูนย์สันติวิธีและธรรมาภิบาล นักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

Problems, Approaches to Conflict Management and
Achievement of Peace Center of Dhurakij Pundit
University

นิติพล ธาระรูป*

Nitiphol Thararoop*

ศุภกาญจน์ พงศ์ยี่หล้า**

Suppakarn Pongyelar**

* นิติปริญญโท หลักสูตรการจัดการความขัดแย้ง สาขาการจัดการความขัดแย้ง
คณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

* Student, Master of Arts in Conflict Management, Faculty of Social Science, Kasetsart University

* Email : luketann.may@hotmail.com

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

** Assistant Professor, Department of History, Faculty of Social Science, Kasetsart University

** Email : fsocskp@ku.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง สภาพปัญหาแนวทางการจัดการความขัดแย้ง และความสำเร็จในการไกล่เกลี่ยของศูนย์สันติวิธีและธรรมาภิบาลนักศึกษา มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาความขัดแย้งของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการความขัดแย้งของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต และเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์สันติวิธีและ ธรรมาภิบาล นักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต โดยเป็นงานแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ ในส่วนการวิจัยเชิงปริมาณ ข้อมูลได้ถูกรวบรวมจากนักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตจำนวน 390 คน และในส่วนของการวิจัยเชิงคุณภาพได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างจากอาจารย์ผู้ทำหน้าที่เจรจาไกล่เกลี่ยจำนวน 6 คนและคู่พิพาท 20 คน

ผลการวิจัย พบว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตมีสาเหตุความขัดแย้งด้านข้อมูลสำหรับแนวทางการจัดการความขัดแย้งของนักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต พบว่า มีแนวทางการจัดการความขัดแย้งแบบหลีกเลี่ยง และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์สันติวิธีและธรรมาภิบาลนักศึกษา มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต พบว่า 1. คุณลักษณะของผู้เจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ประกอบด้วยการมีจิตวิญญาณของ นักสันติวิธี, การมองเห็นความดีที่มีอยู่ในตัวมนุษย์, การยึดมั่นในหลักความเป็นธรรม, การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และ ความเข้าใจพฤติกรรมของนักศึกษา 2.กระบวนการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พบว่า การเกิดจุดคานงัดของแนวคิดการดำเนินงานด้านวินัยนักศึกษา และการดำเนินกระบวนการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทอย่างมีกลยุทธ์ 3.ถ้าคู่พิพาทรู้สึกความสำนึก ตระหนักรู้ และรับผิดชอบในการกระทำของตัวเองการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทสามารถทำได้ง่ายปัจจัยต่างๆ เหล่านี้เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์สันติวิธีและ ธรรมาภิบาลนักศึกษา มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต 4.ถ้าคู่พิพาทมีส่วนเกี่ยวข้องในสถานการณ์การเจรจาไกล่เกลี่ยจะทำได้ง่าย ทั้งหมดคือปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการเจรจาไกล่เกลี่ยของศูนย์สันติวิธีและธรรมาภิบาลนักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

คำสำคัญ: เจรจาไกล่เกลี่ยความขัดแย้ง การจัดการความขัดแย้งมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

Abstract

This study, problems, approaches to conflict management and achievement of Peace Center of Dhurakij Pundit University, aimed to study cause of conflict of Dhurakij Pundit University's students, to study approaches to conflict management of Dhurakij Pundit University's students and to find out the factors related to the success of mediation of the Peace Center at Dhurakij Pundit University. This research were a mixed methods research that integrates quantitative and qualitative approaches. For quantitative approaches, the data were collected from 390 Dhurakij Pundit University's students. In case of qualitative approaches, the data was obtained by structural interviews from 6 teachers who were as mediators and 20 litigants.

The data was then analyzed by content analysis. The results revealed that Dhurakij Pundit University's students, and the litigants mostly had data conflict respectively. For approaches to conflict management of Dhurakij Pundit University's students, it showed that avoiding method was the most frequently used, while the compromising method was mostly used by the litigants. In addition, the factors related to the success of mediation of the Peace Center at Dhurakij Pundit University showed that four factors were used to deal with conflict. Ranking from the most frequently used to the least, 1.Characteristic of mediators, i.e., spirit of pacifist, good moral being, belief in fairness, continuous learning and understanding students' behavior. 2. Mediation process found the lever point of student disciplinary process and the mediation process 3. If litigants were aggressive, dictatorial, and quarrelsome, the mediation will be done easily. 4. If litigants known that they have a part in situation, the mediation will be done easily. All were the factors related to the success of mediation of Peace Center at Dhurakij Pundit University.

Keywords: Mediation, Conflict, Conflict Management, Dhurakij Pundit University

บทนำ

ปัจจุบันสังคมไทยได้เผชิญกับสถานการณ์ความขัดแย้งอย่างต่อเนื่องไม่ว่าจะเป็นความขัดแย้งทางการเมือง ความขัดแย้งในสถานที่ทำงาน ตลอดจนถึงความขัดแย้งในสถานศึกษา ดังที่ปรากฏตามสื่อต่างๆ ประเด็นดังกล่าว ได้ชี้ให้เห็นว่านักศึกษาที่อยู่ในช่วงวัยรุ่นแก้ปัญหาด้วยความรุนแรงมากขึ้น อันก่อให้เกิดความเสื่อมเสียชื่อเสียงทั้งกับนักศึกษาและสถาบันการศึกษาซึ่งเป็นหน่วยงานหลักของกระบวนการผลิตบุคลากรที่มีคุณภาพสู่สังคม ตลอดจนถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อชีวิตและทรัพย์สิน ความปลอดภัยของประชาชนในสังคมที่ต้องหวาดระแวง ระเบิดระว่างต่อเหตุการณ์การทะเลาะวิวาทของนักศึกษา

สถาบันการศึกษาจึงต้องกำหนดวิธีการเพื่อแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทและการใช้ความรุนแรงในสถานศึกษา เช่น การกวดขันระเบียบวินัยอย่างเคร่งครัด การเข้าค่ายเพื่อปรับปรุงวินัย อย่างไรก็ตาม วิธีการแก้ปัญหาส่วนใหญ่เป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุอย่างไม่บังเกิดประสิทธิผลเนื่องจากปัญหาการทะเลาะวิวาทในสถานศึกษายังคงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องซึ่งเกรียงไกร รอบรู้ (2557, น.7) ได้อธิบายว่า ความขัดแย้งสามารถเกิดขึ้นในสถานศึกษาได้ เพราะ ความแตกต่างระหว่างบุคคล หรือปัญหาด้านความประพฤติ ดังนั้น การกำหนดระเบียบกฎเกณฑ์จึงเป็นสิ่งจำเป็นในการควบคุมความประพฤติของนักศึกษาให้อยู่ในคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสังคม

จากปัญหาดังกล่าวมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตเห็นความสำคัญและพยายามลดปัญหาการทะเลาะวิวาทและการใช้กำลังในการแก้ไขปัญหานักศึกษา ผ่านการจัดตั้งศูนย์สันติวิธีและธรรมาภิบาลนักศึกษาซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ใช้ความรู้ด้านสันติวิธี และจัดการความแย้งในมหาวิทยาลัยด้วยวิธีการสันติวิธี คือ การใช้กระบวนการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเพื่อจัดการกับความขัดแย้งในมหาวิทยาลัย และถือเป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรกๆ ที่นำกระบวนการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมาใช้อย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรม อีกทั้งผลการดำเนินงานของศูนย์สันติวิธีและธรรมาภิบาลนักศึกษา เมื่อปี พ.ศ.2555-2556 พบว่า ศูนย์สันติวิธีฯได้ดำเนินการไกล่เกลี่ยไปแล้วทั้งสิ้น 29 ข้อพิพาทและเจรจาไกล่เกลี่ยสำเร็จ 100 % โดยคู่พิพาทที่เข้าสู่กระบวนการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทไม่ละเมิดบันทึกข้อตกลงที่ได้ทำร่วมกัน และผลลัพธ์ที่ได้จากกระบวนการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมีความน่าสนใจ คือ คู่พิพาทสามารถกลับมาใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัยได้อย่างปกติสุข เพราะ ก่อนที่จะมีการนำกระบวนการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมาใช้จัดการกับความขัดแย้งแผนกวินัยนักศึกษาจะลงโทษตามระเบียบของมหาวิทยาลัยแต่ทำให้คู่พิพาทไม่สามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขเพราะหวาดระแวงว่าจะถูกทำร้ายจากคู่พิพาท และผู้กระทำผิดไม่รู้สำนึก(ศูนย์สันติวิธีและธรรมาภิบาลนักศึกษา มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2556)

ด้วยเหตุดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยเกิดคำถามว่า ปัจจัยอะไรที่ทำให้กระบวนการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของ ศูนย์สันติวิธีและธรรมาภิบาลนักศึกษาดำเนินการได้ประสบผลสำเร็จนักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ในคณะทั้ง 12 คณะมีสภาพปัญหาและแนวทางการจัดการความขัดแย้งอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหา และแนวทางการจัดการความขัดแย้งของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
2. เพื่อศึกษาความสำเร็จการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์สันติวิธีและธรรมาภิบาลนักศึกษา มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ความขัดแย้งเป็นความไม่ลงรอยกันระหว่างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง รวมไปถึงอารมณ์ที่เป็นปฏิกิริยาต่อกันของทั้ง 2 ฝ่ายทำให้เกิดความไม่ลงรอยกันระหว่างฝ่ายหรือกลุ่ม เมื่อเกิดความขัดแย้งมีวิธีการระงับความขัดแย้งหลายรูปแบบ แต่รูปแบบการระงับข้อพิพาททางเลือกด้วยการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นวิธีที่ได้รับความนิยม เนื่องจากใช้ระยะเวลารวดเร็ว และสร้างผลลัพธ์ในการเจรจาที่เป็นการชนะ-ชนะแก่คู่พิพาทหรือฝ่ายต่างๆ (Schermerhorn, James, & Richard, 1997)

สำหรับการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมีหลักการเบื้องต้นที่ควรเข้าใจ ได้แก่ 1. ผู้เจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทไม่มีอำนาจเข้าไปจัดการกับข้อพิพาท 2. การเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทต้องเน้นไปที่จุดสนใจร่วมกันของคู่พิพาท (Cooley, 1992, p.287) และการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทต้องสนับสนุนให้คู่พิพาทเข้าใจจุดสนใจที่มีร่วมกัน 3. การกำหนดกติการะหว่างการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทสามารถทำให้คู่พิพาท และคนกลางเจรจายูบย่นพื้นฐานของเหตุผล หลักการการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาท (Kestner & Ray, 2002, p. 210) ส่วนปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทประกอบด้วย คุณลักษณะของผู้เจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาท กระบวนการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาท คุณลักษณะของคู่พิพาท และลักษณะของข้อพิพาท (Richmond, 2006, p. 169) อีกทั้งวันชัย วัฒนศัพท์, ศุภณัฐ เพิ่มพูนวิวัฒน์, และสุวิธดา ศรียะพันธุ์ (2548) พยายามชี้ให้เห็นว่า ความพึงพอใจของคู่พิพาทเป็นเป้าหมายที่สำคัญของกระบวนการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในสถานศึกษาทำให้สามเหลี่ยมความพึงพอใจที่มีองค์ประกอบได้แก่ วิธีการ เนื้อหา และความสัมพันธ์เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

วิธีการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยใช้วิธีการศึกษาแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตในระดับปริญญาตรี จำนวน 14,197 คน ใช้วิธีการกำหนดกลุ่มตัวอย่างของ Yamane ได้กลุ่มตัวอย่าง 390 คน และนำมาแบ่งชั้นภูมิตามคณะของมหาวิทยาลัยทั้ง 12 คณะ ได้แก่ คณะบริหารธุรกิจ 109 คน คณะการบัญชี 35 คน คณะเศรษฐศาสตร์ 3 คน คณะนิติศาสตร์ปริติ พนมยงค์ 20 คน คณะศิลปศาสตร์ 21 คน คณะวิทยาศาสตร์ประยุกต์ 6 คน คณะการท่องเที่ยวและการโรงแรม 15 คน คณะนิเทศศาสตร์ 65 คน คณะวิศวกรรมศาสตร์ 18 คน คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ 37 คน คณะศิลปกรรมศาสตร์ 38 คน และคณะรัฐประศาสนศาสตร์ 23 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือเก็บข้อมูล และใช้สถิติค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในการวิเคราะห์ข้อมูล ในส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพมีผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ อาจารย์ผู้ทำหน้าที่เจรจาไกล่เกลี่ยทั้งศูนย์สันติวิธีและธรรมาภิบาลนักศึกษาจำนวน 6 คน และนักศึกษาที่เคยเข้าสู่กระบวนการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจำนวน

20 คน จาก 10 ข้อพิพาท (ผู้วิจัยคัดแยกนักศึกษาทั้ง 20 คนออกจากกลุ่มประชากรจึงไม่อยู่ในกลุ่มตัวอย่าง 390 คน) แบ่งเป็นการทะเลาะวิวาท 5 ข้อพิพาท การทะเลาะวิวาทจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ 3 ข้อพิพาท และข้อพิพาทเกี่ยวกับทรัพย์สิน 2 ข้อพิพาท (ศูนย์สันติวิธีและธรรมาภิบาลนักศึกษา, 2556) โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างในการเก็บข้อมูล และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ประเด็นที่ศึกษา ได้แก่ สภาพปัญหา แนวทางการจัดการความขัดแย้ง และความสำเร็จในการไกล่เกลี่ยของศูนย์สันติวิธีมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต โดยใช้กลุ่มตัวอย่างนักศึกษาระดับปริญญาตรี ทั้ง 12 คณะ จำนวน 390 คนและประเด็นความสำเร็จในการไกล่เกลี่ยของศูนย์สันติวิธีมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตศึกษาจากผู้ให้ข้อมูลหลัก คือนักศึกษาที่เคยเข้าสู่กระบวนการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาท จำนวน 20 คน (คัดเลือกจาก 10 ข้อพิพาท) และอาจารย์ผู้ทำหน้าที่เจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจำนวน 6 คนเพื่อวิเคราะห์ความสำเร็จในการไกล่เกลี่ยของศูนย์สันติวิธีและธรรมาภิบาลนักศึกษา โดยใช้ระยะเวลาตั้งแต่เดือนพฤษภาคม – ธันวาคมปีพ.ศ.2556

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์สาเหตุและแนวทางการจัดการความขัดแย้งของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

ข้อมูลทั่วไปของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตจาก 12 คณะ จำนวน 390 คน พบว่า เป็นนักศึกษาเพศหญิง (53.6%) มีอายุ 21-23 ปี (86.9%) กำลังศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 4 (39.5%) ส่วนใหญ่ศึกษาในคณะบริหารธุรกิจ (27.9%) เคยเข้าไปเกี่ยวข้องในประเด็นความขัดแย้งด้านค่านิยม (42.3%) ส่วนใหญ่รู้จักศูนย์สันติวิธีและธรรมาภิบาลนักศึกษา (53.3%) และไม่เคยเข้าสู่กระบวนการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาท (87.7%)

สาเหตุความขัดแย้งของนักศึกษา พบว่า เป็นความขัดแย้งด้านข้อมูล ($\bar{X} = 3.31$) ซึ่ง Pneuman and Bruehl (1982, p. 35) อธิบายว่า องค์ประกอบด้านบุคคลทำให้มนุษย์มองสิ่งต่างๆ ไม่เหมือนกัน ความต้องการ และการตีความข้อมูลที่ผิดพลาดจากการรับรู้ที่แตกต่างกันทำให้อธิบายได้ว่า ความขัดแย้งด้านข้อมูลมีสาเหตุมาจาก ความแตกต่างด้านบุคคลของนักศึกษา เช่น ค่านิยม ประสบการณ์ การตีความหมายตามการรับรู้ข้อมูลจากคลาดเคลื่อนไปจากความเป็นจริง

เมื่อพิจารณาจากความขัดแย้งด้านข้อมูลเป็นรายข้อ พบว่า นักศึกษามีความขัดแย้งกับเพื่อน เพราะ ถูกนิทา กล่าวหา หรือถูกว่าร้าย ($\bar{X} = 3.42$) ข้อมูลดังกล่าว สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาภูมิภาวะทางอารมณ์ของนักศึกษาตามที่Goleman (2012, p. 24) ได้กล่าวว่า ภูมิภาวะทางอารมณ์ เป็นความสามารถในการควบคุมตนเอง และการจัดการกับอารมณ์ความไม่สบายใจต่างๆ ที่แสดงให้เห็นว่าการนิทาเกิดจากการขาดวุฒิภาวะทางอารมณ์

ประเด็นต่อมา คือ สาเหตุความขัดแย้งของนักศึกษาด้านผลประโยชน์ พบว่า นักศึกษามีความขัดแย้ง เพราะ ไม่ชำระหนี้ที่ติดค้างเพื่อนนักศึกษาด้วยกัน และนักศึกษาไม่ยอมช่วยทำรายงาน หรือกิจกรรม ($\bar{X} = 2.48, 2.48$) ตามลำดับ ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า ความขัดแย้งด้านผลประโยชน์เกี่ยวข้องกับการมีทรัพยากรที่จำกัด ความต้องการที่ไม่เพียงพอ ความปรารถนาที่ไม่สมหวัง (Crawford & Bodine, 1996, pp. 7-9) และสามารถแก้ไขได้ด้วยการร่วมมือแก้ปัญหา การแบ่งผลประโยชน์อย่างเท่าเทียม และการยอมรับซึ่งกันและกัน

สำหรับความขัดแย้งด้านโครงสร้างของนักศึกษา พบว่า นักศึกษารู้สึกไม่ชอบใจในกระบวนการติดต่อประสานงานกับมหาวิทยาลัย เช่น การลงทะเบียน การโอนย้ายวิชา ($\bar{X}=3.14$) ความขัดแย้งดังกล่าว สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจากกฎระเบียบของมหาวิทยาลัยที่กำหนดบทบาทหน้าที่ของนักศึกษา และเจ้าหน้าที่ต่อการปฏิบัติหน้าที่ตามความรับผิดชอบ ซึ่งทำให้กระบวนการติดต่อประสานงานไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของนักศึกษาได้อย่างครบถ้วน เนื่องจากขัดกับกฎระเบียบของมหาวิทยาลัย

เมื่อพิจารณาสาเหตุความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ของนักศึกษา พบว่า นักศึกษามีอคติที่ไม่ดีต่อเพื่อนมากที่สุด ($\bar{X}=2.81$) โดยวันชัย วัฒนศัพท์ (2547, น. 9-10) อธิบายว่า อคติเป็นความขัดแย้งแฝงที่ซ่อนตัวอยู่ภายในจิตใจของบุคคลมีแนวโน้มที่จะทำให้เกิดความขัดแย้ง ซึ่งคำอธิบายได้สะท้อนว่า ความขัดแย้งที่แฝงไปด้วยอคติ จะแสดงออกมาให้เห็นอย่างชัดเจน เมื่อนักศึกษาถูกยั่วยู่ทำให้เกิดความไม่พอใจ ความโกรธ และจะแสดงพฤติกรรมที่นำไปสู่ความรุนแรง

สำหรับสาเหตุความขัดแย้งด้านค่านิยมของนักศึกษา พบว่า นักศึกษาเกิดความขัดแย้งเพราะ มีความเชื่อในวัฒนธรรมท้องถิ่นไม่ตรงกัน ($\bar{X}=2.06$) สอดคล้องกับแนวคิดของ Mayer (อ้างถึงในบรรพต ต้นธีรวงศ์, 2553) กล่าวว่าวัฒนธรรมเป็นบรรทัดฐาน ค่านิยม ประเพณี และแบบแผนพฤติกรรมทั่วไปของบุคคลที่มีความแตกต่างกัน ความแตกต่างและการซับซ้อนของวัฒนธรรมจะส่งผลต่อพฤติกรรมความขัดแย้ง และการจัดการความขัดแย้งที่แตกต่างกันไป

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นถึง สาเหตุความขัดแย้งของนักศึกษาในด้านข้อมูล ผลประโยชน์ โครงสร้าง ความสัมพันธ์ และค่านิยม ซึ่งได้นำทฤษฎีมาวิเคราะห์ และอธิบายผลการวิจัยให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น สำหรับประเด็นการวิจัยต่อไปจะเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการจัดการความขัดแย้งของนักศึกษา ซึ่งมีผลการวิจัยดังนี้

แนวทางการจัดการความขัดแย้งของนักศึกษาในภาพรวม พบว่า นักศึกษาจัดการความขัดแย้งแบบหลีกเลี่ยง ($\bar{X}=2.77$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีความคิดที่ว่าความขัดแย้งจะสงบลงด้วยตัวเองไม่ต้องแก้ไข ($\bar{X}=2.80$) ผลการวิจัยสะท้อนว่า นักศึกษาหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง ซึ่งการมีแนวคิดเช่นนี้ไม่ส่งผลดีต่อแนวทางการจัดการความขัดแย้ง เพราะ ไม่ใส่ใจกับความต้องการ ความห่วงกังวลที่อยู่ภายในจิตใจ อีกทั้งเสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ (2540) อธิบายอย่างสอดคล้องในประเด็นความขัดแย้งสามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้แต่สามารถจัดการได้ด้วยวิธีการที่เหมาะสม

สำหรับแนวทางการจัดการความขัดแย้งด้านการเอาชนะ พบว่า นักศึกษาจะไม่ขอความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นมากที่สุด ($\bar{X}=1.81$) ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า นักศึกษาไม่มีความเข้าใจต่อการใช้ประโยชน์จากความขัดแย้งเพื่อบรรลุเป้าหมาย อย่างไรก็ตาม การเอาชนะซึ่งสอดคล้องกับชัยเสฏฐ์ พรหมศรี (2550, น.13) กล่าวว่า การใช้อำนาจอิทธิพลต่างๆ จะสร้างผลลัพธ์ในลักษณะชนะ-แพ้

ประเด็นต่อมาเป็นแนวทางการจัดการความขัดแย้งด้านการยอมรับ พบว่า นักศึกษารับฟังความเห็นจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ($\bar{X}=2.64$) สะท้อนได้ว่า นักศึกษาบางส่วนมีความเข้าใจต่อความแตกต่างระหว่างบุคคล โดย Bono (1987, p. 57) อธิบายว่า บุคคลมีมุมมองความต้องการ ความคิดไม่เหมือนกัน ดังนั้น การรับฟังความเห็นจาก ทุก ๆ ฝ่ายจะทำให้เกิดความเข้าใจต่อสถานการณ์ความขัดแย้งได้อย่างดี

อีกทั้งเมื่อพิจารณาแนวทางการจัดการความขัดแย้งด้านการร่วมมือ พบว่า นักศึกษาจะร่วมกันคิดและปรึกษาหารือกับผู้เกี่ยวข้อง ($\bar{X}=2.36$) สอดคล้องกับ Thomas and Kilmann (2001, p. 3) กล่าวว่า การยอมรับเป็นการสร้างความพอใจให้เกิดขึ้นจากการร่วมมือร่วมใจซึ่งจะสร้างผลลัพธ์ในลักษณะชนะ-ชนะ

ในส่วนของแนวทางการจัดการความขัดแย้งด้านการประนีประนอม พบว่า นักศึกษาต้องการรักษาความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างคู่พิพาทในการจัดการความขัดแย้ง ($\bar{X}=2.23$) สอดคล้องกับ Thomas and Kilmann (2001, p. 3) อธิบายว่า การประนีประนอมมีลักษณะการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างคู่พิพาท โดยคู่พิพาทแต่ละฝ่ายต้องลดผลประโยชน์ของตนเองลงเพื่อยุติความขัดแย้งที่จะก่อให้เกิดความขุ่นเคืองใจ

2. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์สันติวิธีและธรรมาภิบาลนักศึกษา มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

การค้นหาคำตอบปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์อาจารย์ผู้ทำหน้าที่เจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์สันติวิธี และธรรมาภิบาลนักศึกษา และนักศึกษาคู่พิพาทที่เคยเข้าสู่กระบวนการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาท โดยนำแนวคิดปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ได้แก่ คุณลักษณะของผู้เจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาท กระบวนการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาท คุณลักษณะของคู่พิพาท และลักษณะของข้อพิพาท เป็นกรอบแนวคิดเพื่อสังเคราะห์เนื้อหาจากคำสัมภาษณ์และจัดเป็นประเด็นตามองค์ประกอบต่างๆ ดังนี้ (Richmond, 2006, p.169)

1. คุณลักษณะของผู้เจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

1.1 การมีจิตวิญญาณของนักสันติวิธี

จิตวิญญาณของนักสันติวิธี คือ การไม่สนับสนุนให้นักศึกษาใช้ความรุนแรงเพื่อแก้ไขปัญหา และการปฏิบัติหน้าที่การเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทด้วยความรู้ ความสามารถอย่างเต็มใจ และพร้อมให้ความช่วยเหลือนักศึกษาเมื่อเกิดข้อพิพาทสะท้อนได้จากคำกล่าวของจิตติ ลาภอนันต์ (2557) กล่าวว่า “บางทีเราเห็นเด็กร้องไห้ เห็นเด็กทะเลาะกัน แล้วใช้ความรุนแรงแก้ปัญหา มันไม่ใช่วิถีทางของสันติวิธี และเขาเองก็จะเรียนอย่างมีความสุข เพราะ ต้องระแวง เราจึงอยากจะช่วยเขา” และ “เวลาเราเห็นนักศึกษาที่ทะเลาะกัน เมื่อไกล่เกลี่ยจบแล้ว หันมาจับมือกัน ปรบความเข้าใจกันได้ เราก็มีความสุขไปกับเขาด้วย”

1.2 การเห็นความดีที่มีอยู่ตัวในมนุษย์

อาจารย์ผู้ทำหน้าที่ในการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจะให้โอกาสคู่พิพาทปรับปรุงทัศนคติผ่านการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาท สะท้อนได้จากคำบอกเล่าของนเรศ สุนทรชัย (2557) กล่าวว่า “เราเชื่อมั่นว่า พวกที่แสบๆ ถ้าเรามองเห็นโอกาสในตัวเขาพอไกล่เกลี่ยแล้วกลับกลายเป็นคนละคนเลยจากที่ก้าวร้าว ไม่ฟังใคร แต่หลังการไกล่เกลี่ย พวกนี้เปลี่ยนไปคนละคนเราต้องให้ออกาลนักศึกษาทุกคนมีความดีอยู่ในตัวทั้งนั้น”

1.3 การยึดมั่นในหลักความเป็นธรรม

หลักความเป็นธรรมทำให้กระบวนการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมีความน่าเชื่อถือ สามารถคานอำนาจของคู่พิพาทที่แสวงหาอำนาจร่วมเพื่อสร้างอำนาจเหนือ เช่น การใช้อำนาจบารมีของผู้ปกครอง ญาติ หรือบุคคลอื่นๆ สะท้อนได้จากคำกล่าวของอดิชาติ ดันเจริญ (2557)

กล่าวว่า “หากเรารักษาความเป็นธรรม อย่าด่วนสรุป แขนงคำตัดสิน หรืออคติต่างๆ ไว้จะทำให้เราใกล้เกลี่ยได้ง่าย” และนเรศ สุนทรชัย (2557) กล่าวว่า “ผู้ใกล้เกลี่ยต้องให้ความเป็นธรรมเจอผู้มีอิทธิพลก็ต้องรักษาความเป็นธรรม”

1.4 การพัฒนาการเรียนรู้

อาจารย์ในศูนย์สันติวิธี และธรรมาภิบาลนักศึกษาได้พัฒนาการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เช่น การเข้าอบรมหลักสูตรการเจรจาไกล่เกลี่ยจากสถาบันพระปกเกล้าการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างอาจารย์ผู้ทำหน้าที่เจรจา ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทหลังเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

1.5 การเข้าใจพฤติกรรมของนักศึกษา

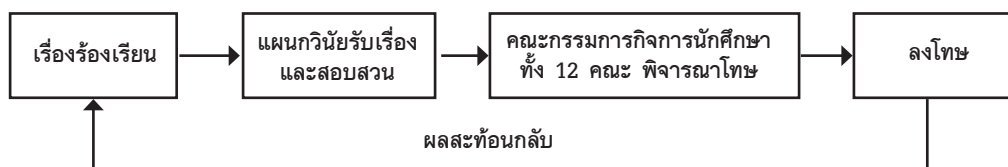
ก่อนการจัดตั้งศูนย์สันติวิธี อาจารย์ผู้ทำหน้าที่เจรจาไกล่เกลี่ยทุกท่านเคยเป็นอาจารย์แผนกวินัยนักศึกษาทำหน้าที่ควบคุมความประพฤติของนักศึกษาให้อยู่ในระเบียบของมหาวิทยาลัย เช่น การตรวจเครื่องแต่งกาย ตรวจสิ่งผิดกฎหมาย เป็นต้น การปฏิบัติหน้าที่ด้านวินัยนักศึกษาทำให้อาจารย์มีความคุ้นเคยกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในมหาวิทยาลัย ส่งผลให้เมื่ออาจารย์เหล่านี้เข้ารับหน้าที่เป็นผู้เจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทสามารถเข้าใจพฤติกรรมของนักศึกษาอย่างลึกซึ้งเข้าใจลักษณะของภาษากาย และความเสี่ยงของการแสดงพฤติกรรมที่นำไปสู่การทะเลาะวิวาทสะท้อนจากวรวิมล ลีสวัสดิชัย (2557) กล่าวว่า “เดิมผมดูแลงานด้านกีฬา และงานวินัยนักศึกษาทำให้เข้าใจพฤติกรรมของนักศึกษาเพราะการทำงานอย่างใกล้ชิด”

คุณลักษณะของผู้เจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทต้องมีประสิทธิภาพ มีความเป็นกลาง มีจริยธรรม มีความคิดสร้างสรรค์ มีความยืดหยุ่น ซึ่งผู้เจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทต้องทำให้การเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทดำเนินไปได้อย่างสร้างสรรค์ช่วยให้คู่พิพาทเข้าใจธรรมชาติของข้อพิพาท ส่งเสริมให้คู่พิพาทหาทางเลือกที่ดีที่สุดร่วมกัน (Kestner & Ray, 2002) สังเกตได้ว่า คุณลักษณะของผู้เจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์สันติวิธีและธรรมาภิบาลนักศึกษาเน้นปัจจัยภายในของผู้เจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

2. กระบวนการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

2.1 การเกิดจุดคานงัดการปฏิบัติงานด้านวินัยนักศึกษา

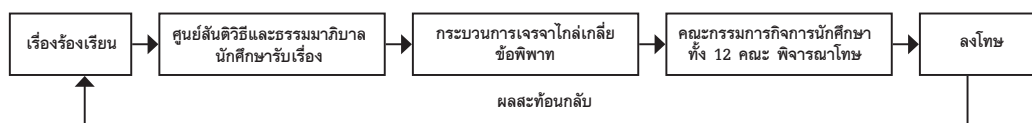
จุดคานงัด (Leverage Points) คือ จุดเปลี่ยนของแนวทางการนำกระบวนการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมาใช้ร่วมกับงานวินัยนักศึกษา ในอดีตแผนกวินัยนักศึกษาจะลงโทษนักศึกษาตามระเบียบของมหาวิทยาลัย โดยไม่ใส่ใจกับความต้องการที่แท้จริง ยึดกฎระเบียบทำให้เกิดผลเสีย คือ คู่พิพาทกลับมาทะเลาะวิวาทกันเช่นเดิม ไม่รู้สึกสำนึก และไม่สามารรถใช้ชีวิตอยู่ในมหาวิทยาลัยได้อย่างสงบ อธิบายได้ดังนี้

ผลลัพธ์ : คู่พิพาทหวาดระแวงกลัวถูกทำร้าย, ผู้กระทำผิดไม่สำนึก, ขาดความสัมพันธ

ภาพที่ 1 การดำเนินการด้านวินัยนักศึกษาแบบเดิม (ศูนย์สันติวิธีและธรรมาภิบาลนักศึกษา, 2557)

ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงวิธีปฏิบัติงานด้านวินัยนักศึกษา หรือจุดการจัดเป็นวิธีการนำ การเจรจาไกล่เกลี่ย ข้อพิพาทใช้ร่วมกับงานวินัยนักศึกษาได้สร้างผลกระทบลงลึกสู่จิตใจของคู่พิพาท เพราะ การเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจะเปิดโอกาสให้แต่ละฝ่ายได้แถลงข้อเท็จจริง และแก้ไขปัญหา ร่วมกัน โดยมีอาจารย์ผู้ทำหน้าที่เจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทช่วยเหลือ ซึ่งเป็นแนวทางที่มีผลลัพท์ เนื่องจากการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทสามารถฟื้นคืนความสัมพันธ์ระหว่างคู่พิพาท (ในบางข้อพิพาท คู่พิพาทเลือกที่จะยุติความสัมพันธ์แต่ไม่กลับมาทะเลาะกันในเรื่องเดิม)

ผลลัพท์ : คู่พิพาทใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัยได้ปกติสุข, ผู้กระทำสำนึกผิด, ฟื้นคืนความสัมพันธ์ (บางข้อพิพาท)

ภาพที่ 2 การดำเนินการด้านวินัยนักศึกษาแบบใหม่

2.2 การดำเนินการกระบวนการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

กระบวนการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่ประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆ ได้แก่ ก่อนการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ระหว่างการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาท และหลังจากการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ประกอบด้วยกลยุทธ์ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความสำเร็จในการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของ ศูนย์สันติวิธีและธรรมาภิบาลนักศึกษา ดังนี้

2.2.1 ก่อนการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

2.2.1.1 การรับเรื่องร้องเรียน

ในขั้นตอนนี้อาจารย์ประจำศูนย์สันติวิธี และธรรมาภิบาลนักศึกษามีบทบาทสำคัญ โดยเริ่มจาก การทักทาย แสดงความเป็นมิตร และความห่วงใยพร้อมจะให้ความช่วยเหลือ

2.2.1.2 การเขียนเล่าเหตุการณ์

อาจารย์จะให้เขียนเล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษร และระหว่างที่ นักศึกษาเขียนเล่าเหตุการณ์จะใช้กลยุทธ์ที่เรียกว่าการให้ยา คือ การแนะนำให้เห็นโทษของการ ใช้ความรุนแรง อีกทั้ง ช่วงเวลาในการเขียนจะลดระดับความรุนแรงของอารมณ์นักศึกษาได้ และ อาจารย์สามารถใช้เอกสารที่เป็นลายลักษณ์อักษรประกอบการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาท หลังจากนั้น อาจารย์จะซักถามรายละเอียดเพิ่มเติม โดยใช้กลยุทธ์การฟังอย่างตั้งใจ ฟังด้วยอารมณ์ ความรู้สึก เห็นใจทำให้นักศึกษาเกิดความไว้วางใจว่ามีอาจารย์รับฟัง

2.2.2 ระหว่างการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

ระหว่างการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมีกลยุทธ์ที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จในการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ได้แก่

กลยุทธ์ที่ 1 การรักษาความเป็นกลาง อาจารย์ผู้ทำหน้าที่เจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ต้องรักษาความเป็นกลาง เช่น การควบคุมให้คู่พิพาทปฏิบัติตามกติกาที่ได้ตกลงร่วมกัน การให้เวลา พูดฝ่ายละเท่าๆ กัน รวมไปถึง การระมัดระวังการใช้คำพูด หรือการแสดงท่าทางโดยไม่ตั้งใจของ ผู้เจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เช่น การโน้มตัวเอียงเข้าไปสู่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ซึ่งทำให้คู่พิพาทเข้าใจผิด และหลีกเลี่ยงการชี้นำ กลี้ยกล่อม ตะล่อม เพื่อให้การเจรจาไกล่เกลี่ย ข้อพิพาทสำเร็จ

กลยุทธ์ที่ 2 การฟังอย่างตั้งใจเป็นสิ่งสำคัญในทุกช่วงของการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เพราะอาจารย์ผู้ทำหน้าที่เจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทต้องรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ประเด็น เพื่อหาความต้องการที่แท้จริงของคู่พิพาทและสร้างสรรค์ทางเลือกของการแก้ปัญหา

กลยุทธ์ที่ 3 การกล่าวทวนเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญในการสร้างความเข้าใจให้ตรงกันเพื่อป้องกันการเข้าใจผิด

กลยุทธ์ที่ 4 การพูดเปรียบเทียบเปรย คือ การพูดให้ข้อคิดกับคู่พิพาท เช่น การตัดสินปัญหาต้องมีเหตุผลไม่ใช่อารมณ์ การไตร่ตรองผลของการตัดสินใจที่จะส่งผลในอนาคต หากตัดสินใจพลาดเหมือนกับการเดินทางผิดทิศ ถ้าจะเดินย้อนกลับจะทำให้เสียเวลาเป็นต้น กลยุทธ์นี้จะถูกใช้เมื่อต้องการให้คู่พิพาทคิดแก้ปัญหาด้วยเหตุผลข้อเท็จจริงไม่ใช่การเอาชนะระหว่างกัน

กลยุทธ์ที่ 5 การคุยผ่านคนที่ไว้ใจจะถูกใช้เมื่อ คู่พิพาทมีลักษณะก้าวร้าวไม่รับฟังความคิดเห็นใดๆ อาจารย์ผู้ทำหน้าที่เจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจะใช้กลุ่มเพื่อนซึ่งเป็นกลุ่มที่คู่พิพาทไว้วางใจและจะสื่อสารผ่านเพื่อนให้คู่พิพาทได้ยิน

กลยุทธ์ที่ 6 การเข้าไปนั่งในใจ คือ การสื่อสารให้คู่พิพาทแต่ละฝ่ายเข้าใจถึงอารมณ์ความรู้สึกระหว่างกันทั้งผู้กระทำ และผู้ถูกกระทำเพื่อให้คู่พิพาทเข้าใจความรู้สึกของทั้ง 2 ฝ่าย

กลยุทธ์ที่ 7 การแยกเจรจาเป็นกลยุทธ์ที่ใช้อย่างสม่ำเสมอในการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เมื่อหาทางออกไม่ได้ หรือมีสัญญาณจากคู่พิพาทที่ต้องการจะสื่อแต่ไม่สามารถสื่อสารในห้องเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้

2.2.3 หลังการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

เมื่อสิ้นสุดการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาท อาจารย์ผู้ทำหน้าที่เจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจะให้คู่พิพาททำบันทึกข้อตกลงร่วมกันเพื่อเป็นหลักฐาน

ประเด็นกระบวนการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมีสิ่งที่น่าสนใจ คือ การเกิดจุดเปลี่ยนของแนวคิดด้านงานวินัยนักศึกษา สอดคล้องกับวันชัย วัฒนศัพท์ และคณะ (2548, น.9) อธิบายว่าเป้าหมายของการเจรจาไกล่เกลี่ย ข้อพิพาทในสถานศึกษา คือ การแสวงหาทางออกของปัญหามากกว่าการใช้มาตรการลงโทษทางวินัย

อย่างไรก็ดี มีประเด็นข้อโต้แย้งว่า กระบวนการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นช่องทางในการลดหย่อนผ่อนโทษ ซึ่งในหลักการไม่เป็นเช่นนั้น การพิจารณาโทษยังคงมีเป็นปกติ เพราะศูนย์สันติวิธีและธรรมาภิบาลศึกษามีหลักการ คือ ผู้กระทำผิดต้องได้รับโทษ และผู้เสียหายต้องได้รับการเยียวยา โดยโทษที่นักศึกษาจะได้รับนั้น ได้แก่ การตัดคะแนนความประพฤติจากการทำทัณฑ์บน การพักการศึกษา และการพ้นสภาพจากการเป็นนักศึกษา โดยอาจารย์ฝ่ายกิจการนักศึกษาของคณะคู่พิพาทจะเป็นผู้เสนอโทษ และนำเข้าสู่การประชุมคณะกรรมการพิจารณาโทษของมหาวิทยาลัย โดยมีอาจารย์ฝ่ายกิจการนักศึกษาของทุกคณะร่วมเป็นองค์ประชุมเพื่อพิจารณาโทษที่คู่พิพาทควรจะได้รับ หากเป็นการกระทำผิดครั้งแรกและไม่เป็นคดีร้ายแรงจะสามารถลดโทษได้ เมื่อการพิจารณาโทษเสร็จสิ้นแล้ว คู่พิพาทต้องเข้าโครงการสุภาพชนคนรุ่นใหม่ ซึ่งเป็นโครงการที่ปลูกพลังบวกเปลี่ยนพฤติกรรมของนักศึกษาให้กลับมาใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุข

3. คุณลักษณะของคู่พิพาท

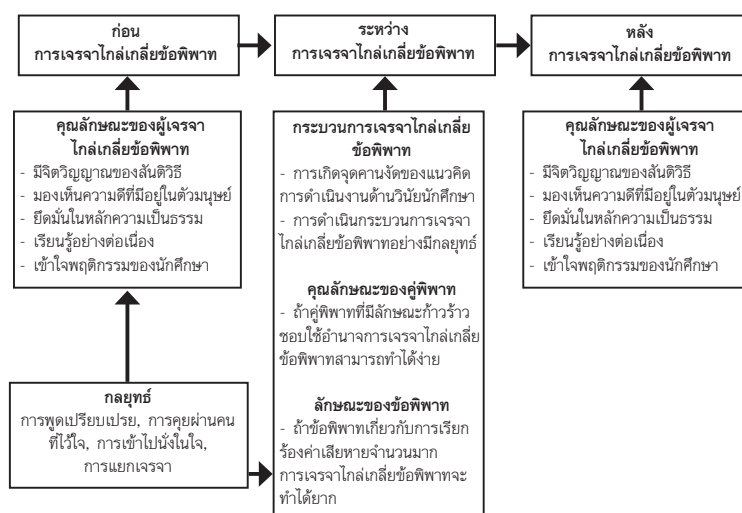
คุณลักษณะของคู่พิพาท พบว่า ถ้าคู่พิพาทมีลักษณะก้าวร้าวชอบใช้อำนาจ หรือทราบว่ามีตัวเองมีส่วนผิด การเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทสามารถทำได้ง่าย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Bushman (2002, pp. 3-4) อธิบายว่า ความโกรธ และความก้าวร้าวมีความสัมพันธ์กันทางตรงแต่

การวางอารมณ์ให้สงบการวางระยะห่างจากอารมณ์ ทำให้อารมณ์โกรธค่อย ๆ มอดดับลง สะท้อนให้เห็นว่า เมื่อบุคคลมีความโกรธ ก้าวร้าว การเข้าไปเจรจา หรือหาทางออกของปัญหาจะไม่เป็นผลต้องรอให้อารมณ์ความโกรธ ความไม่พอใจสงบลงก่อน ซึ่งวิธีการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์สันติวิธีและธรรมาภิบาลนักศึกษาได้ใช้เทคนิคต่างๆ ร่วมในกระบวนการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เช่น การคุยผ่านคนที่ไว้ใจ การเข้าไปนั่งในใจ การพูดเปรียบเปรย เป็นต้น และเป็นเทคนิคที่ใช้ในกรณีที่คู่พิพาทมีลักษณะก้าวร้าวไม่รับฟังเหตุผล เพราะเหตุใดคู่พิพาทที่มีลักษณะก้าวร้าวและชอบใช้อำนาจสามารถเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้ง่าย เนื่องจากมีช่วงเวลาลดอารมณ์ความโกรธ และวิธีการทางอ้อมโดยใช้เทคนิคต่างๆ แต่ถ้าหากคู่พิพาทมีความสัมพันธ์ มีแรงจูงใจ และใช้อำนาจอย่างยุติธรรมการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทสามารถทำได้ง่าย และคุณสมบัติของผู้เจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่ต้องมุ่งเน้นให้คู่พิพาทเห็นถึงความสัมพันธ์หลังการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมากกว่าการเอาชนะระหว่างกัน

4. ลักษณะของข้อพิพาท

ลักษณะของข้อพิพาท พบว่า ข้อพิพาทที่เกี่ยวข้องกับการเรียกร้องค่าเสียหายที่มีมูลค่าสูง การเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทข้อพิพาทจะทำได้ยาก เพราะ ถ้าคู่พิพาทยึดจุดยืนของตนเอง และไม่เห็นประโยชน์ของการเจรจา ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท คู่กรณีก็จะไม่ใช่แนวทางเจรจาในการแก้ไขปัญหา (ชลัท ประเทืองรัตนนา, 2555, น.13)

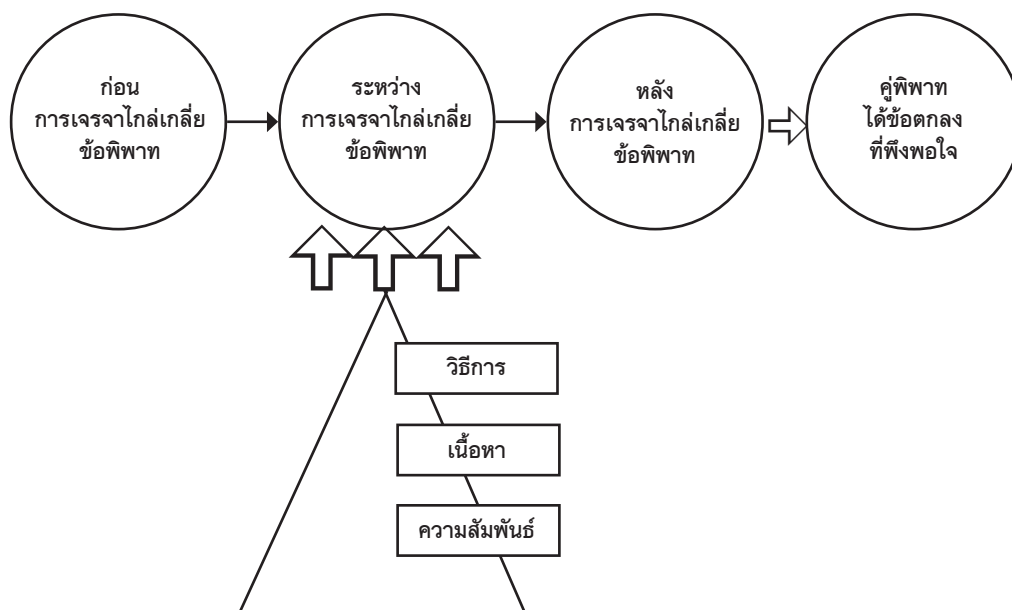
อย่างไรก็ดี มุมมองดังกล่าวเป็นมุมมองของอาจารย์ผู้ทำหน้าที่เจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาท แต่การค้นหาคำตอบความสำเร็จในการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์สันติวิธีฯ ต้องศึกษามุมมองของคู่พิพาทที่เข้าสู่กระบวนการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเพื่อสะท้อนมุมมองระหว่างอาจารย์ผู้ทำหน้าที่เจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาท และคู่พิพาท ผู้วิจัยจึงสัมภาษณ์คู่พิพาทที่เคยเข้าสู่กระบวนการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาท โดยแบ่งตามประเภทของข้อพิพาท ได้แก่ การทะเลาะวิวาท การทำร้ายร่างกาย การสื่อสารคอมพิวเตอร์ และทรัพย์สิน ผลการศึกษาพบปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์สันติวิธีและธรรมาภิบาลนักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย สามารถสังเคราะห์ได้ดังนี้

ภาพที่ 3 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความสำเร็จในการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์สันติวิธีและธรรมาภิบาลนักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย

อย่างไรก็ดี หากพิจารณาคู่มือการเจรจาไกล่เกลี่ยในสถานศึกษาที่อธิบายกระบวนการเจรจาไกล่เกลี่ย ข้อพิพาทในสถานศึกษาของประเทศไทย ทำให้ผู้วิจัยนำผลการวิจัยมาวิเคราะห์เพื่อต่อยอดองค์ความรู้ โดยหนังสือคู่มือการเจรจาไกล่เกลี่ยในสถานศึกษา เป็นหนังสือที่รวบรวมเอกสารที่เคยใช้ฝึกอบรมในสถานศึกษาเพื่อให้ทั้งครู อาจารย์และนักเรียนได้เข้าใจหลักการ และแนวคิดของการเจรจาไกล่เกลี่ย และเป็นคู่มือเบื้องต้นในการฝึกอบรมการแก้ปัญหาความขัดแย้งในสถานศึกษา โดยผู้วิจัยนำผลการวิจัยมาวิเคราะห์ ในส่วนปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความสำเร็จในการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้ดังนี้

การเปรียบเทียบปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พบว่าคู่มือการเจรจาไกล่เกลี่ยในสถานศึกษาได้นำตัวแบบสามเหลี่ยมความสัมพันธ์ ได้แก่ องค์ประกอบด้านวิธีการ (ความยุติธรรม, ความมีมาตรฐาน) องค์ประกอบด้านความสัมพันธ์ (ความกลัว, ความกังวล, ความคาดหวัง) และองค์ประกอบด้านเนื้อหา (ความต้องการที่แท้จริงของคู่พิพาท) ซึ่งทั้งหมดเป็นปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เพราะ สามารถสร้างความพึงพอใจของคู่พิพาททั้ง 2 ฝ่ายได้ และถือเป็นเป้าหมายที่สำคัญในการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในสถานศึกษาการใช้สามเหลี่ยมความสัมพันธ์ในกระบวนการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเพื่อสร้างความสำเร็จในการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทสามารถแสดงได้ตามภาพดังต่อไปนี้

ภาพที่ 4 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความสำเร็จในการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามคู่มือการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในสถานศึกษา

จากภาพที่ 4 สังเกตได้ว่ากระบวนการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ตามคู่มือการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้ใช้สามเหลี่ยมความสัมพันธ์ในขั้นตอนระหว่างการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเพื่อสร้างความพึงพอใจให้กับคู่พิพาท

สำหรับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์สันติวิธี และธรรมาภิบาลนักศึกษา ได้แก่ คุณลักษณะของผู้เจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาท กระบวนการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาท คุณลักษณะของคู่พิพาท และลักษณะของข้อพิพาท มีความแตกต่างจากคู่มือเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในสถานศึกษา เพราะ ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์สันติวิธี และธรรมาภิบาลนักศึกษามีความสัมพันธ์กับทุกขั้นตอนตั้งแต่ก่อน ระหว่าง และหลังการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาท และกลยุทธ์ต่างๆ ได้แก่ การรักษาความเป็นกลางการฟังอย่างตั้งใจ การกล่าวทวน การพูดเปรียบเทียบ การคุยผ่านคนที่ไว้ใจ การเข้าไปนั่งในใจ และการแยกเจรจา ในขณะที่สามเหลี่ยมความสัมพันธ์ตามคู่มือการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจะมีความสัมพันธ์กับขั้นตอนระหว่างการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเท่านั้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. เนื่องจากศูนย์สันติวิธีและธรรมาภิบาลนักศึกษาต้องรับภาระหน้าที่ดูแลงานวินัยนักศึกษาควบคู่ไปกับการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทซึ่งเป็นภาระงานที่หนัก ดังนั้น ควรจัดการอบรมเพื่อสร้างนักเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทประจำคณะโดยเฉพาะอย่างยิ่ง อาจารย์ที่รับตำแหน่งรองคณบดีฝ่ายกิจการนักศึกษาที่มีหน้าที่ดูแลนักศึกษาประจำ คณะด้วยการจัดอบรมให้เกิดทักษะความรู้ด้านการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เพราะ เมื่อนักศึกษาในคณะเกิดข้อพิพาทอาจารย์รองกิจการนักศึกษาต้องสามารถทำหน้าที่เป็นผู้เจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในเบื้องต้น

2. ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่านักศึกษาส่วนใหญ่มีแนวทางการจัดการความขัดแย้งแบบหลีกเลี่ยงทำให้ศูนย์สันติวิธีและธรรมาภิบาลนักศึกษาต้องสร้างความเข้าใจเรื่อง ประโยชน์ของการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทให้กับนักศึกษาเพื่อให้นักศึกษามีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เพราะ เมื่อเกิดข้อพิพาทขึ้น นักศึกษาที่ได้รับการอบรมด้านการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทสามารถทำหน้าที่เจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระหว่างกัน

3. ศูนย์สันติวิธีและธรรมาภิบาลนักศึกษายังไม่ได้ทำประเมินความพึงพอใจของคู่พิพาทหลังการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทสำเร็จทำให้ขาดฐานข้อมูล ดังนั้น ควรมีการประเมินความพึงพอใจของคู่พิพาทที่เข้าสู่กระบวนการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทศูนย์สันติวิธีและธรรมาภิบาลนักศึกษาเพื่อนำมาพัฒนากระบวนการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้อย่างเป็นรูปธรรม

4. ศูนย์สันติวิธี และธรรมาภิบาลนักศึกษาควรเพิ่มรายละเอียดในแบบฟอร์มการขอรับบริการ เช่น เบอร์โทรศัพท์สำหรับการติดต่อที่สามารถใช้งานได้ อีเมล ชื่อของเพื่อนสนิทที่ติดต่อได้ที่อยู่ของผู้ปกครอง เป็นต้น เพื่อการเก็บข้อมูลนักศึกษาที่เข้าสู่กระบวนการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทอย่างเป็นระบบ เนื่องจากเมื่อนักศึกษาคู่พิพาทจบการศึกษาจากมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์บางส่วนไม่สามารถติดต่อเพื่อติดตามผลจากการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้ และการจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบจะทำให้ศูนย์สันติวิธี และธรรมาภิบาลนักศึกษามีฐานข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์คุณลักษณะของคู่พิพาท องค์ประกอบอื่นๆ เพื่อพัฒนาการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในแต่ละคณะของมหาวิทยาลัย เพราะในบางคณะได้มีการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทให้กับคู่พิพาทในเบื้องต้นก่อนส่งตัวนักศึกษาไปที่ศูนย์สันติวิธี และธรรมาภิบาลนักศึกษาจึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจว่าคณะต่างๆ ในมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ มีการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในรูปแบบใด และเกิดผลสัมฤทธิ์เพียงใด
2. การทำวิจัยครั้งต่อไปควรเข้าไปสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วมเพื่อสังเกตการณ์ในกระบวนการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเพื่อสังเกตคุณลักษณะของผู้เจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาท และคุณลักษณะของคู่พิพาท

เอกสารอ้างอิง

- เกรียงไกร รอบรู้. (2557). แนวทางการกำหนดระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับวินัยนักศึกษา: กรณีศึกษา สถาบันอุดมศึกษา เอกชน. *วารสารสุทธิปริทัศน์*, 28(86), 173-192.
- ชลัท ประเทืองรัตน. (2555). ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการเจรจาไกล่เกลี่ย. *วารสารศาลยุติธรรมปริทัศน์*, 6(2), 14.
- ชัยเสฏฐ์ พรหมศรี. (2550). *การจัดการความขัดแย้งในองค์กร*. กรุงเทพฯ: เอ็กซ์เปอร์เน็ท.
- จิตติ ลาภอนันต์. (2557). อาจารย์ประจำศูนย์สันติวิธีและธรรมาภิบาลนักศึกษา มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. *สัมภาษณ์*. 29 มกราคม 2557.
- นเรศ สุนทรชัย. (2557). อาจารย์ประจำศูนย์สันติวิธีและธรรมาภิบาลนักศึกษา มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. *สัมภาษณ์*. 29 มกราคม 2557.
- เมเยอร์, เอส., (2553). *พลวัตการจัดการความขัดแย้ง: คบไฟ* [The dynamics of conflict resolution: a practitioners guide] (บรรพต ดันธีรวงศ์, ผู้แปล). กรุงเทพฯ : โครงการจัดพิมพ์คบไฟ. (ต้นฉบับพิมพ์ ปี ค.ศ. 1946).
- วรวิทย์ สวัสดิชัย. (2557). อาจารย์ประจำศูนย์สันติวิธีและธรรมาภิบาลนักศึกษา มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. *สัมภาษณ์*. 29 มกราคม 2557.
- วันชัย วัฒนศัพท์. (2547). *ความขัดแย้ง: หลักการและเครื่องมือแก้ปัญหา*. นนทบุรี : สถาบันพระปกเกล้า.
- วันชัย วัฒนศัพท์, ศุภณัฐ เพิ่มพูนวิวัฒน์, และ สุวิดา ศรียะพันธุ์.(2548). *คู่มือการเจรจาไกล่เกลี่ย ในสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า.
- ศูนย์สันติวิธีและธรรมาภิบาลนักศึกษา มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. (2556). *แบบบันทึกผลการดำเนินงานของศูนย์สันติวิธีและธรรมาภิบาลนักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต* [เอกสารอัดสำเนา]. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย ธุรกิจบัณฑิต.
- ศูนย์สันติวิธีและธรรมาภิบาลนักศึกษา มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. (2557). *เอกสารประกอบการประชุม* [เอกสารอัดสำเนา]. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์. (2540). *ความขัดแย้ง: การบริหารเพื่อความสำเร็จ*. กรุงเทพฯ: ดันอ้อ แกรมมี.
- อดิชาติ ดันเจริญ. (2557). อาจารย์ประจำศูนย์สันติวิธีและธรรมาภิบาลนักศึกษา มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. *สัมภาษณ์*. 29 มกราคม 2557.
- Bono, E. (1987). *The Six Thinking Hats*. Boston: Little Brown.
- Bushman, J. (2002). *Does Venting Anger Feed or Extinguish the Flame? Catharsis, Rumination, Distraction, Anger, and Aggressive Responding*. Retrieved March 26, 2014, from <http://goo.gl/fSMEK9>
- Cooley, J.W., (1992). Mediation and Joke Design: Resolving the Incongruities. *Journal of Dispute Resolution*, 28(1), 287-290.
- Crawford, D., & Bodine, R. (1996). *Conflict resolution education: preparing youth for the future. Report to Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention*. Washington: Department of Justice.

- Goleman, D. (2012). *Emotional Intelligence: 10th Anniversary Edition*. New York: Random House LLC.
- Kestner, P. B., & Ray, L. (2002). *The Conflict Resolution Training Program: Leader's manual*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Lewicki, R. J., Saunders, M. D. & Bruce, B., (2006). *Negotiation*. California: McGraw-Hill.
- Pneuman, R., & Bruehl, E. (1982). *Managing Conflict: A Complete Process - Centered Handbook*. Pennsylvania: Prentice - Hall.
- Richmond, O. (2006). Devious objectives and the disputants view of international mediation: a theoretical framework. *Journal of Peace Research*, 6(35), 169-172.
- Schermerhorn, R., James. G., & Richard. N. (1997). *Organizational Behavior*. San Francisco: John Wiley & Sons.
- Thomas, K.W., & Kilmann, R.H. (2001). *Thomas-Kilmann Conflict Mode Instrument Profile and Interpretive Report*. Retrieved May 10, 2013, from <https://www.cpp.com/Pdfs/smp248248.pdf>

การศึกษาคำเดี่ยวในวรรณกรรมไทย สมัยอยุธยาที่ปรากฏใช้ในปัจจุบัน

A Study of Single Words in Ayutthaya literatures
that Found in Present

นิตยา มีสุวรรณ*

Nittaya Meesuwan*

* อาจารย์ประจำ ภาควิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

* Lecturer, Thai Department, Faculty of Arts, Dhurakij Pundit University

* Email: nittaya.mee@dpu.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะการปรากฏของคำเดียวในวรรณกรรมไทยสมัยอยุธยาที่ไม่ปรากฏเป็นคำเดียวในพจนานุกรมปัจจุบัน ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษามีทั้งหมด 146 คำ โดยเก็บข้อมูลมาจากเอกสารสมัยอยุธยาจำนวน 30 เรื่อง

ผลการศึกษาพบว่า คำเดียวในวรรณกรรมไทยสมัยอยุธยาแม้ไม่ปรากฏเป็นคำเดียวในพจนานุกรมปัจจุบันก็ตาม แต่คำบางคำยังปรากฏใช้เป็นคำซ้อน คำประสม และสำนวนอยู่ในพจนานุกรมปัจจุบัน และคำบางคำยังปรากฏใช้เป็นคำเดียวในพจนานุกรมภาษาถิ่นอื่นๆ ได้แก่ พจนานุกรมภาษาถิ่นเหนือ พจนานุกรมภาษาถิ่นอีสาน และพจนานุกรมภาษาถิ่นใต้

คำสำคัญ: คำเดียว วรรณกรรมไทย สมัยอยุธยา พจนานุกรมปัจจุบัน

Abstract

The purpose of this study is to study single words; one hundred and forty six words in number, from thirty Ayutthaya literatures not found in present dictionary were analyzed. The results of the study are as follows:

The study shows that the single words in Ayutthaya literatures not found in present dictionary as single words, some of them are found in other forms i.e. synonymous compounds, compounds and idioms. However, some single words studied are found in other dialect dictionaries i.e. in Northern dictionary, Northeastern dictionary and Southern dictionary as single words.

Keywords: Single Words, Literatures, Ayutthaya, Present Dictionary

บทนำ

คำเดี่ยว คือ คำคำเดียวโดดๆ ที่มีความหมายสมบูรณ์ อาจมีพยางค์เดี่ยว สองพยางค์ หรือมากกว่า สองพยางค์ และอาจเป็นคำดั้งเดิมของภาษา หรืออาจยืมมาจากภาษาอื่นก็ได้ เช่น เล็ก กล้า จมูก เวทนา ฯลฯ คำเดี่ยวถือเป็นพื้นฐานของภาษาที่ทำให้เกิดคำใหม่ขึ้นใช้อย่างไม่สิ้นสุด กล่าวคือ ถ้านำคำเดี่ยวที่มีความหมายต่างกันตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปมารวมกัน เรียกว่า “คำประสม” เช่น เตาไรต์ กันสาด รองเท้าแตะ ฯลฯ ถ้านำคำเดี่ยวที่มีความหมายเหมือนกัน หรือคล้ายคลึงกัน ตั้งแต่ 2 คำมารวมกัน เรียกว่า “คำซ้อน” เช่น รักใคร่ ถิ่นฐาน ว่างเปล่า ฯลฯ และถ้านำ คำเดี่ยว คำเดียวกันมากล่าว 2 ครั้ง เรียกว่า “คำซ้ำ” เช่น แห้งๆ กล้วยๆ บางๆ ฯลฯ จะเห็นว่า คำประสม คำซ้อน และคำซ้ำล้วนมาจากการประกอบคำเดี่ยวทั้งสิ้น

คำในภาษาทุกภาษาย่อมมีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคม เมื่อสังคมเปลี่ยนคำย่อมเปลี่ยนไปด้วย เช่นเดียวกับคำเดี่ยวในวรรณกรรมไทยสมัยอยุธยาที่มีการเปลี่ยนแปลงไปเช่นกัน กล่าวคือ เมื่อเปรียบเทียบคำเดี่ยวในวรรณกรรมไทยสมัยอยุธยา กับคำเดี่ยวในพจนานุกรมปัจจุบัน คือ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 ปรากฏว่า คำเดี่ยวในวรรณกรรมไทยสมัยอยุธยา หลายคำยังปรากฏใช้เป็นคำเดี่ยวอยู่ในพจนานุกรมปัจจุบัน เช่น เจ็บ (ป่วยไข้) กิน (เคี้ยว, เคี้ยว กลืน, ต้ม) เดิน (ยกเท้าก้าวไป) ในขณะที่คำเดี่ยวจำนวนมากไม่ปรากฏใช้เป็นคำเดี่ยวในพจนานุกรมปัจจุบันแล้ว เช่น ดิง (ไหว) ปลาก (ฝ้าย, ทิศ, ข้าง, ฟาก) เอื่อน (หยุด) ฯลฯ อย่างไรก็ตาม แม้คำเดี่ยวในวรรณกรรมไทยสมัยอยุธยาไม่ปรากฏเป็นคำเดี่ยวในพจนานุกรมปัจจุบันก็ตาม แต่คำดังกล่าวยังปรากฏใช้เป็นคำซ้อนและคำประสมอยู่ในพจนานุกรมปัจจุบัน และปรากฏใช้เป็นคำเดี่ยวในพจนานุกรมภาษาถิ่นอื่นๆ อยู่ด้วยเหตุนี้ผู้เขียนจึงสนใจที่จะศึกษาว่า มีคำเดี่ยวในวรรณกรรมไทยสมัยอยุธยาคำใดบ้างที่ไม่ปรากฏเป็น คำเดี่ยวในพจนานุกรมปัจจุบันแล้ว และคำดังกล่าวจะปรากฏใช้ในลักษณะอื่นอีกหรือไม่

วัตถุประสงค์

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะการปรากฏของคำเดี่ยวในวรรณกรรมไทยสมัยอยุธยาที่ไม่ปรากฏเป็นคำเดี่ยวในพจนานุกรมปัจจุบัน

สมมุติฐาน

สมมุติฐานของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ คำเดี่ยวในวรรณกรรมไทยสมัยอยุธยาแม้ไม่ปรากฏเป็นคำเดี่ยวในพจนานุกรมปัจจุบันก็ตาม แต่ยังปรากฏใช้เป็นคำซ้อนในพจนานุกรมปัจจุบัน คำเดี่ยวในพจนานุกรมภาษาถิ่นอื่น และอาจปรากฏใช้ในลักษณะอื่นในพจนานุกรมปัจจุบันอีก

นิยามศัพท์

1. คำเดี่ยว หมายถึง คำคำเดี่ยว ที่มีความหมายสมบูรณ์ อาจมีพยางค์เดี่ยว สองพยางค์ หรือมากกว่าสองพยางค์ และอาจเป็นคำดั้งเดิมของภาษา หรืออาจยืมมาจากภาษาอื่น เช่น เล็ก กล้า จมูก เวทนา ฯลฯ

2. วรรณกรรมไทยสมัยอยุธยา หมายถึง เอกสารประเภทร้อยกรองและประเภทร้อยแก้ว สมัยอยุธยาที่นำมาใช้ในการศึกษาค้นคว้า

3. พจนานุกรมปัจจุบัน หมายถึง พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 ของ ราชบัณฑิตยสถาน ซึ่งพิมพ์ในปี พ.ศ.2546

4. ข้อความ “ไม่ปรากฏเป็นคำเดียวในพจนานุกรมปัจจุบัน” หมายถึง ผ่านการคัดเลือก ด้วยเกณฑ์ใดเกณฑ์หนึ่งในเกณฑ์ 3 เกณฑ์ (ดูรายละเอียดหัวข้อระเบียบวิธีวิจัย การคัดเลือกข้อมูล ที่ใช้ในการศึกษา เกณฑ์ที่ 1-3)

5. ข้อความ “ปรากฏใช้ในลักษณะอื่นในพจนานุกรมปัจจุบัน” หมายถึง ผ่านการตรวจสอบ ด้วยขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งในขั้นตอน 2 ขั้นตอน (ดูรายละเอียดหัวข้อระเบียบวิธีวิจัย การตรวจสอบ และวิเคราะห์ข้อมูลขั้นตอนที่ 1-2)

6. พจนานุกรมภาษาถิ่นอื่น หมายถึง พจนานุกรมล้านนา-ไทย ฉบับแม่ฟ้าหลวง ของ มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง และธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด ซึ่งพิมพ์ในปี พ.ศ.2534, พจนานุกรม ภาคอีสาน-ภาคกลาง ของสมเด็จพระมหาธีรราช (ดิสุสมหาเถระ) ซึ่งพิมพ์ในปี พ.ศ.2515 และ พจนานุกรมภาษาถิ่นใต้ พุทธศักราช 2550 ฉบับเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในวโรกาสเจริญพระชนมพรรษา 80 พรรษา ของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ซึ่งพิมพ์ ในปี พ.ศ.2551

7. ข้อความ “ปรากฏใช้เป็นคำเดียวในพจนานุกรมภาษาถิ่นอื่น” หมายถึง ผ่านการตรวจสอบ ด้วยขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งในขั้นตอน 2 ขั้นตอน (ดูรายละเอียดหัวข้อการตรวจสอบและวิเคราะห์ ข้อมูลขั้นตอนที่ 3-4)

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้เขียนศึกษาคำเดียวในวรรณกรรมไทยสมัยอยุธยาที่ไม่ปรากฏเป็นคำเดียวในพจนานุกรม ปัจจุบันจากเอกสารสมัยอยุธยาจำนวน 30 เรื่อง เป็นเอกสารประเภทร้อยกรอง 15 เรื่อง และ ประเภทร้อยแก้ว 15 เรื่อง ดังนี้

เอกสารประเภทร้อยกรอง ได้แก่ กาพย์ห่อโคลงนิราศธารทองแดง, กำสรวลโคลงดั้น, คำฉันท์ดุขลึงค์เวกกล่อมช้าง, คำฉันท์สรรเสริญพระเกียรติสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงปราสาททอง, โคลงเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนารายณ์มหาราช, โคลงทวาทศมาส, โคลงนิราศเจ้าฟ้าอภัย, โคลงนิราศนครสวรรค์, โคลงกาษิต, พระมัลลย์คำหลวง, มหาชาติคำหลวง¹ ลิลิตพระลอ, ลิลิตยวนพ่าย, เสือโคคำฉันท์, อนิรุทธคำฉันท์

เอกสารประเภทร้อยแก้ว ได้แก่ คำจากฎที่พระเจดีย์ศรีสองรักษ์เมืองด่านซ้าย, จดหมายการพระศพ สมเด็จพระรูป วัดพุทไธสวรรย์ กรุงเทพฯ, จารึกหลักที่ 41 จารึกลานเงินภาษาไทย วัดมหาธาตุ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (สันนิษฐานว่าอาจจารึกเมื่อ พ.ศ.1915), จารึกหลักที่ 42 จารึกแผ่นดีบุกภาษาไทย วัดมหาธาตุ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (สันนิษฐานว่าจารึกขึ้นระหว่าง พ.ศ.1912-1931), จารึกหลักที่ 51 จารึกลานเงินอักษรและภาษาไทยหรือจารึกเจ้าเถรศรีเทพศิริมานนท์ 2 พ.ศ.1956, จารึกหลักที่ 115 จารึกวัดมหาธาตุฯ พ.ศ.2227, บันทึกโกษาปาน พ.ศ.2229,

¹ ศึกษาเพียง 7 กัณฑ์ ได้แก่ กัณฑ์ทศพร วนประเวศน์ ชูชก มหาพน กุมาร มหาราช และนครกัณฑ์ซึ่งเป็นส่วนแรกๆ ที่แต่งในสมัยอยุธยา ส่วนกัณฑ์หิมพานต์ ทานกัณฑ์ จุลพน มัทรี และฉกษัตริย์ไม่นำมาศึกษา เนื่องจากแต่งซ่อมขึ้นใหม่ ในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ในปี พ.ศ.2538

บุรณะพระบรมธาตุเมืองชัยนาท เมื่อปีระกา พ.ศ.2260 ในรัชกาลสมเด็จพระที่นั่งท้ายสระ, ประชุมพระตำราบรมราชูป-ทิศเพื่อกลัปนา, พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับหลวงประเสริฐ พ.ศ.2223, เรื่อง พระกระแสพระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวง สอบเรื่องราวตำราพระเมรุ กรมหลวงโยธาเทพกับพระราชพงศาวดาร ทรงพระนิพนธ์เมื่อเดือนพฤศจิกายน ร.ศ.121, พระราชปจฉาของสมเด็จพระเพทราชา,หนังสือออกพระวิสุทธสุนทร จดหมายฉบับที่ 1 พ.ศ. 2231, หนังสือออกพระวิสุทธสุนทร จดหมายฉบับที่ 2 พ.ศ. 2231

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาคำนี้มี 2 ประเภท ดังนี้

1. บทความเกี่ยวกับเรื่องคำเดียวในภาษาไทย

จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ (2531) เขียนบทความเรื่อง “คำเดียวในภาษาไทยสมัยสุโขทัยที่ปรากฏในปัจจุบัน” ไว้ใน บทความวิชาการ 20 ปี ภาควิชาภาษาไทย บทความเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะการปรากฏของคำเดียวในภาษาไทยสมัยสุโขทัยที่ไม่ปรากฏเป็นคำเดียวในภาษาถิ่นกรุงเทพฯ ข้อมูลที่ใช้ศึกษามาจากศิลาจารึกหลักต่างๆ ในสมัยสุโขทัยและหนังสือไตรภูมิพระร่วง ผลการศึกษาพบว่า คำเดียวในภาษาไทยสมัยสุโขทัยแม้ไม่ปรากฏเป็นคำเดียวในภาษาถิ่นกรุงเทพฯ ก็ตาม แต่ยังปรากฏใช้ในภาษาไทยปัจจุบันอยู่ 2 ลักษณะ ลักษณะแรก คือ ปรากฏใช้เป็นคำเดียวในภาษาถิ่นอื่นๆ ลักษณะที่สอง คือ ปรากฏใช้เป็นคำซ้อนและคำประสมในภาษาถิ่นกรุงเทพฯ และคำเดียวในภาษาถิ่นอื่นด้วย

2. งานวิจัยเกี่ยวกับเรื่องคำและการใช้คำในภาษาไทยสมัยอยุธยา

ปรีชา ช้างขวัญยืน (2515) เขียนวิทยานิพนธ์เรื่อง “การใช้ภาษาร้อยแก้วในภาษาไทยสมัยอยุธยา” งานวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาษาร้อยแก้วสมัยอยุธยา ซึ่งเริ่มตั้งแต่สมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 ถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว และนำมาเปรียบเทียบกับภาษาเขียนหรือภาษาความเรียงในสมัยปัจจุบัน ข้อมูลที่ใช้ศึกษามาจากหนังสือร้อยแก้วต่างๆ ผลการศึกษาเรื่องการใช้คำในภาษาสมัยอยุธยาเทียบกับสมัยปัจจุบันพบว่า ภาษาทั้ง 2 สมัยมีความแตกต่างกัน 8 ประการ ได้แก่ 1) คำบางคำมีใช้เฉพาะสมัยอยุธยาเท่านั้น 2) คำบางคำภาษาสมัยอยุธยาใช้ต่างความหมายกับสมัยปัจจุบัน หรือมีความหมายเพี้ยนกับสมัยปัจจุบัน 3) คำคล้องคำคู่ และคำประกอบ ซึ่งภาษาสมัยอยุธยาใช้คล้ายกับสมัยปัจจุบัน ประกอบด้วยคำมากกว่าหรือน้อยกว่ากัน 4) การเรียงลำดับคำในคำคล้อง คำคู่ และคำประกอบในภาษาสมัยอยุธยาต่างกับสมัยปัจจุบัน 5) คำคล้อง คำคู่ และคำประกอบ ในภาษาสมัยอยุธยาและสมัยปัจจุบันประกอบด้วยคำบางคำซึ่งมีรูปต่างกัน แต่ความหมายคล้ายกัน 6) คำที่มีรูปเหมือนกันบางคำ สมัยอยุธยากับสมัยปัจจุบันถือเป็นคำในหมวดคำคนละหมวด 7) คำบางคำสมัยอยุธยามีความหมายกว้างกว่าสมัยปัจจุบัน บางคำมีความหมายแคบกว่าสมัยปัจจุบัน และ 8) คำบางคำสมัยอยุธยาใช้เป็นคำคำเดียว แต่สมัยปัจจุบันใช้คู่กับคำอื่น หรือใช้เป็นคำซ้อน

สมภพ มีบุญ (2544) เขียนวิทยานิพนธ์เรื่อง “ถ้อยคำสำนวนร้อยแก้วสมัยอยุธยาตอนต้นที่ไม่ปรากฏในปัจจุบัน” งานวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถ้อยคำสำนวนร้อยแก้วสมัยอยุธยาตอนต้นที่ไม่ปรากฏในภาษาปัจจุบัน ผลการเปรียบเทียบถ้อยคำสำนวนร้อยแก้วสมัยอยุธยาตอนต้นกับภาษาร้อยแก้วสมัยปัจจุบันพบว่า ภาษาทั้ง 2 สมัยมีความแตกต่างกัน 2 ประการ ได้แก่

1) ถ้อยคำสำนวนที่ไม่ปรากฏโดยสิ้นเชิง คือถ้อยคำสำนวนที่ปรากฏเฉพาะในเอกสารสมัยอยุธยา เท่านั้น มีทั้งคำที่มีหน่วยคำเดียวหรือหลายหน่วยคำ และ 2) ถ้อยคำสำนวนที่ไม่ปรากฏบางส่วน คือถ้อยคำสำนวนที่ปรากฏทั้งในเอกสารสมัยอยุธยาตอนต้นและปรากฏในเอกสารสมัยปัจจุบัน แต่มีบางส่วนที่ต่างกัน ได้แก่ ระบบเสียงและระบบการเขียน ระบบไวยากรณ์ และระบบความหมาย

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. การคัดเลือกเอกสารที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ผู้เขียนใช้เอกสารในสมัยอยุธยา มีวรรณกรรมประเภทร้อยแก้ว 15 เรื่อง และวรรณกรรมประเภทร้อยกรอง 15 เรื่อง
3. การคัดเลือกข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา ผู้เขียนได้กำหนดเกณฑ์การคัดเลือกข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาจำนวน 3 เกณฑ์ ดังนี้

เกณฑ์ที่ 1 ต้องเป็นคำเดียวในวรรณกรรมไทยสมัยอยุธยาที่ไม่ปรากฏเป็นคำเดียวในพจนานุกรมปัจจุบัน โดยต้องไม่ปรากฏรูปคำและความหมายในพจนานุกรมปัจจุบัน แต่ถ้าปรากฏรูปคำในพจนานุกรมปัจจุบัน ต้องมีความหมายแตกต่างกัน

เกณฑ์ที่ 2 หากคำเดียวในวรรณกรรมไทยสมัยอยุธยาคำใดปรากฏเป็นคำเดียวในพจนานุกรมปัจจุบัน และพจนานุกรมระบุคำย่อในวงเล็บหน้าพินัยว่า (โป) หรือ (ถิ่น) ผู้เขียนจะนำคำเดียวเหล่านี้มาเป็นข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาด้วย เนื่องจากคำเดียวในพจนานุกรมที่มีคำย่อในวงเล็บหน้าพินัยว่า (โป) แสดงว่าคำดังกล่าวมีใช้ในสมัยโบราณเท่านั้น คำเดียวในพจนานุกรมที่มีคำย่อในวงเล็บหน้าพินัยว่า (ถิ่น) แสดงว่าคำดังกล่าวไม่มีใช้ทั่วไป คือใช้เฉพาะถิ่นเท่านั้น

เกณฑ์ที่ 3 หากคำเดียวในวรรณกรรมไทยสมัยอยุธยาคำใดปรากฏเป็นคำเดียวในพจนานุกรมปัจจุบัน แต่พจนานุกรมให้พินัยว่า ใช้เข้าคู่กับ, ใช้เข้าคู่กับคำ, ใช้ประกอบกับคำ, ใช้ประกอบคำอื่นมีความหมายไปในทำนองว่า, ในคำว่า, มักใช้เข้าคู่กับ, มักใช้เข้าคู่กับคำ, มักใช้เข้าคู่กับคำอื่น, มักใช้ควบกับคำ, มักใช้คู่กับคำ, มักใช้ประกอบกับคำ, มักใช้พูดเข้าคู่กับคำ, มักใช้ประกอบกับคำอื่น, มักใช้ประกอบคำอื่น, มักใช้ประกอบหลังคำ, มักใช้ว่า และ เรียกว่า ผู้เขียนจะนำคำเดียวเหล่านี้ไปสอบถามผู้บอกภาษาที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านการใช้ภาษาไทยจำนวน 1 คน หากผู้บอกภาษาไม่ใช้คำเดียวนั้น ผู้ศึกษาจะพิจารณาให้คำเดียวดังกล่าวนั้นไม่ปรากฏเป็นคำเดียวในพจนานุกรมปัจจุบัน และจะนำมาเป็นข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาต่อไป

4. การตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูล ผู้ศึกษาได้กำหนดขั้นตอนการตรวจสอบข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาจำนวน 4 ขั้นตอน เพื่อหาลักษณะการปรากฏของข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาในพจนานุกรมปัจจุบันและพจนานุกรมภาษาถิ่นอื่น ขั้นตอนทั้ง 4 ขั้นตอน มีดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 นำข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาทั้งหมดไปตรวจสอบกับพจนานุกรมปัจจุบัน คือพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 เพื่อหาการปรากฏในลักษณะอื่น โดยลักษณะอื่นนี้ต้องปรากฏเป็นคำตั้งหรือลูกคำของ คำตั้งในพจนานุกรม

ขั้นตอนที่ 2 หากนำข้อมูลในขั้นตอนที่ 1 ไปตรวจสอบแล้วพบว่า คำซ้อนและสำนวนไม่ได้ปรากฏเป็น คำตั้งในพจนานุกรมปัจจุบัน แต่กลับปรากฏในพินัยของคำเดียวหรือคำประสมแทน ผู้เขียนจะนำคำเหล่านี้ไปสอบถามผู้บอกภาษาที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านการใช้ภาษาไทยจำนวน 1 คน หากผู้บอกภาษาใช้คำซ้อนและสำนวนนั้นผู้ศึกษาจะพิจารณาให้คำและสำนวนดังกล่าวปรากฏเป็นคำซ้อนและสำนวนในพจนานุกรมปัจจุบัน

ขั้นตอนที่ 3 นำข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาทั้งหมดไปตรวจสอบกับพจนานุกรมภาษาถิ่นอื่น เพื่อหาปรากฏใช้เป็นคำเดียว และคำเดียวนี้ต้องปรากฏเป็นคำตั้งในพจนานุกรม

ขั้นตอนที่ 4 หากนำข้อมูลในขั้นตอนที่ 3 ไปตรวจสอบแล้วพจนานุกรมให้นิยามว่า มักใช้กับ, มักใช้กับคำ, มักใช้เข้าคู่กับคำ และ มักใช้คู่กับ ผู้เขียนจะนำคำเดียวเหล่านี้ไปสอบถามผู้บอกภาษาที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านการใช้ภาษาถิ่น ถิ่นละ 1 คน หากผู้บอกภาษาใช้คำเดียวนั้น ผู้ศึกษาจะพิจารณาให้คำเดียวดังกล่าวปรากฏใช้เป็นคำเดียวในพจนานุกรมภาษาถิ่น นอกจากนี้ หากพบนิยามของคำเดียวในพจนานุกรมภาษาถิ่นอื่นพบโดยหนังสือวรรณกรรมท้องถิ่นมาประกอบคำอธิบาย ผู้ศึกษาจะพิจารณาให้คำเดียวดังกล่าวปรากฏใช้เป็นคำเดียวในพจนานุกรมภาษาถิ่นเช่นกัน

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

จากการนำข้อมูลไปศึกษาตามแนวทางข้างต้นพบว่า คำเดียวในวรรณกรรมไทยสมัยอยุธยา แม้ไม่ปรากฏเป็นคำเดียวในพจนานุกรมปัจจุบันก็ตาม แต่ยังปรากฏใช้ในลักษณะอื่น ได้แก่ ปรากฏใช้เป็นคำซ้อน คำประสม และสำนวนในพจนานุกรมปัจจุบัน และคำเดียวในพจนานุกรมภาษาถิ่นอื่น ได้แก่ พจนานุกรมภาษาถิ่นเหนือ พจนานุกรมภาษาถิ่นอีสาน และพจนานุกรมภาษาถิ่นใต้ด้วย จากการศึกษาพบ 146 คำ แบ่งออกเป็นกลุ่มใหญ่ได้ 3 กลุ่ม ดังนี้

1. ปรากฏใช้เป็นคำลักษณะอื่นในพจนานุกรมปัจจุบันและคำเดียวในพจนานุกรมภาษาถิ่นอื่นด้วย คำที่อยู่ในกลุ่มนี้มีจำนวน 58 คำ จำนวนคำดังกล่าวแบ่งออกเป็นกลุ่มย่อยได้ 7 กลุ่ม ดังนี้

1.1 ปรากฏใช้เป็นคำซ้อน คำประสม และสำนวนในพจนานุกรมปัจจุบัน และคำเดียวในพจนานุกรมภาษาถิ่นอื่นด้วย จากข้อมูลที่น่าสนใจพบคำที่อยู่ในกลุ่มนี้จำนวน 2 คำ ดังนี้

ตารางที่ 1 รายการคำเดียวในวรรณกรรมไทยสมัยอยุธยาที่ไม่ปรากฏเป็นคำเดียวในพจนานุกรมปัจจุบัน แต่ยังปรากฏใช้เป็นคำซ้อน คำประสม และสำนวนในพจนานุกรมปัจจุบัน และคำเดียวในพจนานุกรมภาษาถิ่นอื่นด้วย

คำเดียว	ลักษณะการปรากฏใช้ในปัจจุบัน					
	ปรากฏใช้ในลักษณะอื่นในพจนานุกรมปัจจุบัน			ปรากฏใช้เป็นคำเดียวในพจนานุกรมภาษาถิ่นอื่น		
	คำซ้อน	คำประสม	สำนวน	ถิ่นเหนือ	ถิ่นอีสาน	ถิ่นใต้
ถ้อย	✓	✓	✓	✓	-	-
สิน	✓	✓	✓	✓	✓	-

จากตารางที่ 1 คำว่า “ถ้อย” หมายถึง “คำพูด” คำนี้แม้ไม่ปรากฏเป็นคำเดียวในพจนานุกรมปัจจุบันก็ตาม แต่ยังปรากฏใช้เป็นคำซ้อนว่า “ถ้อยคำ, ถ้อยคำสำนวน” คำประสมว่า “ถ้อยที่ถ้อย ปฏิบัติต่อกัน, ถ้อยที่ถ้อยอาศัยกัน” และสำนวนในพจนานุกรมปัจจุบันว่า “ใส่ถ้อยร้อยความ” นอกจากนี้ยังปรากฏใช้เป็นคำเดียวในพจนานุกรมภาษาถิ่นเหนือใช้ว่า “ถ้อย” และใช้ในความหมายเดียวกับสมัยอยุธยา หรือคำว่า “สิน” หมายถึง “ทรัพย์สิน, เงินทอง” คำนี้แม้ไม่ปรากฏเป็นคำเดียวในพจนานุกรมปัจจุบัน ก็ตาม แต่ยังปรากฏใช้เป็นคำซ้อนว่า “ทรัพย์สิน, เป็นหนี้เป็นสิน” คำประสมว่า “สินเชื่อ, สินสอด” และสำนวนในพจนานุกรมปัจจุบันว่า “ทรัพย์สินในดิน สินในน้ำ” นอกจากนี้ยัง

ปรากฏใช้เป็นคำเดียวในพจนานุกรมภาษาถิ่นเหนือใช้ว่า “ลิน, ลิน” และพจนานุกรมภาษาถิ่นอีสานว่า “ลิน” และใช้ในความหมายเดียวกับสมัยอยุธยา

1.2 ปรากฏใช้เป็นคำซ้อนและคำประสมในพจนานุกรมปัจจุบัน และคำเดียวในพจนานุกรมภาษาถิ่นอื่นด้วย จากข้อมูลที่น่าสนใจพบคำที่อยู่ในกลุ่มนี้จำนวน 11 คำ ดังนี้

ตารางที่ 2 รายการคำเดียวในวรรณกรรมไทยสมัยอยุธยาที่ไม่ปรากฏเป็นคำเดียวในพจนานุกรมปัจจุบัน แต่ยังปรากฏใช้เป็นคำซ้อนและคำประสมในพจนานุกรมปัจจุบัน และคำเดียวในพจนานุกรมภาษาถิ่นอื่นด้วย

คำเดียว	ลักษณะการปรากฏใช้ในปัจจุบัน					
	ปรากฏใช้ในลักษณะอื่นในพจนานุกรมปัจจุบัน			ปรากฏใช้เป็นคำเดียวในพจนานุกรมภาษาถิ่นอื่น		
	คำซ้อน	คำประสม	สำนวน	ถิ่นเหนือ	ถิ่นอีสาน	ถิ่นใต้
คำขว้าง	✓	✓	-	✓	✓	-
ครั้น	✓	✓	-	-	-	✓
ถ้อง	✓	✓	-	✓	✓	-
เบือน	✓	✓	-	✓	✓	-
พาน	✓	✓	-	✓	-	✓
เยี้ย	✓	✓	-	✓	-	✓
หน่าย	✓	✓	-	✓	-	✓
หั่ว	✓	✓	-	✓	-	✓
ແຫນ	✓	✓	-	✓	-	-
ແຫນ່ງ	✓	✓	-	-	-	✓
โหม	✓	✓	-	✓	✓	✓

จากตารางที่ 2 คำว่า “ขว้าง” คือคำเดียวกับคำว่า “ขวาง” หมายถึง “กว้าง, ใหญ่” คำนี้แม้ไม่ปรากฏเป็นคำเดียวในพจนานุกรมปัจจุบันก็ตาม แต่ยังปรากฏใช้เป็นคำซ้อนว่า “กว้างขวาง” และคำประสมในพจนานุกรมปัจจุบันว่า “ผู้กว้างขวาง” นอกจากนี้ยังปรากฏใช้เป็นคำเดียวในพจนานุกรมภาษาถิ่นเหนือและพจนานุกรมภาษาถิ่นอีสานว่า “ขวาง” และใช้ในความหมายเดียวกับสมัยอยุธยา หรือคำว่า “หั่ว” หมายถึง “เปล่งเสียงแสดงความพอใจ พอใจ” คำนี้แม้ไม่ปรากฏเป็นคำเดียวในพจนานุกรมปัจจุบันก็ตาม แต่ยังปรากฏใช้เป็นคำซ้อนว่า “หั่วเราะ, ยิ้มหั่ว” คำประสมในพจนานุกรมปัจจุบันว่า “ละครชวนหั่ว” นอกจากนี้ยังปรากฏใช้เป็นคำเดียวในพจนานุกรมภาษาถิ่นเหนือและพจนานุกรมภาษาถิ่นใต้ว่า “หั่ว” และใช้ในความหมายเดียวกับสมัยอยุธยา

1.3 ปรากฏใช้เป็นคำซ้อนและสำนวนในพจนานุกรมปัจจุบัน และคำเดียวในพจนานุกรมภาษาถิ่นอื่นด้วย จากข้อมูลที่น่าสนใจพบคำที่อยู่ในกลุ่มนี้จำนวน 2 คำ ดังนี้

ตารางที่ 3 รายการคำเดี่ยวในวรรณกรรมไทยสมัยอยุธยาที่ไม่ปรากฏเป็นคำเดี่ยวใน พจนานุกรมปัจจุบัน แต่ยังปรากฏใช้เป็นคำซ้อนและสำนวนในพจนานุกรมปัจจุบัน และคำเดี่ยวในพจนานุกรมภาษาถิ่นอื่นด้วย

คำเดี่ยว	ลักษณะการปรากฏใช้ในปัจจุบัน					
	ปรากฏใช้ในลักษณะอื่นในพจนานุกรมปัจจุบัน			ปรากฏใช้เป็นคำเดี่ยวในพจนานุกรมภาษาถิ่นอื่น		
	คำซ้อน	คำประสม	สำนวน	ถิ่นเหนือ	ถิ่นอีสาน	ถิ่นใต้
พี	✓	-	✓	✓	✓	✓
รัน	✓	-	✓	✓	✓	✓

จากตารางที่ 3 คำว่า “พี” หมายถึง “อ้วน, สมบูรณ์ขึ้น” คำนี้แม้ไม่ปรากฏเป็นคำเดี่ยวในพจนานุกรมปัจจุบันก็ตาม แต่ยังปรากฏใช้เป็นคำซ้อนว่า “อ้วนพี, อัมหมิพีมัน” และสำนวนในพจนานุกรมปัจจุบันว่า “เมื่อพี เนื้อหอม เมื่อพอมเนื้อเหม็น” นอกจากนี้ยังปรากฏใช้เป็นคำเดี่ยวในพจนานุกรมภาษาถิ่นเหนือ พจนานุกรมถิ่นภาษาอีสาน และพจนานุกรมภาษาถิ่นใต้ว่า “พี” และใช้ในความหมายเดียวกับสมัยอยุธยา หรือคำว่า “รัน” หมายถึง “ดี” คำนี้แม้ไม่ปรากฏเป็นคำเดี่ยวในพจนานุกรมปัจจุบันก็ตาม แต่ยังปรากฏใช้เป็นคำซ้อนว่า “ดีรันฟันแทง” และสำนวนในพจนานุกรมปัจจุบันว่า “เอาไม้สั้นไปรันซี่” นอกจากนี้ยังปรากฏใช้เป็นคำเดี่ยวในพจนานุกรมภาษาถิ่นเหนือ พจนานุกรมภาษาถิ่นอีสานและพจนานุกรมภาษาถิ่นใต้ว่า “รัน” และใช้ในความหมายเดียวกับสมัยอยุธยา

1.4 ปรากฏใช้เป็นคำประสมและสำนวนในพจนานุกรมปัจจุบัน และคำเดี่ยวในพจนานุกรมภาษาถิ่นอื่นด้วย จากข้อมูลที่น่าสนใจพบคำที่อยู่ในกลุ่มนี้จำนวน 1 คำ ดังนี้

ตารางที่ 4 รายการคำเดี่ยวในวรรณกรรมไทยสมัยอยุธยาที่ไม่ปรากฏเป็นคำเดี่ยวใน พจนานุกรมปัจจุบัน แต่ยังปรากฏใช้เป็นคำประสมและสำนวนในพจนานุกรมปัจจุบัน และคำเดี่ยวในพจนานุกรมภาษาถิ่นอื่นด้วย

คำเดี่ยว	ลักษณะการปรากฏใช้ในปัจจุบัน					
	ปรากฏใช้ในลักษณะอื่นในพจนานุกรมปัจจุบัน			ปรากฏใช้เป็นคำเดี่ยวในพจนานุกรมภาษาถิ่นอื่น		
	คำซ้อน	คำประสม	สำนวน	ถิ่นเหนือ	ถิ่นอีสาน	ถิ่นใต้
เพื่อง	-	✓	✓	✓	✓	✓

จากตารางที่ 4 คำว่า “เพื่อง” หมายถึง “มาตราเงินอย่างหนึ่ง คือ 8 อัฐ เป็น 1 เพื่อง” คำนี้แม้ ไม่ปรากฏเป็นคำเดี่ยวในพจนานุกรมปัจจุบันก็ตาม แต่ยังปรากฏใช้เป็นคำประสมว่า “สองสลึงเพื่อง, สามสลึงเพื่อง” และสำนวนในพจนานุกรมปัจจุบันว่า “ตาเพื่องตาสลึง, มีเพื่องมีสลึง” นอกจากนี้ยังปรากฏใช้เป็นคำเดี่ยวในพจนานุกรมภาษาถิ่นเหนือ พจนานุกรมภาษาถิ่นอีสานและพจนานุกรมภาษาถิ่นใต้ว่า “เพื่อง” และใช้ในความหมายเดียวกับสมัยอยุธยา

1.5 ปรากฏใช้เป็นคำซ้อนในพจนานุกรมปัจจุบัน และคำเดี่ยวในพจนานุกรมภาษาถิ่นอื่นด้วย จากข้อมูลที่น่าสนใจพบคำที่อยู่ในกลุ่มนี้จำนวน 34 คำ ดังนี้

ตารางที่ 5 รายการคำเดียวในวรรณกรรมไทยสมัยอยุธยาที่ไม่ปรากฏเป็นคำเดียวใน พจนานุกรมปัจจุบัน แต่ยังปรากฏใช้เป็นคำซ้อนในพจนานุกรมปัจจุบัน และคำเดียวในพจนานุกรมภาษาถิ่นอื่นด้วย

คำเดียว	ลักษณะการปรากฏใช้ในปัจจุบัน					
	ปรากฏใช้ในลักษณะอื่นในพจนานุกรมปัจจุบัน			ปรากฏใช้เป็นคำเดียวในพจนานุกรมภาษาถิ่นอื่น		
	คำซ้อน	คำประสม	สำนวน	ถิ่นเหนือ	ถิ่นอีสาน	ถิ่นใต้
กระซาบ	✓	-	-	✓	✓	✓
กลาด	✓	-	-	-	-	✓
ขนัด	✓	-	-	-	-	✓
ขาม	✓	-	-	✓	-	✓
ขี้้ง	✓	-	-	✓	✓	✓
คุก	✓	-	-	-	✓	-
แคลน	✓	-	-	-	✓	-
จา	✓	-	-	✓	✓	-
ฉาบ	✓	-	-	-	-	✓
ช่วง	✓	-	-	✓	-	-
ซ้ำ	✓	-	-	✓	-	-
ชรวด	✓	-	-	-	✓	-
ดิง	✓	-	-	✓	✓	-
ถ้ำ	✓	-	-	✓	✓	✓
เท้า	✓	-	-	✓	✓	✓
เทียว	✓	-	-	✓	-	-
นอบ	✓	-	-	✓	-	-
บด	✓	-	-	✓	-	✓
พ้อง	✓	-	-	✓	-	-
เยียน	✓	-	-	-	✓	-
เล่า	✓	-	-	✓	-	✓
เล่า	✓	-	-	✓	-	-
ว่อง	✓	-	-	✓	-	✓
สน	✓	-	-	-	✓	-
ลาด	✓	-	-	✓	✓	✓
หลอ	✓	-	-	✓	✓	-
ห้วน	✓	-	-	✓	✓	✓
ห้อม	✓	-	-	✓	-	✓
เหง	✓	-	-	-	-	✓
เทิม	✓	-	-	✓	✓	-
แทน	✓	-	-	✓	-	-
โหล	✓	-	-	✓	✓	-
อาจ	✓	-	-	✓	✓	✓
อาย	✓	-	-	-	✓	✓

จากตารางที่ 5 คำว่า “แคลน” หมายถึง “ขาดสน, อดคัด, ผิดเคือง, ยากจน” คำนี้แม้ไม่ปรากฏเป็น คำเดียวในพจนานุกรมปัจจุบันก็ตาม แต่ยังปรากฏใช้เป็นคำซ้อนในพจนานุกรมปัจจุบันว่า “ขาดแคลน” นอกจากนี้ยังปรากฏใช้เป็นคำเดียวในพจนานุกรมภาษาถิ่นอีสานว่า “แควน” หรือ “แคลน” และใช้ในความหมายเดียวกับสมัยอยุธยา หรือคำว่า “ถ้ำ” หมายถึง “รอกอย” คำนี้แม้ไม่ปรากฏเป็นคำเดียวในพจนานุกรมปัจจุบันก็ตาม แต่ยังปรากฏใช้เป็นคำซ้อนในพจนานุกรมปัจจุบันว่า “คอยท่า, รอกถ้ำ” นอกจากนี้ยังปรากฏใช้เป็นคำเดียวในพจนานุกรมภาษาถิ่นเหนือ พจนานุกรมภาษาถิ่นอีสานและพจนานุกรมภาษาถิ่นใต้ว่า “ถ้ำ” และใช้ในความหมายเดียวกับสมัยอยุธยา

1.6 ปรากฏใช้เป็นคำประสมในพจนานุกรมปัจจุบัน และคำเดียวในพจนานุกรมภาษาถิ่นอื่นด้วย จากข้อมูลที่น่าสนใจมาศึกษาพบคำที่อยู่ในกลุ่มนี้จำนวน 7 คำ ดังนี้

ตารางที่ 6 รายการคำเดียวในวรรณกรรมไทยสมัยอยุธยาที่ไม่ปรากฏเป็นคำเดียวใน พจนานุกรมปัจจุบัน แต่ยังปรากฏใช้เป็นคำประสมในพจนานุกรมปัจจุบัน และคำเดียวในพจนานุกรมภาษาถิ่นอื่นด้วย

คำเดียว	ลักษณะการปรากฏใช้ในปัจจุบัน					
	ปรากฏใช้ในลักษณะอื่นในพจนานุกรมปัจจุบัน			ปรากฏใช้เป็นคำเดียวในพจนานุกรมภาษาถิ่นอื่น		
	คำซ้อน	คำประสม	สำนวน	ถิ่นเหนือ	ถิ่นอีสาน	ถิ่นใต้
คล้ำ	-	✓		✓	-	✓
จี, จี๋	-	✓	-	✓	✓	✓
ชาม	-	✓	-	✓	-	✓
เน่ง	-	✓	-	✓	✓	✓
บง	-	✓	-	-	-	✓
ไร	-	✓	-	-	-	✓
อำเภอ	-	✓	-	-	✓	-

จากตารางที่ 6 คำว่า “จี” หรือ “จี๋” หมายถึง “เผา, ปิ้ง” คำนี้แม้ไม่ปรากฏเป็นคำเดียวในพจนานุกรมปัจจุบันก็ตาม แต่ยังปรากฏใช้เป็นคำประสมในพจนานุกรมปัจจุบันว่า “แป้งจี” นอกจากนี้ยังปรากฏใช้เป็นคำเดียวในพจนานุกรมภาษาถิ่นเหนือและพจนานุกรมภาษาถิ่นอีสานว่า “จี” และพจนานุกรมภาษาถิ่นใต้ว่า “จี” หรือ “จี๋” และใช้ในความหมายเดียวกับสมัยอยุธยา หรือคำว่า “ไร” หมายถึง “เรียกเก็บสิ่งของหรือเงินตามความสมัครใจของผู้ยืมมอบให้” คำนี้แม้ไม่ปรากฏเป็นคำเดียวในพจนานุกรมปัจจุบันก็ตาม แต่ยังปรากฏใช้เป็นคำประสมในพจนานุกรมปัจจุบันว่า “เรียไร” นอกจากนี้ยังปรากฏใช้เป็นคำเดียวในพจนานุกรมภาษาถิ่นใต้ว่า “ไร” และใช้ในความหมายเดียวกับสมัยอยุธยา

1.7 ปรากฏใช้เป็นสำนวนในพจนานุกรมปัจจุบัน และคำเดียวในพจนานุกรมภาษาถิ่นอื่นด้วย จากข้อมูลที่น่ามาศึกษาพบคำที่อยู่ในกลุ่มนี้จำนวน 1 คำ คือคำว่า โหลหรือโหด

จากตัวอย่าง คำว่า “โหล” หรือ “โหด” หมายถึง “ไร่” คำนี้แม้ไม่ปรากฏเป็นคำเดียวในพจนานุกรมปัจจุบันก็ตาม แต่ยังคงปรากฏใช้เป็นสำนวนอยู่ในพจนานุกรมปัจจุบันว่า “นกรัไรไม่โหด” นอกจากนี้ยังปรากฏใช้เป็น คำเดียวในพจนานุกรมภาษาถิ่นอีสานว่า “โหด” และใช้ในความหมายเดียวกับสมัยอยุธยา

จากผลการศึกษาข้างต้นจะเห็นว่า กลุ่มที่พบมากที่สุด คือ ปรากฏใช้เป็นคำซ้อนในพจนานุกรมปัจจุบันและ คำเดียวในพจนานุกรมภาษาถิ่นอื่นด้วย รองลงมาได้แก่ ปรากฏใช้เป็นคำซ้อนและคำประสมในพจนานุกรมปัจจุบันและคำเดียวในภาษาถิ่นอื่นด้วย, ปรากฏใช้เป็นคำประสมในพจนานุกรมปัจจุบันและคำเดียวในพจนานุกรมภาษาถิ่นอื่น ด้วย, ปรากฏใช้เป็นคำซ้อน คำประสม และสำนวนในพจนานุกรมปัจจุบันและคำเดียวในภาษาไทยถิ่นอื่นด้วย ส่วนลักษณะที่พบน้อยที่สุดคือ ปรากฏใช้เป็นคำประสมและสำนวนในพจนานุกรมปัจจุบันและคำเดียวในพจนานุกรมภาษาถิ่นอื่นด้วย

การที่คำเดียวในวรรณกรรมไทยสมัยอยุธยาไม่ปรากฏเป็นคำเดียวในพจนานุกรมปัจจุบันแล้ว แต่ปรากฏใช้ในลักษณะอื่น ได้แก่ คำซ้อน คำประสม และสำนวนในพจนานุกรมปัจจุบันแสดงให้เห็นว่าภาษาทั้ง 2 สมัย คือ สมัยอยุธยาและสมัยรัตนโกสินทร์มีความแตกต่างกัน ทั้งนี้เป็นเพราะสภาพสังคมที่เปลี่ยนไปนั่นเอง อย่างไรก็ตามก็ยังคงเห็นร่องรอยของคำเก่าเหล่านี้ได้ในคำซ้อน คำประสม และสำนวน ส่วนการปรากฏใช้เป็นคำเดียวในพจนานุกรมถิ่นอื่นๆ ได้แก่ พจนานุกรมภาษาถิ่นเหนือ พจนานุกรมภาษาถิ่นอีสานและพจนานุกรมภาษาถิ่นใต้แสดงให้เห็นว่าถิ่นต่างๆ ยังคงรักษาคำเก่าไว้อยู่ แม้สภาพสังคมจะเปลี่ยนไป

2. ปรากฏใช้เป็นลักษณะคำอื่นในพจนานุกรมปัจจุบัน คำเดียวที่ปรากฏใช้ในลักษณะอื่นในพจนานุกรมปัจจุบัน ได้แก่ ปรากฏใช้เป็นคำซ้อน คำประสมและสำนวน และใช้ในความหมายเดียวกับสมัยอยุธยา จากข้อมูลที่น่ามาศึกษาพบคำที่อยู่ในกลุ่มนี้จำนวน 29 คำ จำนวนคำดังกล่าวแบ่งออกเป็นกลุ่มย่อยได้ 4 กลุ่ม ดังนี้

2.1 ปรากฏใช้เป็นคำซ้อนและคำประสมในพจนานุกรมปัจจุบันเท่านั้น จากข้อมูลที่น่ามาศึกษาพบคำที่อยู่ในกลุ่มนี้จำนวน 4 คำ ได้แก่ แคลน (ดูหมิ่น) ชวง เผ้า และสรรค์หรือสรั่น จากตัวอย่าง คำว่า “แคลน” หมายถึง “ดูหมิ่น” คำนี้แม้ไม่ปรากฏเป็นคำเดียวในพจนานุกรมปัจจุบันก็ตาม แต่ยังคงปรากฏใช้เป็นคำซ้อนว่า “ดูถูกดูแคลน, ดูหมิ่นถิ่นแคลน” และคำประสมในพจนานุกรมปัจจุบันว่า “ดูแคลน” หรือคำว่า “สรรค์” หรือ “สรั่น” คำนี้แม้ไม่ปรากฏเป็นคำเดียวในพจนานุกรมปัจจุบันก็ตาม แต่ยังคงปรากฏใช้เป็นคำซ้อนว่า “สร้างสรรค์” และคำประสมในพจนานุกรมปัจจุบันว่า “ผู้สร้างสรรค์”

2.2 ปรากฏใช้เป็นคำซ้อนในพจนานุกรมปัจจุบันเท่านั้น จากข้อมูลที่น่ามาศึกษาพบคำที่อยู่ในกลุ่มนี้จำนวน 21 คำ ได้แก่ กบ้ำ กาง ขวน เขบ็จ คอบ คำ แคลน แคล่ว ฉวัด ทราบหรือซาบ เขง เตรีจ โบาย ปรวน พรัก พราย เขียว ระไว ไร่ ทุยก และหูก

จากตัวอย่าง คำว่า “ขวน” หมายถึง “เสาะหา, แสวงหา” คำนี้แม้ไม่ปรากฏเป็นคำเดียวในพจนานุกรมปัจจุบันก็ตาม แต่ยังคงปรากฏใช้เป็นคำซ้อนในพจนานุกรมปัจจุบันว่า “ขวนขวาย” หรือคำว่า “แคลน” หมายถึง “คลอนแคลน” คำนี้แม้ไม่ปรากฏเป็นคำเดียวในพจนานุกรมปัจจุบัน ก็ตาม แต่ยังคงปรากฏใช้เป็นคำซ้อนในพจนานุกรมปัจจุบันว่า “คลอนแคลน”

2.3 ปรากฏใช้เป็นคำประสมในพจนานุกรมปัจจุบันเท่านั้น จากข้อมูลที่น่ามาศึกษาพบคำที่อยู่ในกลุ่มนี้จำนวน 3 คำ ได้แก่ แกล้ง ไทรมหรือไธรม และพุน

จากตัวอย่าง คำว่า “ไทรม” หรือ “ไธรม” หมายถึง “รุมกัน, ช่วยกัน” คำนี้แม้ไม่ปรากฏเป็นคำเดียวในพจนานุกรมปัจจุบันก็ตาม แต่ยังปรากฏใช้เป็นคำประสมในพจนานุกรมปัจจุบันว่า “ไทรมหญิง” หรือคำว่า “พุน” หมายถึง “โกรธ” คำนี้แม้ไม่ปรากฏเป็นคำเดียวในพจนานุกรมปัจจุบันก็ตาม แต่ยังปรากฏใช้เป็นคำประสมในพจนานุกรมปัจจุบันว่า “พุนไฟ”

2.4 ปรากฏใช้เป็นสำนวนในพจนานุกรมปัจจุบันเท่านั้น จากข้อมูลที่น่ามาศึกษาพบคำที่อยู่ในกลุ่มนี้จำนวน 1 คำ ได้แก่ รา

จากตัวอย่าง คำว่า “รา” หมายถึง “แรง” คำนี้แม้ไม่ปรากฏเป็นคำเดียวในพจนานุกรมปัจจุบันก็ตาม แต่ยังปรากฏใช้เป็นสำนวนในพจนานุกรมปัจจุบันว่า “ซิงก็ราซำก็แรง”

จากผลการศึกษาข้างต้นจะเห็นว่า กลุ่มที่พบมากที่สุด คือ ปรากฏใช้เป็นคำซ้อน รองลงมาคือ คำประสมและสำนวน ผู้เขียนเห็นว่าสาเหตุที่พบคำซ้อนมากที่สุดอาจเนื่องมาจากภาษาไทยมีคำพ้องเสียงอยู่หลายคำ ถ้าอยู่ตามลำพังอาจเข้าใจไม่ชัดเจนหรืออาจเข้าใจผิดได้ แต่ถ้านำคำที่มีความหมายอย่างเดียวกัน ใกล้เคียงกัน หรือที่อยู่ในประเภทเดียวกันซ้อนกำกับไว้ก็จะทำให้ความหมายชัดเจนไม่เข้าใจผิดพลาดได้ เช่น ขาดแคลน คลอนแคลน ดูถูก ดูแคลน อีกทั้งภาษาไทยมีคำภาษาต่างประเทศเป็นจำนวนมาก คำที่ซ้อนอยู่จะช่วยให้แปลความหมายของคำยืมเหล่านั้นได้ เช่น แน่นขนัด คำว่า แน่น ช่วยแปลความหมายของคำว่า ขนัด ซึ่งเป็นคำภาษาเขมรได้ว่าหมายถึง “แออัด” นอกจากนี้คำซ้อนหรือการซ้อนคำยังเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความไพเราะงดงามให้ภาษา คือทำให้ภาษามีลีลา น่าฟัง เมื่ออ่านหรือฟังข้อความที่มีคำซ้อนจะรู้สึกว่ามีจังหวะจะโคน ไม่ห้วนสั้น เช่น กูหนี้ยมลิน นกไร้ไม้โหนด อัมหมิ พิมัน ฯลฯ คนไทยซึ่งมีนิสัยเจ้าบทเจ้ากลอนอยู่แล้ว จึงนิยมใช้คำดังกล่าวมาก

3. ปรากฏใช้เป็นคำเดียวในพจนานุกรมภาษาถิ่นอื่น จากข้อมูลที่น่ามาศึกษาพบคำที่อยู่ในกลุ่มนี้จำนวน 59 คำ จำนวนคำดังกล่าวแบ่งออกเป็นกลุ่มย่อยได้ 3 กลุ่ม ดังนี้

3.1 ปรากฏใช้เป็นคำเดียวในพจนานุกรมภาษาถิ่นอื่นทั้ง 3 เล่ม ได้แก่ พจนานุกรมภาษาถิ่นเหนือ พจนานุกรมภาษาถิ่นอีสาน และพจนานุกรมภาษาถิ่นใต้ จากข้อมูลที่น่ามาศึกษาพบคำที่อยู่ในกลุ่มนี้จำนวน 2 คำ ได้แก่ สู่และหัน

จากตัวอย่าง คำว่า “สู่” หมายถึง “เจ้า, ท่าน เป็นสรรพนามบุรุษที่ 2” คำนี้แม้ไม่ปรากฏเป็นคำเดียวในพจนานุกรมปัจจุบันก็ตาม แต่ยังปรากฏใช้เป็นคำเดียวในพจนานุกรมภาษาถิ่นเหนือ พจนานุกรมภาษาถิ่นอีสาน และพจนานุกรมภาษาถิ่นใต้ว่า “สู่” และใช้ในความหมายเดียวกับสมัยอยุธยา หรือคำว่า “หัน” หมายถึง “นั้น” คำนี้แม้ไม่ปรากฏเป็นคำเดียวในพจนานุกรมปัจจุบันก็ตาม แต่ยังปรากฏใช้เป็นคำเดียวในพจนานุกรมภาษาถิ่นเหนือ พจนานุกรมภาษาถิ่นอีสาน และพจนานุกรมภาษาถิ่นใต้ว่า “หัน” และใช้ในความหมายเดียวกับสมัยอยุธยา

3.2 ปรากฏใช้เป็นคำเดียวในพจนานุกรมภาษาถิ่นอื่น 2 เล่ม จากข้อมูลที่น่ามาศึกษาพบคำที่อยู่ในกลุ่มนี้จำนวน 22 คำ คำจำนวนดังกล่าวแบ่งออกเป็นกลุ่มย่อยได้ 2 กลุ่ม ดังนี้

3.2.1 ปรากฏใช้เป็นคำเดียวในพจนานุกรมภาษาถิ่นเหนือกับพจนานุกรมภาษาถิ่นอีสาน จากข้อมูลที่น่ามาศึกษาพบคำที่อยู่ในกลุ่มนี้จำนวน 17 คำ ได้แก่ ก่าน เขือ คง จี ต้อง ด้าน ดาว ถ้อง ทรวอด ไพร ฟ้า ลวงหรือลอง แวน เลี้ยง หึง เห็จ และเอื้อน

จากตัวอย่าง คำว่า “ต้อง” หมายถึง “กระต้อน” คำนี้แม้ไม่ปรากฏเป็นคำเดียวในพจนานุกรมปัจจุบันก็ตาม แต่ยังคงปรากฏใช้เป็นคำเดียวในพจนานุกรมภาษาถิ่นเหนือและพจนานุกรมภาษาถิ่นอีสานว่า “ต้อง” และใช้ในความหมายเดียวกับสมัยอยุธยา

3.2.2 ปรากฏใช้เป็นคำเดียวในพจนานุกรมภาษาถิ่นเหนือกับพจนานุกรมภาษาถิ่นใต้ จากข้อมูลที่น่าสนใจพบคำที่อยู่ในกลุ่มนี้จำนวน 5 คำ ได้แก่ ขวันน (ขวัน) คุบ ปลาก เลื่อง (เดินล่ายอด) และห่อน

จากตัวอย่าง คำว่า “ขวันน” หรือ “หวัน” หมายถึง “หวั่น” คำนี้แม้ไม่ปรากฏเป็นคำเดียวในพจนานุกรมปัจจุบันก็ตาม แต่ยังคงปรากฏใช้เป็นคำเดียวในพจนานุกรมภาษาถิ่นเหนือว่า “ขวัน” และพจนานุกรมภาษาถิ่นใต้ว่า “หวัน” และใช้ในความหมายเดียวกับสมัยอยุธยา

3.3 ปรากฏใช้เป็นคำเดียวในพจนานุกรมภาษาถิ่นอื่นเพียงเล่มเดียวเท่านั้น จากข้อมูลที่น่าสนใจพบคำที่อยู่ในกลุ่มนี้จำนวน 35 คำ คำจำนวนดังกล่าวแบ่งออกเป็นกลุ่มย่อยได้ 3 กลุ่ม ดังนี้

3.3.1 ปรากฏใช้เป็นคำเดียวในพจนานุกรมภาษาถิ่นเหนือเพียงเล่มเดียวเท่านั้น จากข้อมูลที่น่าสนใจพบคำที่อยู่ในกลุ่มนี้จำนวน 25 คำ ได้แก่ แก่ แก่น ขา เจอก จาว ดยด (เดียด) แต่ ต้าย ตู ถ้าน ทราน แปลก ไปล ฝับ พนน (พ้น) วรร (วัวร์) แวน ไว สรพราด ลับปลี แล้ง ร้าง อ่วย เอื้อง และแอ่น

จากตัวอย่าง คำว่า “ดยด” (เดียด) “หมายถึง “ฝาย, ข้าง, ฟาก” คำนี้แม้ไม่ปรากฏเป็นคำเดียวในพจนานุกรมปัจจุบันก็ตาม แต่ยังคงปรากฏใช้เป็นคำเดียวในพจนานุกรมภาษาถิ่นเหนือว่า “เดียด” และใช้ในความหมายเดียวกับสมัยอยุธยา

3.3.2 ปรากฏใช้เป็นคำเดียวในพจนานุกรมภาษาถิ่นอีสานเพียงเล่มเดียวเท่านั้น จากข้อมูลที่น่าสนใจพบคำที่อยู่ในกลุ่มนี้จำนวน 5 คำ ได้แก่ ไตรด เผื่อ ลำ เลือน และลี้

จากตัวอย่าง คำว่า “เผื่อ” หมายถึง “สรรพนามบุรุษที่ 1, ข้า, ฉัน, เรา” คำนี้แม้ไม่ปรากฏเป็นคำเดียวในพจนานุกรมปัจจุบันก็ตาม แต่ยังคงปรากฏใช้เป็นคำเดียวในพจนานุกรมภาษาถิ่นอีสานว่า “เผื่อ” และใช้ในความหมายเดียวกับสมัยอยุธยา หรือคำว่า “ลี้” หมายถึง “อย่างนี้” คำนี้แม้ไม่ปรากฏเป็นคำเดียวในพจนานุกรมปัจจุบันก็ตาม แต่ยังคงปรากฏใช้เป็นคำเดียวในพจนานุกรมภาษาถิ่นอีสานว่า “ลี้” และใช้ในความหมายเดียวกับสมัยอยุธยา

3.3.3 ปรากฏใช้เป็นคำเดียวในพจนานุกรมภาษาถิ่นใต้เพียงเล่มเดียวเท่านั้น จากข้อมูลที่น่าสนใจพบคำที่อยู่ในกลุ่มนี้จำนวน 5 คำ ได้แก่ ฉัด ทราบ ร่องแร่ง ร้า และอุก

จากตัวอย่าง คำว่า “ฉัด” หมายถึง “เตะ” คำนี้แม้ไม่ปรากฏเป็นคำเดียวในพจนานุกรมปัจจุบันก็ตาม แต่ยังคงปรากฏใช้เป็นคำเดียวในพจนานุกรมภาษาถิ่นใต้ว่า “ฉัด” และใช้ในความหมายเดียวกับสมัยอยุธยา หรือคำว่า “ร้า” หมายถึง “ร้องไห้” คำนี้แม้ไม่ปรากฏเป็นคำเดียวในพจนานุกรมปัจจุบันก็ตาม แต่ยังคงปรากฏใช้เป็นคำเดียวในพจนานุกรมภาษาถิ่นใต้ว่า “ร้าม, ร้า” และใช้ในความหมายเดียวกับสมัยอยุธยา

อนึ่ง คำที่ปรากฏใช้เป็นคำเดียวในพจนานุกรมภาษาถิ่นอื่นทั้งพจนานุกรมภาษาถิ่นเหนือ พจนานุกรมภาษาถิ่นอีสานและพจนานุกรมภาษาถิ่นใต้ส่วนใหญ่จะใช้ในความหมายเดียวกับสมัยอยุธยา แต่มีบางคำที่ใช้ในความหมายคล้าย กว้างกว่า และแคบกว่าสมัยอยุธยา ดังตัวอย่าง คำที่ใช้ในความหมายคล้ายสมัยอยุธยา ได้แก่คำว่า ก่าน

จากตัวอย่าง คำว่า “ก่าน” หมายถึง “ต่าง, มีลายพาด” คำนี้แม้ไม่ปรากฏเป็นคำเดียวในพจนานุกรมปัจจุบันก็ตาม แต่ยังปรากฏใช้เป็นคำเดียวในพจนานุกรมภาษาถิ่นเหนือและพจนานุกรมภาษาถิ่นอีสานว่า “ก่าน” เหมือนกัน พจนานุกรมภาษาถิ่นเหนือใช้ในความหมายเดียวกับสมัยอยุธยา ส่วนพจนานุกรมภาษาถิ่นอีสานใช้ในความหมายคล้ายกับสมัยอยุธยา หมายถึง “มีสีขาวรอยเฉพาะแห่ง เช่น ที่คอและที่หาง” คำที่ใช้ในความหมายกว้างกว่าสมัยอยุธยา ได้แก่คำว่า คง จี ถ้อง พิ ลวงหรือลอง เลื่อง ถ้าน ไปล่ และอ่วย

จากตัวอย่าง คำว่า “ถ้อง” หมายถึง “แถว” คำนี้แม้ไม่ปรากฏเป็นคำเดียวในพจนานุกรมปัจจุบัน ก็ตาม แต่ยังปรากฏใช้เป็นคำเดียวในพจนานุกรมภาษาถิ่นเหนือและพจนานุกรมภาษาถิ่นอีสานว่า “ถ้อง” เหมือนกัน แต่ใช้ในความหมายกว้างกว่าสมัยอยุธยา พจนานุกรมภาษาถิ่นเหนือหมายถึง “แถว, แนว, ทาง” ส่วนพจนานุกรมภาษาถิ่นอีสาน หมายถึง “แถว, ทาง” และคำที่ใช้ในความหมายกว้างกว่าสมัยอยุธยา ได้แก่คำว่า เจือก

จากตัวอย่าง คำว่า “เจือก” หมายถึง “งู” คำนี้แม้ไม่ปรากฏเป็นคำเดียวในพจนานุกรมปัจจุบันก็ตาม แต่ยังปรากฏใช้เป็นคำเดียวในพจนานุกรมภาษาถิ่นเหนือว่า “เจือก” เหมือนกัน แต่ใช้ในความหมายแคบกว่าสมัยอยุธยา หมายถึง “งูใหญ่”

จากผลการศึกษาข้างต้นจะเห็นว่า กลุ่มที่พบมากที่สุด คือ ปรากฏใช้เป็นคำเดียวในพจนานุกรมภาษาถิ่นเหนือ รองลงมาคือ ปรากฏใช้เป็นคำเดียวในพจนานุกรมภาษาถิ่นอีสานและปรากฏใช้เป็นคำเดียวในพจนานุกรมภาษาถิ่นใต้ตามลำดับ ผู้เขียนเห็นว่าสาเหตุที่พบคำเดียวในพจนานุกรมภาษาถิ่นเหนือมากกว่าพจนานุกรมภาษาถิ่นอีสานและภาษาถิ่นใต้อาจเป็นเพราะภาษายุรยากับภาษาถิ่นเหนือมีต้นกำเนิดมาจากภาษาเดียวกัน คือ ภาษาเชียงแสน ดังที่ เจ มาร์วิน บราวน์ (2551) ได้ศึกษาไว้ ส่วนภาษาถิ่นอีสานมีต้นกำเนิดมาจากภาษาล้านช้าง และภาษาถิ่นใต้มีต้นกำเนิดมาจากภาษาสุโขทัย ดังนั้นคำภาษายุรยากับภาษาถิ่นเหนือจึงเหมือนกันมากกว่าภาษาถิ่นอื่นๆ นอกจากนี้ ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาอาจจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ได้ผลการศึกษาดังที่กล่าวมาข้างต้นด้วย กล่าวคือ จากการคัดเลือกข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาปรากฏว่า ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษามาจากวรรณกรรมเรื่องลิลิตยวนพ่ายและลิลิตพระลอเป็นจำนวนมากและเป็นที่ทราบกันเป็นอย่างดีว่าวรรณกรรมทั้ง 2 เรื่องนี้มีคำภาษาถิ่นเหนือเป็นจำนวนมากเช่นกัน ดังนั้นผลการศึกษาครั้งนี้จึงพบคำเดียวในพจนานุกรมภาษาถิ่นเหนือมากกว่าพจนานุกรมภาษาถิ่นอื่นๆ

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาครั้งนี้ นอกจากจะทำให้ทราบลักษณะการปรากฏของคำเดียวในวรรณกรรมไทยสมัยอยุธยาที่ไม่ปรากฏเป็นคำเดียวในพจนานุกรมปัจจุบัน ได้แก่ ปรากฏใช้เป็นคำซ้อน คำประสม และสำนวนในพจนานุกรมปัจจุบัน และปรากฏใช้เป็นคำเดียวในพจนานุกรมภาษาถิ่นเหนือ พจนานุกรมภาษาถิ่นเหนือ และพจนานุกรมภาษาถิ่นใต้แล้ว ผลการศึกษาครั้งนี้ยังมีประโยชน์ต่อการศึกษาความหมายของคำหรือสำนวนในพจนานุกรมปัจจุบันเป็นอย่างมาก กล่าวคือ ทำให้เข้าใจความหมายหรือได้เค้าความหมายของคำเดียวที่ปรากฏอยู่ในคำซ้อนหรือสำนวนในพจนานุกรมปัจจุบัน แม้ว่าคำเดียวนั้นไม่ปรากฏใช้ตามลำพังหรือไม่ปรากฏในพจนานุกรมปัจจุบันแล้วก็ตาม เช่น “พราย” ในคำว่า “แพรงพราย” หมายถึง “แพรงพราย, แยมพราย” หรือคำว่า “รา” ในสำนวนว่า “ขิงก็ราขากก็แรง” หมายถึง “แรง” รวมทั้งยังช่วยให้สามารถจัดประเภทของคำบางคำ ได้แก่ คำประสมและคำซ้อนใน

พจนานุกรมปัจจุบันได้อีกด้วย เช่น คำว่า “คลาคล่ำ” ที่หมายถึง “ไปหรือมาเป็นจำนวนมาก” มีลักษณะเป็นคำประสม เพราะเกิดจากการนำคำเดี่ยวที่มีความหมายต่างกันมารวมกันและมีความหมายใหม่ คือคำว่า “คลา” หมายถึง “เดิน, เคลื่อน” และ “คล่ำ” หมายถึง “เคลื่อนกล่น, มาก” หรือคำว่า “ห้อมล้อม” ที่หมายถึง “โอบล้อม, แวดล้อม” มีลักษณะเป็นคำซ้อน เพราะเกิดจากการนำคำเดี่ยวที่มีความหมายเหมือนกันหรือคล้ายกัน 2 คำมารวมกัน คือคำว่า “ห้อม” หมายถึง “ล้อม” และ “ล้อม” หมายถึง “โอบเป็นวงโดยรอบ, ตีวงเข้าไปโดยรอบ” อนึ่ง การจัดประเภทของคำนี้มีบางคำที่แตกต่างจากงานวิจัยของคนอื่น อีกด้วย กล่าวคือ จากการศึกษาครั้งนี้พบว่า คำว่า “พร้อมพริก” และ “เยียวยา” มีลักษณะเป็นคำซ้อน เนื่องจากคำว่า “พร้อมพริก” เกิดจากการนำคำว่า “พร้อม” หมายถึง “คำที่แสดงกริยาร่วมกันหรือในเวลาเดียวกัน” มารวมกับคำว่า “พริก” หมายถึง “พร้อมกัน” ส่วนคำว่า “เยียวยา” เกิดจากคำว่า “เยียว” หมายถึง “รักษา” รวมกับคำว่า “ยา” หมายถึง “รักษา” ผลการศึกษาที่พบนี้แตกต่างจากงานวิจัยเรื่อง “การศึกษาคำซ้ำเสริมรูปในภาษาไทย” ของวิมลศิริ กลิ่นบุปผา ที่พบว่าคำ 2 คำนี้มีลักษณะเป็นคำซ้ำเสียง คือ คำที่มีเสียงของพยางค์ในคำซ้ำกันเพียงบางเสียง

นอกจากการศึกษาคำครั้งนี้แล้ว ผู้เขียนยังมีข้อเสนอแนะสำหรับผู้สนใจศึกษาเรื่องคำเดี่ยวดังนี้ คือ

1. ศึกษาคำเดี่ยวในวรรณกรรมไทยสมัยสุโขทัยถึงสมัยรัตนโกสินทร์ที่ไม่ปรากฏเป็นคำเดี่ยวในพจนานุกรมปัจจุบัน
2. ศึกษาคำเดี่ยวในวรรณกรรมท้องถิ่นภาคเหนือ ภาคอีสาน หรือภาคใต้ที่ไม่ปรากฏเป็นคำเดี่ยวในพจนานุกรมภาษาถิ่นดังกล่าว

เอกสารอ้างอิง

- กรมศิลปากร, กองวรรณคดีและประวัติศาสตร์. (2529). *วรรณกรรมสมัยอยุธยา*. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร.
- กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ. (2541). *พจนานุกรม* (ร.ศ.120). กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ. (2545). *สำนวนไทย*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ. (2526). คำสอนในภาษาไทยสมัยสุโขทัย. *อักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 6(1-2), 59-81.
- จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ. (2526-2527). คำสอนในภาษาไทยสมัยอยุธยา. *อักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 7(1), 75-120.
- จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ. (2531). *บทความวิชาการ 20 ปี ภาควิชาภาษาไทย*. นครปฐม : ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เจ คัลเวล. (2544). *A Dictionary of the Siamese Language (1846)*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฉันทิชย์ กระแสสินธุ์, ผู้รวบรวม. (2512). *ประชุมวรรณคดีไทยภาคพิเศษ ทวาทศมาสโคลงต้นพร้อมทั้งพระวิจารณ์ ของพระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยาลาภฤทัย*. พระนคร : โรงพิมพ์ศิริมิตรการพิมพ์.
- ชวนพิศ อธิรัตน์. (2518). *การใช้คำและสำนวนในสมัย* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ซอง-บาติสต์ ปาเลอกัว. (2542). *ศัพท์ พะจะนะ พาสาไท*. กรุงเทพฯ : สถาบันภาษาไทย กรมวิชาการ กระทรวง ศึกษาธิการ.
- ชอนกลีน พิเศษสลกกิจ. (2489). *ภาษาจีนและภาษาไทยถิ่นเป็นประโยชน์เพียงใดในการค้นคว้าหาที่มาของคำในภาษาไทย* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชอนกลีน พิเศษสลกกิจ. (2532, เมษายน-2533, มีนาคม). ภาษาถิ่นในคำสอน. *ภาษาและหนังสือ*, 22(1-2), 39-47.
- แดนปีช บรัดเล. (2514). *อักขรวิธานศัพท์ (Dictionary of Siamese language 1873)*. พระนคร : องค์การค้าของ คุรุสภา.
- ตำรา ณ เมืองใต้. (2502). *ประชุมวรรณคดีไทย ภาค 1 : กำสรวลศรีปราชญ์*. พระนคร : ไทยวัฒนาพานิช.
- ธรรมาธิเบศ, เจ้าฟ้า. (2550). *พระมาลัยคำหลวง*. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นิตยา กาญจนวรรณ. (2525). *วรรณกรรมอยุธยา*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- บรรทม รุ่งเลิศ. (2516). *ภาษาอีสานในวรรณคดีไทยสมัยอยุธยาตอนต้น* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- บุญเดือน ศิริวรรณ. (2543). *คำฉันท์สรรเสริญพระเกียรติสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงปราชญ์ทอง*. กรุงเทพฯ : กองวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร.

- บุญเตือน ศรีวรพจน์. (บ.ก.). (2545). *คำฉันท์ดุขยั้งเวย คำฉันท์กล่อมช้าง ครึ่งกรุงเก่า และคำฉันท์คชกรรมประยูร*. กรุงเทพฯ : กองวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร.
- เบญจมาศ บางอัน. (2529). *การสร้างคำในภาษาไทยสมัยอยุธยา* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ประเสริฐ ณ นคร. (2546, มกราคม-มีนาคม). ภาษาถิ่นกับศิลปจารึก. *วารสารราชบัณฑิตยสถาน*, 27(1), 186-196.
- ประเสริฐ ณ นคร. (2547). *โคลงนิราศศรีอยุธยา*. กรุงเทพฯ : องค์การค้าของคุรุสภา.
- ปรีชา ช่างขวัญยืน. (2515). *การใช้ภาษาร้อยแก้วในภาษาไทยสมัยอยุธยา* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา (ฉบับหลวงประเสริฐอักษรนิติและฉบับสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส) และพงศาวดารเหนือของพระวิเชียรปรีชา (น้อย). (2504). พระนคร : องค์การค้าของคุรุสภา.
- พระวรวงศ์วิสิฐ. (2513). *คู่มือลิลิตพระลอ*. พระนคร : คุรุสภา.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช. (2551). *พจนานุกรมภาษาถิ่นใต้ พุทธศักราช 2550 ฉบับเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในวโรกาสเจริญพระชนมพรรษา 80 พรรษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). นครศรีธรรมราช : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง และธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด. (2534). *พจนานุกรมล้านนา-ไทย ฉบับแม่ฟ้าหลวง (ตอนที่ 1 อักษร ก ถึง ฃ)*. กรุงเทพฯ : อมรินทร์ พริ้นติ้ง กรุ๊ป จำกัด.
- มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง และธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด. (2534). *พจนานุกรมล้านนา-ไทย ฉบับแม่ฟ้าหลวง (ตอนที่ 2 อักษร ฃ ถึง ฅ)*. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้ง กรุ๊ป จำกัด.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2544). *พจนานุกรมศัพท์วรรณคดีไทยสมัยอยุธยา : โคลงยวนพ่าย*. กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตย-สถาน.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542*. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2549). *พจนานุกรมศัพท์วรรณคดีไทยสมัยอยุธยา : มหาชาติคำหลวง*. กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตย-สถาน.
- ราชบัณฑิตยสถาน (2550). *พจนานุกรมศัพท์วรรณคดีไทยสมัยอยุธยา : อนิรุทธคำฉันท์*. กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตย-สถาน.
- ราตรี ธันวาคม. (2551). *การสร้างคำในภาษาไทยสมัยอยุธยา : วิธีสร้างคำประสม*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์.
- ลลนา ศิริเจริญ. (2518). *คู่มือลิลิตยวนพ่าย*. กรุงเทพฯ : อักษรวิทยา.
- สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (ติสสมหาเถระ). (2515). *พจนานุกรมภาคอีสาน-ภาคกลาง*. พระนคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- สมภพ มีบุญ. (2544). *ถ้อยคำสำนวนร้อยแก้วสมัยอยุธยาตอนต้นที่ไม่ปรากฏในปัจจุบัน* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำนักงานกฤษฎีกา, คณะกรรมการจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์. (2510). *ประชุมจดหมายเหตุ สมัยอยุธยา ภาค 1*. พระนคร : โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี.

สำนักนายกรัฐมนตรี, คณะกรรมการจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์. (2510).

ประชุมพระตำราบรมราชูปถัมภ์เพื่อกลับไป สมัยอยุธยา ภาค 1.

พระนคร : โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี.

สำนักนายกรัฐมนตรี, คณะกรรมการจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์. (2530).

ประวัติโกษาปานและบันทึก การเดินทางไปฝรั่งเศส. กรุงเทพฯ : วิกตอรีเฟอเวอร์พอยท์.

ความสัมพันธ์ทางตรงและทางอ้อมของความรู้
ทางวิชาชีพ ทักษะทางวิชาชีพ
และคุณค่าทางวิชาชีพของผู้สอบบัญชี
รับอนุญาต ภายใต้มาตรฐานสากลที่มีต่อผล
การดำเนินงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต
ในมุมมองของผู้ใช้บริการกลุ่มสินค้า
อุตสาหกรรม และกลุ่มเทคโนโลยี
ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

The Direct and Indirect Relationship of Professional Knowledge, Professional Skills and Professional Values of Certified Public Accountant Under International Standards on The CPA's Performance in views of Service Users: the Industrial and Technology Groups in the Stock Exchange of Thailand

อัมพร เทียงตระกูล*

Amporn Theingtrakul*

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาการบัญชี คณะการบัญชี มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

* Assistant Professor, Faculty of Accountancy, Dhurakij Pundit University

* Email: amporn@dpu.ac.th

บทคัดย่อ

จากการที่สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์ได้กำหนดให้ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตมีความรู้ความสามารถตามมาตรฐานการศึกษาระหว่างประเทศสำหรับนักวิชาชีพบัญชีประกอบด้วยความรู้ทางวิชาชีพบัญชี ทักษะทางวิชาชีพบัญชี และคุณค่าทางวิชาชีพของนักบัญชี เพื่อพัฒนาให้ผู้สอบบัญชีในประเทศไทยปฏิบัติงานอย่างมืออาชีพ ซึ่งผู้วิจัยต้องการศึกษาว่าความรู้ทางวิชาชีพ ทักษะทางวิชาชีพ และคุณค่าทางวิชาชีพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย ที่มีต่อผลการดำเนินงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในมุมมองของผู้ใช้บริการกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมและกลุ่มเทคโนโลยีในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยหรือไม่อย่างไร โดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้อำนวยการฝ่ายบัญชีและการเงินของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เฉพาะกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมและกลุ่มเทคโนโลยีจำนวน 381 คนสำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ในการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน t-test, F-test การวิเคราะห์ปัจจัย และการวิเคราะห์เส้นทาง(Path Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า ผลการดำเนินงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตจากสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ในมุมมองของผู้ใช้บริการที่เป็นกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมให้ความสำคัญทางตรงต่อคุณค่าทางวิชาชีพ แต่สภาพจากความคาดหวังของผู้ใช้บริการให้ความสำคัญทางตรงต่อทักษะทางวิชาชีพส่วนทางอ้อมทั้งในสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันและสภาพจากความคาดหวังของผู้ใช้บริการ ให้ความสำคัญต่อความรู้ทางวิชาชีพโดยใช้ทักษะทางวิชาชีพและคำนึงถึงคุณค่าทางวิชาชีพซึ่งส่งผลทำให้เกิดการยอมรับ ความเชื่อถือและความผูกพันจากผู้ใช้บริการที่เป็นกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม

สำหรับผลการดำเนินงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตจากสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันและในสภาพจากความคาดหวังของผู้ใช้บริการ ในมุมมองของผู้ใช้บริการที่เป็นกลุ่มเทคโนโลยีให้ความสำคัญทางตรงต่อทักษะทางวิชาชีพ ส่วนทางอ้อมจากสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันให้ความสำคัญทางอ้อมต่อความรู้ทางวิชาชีพโดยใช้ทักษะทางวิชาชีพ สำหรับสภาพจากความคาดหวังของผู้ใช้บริการ ให้ความสำคัญทางอ้อมต่อความรู้ทางวิชาชีพโดยใช้ทักษะทางวิชาชีพและคำนึงถึงคุณค่าทางวิชาชีพซึ่งส่งผลทำให้เกิดการยอมรับ ความเชื่อถือและความผูกพันจากผู้ใช้บริการที่เป็นกลุ่มเทคโนโลยี

นอกจากนี้ ยังพบว่าผลการดำเนินงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันและสภาพจากความคาดหวังของผู้ใช้บริการ ในกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมและเทคโนโลยีได้รับผลกระทบจากความรู้ทางวิชาชีพ ทักษะทางวิชาชีพ และคุณค่าทางวิชาชีพแตกต่างกัน

คำสำคัญ: ความรู้ทางวิชาชีพ ทักษะทางวิชาชีพ คุณค่าทางวิชาชีพ ผลการดำเนินงาน

Abstract

According to the Federation of Accounting Professions under the Royal Patronage of His Majesty the King, the certified public accountants have to be accomplished with standard knowledge and professional skills and values in accounting professions in order to improve the quality of certified public accountants in Thailand. This study investigated if the professional knowledge, skills and values of the certified accountants in Thailand had impacts to operations of duty performance of certified public accountants in the views of industrial groups and technology group users in the Stock Exchange of Thailand. The samples used in the study were 381 accounting directors/accounting and financial directors of the companies registered in industrial sector and technology group sector in the Stock Exchange of Thailand. The data were collected through questionnaires and then analyzed by fundamental statistic value, T-Test, F-Test, factor analysis and path analysis through computerized system.

The results of the study found that ,in industrial groups placed a direct focus on professional values while the expectation of the customers was on professional skills. The present condition and expectation of customers had an indirect focus on professional knowledge and value. All these qualifications could create acceptance, reliability and loyalty among customers from industrial groups.

In technology group placed a direct focus on professional skills in duty performance of certified accountants in both present condition and expectation, but in the present indirect condition, professional knowledge was needed. In their indirect expectation in the future, professional knowledge, professional skills and professional value were needed respectively.

Furthermore, it was found that the present performance of certified accountants and expectation towards certified accountants in their professional knowledge, skills and value in industrial sector and technology group were different.

Keywords: Professional Knowledge, Professional Skills, Professional Values, Performance

บทนำ

นักบัญชีมืออาชีพต้องมีความรู้ทางวิชาชีพ (Professional Knowledge) ต้องมีทักษะทางวิชาชีพ (Professional Skills) ในด้านต่างๆ ต้องมีคุณค่าและมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพอันอยู่บนพื้นฐานของจริยธรรม (Professional Value, Ethic and Attitudes) ซึ่งเป็นคุณสมบัติ คุณวุฒิ และเกณฑ์การทดสอบความรู้ความสามารถตามมาตรฐานสากลที่กำหนดไว้ในมาตรฐานการศึกษาสากล (International Education Standards – IES) สำหรับในประเทศไทย มีสภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์เป็นหน่วยงานกำกับดูแลนักวิชาชีพบัญชีในประเทศไทย ได้นำไปปฏิบัติและใช้เป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้ผู้ประกอบการวิชาชีพบัญชีมีความสามารถที่จะปฏิบัติงานได้อย่างเต็มความสามารถ และทำให้ผู้ใช้บริการนักบัญชี มั่นใจในศักยภาพและความสามารถของนักบัญชีในการทำงานตามหน้าที่ความรับผิดชอบได้อย่างน่าเชื่อถือ ดังนั้น สภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันและในอนาคตของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตจึงต้องตระหนักในการพัฒนาและปรับตัวไม่ว่าจะเป็นด้านความรู้ทางวิชาชีพ ทักษะทางวิชาชีพ และคุณค่าทางวิชาชีพให้มีศักยภาพเพื่อเพิ่มโอกาสในการแข่งขันกับต่างประเทศ รวมทั้งการรักษาและปกป้องผลประโยชน์ที่พึงจะได้รับ ตลอดจนการส่งเสริมและพัฒนาวิชาชีพการบัญชีของไทย ในการปฏิบัติที่เป็นสากลเพื่อมุ่งเน้นการยกระดับมาตรฐานของวิชาชีพจากการที่สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์ได้กำหนดให้ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตมีความรู้ความสามารถตามมาตรฐานการศึกษาระหว่างประเทศสำหรับนักวิชาชีพบัญชีประกอบด้วย ความรู้ทางวิชาชีพบัญชี ทักษะทางวิชาชีพ และคุณค่าทางวิชาชีพของนักบัญชี เพื่อพัฒนาให้ผู้สอบบัญชีในประเทศไทยปฏิบัติงานอย่างมืออาชีพ โดยเฉพาะด้านผลการดำเนินงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตที่จะส่งผลกระทบต่อ การยอมรับ ความเชื่อมั่น และความผูกพันของผู้ใช้บริการผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาถึงความสัมพันธ์ทางตรงและทางอ้อมของความรู้ทางวิชาชีพ ทักษะทางวิชาชีพและคุณค่าทางวิชาชีพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตภายใต้มาตรฐานสากลที่มีผลต่อการดำเนินงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ในมุมมองของผู้ใช้บริการกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมและกลุ่มเทคโนโลยีในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ทางตรงและทางอ้อมของความรู้ทางวิชาชีพ ทักษะทางวิชาชีพ และคุณค่าทางวิชาชีพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตภายใต้มาตรฐานสากลที่มีต่อผลการดำเนินงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันและสภาพความคาดหวังของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตของผู้ใช้บริการ
2. เปรียบเทียบผลกระทบของความรู้ทางวิชาชีพ ทักษะทางวิชาชีพและคุณค่าทางวิชาชีพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตภายใต้มาตรฐานสากลในสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันและสภาพความคาดหวังของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตของผู้ใช้บริการที่มีต่อผลการดำเนินงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต

สมมติฐานการวิจัย

1. ความรู้ทางวิชาชีพ ทักษะทางวิชาชีพ และคุณค่าทางวิชาชีพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตภายใต้มาตรฐานสากลมีผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมที่มีต่อผลการดำเนินงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตจากสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันและสภาพจากความคาดหวังของผู้ใช้บริการกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมและกลุ่มเทคโนโลยีในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

2. การดำเนินงานของกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมและกลุ่มเทคโนโลยีได้รับผลกระทบจากความรู้ทางวิชาชีพ ทักษะทางวิชาชีพและคุณค่าทางวิชาชีพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในสภาพที่เป็นอยู่ปัจจุบันและสภาพจากความคาดหวังของผู้ใช้บริการกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมและกลุ่มเทคโนโลยีในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยแตกต่างกัน

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

คณะกรรมการการศึกษา IFAC (International Federation of Accountants) ได้ออกบรรทัดฐานในการศึกษาเป็นมาตรฐานการศึกษาสากลสำหรับนักบัญชีมืออาชีพ (International Education Standards For Professional Accountants : IES) ว่ามาตรฐานการศึกษาสากลสำหรับนักบัญชีมืออาชีพ เป็นมาตรฐานที่กำหนดขึ้นให้เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปเกี่ยวกับการปฏิบัติที่ดี (Good Practice) สำหรับการศึกษาและการพัฒนาเพื่อเป็นนักบัญชีมืออาชีพ นอกจากนั้นยังอธิบายให้เห็นถึงเกณฑ์ในการชี้วัด (Benchmarks) เพื่อคาดหวังให้องค์สมาชิกเตรียมความพร้อมและพัฒนา นักบัญชีมืออาชีพอย่างต่อเนื่อง

ในพื้นฐานของเป้าหมายของการดำเนินการ คือ เพื่อสร้างนักบัญชีมืออาชีพที่มีความสามารถในการทำงานที่เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ และมีการให้ความร่วมมือในการพัฒนาเป็นอย่างดีตลอดการทำงานในวิชาชีพ เพื่อนำไปปฏิบัติและใช้เป็นเครื่องมือในการเพิ่มศักยภาพของนักบัญชีให้มีความเชื่อถือในการปฏิบัติงานต่อนายจ้าง ลูกค้า ประชาชน นักลงทุนในประเทศและต่างประเทศ โดยมักเน้นให้ผู้ประกอบวิชาชีพนักบัญชีมีความรู้ความสามารถ ด้านความรู้ทางวิชาชีพ ทักษะวิชาชีพ และด้านค่านิยม

ด้านความรู้ทางวิชาชีพ (Professional Knowledge) ได้แก่ ความรู้ทั่วไป ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพบัญชี ความรู้ทางเทคโนโลยีสารสนเทศ และความรู้ในวิชาชีพบัญชี(สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์, 2556)นอกจากนี้นักบัญชีควรมีความพร้อมในด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสังคม การเมือง เศรษฐกิจ การปกครองและวัฒนธรรม(ศิลปพร ศรีจันเพชร, 2545) ส่วนทางด้านทักษะทางวิชาชีพ (Professional Skills) หมายถึง ความสามารถประเภทต่างๆ ที่จำเป็นต่อการนำความรู้ทางวิชาชีพ ค่านิยม จริยธรรม และแนวความคิดทางวิชาชีพไปปฏิบัติอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพภายใต้สภาพแวดล้อมทางวิชาชีพเช่นเดียวกับทักษะของผู้ประกอบวิชาชีพ ประกอบด้วยทักษะทางปัญญา ทักษะทางทางวิชาการเชิงปฏิบัติและหน้าทำงาน ทักษะทางคุณลักษณะเฉพาะบุคคล ทักษะทางปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและการสื่อสารและทักษะทางองค์การและการจัดการธุรกิจ(สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์,2556)และทางด้านคุณค่า จริยธรรม และแนวความคิดทางวิชาชีพ (Professional values , ethics and attitudes)หมายถึง ความประพฤติและลักษณะนิสัยทางวิชาชีพที่บ่งบอกถึงการเป็นนักวิชาชีพบัญชี ซึ่งเป็นสมาชิกของวิชาชีพ พฤติกรรมและลักษณะนิสัยเหล่านี้รวมถึงหลักปฏิบัติตน (เช่น หลักจริยธรรม) ที่โดยทั่วไปแล้วจะเกี่ยวข้องไปถึงและจำเป็นต่อการชี้ให้เห็นถึงลักษณะที่แตกต่างของพฤติกรรมเยี่ยงผู้ประกอบวิชาชีพ กล่าวคือนักบัญชีมืออาชีพต้องประกอบด้วยค่านิยม จรรยาบรรณและทัศนคติในวิชาชีพ พฤติกรรมทางจรรยาบรรณที่เหมาะสมมีความสำคัญเท่ากับขีดความสามารถทางวิชาการเชิงปฏิบัติเป็นต้น (สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์, 2556)

ทั้งนี้จึงอาจกล่าวได้ว่าสิ่งที่สำคัญในการพัฒนาผู้ประกอบการวิชาชีพนักบัญชีให้เป็นนักบัญชีมืออาชีพทั้งในปัจจุบันและอนาคต ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีจะต้องได้รับการพัฒนาด้านความรู้ทางวิชาชีพ ด้านทักษะทางวิชาชีพ และด้านคุณค่าทางวิชาชีพไปพร้อมๆ กัน ด้วยเหตุดังกล่าวเป็นเหตุผลที่คณะกรรมการมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศได้ออกบรรทัดฐานในการศึกษาให้เป็นนักบัญชีมืออาชีพนั่นเอง

บททวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับความสำคัญกับความรู้ ความสามารถด้านต่างๆในการเพิ่มคุณภาพการทำงานสอบบัญชีและความสำเร็จในการทำงานสอบบัญชีพัฒนาจากการสอบบัญชีเพิ่มประสบการณ์และนำมาประยุกต์ในการทำงานด้านวิชาชีพเพิ่มขึ้นรวมทั้งนำไปสู่การทำงานที่ประสบความสำเร็จเป็นแนวคิดจากงานวิจัยเรื่อง ผลกระทบของความรู้ ความสามารถทางบัญชีและประสบการณ์ด้านการสอบบัญชี พบว่า “ความรู้ความสามารถทางบัญชี ทักษะทางวิชาชีพ ความรู้ทางวิชาชีพ เจตคติ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสำเร็จในการทำงานโดยรวมและประสบการณ์ ด้านการสอบบัญชี ด้านการปฏิบัติงานสอบบัญชีและด้านปฏิบัติงานอื่นๆ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสำเร็จในการทำงานโดยรวม” (ชัชวณิชู คำภิรมย์, 2554) ยังมีงานวิจัยที่ใช้แนวคิดด้านการศึกษา ประสบการณ์การทำงานตำแหน่งงาน ประเภทของธุรกิจ และขนาดของสถานประกอบการ ในความต้องการของสถานประกอบการต่อคุณลักษณะของบัณฑิตสาขาวิชาการบัญชีในด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านความรู้ ความสามารถทางการบัญชี ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านการใช้ภาษาต่างประเทศ ด้านคุณธรรม จริยธรรม และด้านจรรยาบรรณวิชาชีพ เป็นแนวคิดจากงานวิจัยเรื่องคุณลักษณะของบัณฑิตสาขาวิชาการบัญชีในความต้องการของสถานประกอบการในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า “คุณลักษณะของบัณฑิตสาขาวิชาการบัญชีด้านจรรยาบรรณวิชาชีพ/ด้านคุณธรรมจริยธรรมมีระดับความต้องการของสถานประกอบการในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านความรู้ ความสามารถทางการบัญชีและด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ มีระดับความต้องการของสถานประกอบการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และด้านการใช้ภาษาต่างประเทศมีระดับความต้องการของสถานประกอบการในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง” (บวรลักษณ์ เงินมา, 2554) ซึ่งสอดคล้องกับการใช้แนวคิดสำรวจความพึงพอใจความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิตต่อการปฏิบัติงาน และคุณลักษณะของบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่เป็นผลจากงานวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิตต่อการปฏิบัติงานและคุณลักษณะของบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่พบว่า “คุณธรรม จริยธรรมด้านทักษะ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และความรับผิดชอบ ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศด้านทักษะทางปัญญา และด้านความรู้ ผู้ใช้บัณฑิตพอใจทุกด้านในระดับดีมาก” (กาญจนา ลีริกุลรัตน์ และคณะ, 2553) นอกจากนี้แนวคิดความต้องการพัฒนาความรู้ที่เกี่ยวกับงานบัญชีเป็นผลจากงานวิจัยเรื่องศึกษาความต้องการในการพัฒนาความรู้ ทางบัญชีของผู้ประกอบวิชาการบัญชีในเขตอำเภอเมืองจังหวัดลำปาง พบว่า “ผู้สอบบัญชีรับอนุญาต นักวิชาการ เจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐบาลและรัฐวิสาหกิจ ต้องการพัฒนาความรู้เรื่องเทคโนโลยีสารสนเทศรวมถึงโปรแกรมสำเร็จรูปทางการบัญชี ส่วนผู้รับจ้างทำบัญชีต้องการพัฒนาความรู้เรื่องภาษีอากร” (รัชณี แสงศิริ, 2546) ทำนองเดียวกันกับผลจากงานวิจัยเรื่องผลกระทบของความรู้ ความสามารถของนักบัญชีที่มีต่อคุณลักษณะ

บรรษัทภิบาลของธุรกิจ SMEsพบว่า “นักบัญชีในธุรกิจ SMEs ในวิชาชีพ ทักษะทางวิชาชีพ คุณค่าแห่งวิชาชีพ จรรยาบรรณและเจตคติ นักบัญชีในธุรกิจ SMEs ภาคใต้ที่มีทุนจดทะเบียน ระยะเวลาในการดำเนินงานแตกต่างกัน ให้ความสำคัญเกี่ยวกับ ความรู้ความสามารถ ด้านความรู้ในวิชาชีพ ด้านทักษะทางวิชาชีพ ด้านคุณค่าแห่งวิชาชีพแตกต่างกัน ความรู้ ความสามารถของนักบัญชี ด้านความรู้ในวิชาชีพ ด้านทักษะทางวิชาชีพและด้านเจตคติมีความสัมพันธ์กับคุณลักษณะบรรษัทภิบาล และความรู้ความสามารถของนักบัญชีเป็นปัจจัยหนึ่งที่สามารถทำให้ธุรกิจ SMEsภาคใต้ มีข้อมูลทางบัญชีที่สามารถทำงานเปิดเผยได้อย่างถูกต้อง โปร่งใสและทันเวลา เป็นประโยชน์ในแง่การกำกับดูแลกิจการที่ดี” (สุวรรณ หวังเจริญเดช, 2549)

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพของงานสอบบัญชี Wooten and Colson (2003) ได้ทำการรวบรวมปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพของงานสอบบัญชีโดยอ้างอิงจากผลงานวิจัยของ De Angelo (1981) โดยสรุปว่าปัจจัยด้านทีมงานตรวจสอบ พบว่า “ ความเอาใจใส่ในการปฏิบัติงานตรวจสอบของผู้สอบบัญชีผู้เป็นหุ้นส่วน (Partner) และผู้จัดการ (Manager) มีความสัมพันธ์กับคุณภาพของงานสอบบัญชี ” (De Angelo ,1981) ซึ่งการปฏิบัติงานเยี่ยงผู้ประกอบวิชาชีพ สมาชิกในทีมงานตรวจสอบที่ปฏิบัติงานเยี่ยงผู้ประกอบวิชาชีพ (มีความรู้ความสามารถ มีจรรยาบรรณในการประกอบวิชาชีพ) มีแนวโน้มที่จะปฏิบัติงานตรวจสอบได้อย่างถูกต้องและไม่แสดงความเห็นต่องบการเงินที่มีได้ทำการตรวจสอบอย่างสมบูรณ์

ทำนองเดียวกับที่ Carcello, Hermanson and Mc Grath (1992) ทำการศึกษาเรื่องคุณลักษณะของคุณภาพของงานสอบบัญชี (Audit Quality Attribute) ในการรับรู้ของผู้สอบบัญชีเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ มุมมองของบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานสอบบัญชี ผลการวิจัยพบว่า “คุณลักษณะที่ทำให้งานสอบบัญชีมีคุณภาพ 6 อันดับ” ซึ่งได้แก่

1. สมาชิกในทีมงานตรวจสอบมีความรู้ในเรื่องการบัญชีและการสอบบัญชีเป็นอย่างดี
2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานตรวจสอบของผู้สอบบัญชี
3. สมาชิกในทีมงานตรวจสอบมีจรรยาบรรณในการประกอบวิชาชีพ
4. ผู้สอบบัญชีมีความรู้และความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับธุรกิจที่ตรวจสอบ
5. การติดต่อสื่อสารระหว่างทีมงานตรวจสอบและผู้บริหารของบริษัทผู้รับการตรวจสอบบ่อยครั้ง
6. ผู้ช่วยผู้สอบบัญชีมีความรู้และความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับธุรกิจที่ตรวจสอบ

จากคุณลักษณะต่างๆของผู้สอบบัญชีและสำนักงานสอบบัญชี เมื่อใช้เทคนิคการวิเคราะห์ปัจจัย (Factor Analysis) พบว่า “ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อคุณภาพของงานสอบบัญชีมี 4 อันดับแรก”ได้แก่

1. ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของทีมงานตรวจสอบและสำนักงานสอบบัญชีในบริษัทลูกค้า ความรู้ ความเชี่ยวชาญ เกี่ยวกับธุรกิจที่ตรวจสอบ
2. การตอบสนองของสำนักงานสอบบัญชีต่อความต้องการของผู้รับการตรวจสอบ
3. สำนักงานสอบบัญชีปฏิบัติงานตามมาตรฐานการสอบบัญชีที่รับรองทั่วไป

จากวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องจึงอาจสรุปได้ว่านักบัญชีมืออาชีพจะต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญมีความรอบรู้ในวิชาชีพ ในการทำงานนั้นก็ต้องมีนักบัญชีมืออาชีพต้องให้ความสำคัญต่อความรู้ในวิชาชีพรวมทั้งทักษะทางวิชาชีพในการปฏิบัติงานนอกจากนั้นจะต้องมีจรรยาบรรณในวิชาชีพโดยให้ความสำคัญต่อคุณค่าทางวิชาชีพด้วย

วิธีดำเนินงานวิจัย

1. ประชากรและตัวอย่าง

ประชากรและตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ใช้บริการผู้สอบบัญชีรับอนุญาตของกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมและกลุ่มเทคโนโลยีที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ปี 2556 จำนวน 381 บริษัท ประกอบด้วยประเภทกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมจำนวน 253 บริษัท และประเภทกลุ่มเทคโนโลยีจำนวน 128 บริษัท

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกตัวอย่างจากกลุ่มดังกล่าวเนื่องจากกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมเป็นธุรกิจเกี่ยวกับการผลิตและจำหน่ายวัตถุดิบทั่วไปสามารถนำไปใช้ได้หลายรูปแบบและกลุ่มเทคโนโลยีเป็นธุรกิจเกี่ยวกับสินค้าเทคโนโลยี รวมถึงผู้ให้บริการทางเทคโนโลยีและการสื่อสารซึ่งผู้สอบบัญชีรับอนุญาตต้องใช้ความรู้ความสามารถเฉพาะด้านในการปฏิบัติงาน

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ความรู้ทางวิชาชีพ ทักษะทางวิชาชีพ และคุณค่าทางวิชาชีพ ของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ การดำเนินงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ของผู้ให้บริการกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมและกลุ่มเทคโนโลยีในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

กรอบแนวคิดการวิจัย

ความสัมพันธ์ทางตรงและทางอ้อมของความรู้ทางวิชาชีพ ทักษะทางวิชาชีพ และคุณค่าทางวิชาชีพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ภายใต้มาตรฐานสากลที่มีต่อผลการดำเนินงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันและสภาพจากความคาดหวังของผู้ใช้บริการกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม และกลุ่มเทคโนโลยีในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ตัวแปรอิสระ

ความรู้ทางวิชาชีพ

☐ ความรู้ทั่วไป
 ☐ ความรู้เกี่ยวกับธุรกิจ
 ☐ ความรู้เกี่ยวกับระบบสารสนเทศ
 ☐ ความรู้ด้านบัญชี

ตัวแปรตาม

ทักษะวิชาชีพ

☐ ทักษะการใช้เหตุผล
 ☐ ทักษะการปฏิสัมพันธ์
 ☐ ทักษะการสื่อสาร

คุณค่าทางวิชาชีพ

☐ ความตั้งใจในการปฏิบัติงาน
 ☐ ความมีคุณธรรม
 ☐ ความซื่อสัตย์สุจริต
 ☐ การรักษาความลับของลูกค้า
 ☐ ความเป็นอิสระและการพัฒนาอาชีพอย่างต่อเนื่อง

ผลการดำเนินงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต

☐ ความเชื่อมั่นของผู้ใช้บริการ
 ☐ การยอมรับของผู้ใช้บริการ
 ☐ ความผูกพันของผู้ใช้บริการ

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมา สอบถามความรู้ทางวิชาชีพ ทักษะทางวิชาชีพ และคุณค่าทางวิชาชีพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ภายใต้มาตรฐานสากลที่มีต่อผลการดำเนินงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันและสภาพจากความคาดหวังของผู้ใช้บริการ กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม และกลุ่มเทคโนโลยีในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยผู้วิจัยได้ทดสอบความเชื่อมั่นและความเที่ยงตรงของคำถามโดย ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญงานวิจัย จำนวน 2 ท่าน สอบทานคำถามเพื่อพิจารณาความครบถ้วน ตลอดจนความชัดเจน โครงสร้างแบบสอบถาม เนื้อหาและภาษาที่ใช้และได้มีการวัดค่าอำนาจจำแนกด้วยวิธี Factor Analysis และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีครอนบาค (Cronbach) พบว่า ตัวแปรมีระดับความเชื่อมั่นและความเที่ยงตรงที่ยอมรับได้ โดยมีค่าอำนาจจำแนกตามตารางที่ 1 และตารางที่ 2 สอดคล้องกับ Nunnally(1978) ที่ได้นำเสนอว่าการทดสอบค่าอำนาจจำแนกเกินกว่า 0.4 เป็นค่าที่ยอมรับได้ สำหรับค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ที่ทดสอบมีค่าสัมประสิทธิ์มากกว่า 0.7 ซึ่งเป็นค่าที่ยอมรับได้เช่นกัน

ตารางที่ 1 ผลทดสอบความเชื่อมั่นและความเที่ยงตรงของตัวแปรอิสระและตัวแปรตามในสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตและสภาพจากความคาดหวังของผู้ใช้บริการของกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมและกลุ่มเทคโนโลยี

ตัวแปร	กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม				กลุ่มเทคโนโลยี			
	ค่าอำนาจจำแนก		ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค		ค่าอำนาจจำแนก		ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค	
	สภาพปัจจุบัน	ความคาดหวัง	สภาพปัจจุบัน	ความคาดหวัง	สภาพปัจจุบัน	ความคาดหวัง	สภาพปัจจุบัน	ความคาดหวัง
ตัวแปรอิสระ								
1. ด้านความรู้ทางวิชาชีพ	0.672-0.934	0.707-0.845	0.961	0.926	0.723-0.935	0.707-0.845	0.938	0.929
2. ด้านทักษะวิชาชีพ	0.828-0.959	0.893-0.988	0.978	0.967	0.546-0.962	0.893-0.988	0.980	0.982
3. ด้านคุณค่าทางวิชาชีพ	0.871-0.927	0.908-0.961	0.948	0.903	0.920-0.971	0.908-0.961	0.969	0.935
ตัวแปรตาม								
การดำเนินงานของCPA	0.781-0.910	0.781-0.910	0.874	0.874	0.613-0.763	0.613-0.763	0.804	0.804

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลตัวอย่างโดยผู้บริหารฝ่ายบัญชีของธุรกิจกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมและกลุ่มเทคโนโลยีในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยเป็นผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามจำนวน 318 ชุด ปรากฏว่ามีแบบสอบถามติดกลับเนื่องจากกิจการอาจย้ายที่อยู่และปิดกิจการลงจำนวน 3 ชุด ดังนั้นเมื่อครบกำหนดในการเก็บแบบสอบถามได้รับทั้งสิ้น 157 ชุดซึ่งแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ทั้งสิ้น 163 ชุดคิดเป็นอัตราผลตอบแทนร้อยละ 41.21 ซึ่งสอดคล้องกับ Aaker, Kumar and Day (2001) ได้นำเสนอว่าแบบสอบถามที่ตอบกลับมาต้องได้อย่างน้อยอัตราร้อยละ 20 จึงเป็นที่ยอมรับได้

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับ ความรู้ทางวิชาชีพ ทักษะทางวิชาชีพและคุณค่าทางวิชาชีพโดยหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานแล้วนำมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์
2. วิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร โดยใช้สูตรของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient)
3. วิเคราะห์ความสัมพันธ์โครงสร้างระหว่างตัวแปรเชิงเส้นโดยการวิเคราะห์เส้นทาง (Path analysis) หาค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loadings) ค่าสัมประสิทธิ์เชิงวิถี (Path Coefficients)

สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของ Pearson Correlation Coefficients แสดงให้เห็นถึงตัวแปรอิสระทุกตัวมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม โดยกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมในสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตมีค่าVIF อยู่ระหว่าง 3.671 - 8.941 และค่าสหสัมพันธ์ของกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมในสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตอยู่ระหว่าง 0.300- 0.935 ที่ระดับนัยสำคัญที่ 0.01 ส่วนกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมในสภาพจากความคาดหวังของผู้ใช้บริการมีค่าVIF อยู่ระหว่าง 1.086-3.779 และค่าสหสัมพันธ์ของกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมในสภาพจากความคาดหวังของผู้ใช้บริการอยู่ระหว่าง 0.243- 0.854 ที่ระดับนัยสำคัญที่ 0.01 สำหรับกลุ่มเทคโนโลยีในสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันของผู้สอบบัญชีอนุญาตมีค่าVIF อยู่ระหว่าง 1.877 - 5.201 และค่าสหสัมพันธ์ของกลุ่มเทคโนโลยีในสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันอยู่ระหว่าง 0.396 - 0.893 ที่ระดับนัยสำคัญที่ 0.01 ส่วนกลุ่มเทคโนโลยีในสภาพจากความคาดหวังของผู้ใช้บริการมีค่าVIF อยู่ระหว่าง 1.064 ถึง 6.056 และค่าสหสัมพันธ์ของกลุ่มเทคโนโลยีในสภาพจากความคาดหวังของผู้ใช้บริการอยู่ระหว่าง 0.271- 0.911 ที่ระดับนัยสำคัญที่ 0.01

จากการวิเคราะห์ค่าVIF ในทุกกลุ่มมีค่าVIF น้อยกว่า 10 แสดงว่าความสัมพันธ์ระหว่างกันของตัวแปรอิสระไม่ถึงขั้นก่อให้เกิดปัญหา Multicollinearity ซึ่ง Lee et al. (2000) เสนอว่าเมื่อค่า VIF ของตัวแปรอิสระน้อยกว่า 10 แสดงว่าตัวแปรอิสระไม่มีความสัมพันธ์กัน

ดังนั้น จึงสรุปจากการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ได้ว่าตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม และจากการทดสอบพบว่าระหว่างตัวแปรอิสระเองไม่มีความสัมพันธ์กัน ตัวแปรเหล่านี้จึงมีความเหมาะสมที่จะนำไปทำการวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) ต่อไป

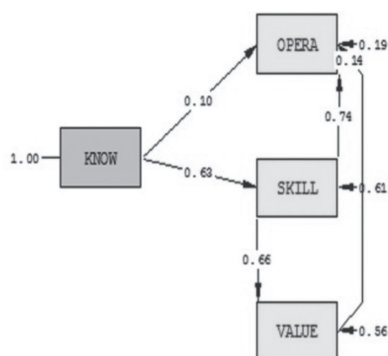
จากตารางที่ 2 ผลการวิจัยในมุมมองของผู้ใช้บริการที่เป็นกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม ความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุ พบว่า ผลการดำเนินงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตจากสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงในเชิงบวกมากที่สุดได้แก่ คุณค่าทางวิชาชีพ (Beta 0.53, $p>0.01$) รองลงมาคือทักษะทางวิชาชีพ (Beta 0.27, $p>0.01$) และความรู้ทางวิชาชีพ (Beta 0.19, $p>0.01$) ตามลำดับ สะท้อนให้เห็นว่าในสภาพปัจจุบันที่เป็นอยู่ของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตให้ความสำคัญต่อคุณค่าทางวิชาชีพมากที่สุด ซึ่งส่งผลทำให้เกิดการยอมรับความเชื่อถือและความผูกพันจากผู้ใช้บริการที่เป็นกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตมากที่สุดได้แก่ความรู้ทางวิชาชีพ ส่งผลกระทบผ่านทักษะวิชาชีพและคุณค่าทางวิชาชีพ (Beta 0.17 $p>0.01$) รองลงมาคือทักษะทางวิชาชีพส่งผลกระทบผ่านคุณค่าทางวิชาชีพ (Beta 0.16, $p>0.01$) และความรู้ทางวิชาชีพส่งผลกระทบผ่านทักษะทางวิชาชีพ (Beta 0.09, $p>0.01$) ตามลำดับ สะท้อนให้เห็นว่า ในสภาพปัจจุบันที่เป็นอยู่ของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตให้ความสำคัญต่อคุณค่าทางวิชาชีพโดยใช้ทักษะทางวิชาชีพและคำนึงถึงคุณค่าทางวิชาชีพซึ่งส่งผลทำให้เกิดการยอมรับ ความเชื่อถือและความผูกพันจากผู้ใช้บริการที่เป็นกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม

นอกจากนี้พบว่าผลการดำเนินงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในสภาพจากความคาดหวังของผู้ใช้บริการ ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงในเชิงบวกมากที่สุดได้แก่ ทักษะทางวิชาชีพ (Beta 0.81, $p>0.01$) รองลงมาคือความรู้ทางวิชาชีพ (Beta 0.15, $p>0.01$) และคุณค่าทางวิชาชีพ (Beta 0.11, $p>0.01$) ตามลำดับ สะท้อนให้เห็นว่าในสภาพจากความคาดหวังของผู้ใช้บริการให้ความสำคัญต่อทักษะทางวิชาชีพมากที่สุดซึ่งส่งผลทำให้เกิดการยอมรับ ความเชื่อถือและความผูกพันจากผู้ใช้บริการที่เป็นกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม

ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกที่ส่งผลต่อผู้สอบบัญชีรับอนุญาตมากที่สุดได้แก่ความรู้ทางวิชาชีพส่งผลผ่านปัจจัยทักษะทางวิชาชีพ และคุณค่าทางวิชาชีพ (Beta 0.10, $p>0.01$) รองลงมาคือ ทักษะทางวิชาชีพที่ส่งผลกระทบผ่านคุณค่าทางวิชาชีพ (Beta 0.03 $p>0.01$) ตามลำดับ สะท้อนให้เห็นว่า ในสภาพจากความคาดหวังของผู้ใช้บริการ ให้ความสำคัญต่อความรู้ทางวิชาชีพโดยใช้ทักษะทางวิชาชีพและคำนึงถึงคุณค่าทางวิชาชีพซึ่งส่งผลทำให้เกิดการยอมรับ ความเชื่อถือและความผูกพันจากผู้ใช้บริการที่เป็นกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม

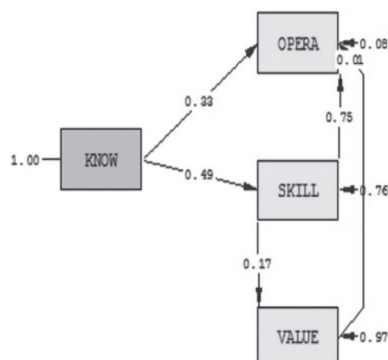
สำหรับค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (Coefficient of Determination: R^2) ของตัวแปรปัจจัยการดำเนินงาน มีค่าเท่ากับ 0.76 แสดงว่าตัวแปรปัจจัยความรู้ทางวิชาชีพ ตัวแปรปัจจัยคุณค่าทางวิชาชีพ และตัวแปรปัจจัยทักษะทางวิชาชีพสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรปัจจัยความรู้ทางวิชาชีพ ตัวแปรปัจจัยคุณค่าทางวิชาชีพและตัวแปรปัจจัยทักษะทางวิชาชีพ ได้ร้อยละ 76 ทั้งในสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันของผู้สอบบัญชีและสภาพจากความคาดหวังของผู้ใช้บริการ

โมเดลที่ 3 และโมเดลที่ 4 อิทธิพลของตัวแปรความรู้ทางวิชาชีพ ทักษะทางวิชาชีพและคุณค่าทางวิชาชีพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตภายใต้มาตรฐานสากลมีผลกระทบทางตรงและทางอ้อมที่มีต่อผลการดำเนินงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในสภาพที่เป็นอยู่ปัจจุบันและสภาพจากความคาดหวังของผู้ใช้บริการกลุ่มเทคโนโลยีในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

Chi-Square=0.06, df=1, P-value=0.80186, RMSEA=0.000 Chi-Square=2.61, df=1, P-value=0.10608, RMSEA=0.173

ภาพที่ 4 อิทธิพลของตัวแปรต้นและตัวแปรตามของโมเดลที่ 3

ภาพที่ 5 อิทธิพลของตัวแปรต้นและตัวแปรตามของโมเดลที่ 4

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปรความรู้ทางวิชาชีพ ทักษะทางวิชาชีพและคุณค่าทางวิชาชีพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตภายใต้มาตรฐานสากลมีผลกระทบทางตรงและทางอ้อมที่มีต่อผลการดำเนินงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และสภาพจากความคาดหวังของผู้ใช้บริการกลุ่มเทคโนโลยี ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย - ของโมเดลที่ 3 และโมเดลที่ 4

ตัวแปรสาเหตุ(Cause)	ตัวแปรผล(Effect)					
	ผลการดำเนินงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต(CPA's Performance)					
	สภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน			สภาพจากความคาดหวังของผู้ใช้บริการ		
	DE	IE	TE	DE	IE	TE
ความรู้ทางวิชาชีพ (Knowledge -K)	0.10**	0.06**	0.16**	0.33**	0.00	0.33**
		0.47**	0.57**		0.37**	0.70**
ทักษะทางวิชาชีพ(Skills-S)	0.74**	0.09**	0.83**	0.75**	0.00	0.75**
คุณค่าทางวิชาชีพ(Values - V)	0.14**	-	0.14**	0.01**	-	0.01**
R ²	0.81			0.92		
หมายเหตุ** มีนัยสำคัญที่ p>0.01 DE (Direct Effects) แทนอิทธิพลทางตรง / IE (Indirect Effects) แทนอิทธิพลทางอ้อม / TE (Total Effects) แทนอิทธิพลโดยรวม						

จากการตารางที่ 3 ผลการวิจัยในมุมมองของผู้ใช้บริการที่เป็นกลุ่มเทคโนโลยี ความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุ พบว่า ผลการดำเนินงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตจากสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงในเชิงบวกมากที่สุดได้แก่ ทักษะทางวิชาชีพ (Beta 0.74, p>0.01) รองลงมาคือคุณค่าทางวิชาชีพ(Beta 0.14, p> 0.01) และความรู้ทางวิชาชีพ (Beta 0.10, p> 0.01) ตามลำดับ สะท้อนให้เห็นว่า ในสภาพปัจจุบันที่เป็นอยู่ของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตให้ความสำคัญต่อทักษะทางวิชาชีพ มากที่สุด ซึ่งส่งผลทำให้เกิดการยอมรับ ความเชื่อถือและ

ความผูกพันจากผู้ให้บริการที่เป็นกลุ่มเทคโนโลยี ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตมากที่สุดได้แก่ความรู้ทางวิชาชีพส่งผลกระทบบนทักษะวิชาชีพ (Beta 0.47, $p > 0.01$) รองลงมาคือทักษะทางวิชาชีพส่งผลกระทบบนคุณค่าทางวิชาชีพ (Beta 0.09, $p > 0.01$) และความรู้ทางวิชาชีพส่งผลกระทบบนทักษะทางวิชาชีพและคุณค่าทางวิชาชีพ (Beta 0.06, $p > 0.01$) ตามลำดับ สะท้อนให้เห็นว่า ในสภาพปัจจุบันที่เป็นอยู่ของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตให้ความสำคัญต่อความรู้ทางวิชาชีพโดยใช้ทักษะทางวิชาชีพซึ่งส่งผลทำให้เกิดการยอมรับความเชื่อถือและความผูกพันจากผู้ให้บริการที่เป็นกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม

สำหรับค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (Coefficient of Determination: R^2)ของตัวแปรปัจจัยการดำเนินงานมีค่าเท่ากับ 0.81 แสดงว่าตัวแปรปัจจัยความรู้ทางวิชาชีพ ตัวแปรปัจจัยทักษะทางวิชาชีพ และตัวแปรปัจจัยคุณค่าทางวิชาชีพ สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรปัจจัยความรู้ทางวิชาชีพ ตัวแปรปัจจัยคุณค่าทางวิชาชีพและตัวแปรปัจจัยทักษะทางวิชาชีพได้ร้อยละ 81

นอกจากนี้พบว่า ผลการดำเนินงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในสภาพจากความคาดหวังของผู้ให้บริการ ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงในเชิงบวกมากที่สุดได้แก่ ทักษะทางวิชาชีพ (Beta 0.75, $p > 0.01$) รองลงมาคือความรู้ทางวิชาชีพ (Beta 0.33, $p > 0.01$) และคุณค่าทางวิชาชีพ (Beta 0.01, $p > 0.01$) ตามลำดับสะท้อนให้เห็นว่าในสภาพจากความคาดหวังของผู้ให้บริการให้ความสำคัญต่อทักษะทางวิชาชีพมากที่สุดซึ่งส่งผลทำให้เกิดการยอมรับ ความเชื่อถือและความผูกพันจากผู้ให้บริการที่เป็นกลุ่มเทคโนโลยี

ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกที่ส่งผลต่อผู้สอบบัญชีรับอนุญาตมากที่สุดได้แก่ความรู้ทางวิชาชีพส่งผลผ่านปัจจัยทักษะทางวิชาชีพ และคุณค่าทางวิชาชีพ (Beta 0.37, $p > 0.01$) แสดงให้เห็นว่า ในสภาพจากความคาดหวังของผู้ให้บริการ ให้ความสำคัญต่อความรู้ทางวิชาชีพโดยใช้ทักษะทางวิชาชีพและคำนึงถึงคุณค่าทางวิชาชีพซึ่งส่งผลทำให้เกิดการยอมรับ ความเชื่อถือและความผูกพันจากผู้ให้บริการที่เป็นกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม

สำหรับค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (Coefficient of Determination: R^2)ของตัวแปรปัจจัยการดำเนินงานมีค่าเท่ากับ 0.92 แสดงว่าตัวแปรปัจจัยความรู้ทางวิชาชีพ ตัวแปรปัจจัยทักษะทางวิชาชีพและตัวแปรปัจจัยคุณค่าทางวิชาชีพ สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรปัจจัยความรู้ทางวิชาชีพ ตัวแปรปัจจัยคุณค่าทางวิชาชีพและตัวแปรปัจจัยทักษะทางวิชาชีพได้ร้อยละ 92

การทดสอบสมมติฐาน การดำเนินงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตสภาพที่เป็นในปัจจุบันและสภาพจากความคาดหวังของผู้ให้บริการกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมและกลุ่มเทคโนโลยีได้รับผลกระทบจากความรู้ทางวิชาชีพ ทักษะทางวิชาชีพและคุณค่าทางวิชาชีพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ภายใต้มาตรฐานสากลแตกต่างกัน

ในการวิเคราะห์สมมติฐานดังกล่าวได้ทำเปรียบเทียบกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมกับกลุ่มเทคโนโลยีในสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันของผู้สอบบัญชีและสภาพจากความคาดหวังของผู้ให้บริการว่า ผลกระทบจากความรู้ทางวิชาชีพ ทักษะทางวิชาชีพและคุณค่าทางวิชาชีพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตส่งผลต่อผลการดำเนินงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในสภาพที่เป็นอยู่ปัจจุบันและสภาพจากความคาดหวังของผู้ให้บริการกลุ่มอุตสาหกรรมและเทคโนโลยีแตกต่างกัน ตามตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์เปรียบเทียบการดำเนินงานผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันและสภาพจากความคาดหวังของผู้ใช้บริการของกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมและกลุ่มเทคโนโลยีได้รับผลกระทบจากความรู้ทางวิชาชีพทักษะทางวิชาชีพและคุณค่าทางวิชาชีพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตภายใต้มาตรฐานสากลแตกต่างกัน

ปัจจัย	สภาพผู้สอบบัญชีที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน			สภาพผู้สอบบัญชีจากความคาดหวังของผู้ใช้บริการ		
	กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม	กลุ่มเทคโนโลยี	แตกต่าง	กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม	กลุ่มเทคโนโลยี	แตกต่าง
	Model ที่ 1	Model ที่ 3		Model ที่ 2	Model ที่ 4	
อิทธิพลทางตรง						
ความรู้ทางวิชาชีพ	0.19**	0.11**	0.08**	0.15**	0.33**	0.18**
ทักษะทางวิชาชีพ	0.27**	0.80**	0.53**	0.81**	0.75**	0.06**
คุณค่าทางวิชาชีพ	0.53**	0.11**	0.42**	0.11**	0.01**	0.10**
อิทธิพลทางอ้อม						
ความรู้ทางวิชาชีพ	0.17**	0.01**	0.16**	0.03**	0.001	0.03**
	0.09**	0.47**	0.38**	0.10**	0.37**	0.27**
ทักษะทางวิชาชีพ	0.16**	0.07**	0.09**	0.03**	0.002	0.03**
หมายเหตุ** มีนัยสำคัญที่ p>0.01						

จากตารางที่ 4 พบว่า การดำเนินงานของกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมและกลุ่มเทคโนโลยีได้รับผลกระทบจากความรู้ทางวิชาชีพ ทักษะทางวิชาชีพ และคุณค่าทางวิชาชีพ ของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันและสภาพจากความคาดหวังของผู้ใช้บริการ แตกต่างกัน ดังนี้

1. อิทธิพลทางตรงของปัจจัยตัวแปรสาเหตุ

ในสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตสะท้อนให้เห็นว่าในมุมมองของผู้ใช้บริการที่เป็นกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม ให้ความสำคัญต่อความรู้ทางวิชาชีพและคุณค่าทางวิชาชีพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตมากกว่ากลุ่มเทคโนโลยีแตกต่างกัน 0.08 และ 0.42 อย่างมีนัยสำคัญที่ $p > 0.01$ แต่ให้ความสำคัญทักษะทางวิชาชีพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตน้อยกว่ากลุ่มเทคโนโลยีแตกต่างกัน 0.53 อย่างมีนัยสำคัญที่ $p > 0.01$

ในสภาพจากความคาดหวังของผู้ใช้บริการสะท้อนให้เห็นว่าในมุมมองของผู้ใช้บริการที่เป็นกลุ่มเทคโนโลยี ให้ความสำคัญต่อความรู้ทางวิชาชีพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตมากกว่ากลุ่มอุตสาหกรรมแตกต่างกัน 0.18 อย่างมีนัยสำคัญที่ $p > 0.01$ แต่ให้ความสำคัญทักษะทางวิชาชีพและคุณค่าทางวิชาชีพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตน้อยกว่ากลุ่มเทคโนโลยีแตกต่างกัน 0.06 และ 0.10 ตามลำดับอย่างมีระดับนัยสำคัญที่ $p > 0.01$

2. อิทธิพลทางอ้อมของปัจจัยตัวแปรสาเหตุ

ในสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต สะท้อนให้เห็นว่าในมุมมองของผู้ใช้บริการที่เป็นกลุ่มอุตสาหกรรมให้ความสำคัญต่อความรู้ทางวิชาชีพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตโดยใช้ทักษะและคำนึงถึงคุณค่าทางวิชาชีพมากกว่ากลุ่มเทคโนโลยีแตกต่างกัน 0.16 อย่างมีนัยสำคัญที่ $p > 0.01$ และให้ความสำคัญต่อความรู้ทางวิชาชีพโดยใช้ทักษะทางวิชาชีพน้อยกว่ากลุ่มเทคโนโลยี

แตกต่างกัน 0.38 อย่างระดับนัยสำคัญที่ $p > 0.01$ และให้ความสำคัญต่อทักษะทางวิชาชีพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตบวกโดยคำนึงถึงคุณค่าทางวิชาชีพมากกว่ากลุ่มเทคโนโลยีแตกต่างกัน 0.19 อย่างมีระดับนัยสำคัญที่ $p > 0.01$

ในสภาพจากความคาดหวังของผู้ใช้บริการสะท้อนให้เห็นว่าในมุมมองของผู้ใช้บริการที่เป็นกลุ่มเทคโนโลยีให้ความสำคัญต่อความรู้ทางวิชาชีพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตโดยใช้ทักษะทางวิชาชีพมากกว่ากลุ่มเทคโนโลยีแตกต่างกัน 0.27 อย่างมีนัยสำคัญที่ $p > 0.01$ และให้ความสำคัญต่อความรู้ทางวิชาชีพในกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมโดยใช้ทักษะทางวิชาชีพและคุณค่าทางวิชาชีพน้อยกว่ากลุ่มเทคโนโลยีในขณะที่กลุ่มเทคโนโลยีไม่ได้ให้ความสำคัญกับการใช้ทักษะทางวิชาชีพและคุณค่าทางวิชาชีพแตกต่างกัน 0.03 อย่างมีระดับนัยสำคัญที่ $p > 0.01$

จึงอาจสรุปได้ว่าในสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตและในสภาพจากความคาดหวังของผู้ใช้บริการ การดำเนินงานของกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมและกลุ่มเทคโนโลยีได้รับผลกระทบจากความรู้ทางวิชาชีพ ทักษะทางวิชาชีพและคุณค่าทางวิชาชีพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตภายใต้มาตรฐานสากลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ $p > 0.01$

การอภิปรายผล

จากการศึกษาข้อมูลกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมและกลุ่มเทคโนโลยีในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยตามกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ สามารถสรุปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ดังนี้

จากการสำรวจมีจำนวนตัวอย่างทั้งสิ้น 157 บริษัท โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมจำนวน 101 บริษัท คิดเป็นร้อยละ 64.33 รองลงมาเป็นกลุ่มเทคโนโลยี จำนวน 56 บริษัท คิดเป็นร้อยละ 35.67 โดยสรุป

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 1 ความรู้ทางวิชาชีพ ทักษะทางวิชาชีพ และคุณค่าทางวิชาชีพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ภายใต้มาตรฐานสากลมีผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อผลการดำเนินงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ของผู้ใช้บริการกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมและกลุ่มเทคโนโลยีในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า 1) ในสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตของผู้ใช้บริการกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม คุณค่าทางวิชาชีพมีผลกระทบทางตรงในเชิงบวก และความรู้ทางวิชาชีพมีผลกระทบทางอ้อมในเชิงบวกอย่างมีระดับนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 มากที่สุด แสดงให้เห็นว่าการดำเนินของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตให้ความสำคัญกับคุณค่าทางวิชาชีพโดยตรงโดยไม่ต้องผ่านปัจจัยด้านอื่น แต่ให้ความสำคัญกับความรู้ทางวิชาชีพทางอ้อมโดยต้องผ่านปัจจัยด้านทักษะทางวิชาชีพและคุณค่าทางวิชาชีพ 2) สภาพจากความคาดหวังของผู้ใช้บริการกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม ทักษะทางวิชาชีพมีผลกระทบทางตรงในเชิงบวก และความรู้ทางวิชาชีพมีผลกระทบทางอ้อมในเชิงบวกอย่างมีระดับนัยสำคัญที่ 0.01 มากที่สุด แสดงให้เห็นว่าการดำเนินงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตให้ความสำคัญกับทักษะทางวิชาชีพโดยตรงไม่ต้องผ่านปัจจัยด้านอื่นแต่ให้ความสำคัญกับความรู้ทางวิชาชีพทางอ้อมโดยต้องผ่านปัจจัยด้านทักษะทางวิชาชีพและคุณค่าทางวิชาชีพ 3) ในสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และสภาพจากความคาดหวังของผู้ใช้บริการกลุ่มเทคโนโลยี ทักษะทางวิชาชีพมีผลกระทบทางตรงในเชิงบวก ส่วนความรู้ทางวิชาชีพมีผลกระทบทางอ้อมในเชิงบวกอย่างมีระดับนัยสำคัญที่ 0.01 มากที่สุด แสดงให้เห็นว่าการดำเนินงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตให้ความสำคัญกับทักษะทางวิชาชีพโดยตรงโดยไม่ต้องผ่านปัจจัยด้านอื่นแต่ให้ความสำคัญกับความรู้ทางวิชาชีพทางอ้อมโดยต้องผ่านปัจจัยด้านทักษะทางวิชาชีพ

ผลลัพธ์การวิจัยข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่าในสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตของผู้ใช้บริการกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม การดำเนินงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตจะให้ความสำคัญกับความรู้ทางวิชาชีพ ทักษะทางวิชาชีพทั้งทางตรงและทางอ้อมแต่ให้ความสำคัญกับคุณค่าทางวิชาชีพโดยตรง ผลงานวิจัยนี้จะสอดคล้องและใกล้เคียงกับผลงานวิจัยของ สุวรรณ หวังเจริญเดช (2549) ที่พบว่า “ความรู้ ความสามารถของนักบัญชี ด้านความรู้ในวิชาชีพ ด้านทักษะทางวิชาชีพและด้านเจตคติมีความสัมพันธ์กับคุณลักษณะบรรษัทภิบาลและความรู้ความสามารถของนักบัญชีเป็นปัจจัยหนึ่งที่สามารถทำให้ธุรกิจ SME ภาคใต้มีข้อมูลทางบัญชีที่สามารถเปิดเผยได้อย่างถูกต้อง” เช่นเดียวกันในสภาพความคาดหวังของผู้สอบบัญชีของผู้ใช้บริการของกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม การดำเนินงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตจะให้ความสำคัญกับความรู้ทางวิชาชีพและทักษะทางวิชาชีพทั้งทางตรงและทางอ้อมแต่ได้ให้ความสำคัญกับคุณค่าทางวิชาชีพโดยตรง ซึ่งผลจากการวิจัยครั้งนี้จะสอดคล้องและใกล้เคียงกับ การรวบรวมงานวิจัยของ Wooten and Colson (2003 อ้างถึงใน De Angelo, 1981) ว่า“งานสอบบัญชีที่มีคุณภาพดีนั้นอาจเกิดจากการที่สำนักงานสอบบัญชีมีทีมงานตรวจสอบที่มีความรู้เกี่ยวกับวิชาชีพที่ก้าวหน้าเป็นปัจจุบัน มีความสามารถและมีความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงานทางวิชาชีพเป็นอย่างดี” สำหรับในสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันของผู้สอบบัญชีและในสภาพจากความคาดหวังของผู้ใช้บริการกลุ่มเทคโนโลยี สะท้อนให้เห็นว่าการดำเนินงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตได้ให้ความสำคัญกับความรู้ทางวิชาชีพทั้งทางตรงและทางอ้อมส่วนทักษะทางวิชาชีพและคุณค่าทางวิชาชีพของผู้สอบบัญชีให้ความสำคัญโดยตรง ผลงานวิจัยนี้ใกล้เคียงกับผลงานวิจัยของ Carcello, Hermanson and McGrath (1992)พบว่า “คุณภาพของงานสอบบัญชีมีคุณภาพ 6 อันดับ ได้แก่ 1) สมาชิกในทีมงานตรวจสอบมีความรู้ในเรื่องการบัญชีและการสอบบัญชีเป็นอย่างดี 2)การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานตรวจสอบของผู้สอบบัญชี 3) สมาชิกในทีมงานตรวจสอบมีจรรยาบรรณในการประกอบวิชาชีพ 4) ผู้สอบบัญชีมีความรู้และเชี่ยวชาญเกี่ยวกับธุรกิจที่ตรวจสอบ 5) การติดต่อสื่อสารระหว่างทีมงานตรวจสอบและผู้บริหารของบริษัทผู้รับการตรวจสอบบ่อยครั้งและ 6) ผู้ช่วยผู้สอบบัญชีมีความรู้และความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับธุรกิจที่ตรวจสอบ ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 2 การดำเนินงานของกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมและกลุ่มเทคโนโลยีได้รับผลกระทบจากความรู้ทางวิชาชีพ ทักษะทางวิชาชีพและคุณค่าทางวิชาชีพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ภายใต้มาตรฐานสากลแตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานของกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมและกลุ่มเทคโนโลยีได้รับผลกระทบจากความรู้ทางวิชาชีพ ทักษะทางวิชาชีพและคุณค่าทางวิชาชีพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตภายใต้มาตรฐานสากลแตกต่างกันพบว่า ในสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันของผู้สอบบัญชีและในสภาพจากความคาดหวังของผู้ใช้บริการ ความรู้ทางวิชาชีพ ทักษะทางวิชาชีพและคุณค่าทางวิชาชีพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตของกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมและกลุ่มเทคโนโลยีส่งผลกระทบต่อทั้งทางตรงและทางอ้อมในเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานแตกต่างกันอย่างมีระดับนัยสำคัญที่ 0.01ซึ่งแสดงให้เห็นว่าความรู้ทางวิชาชีพ ทักษะทางวิชาชีพ และคุณค่าทางวิชาชีพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตจะมีความสัมพันธ์กับการดำเนินงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตที่แตกต่างกัน

ผลการวิจัยนี้แสดงผลการศึกษาที่น่าสนใจว่าในสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตและในสภาพจากความคาดหวังของผู้ใช้บริการของกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมและกลุ่มเทคโนโลยี มีมุมมองว่าการดำเนินงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตจะให้ความสำคัญกับความรู้ทางวิชาชีพ ทักษะ

ทางวิชาชีพและคุณค่าทางวิชาชีพทั้งทางตรงและทางอ้อมซึ่งการปฏิบัติงานดังกล่าวย่อมมีผลต่อความเชื่อมั่น การยอมรับและความผูกพันของผู้ใช้บริการ โดยผลงานวิจัยจะสอดคล้องกับผลงานวิจัยของการรวบรวมงานวิจัยของ Wooten and Colson (2003) อ้างจาก De Angelo (1981) ว่า “งานสอบบัญชีที่มีคุณภาพดินนั้นอาจเกิดจากการที่สำนักงานสอบบัญชีมีทีมงานตรวจสอบที่มีความรู้เกี่ยวกับวิชาชีพที่ก้าวหน้าเป็นปัจจุบัน มีความสามารถและมีความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงานทางวิชาชีพเป็นอย่างดี”

สำหรับผลการวิจัยที่พบว่าด้านความรู้ทางวิชาชีพมีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมในเชิงบวกกับการดำเนินงานจะสอดคล้องกับความต้องการของผู้ตอบแบบสอบถามคือ ผู้บริหารฝ่ายบัญชีของบริษัทให้ความเห็นเกี่ยวกับเรื่องความรู้ทางวิชาชีพของผู้สอบบัญชีว่า ด้านความรู้ทางวิชาชีพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตมีความเชื่อมั่นว่าผู้สอบบัญชีรับอนุญาตมีความรู้ทางวิชาชีพอย่างแน่นนอนจึงสามารถสอบผ่านเกณฑ์การเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตได้ แต่สิ่งที่สำคัญที่ยังไม่ให้ความเชื่อมั่นได้คือการมีทักษะทางวิชาชีพที่นำความรู้ทางวิชาชีพมาให้คำแนะนำแก่ผู้ใช้บริการ ในการวิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อนในระบบจากการตรวจสอบงบการเงิน ที่จะช่วยให้บริษัทสามารถวิเคราะห์และตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง ส่วนด้านคุณค่าทางวิชาชีพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตได้ให้ความเห็นว่า ในปัจจุบันประเทศไทยมีสภาวิชาชีพบัญชี มีบทบาทในการกำกับดูแลผู้ประกอบการวิชาชีพบัญชี และมีการกำหนดมาตรฐานจรรยาบรรณ คุณค่าในการประกอบวิชาชีพอย่างเข้มงวด ที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตอยู่แล้วจึงสรุปได้ว่าบริษัทต่างๆมักจะมุ่งเน้นในเรื่องการดำเนินงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตที่ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตจะต้องให้ความสำคัญกับการใช้ทักษะวิชาชีพให้มากเพราะผลการดำเนินงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตจะส่งผลต่อความเชื่อมั่น การยอมรับ และความผูกพันของผู้ใช้บริการซึ่งเป็นเชิงเทคนิคว่าธุรกิจจะประสบความสำเร็จได้น่าจะเกิดจาก ทักษะทางวิชาชีพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต

สำหรับผลงานวิจัยในครั้งนี้พบว่าทักษะทางวิชาชีพจะเป็นประเด็นที่สำคัญของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตทั้งในสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันและสภาพความคาดหวังของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตจากผู้ใช้บริการแต่ในความเห็นของผู้วิจัยเห็นว่าถ้าผู้สอบบัญชีไม่มีความรู้ทางวิชาชีพ ก็ไม่สามารถที่จะปฏิบัติทางทักษะได้อาจทำให้เกิดความผิดพลาดได้ นอกจากนั้นแล้วคุณค่าทางวิชาชีพก็เป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญที่จะทำให้ข้อมูลที่ถูกรายงานจากผู้สอบบัญชีรับอนุญาตมีความน่าเชื่อถือ ดังนั้นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตควรมีความรู้ทางวิชาชีพ ทักษะทางวิชาชีพ และคุณค่าทางวิชาชีพควบคู่กันไปแต่อาจมีความแตกต่างกันเพื่อให้การดำเนินงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต อันได้แก่ปริมาณที่ทำการตรวจสอบภาพลักษณ์และชื่อเสียงของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ความนิยมของบริษัทที่ไปใช้ในการบริการสอบบัญชี ระยะเวลาที่ใช้ในการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ความมีจิตสำนึกที่ดีของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในการปฏิบัติงาน การให้บริการอื่นของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตนอกเหนือจากงานสอบบัญชีเช่นการวางแผนภาษี เป็นต้น การให้คำแนะนำในงานด้านการบัญชีเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจากผู้สอบบัญชีรับอนุญาต การมีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานอย่างซื่อสัตย์ของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต การมีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพและสามารถเพิ่มคุณค่าต่อวิชาชีพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ความเหมาะสมในคุณภาพของงานสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต และความมีชื่อเสียง ความมั่นคงของบริษัทที่ให้บริการการสอบบัญชี จะส่งผลต่อความเชื่อมั่นของผู้ใช้บริการ การยอมรับของผู้ใช้บริการและความผูกพันของผู้ใช้บริการ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคตและประโยชน์ของงานวิจัย

1. จากการวิจัยสรุปข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในอนาคตได้ดังนี้

1.1 ในการศึกษาวิจัยในอนาคตอาจจะต้องมีการการจัดกลุ่มธุรกิจให้ชัดเจนมากขึ้น เพื่อสามารถนำข้อมูลจากการวิจัยไปประยุกต์ในการดำเนินงานของผู้ให้บริการกลุ่มธุรกิจในและนอกตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย รวมทั้งการดำเนินงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 อาจต้องศึกษาเชิงลึกของแต่ละปัจจัยทั้งหมด รวมทั้งการเปรียบเทียบกลุ่มอุตสาหกรรมโดยใช้เครื่องมือทดสอบ Invariant เพื่อให้ได้ข้อมูลและความคิดเห็นที่สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในเชิงธุรกิจและในเชิงวิชาการต่อไป

2. ประโยชน์ของงานวิจัย

2.1 สถาบันการศึกษา สามารถนำงานวิจัยไปเป็นฐานข้อมูลเบื้องต้นในการปรับหลักสูตรตามที่หน่วยงานต้องการและให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาทางการศึกษา ในยุทธศาสตร์ของสถาบันการศึกษาในการผลิตบัณฑิตให้ครบ 5 ด้านอันได้แก่ 1) ด้านคุณธรรม จริยธรรม 2) ด้านความรู้ 3) ด้านทักษะปัญญา 4) ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และ 5) ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

2.2 สำนักงานบัญชีให้การสนับสนุน ส่งเสริม ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในการพัฒนาความรู้ทางวิชาชีพ ทักษะวิชาชีพและคุณค่าทางวิชาชีพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในสำนักงานเพื่อให้ผลการดำเนินงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตได้รับความเชื่อมั่น การยอมรับและความผูกพันของผู้ใช้บริการ เป็นต้น

2.3 สภาวิชาชีพบัญชี สถาบันที่เกี่ยวข้องกับการอบรม นอกจากการอบรมแบบบรรยาย ให้ความรู้ทางวิชาชีพแล้วน่าจะเพิ่มการอบรมทางด้านทักษะในการปฏิบัติงานด้วย เพื่อเป็นการเสริมสร้างศักยภาพให้กับผู้สอบบัญชีรับอนุญาต

2.4 ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตนอกเหนือจากที่ให้ความสำคัญทางด้านความรู้ทางวิชาชีพ บัญชีและคุณค่าทางวิชาชีพบัญชีแล้วผู้สอบบัญชีรับอนุญาตต้องให้ความสำคัญกับทางด้านทักษะทางวิชาชีพมากขึ้น เนื่องจากในสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันและในสภาพความคาดหวังของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตของผู้ให้บริการให้ความสำคัญกับผู้สอบบัญชีรับอนุญาตที่มีทักษะทางวิชาชีพเสียส่วนใหญ่

2.5 ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย สภาวิชาชีพบัญชีฯ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันหาแนวทาง ปรับกำหนดเกณฑ์มาตรฐานการเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตของบริษัทที่เข้าตลาดหลักทรัพย์ให้มีความเข้มงวดมากขึ้น เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา ลิธิกุลรัตน์ และคณะ. (2553). *ความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิตต่อการปฏิบัติงานและคุณลักษณะของบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่*.
เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2556). *ฐานข้อมูลบริษัทที่จดทะเบียนกับตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย*. สืบค้น วันที่ 15 กันยายน 2556, จาก <http://www.taladhoon.com>
- ชัชวิชัย คำภิรมย์ . (2554). *ผลกระทบของความรู้ ความสามารถทางบัญชีและประสบการณ์ด้านการสอบบัญชี*. (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการบัญชี).
มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- บวรลักษณ์ เงินมา. (2554). *คุณลักษณะของบัณฑิตสาขาวิชาการบัญชีในความต้องการของสถานประกอบการในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์*(วิทยานิพนธ์บัญชีมหาบัณฑิต).
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- รัชนิ แสงศรี. (2546). *ศึกษาความต้องการในการพัฒนาความรู้ทางการบัญชีของผู้ประกอบวิชาชีพเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ศิลปพร ศรีจันเพชร.(2545). *นักบัญชีกับIEG9. จุลาลงกรณ์ธุรกิจปริทัศน์, 24(92),12-19.*
- สุวรรณ หวังเจริญเดช. (2549). *ผลกระทบของความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความสามารถกับประสิทธิภาพการทำงานของนักบัญชีธุรกิจ SMEs . ในเขตตะวันออกเฉียงเหนือ.*
วารสารจุฬาลงกรณ์ธุรกิจปริทัศน์, 28(109),83-92.
- สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2556). *แม่บทการศึกษาระหว่างประเทศ*.
สืบค้นวันที่ 26 กรกฎาคม 2556,จาก www.fap.or.th/images/Column-1359010350/IES6-thai-26 June 2013. Pdf.
- สำนักงานตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2556). *มาตรฐานการควบคุมคุณภาพ:ข้อกำหนดด้านจรรยาบรรณที่เกี่ยวข้องความเป็นอิสระ-การหมุนเวียนผู้สอบบัญชี*.
สืบค้นวันที่ 26 กรกฎาคม 2556,จากwww.Sec.or.th/TH/Raising Funds/Equity/Debt/Pages/Auditors.aspx.
- สุดา สุวรรณภิรมย์แสง,และวิจิต อุ่อ้น. (2548). *วิจัยธุรกิจ*. กรุงเทพฯ: เซ็นทรัลเอนกซ์เพรส.
- Aaker, D. A.,Kumar, V & Say, G., S., (2001). *Marketing Research*.
New York: John Wiley and Son.
- Carcello, J V., Hermanson, R. H., & McGrath N.T. (1992) Audit Quality Attributes: The Perceptions of Audit Partner, Preparers, and Financial Statement User. *Auditing A Journal of Practice & Theory*, 11,1, 11-15.
- Carey P. & Simnett R. (2006) Audit Partner Tenure and Audit Quality. *The Accounting Review*. 81(3).653-676.
- De Angelo, L. E., (1981). Auditor size and audit quality. *Journal of Accounting and Economics*, 3(3),183-199

- International Federation of Accountants. (2003). *International Education Standards for Professional Accountants*. New York : International Federation of Accountants.
- International Federation of Accountants. (2009). *Framework for Professional Accountants*. Retrieve. July26,2013,from <http://www.ifac.org/sites/default/files/meeting/files/5046.pdf>
- Lee, C. F., John C. L. & Alice C. L. (2000). *Statistics for business and Financial Economic*.(2nded.). Singapore : World Scientific.
- Nunnally, J. C,(1978). *Psychometric Theory*, New York: Mc Grawhill
- Schroeder, Mary S., Solomon, I., & Vickery, D. (1986). Audit Quality : The Perception of Audit - Committee Chairpersons and Audit Partners. *Auditing: A journal of Practice & Theory*, 5(2), 86-94.
- Wooten, T. C., & Colson, R. H. (2003). Research about Audit Quality: *CPA Journal*. 73,1 (January. 2003), 48-52.

การให้บริการและความต้องการบริการ สาธารณสุขในพื้นที่มาบตาพุด จังหวัดระยอง

Health Care Service Provision and Demand for
Health Service in the Map Ta Phut, Rayong

พอล อูยยานนท์*

Porpol Auyyanonta*

* อาจารย์ประจำ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

* Lecturer, Faculty of Economics, Dhurakij Pundit University

* Email: porpol.auy@dpu.ac.th, porpol99@yahoo.com

บทคัดย่อ

บทความนี้ใช้ทั้งแบบสอบถามและแบบจำลองโลจิสติก (Logit Model) เพื่อวิเคราะห์ระบบบริการสาธารณสุขในมาบตาพุดร่วมกัน ผลการศึกษาในแบบจำลองโลจิสติกพบว่า สถานที่ทำงานเป็นปัจจัยที่ศึกษาปัจจัยเดียวที่มีอิทธิพลต่อแบบจำลองทั้ง 3 ขั้นตอน ได้แก่ โอกาสในการป่วย โอกาสในการพบแพทย์ และโอกาสในการเป็นผู้ป่วยในของประชากรในมาบตาพุด ขณะที่อายุเป็นปัจจัยที่สำคัญรองลงมา ขณะที่ผลการศึกษาจากแบบสอบถามพบว่า ปัญหาการให้บริการสาธารณสุขของโรงพยาบาลมาบตาพุดที่สำคัญที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ระบบการให้บริการยังล่าช้า แพทย์และพยาบาลมีไม่เพียงพอและความไม่สะดวกสบายในสถานที่ ปัญหาในการใช้บริการของคลินิก คือ ค่าใช้จ่ายสูง คนใช้บริการมาก สถานที่คับแคบ และไม่มีแพทย์เฉพาะทาง ปัญหาในการใช้บริการของสถานีนามัยคือ ผู้ใช้บริการมาก บริการล่าช้า ขาดแคลนแพทย์และเจ้าหน้าที่ ข้อเสนอแนะที่สำคัญที่สุดในการปรับปรุงบริการสาธารณสุขของโรงพยาบาลมาบตาพุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ ปรับปรุงระบบการให้บริการให้รวดเร็วมากขึ้น ปรับปรุงสถานที่ให้กว้างขวางและสะดวกสบายมากขึ้น และเพิ่มจำนวนแพทย์และพยาบาล ข้อเสนอแนะสำหรับการปรับปรุงคลินิกคือ เพิ่มแพทย์เฉพาะทาง ปรับปรุงการให้บริการและขยายสถานที่ และข้อเสนอแนะการปรับปรุงสถานีนามัยคือ ปรับปรุงการให้บริการเพิ่มแพทย์และพยาบาล ตลอดจนยาและเครื่องมือแพทย์ สำหรับข้อเสนอแนะของการศึกษานี้ คือ (1) การเพิ่มบุคลากรด้านสาธารณสุขทั้งแพทย์และพยาบาล เพิ่มเครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์ (2) ปรับปรุงสถานที่ของโรงพยาบาลมาบตาพุดปัจจุบันตลอดจนเพิ่มสถานีนามัย และ (3) ควรมีการจัดตั้งกองทุนสาธารณสุขเพื่อช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบโดยตรง

คำสำคัญ: บริการสาธารณสุข มาบตาพุด

Abstract

In this paper, the questionnaire and the Logit Model are used together to analyze the present health service systems in Map Ta Phut. According to the results of the Logit Model, the working places are the only factor influencing all three stages of the model, i.e., the chance for being sick, physician visits and being an inpatient of the citizens of Map Ta Phut, while age is considered a secondary important factor. According to the questionnaire, the three most important problems of the Map Ta Phut Hospital are delayed services, shortage of physicians and nurses as well as inconvenient place. The problems of clinics are high expenditures, crowded users, compacted places and not having specialized physicians, while those of the health stations are insufficient, slow services and short of physicians and staffs. In the meantime, the suggestions to solve the Map Ta Phut Hospital are to improve its service in terms of quickness, comforts and conveniences and to increase physicians and nurses. The suggestions for clinics are to increase specialized physicians, to improve services and usable spaces, and for the health stations are to improve services as well as to increase physicians, medicines including medical equipment. The suggestions of the study are: (1) to increase physicians and nurses including medicines and medical equipment (2) To improve physical spaces of the present Map Ta Phut Hospital as well as to constructing new health stations and (3) to establish health funds to help those affected directly.

Keywords: Health Care Service, Map Ta Phut

บทนำ¹

มาบตาพุดเป็นพื้นที่ที่มีประชากรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว อันเป็นผลมาจากนโยบายรัฐบาลที่มุ่งกระจายความเจริญสู่ภูมิภาค ซึ่งนำไปสู่การเพิ่มขึ้นของโรงงานอุตสาหกรรม รวมทั้งการเติบโตของภาคเศรษฐกิจอื่นๆที่เกี่ยวข้อง ปัจจุบัน มาบตาพุดเป็นที่ยุ่อาศัยของประชากรแฝงหรือผู้ที่ย้ายถิ่นเป็นจำนวนมาก² ซึ่งสาเหตุดังกล่าวทำให้ประชากรในพื้นที่มาบตาพุดได้รับผลกระทบจากมลภาวะ และได้รับบริการสาธารณสุขไม่เพียงพอ ทั้งบริการทางการแพทย์และเตียงผู้ป่วย จากข้อมูลสถิติพบว่า ในจังหวัดระยอง มีความต้องการแพทย์ตามทะเบียนราษฎร์ ถึง 161 คน ปัจจุบันมีเพียง 131 คน และถ้ารวมประชากรแฝงแล้ว ความต้องการแพทย์จะเพิ่มขึ้นเป็น 184 คน ขณะที่เตียงผู้ป่วยต่อประชากรของโรงพยาบาลที่มาบตาพุด มีอัตราส่วน 1: 3880 ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของระดับประเทศ ที่อัตรา 1: 502 ประมาณ 7 เท่า แม้ว่าในปี 2555 โรงพยาบาลมาบตาพุดจะขยายขนาดเป็น 200 เตียงเสร็จแล้ว แต่คาดว่าจะรองรับได้ในช่วงปีปัจจุบันเท่านั้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554, น. 17) จากสภาพการณ์ที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้การศึกษานี้วัตถุประสงค์ดังนี้ คือ

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อโอกาสในการป่วย โอกาสในการพบแพทย์ และโอกาสในการเป็นผู้ป่วยในของประชากรในมาบตาพุด

2. เพื่อศึกษาปัญหาและเสนอแนะมาตรการในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับบริการสาธารณสุขในมาบตาพุดในปัจจุบัน

การศึกษานี้สำรวจข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์เชิงลึกกับหัวหน้าชุมชนในพื้นที่มาบตาพุด จังหวัดระยอง ปี 2555 และใช้จำนวนตัวอย่างทั้งสิ้น 218 ตัวอย่าง³ โดยการสำรวจข้อมูลใช้เวลาทั้งสิ้น 3 ครั้ง โดยครั้งแรกเป็นการสำรวจแบบ Pre Test เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงในแบบสอบถาม ส่วนครั้งที่สองและสามเป็นการสำรวจจริง กลุ่มตัวอย่างจะจำกัดเฉพาะผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่มาบตาพุดมาแล้วไม่ต่ำกว่า 3 ปี และการสุ่มตัวอย่างมีลักษณะแบบไม่เจาะจง โดยกระจายไปตามชุมชนต่างๆในมาบตาพุด (ซึ่งมีทั้งสิ้น 33 ชุมชน) ดังนั้นจำนวนตัวอย่างที่ได้รับจากชุมชนขนาดใหญ่ย่อมมีมากกว่าชุมชนขนาดเล็ก

¹ บทความนี้สรุปใจความสำคัญจากงานวิจัยชื่อเรื่องเดียวกัน ได้รับทุนสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

² สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2554, น. 16) รายงานว่า ในปี 2552 เทศบาลเมืองมาบตาพุด มีประชากรแฝงจำนวน 106,101 คน ซึ่งมากกว่าประชากรตามทะเบียนราษฎร์ ที่มีจำนวนประชากรเพียง 90,185 คน

³ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต (2546, น. 105) กล่าวว่า การกำหนดขนาดตัวอย่างของประชากรมีหลักเกณฑ์และวิธีการแตกต่างกันขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้วิจัย ซึ่งถ้าประชากรมากกว่า 10,000 คน ควรจะใช้ตัวอย่างประมาณร้อยละ 1 หรือขึ้นอยู่กับผู้วิจัย จากข้อมูลจำนวนประชากรของมาบตาพุด ซึ่งมีทั้งสิ้น 49,261 คน ดังนั้นจำนวนตัวอย่างที่ได้รับเท่ากับร้อยละ 0.44 ของประชากร ซึ่งอาจจะต่ำเกินไป แต่แบบสอบถามก็กระจายไปทุกชุมชนอย่างทั่วถึง และได้คัดแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์ออกบางส่วน นอกจากนี้ยังจำกัดเรื่องงบประมาณและเวลาอีกด้วย

แบบสอบถามของการศึกษานี้ แบ่งออกเป็น 4 ส่วน คือ (1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (2) พฤติกรรมของผู้ตอบแบบสอบถาม (3) ปัญหาด้านการบริการสาธารณสุข และ (4) ข้อเสนอแนะ โดยข้อมูลของแบบสอบถามในส่วนที่ 1 และส่วนที่ 2 (ส่วนใหญ่เป็นการให้เลือกตอบ) นำมาทดสอบในแบบจำลองโลจิสติก (Logit) ในส่วนของการวิเคราะห์เชิงปริมาณเพื่อประมวลผลประสงค์ ข้อที่ 1 ขณะที่แบบสอบถามในส่วนที่ 3 และ ส่วนที่ 4 นั้น เป็นการให้กลุ่มตัวอย่างเลือกตอบแบบสอบถามทั้งด้านปัญหาและข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับบริการสาธารณสุขในพื้นที่มาตาปุดในหัวข้อที่กำหนดไว้ (โดยกลุ่มตัวอย่างสามารถตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) และให้กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม โดยการศึกษาจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและข้อเสนอแนะตามจำนวนครั้งที่กลุ่มตัวอย่างเลือกตอบ ทั้งนี้เพื่อประมวลผลประสงค์ ข้อที่ 2

การศึกษานี้เลือกใช้แบบจำลองโลจิสติกโดยแบ่งระดับของกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างที่มีโอกาสที่จะป่วย โอกาสในการพบแพทย์ จนถึงโอกาสที่จะเป็นผู้ป่วยใน ดังนั้นจึงแตกต่างจากงานวิจัยอื่นๆ ซึ่งศึกษาความยืดหยุ่นของบริการสาธารณสุขต่อราคาและรายได้ เป็นส่วนใหญ่ อาทิ Suksiriserekul (1987) พบว่า ค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อค่ารักษาพยาบาลโรงพยาบาลจังหวัดขอนแก่นในปี 2528 เท่ากับ -0.34 Janssen (1992) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอุปสงค์ต่อสุขภาพกับราคาของเวลา (Time price) โดยกำหนดให้ราคาของเวลาแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ (1) เวลาที่ใช้ไป (Time spent) และ (2) มูลค่าของเวลา (The value of time) โดยเวลาที่ใช้ไป แบ่งออกเป็น เวลาเดินทาง (Travel time) เวลารอ (Waiting time) และเวลาในการรักษา (Treatment time) ส่วนมูลค่าของเวลาจะถูกกำหนดโดยค่าจ้างแต่ละบุคคล และสถานภาพการทำงานในขณะนั้น จากการศึกษพบว่า ค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อสุขภาพกับราคาของเวลา (Time price) อยู่ในช่วง -0.09 ถึง -0.14 Ringel, Hosek, Mahnovski, and Vallaarg (2002) พบว่า ความยืดหยุ่นของอุปสงค์ของการบริการสาธารณสุขต่อราคาและรายได้ มีค่าค่อนข้างต่ำ คือ ประมาณ -0.17 และ 0 ถึง 0.2 เท่านั้น นอกจากนี้ Garter and Hammer (1997) พบว่า ในเขตชนบทมีค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์ของการบริการสาธารณสุขต่อราคาต่ำกว่าในเขตเมือง เนื่องจากในเขตเมืองมีทางเลือกในการใช้บริการมากกว่า ในขณะที่ค่าบริการทางการแพทย์ที่สูงจะมีผลต่อการใช้บริการทางการแพทย์ลดลง แต่เป็นสัดส่วนที่ค่อนข้างต่ำ

ในการศึกษานี้ จะขอลำถึงผลการศึกษาจากแบบจำลองโลจิสติก (Logit Model) ก่อน จากนั้นจึงตามด้วยผลการศึกษาในส่วนของปัญหาการบริการสาธารณสุขในมาตาปุดในปัจจุบันรวมถึงข้อเสนอแนะมาตรการในการแก้ไขปัญหา

แบบจำลองโลจิสติก (Logit Model)

แบบจำลองโลจิสติก เป็นแบบจำลองที่นำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูลที่ตัวแปรตามเป็นตัวแปรเชิงคุณภาพที่มีมากกว่า 2 ทางเลือก (Polytomous Responses) (เช่น การตอบใช่หรือไม่ใช่ เคยหรือไม่เคย เป็นต้น) ค่าประมาณของตัวแปรตามจากแบบจำลองจะเป็นค่าความน่าจะเป็นของการเกิดเหตุการณ์โดยมีค่าในช่วง 0-1 ทั้งนี้การประมาณแบบจำลองจะใช้วิธีความน่าจะเป็นสูงสุด (Maximum Likelihood Estimation: MLE) แทนวิธีกำลังสองน้อยที่สุด (Ordinary Least Squares: OLS) เนื่องจากแบบจำลองโลจิสติก มีลักษณะไม่เป็นเส้นตรง (Nonlinear Model) ถ้าเรากำหนดให้ $(X_1, \dots, X_k)$ เป็นเวกเตอร์ของตัวแปรอิสระที่ได้รับจากแบบสอบถาม เช่น อายุ เพศ รายได้

อาชีพ และระดับการศึกษา เป็นต้น ดังนั้นแบบจำลองโลจิสติกสามารถอธิบายบทบาทของปัจจัยทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมต่อปัญหาการให้บริการสาธารณสุขได้ รูปทั่วไปของแบบจำลองโลจิสติก คือ

$$\ln\left(\frac{\pi_{ij}}{\pi_{ij^*}}\right) = \beta_0 + \beta_1 x_1 + \beta_2 x_2 + \dots + \beta_k x_k + \varepsilon$$

โดยที่ $\pi_{ij} = \frac{\exp(\beta_0 + \beta_1 x_1 + \beta_2 x_2 + \dots + \beta_k x_k + \varepsilon)}{1 + \sum_{n \neq j} \exp(\beta_0 + \beta_1 x_1 + \beta_2 x_2 + \dots + \beta_k x_k + \varepsilon)}$ คือ ค่าความน่าจะเป็นของการเกิดเหตุการณ์ที่ j

$\pi_{ij} = \frac{\exp(\beta_0 + \beta_1 x_1 + \beta_2 x_2 + \dots + \beta_k x_k + \varepsilon)}{1 + \sum_{n \neq j^*} \exp(\beta_0 + \beta_1 x_1 + \beta_2 x_2 + \dots + \beta_k x_k + \varepsilon)}$ คือ ค่าความน่าจะเป็นของการเกิดเหตุการณ์ที่ j* ซึ่งจะให้เป็นฐานในการเปรียบเทียบ (Baseline Event หรือ Base Case)

ทั้งนี้หลักเกณฑ์ในการเลือกแบบจำลองที่เหมาะสมต้องพิจารณาเครื่องหมายหน้าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรให้ตรงตามทฤษฎี ทดสอบสัมประสิทธิ์ที่ได้จากการประมาณว่าแตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญหรือไม่ รวมถึงการวัดความแม่นยำของแบบจำลองจากการคำนวณค่า McFadden R^2 หรือ pseudo R^2 (หรือค่า Cox and Snell R square) ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบระหว่างแบบจำลองที่ไม่มีตัวแปรอิสระ (มีเฉพาะค่าตัดแกน) กับแบบจำลองที่มีตัวแปรอิสระ กำหนดให้ $\log L_1$ และ $\log L_0$ เป็นค่าสูงสุดของ log likelihood function ที่มีตัวแปรอิสระและ ไม่มีตัวแปรอิสระตามลำดับ ซึ่ง $\log L_1 \geq \log L_0$ ถ้าค่าทั้งสองแตกต่างกันมากหมายถึงความสามารถของแบบจำลองที่มีตัวแปรอิสระจะเพิ่มขึ้น มีสูตรการคำนวณ ดังนี้ คือ

$$pseudo R^2 = 1 - \frac{1}{1 + 2(\log L_1 - \log L_0) / n}$$

$$McFadden R^2 = 1 - \frac{\log L_1}{\log L_0}$$

การอ่านค่าจากแบบจำลองโลจิสติกประเภทที่ค่า Y มีสองค่าคือหนึ่งกับศูนย์นี้ (Binary logit) มีหลักสำคัญดังนี้

ประการที่หนึ่ง ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้น (Explanatory variables) และตัวแปรตาม (Dependent variables) หากมีนัยสำคัญมากกว่า 0.90 แสดงว่าตัวแปรต้นและตัวแปรตามมีความสัมพันธ์กันทางสถิติแล้วการอ่านนัยสำคัญทำได้โดยอ่านค่าดังนี้

ก) หากค่า Sig. น้อยกว่าหรือเท่ากับ 0.01 หมายความว่ามีความนัยสำคัญที่ระดับ 0.99 หรือแปลว่ามีความเชื่อมั่นร้อยละ 99

ข) หากค่า Sig. น้อยกว่าหรือเท่ากับ 0.05 หมายความว่ามีความนัยสำคัญที่ระดับ 0.95 หรือแปลว่ามีความเชื่อมั่นร้อยละ 95

ค) หากค่า Sig. น้อยกว่าหรือเท่ากับ 0.10 หมายความว่ามีความนัยสำคัญที่ระดับ 0.90 หรือแปลว่ามีความเชื่อมั่นร้อยละ 90

ประการที่สอง การอ่านค่าตัวแปร (Marginal effect) ของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นและตัวแปรตาม [หรือเรียกว่า Exp (B)] ในที่นี้จะอ่านค่าของหน่วยเป็นเท่า (หรือร้อยละ) ในการวิเคราะห์ด้วยแบบจำลอง Binary Logit จะต้องวิเคราะห์เทียบกับตัวแปรเปรียบเทียบ (Base case) เสมอ ซึ่ง Base Case จะใช้ตัวแปรต้นที่มีค่า 0 และตัวแปรที่ศึกษา จะใช้ตัวแปรต้นที่มีค่าเท่ากับ 1 เช่น ถ้าศึกษาโอกาสในการที่จะป่วยของกลุ่มตัวอย่าง ระหว่างเพศหญิงกับเพศชาย โดยกำหนดให้เพศหญิงเป็น Base Case ดังนั้น ตัวแปรต้นที่มีของเพศหญิงเท่ากับ 0 และตัวแปรต้นที่มีของเพศชายเท่ากับ 1 ถ้าค่า Exp (B) เท่ากับ 0.368 แสดงว่า เพศชายมีโอกาสป่วยมากกว่าเพศหญิง 0.368 เท่า (หรือ ร้อยละ 36.8) อย่างไรก็ตาม ต้องพิจารณาด้วยว่าระดับนัยความสำคัญทางสถิติ (ค่า Sig.) ด้วยว่า ยอมรับได้หรือไม่ และการพิจารณาความเหมาะสมของแบบจำลอง จะใช้ค่า Cox & Snell R Square ซึ่งถ้ามีค่าสูงแสดงว่าแบบจำลองเหมาะสมมากเช่นเดียวกัน

อนึ่ง การกำหนดตัวแปรต้นที่มี ของตัวแปรต้นอาจจะกำหนดได้มากกว่า 2 ตัว เช่น ระดับการศึกษา อาจจะกำหนดเป็น 4 กลุ่ม เช่น ผู้ที่สำเร็จการศึกษาสูงสุดที่ระดับประถมศึกษาตอนปลาย ผู้ที่สำเร็จการศึกษาสูงสุดในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้ที่สำเร็จการศึกษาสูงสุดในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และผู้ที่สำเร็จการศึกษาสูงสุดในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และผู้ที่สำเร็จการศึกษาสูงสุดในระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า แต่ต้องมีตัวแปรเปรียบเทียบ (Base case) เช่น ผู้ที่สำเร็จการศึกษาสูงสุดในระดับประถมศึกษาตอนต้นหรือต่ำกว่า เป็นต้น นอกจากนี้ ตัวแปรต้นอาจจะไม่ต้องแบ่งเป็นตัวแปรต้นที่มีก็ได้ เช่น อายุ ถ้าผลการศึกษาค่า Exp (B) เท่ากับ 0.455 แสดงว่าถ้ากลุ่มตัวอย่างมีอายุเพิ่มขึ้น 1 ปี จะทำให้โอกาสที่จะป่วย เพิ่มขึ้น 0.455 เท่า และต้องพิจารณาว่าสอดคล้องระดับนัยความสำคัญทางสถิติหรือไม่ ตัวแปรรายได้ก็เป็นอีกตัวอย่างหนึ่งที่ไม่ควรแทนค่าศูนย์เข้าไปในการหาค่า Marginal effect เพราะคนที่รายได้เท่ากับศูนย์นั้นแทบจะไม่มีแล้ว การที่รายได้เพิ่มขึ้นมาหนึ่งบาทก็แทบจะไม่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้ออะไรได้เลย ในกรณีนี้ควรเลือกใช้ค่าเฉลี่ย (คมสัน สุริยะ, 2551, น. 12)

ผลการศึกษาจากแบบจำลองโลจิต

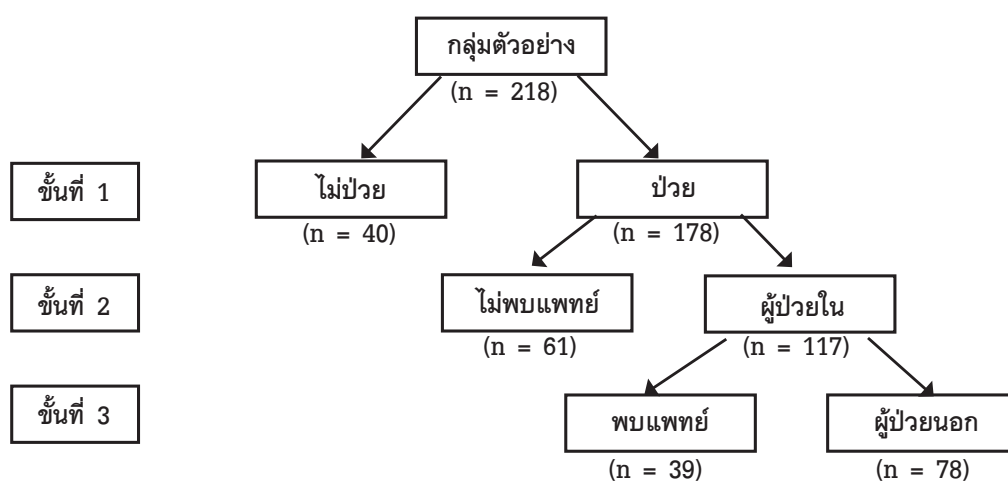
การศึกษานี้ มีการทดสอบ 3 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นที่ 1 โอกาสที่จะป่วย การศึกษานี้สมมติว่า กลุ่มตัวอย่างที่เคยป่วยในรอบ 12 เดือนที่ผ่านมาจะมีโอกาสป่วยมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ไม่เคยป่วยเลยในช่วงเวลาเดียวกัน

ขั้นที่ 2 โอกาสที่ป่วยแล้วไปพบแพทย์ การศึกษานี้สมมติว่า กลุ่มตัวอย่างที่เคยป่วยในรอบ 12 เดือนที่ผ่านมาและมีความเห็นว่าจะไปพบแพทย์จะมีโอกาสไปพบแพทย์มากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีความเห็นว่าเมื่อป่วยแล้วแต่จะไม่ไปพบแพทย์ ในช่วงเวลาเดียวกัน

ขั้นที่ 3 โอกาสที่ป่วยและไปพบแพทย์แล้วเป็นผู้ป่วยใน การศึกษานี้สมมติว่ากลุ่มตัวอย่างที่ไปพบแพทย์และเคยเป็นผู้ป่วยในจะมีโอกาสเป็นผู้ป่วยในมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ป่วยแล้วไปพบแพทย์แต่ไม่เคยเป็นผู้ป่วยใน (หรือเป็นแค่ผู้ป่วยนอก)

สำหรับการแบ่งกลุ่มตัวอย่างในการทดสอบแบบจำลอง สามารถแสดงในภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 จำนวนตัวอย่างเมื่อแยกตามระดับการวิเคราะห์ในแบบจำลองโลจิสต์

ภาพที่ 1 พบว่า เมื่อจัดหมวดหมู่ตามระดับของการวิเคราะห์แล้ว จำนวนตัวอย่างจะลดลงโดยการวิเคราะห์ในขั้นที่ 1 มีจำนวนทั้งสิ้น 218 ตัวอย่าง ขั้นที่ 2 จำนวนตัวอย่างลดลงเหลือ 178 ตัวอย่าง จนกระทั่งถึงขั้นที่ 3 จำนวนตัวอย่างเหลือเพียง 117 ตัวอย่าง ตัวแปรอิสระและตัวแปรดัมมีของปัจจัยที่ใช้ในการทดสอบแบบจำลองโลจิสต์ ทั้ง 3 ขั้นตอน โดยแบ่งออกเป็นตัวแปรที่ต้องการศึกษา และตัวแปรเปรียบเทียบ (Base case) แสดงในตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ตัวแปรอิสระและตัวแปรดัมมีของปัจจัยที่ใช้ในการทดสอบแบบจำลองโลจิสต์ ทั้ง 3 ขั้นตอน

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรดัมมี
เพศ (dum1)	1 คือ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศชาย (n=69) 0 คือ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศหญิง (n=149)
เพศ (dum 38)	1 คือ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศหญิง (n=149) 0 คือ กลุ่มตัวอย่างที่จะเป็นเพศชาย (n=69)
อายุ (dum 37)	1 คือ กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุมากกว่า 40 ปี (n=104) 0 คือ กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 40 ปี หรือ ต่ำกว่า (n=114)

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตามมี
สถานภาพการแต่งงาน (dum 19)	1 คือ กลุ่มตัวอย่างที่แต่งงานแล้ว (n=175) 0 คือ กลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพสมรสอื่นๆ (โสด หม้าย หย่าร้าง และแยกกันอยู่) (n=43)
สถานภาพการแต่งงาน (dum 39)	1 คือ กลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพสมรสอื่นๆ (โสด หม้าย หย่าร้าง และแยกกันอยู่) (n=43) 0 คือ กลุ่มตัวอย่างที่แต่งงานแล้ว (n=175)
อาชีพ (dum 28)	1 คือ กลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพอื่นๆ (ค้าขาย พนักงานบริษัท รับจ้างและอื่นๆ) (n=178) 0 คือ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นแม่บ้าน (n=40)
สถานที่ทำงาน (dum 21)	1 คือ กลุ่มตัวอย่างที่มีสถานที่ทำงานในชุมชน (n=112) 0 คือ ผู้กลุ่มตัวอย่างที่มีสถานที่ทำงานในสถานที่อื่นๆ (n=106)
สถานที่ทำงาน (dum 22)	1 คือ กลุ่มตัวอย่างที่ทำงานในโรงงานที่ตั้งอยู่ทั้งในนิคมและนอกนิคมอุตสาหกรรม (n=47) 0 คือ กลุ่มตัวอย่างที่มีสถานที่ทำงานในสถานที่อื่นๆ (n=171)
รายได้ต่อครัวเรือนต่อเดือน (dum 34) ¹	1 คือ กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ต่อครัวเรือนต่อเดือนมากกว่า 20,000 บาท (n=113) 0 คือ กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ต่อครัวเรือนต่อเดือนเท่ากับ 20,000 บาทหรือต่ำกว่า (n=105)
รายได้ต่อครัวเรือนต่อเดือน (dum 40)	1 คือ กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ต่อครัวเรือนต่อเดือนเท่ากับ 20,000 บาทหรือต่ำกว่า (n=105) 0 คือ กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ต่อครัวเรือนต่อเดือนมากกว่า 20,000 บาท (n=113)
ระดับการศึกษาสูงสุด (dum 26)	1 คือ กลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า (n=35) 0 คือ กลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรี (n=183)
ระดับการศึกษาสูงสุด (dum 33)	1 คือ กลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า (n=64) 0 คือ กลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาสูงกว่าระดับประถมศึกษา (n=154)
จำนวนชั่วโมงทำงานต่อวัน (dum 36) ²	1 คือกลุ่มตัวอย่างที่ทำงานมากกว่า 8 ชั่วโมงต่อวัน (n=89) 0 คือ กลุ่มตัวอย่างที่ทำงาน 8 ชั่วโมงต่อวันหรือต่ำกว่า (n=129)
จำนวนชั่วโมงทำงานต่อวัน (dum 49)	1 คือ กลุ่มตัวอย่างที่ทำงาน 8 ชั่วโมงต่อวันหรือต่ำกว่า (n=129) 0 คือกลุ่มตัวอย่างที่ทำงานมากกว่า 8 ชั่วโมงต่อวัน (n=89)
จำนวนครั้งในการพบแพทย์ (dum 41)	1 คือกลุ่มตัวอย่างที่มีการพบแพทย์ 1 ครั้งขึ้นไป ในรอบ 12 เดือนที่ผ่านมา (n=150) 0 คือ กลุ่มตัวอย่างที่ไม่พบแพทย์เลยในรอบ 12 เดือนที่ผ่านมา (n=68)
ประเภทบริการสาธารณสุข (dum 23)	1 คือ กลุ่มตัวอย่างที่เลือกใช้สถานีนอนามัย (n=63) 0 คือ กลุ่มตัวอย่างที่เลือกใช้บริการสาธารณสุขประเภทอื่นๆ (n=155)
ค่าบริการสาธารณสุขต่อเดือน (dum 35)	1 คือกลุ่มตัวอย่างที่มีรายจ่ายค่าบริการสาธารณสุขเท่ากับ 30 บาทต่อเดือนหรือน้อยกว่า (n=94) 0 คือกลุ่มตัวอย่างที่มีรายจ่ายค่าบริการสาธารณสุขมากกว่า 30 บาทต่อเดือน (n=124)

หมายเหตุ

1 คือ ตัวแปรที่ต้องการศึกษา

0 คือ ตัวแปรเปรียบเทียบ (Base case)

¹การใช้รายได้ต่อครัวเรือนต่อเดือนแทนที่จะเป็นตัวแปรรายได้ของตนเองเป็นตัวแปรอิสระเนื่องจากผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอาชีพแม่บ้านและค้าขายไม่สามารถระบุของตนเองได้แน่นอน

²เป็นการแบ่งตามมาตรฐานของการทำงานโดยทั่วไป คือ 8 ชั่วโมง (เช่น 8.30 น.-16.30 น.)

ผลการศึกษาแบบจำลองโลจิสต์ทั้ง 3 ขั้นตอน สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาโอกาสที่จะป่วย สามารถพิจารณาได้จากตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาปัจจัยที่กำหนดโอกาสที่จะป่วยของกลุ่มตัวอย่าง

ตัวแปรอิสระ	S.E.	Wald	Sig.	Exp (B)
เพศ (dum 1)	0.454	0.680	0.410	0.688
อายุ (dum 37)	0.424	5.627	0.018**	0.365
สถานภาพการแต่งงาน (dum 39)	0.558	0.682	0.409	0.631
อาชีพ (dum28)	0.557	0.792	0.373	0.642
สถานที่ทำงาน (dum 22)	0.487	4.417	0.036**	0.359
รายได้ต่อครัวเรือนต่อเดือน (dum 40)	0.395	1.003	0.317	1.485
ระดับการศึกษาสูงสุด (dum 33)	0.471	1.928	0.165	1.923
จำนวนชั่วโมงการทำงานต่อวัน (dum 36)	0.420	1.880	0.170	0.562
จำนวนครั้งไปพบแพทย์ (dum 41)	0.379	7.881	0.005***	2.899

หมายเหตุ

*** = มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

** = มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

* = มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10

ตารางที่ 2 พบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อโอกาสที่จะป่วยของกลุ่มตัวอย่าง คือจำนวนครั้งที่ไปพบแพทย์ อายุ และสถานที่ทำงานตามลำดับ ส่วนปัจจัยตัวอื่นๆ ไม่มีความเชื่อมั่นทางสถิติที่ระดับร้อยละ 90 และเมื่อทดสอบผลการศึกษาใหม่ โดยตัดตัวแปรบางตัวที่มีค่าความเชื่อมั่นทางสถิติต่ำ ได้แก่ เพศ สถานภาพการแต่งงาน และอาชีพ และเปลี่ยนตัวแปรด้านระดับการศึกษาสูงสุด ซึ่งผลการศึกษาที่ปรับปรุงใหม่ สามารถสรุปในตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 ผลการศึกษาปัจจัยที่กำหนดโอกาสที่จะป่วยของกลุ่มตัวอย่าง (ปรับปรุงใหม่)

ตัวแปรอิสระ	S.E.	Wald	Sig.	Exp (B)
อายุ (dum 37)	0.407	5.194	0.023**	0.395
สถานที่ทำงาน (dum 22)	0.445	6.252	0.012**	0.328
ระดับการศึกษาสูงสุด (dum 26)1	0.464	4.721	0.030**	0.365
จำนวนชั่วโมงทำงานต่อวัน (dum 36)	0.411	2.074	0.150	0.553
จำนวนครั้งไปพบแพทย์ (dum 41)	0.378	8.124	0.004***	2.936

หมายเหตุ: การอ่านค่ามีนัยสำคัญทางสถิติ เหมือนตารางที่ 4

¹ตัวแปรที่เพิ่มใหม่

ตารางที่ 3 พบว่า ผู้ที่มีระดับการศึกษาสูง (กลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า) มีโอกาสที่จะป่วยมากกว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาต่ำ (กลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรี) 0.365 เท่า โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 หรือมีความเชื่อมั่นทางสถิติที่ร้อยละ 95 สำหรับตัวแปรอื่นๆ (นอกจากอายุ) ได้แก่ สถานที่ทำงาน จำนวนชั่วโมงทำงานต่อวัน และจำนวนครั้งที่ไปพบแพทย์ พบว่าเมื่อมีการปรับแบบจำลองใหม่แล้ว มีระดับความเชื่อมั่นทางสถิติที่สูงขึ้นทั้งหมด

สรุปการศึกษาปัจจัยกำหนดโอกาสที่จะป่วยของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบจำลองโลจิสต์ มีดังนี้

(1) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อโอกาสที่จะป่วยของกลุ่มตัวอย่าง โดยพิจารณาจากระดับความเชื่อมั่นทางสถิติ สามลำดับแรกคือ จำนวนครั้งในการพบแพทย์ อายุ และสถานที่ทำงาน แต่ที่น่าสังเกตคือ รายได้ไม่มีอิทธิพลต่อโอกาสป่วยของกลุ่มตัวอย่าง แม้ว่าการศึกษานี้ได้ทดสอบโดยให้ทั้งผู้มีรายได้สูงและรายได้ต่ำเป็นตัวแปรเปรียบเทียบ (Base case) แล้วก็ตาม ซึ่งอาจเป็นเพราะรายได้ของกลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพแม่บ้าน และค้าขายไม่สามารถระบุได้ชัดเจน หรือรายได้ต่อครัวเรือนอาจไม่มีอิทธิพลต่อสาเหตุการเจ็บป่วยของกลุ่มตัวอย่างเลยก็ได้ นอกจากนี้ ตัวแปรด้านชั่วโมงการทำงานต่อวันก็ไม่มีผลทางสถิติที่ระดับร้อยละ 90 เช่นเดียวกัน ซึ่งอาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างที่เป็นแม่บ้านและค้าขายระบุชั่วโมงการทำงานต่อวันมาก แต่อาจใช้แรงงานน้อย

(2) ผู้ที่มีการศึกษาสูงมีโอกาสป่วยมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาต่ำ ทั้งนี้เพราะว่าในปัจจุบันผู้มีการศึกษาสูงต้องมีการะหน้าที่การงานมาก ทำให้มีการพักผ่อนและออกกำลังกายน้อย จึงมีโอกาสที่จะป่วยง่ายกว่า นอกจากนี้ยังไม่พบนัยสำคัญทางสถิติระหว่างอาชีพกับโอกาสที่จะป่วยของกลุ่มตัวอย่าง แต่ที่น่าสนใจคือกลุ่มตัวอย่างที่ทำงานทั้งในโรงงานในนิคมและนอกนิคมอุตสาหกรรมจะมีโอกาสป่วยมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ทำงานในสถานที่อื่นๆ สูงมาก เนื่องจากเป็นผู้ได้รับมลภาวะโดยตรง

(3) ตัวแปรบางตัวเช่น รายได้ ถ้าไม่กำหนดเป็นตัวแปรดัมมี่คือ 1 และ 0 จะทำให้ผลลัพธ์ที่ได้จากทดสอบแบบจำลองมีความคลาดเคลื่อนสูง นอกจากนี้ การแบ่งตัวแปรอิสระออกเป็นตัวแปรดัมมี่มากกว่า 2 กลุ่ม เช่น อาชีพ และระดับการศึกษาก็อาจทำให้ผลการศึกษามีโอกาสคลาดเคลื่อนเช่นเดียวกัน เนื่องจากไม่สามารถคาดการณ์ได้ว่า อาชีพประเภทไหน หรือการศึกษาระดับใดจะมีโอกาสป่วยมากกว่ากัน

2. ผลการศึกษาปัจจัยที่กำหนดโอกาสที่ป่วยแล้วไปพบแพทย์ สามารถพิจารณาได้จากตารางที่ 4 ดังนี้

ตารางที่ 4 ผลการศึกษาปัจจัยที่กำหนดโอกาสที่ป่วยแล้วไปพบแพทย์ของกลุ่มตัวอย่าง

ตัวแปรอิสระ	S.E.	Wald	Sig.	Exp (B)
เพศ (dum 38)	0.444	3.387	0.066*	0.442
อายุ (dum 37)	0.373	2.321	0.128	1.766
สถานภาพการแต่งงาน (dum 19)	0.474	0.129	0.720	1.186
อาชีพ (dum28)	0.467	1.494	0.222	1.770
สถานที่ทำงาน (dum 21)	0.380	2.309	0.129	0.561
รายได้ต่อครัวเรือนต่อเดือน (dum 34)	0.364	0.613	0.434	0.752
ระดับการศึกษาสูงสุด (dum 26)	0.549	0.687	0.407	1.577
จำนวนชั่วโมงการทำงานต่อวัน (dum 49)	0.375	1.694	0.193	1.629
จำนวนครั้งที่ไปพบแพทย์ (dum41)	0.385	7.759	0.005***	2.926
ประเภทสถานบริการสาธารณสุข (dum23)	0.384	0.084	0.771	1.118
ค่าบริการสาธารณสุขต่อเดือน (dum 35)	0.372	3.334	0.068*	0.507

หมายเหตุ: การอ่านค่านัยสำคัญทางสถิติ เหมือนตารางที่ 2

ตารางที่ 4 พบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อโอกาสที่จะป่วยและไปพบแพทย์ของกลุ่มตัวอย่างเรียงตามลำดับคือ จำนวนครั้งที่ไปพบแพทย์ (เนื่องจากเป็นผู้ที่มีร่างกายอ่อนแอกว่าและอาจมี

การนัดตรวจจากแพทย์ หรือการเป็นโรคชนิดเรื้อรังที่ต้องการการรักษาอย่างต่อเนื่อง) เพศ (เนื่องจากเพศหญิงมีการห่วงใยสุขภาพมากกว่า และผู้หญิงส่วนหนึ่งอาจมีเวลาว่างเพราะไม่ได้ทำงานประจำ) และค่าบริการสาธารณสุขต่อเดือน ที่กำหนดราคาค่าบริการสาธารณสุขถูกกำหนดไว้ต่ำมาก (เนื่องจากผู้ป่วยสามารถใช้บัตรทองหรือระบบประกันสังคม)⁴ เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดอุปสงค์ส่วนเกิน (หรือความหนาแน่น) ต่อการใช้สถานบริการสาธารณสุขของรัฐ ทั้งโรงพยาบาล และสถานอนามัยนั้น ทั้งนี้ในอดีตที่ผ่านมา การใช้สถานบริการสาธารณสุขเหล่านี้ก็มีการใช้บริการที่ความหนาแน่นอยู่แล้ว เนื่องมาจากการตั้งราคาไม่ได้ขึ้นอยู่กับหลักเกณฑ์ทางเศรษฐกิจ (Rojvanit, 1993) และเป็นที่น่าสังเกตคือ ตัวแปรด้านรายได้ ก็ไม่มีความเชื่อมั่นทางสถิติที่ระดับร้อยละ 90 เช่นเดียวกัน อาจมีสาเหตุมาจากระบบประกันสังคมที่ทำให้ผู้ป่วยที่มีรายได้น้อยสามารถเข้าถึงสถานพยาบาลของรัฐได้ในราคาต่ำนั่นเอง และเมื่อทำการทดสอบแบบจำลองใหม่ โดยตัดตัวแปรที่มีค่าความเชื่อมั่นทางสถิติออก จะได้ผลการทดสอบในตารางที่ 5 ดังนี้

ตารางที่ 5 ผลการศึกษาปัจจัยที่กำหนดโอกาสที่ป่วยแล้วไปพบแพทย์ของกลุ่มตัวอย่าง (ปรับปรุงใหม่)

ตัวแปรอิสระ	S.E.	Wald	Sig.	Exp (B)
เพศ (dum 38)	0.409	5.527	0.019**	0.382
อายุ (dum 37)	0.350	1.297	0.255	1.490
สถานที่ทำงาน (dum 21)	0.357	3.469	0.063*	0.515
จำนวนครั้งที่ไปพบแพทย์ (dum 41)	0.373	7.334	0.007***	2.749
ค่าบริการสาธารณสุข (dum 35)	0.359	4.233	0.040**	0.478

หมายเหตุ: การอ่านค่านัยสำคัญทางสถิติ เหมือนตารางที่ 2

เมื่อเปรียบเทียบตารางที่ 5 กับตารางที่ 4 จะพบว่า ตัวแปรอิสระที่มีค่าความเชื่อมั่นทางสถิติเพิ่มขึ้น ได้แก่ เพศ สถานที่ทำงาน และค่าบริการสาธารณสุข โดยเฉพาะสถานที่ทำงานมีระดับความเชื่อมั่นทางสถิติที่ระดับร้อยละ 90 (จากต่ำกว่าร้อยละ 90 ในตารางที่ 4) ส่วนตัวแปรอิสระที่มีค่านัยสำคัญทางสถิติลดลงได้แก่ อายุ และจำนวนครั้งที่ไปพบแพทย์

3. ผลการศึกษาโอกาสที่ป่วยและไปพบแพทย์แล้วเป็นผู้ป่วยใน สามารถพิจารณาได้จากตารางที่ 6 ดังนี้

ตารางที่ 6 ผลการศึกษาปัจจัยที่กำหนดโอกาสที่กลุ่มตัวอย่างที่ป่วยและไปพบแพทย์แล้วเป็นผู้ป่วยใน

ตัวแปรอิสระ	S.E.	Wald	Sig.	Exp (B)
เพศ (dum 38)	0.464	2.076	0.150	0.513
อายุ (dum 37)	0.431	3.595	0.058*	0.442
สถานภาพการแต่งงาน (dum 19)	0.483	2.418	0.120	2.118
สถานที่ทำงาน (dum 22)	0.573	3.187	0.074*	0.359
จำนวนชั่วโมงทำงานต่อวัน (dum 36)	0.447	0.007	0.934	1.038
จำนวนครั้งที่ไปพบแพทย์ (dum 41)	0.538	0.361	0.548	1.382

หมายเหตุ: การอ่านค่านัยสำคัญทางสถิติ เหมือนตารางที่ 2

⁴ จากข้อมูลแบบสอบถามพบว่า กลุ่มตัวอย่างจ่ายค่ารักษาพยาบาล ในรูปแบบของเป็นบัตรทอง (ร้อยละ 37.2) มากที่สุด รองลงมาได้แก่ การใช้การประกันสุขภาพ (ร้อยละ 30.2) และเงินสด (ร้อยละ 22.8) และในรูปแบบอื่นๆ เช่นการประกันสุขภาพ (ร้อยละ 10.1) ตามลำดับ

ตารางที่ 6 พบว่าปัจจัยที่กำหนดโอกาสที่กลุ่มตัวอย่างที่ป่วยและไปพบแพทย์แล้วเป็นผู้ป่วยใน คือ อายุ และสถานที่ทำงาน ซึ่งเป็นเรื่องที่คาดการณ์ได้ ขณะที่ปัจจัยด้านเพศและสถานภาพการแต่งงาน⁵ ตลอดจนจำนวนชั่วโมงทำงานต่อวัน และจำนวนครั้งที่ไปพบแพทย์ ไม่มีความเชื่อมั่นทางสถิติที่ระดับร้อยละ 90 และเมื่อทำการทดสอบแบบจำลองใหม่ โดยนำตัวแปรจำนวนชั่วโมงทำงานต่อวันออก จะได้ผลการทดสอบในตารางที่ 7 ดังนี้

ตารางที่ 7 ผลการศึกษาปัจจัยที่กำหนดโอกาสที่กลุ่มตัวอย่างที่ป่วยและไปพบแพทย์แล้วเป็นผู้ป่วยใน (ปรับปรุงใหม่)

ตัวแปรอิสระ	S.E.	Wald	Sig.	Exp (B)
เพศ (dum 38)	-0.645	1.956	0.162	0.525
อายุ (dum37)	-0.808	3.602	0.058*	0.446
สถานภาพการแต่งงาน (dum 19)	0.737	2.341	0.126	2.089
สถานที่ทำงาน (dum 22)	-1.006	3.244	0.072*	0.366

หมายเหตุ: การอ่านค่านัยสำคัญทางสถิติ เหมือนตารางที่ 4

ตารางที่ 7 พบว่าผลการศึกษาปัจจัยที่กำหนดโอกาสที่กลุ่มตัวอย่างจะเป็นผู้ป่วยใน ไม่แตกต่างจากตารางที่ 6 มากนัก นอกจากสถานที่ทำงานที่มีระดับความเชื่อมั่นทางสถิติสูงขึ้น ทั้งนี้ อาจมีสาเหตุมาจากการที่กลุ่มตัวอย่างจะเป็นผู้ป่วยใน มีการคาดการณ์ค่อนข้างลำบาก และมีหลายสาเหตุที่ทำให้เกิดโรคนั้นเอง

ผลการศึกษาในแบบจำลองโลจิสต์ทั้ง 3 แบบจำลองพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อแบบจำลองทั้งสามแบบจำลอง คือสถานที่ทำงาน ทั้งนี้อาจจะมีสาเหตุมาจากพื้นที่ศึกษา คือ มาบตาพุดเป็นแหล่งการผลิตของโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ทำให้ผู้ที่ทำงานในพื้นที่ของโรงงานได้รับผลกระทบโดยตรงขณะที่อายุ เป็นปัจจัยที่สำคัญรองลงมา ส่วนจำนวนครั้งในการพบแพทย์แม้จะมีระดับนัยสำคัญทางสถิติมากในสองแบบจำลองแรก แต่จากผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยนี้ไม่มีระดับนัยสำคัญทางสถิติต่อโอกาสในการเป็นผู้ป่วยใน (ขั้นที่ 3) นอกจากนี้การศึกษานี้ยังพบว่า ระบบประกันสุขภาพของไทย ทำให้ราคาค่าบริการสุขภาพถูกกำหนดไว้ต่ำ ไม่เป็นไปตามกลไกตลาด ทำให้เกิดอุปสงค์ส่วนเกินในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ ขณะที่ตัวแปรด้านรายได้ และอาชีพเมื่อใช้ทดสอบกับแบบจำลองแล้ว จะทำให้ผลการศึกษาเกิดความคลาดเคลื่อน นอกจากนี้ ค่า R^2 เมื่อใช้กับข้อมูลแบบตัดขวาง (Cross-Section data) หรือในที่นี้คือค่า Cox & Snell R Square ในแบบจำลองโลจิสต์ จะออกมาค่อนข้างต่ำ คือประมาณ 0.1 เท่านั้น ซึ่งเป็นเรื่องปกติ (Sukisirerekul,1987)

⁵ Sukisirerekul (1987) พบว่า ผู้ป่วยเพศหญิงมีโอกาสเป็นผู้ป่วยในมากกว่าผู้ป่วยเพศชาย ผู้ป่วยที่เป็นหญิงใช้บริการจากแผนกคนไข้ในมากกว่าผู้ป่วยที่เป็นชาย โดยเฉพาะการรับบริการสูตินารีเวชกรรม ขณะที่ผู้ป่วยที่แต่งงานแล้วมีโอกาสเป็นผู้ป่วยในมากกว่าผู้ป่วยที่ไม่ได้แต่งงาน ทั้งนี้ผู้ป่วยที่สมรสนอนรักษาตัวในโรงพยาบาลนานกว่าผู้ป่วยที่เป็นโสด

ผลการศึกษาจากแบบสอบถาม

ผลการศึกษาจากแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ผลการศึกษาปัญหาด้านการบริการสาธารณสุข และผลการศึกษาข้อเสนอแนะด้านการบริการสาธารณสุข

1. ผลการศึกษาปัญหาด้านการบริการสาธารณสุข ปัญหาด้านการบริการสาธารณสุขจะศึกษาปัญหาการให้บริการของโรงพยาบาลรัฐ (ซึ่งจะใช้โรงพยาบาลมาตาบุตรเพียงแห่งเดียว) สถานีอนามัย และ คลินิก โดยมีรายละเอียดดังนี้ ปัญหาที่สำคัญที่สุด 3 อันดับแรกของโรงพยาบาลมาตาบุตร (ซึ่งพิจารณาจากจำนวนครั้งที่กลุ่มตัวอย่างเลือกตอบ) ได้แก่ ระบบการให้บริการยังล่าช้า (ร้อยละ 33.2) แพทย์และพยาบาลมีไม่เพียงพอ (ร้อยละ 17.8) และ ความไม่สะดวกสบายในสถานที่ (ร้อยละ 16.2) ปัญหาที่สำคัญรองลงมา ได้แก่ โรงพยาบาลอยู่ไกล (ร้อยละ 10.4) ขาดแคลนแพทย์เฉพาะทางและเตียงผู้ป่วยมีน้อย (ร้อยละ 6.9 เท่ากัน) และอุปกรณ์การแพทย์ยังขาดแคลน (ร้อยละ 6.2) ส่วนปัญหาที่มีความรุนแรงค่อนข้างน้อย คือ ค่ารักษาพยาบาลยังสูง (ร้อยละ 2.3) ปัญหาในการใช้บริการของคลินิก คือ ค่าใช้จ่ายสูง คนใช้บริการมาก สถานที่คับแคบ และไม่มีแพทย์เฉพาะทาง ส่วนปัญหาในการใช้บริการของสถานีอนามัยคือ มีผู้ใช้บริการมาก ขาดแคลนแพทย์และเจ้าหน้าที่ ทั้งนี้ผลการศึกษาปัญหาด้านการบริการสาธารณสุขของคลินิกและอนามัยเป็นคำถามเปิด

2. ผลการศึกษาข้อเสนอแนะด้านการบริการสาธารณสุข ข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถามจะสอดคล้องกับปัญหาการบริการสาธารณสุข กล่าวคือ ข้อเสนอแนะที่สำคัญที่สุด 3 ลำดับแรกของโรงพยาบาลมาตาบุตร(ซึ่งพิจารณาจากจำนวนครั้งที่กลุ่มตัวอย่างเลือกตอบ) ได้แก่ ปรับปรุงระบบการให้บริการให้รวดเร็วมากขึ้น (ร้อยละ 32.3) ปรับปรุงสถานที่ให้กว้างขวางและสะดวกสบายมากขึ้น (ร้อยละ 18.1) และ เพิ่มจำนวนแพทย์และพยาบาล (ร้อยละ 14.6) ข้อเสนอแนะที่มีความสำคัญรองลงไป ได้แก่ เพิ่มแพทย์เฉพาะทาง (ร้อยละ 11.1) เพิ่มอุปกรณ์การแพทย์ (ร้อยละ 8.4) และเพิ่มเตียงผู้ป่วย (ร้อยละ 7.5) ส่วนข้อเสนอแนะที่ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญน้อยที่สุด ได้แก่ สร้างโรงพยาบาลแห่งใหม่ (ร้อยละ 4.9)⁶ และลดค่ารักษาพยาบาล (ร้อยละ 3.1) ข้อเสนอแนะการปรับปรุงคลินิก คือเพิ่มแพทย์เฉพาะทาง ปรับปรุงการให้บริการ และ ขยายสถานที่ ส่วนข้อเสนอแนะการปรับปรุงสถานีอนามัย คือ ปรับปรุงการให้บริการ เพิ่มแพทย์และพยาบาล ตลอดจนเพิ่มยาและเครื่องมือแพทย์ เช่นเดียวกันผลการศึกษาข้อเสนอแนะด้านการบริการสาธารณสุขของคลินิกและอนามัยเป็นคำถามเปิด

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยสามารถสรุปเป็นข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. การลดความรุนแรงของปัญหาโดยใช้วิธีทางด้านอุปสงค์ (Demand approach) โดยเพิ่มค่าใช้จ่ายทางด้านบริการสาธารณสุขอาจไม่เหมาะสม เนื่องจากสาธารณสุขเป็นสินค้าและบริการพื้นฐาน ซึ่งรัฐบาลควรจะใช้นโยบายประกันสุขภาพต่อไป ทั้งนี้ เพื่อให้คนที่มีความสามารถเข้าถึงบริการสาธารณสุขได้สะดวก ดังนั้นวิธีแก้ไขปัญหาดังกล่าว ควรเป็นวิธีทางด้านอุปทาน (Supply approach) อาทิ การเพิ่มบุคลากรด้านสาธารณสุขทั้งแพทย์และพยาบาล ปรับปรุงสถานที่โรงพยาบาลเดิม และเพิ่มเครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์ เป็นต้น

⁶ ข้อสังเกตจากการสัมภาษณ์หัวหน้าชุมชนเกี่ยวกับการสร้างโรงพยาบาลแห่งใหม่คือ สถานที่ตั้งอยู่ในเขตมลพิษ ดังนั้นจึงอาจไม่เหมาะสม

2. แม้ว่าจะมีการก่อสร้างโรงพยาบาลแห่งใหม่ เพื่อรองรับความต้องการใช้ที่เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก แต่โรงพยาบาลแห่งใหม่นี้ก็อยู่ในเขตมลพิษ ทำให้การดำเนินงานอาจไม่มีประสิทธิภาพ และจากข้อมูลในแบบสอบถามพบว่า กลุ่มตัวอย่างเลือกข้อเสนอแนะในการสร้างโรงพยาบาลแห่งใหม่น้อยมาก นอกจากนี้ประชาชนในมาบตาพุดก็สามารถใช้บริการของโรงพยาบาลจังหวัดระยอง และโรงพยาบาลสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ได้อยู่แล้ว⁷ ดังนั้นวิธีการแก้ปัญหาอีกวิธีหนึ่งคือ การเพิ่มสถานีนม้าย เพราะลงทุนไม่มาก สามารถสร้างในพื้นที่ชุมชนและเขตที่อยู่อาศัยได้ ทำให้ประชาชนสามารถเดินทางมาใช้บริการได้สะดวก

3. การชดเชยในกรณีที่โรงงานก่อมลพิษแก่ชุมชนควรมีการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม การจ่ายเงินสดให้กับผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงอาจเป็นวิธีการที่ดีวิธีหนึ่ง แต่อุปสรรคของวิธีนี้คือการตรวจสอบผู้ป่วย และการคำนวณในรูปของตัวเงิน การจัดตั้งกองทุนทางการแพทย์ก็เหมาะสมเนื่องจากปัญหาสาธารณสุขในพื้นที่มีความรุนแรงมากขึ้น

⁷ จากการสัมภาษณ์หัวหน้าชุมชน ประชากรมาบตาพุดสามารถใช้โรงพยาบาลรัฐอีก 2 แห่ง คือโรงพยาบาลจังหวัดระยอง และโรงพยาบาลสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ ซึ่งเป็นของกรมการแพทย์ทหารเรือ ตั้งอยู่ในเขตชลบุรี ซึ่งอยู่ห่างจากมาบตาพุด เพียง 30 กิโลเมตร ซึ่งโดยปกติแล้ว โรงพยาบาลจังหวัดระยองมักมีปัญหาด้านการจราจรทั้งในและนอกโรงพยาบาลเพราะอยู่ในเขตเมือง ส่วนโรงพยาบาลสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ ผู้ใช้บริการชาวมาบตาพุดสามารถเดินทางสะดวก และมีบริการที่รวดเร็วกว่าเนื่องจากผู้ใช้บริการยังมีไม่มากนัก

⁸ จากข้อมูลในแบบสอบถามพบว่า ในกรณีที่โรงงานต้องจ่ายชดเชยให้ชุมชน ซึ่งได้แยกเป็น 3 กรณี และได้รับผลการศึกษา ดังนี้คือ กรณีแรก ให้โรงงานจ่ายเงินสดแก่ผู้ได้รับผลกระทบโดยตรง (ร้อยละ 53.2) กรณีที่ 2 ให้โรงงานจัดตั้งเป็นกองทุนรักษาพยาบาลโดยให้ชุมชนจัดการรูปแบบบริหารเอง (ร้อยละ 29.1) และ กรณีที่ 3 เก็บภาษีโรงงานเพิ่มขึ้นและนำภาษีนี้นมาปรับปรุงสถานพยาบาลเครื่องมือแพทย์ (ร้อยละ 17.7) และไม่มีผู้ตอบแบบสอบถามที่ให้ความเห็นในกรณีอื่นๆ

เอกสารอ้างอิง

- คมสัน สุริยะ. (2551). แบบจำลองโลจิสติก: ทฤษฎีและการประยุกต์ใช้ในการวิจัยทางเศรษฐศาสตร์. ศูนย์วิเคราะห์เชิงปริมาณ. เชียงใหม่: คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ฉัตรสมัน พงศ์นิมิต. (2553). เศรษฐศาสตร์ประยุกต์: งานสุขภาพและสาธารณสุข. กรุงเทพฯ: เจริญดีการพิมพ์.
- มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. (2546). วิธีการวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- มัทนา พิรามัย และคณะ. (2537). การศึกษารูปแบบการจัดสรรงบประมาณเพื่อหลักประกันทางสังคม: อดีต ปัจจุบัน และอนาคต. กรุงเทพฯ: สถาบันเพื่อการวิจัยและพัฒนาแห่งประเทศไทย (TDRI).
- สมชาย สุขสิริเสริกุล. (2551). เศรษฐศาสตร์สุขภาพ. กรุงเทพฯ: บริษัทแอคทีฟ พรินท์ จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2553). รายงานการศึกษาเบื้องต้นประชากรแฝงในพื้นที่จังหวัดระยอง. นนทบุรี: ศูนย์การพิมพ์เพชรรุ่ง.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). การศึกษาเบื้องต้น: ศักยภาพในการรองรับอุตสาหกรรมของพื้นที่มาบตาพุด. นนทบุรี: ศูนย์การพิมพ์เพชรรุ่ง.
- Garter, P & Hammer, J (1997). *Strategies for Pricing Publicly Provided Health Services*. Policy Research Working Paper 1762. Washington D.C: World Bank Group.
- Janssen, R. (1992). Time Price and the Demand for GP Service. *Social Science and Medicines*. 34(7), 725-733.
- Phelps, C.E. (1992). *Health Economics*. New York: Harper Collins.
- Ringel J. S, Hosek S.D., Mahnovski. S, & Vallaarg, B.A. (2002) *The Elasticity of Demand for Health Care: A Review of the Literature and Its Application to the Military Health System*. Prepared for the Office of the Secretary of Defense.
- Rojvanit, A. (1993). *Pricing Policy of Public Hospitals*. Faculty of Economics. Bangkok: Thammasat University.
- Suksiriserekul, S. (1987). *The Demand for Hospital Service in Thailand: A Case Study of Khon Kean Provincial Hospital*. M.A. Thesis. Bangkok: Thammasat University.
- Supakankunti, S. (2001). *Determinants of Demand for Health Card in Thailand*. Washington D.C: NNP Discussion Paper.

ความสามารถในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษด้วย ตนเองของนักเรียนไทยระดับมัธยมศึกษา ในโครงการภาษาอังกฤษ

Learner Autonomy for English Learning of Thai EP
High School Students

รสสุคนธ์ เสวตเวชากุล*

Rosukhon Swatevacharkul*

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

* Assistant Professor, English Department, Faculty of Arts, Dhurakij Pundit University

* Email: rosukhon.swa@dpu.ac.th

บทคัดย่อ

ความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองซึ่งนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้นเป็นแนวคิดที่มีความสำคัญในระบบการศึกษาไทยเช่นเดียวกับบทบาทของภาษาอังกฤษที่มีความสำคัญในฐานะที่เป็นเครื่องมือเพื่อการสื่อสารระหว่างประเทศ ด้วยเหตุนี้ จึงมีการก่อตั้งโครงการภาษาอังกฤษ หรือโครงการ EP ในบางโรงเรียนขึ้นมาโดยกระทรวงศึกษาธิการ ในปี พ.ศ.2538 ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษด้วยตนเองของนักเรียนโครงการภาษาอังกฤษ และโครงการปกติ โดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสานแบบแผนเชิงอธิบายซึ่งใช้วิธีการเก็บข้อมูลที่แตกต่างกัน 2 วิธีเพื่อยืนยัน ตรวจสอบ หรือสนับสนุนข้อค้นพบ ทำการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณด้วยแบบสอบถามและข้อมูลเชิงคุณลักษณะด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างแบบสอบถามที่ใช้วัดระดับความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองประกอบด้วยด้านความเต็มใจในการรับผิดชอบการเรียน ด้านความมั่นใจในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ด้านแรงจูงใจในการเรียน และด้านศักยภาพในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ตัวอย่างคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือเกรด 12 ของโรงเรียนรัฐบาล 3 โรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยทุกโรงเรียนเปิดสอนทั้งโครงการภาษาอังกฤษและโครงการปกติ ทำการเลือกโรงเรียนโดยวิธีสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม และตัวอย่างคือนักเรียนจำนวนทั้งหมด 454 คน แบ่งเป็นนักเรียนในโครงการภาษาอังกฤษ 227 คน และโครงการปกติ 227 คน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลโดยทดสอบค่าที แบบ independent samples พบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญของความสามารถในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษด้วยตนเองของนักเรียนทั้งสองโครงการ ซึ่งหมายความว่า โดยเฉลี่ย ความสามารถในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษด้วยตนเองของนักเรียนโครงการภาษาอังกฤษสูงกว่านักเรียนในโครงการปกติ ประเด็นที่น่าสนใจอภิปรายผลวิจัยดังกล่าว คือ “โอกาสได้ใช้ภาษาอังกฤษ” ซึ่งเกิดจาก “การเรียนแบบบูรณาการสาระและภาษา (CLIL)” ซึ่งเป็นรูปแบบเฉพาะของโครงการภาษาอังกฤษมีส่วนในการสร้างโอกาสให้นักเรียนโครงการภาษาอังกฤษได้ใช้ภาษาอังกฤษที่กำลังเรียนอยู่ และพบว่าการใช้ประโยชน์จากโอกาสที่ได้รับมีความสัมพันธ์กับ “การอนุমানสาเหตุความสำเร็จในการเรียนกับความพยายาม” นอกจากนี้ “แรงจูงใจในการเรียน” มีอิทธิพลอย่างมากต่อระดับความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนโครงการภาษาอังกฤษ มีการอภิปรายต่อไปถึงปัจจัยที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจสูงในการเรียนภาษาอังกฤษอีกด้วย บทความวิจัยยังเสนอข้อเสนอแนะสำหรับครูผู้สอน ผู้วางนโยบาย และนักวิจัยที่สนใจจะทำการวิจัยในประเด็นที่เกี่ยวข้องต่อไป

คำสำคัญ: ภาษาอังกฤษโครงการภาษาอังกฤษ มัธยมศึกษาปีที่ 6 ความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองนักเรียนไทย

Abstract

The concept of learner autonomy that is associated with, and leads to, life-long learning has been emphasized in the Thai education system. Likewise, the significance of the role of English as a tool for international communication has been recognized in the Thai education system, and this is the rationale for the establishment of English Programs or EP in some schools by the Ministry of Education in 1995 (B.E. 2538). Therefore, the purpose of this study was to compare the learner autonomy of students learning English in an English Program (EP) and non-EP students in a normal program. This study employed explanatory design mixed research methods which used two different methods to confirm, cross-validate, or corroborate findings. Quantitative data were gathered by questionnaires, and qualitative data were collected by the semi-structured interviewing method. The learner autonomy questionnaire is composed of willingness to take learning responsibilities, self-confidence to learn autonomously, motivation to learn English, and capacity to learn autonomously. The study subjects were Grade 12 students in three public schools that offer EP and non-EP in Bangkok, randomly selected by a cluster sampling technique. In total, there were 454 students; among them 227 were from the EP and another 227 were from the non-EP.

Based on the independent samples t-test analysis, the results showed that there was a significant difference in terms of learner autonomy for English learning for students in the EP and non-EP ($p < 0.05$). This means that, on average, learner autonomy for students learning English in the EP was higher than that of the students in the non-EP. Discussions were made on “opportunities to use English that are enhanced by “the content and language integrated learning (CLIL)” as the approach employed by the EP provides opportunities for the use of the target language. Exploitation of the provided opportunities is seen to be associated with the students’ “causal attribution of learning success to effort”. In addition, “learning motivation” was found to have a dramatic influence on the greater degree of learner autonomy of the EP students, and the discussions were furthered by exploring factors causing such high learning motivation. Implications were drawn and recommendations were provided for teachers, policy makers, and further researchers.

Keywords: English, English Program (EP), Grade 12, Learner Autonomy, Thai Students

Introduction

Learner autonomy has long been accepted and considered as the ultimate goal in language education by many researchers, teacher educators, and policy makers (Wenden, 1987; Benson, 2011) and the realisation of individual potential (Sinclair, 1996). Autonomy is “an ability to take charge of one’s own learning” (Holec, 1981, p. 3), and is a matter of degree. According to Dickinson (1987, p. 11), autonomy is “the situation in which the learner is totally responsible for all of the decisions concerned with his learning and the implementation of those decisions”. Benson (2001, p. 110) defined autonomy as “the capacity to have control over one’s own learning”, which has various aspects, and autonomy may take various forms which can be recognized by the behaviours associated with such control. These behaviours are divided into three levels of control over learning: learning management, cognitive processes and learning content (Benson, 2001). In order to foster autonomy, there is no particular approach. According to Benson, any practice that aims to encourage and enable learners to take greater control of any aspect of their learning can be applied to fulfil this purpose. In Benson’s (2011) view, autonomy is not a learning method, but it is an attribute of the approach to the learning process of a learner. For this study, learner autonomy refers to an attitude that learners hold about their role and their capacity to take responsibility for their own English learning, which will reflect their readiness to perform autonomous or self-directed learning.

In terms of research, it has been found that autonomous learners are successful language learners. Learner autonomy has a positive correlation with a deep learning approach (Swatevacharkul, 2009). Autonomous learners are deep learners. As Knowles (1975) pointed out, self-directed or autonomous learning makes individual learners take the initiative, with or without the help of others, in diagnosing their learning needs, formulating their learning goals, identifying human and material resources for learning, choosing and implementing appropriate learning strategies, and evaluating learning outcomes. This way of learning by doing assists learners to learn how to learn more effectively than learning by receiving knowledge transmitted from teachers. Learning motivation is, therefore, boosted. As a matter of fact, autonomous learners are motivated learners (Ushioda, 1996). Motivation is one of the key components of learner autonomy.

Although originated in the western world, the concept of autonomous learning, which leads to lifelong learning, is emphasized in the Thai basic education system, which includes education at every level before the level of higher education (Office of the National Education Commission, 2003).

Despite lifelong learning being the highly desired educational goal of the Thai education system, it was found that the autonomous knowledge acquiring skill of primary and secondary school students was lower than the standard, according to the external assessment of The Office for National Education Standards and Quality Assessment (ONESQA) during 2001-2005. Furthermore, the second assessment during 2005-2008 revealed that most students failed Standard 6: the autonomous knowledge acquiring skill (Office of the Education Council, 2010). The autonomous knowledge acquiring skill is a foundation that every learner should possess; otherwise, the development of the lifelong learning skills of Thai people may be unsatisfactory.

Therefore, there has been an attempt to implement policy related to lifelong learning. The National Education Plan, Revised Edition, B.E. 2552-2559 (A.D. 2009-2016), includes learner autonomy as one of the goals of the urgent implementation policies related to education and learning quality development of every level and every type of education: formal, non-formal and informal education systems. The goal stipulates that “learners are equipped with knowledge, capacity, and competency to read and write Thai and foreign languages. They have calculation, critical thinking, problem-solving, creative and innovative thinking skills, as well as the desire to read and learn. They are able to perform autonomous learning, acquire knowledge and continue practicing lifelong self-development. ...” (Office of the Education Council, 2010, p. 110). To conclude, autonomous learning is of indispensable values in the Thai education system because of its association with learning success and its support for lifelong learning and lifelong self-development as a human being in a knowledge-based society.

In the era of globalization, English plays a significant role as a tool for international communication. The importance of English has been realized in the Thai education system, and this has given rise to the establishment of English Programs or EP in Thailand. The EP or bilingual program was initiated by the Office of the Private Education Commission (OPEC), Ministry of Education in 1995 (B.E. 2538). At that time, EP was called ‘the program using English as a medium of instruction’. The schools under the control of OPEC have been authorized to run EP since then. EP employs the basic education curriculum, B.E. 2554 (A.D. 2011) that involves learners’ basic English ability, the integration of ethics, morality, and virtue, as well as the organization of the learning context that blends Thai-ness and international characteristics. The major objective is, therefore, to enable students to be capable of and skillful in using English at an international level and to live their life well in Thailand as well as to further their study in a local or overseas education institute (The Educational Innovation Development Commission, 2011). It is clear that among the basic education institutes, EP appears to have the highest potential to develop Thai students’ English ability.

In terms of research, there are several reasons why EP students are chosen to participate in this study. First, EP is an immersion program in which learners are immersed in the target language (English) for a certain period of time, both in and out of class. Learners have a great deal of English exposure as they study at least four core subjects out of nine in English, except Thai Language and Social Studies. At least 15 hours per week are allocated for classes conducted in English. Therefore, EP students are unique in terms of their English learning context and environment, compared to that of non-EP or a normal program. This makes EP popular and attractive to stakeholders, and it has positive prospects for future growth. Second, the evaluation of the academic success of EP does not exist, so whether the EP students perform well or not in their English and content learning is unknown (Bax, 2010). In this study, an ability to perform autonomous learning is considered as a part of academic success since it encourages effective learning and leads to learning success. Data on learner autonomy make it possible to learn about the EP students' learning performance. Therefore, it is an attempt of this study to investigate the learner autonomy of the EP students. However, students in non-EP or normal programs were used to compare their autonomy with the EP students. If there were no such data for comparison between the students of the two programs, it would not be certain whether EP will have more or less potential in shaping students to become autonomous English learners. Therefore, EP students are the main focus of this study.

Research Objective

The research objective was to compare learner autonomy for English learning of EP and non-EP students. The hypothesis tested whether there was a significant difference in terms of learner autonomy of students in EP and non-EP.

Research Methodology

The population consists of Mattayom Suksa 6 or Grade 12 students at a public school offering both a normal program (using Thai as the medium of instruction) and an English program or EP (mainly using English for instruction) in Bangkok. In total, there are 9 schools in Bangkok, offering a normal program and EP until Grade 12. The subjects were selected from the three public schools employing a cluster sampling technique. In total, there were 454 students who participated as the subjects in this study. 227 students were from the EP and the other 227 were from the non-EP. In terms of research design, this study employed

explanatory design mixed research methods which used two different methods to confirm, cross-validate, or corroborate findings. Quantitative data were gathered by questionnaire, and qualitative data were collected by a semi-structured interview method.

A five-point Likert scale questionnaire was the main research instrument. It was adopted from the work of Swatevacharkul (2009). To establish the validity of the questionnaire of this study whose subjects were secondary educational level students, second order confirmatory factor analysis (CFA) was performed to determine the construct validity by using LISREL. The questionnaire was eventually composed of 29 out of the original 34 statements with the original 4 domains of learner autonomy, that is, willingness to take learning responsibilities (5 statements: I need to control myself to do learning tasks that I think I should do., I am pleased to take responsibility for my own learning.), self-confidence to learn autonomously (4 statements: I am confident that I can make a good effort in seeking knowledge I want to learn.), motivation to learn English (10 statements: I like to have the chance to decide on what and how to learn about English., I like to learn English because it is interesting and important.), and capacity to learn autonomously (10 statements: I like to have the chance to decide on what and how to learn about English., I like to learn English because it is interesting and important.).

These four domains of learner autonomy were derived from the review of the literature on autonomy and its components. Autonomous learners are willing to assume responsibility for their learning. They see that they have an important role in their learning. Besides, they are self-confident; they believe that they are able to learn and self-direct, or manage their learning. They are capable to work independently without teachers (Wenden, 1991; Dickinson, 1995). Autonomous learners are motivated learners, by definition (Ushioda, 1996), and according to Littlewood (1996), autonomy is composed of ability or capacity, which depends on knowledge about choices that have to be made from the alternatives, and necessary skills for exercising appropriate choices.

A computation of the Cronbach's alpha coefficient found the reliability of 0.91. It was found that that several negative meaning statements were excluded based on the CFA. The findings give a warning about employing negative meaning statements in a questionnaire with school students.

The questionnaire also contained part two, which consists of a list of open-ended questions that aimed at exploring the English learning experiences of the EP students. Semi-structured interviewing was conducted by phone with each selected student. Although beyond the scope of this paper, the qualitative data were used to support and elaborate discussions on the quantitative findings.

Results

The independent samples t-test analysis reveals the findings as presented in Table 1.

Table 1: Level of Learner Autonomy of EP and Non-EP Students

Program	n	Mean	SD	df	t	Sig. (2-tailed)
EP	227	3.94	0.48	452	-2.33	0.02*
Non-EP	225	3.83	0.50			
Total	452					

* $p < 0.05$

Table 1 shows that $t_{.05, 452} < -2.33$, and the hypothesis was accepted. Therefore, on average, the level of learner autonomy of EP students ($M = 3.94$, $SD = 0.48$) and that of non-EP students ($M = 3.83$, $SD = 0.50$) were significantly different ($\alpha = 0.05$). This means that, on average, learner autonomy for English learning of students in EP was higher than that of the students in non-EP.

However, when statistically tested, each domain of learner autonomy of students in both programs reveals findings as exhibited in Table 2.

Table 2: Statistical Test of Mean of each Domain of Learner Autonomy

Domain of learner autonomy		Levene's Test for Equality of Variances		Independent Samples t-test		
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)
Willingness to take learning responsibilities	Equal variances assumed	1.49	0.22	-1.35	45	0.18
Self-confidence to learn autonomously	Equal variances assumed	2.23	0.14	-0.33	45	0.74
Motivation to learn English	Equal variances not assumed	5.52	0.02	-2.98	444.81	0.00*
Capacity to learn autonomously	Equal variances assumed	0.91	0.34	-1.91	451	0.06

* $p < 0.05$

According to Table 2, the independent samples t-test reveals that the motivation to learn English of EP students is significantly different from that of non-EP students ($p = 0.00$). The other three domains of learner autonomy do not show significant differences between the EP and non-EP students. This means that, on average, the willingness to take learning responsibilities, self-confidence and the capacity to learn autonomously of the EP and non-EP students are more or less the same. However, EP students have more motivation to learn English than non-EP students.

Discussions

The quantitative finding revealed that, on average, autonomy of students learning English in EP was significantly higher than that of the students in non-EP. The possible explanations may be as follows.

Opportunities for Use of English

First, the opportunities to use English provided by the learning environment of EP are more conducive to a higher degree of English exposure compared to that of the normal program, which mainly uses Thai as a medium of instruction, and thereby enhance the autonomy for the English learning of EP students. Evidence obtained from the interview clearly revealed that these EP students are well aware of the development of their English competence, which is made possible by using it. Importantly, it is seen that such opportunities to use English are increased by the EP, compared to the non-EP. Some interview excerpts are as follows:

“I’m lucky because I am provided with more opportunities than non-EP students”. (Female)

“I feel that learning a lot of English enables me to dare to communicate with foreigners because of

English exposures and speaking on a regular basis. Also, I feel that we (EP students) are good at

English. Our English is better than students in the normal programme”. (Female)

“I feel that I like it because learning in the EP provides me with opportunities to use and practise English every day. Everyday practice of English makes me feel familiar with English, makes me love and has good attitudes towards English”. (Female)

The qualitative findings also showed that EP students have a major aim to improve their English. Actively exploiting opportunities to use the language in learning reflects a characteristic of autonomous learners. Autonomous learners of a second or foreign language are active users of the target language they are learning (Little, 1990; Pemberton and Cooker, 2012). Active application of the target language for communication is a way to develop students' learner autonomy.

The results also reflect the EP students' belief about foreign language learning. It will be successful provided that they have opportunities to use it, and where their mind-set is growth-oriented (Ryan & Mercer, 2012). To elaborate, ability can be improved based on practice and effort; in turn, positive feelings about language learning will be developed. As Scharle & Szabo (2000, p. 4) pointed out, "no matter how much students learn through lessons, there is always plenty more they will need to learn by practice on their own". This clearly emphasizes a necessity to perform autonomous learning as a way to exercise and develop their learner autonomy. To foster learner autonomy, opportunities to use the target must be created, and students must make use of such opportunities.

Exploration of what forms these EP students' beliefs about practice and use of the English language in relation to successful English learning is, therefore, worthwhile. There is empirical evidence from the qualitative data showing that their learning experiences of autonomous English learning both inside and outside of a classroom shape such beliefs. In class, the most frequently mentioned autonomous learning activities are dramatization and collaborative project work, which are seen to promote their autonomy. Dramatization and role playing aim to maximise the application of English. Likewise, collaborative project work has its end goal to provide opportunities for students to practice oral presentation skills that definitely involve the use of English. For both of these learning activities, metacognitive knowledge and skills are also developed, requiring students to plan or think about, monitor, and evaluate every step while carrying out these tasks. In addition, the popular edutainment activities initiated by the students themselves outside of a classroom, namely watching English films, listening to English songs, and reading English materials, such as novels, news or books are seen to help students improve their English abilities. All of these skills-oriented learning activities, both productive and receptive, mirror the students' need and desire to be competent users and speakers of English. To accomplish such goals, they understand and are well aware that they need to practice and use the target language both inside and outside the classroom.

EP as CLIL

EP employs content and language integrated learning or CLIL (Banegas, 2013). The integration of content and English creates more real and meaningful learning and interaction when the learning process is supported by authentic materials. Likewise, students feel motivated through the learning experiences received from the integration of content and language in that integration provides students, and in fact teachers as well, with possibilities to use the language meaningfully. In CLIL, students cognitively engage with content and tasks that promote problem solving and higher-order thinking processes (Coyle et al, 2010 cited in Banegas, 2013). CLIL also enhances opportunities to improve English competence because English is utilized in a real context for linguistic meaning negotiation. Taking control over their learning in terms of cognitive aspects (Benson, 2001), namely from authentic reading materials, fosters a development of autonomy, and forms positive attitude towards learning the language and a sense of learning achievement. As one student mentioned: I like it that I'm able to read science papers in English (because I've already learned vocabulary). Clearly, CLIL is seen to be effective to foster learner autonomy in terms of English learning. As Wolff (2003, p. 215) argues, "... Learners learn better and are more motivated than in traditional content subject teaching".

Using English as a medium of instruction exposes students to English to a great extent and immerses them in the English environment that is a favourable environment for the creation of a growth mind-set for the students. They are provided with opportunities to practice and use English in authentic linguistic and meaning negotiation situations with their teachers and classmates. This makes their English learning meaningful and real, as opposed to being just a performance as warned by Lamb and Budiyanto (2013). The application of English to communicate in authentic settings leads to an increasing effort on the part of learners to better their language learning (Gao, 2013).

Causal Attribution of Learning Success to Effort

The causes of learning success and failure may also contribute to the explanation of the EP students' high autonomy in learning English. There is empirical evidence regarding the EP students' conceptions of learning outcomes showing that they think they are highly successful in learning English. The causal attribution of the English learning success is made as a result of their 'effort' in using English. The finding is congruent with the work of Benson and Lor (1999) who found that Hong Kong first year students are likely to make causal attribution of English learning success as a result of effort and application. Effort is an internal and unstable factor, and a learner can take a great deal of control over it (Weiner,

1986). As argued by Williams and Burden (1999), the development of autonomy is closely related to the development of internal attributions, namely effort and ability. Acquiring a foreign language in a country where English is not an official language, like Thailand, takes tremendous time and never-ceasing effort. As the subjects of this study who feel successful in English learning pointed out, it is very difficult to master the English language, but they have been diligently trying to learn English and seek more knowledge to master their English. This implies that the belief in industrious and persistent efforts will yield a dramatic effect on their language competence; success through learning is made possible. Not only that, the evidence showed that an awareness of the fact that successful foreign language learning takes time and requires enormous effort helps increase learning responsibility, which leads to the curiosity to learn more. Learning curiosity helps hinder laziness, which was reported as the first and major factor causing a lack of desire to learn. The desire to learn is one of the characteristics of autonomous learners (Breen & Mann, 1997). In addition, as Little (1990) argued, learner autonomy can be gradually developed over time. Autonomous learners must be aware that they need to put effort into their learning and be persistent in the practice efforts. The findings of the present study parallels existing research showing that students are most likely to be motivated and have higher achievement if they attribute success to factors over which they have control (Hsieh, 2012). It can be concluded that opportunities to use or practice the target language provoke learning effort, which enhances language learning success.

The perception of the students on their English learning success as a result of their effort also leads to a higher expectation of their English learning achievement. As the findings revealed, students whose English abilities have improved feel that such improvement is not yet satisfactory. They desire greater improvement, and they think and believe that they have the capacity to do it. This suggests that a certain level of learning success resulting from learning effort induces higher expectations of such success, which also increases intrinsic motivation, self-confidence and a willingness to persistently engage themselves in the learning process for greater achievement. Every aspect of quality and successful learning is doubled in its degree, which will, in turn, direct the students to the mode of autonomous learning and turn them to be autonomous learners. This implies that teachers should make students attribute the cause of learning success to effort and help them move towards their fullest potential by becoming more autonomous.

Figure 1 summarises the relationship between learning effort that is seen to be associated with the opportunities to use the language and its effects on the development of learner autonomy as discussed.

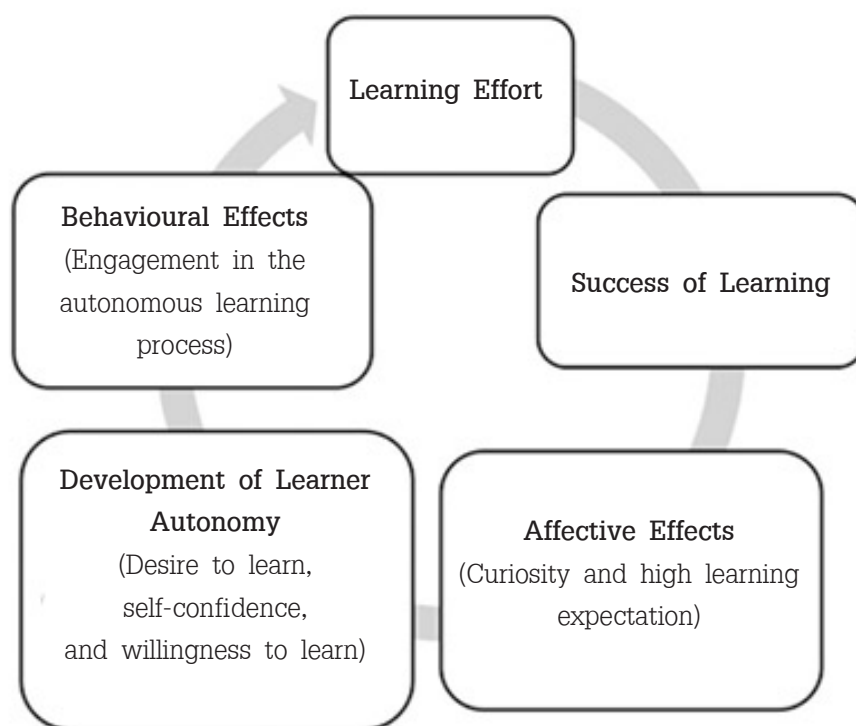

Figure 1: Relationship between Effort and its Effects on Learner Autonomy Development

Learning Motivation

Learning motivation appears to have a dramatic influence on the degree of learner autonomy, which is consistent with previous work (Swatevacharkul, in press). On average, EP students have higher motivation to learn English than non-EP students, which, in turn, makes them more autonomous in their English learning. The learning motivation of the EP students is thus an issue worthy of thorough discussion.

By definition, autonomous learners are motivated learners (Ushioda, 1996). EP students are seen to be intrinsically motivated due to their perception of the importance of English. As revealed by the quantitative findings, the highest rated statement showed that English is perceived as very important for their future education or tertiary education that requires them to pass a high stakes gate keeping exam. Moreover, they perceived that English is important as an international language, which they will need to use for global communication. Supported by

the qualitative findings, the first reason why they decided to enrol in an EP is because of their intrinsic motivation to learn English. The appreciation of English and a desire to learn and improve it in order to be able to use English for communication are the major reasons. All of these reflect their intrinsic motivation to learn English. As pointed out by Brown (2000), in language learning, learners who learn for their own self-perceived needs and goals are intrinsically motivated. Learners with intrinsic motivation are more able to establish learning goals, which leads to a greater willingness to take responsibility for their own learning and for the learning outcomes (Scharle & Szabo, 2000).

Interest should not only be on whether students are intrinsically or extrinsically motivated, but it is worthwhile exploring how their motivation occurs. In this study, the qualitative and quantitative findings revealed the following motivating factors as shown in Figure 2.

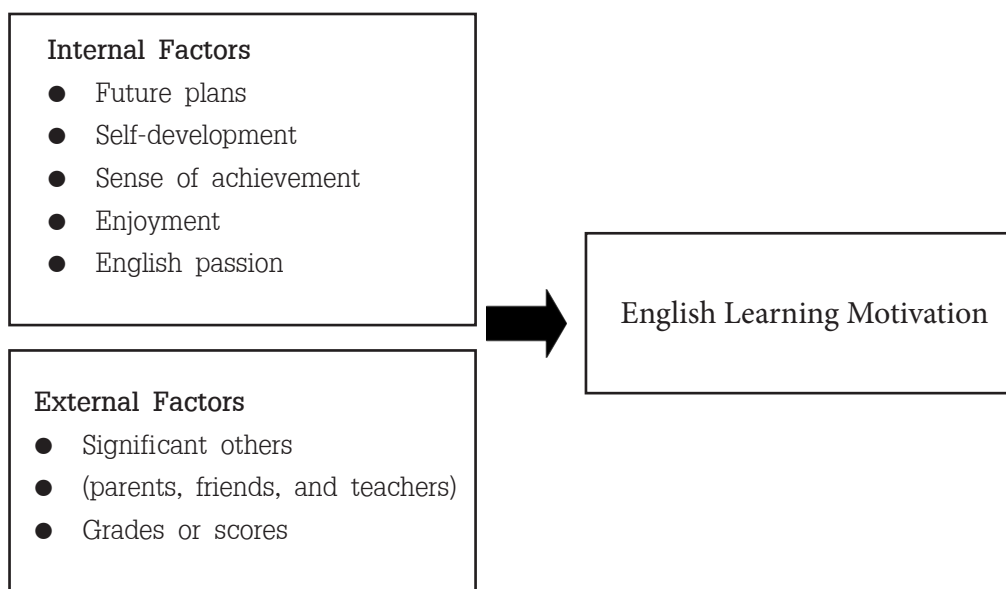

Figure 2: Motivating Factors

As seen in Figure 2, the English learning motivation of the EP students derives from both internal and external sources. In regard to the internal factors, future plans for further education as a short term goal and a good career as a long term goal are seen to be the most important internal motivating factors reported by EP students to manage their own learning. Expectations related to passing a high stakes test to gain a seat in a well-known state university is seen as a short-term goal, which definitely has an influence on their safe and sound career in the long-term future, in turn, enabling them to be able to take care of their own family.

Next, their future success depends to a large extent on their English ability, and this is the important reason why they have a strong intention to develop themselves in terms of successful English learning, which will fulfil their desire to be successful in their profession. A future self-image, which is linked to the current self-image as a successful English learner who will have a bright future and a good career is, therefore, developed. As the qualitative findings revealed, the future self-image as a proficient English user is formed from the student's inner drive for better English, inspiration from English native speakers, hands-on experience of using English in real world situations, and a sense of competition with their fellow students. All of them are derived from students' learning experiences.

Using English inside and outside of a classroom in authentic situations triggers students' sense of English learning achievement. In class, fellow students are important in completing tasks and assignments. This reinforces the significance of learning collaboration and learning success. The ability to use English for the benefit of other people in society also creates a sense of achievement to students, which, in turn, acts like a powerful inner motive for achieving higher English competence. Consequently, the design of tasks or activities aiming at promoting students' use of English outside the classroom in authentic situations or events is deemed desirable.

Above all, feelings of fun and enjoyment deriving from learning English either inside or outside of a classroom are vital for students' commitment to learning by themselves. Entertainment-based English learning activities, namely watching films, listening to songs, and playing games outside of the classroom are the most popular among EP students. These fun learning activities that students prefer to do outside the classroom should then be incorporated into classroom activities.

The final internal factor relates to a passion for English. Feeling like or love for English drives the EP students to study English. Having an opportunity to spend time or stay in an English speaking country establishes an appreciative feeling or passion for English. However, other causes of such passion are worth further study.

In regard to external motivating factors, parents or guardians and intimate friends are seen as the sources of encouragement that motivate students to engage in their learning. For many students, it is their parents who decided to enrol them in an EP and who always support their children for their English learning achievement. The research evidence of the present study also showed that students require support from their parents. Parents are also their encouragement to perform well and continuously engage in learning. Therefore, parental support and encouragement have a positive impact on students' learning achievement.

Friends are also significant others who can support learning achievement. Good relationships shown through help, collaboration and encouragement are psychologically significant on the willingness to engage in learning which, in turn, leads to successful learning.

Interestingly, teachers were reported as the first group of persons involved in the learning process due to their vital role in employing teaching methodologies that must be motivating and stimulating in order to sustain students' engagement in their learning. However, teachers are viewed as having little influence on students' autonomous learning. This may reveal that autonomous learning, especially outside of the classroom, is a personal business of each individual student. Students take care of their autonomous learning and have freedom to decide about what to do and learn to improve their English ability. This finding supports the quantitative results that the EP students are highly autonomous.

The crucial role that grades or scores play on students' learning in a mainstream education system cannot be denied. Receiving a good grade or score as a result effort in managing their own learning is another extrinsic motivating factor, which is related to the student's tertiary education plan. One student pointed out that she has learned that grades are important for studying at a university. In formal basic education a good grade that appears to be an indicator of student performance, does not only reflect the learner's academic ability and potential, but also raises recognition of their self-value and increases their self-esteem.

In brief, language learning motivation is influenced by both internal and external motivating factors which then relate to successful learning outcomes. This finding parallels the work of Spratt, Humphreys, and Chan (2002), who found that motivation is a pivotal factor having an impact on the readiness of learners to learn the language autonomously. It is, therefore, essential to find ways to motivate learners before they are trained to be autonomous.

Conclusion and Recommendations

Learner autonomy in learning English for students in EP and non-EP was significantly different. On average, learner autonomy in learning English for students in EP was higher than that of students in non-EP. It can be concluded that the degree of autonomy and use of the target language that establishes communication interactions have a strong connection. Therefore, every attempt on the part of teachers or language institutions, whether EP or non-EP, must be made to provide meaningful learning experiences to students by creating opportunities for students to use the language they are learning in the most authentic manner possible.

Exposure to and regular use of the language enhances intrinsic learning motivation and promotes positive attitudes towards English learning which, in turn, leads to a feeling of self-confidence and a degree of effort that students are willing to make in order to increase their language learning ability, which is strongly believed to have a dramatic impact on their short-term tertiary education and long-term vocation plan and life achievement.

English teachers should be aware of the casual attribution of learning success and failure made by students at the outset of a course in order to help students make attribution of their learning failure to a controllable cause, namely effort. Therefore, teachers should encourage students to make more effort in their learning by providing opportunities for more practice and use of English. Receiving or seeking opportunities to use English is a key to success when learning a foreign language.

A comparative study on EP or non-EP teachers and students' perceptions of learner autonomy and autonomous learning is recommended. The findings may reveal congruence or mismatches between the perceptions of learner autonomy and autonomous learning. Whatever the findings will be, they will be beneficial for more effective English instructional organization. In fact, such comparative study can be carried out with other content subjects as well for the same purpose of better instructional organization.

References

- Banegas, D.L. (2013). The integration of content and language as a driving force in the EFL lesson. In E. Ushioda (Ed.), *International Perspectives on Motivation* (pp. 82-97). Hampshire: Palgrave Macmillan.
- Bax, S. (2010). *Researching English Bilingual Education in Thailand, Indonesia and South Korea*. Retrieved February 2, 2013 from www.britishcouncil.org/accessenglish
- Benson, P. (2001). *Teaching and Researching Autonomy in Language Learning*. London: Longman.
- Benson, P. (2011). *Teaching and Researching Autonomy*. (2nd ed). Harlow: Pearson.
- Benson, P. & Lor, W. (1999). Conceptions of language and language learning. *System*, 27, 459-472.
- Breen, M. & Mann, S. (1997). Shooting arrows at the sum: perspectives on a pedagogy for autonomy. In P.
- Benson & P. Voller (Eds.), *Autonomy & Independence in Language Learning* (pp. 132-149). London: Longman.
- Brown, H. (2000). *Principles of Language Learning and Teaching*. (Fourth edition). New York: Longman.
- Diamantopoulos, A. & Siguaw, A.D. (2000). *Introducing LISREL: a Guide for the Uninitiated*. London: Sage Publications.
- Dickinson, L. (1987). *Self-Instruction in Language Learning*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Dickinson, L. (1995). Introduction. *The Proceedings of Seminar on Self-Access Learning and Learner Independence: A South East Asean Perspective* (pp. 1-10). Bangkok: KMITT.
- Gao, X. (2013). Motivated by visions: stories from Chinese contexts. In E. Ushioda (Ed.), *International Perspectives on Motivation* (pp. 176-191). Hampshire: Palgrave Macmillan.
- Holec, H. (1981). *Autonomy and Foreign Language Learning*. Oxford: Pergamon.
- Hsieh, P.H. (2012). Attribution: looking back and ahead at the 'why' theory. In S. Mercer, S. Ryan and M.
- Williams (Eds.), *Psychology for Language Learning* (pp. 90-102). Hampshire: Palgrave Macmillan.
- Knowles, M. (1975). *Self-Directed Learning: a Guide for Learners and Teachers*. Chicago: Association Press Follett.

- Lamb, M. & Budiyo. (2013). Cultural challenges, identity and motivation in state school EFL. In E. Ushioda (Ed.), *International Perspectives on Motivation* (pp. 18-34). Hampshire: Palgrave Macmillan.
- Little, D. (1990). Autonomy in language learning. In I. Gathercole (Ed.), *Autonomy in Language Learning* (pp. 7-15). London: CILT.
- Littlewood, W. (1996). "Autonomy": an anatomy and a framework. *System*, 24 (4), 427-435.
- Office of the National Education Commission. (2003). *National Education Plan: Revised Edition* (B.E. 2002-2016). (In-Thai). Bangkok: Prikwan Graphic, Co., Ltd.
- Office of the Education Council. (2010). *National Education Act B.E. 2542* (1999). Retrieved June 8, 2013 from http://www.onesqa.or.th/en/publication/nation_edbook.pdf
- Pemberton, R. & Cooker, L. (2012). Self-Directed Learning: Concepts, Practice, and a Novel Research Methodology. In S. Mercer, S. Ryan and M. Williams (Eds.), *Psychology for Language Learning* (pp. 203-219). Hampshire: Palgrave Macmillan.
- Ryan, S. & Mercer, S. (2012). Implicit theories: language learning mind-sets. In S. Mercer, S. Ryan and M. Williams (Eds.), *Psychology for Language Learning* (pp. 74-89). Hampshire: Palgrave Macmillan.
- Scharle, A. & Szabo A. (2000). *Learner Autonomy: a Guide to Developing Learner Responsibility*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Sinclair, B. (1996). Materials design for the promotion of learner autonomy: how explicit is 'explicit'? In R. Pemberton, E. Li, W. Or, and H. Pierson (Eds.), *Taking Control: Autonomy in Language Learning* (pp. 149-165). Hong Kong: Hong Kong University Press.
- Spratt, M., Humphreys, G., & Chan, V. (2002). Autonomy and motivation: which comes first? *Language Teaching Research*, 6(3), 245-266.
- Swatevacharkul, R. (2009). *An Investigation on Readiness for Learner Autonomy, Approaches to Learning of Tertiary Students and the Roles of English Language Teachers in Enhancing Learner Autonomy in Higher Education*. Unpublished research report. Dhurakij Pundit University.
- Swatevacharkul, R. (in press). Readiness for learner autonomy on English learning of Mattayom Suksa 6 students. *Journal of Education Naresuan University*.
- The Educational Innovation Development Commission. (2011). *English Program*. (In-Thai).Retrieved August 15, 2014 from http://www.moe.go.th/5TypeSchool/school_eng_next.htm

- Ushioda, E. (1996). *Learner Autonomy 5: The Role of Motivation*. Dublin: Authentik.
- Weiner, B. (1986). *An Attribution Theory of Motivation and Emotion*.
New York: Springer-Verlag.
- Wenden, A. (1987). Conceptual background and utility. In A. Wenden & J. Rubin (Eds.), *Learner Strategies in Language Learning* (pp. 3-13).
Hertfordshire: Prentice Hall International.
- Wenden, A. (1991). *Learner Strategies for Learner Autonomy: Planning and Implementing Learner Training for Language Learners*.
Hertfordshire: Prentice Hall International.
- Williams, M. & Burden, R. (1999). Students' development conceptions of themselves as language learners. *The Modern Language Journal*, 83, 193-201.
- Wolff, D. (2003). Content and language integrated learning: a framework for the development of learner autonomy. In D. Little, J. Ridley, and E. Ushioda (Eds.), *Learner Autonomy in the Foreign Language Classroom* (pp. 211-222).
Authentik.

รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

Basic School Management Model

พินสุดา สิริธรรงศรี*

Pinsuda Siridhrungsri*

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ศูนย์วิจัยและฝึกอบรมทางการศึกษา วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

* Assistant Professor , Research and Training, College of Education Sciences,
Dhurakij Pundit University

* Email : pinsuda.sir@dpu.ac.th, ppinsuda@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการบริหารจัดการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีขนาดและความพร้อมแตกต่างกัน 2) พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการของสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานที่เหมาะสมตามขนาดและความพร้อม และ 3) จัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายในการส่งเสริมสนับสนุนการบริหารจัดการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามขนาดและความพร้อม โดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมวิธีทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ ประชากร ได้แก่ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 31,255 โรง สุ่มตัวอย่างด้วยตารางของ Yamane (1967) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้ จำนวน 395 โรง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และ ประธานกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง สถานศึกษาละ 4 คน รวม จำนวน 1,805 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ แบบสอบถามปลายเปิด แบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้าง แบบสังเกต และแบบสังเกตแบบมีโครงสร้าง รวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ โดยการจัดส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการศึกษากรณีสถานศึกษา 8 แห่ง ด้วยการศึกษาดูงาน สังเกต และสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ด้วยสถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการสังเกตแบบมีโครงสร้าง จากนั้นจึง รวบรวมรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และนำรูปแบบไปสนทนากลุ่ม ปรับปรุงและ ตรวจสอบรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ผลการวิจัย พบว่า 1) การบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นไปตามบริบทของสถานศึกษา สถานศึกษาขนาดกลางและขนาดเล็กโดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทยัง ไม่มีความพร้อมเพียงพอทั้งด้านครู งบประมาณ วิชาการ ความรู้ และเทคโนโลยี 2) รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เหมาะสมตามขนาดและความพร้อม คือ รูปแบบการบริหารจัดการที่ใช้การมีส่วนร่วมเป็นฐาน 3) นโยบายสนับสนุนการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามขนาด และความพร้อมคือ นโยบายด้านการนำรูปแบบไปใช้ การขับเคลื่อน และการบริหารจัดการที่มี ประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน การบริหารจัดการสถานศึกษา รูปแบบการบริหารจัดการ

Abstract

This research has the following objectives: 1) to study the basic schools management under Office of the Basic Education Commission, which have different sizes and readiness, 2) to develop the Basic Schools Management Model which is suitable for their sizes and management readiness, and 3) to propose the supporting basic schools management policies in accordance with their sizes and readiness. Mixed method, survey and qualitative research used for this research methodology. Research populations were 31,255 schools. The 395 samples were determined by Yamane (1967) sample size table at 95% of confidence level. The 1,805 key data persons of the samples were selected, including the Office of Education Service Area directors, school board chairpersons, school administrators, teachers, and parents in all selected small, middle, big and biggest school sizes as 4 persons of each school. Research instruments used for data collection were questionnaires which contained closed-ended, rating scale and open-ended questions; the structured interview, observation, and content analysis schemes. Data collections of the survey research used by posts and the qualitative research used by case study of 8 schools, by using documentary study, observations and focus group discussions. To analyze data by using statistic percentage, mean and standard deviation. To design the basic school management model and then to have focus group discussions by the scholars. The results of the research were: 1) the basic schools management was in accordance with their contexts. The small and middle school sizes especially in rural areas were lacked of management readiness as for teachers, budgets, academic matters, knowledge and education technology, 2) the Basic Schools Management Model is suitable for their sizes and management readiness was the participatory - based management model, and 3) the supporting basic school management policies were the policies of the models implication, driven, and efficiency management.

Keywords: Basic School, School Management, Management Model

บทนำ

การศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นความพยายามที่จะลดความไม่เท่าเทียมกันของมนุษย์ที่ส่งผลต่อบุคคลหลากหลายกลุ่ม ทั้งสตรี เด็ก ชาวนชนบท คนยากจนในเมือง กลุ่มชาติพันธุ์ ชนกลุ่มน้อย ด้อยโอกาส เด็กเป็นจำนวนล้านๆ คนที่ขาดโอกาสเข้าเรียนในโรงเรียนและไม่มีความรู้ (UNESCO, 1996) ประเทศต่างๆ ทั่วโลกจึงให้ความสำคัญต่อการศึกษาระดับพื้นฐานของประชาชนเพื่อเป็นฐานของการพัฒนา โดยเฉพาะฐานการสร้างความสามารถในการแข่งขันทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และการสื่อสารที่นับวันจะทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ แต่ละประเทศจึงให้ความสำคัญต่อการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อขจัดความเหลื่อมล้ำ สร้างความเท่าเทียมและโอกาสในการได้รับการศึกษาของประชาชนให้มากขึ้นตามดัชนีความเจริญเติบโตของประเทศ การบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สนองตอบความต้องการของประเทศและประชาชนที่มีประสิทธิภาพ คุณภาพ เป็นไปอย่างทั่วถึงและเป็นธรรมจึงเป็นความจำเป็นที่แต่ละประเทศ ต่างคำนึงถึงและมุ่งมั่นเพื่อความสำเร็จและสานต่อการจัดการศึกษาในระดับการศึกษาที่สูงขึ้นตามทิศทางการพัฒนาประเทศโดยเฉพาะการพัฒนาการบริหารจัดการสถานศึกษาให้มีความอิสระ คล่องตัว และมีประสิทธิภาพ

ในการนี้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 4 วรรค 5 ได้บัญญัติให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานหมายถึง สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรา 9 (2) กล่าวถึงหลักการจัดระบบ โครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษาให้ยึดหลักการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้ มาตรา 39 กำหนดว่า ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการ (เขตพื้นที่การศึกษา) และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง

ทั้งนี้ กระทรวงศึกษาธิการ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2555) ได้มีนโยบายไว้ว่า “จัดการศึกษาที่มีคุณภาพสำหรับเยาวชนทุกคน เยาวชนหมายถึง เด็กตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 จะต้องได้รับโอกาสทางการศึกษาเท่าเทียมกันทุกแห่ง ไม่ว่าจะเป็นในเมืองหรือชนบท จัดโดยรัฐหรือเอกชน การศึกษาในระดับโรงเรียนควรจะมีความรู้ในหลายๆ ด้าน เพื่อให้เด็กมีการรอบคอบ มีวิสัยทัศน์ที่กว้างขวาง จินตนาการ พร้อมที่จะเผชิญกับโลกสมัยใหม่ และเตรียมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ในปี พ.ศ.2558 โดยเมื่อจบมัธยมศึกษาปีที่ 6 จะต้องเป็นแรงงานที่มีคุณภาพ” จึงได้มีการเร่งรัดการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้สอดคล้องกับกฎหมายและนโยบายดังกล่าว

จากรายงานการวิจัยของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2555) พบว่า สถานศึกษาขั้นพื้นฐานยังคงมีปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการการศึกษาเพื่อรองรับความต้องการการพัฒนาประเทศ ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากขนาดและความพร้อมในการบริหารจัดการที่แตกต่างกัน สถานศึกษาขนาดใหญ่จะมีความพร้อมและศักยภาพในการบริหารจัดการสูงกว่าสถานศึกษาขนาดเล็กที่จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้มีศักยภาพที่จะบริหารจัดการตามขนาดและความพร้อมของสถานศึกษานั้นๆ (สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์, 2555)

ในการนี้ มีข้อเสนอเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษา ของ นคร ดังคะพิภพ (2553) และสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2555) เพื่อรองรับการกระจายอำนาจให้สอดคล้องกับสภาพจริงตามบริบทของสถานศึกษาที่มีความแตกต่างกัน ให้เกิดประสิทธิภาพและมีความเข้มแข็งที่จะบริหารจัดการตนเอง ได้แก่ 1) สถานศึกษาในกำกับของรัฐ

2) สถานศึกษาที่มีความพร้อมเป็นนิติบุคคลเต็มรูป 3) สถานศึกษาที่เร่งพัฒนาสู่การเป็นนิติบุคคลเต็มรูป 4) สถานศึกษาที่ต้องกำกับสนับสนุนส่งเสริมเป็นพิเศษโดยสร้างนวัตกรรมการบริหารเชิงคุณภาพ และ 5) สถานศึกษาที่เป็นความร่วมมือระหว่างรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน หรือชุมชน แล้วแต่กรณี

ในลักษณะของสหการทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ทั้งด้านการพัฒนานโยบาย การวางแผน การดำเนินงาน และนิเทศ ติดตามประเมินผลในด้านขนาดของสถานศึกษา ในการนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2554) ได้มีการจัดกลุ่มขนาดสถานศึกษาเป็นขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และขนาดใหญ่พิเศษ

อย่างไรก็ตาม ข้อเสนอรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดตามประเภทและขนาดดังกล่าวยังไม่มีการศึกษาเชิงลึกที่ชัดเจนว่า มีความเหมาะสม สอดคล้องกับการบริหารจัดการสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามความพร้อมมากน้อยเพียงใด และนำไปสู่ประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษาทั้งด้านโอกาส คุณภาพ และความเสมอภาคของผู้เรียน หรือไม่อย่างไร

ดังนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องมีการวิจัยและพัฒนา รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เหมาะสม เพื่อนำเสนอแนะนโยบายด้านการบริหารจัดการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานตามขนาดและความพร้อม

วัตถุประสงค์

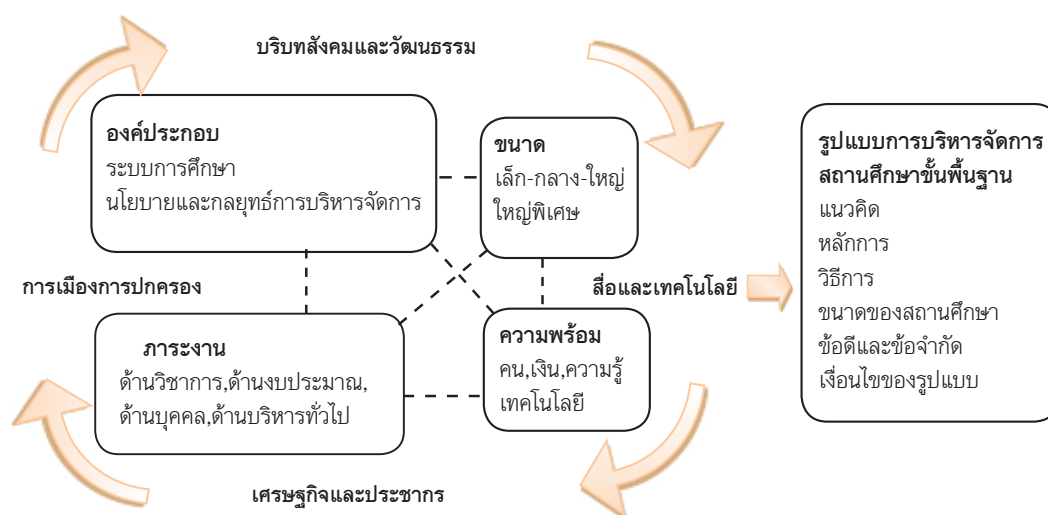
1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีขนาดและความพร้อมแตกต่างกัน
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เหมาะสมตามขนาดและความพร้อม
3. จัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายในการส่งเสริมสนับสนุนการบริหารจัดการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามขนาดและความพร้อม

กรอบแนวคิด

ในงานวิจัยนี้ ได้ศึกษาแนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมุ่งเน้นการบริหารจัดการตาม 1) ความพร้อมเกี่ยวกับคน เงิน ความรู้ และเทคโนโลยี ในด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ตามแนวทางการกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษาจากกระทรวงศึกษาธิการไปยังสถานศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่มีกรรมการสถานศึกษาเป็นกรรมการกำกับ และสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา และ 2) ตามการแบ่งขนาดของสถานศึกษาออกเป็นขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และขนาดใหญ่พิเศษ ทั้งสถานศึกษาที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาโดยมีองค์ประกอบสำคัญของสถานศึกษาในฐานะที่เป็นองค์การ 4 ประการ ได้แก่ ระบบการศึกษา นโยบาย กลยุทธ์ และการบริหารจัดการ ภายใต้บริบทสังคมและวัฒนธรรม การเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี ดังปรากฏตามภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สำหรับรูปแบบเพื่อการนำเสนอ เป็นรูปแบบที่ใช้ภาษาเป็นสื่อ (Semantic Model) ในการบรรยายหรืออธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาด้วยภาษา แผนภูมิหรือแผนภาพ เพื่อให้เห็นโครงสร้างทางความคิด องค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น (Keeves, 1988)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 มาตรา 49 ระบุว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพหรือผู้อยู่ในสภาวะยากลำบากต้องได้รับสิทธิตามวรรคหนึ่งและการสนับสนุนจากรัฐเพื่อให้ได้รับการศึกษาโดยทัดเทียมกับบุคคลอื่น” ในการนี้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ซึ่งถือเป็นกฎหมายปฏิรูปการศึกษาตามแนวทางรัฐธรรมนูญฯ ได้บัญญัติมาตรา 4 วรรค 5 ระบุว่า “ให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานหมายถึงสถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรา 9 (2) บัญญัติถึงหลักการจัดระบบ โครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษาให้ยึดหลักการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” ทั้งนี้ มาตรา 39 กำหนดว่า “ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการ และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง”

อย่างไรก็ตาม พบว่า การบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ยังคงมีความหลากหลายในทางปฏิบัติ และมีรูปแบบที่แตกต่างกันตามบริบท ที่ยังไม่สามารถรองรับการกระจายอำนาจจากกระทรวงศึกษาธิการได้เท่าที่ควร (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2555)

ในการนี้ นับตั้งแต่ก่อนและหลังปฏิรูปการศึกษาเป็นต้นมา มีความพยายามที่จะศึกษารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อให้เกิดความคล่องตัวทางการบริหารจัดการ และพบว่า มีนวัตกรรมทางการบริหารจัดการที่ได้ทำการศึกษาของนักวิชาการบริหารจัดการศึกษาที่สามารถประยุกต์เป็นต้นแบบในการวิจัยและพัฒนาารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษา ตามขนาดและความพร้อม ดังเช่น อุทัย บุญประเสริฐ (2543) ได้ศึกษารูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School - Based Management) พบว่า มีหลักการพื้นฐานในการกำหนดรูปแบบการบริหารจัดการ คือ 1) หลักการกระจายอำนาจ 2) หลักการมีส่วนร่วม 3) หลักการคืนอำนาจการจัดการศึกษาสู่ประชาชน 4) หลักการบริหารตนเอง และ 5) หลักการตรวจสอบและถ่วงดุล มีรูปแบบการบริหารจัดการที่สำคัญอย่างน้อย 4 รูปแบบ คือ 1) รูปแบบที่มีผู้บริหารโรงเรียนเป็นหลัก ผู้บริหารเป็นประธานคณะกรรมการโรงเรียน (สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน) ส่วนกรรมการอื่นๆได้มาจากการเลือกตั้งหรือคัดเลือกจากกลุ่มผู้ปกครอง ครู และชุมชน คณะกรรมการมีบทบาทให้คำปรึกษาแต่อำนาจการตัดสินใจยังคงอยู่ที่ผู้บริหารโรงเรียน 2) รูปแบบที่มีครูเป็นหลัก เกิดจากแนวคิดที่ว่าครูเป็นผู้ใกล้ชิดนักเรียนมากที่สุด ย่อมรู้ปัญหาได้ดีกว่าและสามารถแก้ปัญหาได้ตรงจุด ตัวแทนคณะครูจะมีสัดส่วนมากที่สุดในการคณะกรรมการโรงเรียน ผู้บริหารยังคงเป็นประธานคณะกรรมการโรงเรียน บทบาทของคณะกรรมการโรงเรียนเป็นคณะกรรมการบริหาร 3) รูปแบบที่ชุมชนมีบทบาทหลัก แนวคิดสำคัญคือ การจัดการศึกษาควรตอบสนองความต้องการและค่านิยมของผู้ปกครองและชุมชนมากที่สุด ตัวแทนของผู้ปกครองและชุมชนจึงมีสัดส่วนในการคณะกรรมการโรงเรียนมากที่สุด ตัวแทนผู้ปกครองและชุมชนเป็นประธานคณะกรรมการ ผู้บริหารโรงเรียนเป็นกรรมการและเลขานุการ บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการเป็นคณะกรรมการบริหาร 4) รูปแบบที่ครูและชุมชนมีบทบาทหลัก แนวคิดนี้เชื่อว่า ทั้งครู และผู้ปกครองต่างมีความสำคัญในการจัดการศึกษาให้แก่เด็ก เนื่องจากอยู่ใกล้ชิดนักเรียนมากที่สุด รับรู้ปัญหาและความต้องการของนักเรียนได้มากที่สุด สัดส่วนของครูและผู้ปกครองในการคณะกรรมการจึงมีสัดส่วนเท่าๆ กันที่มากกว่ากลุ่มอื่น ผู้บริหารเป็นประธานคณะกรรมการ คณะกรรมการโรงเรียนเป็นคณะกรรมการบริหาร กล่าวโดยสรุป การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ความสำคัญอยู่ที่โรงเรียนและมีคณะกรรมการโรงเรียนเป็นคณะกรรมการบริหาร ที่มาจากการมีส่วนร่วมของครู ผู้บริหาร ผู้ปกครองและชุมชน

ธงชัย ชิวปรีชา (2551) ได้ศึกษาแนวทางการบริหารโรงเรียนนิติบุคคลในกำกับของรัฐบาลของต่างประเทศ พบว่า โดยทั่วไปแล้วโรงเรียนในลักษณะนี้ มีอำนาจในการบริหารวิชาการโดยเน้นการตอบสนองความต้องการของชุมชน โรงเรียนมีหลักสูตรเป็นของตนเอง สามารถจัดโปรแกรมการเรียนการสอนได้ตรงตามความต้องการของผู้เรียน ออกแบบร่วมกันระหว่างครูและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีความอิสระจากกฎเกณฑ์และการควบคุมแบบโรงเรียนทั่วไป มีอิสระในการบริหารงานบุคคล ที่สถานศึกษาสามารถคัดเลือกครูและกำหนดมาตรฐานสถานศึกษาเป็นของตนเอง มีสถานศึกษาเป็นผู้กำหนดนโยบาย และผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้บริหาร สำหรับ การบริหารจัดการสถานศึกษาในกำกับของไทย พบที่โรงเรียนมหิดลวิทยานุสรณ์ (องค์การมหาชน) มีการออกกฎหมายและข้อบังคับในการบริหารจัดการของตนเองเป็นการเฉพาะ ในลักษณะขององค์การมหาชน จึงมีอิสระ

ในการบริหารจัดการที่ชัดเจนเบ็ดเสร็จในฐานะที่เป็นองค์การมหาชน ขึ้นตรงต่อกระทรวงศึกษาธิการ เพียงแต่การจัดการศึกษาต้องจัดให้สอดคล้องกับนโยบายการศึกษาขั้นพื้นฐาน

วรากรณ์ สามโกเศศ และคณะ (2553) ได้เสนอระบบการจัดการศึกษาที่เหมาะสมกับ สุนัขภาวะคนไทย ทั้งด้านแนวคิด หลักการ จุดมุ่งหมาย และรูปแบบของการจัดการศึกษาดังนี้ ด้านแนวคิด การจัดการศึกษาต้องอยู่บนพื้นฐานความเชื่อที่ว่า คนทุกคนมีศักยภาพที่จะเรียนรู้ได้ เป็นการศึกษา ระบบเปิดที่เปลี่ยนจากการเน้นวิชาเป็นตัวยึด เป็นการเน้นคนเป็นตัวยึด เปลี่ยนจากการแข่งขันและ เอาชนะมาเป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกัน โดยยึดหลักการการศึกษาเพื่อมวลชนและมวลชนเพื่อ การศึกษา ที่ทุกคนควรเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบการศึกษา การจัดการศึกษาควรเปลี่ยนจากรัฐ รับผิดชอบเพียงผู้เดียว เป็นการศึกษาที่ทุกส่วนร่วมรับผิดชอบ โดยการกระจายความรับผิดชอบไป ยังครอบครัว ชุมชน สังคม สถาบันศาสนา สถาบันสังคม สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น ที่ใกล้ชิดประชาชน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้คนไทยทุกคนได้เรียนรู้ได้อย่างมีความสุข ทั้งกาย จิต สังคมและสติปัญญา มีอิสระทางการคิด การเรียน มีเกียรติ มีศักดิ์ศรี และมีความเท่าเทียมกัน ในการได้รับโอกาสทางการศึกษา เป็นคนไทยที่สมบูรณ์บนพื้นฐานของความรู้ ทักษะ เจตคติ และ ค่านิยม คุณธรรมจริยธรรม ดังนั้น รูปแบบการศึกษาจะเป็นไปอย่างหลากหลาย ไม่ใช่เพียงรูปแบบ เดียวและหรือติดขัดกับระบบใดระบบหนึ่ง ที่ต้องเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และไม่ว่าใครก็มีสิทธิในการ จัดการศึกษาที่เกื้อหนุนซึ่งกันและกัน ภายใต้การสนับสนุนส่งเสริมจากรัฐ

นอกจากนั้น ยังได้เสนอรูปแบบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนของรัฐไว้ว่า เป็นการ จัดการเรียนวิชาพื้นฐานเพื่อการดำรงชีวิตและศึกษาต่อหรือออกไปประกอบอาชีพที่เน้นทักษะชีวิต และการอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสันติสุข ที่แต่ละโรงเรียนมีอิสระที่จะบริหารจัดการทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล ได้อย่างแท้จริง โดยที่รัฐหรือต้นสังกัดควรทำหน้าที่เพียงการกำกับ สนับสนุนส่งเสริม และติดตามประเมินผล ในกรณีนี้ โรงเรียนมีสิทธิและอิสระที่จะบริหารจัดการ การเรียนการสอนในรูปแบบต่างๆ เป็นของตนเองที่สอดคล้องกับความต้องการและการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น และชุมชน เป็นการศึกษาที่ฟังเสียงประชาชนแต่ข้อเสนอดังกล่าว ก็ยังไม่ขยายอย่าง ชัดเจนมากนัก

นคร ดังคะพิภพ (2553) ได้เสนอรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามความ พร้อมเพื่อการรองรับการกระจายอำนาจไว้ 4 รูปแบบ ดังนี้ รูปแบบที่ 1 สถานศึกษาที่มีอิสระใน กำกับของรัฐ จัดรูปแบบพิเศษคล้ายองค์การมหาชน รูปแบบที่ 2 สถานศึกษาที่มีความพร้อมรองรับ การเป็นนิติบุคคลเต็มรูปแบบ จัดรูปแบบกระจายอำนาจ แบบ SBM (School - Based Management) เต็มที่ หรือเรียกว่า แบบการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน หรือฐานโรงเรียน มีคณะกรรมการ สถานศึกษาที่เข้มแข็งรูปแบบที่ 3 สถานศึกษาที่เร่งพัฒนาสู่การเป็นนิติบุคคลที่เข้มแข็ง จัดรูปแบบ ขยายฐานกระจายอำนาจ 4 ด้าน ให้เกิดสมดุลระหว่างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากับสถานศึกษา เพียงพอที่จะทำให้สถานศึกษาเข้มแข็ง และรูปแบบที่ 4 สถานศึกษาที่ต้องกำกับ สนับสนุนส่งเสริม เป็นพิเศษเพื่อให้พร้อมรับการกระจายอำนาจมากขึ้นต่อไป ในกรณีนี้ สำนักงานเลขาธิการสภาการ ศึกษา (2555) ได้เสนอรูปแบบเพิ่มเติมจากนคร ดังคะพิภพ เป็นรูปแบบที่ 5 คือ รูปแบบสถาน ศึกษาที่เป็นความร่วมมือระหว่างรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน หรือชุมชนแล้วแต่กรณีใน ลักษณะของสหการทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ทั้งด้าน การพัฒนานโยบาย การวางแผนการดำเนินงาน และการนิเทศ ติดตามและประเมินผล นอกจากนี้

ในการบริหารจัดการแต่ละรูปแบบจำเป็นต้องคำนึงถึงการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของทั้งภาครัฐ เอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันศาสนา และสถาบันสังคมอื่นๆ ประชาชนด้วย เพื่อให้เกิดความร่วมมือกันดำเนินงานเพื่อเด็กและเยาวชน หรือผู้เรียนซึ่งเป็นเป้าหมายหลักของการจัดการศึกษา

นอกจากนั้น พิณสุดา ลิธิรังศรี (2555) ได้ทำการวิจัยนำร่องการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมขององค์กรในชุมชนเพื่อสุขภาวะคนไทย โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเป็นหลักสำคัญในการนำร่อง มีองค์กรที่จัดการศึกษาเข้าร่วมทั้งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษาของรัฐ เอกชน วัด สถาบันศึกษาปอเนาะ แหล่งเรียนรู้ เทศบาล และองค์กรชุมชน ต่างๆ จำนวน 37 แห่ง และเครือข่ายองค์กรในชุมชน อีกจำนวน 185 องค์กร ในพื้นที่ 11 จังหวัดทั่วประเทศ ได้แก่ ลำพูน น่าน สกลนคร ขอนแก่น ร้อยเอ็ด มหาสารคาม นครปฐม ปทุมธานี เพชรบุรี พัทลุง และนราธิวาส พบว่า รูปแบบการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมมีลักษณะของการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมรับผิดชอบ ร่วมติดตามประเมินผล ร่วมแก้ปัญหา และร่วมชื่นชม ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข เต็มตามศักยภาพ รู้ท้องถิ่น รู้รากเหง้า รู้ศาสนา รู้วัฒนธรรม รู้ประวัติศาสตร์ รู้วิชาสามัญ รู้วิชาอาชีพ รู้รักษาสุขภาพ รู้เท่าทันโลก เป็นพลเมือง และพลโลกที่ดี

ผลการศึกษาและนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการที่ผ่านมามีข้อสังเกตว่า สรุปลงได้ว่า แต่ละรูปแบบมีแนวคิด หลักการ วิธีการ ของการนำเสนอ ที่คำนึงถึงความเหมาะสมตามบริบท ขนาดและความพร้อมในการจัดการศึกษา บางรูปแบบเน้นไปที่การรองรับการกระจายอำนาจและการได้รับการกระจายอำนาจเต็มรูปแบบ บางรูปแบบเน้นไปที่การบริหารจัดการสถานศึกษาโดยมีส่วนร่วมของชุมชน บางรูปแบบเน้นไปที่การบริหารจัดการแบบเบ็ดเสร็จโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน บางรูปแบบเน้นที่สุขภาวะของผู้เรียนและชุมชนที่ร่วมจัดการศึกษาและได้รับการศึกษา แต่ละรูปแบบดังกล่าว สอดรับกับยุคสมัยและบริบทที่นำไปใช้หรือทดลองใช้ ซึ่งสามารถนำมาเป็นต้นแบบเพื่อการวิจัยและพัฒนา รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เหมาะสมกับขนาดและความพร้อมครั้งนี้ได้ในระดับหนึ่ง มีความหลากหลายของรูปแบบในการจัดการศึกษาที่ไม่ควรยึดโยงรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง และเป็นไปตามขนาดของสถานศึกษาที่มีความแตกต่างของบริบท ทั้งในเมืองและชนบท บนพื้นฐานของความพร้อมทั้งด้านครูและบุคลากร เงินและงบประมาณ ความรู้ และเทคโนโลยี ที่ต้องทำการศึกษาถึงองค์ประกอบของรูปแบบ ได้แก่ รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาที่เหมาะสมตามขนาดและความพร้อม ที่ต้องคำนึงถึงแนวคิด หลักการ วิธีการ ข้อดี ข้อจำกัด และเงื่อนไขในการนำรูปแบบไปใช้ เพื่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการจัดการศึกษาต่อไป

วิธีการดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการศึกษาเอกสาร แบบสอบถาม สัมภาษณ์ ศึกษากรณีสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และการสังเกต โดยมีประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูล ดังนี้

ประชากร ได้แก่ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 31,255 โรงเรียนตัวอย่างจำนวน 395 โรง ทั้งที่เป็นโรงเรียนประถมศึกษาและโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก กลาง ใหญ่และใหญ่พิเศษทั่วประเทศ จากการสุ่มตัวอย่างด้วยสูตรของ Yamane (1967) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่โรงเรียนกลุ่มตัวอย่างอยู่ในสังกัด ประธานกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้ปกครอง จำนวนทั้งสิ้น 1,805 ฉบับ/คน ได้รับกลับ จำนวน 906 ฉบับ/คน คิดเป็นร้อยละ 50.20

การรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการศึกษากรณีเชิงลึกสถานศึกษาทุกขนาดแบบเจาะจงจำนวน 8 แห่ง จากทุกภูมิภาค ด้วยการสัมภาษณ์ การศึกษาเอกสาร และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ทั้งการศึกษาสภาพการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของต่างประเทศ จำนวน 4 ประเทศ ได้แก่ ฟินแลนด์ สหรัฐอเมริกา นิวซีแลนด์ และญี่ปุ่น โดยการศึกษาเอกสารและการศึกษาภาคสนาม จากนั้นจึงนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การสังเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการสังเคราะห์เนื้อหาสาระ (Content Analysis) ตามแบบการสังเคราะห์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากกรอบแนวคิดการวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามขนาดและความพร้อม โดยการ 1) สังเคราะห์ข้อมูลจากผลการศึกษาสภาพการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทยและต่างประเทศ และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง 2) ร่างรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามขนาดและความพร้อม 3) ศึกษาความเป็นไปได้ของรูปแบบ โดยการสัมภาษณ์ฟังความเห็นและสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นตัวแทนผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประธานกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้ปกครอง และนักวิชาการ ด้านบริหารจัดการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา จำนวน 106 คน ใน 4 ภูมิภาค/กลุ่ม ทั่วประเทศ จากนั้นจึงปรับปรุงและตรวจสอบสาระของรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน นำความเห็นมาปรับปรุงครั้งสุดท้าย และนำเสนอรูปแบบ

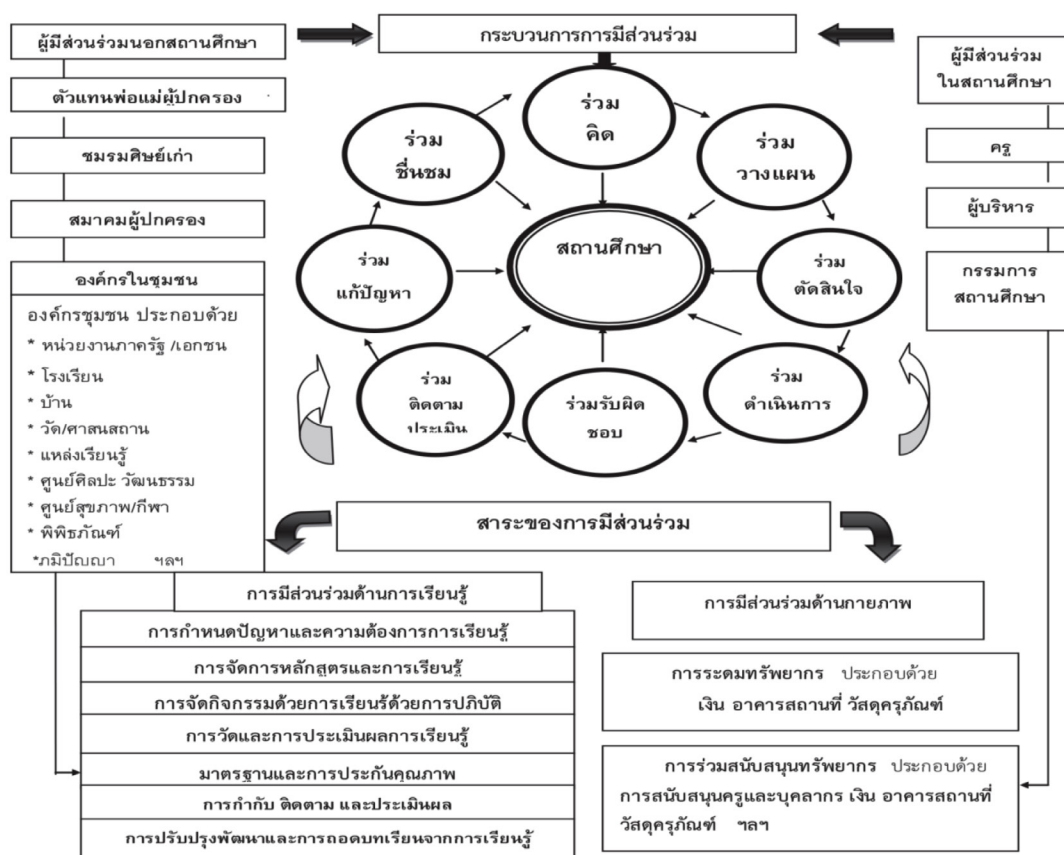
ขั้นตอนที่ 3 การจัดทำข้อเสนอนโยบายในการส่งเสริมสนับสนุนการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการสังเคราะห์และสรุปผลการวิจัย และ ร่างข้อเสนอแนะนโยบายโดยตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน จากนั้นจึงปรับปรุงและนำเสนอข้อเสนอแนะนโยบายในการส่งเสริมสนับสนุนการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่สมบูรณ์

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการบริหารจัดการทั้งที่เป็นสถานศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่และขนาดใหญ่พิเศษ ด้านความพร้อมของสถานศึกษายังไม่เพียงพอ โดยเฉพาะสถานศึกษาขนาดกลางและขนาดเล็กในชนบท ทั้งด้านครูและบุคลากร เงินและงบประมาณ ความรู้ในการบริหารจัดการการเรียนการสอน และเครือข่ายเทคโนโลยี ด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องและนโยบายการบริหารจัดการจากส่วนกลางส่งไปยังสถานศึกษายังเป็นรูปแบบเดียวกันเป็นส่วนใหญ่ ทั้งด้านวิชาการ การบริหารงานบุคคล และงบประมาณ ส่งผลกระทบต่อปัญหาการบริหารจัดการของ

สถานศึกษาที่มีความแตกต่างกันทั้งด้านบริบท ขนาด และความพร้อมดังกล่าวข้างต้น เพื่อแก้ปัญหาทางการบริหารดังกล่าวพบว่า สถานศึกษาภายใต้การกำกับสนับสนุนของต้นสังกัดได้มีการบริหารจัดการทั้งรูปแบบมีส่วนร่วมของชุมชน รูปแบบเครือข่าย รูปแบบพี่เลี้ยง และรูปแบบแม่ข่ายและลูกข่าย รวมทั้งสถานศึกษาในกำกับของรัฐ ในกรณี พบว่า รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นรูปแบบที่เหมาะสมที่สุด เป็นฐานสำคัญของการบริหารจัดการสถานศึกษาที่นำไปสู่ความสำเร็จทั้งในเมืองและชนบท ทั้งที่เป็นสถานศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลางขนาดใหญ่ และขนาดใหญ่พิเศษดังแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 2 รูปแบบการจัดกาแบบมีส่วนร่วมของชุมชน

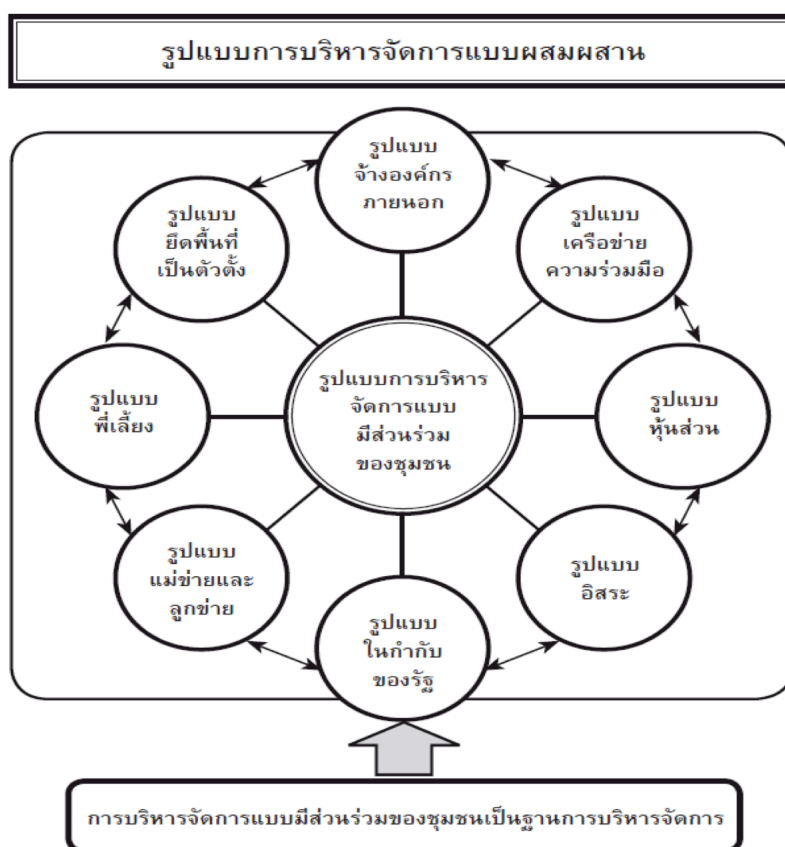
2. รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขึ้นพื้นฐานที่เหมาะสมกับขนาดและความพร้อม มีองค์ประกอบของรูปแบบ ได้แก่ แนวคิด หลักการ วิธีการ ขนาดของสถานศึกษาที่เหมาะสมกับรูปแบบ ข้อดีของรูปแบบ ข้อจำกัดของรูปแบบ และเงื่อนไขของรูปแบบ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มจำนวน 10 รูปแบบดังนี้

2.1 กลุ่มบริหารจัดการที่พัฒนาขึ้นจากการบริหารจัดการที่มีอยู่เดิม แบ่งเป็น 2 กลุ่มย่อย คือ ก) กลุ่มรูปแบบมีส่วนร่วมและเครือข่าย มี 4 รูปแบบ ได้แก่ 1) รูปแบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชน 2) รูปแบบการบริหารจัดการแบบเครือข่าย 3) รูปแบบการบริหารจัดการ

แบบที่เลี้ยง และ 4) รูปแบบการบริหารจัดการแบบแม่ข่ายและลูกข่าย ข) กลุ่มรูปแบบการบริหารจัดการแบบอิสระและในกำกับของรัฐ มี 2 รูปแบบ ได้แก่ 1) รูปแบบการบริหารจัดการแบบอิสระ และ 2) รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาในกำกับของรัฐ

2.2 กลุ่มบริหารจัดการที่กำหนดขึ้นใหม่ มี 3 รูปแบบ ได้แก่ 1) รูปแบบการบริหารจัดการแบบหุ้นส่วน 2) รูปแบบการบริหารจัดการโดยการจ้างองค์กรภายนอก และ 3) รูปแบบการบริหารจัดการแบบยึดพื้นที่เป็นตัวตั้ง

2.3 กลุ่มรูปแบบบริหารจัดการแบบผสมผสาน มี 1 รูปแบบ คือ รูปแบบการบริหารจัดการแบบผสมผสานที่ใช้การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมเป็นฐานในการบริหารจัดการในทุกรูปแบบ ซึ่งเป็นรูปแบบที่เหมาะสมในการนำไปใช้กับสถานศึกษาทุกขนาด ตามความพร้อม

ภาพที่ 3 รูปแบบการบริหารจัดการแบบผสมผสาน

3. นโยบายการส่งเสริมสนับสนุนการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานควรแบ่งออกเป็น 3 ด้านคือ

3.1 นโยบายการส่งเสริมการนำรูปแบบไปใช้เพื่อให้สามารถเลือกรูปแบบการบริหารจัดการได้เหมาะสมกับบริบท ขนาด และความพร้อมของสถานศึกษาเช่น นโยบายที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อนการบริหารจัดการสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพเป็นนโยบายที่ต้องกำหนดโดยภาพรวมและมีผลกระทบวงกว้าง

3.2 นโยบายที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อนการบริหารจัดการสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ เป็นนโยบายที่ต้องกำหนดโดยภาพรวมและมีผลกระทบวงกว้าง เพื่อให้เกิดการนำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

3.3 นโยบายที่เป็นสาระของการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้เกิดความคล่องตัวและเป็นไปได้ทางการบริหารจัดการ อย่างมีประสิทธิภาพและบังเกิดประสิทธิผล

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

1. สภาพการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานพบว่า สถานศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่และขนาดใหญ่พิเศษ ด้านความพร้อมของสถานศึกษายังไม่เพียงพอ โดยเฉพาะสถานศึกษาขนาดกลางและขนาดเล็กในชนบท ทั้งด้านครูและบุคลากร เงินและงบประมาณ ความรู้ในการบริหารจัดการการเรียนการสอน และเครือข่ายเทคโนโลยี ด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องและนโยบายการบริหารจัดการจากส่วนกลางส่งไปยังสถานศึกษายังคงเป็นรูปแบบเดียวกันเป็นส่วนใหญ่ ทั้งด้านวิชาการ การบริหารงานบุคคล และงบประมาณ ทั้งนี้เพราะการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานปัจจุบันอยู่ภายใต้กฎหมายฉบับเดียวกันคือ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545 และแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 ที่เป็นกฎหมายแม่บทการจัดการศึกษาที่ประกาศใช้เหมือนกันทั่วประเทศ ไม่ว่าจะเป็นสถานศึกษาขนาดใด ตั้งอยู่ในเมืองหรือชนบทก็ต้องปฏิบัติเหมือนกันแม้ว่า จะมีการจำแนกการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาและเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา แล้วก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติ ซึ่งหมายถึงการบริหารวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ยังคงเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ลักษณะดังกล่าวนี้ ส่งผลให้ การบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีความหลากหลายในทางปฏิบัติ และมีรูปแบบที่แตกต่างกันตามบริบท ยังไม่สามารถรองรับการกระจายอำนาจจากกระทรวงศึกษาธิการได้เท่าที่ควร(สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2555) และหากจะให้การบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นไปตามความพร้อมเพื่อรองรับการกระจายอำนาจ นคร ดังเคฟิฟ (2553) และสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2555) เสนอว่า ควรต้องมีการบริหารในรูปแบบ 1) รูปแบบสถานศึกษาที่มีอิสระในกำกับของรัฐบาลยองค์กรมหาชน 2) รูปแบบสถานศึกษาที่มีความพร้อมรองรับการเป็นนิติบุคคลเต็มรูปแบบหรือรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานมีคณะกรรมการบริหารสถานศึกษาที่เข้มแข็ง 3) รูปแบบที่เร่งพัฒนาสู่การเป็นนิติบุคคลที่เข้มแข็ง จัดรูปแบบขยายฐานอำนาจ 4) ด้านให้เกิดสมดุลระหว่างเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาเพียงพอที่จะทำให้สถานศึกษาเข้มแข็ง 4) สถานศึกษาที่ต้องกำกับสนับสนุนเป็นพิเศษเพื่อให้พร้อมรองรับการกระจายอำนาจ และ 5) รูปแบบสถานศึกษาที่เป็นความร่วมมือระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหรือเอกชน แล้วแต่กรณี ตามบริบทและความพร้อมของสถานศึกษา อย่างไรก็ตาม รูปแบบการศึกษาควรต้องเป็นไปอย่างหลากหลาย ไม่ใช่รูปแบบเดียวหรือยึดติดกับระบบใดระบบหนึ่ง (วรากรณ์ สามโกเศศ และคณะ, 2553) ดังนั้น สถานศึกษาควรต้องได้รับการพัฒนาด้านการบริหารจัดการให้เป็นไปตามขนาดและความพร้อมทั้งด้านบุคลากร งบประมาณ ความรู้ และเทคโนโลยี

2. รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เหมาะสมกับขนาดและความพร้อมมีองค์ประกอบของรูปแบบ ได้แก่ แนวคิด หลักการ วิธีการ ขนาดของสถานศึกษาที่เหมาะสมกับรูปแบบข้อดีของรูปแบบ ข้อจำกัดของรูปแบบ และเงื่อนไขของรูปแบบสอดคล้องกับวรากรณ์ สามโกเศศ และคณะ (2553) ที่ได้นำเสนอระบบการศึกษาที่เหมาะสมกับสภาวะคนไทยว่าควรประกอบด้วย แนวคิด หลักการ จุดมุ่งหมาย และรูปแบบของการจัดการศึกษานบนพื้นฐานความเชื่อที่ว่า คนทุกคนมีศักยภาพที่จะเรียนรู้ได้ เป็นการศึกษาเพื่อมวลชนและมวลชนเพื่อการศึกษา ที่มีหลักการพื้นฐานในการกำหนดรูปแบบการบริหารจัดการ คือ หลักการกระจายอำนาจ หลักการมีส่วนร่วม และหลักการคืนอำนาจการจัดการศึกษาสู่ประชาชน (อุทัย บุญประเสริฐ, 2543) อย่างไรก็ตาม แม้ว่า การจัดการศึกษามีการยึดหลักดังกล่าวก็ตาม แต่ก็ไม่มีรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งที่จะเหมาะสมกับบริบทและความพร้อมที่แตกต่างกัน ดังนั้น การกำหนดขนาดของสถานศึกษา ข้อดี ข้อจำกัด และเงื่อนไขของการนำรูปแบบไปใช้จึงเป็นสิ่งจำเป็นในการนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครั้งนี้

ในส่วนของข้อค้นพบ สามารถแบ่งรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานออกเป็น 3 กลุ่ม มีจำนวน 10 รูปแบบ คือกลุ่มที่ 1 กลุ่มบริหารจัดการที่พัฒนาขึ้นจากการบริหารจัดการที่มีอยู่เดิม แบ่งเป็น 2 กลุ่มย่อย คือ กลุ่มรูปแบบมีส่วนร่วมและเครือข่าย มี 4 รูปแบบ ได้แก่ 1) รูปแบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชน 2) รูปแบบการบริหารจัดการแบบเครือข่าย 3) รูปแบบการบริหารจัดการแบบพี่เลี้ยง และ 4) รูปแบบการบริหารจัดการแบบแม่ข่ายและลูกข่ายและกลุ่มรูปแบบการบริหารจัดการแบบอิสระและในกำกับของรัฐ มี 2 รูปแบบ ได้แก่ 1) รูปแบบการบริหารจัดการแบบอิสระ และ 2) รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาในกำกับของรัฐ เนื่องจาก เป็นรูปแบบที่ได้มีการดำเนินการอยู่ก่อนแล้ว หากได้รับการสนับสนุนส่งเสริมให้สามารถบริหารจัดการได้ตามขนาดและความพร้อมของสถานศึกษา โดยไม่เป็นไปเพื่อการแข่งขันแต่เป็นการจัดการศึกษาที่เอื้ออำนวยและช่วยเหลือกันและกัน (วรากรณ์ สามโกเศศและคณะ, 2553) ทั้งด้านบุคลากร งบประมาณ ความรู้ และเทคโนโลยี ก็คาดหวังได้ว่าจะสามารถบริหาร จัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยเฉพาะการบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นรูปแบบที่สามารถทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข เต็มตามศักยภาพจากการร่วมมือของพ่อแม่ ผู้ปกครอง และองค์กรที่อยู่ในชุมชน ผู้เรียนได้เรียนตามความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น (พิณสุตา ลิธิรังศรี, 2555) เนื่องจากอยู่ใกล้ชิดกับผู้เรียนมากที่สุด รับรู้ปัญหาและความต้องการของผู้เรียนได้มากที่สุด (อุทัย บุญประเสริฐ, 2553) สำหรับกลุ่มที่ 2 กลุ่มบริหารจัดการที่กำหนดขึ้นใหม่มี 3 รูปแบบ ได้แก่ 1) รูปแบบการบริหารจัดการแบบหุ้นส่วน 2) รูปแบบการบริหารจัดการโดยการจ้างองค์กรภายนอก และ 3) รูปแบบการบริหารจัดการแบบยึดพื้นที่เป็นตัวตั้งเป็นรูปแบบที่พัฒนามาจากภาคเอกชนและชุมชน โดยเฉพาะรูปแบบการบริหารจัดการแบบยึดพื้นที่เป็นตัวตั้ง (area-based management) เป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับพื้นที่และองค์กรที่จัดการศึกษาที่มีอยู่ในพื้นที่การดำเนินงานร่วมมือกันจัดการศึกษาโดยมีเป้าหมายของการพัฒนาผู้เรียนที่มีคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นด้วยการระดมทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้จัดการศึกษาร่วมกันไม่ว่าจะเป็นการศึกษาระดับ ประถม หรือสังกัดหน่วยงานใด และ กลุ่มที่ 3 คือ กลุ่มรูปแบบบริหารจัดการแบบผสมผสาน มีรูปแบบเดียว เป็นรูปแบบการบริหารจัดการแบบผสมผสานที่ใช้การมีส่วนร่วมเป็นฐานในการบริหารจัดการในทุกรูปแบบ และเป็นรูปแบบที่เหมาะสมที่สุดในการนำไปใช้กับสถานศึกษาทุกขนาด ตามความพร้อมอยู่บนพื้นฐานความเชื่อว่า การบริหารจัดการศึกษาที่มี

ประสิทธิภาพและประสิทธิผล เป็นการบริหารจัดการที่ไม่ควรยึดรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งอย่างชัดเจน แต่ควรเป็นรูปแบบผสมผสานกันได้ตามแต่สถานการณ์ โอกาสและบริบทของสถานศึกษา เพื่อให้การจัดการศึกษาส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนให้มากที่สุด

3. นโยบายการส่งเสริมสนับสนุนการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ 1) นโยบายการส่งเสริมการนำรูปแบบไปใช้เพื่อให้สามารถเลือกรูปแบบการบริหารจัดการได้เหมาะสมกับบริบท ขนาด และความพร้อมของสถานศึกษา 2) นโยบายที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อนการบริหารจัดการสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ เป็นนโยบายที่ต้องกำหนดโดยภาพรวม และมีผลกระทบวงกว้าง และ 3) นโยบายที่เป็นสาระของการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้เกิดความคล่องตัวและเป็นไปได้ทางการบริหารจัดการ เป็นข้อเสนอแนะนโยบายที่อยู่บนพื้นฐานการพัฒนาการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเชิงระบบและครบวงจร ทั้งการนำรูปแบบการบริหารจัดการไปใช้ การส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดการขับเคลื่อนการบริหารจัดการตามรูปแบบดังกล่าว และการขจัดปัญหาการบริหารจัดการที่เป็นอยู่ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป จากข้อค้นพบของงานวิจัยและประสบการณ์ของต่างประเทศมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการเพื่อเพิ่มศักยภาพการบริหารจัดการศึกษาให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ หากกระทรวงศึกษาธิการหรือสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นต้นสังกัดของสถานศึกษาตระหนักและให้ความสำคัญนำข้อเสนอเชิงนโยบายไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ก็คาดหวังได้ว่าการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจะสามารถบริหารจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานควรได้พิจารณานำข้อเสนอแนะทั้ง 3 ด้าน ไปสู่การปฏิบัติ คือ 1) นโยบายการส่งเสริมการนำรูปแบบไปใช้ 2) นโยบายที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อนการบริหารจัดการสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ และ 3) นโยบายที่เป็นสาระด้านการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. ข้อเสนอแนะการปฏิบัติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานควรมีการพัฒนาศักยภาพของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อทำหน้าที่สนับสนุนส่งเสริมและอำนวยความสะดวกแก่สถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมการพัฒนาครู ผู้บริหาร กรรมการสถานศึกษาและชุมชน ให้มีความรู้ความเข้าใจการบริหารจัดการดังกล่าว และการประเมินผลรูปแบบเพื่อการปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

3. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการทำวิจัยเปรียบเทียบรูปแบบและศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการนำรูปแบบไปใช้ รวมทั้งการประเมินผลแต่ละรูปแบบ เพื่อการปรับปรุงและพัฒนา รูปแบบและการสนับสนุนส่งเสริมที่ชัดเจน

เอกสารอ้างอิง

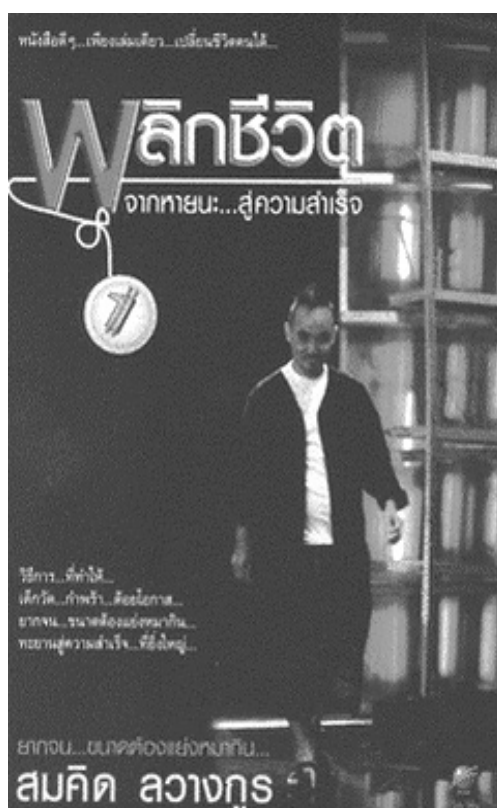
- ธงชัย ชิวปรีชา. (2551). *แนวทางการบริหารโรงเรียนนิติบุคคลในกำกับ ของรัฐ*.
กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- พินสุตา ลิธิธวัชร. (2555). *บรรณานุกรม. การจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมขององค์กรในชุมชน: ประสพการณ์จากการปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: DPU Cool print.
- นคร ตั้งคะภิกพ. (2553). *รูปแบบสถานศึกษานำเสนอต่อคณะทำงานศึกษาระบบการศึกษาทางเลือก ที่เหมาะสมต่อสภาวะคนไทย. (เอกสารอัดสำเนา)*
- วรการณ สามโกเศศ และคณะ. (2553). *รายงานข้อเสนอทางเลือกที่เหมาะสมกับสภาวะคนไทย*.
กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์.
- ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 119 ตอนที่ 123 ก. *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542
แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545)*.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2554). *การจัดกลุ่มขนาดสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*.
(เอกสารอัดสำเนา).
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2555). *นโยบายกระทรวงศึกษาธิการโดย
รัฐมนตรีว่ากระทรวงศึกษาธิการ (นายสุชาติ ธาดาธำรงเวช)*. (เอกสารอัดสำเนา).
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2555). *รายงานการวิจัยเรื่อง รูปแบบกลไกการกระจาย
อำนาจการบริหารจัดการศึกษาสู่เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา*.
กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์. (2555). *เอกสารโครงการศึกษารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษา*.
(เอกสารอัดสำเนา).
- อุทัย บุญประเสริฐ. (2553). *การศึกษาแนวทางการบริหารและจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบ
การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- Keeves, P. J. (1988). *Educational Research, Methodology and Measurement: An International Handbooks*. New York: Harvard Business School Press.
- UNESCO . (1996). *Learning: The Treasures Within*. Paris: UNESCO Publishing.
- Yamane, T. (1967). *Elementary Sampling Theory*. N.J.: Prentice – Hall.

ชื่อหนังสือ : "พลิกชีวิต จากหายนะ...สู่ความสำเร็จ"

ชื่อผู้เขียน : สมคิด ลวางกูร

ชื่อผู้แนะนำหนังสือ : สุภากร พฤกษ์วันประสูต*

Takorn Prexawanprasut.*

หากทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดขึ้นกับชีวิตคนๆหนึ่งล้วนเกิดจากโชครชะตาฟ้าลิขิตไปซะทั้งหมด เหตุการณ์หรือบุคคลที่เข้ามาเกี่ยวโยงในห้วงเวลาของเรา ก็คงจะเกิดจากบุญพาลันนิวาส การมีชีวิตที่ดี มีความสุข มีครอบครัวที่อบอุ่น มีเงินมีทองใช้จ่ายเหลือเก็บก็อาจจะเกิดจากบุญเก่าเป็นสำคัญ

* หัวหน้าศูนย์พัฒนาซอฟต์แวร์ คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

* Head of The Software Development Center, Faculty of Information Technology,
Dhurakij Pundit University

* Email : takorn.pre@dpu.ac.th

สมคิด ลวางกูร เป็นคนหนึ่งที่เชื่อเช่นนั้นและได้นำเสนอแนวคิดที่น่าสนใจบางอย่างในหนังสือเล่มนี้ ด้วยความจริงที่มนุษย์นั้นเลือกเกิดไม่ได้ บุคคลอาจเกิดมามีโอกาสไม่เท่าคนอื่นทั้งในด้านร่างกาย สติปัญญา หรือทุนทางสังคม แต่เราทุกคนมิได้มีความอัปมงคลเป็นกรรมพันธุ์ มิได้มีความเหลื่อมล้ำเป็นข้อจำกัด หนังสือเล่มนี้จะสอนทุกท่านว่า การได้มาซึ่งโอกาสและความสำเร็จนั้นล้วนขึ้นอยู่กับแนวคิดและวิธีการที่จะจัดการกับสิ่งที่เกิดขึ้น

ผู้เขียนได้ถ่ายทอดประสบการณ์ในชีวิต และบอกเล่าวิธีการจัดการกับความลำบากตั้งแต่วัยเด็กจนกระทั่งเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ประสบความสำเร็จและมีชีวิตที่บริบูรณ์ โดยการเล่าเรื่องผ่านภาษาที่เข้าใจง่าย ทำให้ผู้อ่านได้ถุ่คิดและจินตนาการตามอย่างเพลิดเพลิน

แม้ว่า **สมคิด ลวางกูร** จะไม่ใช่บุคคลที่จะนำมาเป็นแบบอย่างในทุกเรื่อง แต่เรื่องราวของเขาในหนังสือเล่มนี้ อาจจะเป็นแรงบันดาลใจให้ผู้อ่านเปลี่ยนมุมมองต่อเรื่องราวที่เกิดขึ้นในชีวิต และพลิกสถานการณ์ภายใต้อุปสรรคและข้อจำกัดต่างๆจนประสบความสำเร็จได้โดยไม่ต้องอาศัยโชคชะตา

แนวทางการจัดเตรียมต้นฉบับบทความ (Manuscript) สำหรับขอตีพิมพ์ในวารสารสุทธิปริทัศน์

วัตถุประสงค์การจัดพิมพ์

วารสารสุทธิปริทัศน์เป็นวารสารวิชาการของมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ซึ่งตีพิมพ์บทความวิชาการและบทความวิจัยจากบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย

วารสารสุทธิปริทัศน์มีนโยบายการจัดพิมพ์ราย 3 เดือน ปีละ 4 ฉบับ ประจำเดือน ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน ฉบับที่ 3 กรกฎาคม-กันยายน และ ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม ของทุกปี โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อเผยแพร่ความรู้ด้านวิชาการในศาสตร์สาขาต่างๆ
2. เพื่อให้บริการทางวิชาการแก่สังคมในรูปแบบของวารสารวิชาการ
3. เพื่อส่งเสริมการแสดงความคิดเห็นและนำเสนอผลการค้นคว้าและวิจัย
4. เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิ คณาจารย์และนักวิชาการได้เผยแพร่ผลงาน
5. เพื่อเผยแพร่เกียรติคุณทางด้านวิชาการของมหาวิทยาลัยในฐานะสถาบันอุดมศึกษาแห่งหนึ่ง

นโยบายการจัดพิมพ์

- วารสารสุทธิปริทัศน์มุ่งเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่บทความวิชาการและผลงานวิจัยที่มีคุณภาพใน บริหารธุรกิจ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ การท่องเที่ยวและโรงแรม กฎหมาย ภาษาศาสตร์ สังคมศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ การจัดการศึกษา และสาขาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น
- บทความวิชาการหรือบทความวิจัยที่ส่งมาขอตีพิมพ์จะต้องไม่อยู่ในระหว่างการขอตีพิมพ์หรือเคยได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่มาก่อนในวารสารอื่นๆ
- บทความวิชาการ มุ่งเน้นบทความที่เสนอแนวความคิดทฤษฎีใหม่หรือบทความที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจหรือกระตุ้นการวิจัยต่อเนื่องในหัวข้อวิชาการที่สำคัญต่างๆ
- บทความวิจัย มุ่งเน้นงานวิจัยที่ช่วยทดสอบทฤษฎีหรือผลงานวิจัยที่ช่วยขยายความในแง่มุมสำคัญต่างๆ ของทฤษฎีเหล่านั้นเพื่อให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจ หรือสามารถนำไปทำวิจัยต่อเนื่องได้
- วารสารยินดีตีพิมพ์งานวิจัยที่ใช้ระเบียบวิธีวิจัยหรือวิธีทดลองทดสอบในหลากหลายรูปแบบที่ช่วยสร้างองค์ความรู้ที่สำคัญหรือที่มีผลกระทบต่อสังคมวิชาการในวงกว้าง

กระบวนการคัดเลือกบทความ

วารสารสุทธิปริทัศน์จัดให้มีกระบวนการในการคัดเลือกบทความที่มีคุณภาพตามวิธี Double-Blinded Peer Review Process ซึ่งมีกระบวนการดังต่อไปนี้

■ บทความที่ส่งเข้ามาจะถูกส่งไปยังผู้ชำนาญการ (ผู้ทรงคุณวุฒิ) ในสาขาวิชานั้นๆ เพื่อเป็นผู้อ่านประเมินบทความ (Peer Review) อย่างน้อย 2 คน

■ ผู้อ่านประเมินบทความจะเป็นผู้ให้ความเห็นและขอแนะนำว่าบทความนั้นๆ จะได้รับการยอมรับโดยไม่มีเงื่อนไข หรือ ยอมรับโดยมีเงื่อนไขให้แก้ไข ซึ่งจะต้องส่งบทความอีกครั้ง และต้องทำการแก้ไขให้เสร็จภายใน 10-15 วัน หลังจากได้รับผลการประเมิน

■ ในกรณีบทความได้รับการแก้ไขแล้ว ผู้อ่านประเมินบทความจะต้องพิจารณาอีกครั้งหนึ่งว่า บทความที่แก้ไขแล้วดังกล่าวเป็นที่ยอมรับเพื่อการตีพิมพ์ได้

การเตรียมต้นฉบับสำหรับผู้เขียน

▪ บทความสามารถจัดทำเป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ ในกรณีที่เป็นภาษาอังกฤษ บทความดังกล่าวต้องผ่านการตรวจการใช้ไวยากรณ์อย่างถูกต้องมาแล้ว

▪ ในการจัดทำบทความผู้เขียนจะต้องจัดทำบทความในรูปแบบที่ทางวารสารสุทธิปริทัศน์กำหนดไว้ โดยสามารถดาวน์โหลดรูปแบบและส่งบทความผ่านระบบ Online Submission ได้ทางเว็บไซต์ของวารสาร <http://www.dpu.ac.th/dpurc/journal> หากผู้เขียนต้องการส่งบทความโดยมี 2 ช่องทาง ดังนี้

1. ส่งผ่านระบบบทความออนไลน์ Paper Submission ที่เว็บไซต์

2. ทางไปรษณีย์ (กรณีระบบ Online Submission มีปัญหา) ปริ้นบทความจำนวน 1 ชุด และบันทึกลงแผ่น CD 1 ชุด ส่งมาที่ กองบรรณาธิการวารสารสุทธิปริทัศน์ สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต (ศูนย์บริการวิจัย) 110/1-4 ถ.ประชาชื่น เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ 10210 โทรศัพท์ 02-9547300 ต่อ 445 หรือ 128,528,892

Email: dpujournal@dpu.ac.th

▪ เมื่อบทความได้รับการตีพิมพ์ ผู้เขียนจะได้รับวารสารฉบับที่บทความนั้นตีพิมพ์จำนวน 1 ฉบับ

แนวทางการจัดทำบทความ บทความต้นฉบับจะต้องจัดทำส่งมาในรูปแบบดังต่อไปนี้

- ขนาดกระดาษ จัดพิมพ์ลงโปรแกรม Microsoft Word กระดาษขนาด A4
- ขอบกระดาษ เว้นระยะขอบ 1 นิ้ว ทุกด้าน
- การตั้งค่าระยะบรรทัดให้ใช้ค่าตามปกติ คือ 1 เท่า หรือ 1 Single
- จำนวนหน้า ไม่เกิน 15 หน้า ขนาดกระดาษ A4 (พร้อมรูปตารางที่เกี่ยวข้องและบรรณานุกรม)
- ใส่เลขหน้า กำหนดมุมบนซ้าย ขนาด 14 point
- ตัวอักษร Browsers New ตามที่กำหนดดังนี้

ชื่อเรื่อง (Title)

- ภาษาไทย-อังกฤษ ขนาด 18 point กำหนดขีดซ้าย ตัวหนา
- ควรให้ความกระชับให้มากที่สุด

ชื่อ-ที่อยู่และประวัติผู้เขียน (ทุกคน)

- ชื่อ-ที่อยู่และประวัติผู้เขียน ภาษาไทย-อังกฤษ ขนาด 14 point กำหนดขีดซ้ายทั้งหมด ประกอบด้วย ชื่อผู้เขียน ตำแหน่งงาน หน่วยงานที่สังกัด ชื่อสถาบัน และที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ทางไปรษณีย์ เบอร์โทรศัพท์ ทั้งเบอร์โทรศัพท์มือถือ และที่ทำงาน e-mail พร้อมประวัติผู้เขียนโดยย่อ

- ถ้าผู้แต่งเป็นชาวต่างประเทศให้นำชื่อสกุลขึ้นก่อนชื่อต้น

บทคัดย่อ (Abstract) ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

- ชื่อ "บทคัดย่อ" และ "Abstract" ขนาด 16 point กำหนดกึ่งกลาง ตัวหนา เว้น 1 บรรทัด
- Text บทคัดย่อภาษาไทย-อังกฤษ ขนาด 14 point
- ย่อหน้า 0.5 นิ้ว
- ความยาวไม่เกิน 1 หน้า ต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษอยู่คนละหน้า เนื้อหาในบทคัดย่อควรระบุวัตถุประสงค์โดยย่อ ผลการวิจัยและบทสรุปโดยย่อ

คำสำคัญ (Keywords)

- พิมพ์ต่อจากส่วนบทคัดย่อจะขึ้นส่วนเนื้อหา ทั้งภาษาไทย-อังกฤษ ขนาด 14 point
- ใช้ศัพท์บัญญัติของราชบัณฑิตยสถานและเป็นคำหลักที่ใช้ในการอ้างอิง ค้นหา ไม่เกิน 10 คำ

เนื้อหา (Body) ประกอบด้วย

- ขนาด 14 point พร้อมเลขหน้ากำหนดมุมบนด้านขวา
- ย่อหน้า 0.5 นิ้ว
- บทนำ
- วัตถุประสงค์(การวิจัย)
- แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง (หากเป็นบทความวิจัยควรมีการนำเสนอสมมติฐานการวิจัย)
- วิธีการดำเนินการวิจัย(หากเป็นบทความวิจัย)
- ผลการวิจัย และอภิปรายผล
- บทสรุปและข้อเสนอแนะ
- บรรณานุกรม (ใช้รูปแบบ APA Style และผ่านการตรวจสอบผิดพลาดในข้อความและจากการพิมพ์)

■ การแสดงภาพและรูปภาพ (Figures) ให้พิมพ์คำว่า “ภาพที่...” ตามด้วยลำดับที่ของภาพ 1, 2, 3... ไว้ด้านล่างของภาพหรือรูปนั้นพร้อมคำอธิบาย และรูปภาพแผนภูมิให้ใช้สีขาว-ดำเท่านั้น หรือ ภาพสีกรณีที่เป็น

■ การพิมพ์ตาราง (Table) ให้พิมพ์คำว่า “ตารางที่...” ตามด้วยลำดับที่ของตาราง 1, 2, 3... ไว้ด้านบนของตาราง และมีคำอธิบาย

■ การเขียนเอกสารอ้างอิง (Bibliography) ใช้รูปแบบ APA Style

1. การอ้างอิงให้เรียงลำดับเอกสารการอ้างอิงภาษาไทยก่อนภาษาอังกฤษตามลำดับตัวอักษรของผู้แต่งหรือชื่อสกุลผู้แต่ง (ชาวต่างประเทศ) ตามแบบพจนานุกรม
2. บรรทัดแรกของแต่ละรายการพิมพ์ชิดขอบซ้าย ถ้าไม่จบในบรรทัดเดียวให้พิมพ์ต่อไปในบรรทัดที่ 2 โดยเว้นเข้าไปประมาณ 8 ช่วงตัวอักษร
3. ถ้าผู้แต่งเป็นชาวต่างประเทศให้เอาชื่อสกุลขึ้นก่อนชื่อต้น

รูปแบบการพิมพ์เอกสารอ้างอิง (Bibliography)

1. เอกสารอ้างอิงจากหนังสือ

รูปแบบ: ชื่อผู้แต่ง.//ปีพิมพ์. //ชื่อเรื่อง(ครั้งที่พิมพ์).//เมืองที่พิมพ์:สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง: - เสรี วงษ์มณฑา. (2540). *ครบเครื่องเรื่องการสื่อสารการตลาด*. กรุงเทพฯ: วิสิทธิ์พัฒนา.

- ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2555). *ปรัชญาการศึกษาเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2549). *การติดตามประเมินผลการปฏิรูปการศึกษาด้านการบริหารและการจัดการศึกษา*. กรุงเทพฯ: พรักหวานกราฟฟิค.
- Sinnaeve, G., Pissard, A., Fernandez-Pierna, J. A., Lognay, G., Rondia, A., Dupont, P., ... Lateur, M. (2010). Use of near infrared spectroscopy for the determination of internal quality of entire apples. In S. Saranwong, S. Kasemsumran, W. Thanapase, & P. Williams (Eds.), *Near infrared*

spectroscopy: Proceedings of the 14th International Conference (pp. 255-259). West Sussex, UK: IMP.

2. เอกสารอ้างอิงจากบทความวารสาร

รูปแบบ: ชื่อผู้แต่ง.// (ปีพิมพ์).//ชื่อบทความ.//ชื่อวารสาร,ปีที่(ฉบับที่),/เลขหน้าแรก-หน้าสุดท้าย.

ตัวอย่าง: - อัครวิณ แสงพิกุล. (2556). จริยธรรมการวิจัย. วารสารสุทธิปริทัศน์, 27(81), 137-147.

- Mellers, B. A. (2000). Choice and the relative pleasure of consequences. *Psychological Bulletin*, 126, 910-916.

3. เอกสารอ้างอิงจากหนังสือพิมพ์

รูปแบบ: ชื่อผู้แต่ง.// (ปีพิมพ์, วัน เดือน).//ชื่อบทความ.//ชื่อหนังสือพิมพ์, น. หรือ p.

ตัวอย่าง: - รังสรรค์ ศีรวิศวรร. (2554, 28-29 เมษายน). มารูจัก DRG. *สยามรัฐ*, น. 6.

- Kluger, J. (2008, 28 January). Why we love. *Time*, 171, p. 54-60.

4. การเขียนเอกสารอ้างอิงจากวิทยานิพนธ์และปริญาานิพนธ์

รูปแบบ: ชื่อผู้แต่ง.// (ปีพิมพ์).//ชื่อเรื่อง/(วิทยานิพนธ์ปริญาานิพนธ์ฉบับต้นฉบับ หรือ master's thesis)//สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

ชื่อผู้แต่ง.// (ปีพิมพ์).//ชื่อเรื่อง/(ปริญาานิพนธ์ปริญาานิพนธ์ฉบับต้นฉบับ หรือ Doctoral dissertation)//สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง: - ณัฐแก้ว ข่องรอด. (2537). บทบาทของการโฆษณาในการสนับสนุนสินค้าใหม่เข้าสู่ตลาดกรณีศึกษา:

ปูนซีเมนต์ตราที่พีไอ (วิทยานิพนธ์ปริญาานิพนธ์ฉบับต้นฉบับ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

- Nickels, D.W. (2005). *The Relationship between It-business alignment and organizational culture: An Exploratory study* (Doctoral dissertation). Memphis, TN: University of Memphis.

5. การเขียนเอกสารอ้างอิงจากเอกสารอิเล็กทรอนิกส์

รูปแบบ: ชื่อผู้แต่ง.// (ปี พ.ศ. ที่เผยแพร่).//ชื่อเรื่อง.//สืบค้นวัน เดือน ปี./จาก/URL

ตัวอย่าง: - บุญรักษ์ บุญยะเขตมาลา. (2548). *โทรทัศน์กับการเมืองใหม่*. สืบค้น 1 เมษายน 2546, จาก

<http://www.manager.co.th/>

- กมลรัฐ อินทรทัศน์, และพรทิพย์ เข็นจะบก. (ม.ป.ป.). *หลักและทฤษฎีการสื่อสาร*. สืบค้น 26 มิถุนายน 2555, จาก <http://pirun.ku.ac.th/>

- คลังปัญญาไทย. (2546). *อุดมศึกษา*. สืบค้น 10 พฤศจิกายน 2555, จาก <http://www.panyathai.or.th/wiki/index.php>

- VandenBos, G., Knapp, S., & Doe, J. (2001). Role of reference elements in the selection of resources by psychology undergraduates. *Journal of Bibliographic Research*, 5, 117-123. Retrieved October 13, 2001, from <http://jbr.org/articles.html>

การอ้างอิงในเนื้อหา

1. วิทยานิพนธ์ภาษาไทยอ้างอิงเอกสารภาษาไทย

รูปแบบ: ชื่อผู้แต่ง/(ปี,/หน้า)/ได้ศึกษาเกี่ยวกับ.....

ตัวอย่าง: - สาโรจน์ โอพิทักษ์ชีวิน (2550, น. 104) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ.....

- ปณิศา ลัญชานนท์ (2548, น. 27-28) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ.....

1.1 กรณีอ้างอิงทั้งเล่ม ใส่เฉพาะ ชื่อผู้แต่ง (ปี)

ตัวอย่าง: สาโรจน์ โอพิทักษ์ชีวิน (2550) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ.....

1.2 การอ้างอิงถึงชื่อบุคคล ถ้ามีผู้แต่ง 2 คน ให้ใส่นามสกุลทั้งสอง

ตัวอย่าง: ดวงเดือน พันธมนาวิน และจรรยา สุวรรณทัต (2520, น. 38) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ.....

1.3 กรณีอ้างอิงผู้แต่ง 2-7 คน เมื่ออ้างเนื้อหาครั้งแรก ต้องใส่ชื่อผู้แต่งทุกคน ใส่และคนสุดท้าย เช่น คนที่ 1, คนที่ 2, คนที่ 3, คนที่ 4, คนที่ 5, คนที่ 6, และคนที่ 7 ให้ใส่ไม่เกิน 7 คน กรณีมากกว่า 7 คน ให้ลงรายการ 6 คนแรก และชื่อผู้แต่งคนสุดท้าย เช่น ผู้แต่ง 10 คนให้ลงรายการ คนที่ 1, คนที่ 2, คนที่ 3, คนที่ 4, คนที่ 5, คนที่ 6, และคนที่ 10

ตัวอย่าง: - (ศิริวรรณ เสรีรัตน์, ศุภกร เสรีรัตน์, ปริญ ลักษิตานนท์, อดิศักดิ์ ปทะวานิช, ปณิศา มีจินดา, จิระวัฒน์ นุชชานนท์, และอรทัย เลิศวรรณวิทย์, 2552, น. 18-29)

- (Kernis, Cornell, Sun, Berry, Harlow, & Bach, 1993)

1.4 กรณีอ้างอิงซ้ำหรือในครั้งต่อ ๆ ไป ให้ระบุเฉพาะชื่อผู้แต่งคนแรก ตามด้วยคำว่า“และคนอื่นๆ”

ตัวอย่าง: - สาคร สามารถ และคนอื่นๆ (2548, น. 13-15) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ.....

- Kernis et al. (1993) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ

2. วิทยานิพนธ์ภาษาอังกฤษอ้างอิงเอกสารภาษาอังกฤษ

รูปแบบ: ชื่อผู้แต่ง/(ปี,/หน้า)/ได้ศึกษาเกี่ยวกับ.....

ตัวอย่าง: - Kotler and Keller (2009, p. 787) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ.....

- Kotler and Keller (2009, pp. 787-788) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ.....

2.1 กรณีอ้างอิงอ้างอิงทั้งเล่ม ใส่เฉพาะ ชื่อผู้แต่ง ปี

ตัวอย่าง: - Kotler and Keller (2009) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ.....

2.2 กรณีอ้างอิงซ้ำและผู้แต่ง 2-7 คน หรือมากกว่าในครั้งต่อ ๆ ไป ให้ระบุเฉพาะชื่อผู้แต่งคนแรก ตามด้วยคำว่า “et al.” ต่อด้วยปีที่พิมพ์ และเลขหน้าตามลำดับ

ตัวอย่าง: - Gran et al. (1989, p.90) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ.....

รูปแบบ: ชื่อผู้แต่ง/(ปี,/หน้า)/ได้ศึกษาเกี่ยวกับ.....

ตัวอย่าง: - ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2552, น. 17) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ.....

- Marcos and others (1974, pp. 15-17) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ.....

กองบรรณาธิการวารสารสุทธิปริทัศน์
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

วันที่ 9 ธันวาคม 2557

เรื่อง การเก็บค่าสมาชิกวารสารสุทธิปริทัศน์และค่าลงบทความ
เรียน ท่านสมาชิกวารสารสุทธิปริทัศน์ทุกท่าน

เนื่องจากการวารสารสุทธิปริทัศน์ได้มีการปรับปรุงระบบการผลิตและขั้นตอนการประเมินผลให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น หลังจากได้รับการพิจารณาเข้าสู่ระบบฐานข้อมูลศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai-Journal Citation Index Centre :TCI Centre) ซึ่งส่งผลต่อการดำรงไว้ซึ่งคุณภาพของวารสารในระยะยาว ทางคณะกรรมการวารสารสุทธิปริทัศน์จึงต้องเรียนให้สมาชิกทุกท่านทราบถึงการเปลี่ยนแปลงของค่าสมาชิกและ การจ่ายค่าลงบทความสำหรับผู้ส่งบทความลงในวารสารฯ โดยจะเริ่มดำเนินการตั้งแต่ฉบับที่ 89 (เดือนมกราคม - มีนาคม 2558) เป็นต้นไป ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลง ดังนี้

1. ขอเก็บค่าสมาชิกวารสารฯ ในอัตราเล่มละ 550 บาท รวมค่าจัดส่ง สำหรับสมาชิกรายปี (รวมค่าจัดส่งจะเก็บค่าสมาชิก ดังนี้

- 1 ปี จำนวน 4 ฉบับ เป็นเงิน 2,200 บาท
- 2 ปี จำนวน 8 ฉบับ เป็นเงิน 4,000 บาท
- 3 ปี จำนวน 12 ฉบับ เป็นเงิน 6,600 บาท

หมายเหตุ สำหรับท่านสมาชิกที่ยังไม่หมดอายุการเป็นสมาชิกวารสารฯ ทางกองบรรณาธิการฯ จะจัดส่งวารสารฯ ตามจำนวนเล่มของระยะเวลาที่เหลืออยู่ของท่าน หากท่านประสงค์จะเป็นสมาชิกใหม่สามารถสมัครได้ในอัตราใหม่ตามที่เสนอไว้ข้างต้น

2. สำหรับผู้ส่งบทความลงในวารสารสุทธิปริทัศน์ ตั้งแต่ฉบับเดือนมกราคม 2558 เป็นต้นไป จะต้องจ่ายเป็นค่าลงบทความในอัตรา 3,000 บาทต่อเรื่อง (1 บทความวิชาการ/บทความวิจัย)

ทั้งนี้ทางกองบรรณาธิการวารสารสุทธิปริทัศน์ ต้องกราบขอขอบคุณสมาชิกและผู้ส่งบทความทุกท่านที่ไว้วางใจ และส่งบทความมายังกองบรรณาธิการฯ ได้พิจารณา อย่างไรก็ดี หากมีข้อสงสัยประการใด ท่านสามารถติดต่อทางอีเมลได้ที่ dpjournal@dpu.ac.th หรือ ทางโทรศัพท์ที่เบอร์ 02-954-7300 ต่อ 445, 528, 128 หรือ 892 หรือทางไปรษณีย์ส่งที่ กองบรรณาธิการวารสารสุทธิปริทัศน์ สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต (ศูนย์บริการวิจัย อาคาร 6 ชั้น 17) เลขที่ 110/1-4 ถนนประชาชื่น เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ 10210

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีรศักดิ์ กัญจนพงศ์)

บรรณาธิการวารสารสุทธิปริทัศน์

โทร.02-9547300 ต่อ 445 หรือ 892

โทรสาร 02-580-0064

ใบสมัครสมาชิกวารสารสุทธปริทัศน์และใบสั่งซื้อ

ชื่อ-นามสกุล.....

สถานที่จัดส่งวารสาร.....

เลขที่..... หมู่ที่..... ตรอก/ซอย..... ถนน..... ตำบล/แขวง.....

อำเภอ/เขต..... จังหวัด..... รหัสไปรษณีย์.....

สถานที่ติดต่อ.....

โทรศัพท์(มือถือ)..... โทรศัพท์(บ้าน/ที่ทำงาน).....

Email :

กำหนดออกวารสาร ปีละ 4 ฉบับ ฉบับที่ 1 ม.ค.-มี.ค. ฉบับที่ 2 เม.ย.- มิ.ย.

ฉบับที่ 3 ก.ค.-ก.ย. ฉบับที่ 4 ต.ค.-ธ.ค.

ประสงค์จะสมัครเป็นสมาชิกวารสาร“สุทธปริทัศน์” ☐ 1 ปี ☐ 2 ปี ☐ 3 ปี

☐ สถานภาพสมาชิก ☐ สมาชิกใหม่ เริ่มเป็นสมาชิกตั้งแต่ปีที่.....ฉบับที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ถึงปีที่.....ฉบับที่.....เดือน.....พ.ศ.....

☐ สมาชิกเก่า ต่ออายุสมาชิกตั้งแต่ ปีที่.....ฉบับที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ถึงปีที่.....ฉบับที่.....เดือน.....พ.ศ.....

อัตราค่าสมาชิก ฉบับละ 550 (รวมค่าจัดส่ง)

☐ 1 ปี จำนวน 4 ฉบับ เป็นเงิน 2,200 บาท

☐ 2 ปี จำนวน 8 ฉบับ เป็นเงิน 4,400 บาท

☐ 3 ปี จำนวน 12 ฉบับ เป็นเงิน 6,600 บาท

☐ สั่งซื้อเป็นรายฉบับ ปีที่.....ฉบับที่.....เดือน.....พ.ศ.....จำนวน.....ฉบับ

ปีที่.....ฉบับที่.....เดือน.....พ.ศ.....จำนวน.....ฉบับ

ปีที่.....ฉบับที่.....เดือน.....พ.ศ.....จำนวน.....ฉบับ

ปีที่.....ฉบับที่.....เดือน.....พ.ศ.....จำนวน.....ฉบับ

รวมเป็นเงินทั้งสิ้นจำนวน.....บาท (ตัวอักษร) บาท

ออกใบเสร็จในนาม.....

วิธีชำระเงินค่า ☐ ธนาคารสั่งจ่าย “มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต” (พท.หลักสี่)

สมัครสมาชิกโดย ☐ โอนเงิน ธนาคารไทยพาณิชย์ เลขที่บัญชี 152-206333-6 ชื่อบัญชี “มหาวิทยาลัยธุรกิจ

บัณฑิต” สาขาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ประเภทอมทรัพย์

☐ แคชเชียร์เช็ค สั่งจ่ายในนาม “มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต” เลขที่บัญชี 152-206333-6

ส่งหลักฐานการโอนเงิน เจ้าหน้าที่ของจดหมายถึง บรรณาธิการวารสารสุทธปริทัศน์ สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
(ศูนย์บริการวิจัย) เลขที่ 110/1-4 ถนนประชาชื่น เขตหลักสี่ จ.กรุงเทพฯ 10210 (ระบุสมัครสมาชิก/ต่ออายุ/สั่งซื้อรายฉบับ)
หรือส่งแฟกซ์/E-mail 02 580-0064 , dpujournal@dpu.ac.th (ระบุสมัครสมาชิก/ต่ออายุ/สั่งซื้อรายฉบับ ในใบ Pay in)

โทร. 02-9547300 ต่อ 445,528,128

Email : dpujournal@dpu.ac.th

ลงชื่อ.....ผู้สมัคร

()

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

แบบฟอร์มเสนอส่งบทความ วารสารสุทธิปริทัศน์

ชื่อเรื่อง(ภาษาไทย).....

ชื่อเรื่อง(ภาษาอังกฤษ).....

ชื่อ-นามสกุล (ผู้เขียนหลัก คนที่ 1).....

สถานที่ทำงาน.....

โทรศัพท์.....โทรสาร.....E-mail.....

ชื่อ-นามสกุล (ผู้เขียนร่วม คนที่ 2).....

สถานที่ทำงาน.....

โทรศัพท์.....โทรสาร.....E-mail.....

ชื่อ-นามสกุล (ผู้เขียนร่วม คนที่ 3).....

สถานที่ทำงาน.....

โทรศัพท์.....โทรสาร.....E-mail.....

ประเภทบทความที่ขอส่ง ☐ บทความวิจัย(Research article) ☐ บทความวิชาการ (Academic article)

ถ้าบทความที่เสนอเป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัย คุณฉันทัด หรืออื่น ๆ โปรดระบุ.....

☐ งานวิจัย/วิชาการ ชื่อเรื่อง.....

☐ (คุณฉันทัด) ชื่อเรื่อง.....

☐ อื่น ๆ (ระบุ).....

ข้าพเจ้าและผู้เขียนร่วม (ถ้ามี) ขอรับรองว่าบทความนี้และสัญญาว่า " เป็นผลงานที่ยังไม่เคยได้รับการตีพิมพ์ที่ไหนมาก่อนและไม่นำไปตีพิมพ์ลงในวารสารอื่นซ้ำอีกและเป็นผลงานของข้าพเจ้าและผู้เขียนร่วมตามที่ระบุในบทความตามจริงและยอมรับเงื่อนไขของกองบรรณาธิการวารสารสุทธิปริทัศน์ทุกประการ กรณีที่มีการฟ้องร้องเรื่องการละเมิดลิขสิทธิ์เกี่ยวกับข้อความส่วนใดส่วนหนึ่ง ภาพ กราฟ และหรือข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความ ให้เป็นความรับผิดชอบของข้าพเจ้าและผู้เขียนร่วมแต่เพียงฝ่ายเดียว"

ลงชื่อ.....

()

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

วิธีชำระเงินค่าลงบทความ 3,000 บาท ชำระเงินเมื่อบรรณาธิการตอบรับบทความของท่านผ่านขั้นตอนที่ 2

โดยแจ้งผลทางEmail/ผู้ส่งบทความสามารถสอบถามได้ด้วยตนเอง

ธนาคารตั้งจ่าย "มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์" (ปทอ.หลักสี่)

โอนเงิน ธนาคารไทยพาณิชย์ เลขที่บัญชี 152-206333-6 ชื่อบัญชี "มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์"

สาขามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ ประเภทออมทรัพย์

เลขเช็ครับเช็ค ตั้งจ่ายในนาม "มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์" เลขที่บัญชี 152-206333-6

ส่งหลักฐานการโอนเงิน ส่งแฟกซ์/E-mail 02 580-0064 , dpujournal@dpu.ac.th (ค่าลงบทความ ในใบPay in)

หรือทางไปรษณีย์ จ่าหน้าซองถึง กองบรรณาธิการวารสารสุทธิปริทัศน์ สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

(ศูนย์บริการวิจัย อาคาร 6 ชั้น 17) เลขที่ 110/1-4 ถนนประชาชื่น เขตหลักสี่ จ.กรุงเทพฯ 10210

(วงเล็บมุมซอง ค่าลงบทความวารสารสุทธิปริทัศน์) ติดต่อโทร. 0 2954-7300 ต่อ 445,528,128